

បក្សរណ្ណវិសេស ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គ

និង

បរមតុមពាសាមហានិកាយ

សមាជិកទ្វេស

ភាគទី ៣

ដឹកនាំបក្សប្រយោជន៍

ខ្ញុំព្រះករុណា

អាត្មាកាត យង់ សុដាន

ថ្ងៃ ៨ កើត ខែ ពិសាខ ព.ស. ២៥៥៤

បក្សរណ៍វិសេស ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គ

និង

បរមត្ថមព្យាសាមហានិកាយ

សមាជិកទ្វេស

ភាគទី ២

ដឹកនាំបកប្រែដោយ

ខ្ញុំព្រះករុណា

អាត្មាកាត យង់ សុផាត

ថ្ងៃ ៨ កើត ខែពិសាខ ពុទ្ធសករាជ ២៥៥៤

ផ្សព្វផ្សាយដោយសមាគមធម្មទានអរិយវង្សយន្តសុផាត

ឧបាសិកា ឈីថុឈីន ស៊ីបឌី ត្រាមណីខេត្ត
ជាម្ចាស់គម្ពុណាន (នេវ៉ាសហរដ្ឋករាមេរិច)

រាជរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា
ក្រសួងមហាផ្ទៃ

លេខ : ២២២ ៤ សសជន

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

រាជធានីភ្នំពេញ, ថ្ងៃទី ០៧ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១០

**ឧបនាយករដ្ឋមន្ត្រី រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងមហាផ្ទៃ
ពិតថេរដីកា**

ព្រះតេជគុណ យង់ សុផាត ប្រធានសមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត

- កម្មវត្ថុ** : អំពីការសុំចុះបញ្ជីរបស់ **សមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត** នៅក្រសួងមហាផ្ទៃ ។
- យោង** : លិខិតលេខ ០១/១០ស.ឆ.អ.យ.ជ ចុះថ្ងៃទី ២៣ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩ ស្តីពីការសុំចុះបញ្ជីរបស់ **សមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត** ។

តបតាមកម្មវត្ថុ និងយោងខាងលើ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមពិតថេរដីកាព្រះតេជគុណប្រធានថា ក្រសួងមហាផ្ទៃយល់ព្រមចុះបញ្ជី **សមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត** ដែលមានអាសយដ្ឋាននៃទីស្នាក់ការកណ្តាលនៅភូមិ **វិចេក៣ សង្កាត់រតនៈ ក្រុងបាគំជ័យ ខេត្តបាគំជ័យ** នោះហើយ ។ **សមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត** ត្រូវអនុវត្តតាមលក្ខន្តិកៈដូចបានតម្កល់ទុកនៅក្រសួងមហាផ្ទៃ និងធ្វើសកម្មភាពការងារក្នុងក្របខ័ណ្ឌជាសមាគមអព្យាក្រឹត មិនប្រកាន់ពូជសាសន៍ មិនប្រកាន់សាសនា មិនប្រកាន់និន្នាការនយោបាយ មិនធ្វើសកម្មភាពបម្រើឱ្យគណបក្សនយោបាយ និងមិនធ្វើជាឧបករណ៍គណបក្សនយោបាយ ។

ក្រោយពីច្បាប់ស្តីពីសមាគម និងអង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាលចូលជាធរមាន សមាគមធម្មទានអរិយធម៌ យង់ សុផាត ត្រូវដាក់ពាក្យសុំចុះបញ្ជីសាជាថ្មីអោយបានត្រឹមត្រូវតាមច្បាប់ ។

អាស្រ័យហេតុនេះ សូមព្រះតេជគុណប្រធានជ្រាបជាព័ត៌មាន ។
 សូមព្រះតេជគុណប្រធាន ទទួលនូវការគោរពអំពីខ្ញុំព្រះករុណា ។

- ច ម ឧ ត ៈ**
- ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
" ដើម្បីជូនជ្រាប "
 - សាលាខេត្តបាគំជ័យ
" ដើម្បីមុខការ "
 - ឯកសារ - កាលប្បវត្តិ

និទានវចនៈ

វិសុទ្ធិមគ្គ ជាបករណ៍វិសេស ដែលព្រះថេរៈ អ្នកស្រុកជម្ពូទ្វីប មានឈ្មោះ
 បោះសំឡេងមួយរូប បានរចនាឡើង កាលព្រះពុទ្ធសាសនាកន្លងទៅហើយបាន
 ប្រមាណ ១.០០០ ឆ្នាំ នៅកោះលង្កាទ្វីប ព្រះថេរៈរូបនេះ គឺព្រះពុទ្ធឃោសៈ
 ឯលោកក៏បានរចនាគម្ពីរទុកជាច្រើន នៅក្នុងបវរនៃព្រះពុទ្ធសាសនា ជាការងារ
 ដ៏ធំ និងជាមរតក រហូតមកដល់សព្វថ្ងៃ ។ ការប្រែ គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក អង្គកថា
 ពី កាសាសីហឡៈ មកជា កាសាមគធៈ ឬ កាសាបាលី ព្រះពុទ្ធឃោសៈបាន
 ប្រមូលធម៌នៅក្នុងព្រះត្រៃបិដក មកសម្តែងទុកជាពួកៗ តាំងពី សីល សមាធិ
 និង បញ្ញា តាមលំដាប់ ។

ឯការរៀបរៀងជាការតែងសំណួរ ឬលំដាប់នៃការឆ្លើយសំណួរធម៌ក្នុង
 បច្ចុប្បន្ន គឺអធិប្បាយសេចក្តីសង្ខេបឲ្យពិស្តារ បទសំណួររបស់ វិសុទ្ធិមគ្គ
 ពោលដោយត្រៃសិក្ខា ដែលជាមាតិកាធំក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា បទសំណួរទាំង
 អស់ គឺជាបេះដូងនៃការបដិបត្តិតែម្យ៉ាង ព្រោះព្រះពុទ្ធឃោសៈ បានអធិប្បាយ
 ដោយវិចិត្រពិស្តារ និងមានរបៀបរៀបរយ បានអាងព្រះពុទ្ធវចនៈជាអាគតដ្ឋាន
 ទុកក្នុងទីនោះៗ ទូទៅ នេះសម្តែងឲ្យដឹងថា លោកមានការបែកធ្លាយក្នុងព្រះ
 ត្រៃបិដក អាចលើកយកធម៌ ដែលពោលដោយសីល មករួបរួមទុកក្នុងពួក
 សីល លើកយកធម៌ដែលទាក់ទងជាមួយសមាធិ មករួបរួមទុកក្នុងពួកសមាធិ
 លើកយកធម៌ដែលទាក់ទងជាមួយបញ្ញា មករួមទុកជាមួយពួកបញ្ញា ដោយ

ចែកជានិទ្ទេសៗ រួមទាំងអស់មាន ២៣ និទ្ទេស, រីឯប្រវត្តិនៃការតែងវិសុទ្ធិមគ្គ
ក៏បានក្លាយជាការប្រឡងដេញដោល, ព្រោះព្រះថេរៈ ជាអ្នកស្រុកសីហឡៈ
បានផ្តើមបញ្ជាឲ្យលោកតែងជាមុន កាលបើលោកធ្វើបានជាទីពេញចិត្ត នឹង
លើក គម្ពីរអង្គកថាភាសាសីហឡៈ ឲ្យលោកប្រែជាភាសាមគធៈតទៅ ព្រះ
ពុទ្ធឃោសាចារ្យបានធ្វើយ៉ាងរហ័ស និងល្អក្រៃលែង ជាទីពេញចិត្តរបស់ព្រះ
ថេរៈអ្នកស្រុកសីហឡៈទាំងពួង, ដូច្នោះ គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គនេះ ជាវិជ្ជានិពន្ធ ដើម្បី
សាកល្បងចំណេះដឹងរបស់ព្រះពុទ្ធឃោសៈ ។

ព្រះពុទ្ធឃោសៈ មានដើមកំណើតនៅ ប្រទេសឥណ្ឌា នាតំបន់ពុទ្ធគយា
បានសិក្សាជំនាញនៅក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈ ទ្រទ្រង់ព្រះត្រៃបិដក មានបញ្ញាដ៏ក្រៃលែង
លោកបានធ្វើដំណើរទៅ លង្កាទ្វីប ក្នុងរវាងពុទ្ធសករាជ ៩៥០-១០០០ ហើយ
បានរចនាគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គនៅទីនោះ និងប្រែ ព្រះបាលីអង្គកថា ពីភាសាសីហឡៈ
មកជាភាសាមគធៈ (ភាសាបាលី) ។

ព្រះថេរៈ មានឈ្មោះដែលគ្រូទាំងឡាយកាន់យកហើយថា ពុទ្ធឃោសៈ
ជាអ្នកមានភាពបរិសុទ្ធបរិបូណ៌ ប្រដាប់ដោយសទ្ធា វិជ្ជា និងសេចក្តីព្យាយាម
ដ៏បរិសុទ្ធយ៉ាងក្រៃលែង ជាបុគ្គលរុងរឿងដោយធម៌ ជាហេតុកើតនៃសេចក្តីល្អ
មានសីលាចារៈទៀងត្រង់ និងការឱនលំទោនជាដើម អាចឈោងចុះកាន់ជដៈ
គឺលទ្ធិរបស់ខ្លួន និងលទ្ធិរបស់បុគ្គលដទៃ ប្រកបដោយការមុតស្រួចនៃបញ្ញា
មានចំណេះដឹង មិនទើសទាក់ក្នុងសត្វសាសនៈ ដោយបរិយត្តិផ្សេងៗ គឺព្រះ

ត្រៃបិដក ព្រមទាំង អដ្ឋកថា ជា មហាវេយ្យាករណ៍ ប្រកបដោយភាពវិចិត្រ
នៃពាក្យសម្តី ទាំងទន់ភ្លន់ទូលំទូលាយ បន្តិចបន្តួចបានស្នាដៃជំនាញ សន្សំឲ្យកើត
ករណសម្បត្តិ មានវាទៈប្រសើរត្រឹមត្រូវ បុគ្គលដទៃយល់បានន័យ ជាមហា
កវី ហែហមដោយបដិសម្ភិទាដែលបែកធ្លាយ ជាអលង្ការនៃវង្ស ព្រះថេរៈដែល
នៅក្នុងមហាវិហារទាំងឡាយ ដែលជាប្រទីបនៃថេរវង្ស មានការដឹងតាំងមាំល្អ
ហើយ ក្នុង ឧត្តរិមនុស្សធម្ម ដែលប្រដាប់ដោយគុណផ្សេងៗ មាន អភិញ្ញា ៦
ជាដើម ហែហមដោយ បដិសម្ភិទា បានរចនាវិសុទ្ធិមគ្គនេះចប់ហើយ ។

វិសុទ្ធិមគ្គនេះ តាំងនៅក្នុងលោក សម្តែងន័យដល់កុលបុត្រទាំងឡាយ
ដែលស្វែងរកធម៌ ជាគ្រឿងដកចេញនូវលោក ដរាបប៉ុនដែលព្រះនាមថា ពុទ្ធ
របស់ព្រះលោកជេដ្ឋៈ ដែលស្វែងរកគុណដ៏ធំ មានព្រះទ័យដ៏បរិសុទ្ធ ជាតាទិ-
បុគ្គលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងលោក ។

គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គនេះបានរចនាដោយ
ព្រះពុទ្ធខេមាសាចារ្យ

ព្រះធម្មបាលត្ថេរ

ព្រះថេរៈជាអ្នករចនា

ព្រះគម្ពីរបរមត្តមញ្ញសាមហាដីការិសុទ្ធិមគ្គ

ខ្ញុំម្ចាស់ (ព្រះធម្មបាលត្ថេរ) ដែលព្រះទាដ្ឋានាគត្ថេរ ជាអ្នកមានសីល និងអាចារៈដល់ព្រមហើយ មានបញ្ញាជាគ្រឿងទ្រទ្រង់ មានការប្រព្រឹត្តបរិសុទ្ធ មានចិត្តតាំងមាំ អារាធនាហើយ ។ សូមថ្វាយវន្ទា ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ប្រៀបដូចជាព្រះអាទិត្យ ទ្រង់មានព្រះសទ្ធម្មដូចជាក្នុងរស្មី ទ្រង់កម្ចាត់នឹងឆ័ត គឺមោហៈធំអស់ហើយ ទ្រង់ញ៉ាំងពួកវេនេយ្យសត្វ ដែលប្រៀបដូចជាផ្កាល្អកឲ្យដឹងវិសេស ទ្រង់មានព្រះបញ្ញាគុណដ៏វិសេស ដូចដួងព្រះអាទិត្យ មានព្រះវិសុទ្ធិគុណ និងព្រះករុណាគុណ ដូចជាពន្លឺអរុណដែលមិនមានកាតសៅហ្មងរះឡើងក្នុងលោក គួរដល់ការបូជា សូមថ្វាយវន្ទាព្រះធម៌ដែលបំភ្លឺដល់លោក រុងរឿងដោយរស្មី គឺព្រះគុណ និងសូមនមស្ការព្រះអរិយសង្ឃ ដែលដូចជាផ្កាល្អកបរិសុទ្ធហើយ ដោយតេជះនៃបុណ្យ ចំពោះការថ្វាយវន្ទាព្រះរតនត្រ័យ ដែលកើតឡើងហើយ ដោយប្រការនោះៗ សូមប្រោសចាកអន្តរាយក្នុងទីគ្រប់ស្ថាន ខ្ញុំម្ចាស់នឹងអាស្រ័យបេរាណកថាមគ្គ ដើម្បីពណ៌នាខ្លឹមសារនៃបករណ៍វិសេស ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គ ដែលប្រដាប់ដោយន័យដ៏បរិសុទ្ធ មានលំដាប់បទយ៉ាងប្រណីត ដែលព្រះអាចារ្យពុទ្ធឃោសៈបានពោលដើម្បីជាឧបាយក្នុងការសម្រេចកាតបរិសុទ្ធិដែលលោកជា នាថ មានព្រះចរិយាបរិសុទ្ធ មានហឫទ័យ

ដែលព្រះករុណាឲ្យឧស្សាហ៍ហើយ លោកបានសម្រេចហើយ សម្តែងទុកមិនឲ្យ
ខុសពីលទ្ធិរបស់ព្រះថេរៈឯសម្នាក់មហាវិហារ ឲ្យបរិសុទ្ធយ៉ាងល្អ មិនរាត់រាយ
មានវិនិច្ឆ័យសេចក្តីដ៏សុខុម ឲ្យបរិសុទ្ធ និងប្រកបដោយរបៀបរៀបរយ ។

សូមសាធុជនទាំងឡាយ តាំងចិត្តសិក្សានូវខ្លឹមសារនៃព្រះវិសុទ្ធិមគ្គនេះ
ឲ្យបានល្អ ខ្ញុំប្រាថ្នាឲ្យព្រះសង្ឃម្នាក់នៅអស់កាលយូរ ដោយប្រការដូច្នោះចុះ ។

ព្រះធម្មបាលត្រូវ ជាជនជាតិស្រីលង្កា លោកបានសិក្សានៅក្នុងសំណាក់
មហាវិហារ នាក្រុង អនុរាជបុរៈ ក្នុង លង្កាទ្វីប បានចូលរួមរចនា គម្ពីរអង្គកថា
ជាមួយព្រះពុទ្ធយោសាចារ្យដែរ, លោកបានរចនាអង្គកថា និងមហាដីកា ទើប
បានទទួលការលើកសរសើរថាជា ព្រះអង្គកថាចារ្យ និង ព្រះដីកាចារ្យ នៅ
កោះលង្កាទ្វីប ក្នុងរវាងពុទ្ធសករាជ ៩៥០-១០០០ ។

គម្ពីររបរមត្តមញ្ញសាមហាដីកានេះរចនាដោយ

ព្រះធម្មបាលត្រូវ

អារម្ភកថា

ការបកប្រែរៀបរៀងឡើងនូវ គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ និង បរមត្ថមញ្ញសាមហាដីកា សមាធិនិទ្ទេស ភាគ ៣ នេះ យើងខ្ញុំបានរៀបរៀងដោយល្អមកជាខេមរកាសា និងរៀបរៀងទៅតាមលំដាប់នៃមាតិកានីមួយៗ យ៉ាងផ្ចិតផ្ចង់បំផុត មិនឲ្យ ឃ្លៀងឃ្លាតពីច្បាប់ដើម ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់កុលបុត្តអ្នកជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះ រតនត្រ័យ និងជាពិសេសដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ការសិក្សាផងខ្លួន ។

សូមសាធុជនទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តកក្កិចំពោះព្រះរតនត្រ័យនោះ អនុមោទនា នូវបុណ្យរបស់ខ្ញុំ ដែលសម្រេចហើយដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។

ចំពោះបុណ្យធម្មទាននេះ និងបុណ្យកុសលដទៃៗ ទៀត ដូចជាបុណ្យថ្នាក់ ការសម្តែងព្រះធម៌ នៅក្នុងកម្មវិធីបុណ្យផ្សេងៗ ទៅតាម ខេត្ត ក្រុង ជាច្រើន នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជានេះ ដោយខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាតបានសម្តែងព្រះធម៌ នៅកន្លែងណាៗ ក៏តែងតែបានទុកដាក់ប្រាក់បូជាព្រះធម៌ នៅកន្លែងនោះវិញ គ្រប់ៗ កន្លែង ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥០ ប្រាក់ខ្មែរបាន ១៨.៤៩៥០០០ រៀល (១៨ លាន ៤ លាន ៩ ម៉ឺន ៥ ពាន់រៀល) និងប្រាក់ដុល្លារ ៦៤៥ ដុល្លារសហរដ្ឋអាមេរិក ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យដែលខ្ញុំព្រះ ករុណា អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថាននានានៅក្នុង ប្រទេសឥណ្ឌា ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅ ប្រមាណ ៦៥ នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ១០ ព្រះអង្គផងដែរ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស ជាប្រធាន ក្នុង

ការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដោយទៅថ្វាយបង្គំបាន ៥១ កន្លែង បានការ
ឧបត្ថម្ភមកអំពីឧបាសក ឡាយ សុខុម និងឧបាសិកា ឌឹម លក្ខណា នៅក្នុង
ព.ស. ២៥៥០ (១០.០២.២០០៧) ។

នឹកឃើញស្រុកព្រះ

នឹកឃើញស្រុកព្រះ បានក្រាបសំពះ អង្គព្រះសាស្តា
សិរសាលំទោន ទុកដូចឈូកផ្កា បូជាសាស្តា
ជ្រះថ្លាក្រែកលែង ។

៦៥ អង្គា គាល់ព្រះភគវា ៥១ កន្លែង
នៅស្រុកឥណ្ឌា ចងចាំមិនលែង សោមនស្សពន់ពេក
ក្នុង ព.ស. ២៥៥០ ។

នៅមានបុណ្យកុសលនៅក្នុង ព.ស. ២៥៥១ ផ្នែកខាងសម្តែងព្រះធម៌
ដូចគ្នានឹង ព.ស. ២៥៥០ ផងដែរ ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥១
ប្រាក់ខ្មែរបាន ១៥.៨៣១០០០ រៀល (១៥ លាន ៨ លាន ៣ ម៉ឺន ១ ពាន់
រៀល) និងប្រាក់ដុល្លារ ៤៥ ដុល្លារ ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺ
បុណ្យកុសល ដែលខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថាននានា
នៅក្នុង ប្រទេសស្រីលង្កា ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវ័ន្យ ជា
ប្រធាន ក្នុងការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ

១២១ នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៤ ព្រះអង្គផងដែរ ដោយទៅថ្វាយបង្គំ
បាន ១៧ កន្លែង បានការជួយជ្រោមជ្រែងឧបត្ថម្ភអំពីឧបាសក ឡាយ សុខុម
និងឧបាសក សោម រតនៈ ឧបាសិកា ស៊ុប វណ្ណា នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥១
(០៤.០៤.២០០៨) ។

និកឃើញលង្កា

និកឃើញលង្កា	និកឃើញកាលណា	ជ្រះថ្លាក្រែកលែង
នៅពុទ្ធស្ថាន	១៧ កន្លែង	ដែលខ្ញុំបានស្វែង
	ទៅថ្វាយបង្គំ ។	
១២១ អង្គា	គាល់ព្រះបាទា	នាស្ថានមនោរម
លើសុមនកូដ	ជេស្ដាឧត្តម	ជាក់ពូលក្នុំ
	ក្នុងប្រវត្តិពុទ្ធ ។	
ទឹកដីលង្កា	ទឹកដីអស្ចារ្យ	ពេញពោរដោយប្លង់
និកឃើញកាលណា	ជ្រះថ្លាក្រែកពិត	ធម្មយាត្រាប្រណីត
	ក្នុង ព.ស. ២៥៥១ ។	

នៅមានបុណ្យកុសលនៅក្នុង ព.ស. ២៥៥២ ផ្នែកខាងសម្តែងព្រះធម៌
ដូចគ្នានឹង ព.ស. ២៥៥១ ផងដែរ ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥២
ប្រាក់ខ្មែរបាន ២៧.១២៨០០០ រៀល (២៧ លាន ១ រែន ២ ម៉ឺន ៨ ពាន់

ឈ

រៀល) និងប្រាក់ដុល្លារ ១៧៥ ដុល្លារ ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺ
បុណ្យកុសល ដែលខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថាននានា
នៅក្នុង ប្រទេសឥណ្ឌាជាលើកទីពីរ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស
មានលោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត រស់ សុផាត និងលោកគ្រូធម្មាចារ្យ អៀ សៅ ជា
ប្រធាន ក្នុងការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ
៦៧ នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៥ ព្រះអង្គផងដែរ បានការឧបត្ថម្ភមក
អំពីឧបាសក យីត សុណាត ឧបាសិកា ហ៊ុន ម៉ារ៉ានី M.SUSOKUNORAetMmeINN
VISAL + NARITA et RAKSA. ក្រោមការជ្រោមជ្រែងរបស់ឧបាសិកា អ៊ិន រិទ្ធារី
ឧបាសិកា សួន កល្យាណ ឧបាសិកា សួន ចរណៃ នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥២
(១៦.០២.២០០៧) ។

ជ្រះថ្លាខ្លាំងណាស់

ជ្រះថ្លាខ្លាំងណាស់ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ គុណធំក្រៃលែង
ច្រើនពុទ្ធសករាជ សាសនាអង្វើង ល្អហួសការថ្លែង
ឱ ! ព្រះសាសនា ។
នៅស្រុកឥណ្ឌា ៦៧ អង្គរ រួមគ្នានមស្ការ
១០៧ ពុទ្ធស្ថាន ព្រមចិត្តផ្គងថ្លា បីតិអស្ចារ្យ
ក្នុង ព.ស. ២៥៥២ ។

៣

នៅមានបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យកុសល ដែលខ្ញុំព្រះករុណា
អាត្មាកាព បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថានផ្សេងៗ នៅក្នុង ប្រទេសស្រីលង្កាជា
លើកទី ២ ដែលមានលោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត រស់ សុផាត ជាប្រធាន ក្នុងការ
ដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ ៣៦ នាក់
នៅក្នុងនោះទៀត ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៣ ព្រះអង្គផងដែរ បានការឧបត្ថម្ភមក
អំពីឧបាសក ឆាយ អ៊ុំស៊ាង ឧបាសិកា ហុង គីមសៃ ក្រោមការជ្រោមជ្រែង
របស់ឧបាសក យន្ត សួន នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥២ (១១.០៣.២០០៩) ។

នៅមានបុណ្យកុសលនៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៣ ផ្នែកខាងសម្តែងព្រះធម៌
ដូចគ្នានឹង ព.ស. ២៥៥២ ដែរ ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៣ ប្រាក់
ខ្មែរបាន ១៣.០៨០០០០ រៀល (១៣ លាន ០ សែន ៨ ម៉ឺន) និងប្រាក់
ដុល្លារ ២០៨ ដុល្លារ ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យកុសលដែល
ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាព បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថាននានានៅក្នុង ប្រទេស
ឥណ្ឌាជាលើកទី ៣ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវ័ន្យ ជាប្រធាន
ក្នុងការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ ១១១
នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៦ ព្រះអង្គផងដែរ ដោយទៅថ្វាយបង្គំបាន
៩៦ កន្លែង បានការជ្រោមជ្រែងអំពីឧបាសក ឡាយ សុខុម នៅក្នុង ព.ស.
២៥៥៣ (២៥.០១.២០១០) ។

ស្រណោះស្រកព្រះ

ស្រណោះស្រកព្រះ ធ្លាប់តែល្អល្អៗ ឥឡូវអនិច្ចា !
 យើងខ្ញុំទាំងឡាយ បានទៅនមស្ការ ស្របស្រែងអស្ការ្យ
 ឱ៖ ឱ ! ពុទ្ធស្ថាន ។

នឹកឃើញកាលណា ចិត្តខ្ញុំជ្រះថ្លា គ្មានអ្វីប្រៀបបាន
 ១១១ អង្កា ៧៦ ពុទ្ធស្ថាន ព.ស.រាប់បាន
 ២៥៥៣ ។

នៅមានបុណ្យកុសលនៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៤ ផ្នែកខាងសម្តែងព្រះធម៌
 ដូចគ្នានឹង ព.ស. ២៥៥៣ ដែរ ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៤ ប្រាក់
 ខ្មែរបាន ៣១.៧៧០០០០ រៀល (៣១ លាន ៧ លាន ៧ ម៉ឺន) និងប្រាក់
 ដុល្លារ ៧២០ ដុល្លារ ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យកុសលដែល
 ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថាននានានៅក្នុង ប្រទេស
 ឥណ្ឌាជាលើកទី ៤ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស ជាប្រធាន
 ក្នុងការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ ១១១
 នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៥ ព្រះអង្គផងដែរ ដោយទៅថ្វាយបង្គំបាន
 ៧៦ កន្លែង បានការជ្រាមជ្រែងមកពីឧបាសក ឡាយ សុខុម នៅក្នុង ព.ស.
 ២៥៥៤ (២៧.០២.២០១១) ។

គួរឱ្យសង្ខេប

គួរឱ្យសង្ខេប ស្រណោះពន់ពេក ពេលឃើញពុទ្ធស្នាន

ធ្លាប់តែរុនរឿង ចម្រើនប្តឹងថ្កាន ឥឡូវប្រែឋាន
ប្រៀបបានព្រៃស្ងាត់ ។

២៧៧ អង្គា ប្រណម្យវន្តា បង្គំថ្វាយថ្វាត់

បូជនីយដ្ឋាន ១២ នាដែនពុទ្ធរត្ន ធម្មយាត្រាកំណត់

ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២៥៥៤ ។

នៅមានបុណ្យកុសលនៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៥ ផ្នែកខាងសម្តែងព្រះធម៌
ដូចគ្នានឹង ព.ស. ២៥៥៤ ដែរ ដោយសរុបប្រាក់នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៥ ប្រាក់
ខ្មែរបាន ៣៥,២៨២០០០ រៀល (៣៥ លាន ២ លាន ៨ ម៉ឺន ២ ពាន់រៀល)
និងប្រាក់ដុល្លារ ២៧៥៨ ដុល្លារ ។ នៅបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យ
ដែលខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្នាននានានៅក្នុង
ប្រទេសឥណ្ឌា ជាលើកទី ៥ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវង្ស
ជាប្រធាន ក្នុងការដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅ
ប្រមាណ ៦៨ នាក់ ក្នុងនោះ ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៥ ព្រះអង្គផងដែរ ដោយទៅ
ថ្វាយបង្គំបាន ១៤ កន្លែងធំៗ បានការជ្រោមជ្រែងមកពីឧបាសិកា អ៊ុន រិទ្ធារី
នៅក្នុង ព.ស. ២៥៥៥ (០២.០២.២០១២) ។

នៅមានបុណ្យកុសលមួយផ្នែកទៀត គឺបុណ្យកុសល ដែលខ្ញុំព្រះករុណា
អាត្មាកាត បានទៅថ្វាយបង្គំនៅពុទ្ធស្ថានផ្សេងៗ នៅក្នុង ប្រទេសស្រីលង្កាជា
លើកទី ៣ ដែលមានលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត ប៊ុត សាវ័ន្យ ជាប្រធាន ក្នុងការ
ដឹកនាំគណៈធម្មយាត្រានោះ ដែលមានពុទ្ធបរិស័ទទៅប្រមាណ ១៤០ នាក់
នៅក្នុងនោះទៀត ក៏មាន ព្រះសង្ឃ ៥ ព្រះអង្គផងដែរ ដោយទៅថ្វាយបង្គំ
បាន ៩ កន្លែងផង បានការឧបត្ថម្ភមកអំពីឧបាសិកា អ៊ុន រិទ្ធារី នៅក្នុង ព.ស.
២៥៥៥ (២៧.០៣.២០១២) ។

បាទយល់ស្រុកព្រះ

ជ្រះថ្លាខ្មាំងណាស់	បាទយល់ស្រុកព្រះ	ជាតិកូមិសាស្តា
១៤ កន្លែង	៦៨ អង្កា	បានក្រាបវន្តា
	បូជាគ្រប់ប្រាណ ។	
ស៊ីរលង្កា	១៤០ អង្កា	៩ ពុទ្ធស្ថាន
ជ្រះថ្លាខ្មាំងណាស់	ដែលពួកខ្ញុំបាន	នមស្ការពុទ្ធស្ថាន
	ក្នុងពុទ្ធសករាជ ២៥៥៥ ។	

ហេតុដូច្នោះ ដោយបុណ្យកុសលនេះ ខ្ញុំព្រះករុណា សូមឧទ្ទិសមហា
កុសលទាំងអស់នេះ ជូនចំពោះញោមប្រុស យង់ សុង (ស្លាប់) និងញោម
ស្រី ឈឹម ហយ (ស្លាប់) ម្យ៉ាងទៀត ញាតិកានៅក្នុងសង្សារវដ្ត ជាពិសេស

នោះ សូមលើកមហាកុសលទាំងអស់នេះ ជូនចំពោះលោកគ្រូអគ្គបណ្ឌិត
ប៊ុត សាវ័ន្យ លោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត រស់ សុផាត និងលោកគ្រូធម្មាចារ្យ គាំ អ៊ុវ
ជាដើម សូមឲ្យបាននូវចំណែកបុណ្យកុសលនេះស្មើនឹងអាត្មាកាតផងដែរ សូម
អនុមោទនា !!! ក៏សូមឲ្យមិត្តអ្នកកំពុងតែកាន់សៀវភៅនេះអាច ឲ្យបានបុណ្យ
កុសលនៃធម្មទាននេះគ្រប់ៗ គ្នា សូមអនុមោទនានូវចំណែកនៃបុណ្យកុសលនេះ
ឲ្យបានស្មើនឹងខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាតផងដែរ ។

ម្យ៉ាងទៀត ដោយអំណាចបុណ្យកុសលទាំងអស់នេះ ក៏សូមឲ្យបានជា
ឧបនិស្ស័យ ក្នុងការអស់ទៅនៃអាសវក្កិលេស នាកាលជាអនាគត កុំបីអាក់ខាន
ឡើយ (សូមឲ្យបានជាសាវ័កបារមីញាណ ក្នុងសាសនានៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
អង្គណានីមួយ ដែលជាឯតទគ្គៈផ្នែកខាងពហុសូត ១ មានសតិ ១ មានគតិ ១
មានធិតិ ១ ជាពុទ្ធប្បដ្ឋាក ១) សូមឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនារុងរឿងចម្រើន សូម
ឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយទូទៅពេញសកលលោក សូមឲ្យលោកទាំងមូល
បានប្រកបដោយសន្តិភាព ព្រះសក្យមុនីសម្ពុទ្ធឡើងត្រាស់ថា នត្តិ សន្តិ បរិ សុខំ
ពុំមានសេចក្តីសុខដទៃ ក្រៅអំពីសេចក្តីស្ងប់ឡើយ ។

អាស្រមព្រះគន្ធកុដិ ថ្ងៃ ៨ កើត ខែពិសាខ ព.ស. ២៥៥៤
ផ្សព្វផ្សាយដោយសមាគមធម្មទានអរិយវង្សយង់សុផាត

ឈ្មោះអ្នកជួយប្រែ និងពិនិត្យអក្ខរាវិរុទ្ធ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ មី សាលួន ជួយវាយកុំព្យូទ័រ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ សៀង កុសល ជួយវាយកុំព្យូទ័រ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ គឹម ម៉ានិត ជួយប្រែ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ ម៉ុន បូរ៉ា ជួយវាយកុំព្យូទ័រ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ អ៊ឹម សុជាន ជួយប្រែ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ មាន វឌ្ឍនា ជួយវាយកុំព្យូទ័រ

លោកអ្នកដ៏មានអាយុ ពេជ្រ ឧត្តម ជួយវាយកុំព្យូទ័រ

ឧបាសក អ៊ឹម វ៉ៃយ៉ា ជួយពិនិត្យអក្ខរាវិរុទ្ធ

ឧបាសក ឡាន សុខុម ជួយប្រែ

ឧបាសក ជឹម ជំនិត ជួយពិនិត្យអក្ខរាវិរុទ្ធ

ឧបាសក បូ ស៊ីផ្ល ជួយពិនិត្យអក្ខរាវិរុទ្ធ

សមាជិកសមាគមធម្មទានអរិយចង្វ័យខ្មែរ

សម្តេចព្រះសង្ឃរាជគណមហានិកាយ នន្ទ ង៉ែត ជាប្រធានកិត្តិយស

ភិក្ខុ អគ្គបណ្ឌិតោ យង់ សុផាត ជាប្រធានសមាគម

លោកអភិបាលស្រុក ស្រែង ស្រាំង ជាទីប្រឹក្សាសមាគម

ឧបាសក អ៊ឹម វ៉ែយ៉ា ជាអនុប្រធានសមាគម

ឧបាសិកា ង៉ែត យូអេង ជាអនុប្រធានសមាគម

សាមណេរ ម៉ី សាលួន ជាលេខាធិការ

ឧបាសក ឡាន សុខុម ជាលេខាធិការរង

ឧបាសិកា តាំង ប៉េងជីង ជាហោរញ្ជីក

ឧបាសិកា ជា ទាន់ ជាបេឡា

លោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត អៀ សៅ សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសក ឡាយ សុខុម សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសិកា អ៊ុំ រិទ្ធារី សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសិកា ហោ ភាព សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសិកា គូ ប៊ុនគាន់ សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសិកា ឈុំ គឹមហួយ សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ

ឧបាសិកា ប៉ែន រមណីយ	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា ឌឹម លក្ខណា	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសក អ៊ុន ប៊ុនហួរ	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា ប៊ូ ម៉ាឡា	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសក ប៊ុន ហេង	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា ជុំ សុខុម	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា មាស ម៉ូនីកា	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា ឡឹក ពេញចិត្ត	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា សៀក ឆាយគឹម	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសក បញ្ញា	សមាជិកកិត្តិយស និងឧបការគុណ
ឧបាសិកា កែវ កល្យណ	ជាសមាជិកសកម្ម
ឧបាសិកា ឡេង ធីតា	ជាសមាជិកសកម្ម
ឧបាសិកា ម៉ៅ នី	ជាសមាជិកសកម្ម
ឧបាសិកា ហេង ចន្ទបញ្ញាវតី	ជាសមាជិកសកម្ម
ឧបាសក ហុន សុវណ្ណារិទ្ធ	ជាសមាជិកសកម្ម
ឧបាសក ហុន សុវណ្ណារេត	ជាសមាជិកសកម្ម

មាតិកាធម៌

មាតិកា

លេខទំព័រ

អនុស្សតិកម្មដ្ឋាននិទ្ទេស

១- អាណាថានុស្សតិកម្មដ្ឋាន

- ចតុក្កៈទី ១

- អធិប្បាយព្រះបាលី ៤
- បទថា អសេចនកោ ១១
- អធិប្បាយ ឥធិ ស័ព្ទ ១៦
- អរញ្ញគតោ ន័យទី ១-២-៣ ១៧
- ពាក្យថា សតោការី..... ២៧
- បទថា អស្សាសបស្សាសៈ ២៨
- អាណាថានុស្សតិកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន..... ៣០
- បទថា សព្វកាយប្បដិសំវេទី ៤៣
- បទថា បស្សម្ហំ កាយសង្ខារំ ៥៥
- ខ្យល់ដង្ហើមគ្រោតគ្រោត-ល្អិត សមថន័យ..... ៦០
- ខ្យល់ដង្ហើមគ្រោតគ្រោត-ល្អិត វិបស្សនាន័យ..... ៦៤
- អធិប្បាយ ក្នុងបដិសម្មិទាមគ្គ ៦៥

- វិធីហ្វឹកហាត់ ៦៨
- វិធីមនសិការ ៦៩
- គណនា - វិធីរាប់ ៧០
- អនុពន្ធនា - វិធីជាប់តាមខ្យល់ ៧៩
- លក្ខណៈផ្សេងពីកម្មដ្ឋានដទៃ ៨៤
- ឧបាយនាំខ្យល់មកវិញ ៨៥
- និមិត្តប្រាកដផ្សេងគ្នា ៨៩
- ចតុក្កៈដ៏ ២ ១១១
- ចតុក្កៈដ៏ ៣ ១២១
- ចតុក្កៈដ៏ ៤ ១២៨
- អនិច្ចានុបស្សី ១២៨
- វិភាគានុបស្សី - បដិនិស្សក្កានុបស្សី ១២៩
- អានិសង្សនៃអាណាបានស្សតិ ១៣៦

២ - ឧបសមាទុស្សតិ

- អធិប្បាយ អត្ថព្រះបាលី ១៤២
- អានិសង្សនៃឧបសមាទុស្សតិ ១៥០

ព្រហ្មវិហារនិទ្ទេស

- ៣ - មេត្តាព្រហ្មវិហារ ១៥២

- បុគ្គលដែលជាទោសដល់ការវិនា ៦ ១៥៣
- ចម្រើនមេត្តាចំពោះខ្លួនឯងមុន ១៦១
- ចម្រើនមេត្តារួមដែន ១៦៧
- ការទូន្មានខ្លួនកាលកើតបដិមៈ ន័យទី១-៨ ១៧១
- សីមាសម្តេច-រួមដែន..... ១៧០
- មេត្តាលាម ២០៧
- អធិប្បាយបាលី អប្បមញ្ញា ២១០
- អត្ថនៃ វិកុព្វនា ២១២
- អធិប្បាយអត្ថនៃ សព្វ សត្តា ២១៦
- អប្បនា ២១៨
- អត្ថនៃមេត្តានិសង្ស..... ២៣៧

៤-ករុណាព្រហ្មវិហារ ២៤៤

៥-មុទិតាព្រហ្មវិហារ ២៤៤

៦-ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ២៦០

- បកិណ្ណកកថាអំពីព្រហ្មវិហារនិទ្ទេស ២៦៧
- វិនិច្ឆ័យអំពីលក្ខណៈជាដើម ២៧០
- សត្រូវជិត និងឆ្ងាយ ២៧២
- អប្បមញ្ញាមានអានុភាពផ្សេងគ្នា ២៨៤
- អប្បមញ្ញាធ្វើកល្យាណធម៌ឲ្យបរិបូរណ៍ ២៨៦

អារុប្បនិទ្ទេស

៧ - អាកាសានុញ្ញាយតនៈ	៣២៥
- ការបើកកសិណ	៣២៧
- ឧបចារៈ និង អប្បនា	៣២៨
- អធិប្បាយ រូបសញ្ញានំ	៣៣០
- អធិប្បាយ សមត្ថក្កមា (ឈានកន្លង)	៣៣១
- អធិប្បាយ បដិយសញ្ញានំ អត្ថន្តមា	៣៣២
- អធិប្បាយ នានត្ថសញ្ញានំ អមនសិកាវា	៣៣៤
៨ - វិញ្ញាណានុញ្ញាយតនៈ	៣៥៥
៩ - អាកិញ្ញានុញ្ញាយតនៈ	៣៦៤
១០ - នេវសញ្ញានុញ្ញាយតនៈ	៣៧៨
- បកិណ្ណកកថា អំពីអារុប្បនិទ្ទេស	៣៧៨

អនុស្សតិកម្មដ្ឋាននិទ្ទេស

អាណាបានស្សតិ

អាណាបានស្សតិកម្មដ្ឋាននោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់សរសើរទុកយ៉ាងនេះថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានស្សតិសមាធិនេះ បុគ្គលធ្វើឲ្យមាន ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ រមែងជាធម៌ស្ងប់ផង ប្រណីតផង ជាធម៌ដែលជាទីអាស្រ័យមិនរីករវាង ជាសុខផង ញ៉ាំងធម៌ជាបាបអកុសលទាំងឡាយដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យវិនាសស្ងប់រម្ងាប់ទៅដោយរបៀបផង ” ដូច្នោះឯង ហើយទ្រង់ត្រាស់ចែកឲ្យជាកម្មដ្ឋាន មានវត្ថុ ១៦ យ៉ាង យ៉ាងនេះថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានស្សតិសមាធិ បុគ្គលធ្វើឲ្យមានដូចម្តេច ធ្វើឲ្យច្រើនដូចម្តេច ទើបជាធម៌ស្ងប់ផង ប្រណីតផង ជាទីអាស្រ័យដែលមិនរីករវាង និង ជាសុខផង ញ៉ាំងធម៌ដែលជាបាបអកុសលទាំងឡាយ ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យវិនាស ស្ងប់រម្ងាប់ទៅវិញដោយរបៀបផង ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ ទៅកាន់ព្រៃ ឬ គល់ឈើ ឬ ផ្ទះស្ងាត់ក៏ដោយ អង្គុយពត់ភ្នែក តាំងកាយឲ្យត្រង់ មានសតិចំពោះមុខ ជាអ្នកមានសតិដកដង្ហើមចេញ មានសតិដកដង្ហើមចូល មានវត្ថុ ១៦ គឺ ៖

ចតុក្ករៈទី ១

១- កាលដកដង្ហើមចេញវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញដកដង្ហើមចេញវែង ឬ កាលដកដង្ហើមចូលវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញដកដង្ហើមចូលវែង ។

២- កាលដកដង្ហើមចេញខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញដកដង្ហើមចេញខ្លី ឬ
កាលដកដង្ហើមចូលខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញដកដង្ហើមចូលខ្លី ។

៣- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងកំណត់ដឹងច្បាស់នូវកាយសង្ខារ ហើយដក
ដង្ហើមចេញ សិក្សាថា យើងនឹងកំណត់ដឹងច្បាស់នូវកាយសង្ខារ ហើយដកដង្ហើម
ចូល ។

៤- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារ ហើយដកដង្ហើមចេញ
សិក្សាថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារ ហើយដកដង្ហើមចូល ។

ចតុក្ករៈទី ២

៥- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវបីតិ ដកដង្ហើមចេញ
សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវបីតិដកដង្ហើមចូល ។

៦- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវសុខ ដកដង្ហើម
ចេញ សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវសុខ ដកដង្ហើមចូល ។

៧- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវចិត្តសង្ខារ ដកដង្ហើម
ចេញ សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវចិត្តសង្ខារ ដកដង្ហើមចូល ។

៨- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នករម្ងាប់នូវចិត្តសង្ខារ ដកដង្ហើមចេញ
សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នករម្ងាប់នូវចិត្តសង្ខារ ដកដង្ហើមចូល ។

ចតុក្ករៈទី ៣

៩- ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវចិត្ត ដកដង្ហើមចេញ
សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ដឹងច្បាស់នូវចិត្តដកដង្ហើមចូល ។

១០- ភិក្ខុសិក្សថា យើងនឹងជាអ្នកញ៉ាំងចិត្តឲ្យរីករាយ ដកដង្ហើមចេញ សិក្សថា យើងនឹងជាអ្នកញ៉ាំងចិត្តឲ្យរីករាយ ដកដង្ហើមចូល ។

១១- ភិក្ខុសិក្សថា យើងនឹងតម្កល់ចិត្ត ដកដង្ហើមចេញ សិក្សថា យើង នឹងតម្កល់ចិត្ត ដកដង្ហើមចូល ។

១២- ភិក្ខុសិក្សថា អាត្មាអញនឹងរងដោះចិត្តចេញ ដកដង្ហើមចេញ សិក្ស ថា អាត្មាអញនឹងរងដោះចិត្តចេញ ដកដង្ហើមចូល ។

ចតុក្កៈទី ៤

១៣- ភិក្ខុសិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញថា មិនទៀង ដក ដង្ហើមចេញ សិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញថា មិនទៀង ដក ដង្ហើមចូល ។

១៤- ភិក្ខុសិក្សថា អាត្មាអញនឹងពិចារណាយើញនូវការប្រាសចាកតម្រេក ដកដង្ហើមចេញ សិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញនូវការប្រាសចាក តម្រេក ដកដង្ហើមចូល ។

១៥- ភិក្ខុសិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញនូវការរលត់ ដក ដង្ហើមចេញ សិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញនូវការរលត់ ដក ដង្ហើមចូល ។

១៦- ភិក្ខុសិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញនូវការរលាស់ ចេញ ដកដង្ហើមចេញ សិក្សថា អាត្មាអញនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញនូវការ រលាស់ចេញ ដកដង្ហើមចូល យ៉ាងនេះ ។

ឥឡូវនេះ និទ្ទេសនៃការចម្រើនអាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាននោះ មកដល់ហើយ តាមលំដាប់ តែព្រោះនិទ្ទេសនោះ គប្បីពោលទៅតាមគន្លងព្រះបាលីនោះ ទើប បរិបូណ៌ដោយអាការទាំងពួង ព្រោះហេតុនោះ និទ្ទេសក្នុងអាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាន នោះ ទើបជានិទ្ទេសយោងព្រះបាលីជាខាងដើម ។

អធិប្បាយព្រះចាលី

បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបនិទ្ទេស នៃព្រះបាលីបុច្ឆាថា “ កបំ ការិតោ ច ភិក្ខុវេ អាណាបានសូត្រិសមាធិ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានសូត្រិសមាធិ បុគ្គលធ្វើឲ្យ មានហើយ ដូចម្តេច ? ” ជាដើមសិន , ពាក្យថា កបំ ជាព្រះបុច្ឆាដែលទ្រង់ ប្រាថ្នានឹងត្រាស់នូវការចម្រើនអាណាបានសូត្រិសមាធិ ឲ្យពិស្តារដោយប្រការផ្សេងៗ ពាក្យតទៅថា ការិតោ ច ភិក្ខុវេ អាណាបានសូត្រិសមាធិ ជាពាក្យទ្រង់បង្ហាញ ដល់ធម៌ដែលទ្រង់បានត្រាស់ទុក ព្រោះទ្រង់មានព្រះបំណងត្រាស់ឲ្យពិស្តារដោយ ប្រការផ្សេងៗ ។

សូម្បីក្នុងពាក្យថា កបំ ពហុលីកតោ ។ បេ ។ វុបសមេតិ ” នោះ ក៏ មានន័យដូចគ្នា ។

ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា ការិតោ - ធ្វើឲ្យមាន នោះគឺ ធ្វើឲ្យកើត ឡើង ឬ ចម្រើនឡើង ។ បទថា អាណាបានសូត្រិសមាធិ ប្រែថា សមាធិដែល សម្បយុត្តជាមួយសតិ ក្នុងការកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ខ្យល់ដង្ហើមចូល (ជា អារម្មណ៍) , ន័យម្យ៉ាងទៀត សមាធិក្នុងអាណាបានសូត្រិ ឈ្មោះថា អាណាបាន- សូត្រិសមាធិ ។ បទថា ពហុលីកតោ - ធ្វើឲ្យច្រើន គឺ ធ្វើរឿយៗ ។

២ បទថា សន្តោ ចេវ បណីតោ ច នោះ គប្បីអធិប្បាយថា សន្តោ ចេវ បណីតោ ច - ស្ងប់ផង ប្រណីតផង គប្បីជ្រាបថា ការកំណត់សេចក្តីដោយ ឯវ ស័ព្ទ មានទាំង ២ បទ , សួរថា ព្រះពុទ្ធាធិប្បាយ មានដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ព្រះពុទ្ធាធិប្បាយមានថា “ អាណាបានស្សតិសមាធិនេះ ជាធម្មជាតិមិនស្ងប់ មិន ប្រណីតដោយបរិយាយណា ដូចអសុភកម្មដ្ឋាន ដែលស្ងប់ ដែលប្រណីតចំពោះ ក្នុងបដិវេធតែម្យ៉ាង តែមិនស្ងប់មិនប្រណីតក្នុងអារម្មណ៍ឡើយ ព្រោះមានអារម្មណ៍ គ្រោតគ្រាត ទាំងមានវត្ថុបដិកូលជាអារម្មណ៍ ដូច្នោះក៏ទេ សេចក្តីពិត ធម៌ដែល ឈ្មោះថា ស្ងប់ ហើយរៀបរយ ត្រជាក់ ក៏ព្រោះទាំងស្ងប់ដោយអារម្មណ៍ និង ទាំងស្ងប់ដោយអង្គ គឺ ដែលហៅថា បដិវេធ , ឈ្មោះថា ប្រណីត គឺ មិនធ្វើឲ្យ ធុញ ព្រោះទាំងប្រណីតដោយអារម្មណ៍ និងប្រណីតដោយអង្គ ” ដូច្នោះ ព្រោះ ហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា “ អាណាបានស្សតិជាធម៌ស្ងប់ផង ប្រណីតផង ” ។

មហាដីកា

អធិប្បាយ អាណាបានស្សតិ

ភ្ជាប់សេចក្តីថា អាណាបានស្សតិកម្មដ្ឋាន ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់សរសើរ យ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់ត្រាស់សម្តែងអធិប្បាយទុកយ៉ាងនេះ នុ៎ះ , ក្នុងពាក្យ ទាំងឡាយនោះ កាលនឹងបើកផ្ទារអត្ថនៃព្រះបាលី ដែលជាសំណួរ មានពាក្យថា កថំ ការិតោ ជាដើមហើយ គឺ បានបើកផ្ទារព្រះបាលី អត្ថនៃព្រះបាលី ជាពាក្យ សរសើរសុទ្ធសាធ ព្រោះមិនមានសេចក្តីផ្សេងគ្នា , ដូច្នោះ លោកអាចារ្យ ទើប

កន្លងអត្ថនៃព្រះបាលី ដែលជាពាក្យសរសើរនោះចេញ ហើយផ្ដើមពាក្យថា កថំ
 ភារិតោ ច ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបណ្ណាពាក្យទាំងឡាយនោះ ភាពជាកម្មដ្ឋានដែល
 ទ្រង់ត្រាស់សរសើរ និង ពាក្យថា អយម្បិ ខោ ចាត់ជាការផ្សេងគ្នាអំពីកម្មដ្ឋាន
 នេះ ។ ក្នុងបណ្ណាសេចក្ដីដែលផ្សេងគ្នានោះ លោកអាចារ្យបំណងសម្ដែងភាពជា
 កម្មដ្ឋាន ដែលទ្រង់ត្រាស់សរសើរ ទើបពោលថា “ ដែលព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់
 ត្រាស់សរសើរ ” ដូច្នោះ ។ ពាក្យត្រាស់សរសើរ មានការធ្វើឲ្យមានឧស្សាហ៍
 (ឲ្យយកចិត្តទុកដាក់) ជាប្រយោជន៍ ព្រោះធ្វើឲ្យគាប់ចិត្តកាន់តែខ្លាំងឡើងក្នុង
 អាណាបានសូត្រកម្មដ្ឋាន នុ៎ះ ។ ពិតហើយ ភិក្ខុទាំងឡាយ ស្ដាប់ព្រះតម្រាស់
 សរសើរនោះហើយ ក៏ជាអ្នកមាននូវការពេញចិត្តយ៉ាងក្រៃលែង ដោយគិតថា
 “ ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់សរសើរសមាធិនេះ ដោយអនេកបរិយាយ , ក្នុងន័យ
 ថា សមាធិនេះស្ងប់ផង សមាធិនេះប្រណីតផង រៀបរយផង ជាសុខវិហារផង
 ញ៉ាំងធម៌ដែលយឺតយូរទាំងឡាយឲ្យអន្តរធានទៅដោយរហ័សផង ” ដូច្នោះ ជាអ្នក
 មានឧស្សាហ៍ហើយ នឹងសម្គាល់ថា ជាកម្មដ្ឋានដែលគប្បីប្រកបរឿយៗ គប្បី
 បដិបត្តិដោយយ៉ាងគោរព ។ សម្រាប់បទថា អយម្បិ ខោ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប
 សេចក្ដីដោយការសម្ដែងជាកន្លងផ្លូវថា ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ធ្វើសមាធិដែល
 ជាធម្មជាតិដែលទ្រង់ ព្រះអង្គឯង ឃើញប្រចក្សហើយ ឲ្យបិតនៅក្នុងទីជិត ឃើញ
 បានប្រចក្ស ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយនោះ ដោយអានុភាពនៃព្រះធម៌ទេសនា ទើប
 ត្រាស់ទុក ដោយអំណាចការប្ដូរប្ដូម (ដោយ បិ ស័ព្វ) យ៉ាងនេះថា សមាធិ
 ទាំងឡាយ មាន កសិណឈាន អសុកឈាន ជាដើម ជាកំពង់ចុះទៅកាន់ស្រះធំ
 គឺ ព្រះនិព្វាន ដែលតថាគតបានសម្ដែងទុកយ៉ាងណា តថាគតក៏មិនបានសម្ដែង

ទុកចំពោះតែសមាធិទាំងឡាយដទៃនោះ តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ អាណាបានសូត្រិ សមាធិនេះ ក៏តថាគតសម្តែងទុកដូចគ្នា ។

ពាក្យថា មានវត្ថុ ១៦ គឺ មាន ១៦ ឋាន ទាក់ទងនឹងចតុក្កុះពួក ៤ , ៤ ចតុក្កុះ , ក្នុងបណ្តាអនុបស្សនា ៤ (គឺ ក្នុងកាយានុបស្សនា ១ ចតុក្កុះ , ក្នុង វេទនានុបស្សនា ១ ចតុក្កុះ , ក្នុងចិត្តានុបស្សនា ១ ចតុក្កុះ , ក្នុងធម្មានុបស្សនា ១ ចតុក្កុះ) ។ ពាក្យថា បរិបូណ៌ដោយអាការទាំងពួង គឺ បរិបូណ៌ដោយ អាការទាំងពួង យ៉ាងនេះគឺ អត្ថនៃបទព្រះកម្មដ្ឋានបាលី អត្ថនៃពាក្យរួម ឧបមា សំណួរ ចម្លើយ ប្រយោជន៍ ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា និទ្ទេស បានដល់ ពាក្យ អធិប្បាយសេចក្តីនៃកម្មដ្ឋាន ដោយពិសេស ។

បទថា កបំ - ដូចម្តេច នេះជាបទបើកផ្ទារអាការដែលសួរ ។ ឯពាក្យសួរ ក្នុងព្រះបាលីនេះ ប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងជា កថេតុកម្យតាបុច្ឆា (សួរដើម្បីនឹង ឆ្លើយអង្គឯង) ព្រោះមិនមែនពាក្យសួរក្នុងអាការដទៃ ។ លោកអាចារ្យកាល សម្តែងសេចក្តីនេះថា ពាក្យសួរនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការលើកយកមក ដោយអាការទាំងពួងដែលផ្សេងគ្នា គ្រប់ប្រការ ឲ្យឡើងកាន់ទេសនាដ៏កំពូល ដូច្នោះ ទើបពោលថា កថន្តិ ។ បេ ។ ... កម្យតាបុច្ឆា ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុង ពាក្យថា កបំ ពហុលីកតោ - ធ្វើឲ្យច្រើនដូចម្តេច នេះ គប្បីនាំបទថា អាណាបានសូត្រិសមាធិ ចូលមកភ្ជាប់ផង (ជា កបំ ពហុលីកតោ អាណាបានសូត្រិសមាធិ) ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា កបំ ជាពាក្យសួរដោយព្រះបំណង ដើម្បីទ្រង់ អធិប្បាយឲ្យពិស្តារ នូវការចម្រើនអាណាបានសូត្រិសមាធិ ដោយប្រការផ្សេងៗ ។ ដោយបទថា ឯសេវ នយោ - មានន័យដូច្នោះ នេះ ទ្រង់បំណងភ្ជាប់សេចក្តីថា

ពាក្យថា ពហុលីកតោ អាណាបានសូត្រិសមាធិ ជាការសម្តែងធម៌ដែលទ្រង់បាន
សួរហើយ យ៉ាងនោះ ។ សេចក្តីនោះយ៉ាងណា លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងថា
សភាពជាធម្មជាតិដែលស្ងប់ជាដើម នៃអាណាបានសូត្រិសមាធិនោះ គប្បីកាន់យក
បាន ក៏ព្រោះការធ្វើឲ្យកើតឡើង និងការធ្វើឲ្យចម្រើន ដែលជាហេតុឲ្យសម្រេច
នោះឯង ដូច្នោះ ទើបពោលថា សូម្បីក្នុងពាក្យថា កថំ ពហុលីកតោ ។ បេ ។
រូបសមេតិ នេះ មានន័យដូច្នោះឯង ។

លោកអាចារ្យ កាលសម្តែងអធិប្បាយ (ពាក្យថា ការិកតោ) ដោយទាក់ទង
ក្នុង ២ ន័យ នុ៎ះថា ហៅថា ការិនា ព្រោះសំដៅយកការធ្វើឲ្យកើតឡើង និង
ចម្រើន ដូចក្នុងប្រយោគថា “ ម្នាលឧទាយី សេចក្តីដទៃនៅមានទៀត បដិបទា
សម្រាប់សារីកទាំងឡាយ តថាគតបានពោលទុក ក្នុងប្រការដែលសារីកអ្នក
បដិបត្តិទាំងឡាយរបស់តថាគត គប្បីធ្វើសតិប្បដ្ឋាន ៤ ឲ្យកើតឡើង ” ដូច្នោះ
ជាដើម , ទើបពោលថា បទថា ការិកតោ ប្រែថា ធ្វើឲ្យកើតឡើង ឬ ចម្រើន ។
ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ អាណាបានសូត្រិសមាធិ ឈ្មោះថា ការិកតោ ព្រោះអត្ថថា
ទៅ គឺ ដល់នូវការៈ គឺ មានប្រាកដ បានដល់ ធ្វើឲ្យកើតឡើង មានន័យថា ជា
សមាធិដែលគប្បីធ្វើឲ្យបានមក ។ រីឯ សមាធិដែលកើតឡើងហើយ បាននូវការ
សេពស្មិទ្ធិហើយ ក៏ឈ្មោះថា ការិកតោ គឺ ធ្វើឲ្យដល់នូវការស្ងាត់ជំនាញបានហើយ
មានន័យថា ចម្រើនហើយ ។ ពាក្យថា (ដែលសម្បយុត្តជាមួយ) សតិកំណត់
នូវខ្យល់ដង្ហើមចូល ខ្យល់ដង្ហើមចេញ មានន័យថា (សម្បយុត្តជាមួយ) សតិ
ដែលជាបច្ច័យ ក្នុងការកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចូល ខ្យល់ដង្ហើមចេញ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅ
ប្រារព្ធខ្យល់ទាំងនោះ ព្រមទាំងភាពផ្សេងគ្នា មាន វែង និង ខ្លី ជាដើម ។ ក្នុង

អត្តខាងដើម (ដែលថា អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិ បានដល់ សមាធិសម្បយុត្ត ជាមួយសតិ ដែលកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ) ទ្រង់ពោល ដល់ការដែលសតិជាបច្ច័យ ដោយសហជាតប្បច្ច័យជាដើមដល់សមាធិ) ដោយ ពាក្យពោលថា សម្បយុត្ត , រីឯ ក្នុងអត្ថទី ២ (ដែលថា សមាធិ ក្នុង អាណាបុរសស្រ្តី ឈ្មោះថា អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិ) ទ្រង់ពោលក្នុងការដែល សតិជាបច្ច័យដោយឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់សមាធិ ។ ពិតហើយ សតិដែល សហគតៈដោយឧបចារណាន រមែងជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យដល់អប្បនាសមាធិ ។ បទថា ពហុលីកតោ - ការធ្វើ ឲ្យច្រើន គឺ ធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយច្រើន , ដោយបទថា ពហុលីកតោ នោះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ការសម្រេចនូវវិសី មាន អារជួនវិសី (ជំនាញក្នុងការនឹក) ជាដើម ។ ពិតហើយ សមាធិណា ព្រះ យោគាវចរធ្វើឲ្យដល់នូវភាពជាវិសីបានហើយ សមាធិនោះ ឈ្មោះថា ត្រូវព្រះ យោគាវចរធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយៗបាន ព្រោះព្រះយោគាវចរគប្បីចូលបានគ្រប់ៗ ខណៈដែលត្រូវការ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា គឺ ធ្វើ រឿយ ៗ ដូច្នោះ ។ ឯវ ស័ព្ទ ទ្រង់ត្រាស់ទុក ក្នុងបទថា ក្នុងប្រយោគ មាន យ៉ាងនេះថា សមណៈទី១ មាននៅក្នុងធម្មវិន័យនេះ តែប៉ុណ្ណោះ និងថា ស្ងាត់ ចាកកាមទាំងឡាយហើយ ដូច្នោះជាដើម ក៏ឈ្មោះថា ទ្រង់ត្រាស់ក្នុងបទទី ២ ជាដើមផងដែរ យ៉ាងណា , សូម្បី ឯវ ស័ព្ទ ទ្រង់ត្រាស់ទុកក្នុងវគ្គដំបូងថា សន្តោចវ - ស្ងប់ផង នេះក៏ឈ្មោះថា ទ្រង់បានត្រាស់ទុកក្នុងបទ ទី ២ ថា បណីតោចវ - ប្រណីតផង យ៉ាងនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប ពោលថា គប្បីឃើញថា មានការប្រើ ឯវ ស័ព្ទ កំណត់ច្បាស់លាស់ក្នុងបទ

ទាំង២ ដូច្នោះឯង ។ លោកបំណងសម្តែងគុណដែលបាន ដោយការប្រើ ឯវ ស័ព្ទ កំណត់ច្បាស់លាស់ក្នុងបទទាំង ២ ទើបពោលថា អយញ្ញិ ដូច្នោះជាដើម ។

លោកពោលដល់ឈានដែលមានអសុកនិមិត្តជាអារម្មណ៍ថា អសុកកម្មដ្ឋាន ពិតហើយ ឈានដែលមានអសុកនិមិត្តជាអារម្មណ៍ លោកហៅថា អសុកកម្មដ្ឋាន ព្រោះកើតពីការបំពេញសេចក្តីព្យាយាមក្នុងសាកសពអសុកទាំងឡាយ និងព្រោះ ជាហេតុនៃសេចក្តីសុខវិសេសរបស់ព្រះយោគី ។ ដោយពាក្យថា កេវលំ - តែម្យ៉ាង នេះ លោកហាមអារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា ទាក់ទងនឹងបដិវេធជមិ គឺ ទាក់ទងជាបដិវេធជមិ បានដល់ ឈាន ។ ពិតហើយ ឈានដែលសម្រេច ដោយការវិនាសសេស រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីចាក់ធ្លុះអារម្មណ៍របស់ខ្លួននោះឯង ហើយព្រះយោគី រមែងចាក់ធ្លុះបាន ដោយសភាវៈតាមសេចក្តីពិត ព្រោះហេតុ នោះ ទើបហៅថា បដិវេធ ។ ពាក្យថា ព្រោះមានអារម្មណ៍គ្រោតគ្រាត គឺ ព្រោះមានអារម្មណ៍ គួរខ្ពើមរអើម ។ ពាក្យថា ព្រោះមានអារម្មណ៍ជាបដិកូល គឺ ព្រោះមានអារម្មណ៍គួររង្រៀស ។ ពាក្យថា ដោយបរិយាយ គឺ ដោយហេតុ ឬ ដោយចំណុចដទៃ ។ ពាក្យថា ព្រោះមានអារម្មណ៍ស្ងប់ លោកពោលសំដៅ យកភាវៈ ព្រោះអារម្មណ៍ល្អិតសុខុម តាមលំដាប់ ដល់នូវភាវៈដែលត្រូវសង្កេត ពិនិត្យ ។ ធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ស្ងប់ គឺ នឹងច្អល់ គឺ រមែងនឹងច្អល់ ដោយខ្លួនឯងតែម្យ៉ាង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ជាធម្មជាតិដែល ស្ងប់ គឺ រម្ងាប់ រលត់ ត្រជាក់ ដូច្នោះ មានន័យថា រលត់ភាពក្តៅក្រហាយ ទាំងពួង ។ ភាវៈដែលស្ងប់នៃធម៌ទាំងឡាយ ដែលមានខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ជាអារម្មណ៍ ព្រោះការដែលមានអារម្មណ៍ស្ងប់ បណ្ឌិតគប្បី

សម្តែងដោយបច្ចុវេក្ខណញ្ញាណ ដែលមានលោកុត្តរធម៌ជាអារម្មណ៍ (គឺ បច្ចុ-
វេក្ខណញ្ញាណ ឈ្មោះថា ស្ងប់ ព្រោះមានលោកុត្តរធម៌ដែលស្ងប់ជាអារម្មណ៍
យ៉ាងណា អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិ ឈ្មោះថា ស្ងប់ ព្រោះមានខ្យល់ដង្ហើមដែល
ស្ងប់ គឺ ល្អិតសុខុមជាអារម្មណ៍ ក៏ដូច្នោះ) ។

(ចប់ មហាដីកា)

បទថា អសេចនកោ

រីឯ ក្នុងពាក្យថា អសេចនកោ ច សុខោ ច វិហារោ ធម៌ជាគ្រឿងនៅ
មិនរីករវៃ និង សុខដុមផង នោះ មានអធិប្បាយថា សេចន - ភាពស្អិតល្អិត
មិនមានដល់អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិនោះ ព្រោះហេតុនោះ អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិ
នោះ ទើបឈ្មោះថា អសេចនកោ - គ្មានភាពស្អិតល្អិត (ដូចបាយស្រស់ទឹក)
គឺ មិនស្រួយ មិនស្អិតជាប់គ្នា ជាប់ចេញពីគ្នាជាគ្រាប់ៗ មានន័យថា ភាពស្ងប់
ក្នុងអាណាបុរសស្រ្តីសមាធិនេះ មិនមានដោយបរិកម្ម ឬដោយឧបចារក៏ដោយ
តែអាណាបុរសស្រ្តីសមាធិនេះ ជាធម៌ស្ងប់ផង ប្រណីតផង ដោយសកាវៈនៃខ្លួន
ឯង ចាប់តាំងពី អាទិសមន្ទាហារ (ការផ្តើមប្រមូលចិត្តធ្វើកម្មដ្ឋាន) ទៅ , រីឯ
អាចារ្យបុរសខ្លះពោលថា បទថា អសេចនកោ មានន័យថា មិនចាំបាច់ផ្សំជាមួយ
អ្វី ៗ ដូចវត្ថុដែលមានរសត្វាញ់ដោយសកាតនៃខ្លួនឯង បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា

អាណាបានស្សតិសមាធិនេះ ជា អសេចនក ដូច្នោះឯង ទើបជាសុខវិហារផង ព្រោះ ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីបានកាយិកសុខ និង ចេតសិកសុខ គ្រប់ខណៈដែលដល់នូវ អប្បនា ។

ពាក្យថា ដែលកើតឡើង មានន័យថា ដែលមិនទាន់បានគ្របសង្កត់ ។ ពាក្យថា បាប គឺ អាក្រក់ ។ ពាក្យថា ធម៌ដែលជាអកុសល គឺ ធម៌ដែលកើតពី ការមិនឆ្ងាត់ ។ ពាក្យថា ឲ្យវិនាសទៅដោយរហ័ស មានន័យថា ឲ្យបាត់ទៅ គឺ គ្របសង្កត់បានភ្លាមៗ ។ ពាក្យថា ឲ្យរម្ងាប់ទៅ គឺ ឲ្យស្ងប់ទៅដោយល្អ , ន័យ ម្យ៉ាងទៀត អ្នកដែលដល់នូវការចម្រើននូវអរិយមគ្គតាមលំដាប់ រមែងលះបង់ បាន អធិប្បាយថា ឲ្យស្ងប់ស្ងាត់ទៅបាន ព្រោះអាណាបានស្សតិសមាធិ ជា និព្វេធភាគិយធម៌ ។

ក្នុងព្រះបាលីមានពាក្យសួរថា មានសេចក្តីសង្ខេបថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានស្សតិសមាធិ បុគ្គលធ្វើឲ្យមានដោយប្រការដូចម្តេច ដោយអាការដូច ម្តេច ដោយវិធីណា ចម្រើនដោយប្រការណា ... ទើបជាធម៌ស្ងប់ផង ។ ល ។ ឲ្យរម្ងាប់ទៅដោយរហ័សផង ។

មហាជីកា

ឈ្មោះថា អសេចនកោ - រៀបរយ ព្រោះអត្ថថា មិនមានវត្ថុជាគ្រឿង រីករវ ដែលជាហេតុនាំមកនូវធម៌ស្ងប់ និង ប្រណីត ។ ព្រោះមិនមានវត្ថុជាប់ស្អិត ទើបឈ្មោះថា មិនរីករវ , ព្រោះមិនរីករវនោះឯង ទើបឈ្មោះថា មិនស្អិតល្អិត ដែលមិនច្របូកច្របល់ដោយបរិកម្មជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា

ដោយចំពោះម្យ៉ាងទៀត គឺ ម្យ៉ាងទៀតនោះឯង ។ ឈ្មោះថា ជាចំណែកមួយ
ផ្សេង គឺ មិនសាធារណៈ , ពាក្យទាំងអស់នេះ លោកពោលទុកដើម្បីសម្តែង
ការវះដែលស្ងប់ ដោយសភាវៈនៃខ្លួនឯង ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត ហេតុនៃសេចក្តី
ស្ងប់ ឈ្មោះថា **បរិកម្ម** មានន័យថា ចាប់តាំងពីផ្តើមកសិណារហូតដល់និមិត្ត
កើតជាទីបំផុត ឈ្មោះថា **បរិកម្ម** អធិប្បាយថា ក្នុងអាណាបុរសសមាធិនេះ
មិនមានបរិកម្មដែលដូច្នោះ , ព្រោះថា ក្នុងពេលនោះ កម្មដ្ឋានមិនស្ងប់ មិន
ប្រណីត ព្រោះមិនមានសេចក្តីត្រេកអរ ។ ប្រកបសេចក្តីថា ក្នុងអាណាបុរសសមាធិ
នេះ ការវះដែលស្ងប់ដោយសារឧបចារៈមិនមាន ។ សមាធិដទៃស្ងប់ទៅបាន
ក៏ព្រោះការទៅប្រាសនៃនីវរណធម៌ និង ការប្រាកដអង្គក្នុងខណៈនៃឧបចារៈ យ៉ាង
ណា , អាណាបុរសសមាធិនេះ នឹងមានសេចក្តីស្ងប់ដូច្នោះ មិនមាន ។ ប្រកប
សេចក្តីថា តែថាសមាធិនេះ ស្ងប់ និង ប្រណីត តាមសភាពនៃខ្លួនឯងប៉ុណ្ណោះ
ចាប់តាំងពីការផ្តើមប្រមូល ។ ពាក្យថា **អាចារ្យរូបខ្លះ** លោកអាចារ្យពោលសំដៅ
យកអាចារ្យដែលនៅឯសំណាក់ខត្តរិហារ ។ ពាក្យថា **មិនស្អិតល្អ្លាត** (អាចារ្យ
ពួកខ្លះពោលថា) បានដល់ មិនស្អិតល្អ្លាតដោយការច្របល់ចូលគ្នា ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា **មានឱជា** ដូច្នោះ , មានន័យថា ដូចវត្ថុដែលមាន
ឱជា ។ ពាក្យថា **ត្វាញ់** គឺ គួរប្រាថ្នា , ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តទៅព្រមដើម្បីការ
បានមករូសុខផ្លូវចិត្ត បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបបានដោយទាក់ទងនឹងឈាន ៣ ឈាន ៤
ឬ ទាក់ទងនឹងឈានទាំងអស់ (គឺ រួមទាំងឈានទី ៥ ផង) ព្រោះឧបេក្ខា
ក៏មានគតិជាសុខ ព្រោះភាពជាធម្មជាតិស្ងប់ ។ រីឯ ការប្រព្រឹត្តទៅព្រមដើម្បីការ
បានសុខផ្លូវកាយ គប្បីឃើញបានដោយទាក់ទងនឹងរូបកាយត្រូវបណ្ឌិតរូប ដែល

មានឈានជាសមុជ្ជានសម្មស្សហើយ , តែសេចក្តីនោះ នឹងមានបានក្នុងពេល
 ដែលចេញចាកឈានហើយ ។ រីឯ បទថា អប្បិទ្ធិប្បិទ្ធិកូណេ នេះ គប្បីជ្រាបថា
 ជាសត្តមីរិកត្តិ ក្នុងអត្តថា ហេតុ ប្រែថា ព្រោះគ្រប់ខណៈដែលដល់អប្បនា ។
 ពាក្យថា ដែលគ្របសង្កត់មិនទាន់បាន គឺ ដែលមិនទាន់កម្ចាត់ចេញចាកសន្តាន
 របស់ខ្លួនបាន គឺ ដែលលះបង់មិនទាន់បានដោយឈាន ។ ពាក្យថា ដែលកើតពី
 ការមិនច្នាត មានន័យថា លោកហៅ អវិជ្ជា ថា ការមិនច្នាត បានដល់ កើតពី
 អវិជ្ជានោះ ។ ជាការពិតហើយ បាបធម៌ទាំងឡាយ មានអវិជ្ជាជាប្រមុខ (ជា
 ប្រធាន) ។ ពាក្យថា ដោយខណៈមួយ គឺ ដោយខណៈដែលខ្លួន (អាណា-
 បានសូត្រិសមាធិ) ប្រព្រឹត្តទៅនោះឯង ។ ក្នុងពាក្យថា ឲ្យអន្តរធានទៅ ឈ្មោះ
 ថា ការធ្វើឲ្យអន្តរធាន បានដល់ ការធ្វើឲ្យវិនាសទៅ , ពាក្យថា ឲ្យអន្តរធាន នោះ
 ជាការលះបង់បរិយុជ្ជាន ព្រោះក្នុងទីនេះ បំណងយកការធ្វើឲ្យអន្តរធាន ដែលជាទី
 តាំង ទីអាស្រ័យនៃឈាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា គឺ គ្របសង្កត់
 បាន ដូច្នោះ ។ បទថា រូបសមេតិ - ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាង បានដល់ ចូលទៅស្ងប់ដោយ
 វិសេស , ឯការចូលទៅស្ងប់បានដោយវិសេស គឺ ការចូលទៅស្ងប់ដោយល្អ
 នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកអាចារ្យពោលថា ចូលទៅស្ងប់បានដោយល្អ
 ដូច្នោះ ។

សួរថា សមាធិដទៃ ៗ រមែងធ្វើធម៌ដែលជាបដិបក្ខទាំងឡាយ ឲ្យអន្តរធាន
 ទៅ ឲ្យស្ងប់ម្យ៉ាងទៅបាន ក្នុងខណៈដែលខ្លួនប្រព្រឹត្តទៅ មិនមែនឬ ? បើដូច្នោះ
 ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់ត្រាស់ចំពោះសមាធិនេះ ឲ្យពិសេសយ៉ាងនេះ ?

ឆ្លើយថា ទ្រង់ត្រាស់សមាធិនេះឲ្យពិសេសទៅយ៉ាងនេះ ព្រោះមានការស្ងប់

រម្ងាប់វិតក្កៈផ្សេងៗ មកតាំងពីពេលចាប់ផ្តើម ។ ប្រការនេះ ដូចព្រះតម្រាស់ទ្រង់
ត្រាស់ទុកថា “ គប្បីចម្រើនអាណាបានសូត្រិ ដើម្បីកម្ចាត់វិតក្កៈ ” ។ ម្យ៉ាងទៀត
អាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាននេះ ចាត់ជាកម្មដ្ឋានសម្រាប់អ្នកមានបញ្ញាខ្លាំងក្លា ក្រែលែង
ដោយញ្ញាណ , និង ការលះកិលេសរបស់លោកអ្នកដែលខ្ពង់ខ្ពស់ដោយញ្ញាណ
ប្រសើរជាងការលះកិលេសរបស់បុគ្គលក្រៅពីនេះ , ដូចការលះកិលេសរបស់
ព្រះអរិយបុគ្គលដែលជាទិដ្ឋិបត្តៈ ប្រសើរជាងការលះកិលេសរបស់ព្រះអរិយ-
បុគ្គលដែលជាសទ្ធាវិមុត្តិ ។ ព្រោះដូច្នោះ ទ្រង់សំដៅយកភាពពិសេសប្រការនោះ
ទើបត្រាស់ថា ឲ្យអន្តរធាន ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ទៅដោយរហ័ស ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត
កាលមានការប្រាកដនៃនិមិត្ត សមាធិនេះប៉ុណ្ណោះអាចពោលបានថា “ ធ្វើ (អ-
កុសលធម៌ទាំងឡាយ ដ៏លាមក ដែលកើតឡើងហើយ) ឲ្យអន្តរធាន ឲ្យស្ងប់
រម្ងាប់ទៅដោយរហ័ស ” ដោយការប្រាកដនៃអង្គក្នុងខណៈនោះ , ដូចកាលដែល
ភ្លៀងធំខុសរដូវកាល មហាមេឃគ្រហឹមហើយ គ្រាប់ភ្លៀងធ្លាក់មកលើផែនដី ក៏
បានជាព្រួចទឹក ហើយក៏បែកទៅក្នុងខណៈនោះឯង , ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់
ត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រៀបដូចភ្លៀងធំខុសរដូវកាល គ្រហឹមឡើង
ដូច្នោះជាដើម ។ ការចម្រើនឈាននៃព្រះយោគាវចរក្នុងព្រះសាសនា ដោយច្រើន
ជានិព្វេធភាគិយៈប៉ុណ្ណោះ (មានចំណែកនៃការចាក់ធ្លុះសច្ចៈ) ព្រោះហេតុនោះ
លោកអាចារ្យទើបពោលថា ព្រោះជានិព្វេធភាគិយសមាធិ ។ រីឯ ការចម្រើន
ឈាននៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងឡាយ ជានិព្វេធភាគិយសមាធិតែម្យ៉ាង ។ ពិត
ហើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងឡាយ ទ្រង់ចម្រើនកម្មដ្ឋាននោះ ហើយទើប
ទ្រង់សម្រេចនូវព្រះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ ។ សមាធិនេះ ជាបាទនៃព្រះអរិយមគ្គ

ចម្រើនទៅតាមលំដាប់ហើយ ក៏រមែងចូលដល់ភាពជាព្រះអរិយមគ្គ ព្រោះហេតុ
នោះ ទើបលោកអាចារ្យពោលថា ដល់នូវការចម្រើននូវព្រះអរិយមគ្គ តាម
លំដាប់ ដូច្នោះ ។

សេចក្តីនេះនឹងប្រើបានល្អ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងវិវាគានុបស្សនា និរោធានុ-
បស្សនា និង បដិនិស្សគ្គានុបស្សនា ។ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងដោយ
សង្ខេប ដើម្បីឲ្យយល់បានន័យនូវខ្លឹមសារដែលបានពោលហើយ ដោយពិស្តារ
ក្នុងបទក្រោយ ទើបពោលថា រីឯ សេចក្តីសង្ខេបក្នុងព្រះបាលី ដែលជាសំណួរ
នេះ មានដូចតទៅនេះ , អធិប្បាយថា សេចក្តីរួម កាន់យកតែខ្លឹមសារ ។

ពាក្យថា ខ្លឹមសារនោះ បានដល់ ខ្លឹមសារដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកដោយសង្ខេប
ដោយទាក់ទងនឹងការសួរក្នុងពាក្យថា ធ្វើឲ្យកើតឡើងបានដោយប្រការដូចម្តេច ?
ដូច្នោះជាដើម ។

(ចប់ មហាជីកា)

អធិប្បាយ ឥធិ ស័ព្ទ

ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ ប្រែថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
ទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ , ព្រោះ ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុងព្រះបាលីនោះ ជាស័ព្ទ
សម្តែងដល់សាសនា ដែលជាទីកើតឡើងនៃបុគ្គលអ្នកធ្វើអាណាបានសូត្រិសមាធិ

គ្រប់ប្រការឲ្យកើតឡើង និង បដិសេធភាពជាយ៉ាងនោះ នៃសាសនាដទៃ ដូច
ព្រះពុទ្ធរូបនេះត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សមណៈមានតែក្នុងសាសនានេះ
ប៉ុណ្ណោះ ។ ល ។ វាទៈ (លទ្ធិ) ដទៃ សូន្យចាកសមណៈគ្រប់ជំពូក ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ទើបអធិប្បាយ “ ឥធិ ភិក្ខុ ” ថា ឥមស្មី សាសនេ ភិក្ខុ -
ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ។

អរហន្តតោ ។ បេ ។

(ន័យ ទី ១)

ពាក្យថា ទៅកាន់ព្រៃ ឬ គល់ឈើ ឬ ផ្ទះស្ងាត់ក៏ដោយ នេះជាពាក្យ
សម្តែងដល់ការកំណត់យកសេនាសនៈ ដែលសមគួរដល់ការបំពេញអាណាបាន-
សូត្រសមាធិនៃព្រះយោគាវចរភិក្ខុនេះ ព្រោះចិត្តរបស់ភិក្ខុនោះ ត្រាច់ទៅកាន់
អារម្មណ៍ផ្សេងៗ មានរូបារម្មណ៍ជាដើមមកយូរហើយ មិនប្រាថ្នានឹងឡើងកាន់
អារម្មណ៍នៃអាណាបានសូត្រសមាធិ ធ្លាប់តែលេងនៅខាងក្រៅផ្លូវ ដូចរទេះដែលទឹម
ដោយគោកោង សុះចេញទៅក្រៅផ្លូវដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ នាយគោបាលប្រាថ្នា
ហ្វឹកហាត់កូនគោកោងនោះ ដែលជីកទឹកដោះមេគោកោង រហូតធំឡើងហើយ ក៏
បំបែកចេញពីមេគោ ដោយបង្គោលស្នឹង ហើយក៏ចងទុកដោយខ្សែ នៅត្រង់
បង្គោលស្នឹងនោះ ពេលនេះ កូនគោមួយក្បាលនោះ ក៏ដើរទៅដើរមក មិនអាច
គេចទៅបាន ក៏នៅស្ងៀម ឬ ដេកជិតបង្គោលស្នឹងនោះឯង យ៉ាងណា ភិក្ខុនេះក៏
ដូច្នោះ ដូចគ្នា , ប្រាថ្នានឹងទូន្មានចិត្តកាច ដែលធំហើយដោយការក្រេបរសនៃ
អារម្មណ៍ មានរូបារម្មណ៍ជាដើម មកយូរហើយ ក៏បំបែកចេញពីអារម្មណ៍ មាន

រូបជាដើម ចូលទៅកាន់ព្រៃ ឬ គល់ឈើ ឬ ផ្ទះស្ងាត់ក៏ដោយ ហើយចង់ទុកនៅ ត្រង់បង្គោលស្នឹង គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ខ្យល់ដង្ហើមចូល ដោយខ្សែ គឺ សតិ , កាលត្រូវចង់ទុកយ៉ាងនោះ ចិត្តរបស់លោកនោះ កាលមិនបានអារម្មណ៍តាមទម្លាប់ ក៏ឆ្ងោចទៅមក តែដោយមិនអាចកាត់ខ្សែ គឺ សតិ គេចទៅបាន ក៏នៅស្ងៀម តម្កល់នៅក្នុងអារម្មណ៍ (កម្មដ្ឋាន) នោះ ដោយការបាននូវឧបចារៈ និង អប្បនា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបោណាចារ្យទាំងឡាយ ទើបពោលទុកថា ៖

បុគ្គលហ្នឹកកូនគោ គប្បីចង់ទុកនឹងបង្គោលស្នឹង យ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរ ក្នុងព្រះសាសនានេះ គប្បីចង់ចិត្តរបស់ខ្លួនទុកក្នុងអារម្មណ៍ (កម្មដ្ឋាន) ឲ្យមាំ ដោយសតិ ក៏ដូច្នោះ ។

សេនាសនៈ (ដែលពោលមក) នោះ ជាកន្លែងសមគួរដល់ការការវាណា នៃព្រះយោគាវចរនោះ ដោយប្រការដូច្នោះ ខ្ញុំម្ចាស់ទើបពោលទុកថា ពាក្យនេះជា ពាក្យសម្តែងដល់ការកំណត់កាន់យកសេនាសនៈ ដែលសមគួរដល់ការបំពេញ អាណាបានសូត្រិសមាធិនៃព្រះយោគាវចរកិត្តនោះ ។

អរហ្មតតោ ។ បេ ។
(ន័យទី ២)

ន័យម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលអាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាន ជាកំពូលក្នុង ប្រភេទកម្មដ្ឋាន ជាបទដ្ឋាននៃការសម្រេចធម្មវិសេស និង ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ និង ពុទ្ធសាវ័កទាំងពួង មិនមែនជាការងាយ ក្នុងការលះបង់ទីលំនៅដែលអ្នកអរទៅដោយសំឡេងផ្សេង ៗ ដូចជាសំឡេងស្រ្តី

សំឡេងបុរស សំឡេងជីវី សំឡេងសេះ ហើយបំពេញបានឡើយ ព្រោះឈាននេះ មានសំឡេងជាសត្រូវ តែក្នុងទីដែលមិនមែនជាទីលំនៅ គឺ ក្នុងព្រៃវាជាការងាយ សម្រាប់ ព្រះយោគាវចរកាន់យកកម្មដ្ឋាននេះ ញ៉ាំងអាណាបានចតុត្ថជ្ឈានឲ្យកើត ឡើងហើយ ធ្វើឈាននោះឲ្យជាបាទ ពិចារណាកំណរសង្ខារ រហូតបានសម្រេចព្រះ អរហត្តដែលជាផលដ៏កំពូល។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគកាលទ្រង់សម្តែង សេនាសនៈដែលសមគួរដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ទើបត្រាស់ថា អរញ្ញគតោ វា ដូច្នោះជាដើម ។

អរញ្ញគតោ ។ បេ ។

(ន័យ ទី ៣)

ពិតហើយ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ដូចវត្តវិជ្ជាចារ្យ (អាចារ្យមានវិជ្ជា កូមិសាស្ត្រ) វត្តវិជ្ជាចារ្យកាលជួបកូមិសាស្ត្រដែលសមគួរដើម្បីសាងនគរ កាល ត្រួតមើលសព្វគ្រប់ហើយ ទើបប្រាប់ថា “ អ្នកទាំងឡាយចូរកសាងទីក្រុងនៅក្នុង ទីនេះចុះ ” កាលដែលទីក្រុងកសាងបានសម្រេចហើយ ក៏បានទទួលសក្ការៈធំពី រាជត្រកូល យ៉ាងណា ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ក៏ដូច្នោះ ដូចគ្នា ទ្រង់ត្រួតមើល សេនាសនៈដែលសមគួរដល់ព្រះយោគាវចរហើយ ទើបប្រាប់ថា “ កម្មដ្ឋានគួរ ប្រកបក្នុងស្ថានទីនេះ ” តែប៉ុណ្ណោះ , កាលព្រះអរហត្តផល ដែលព្រះយោគាវចរ អ្នកប្រកបកម្មដ្ឋាន នៅត្រង់កន្លែងនោះ បានសម្រេចតាមលំដាប់ហើយ ទ្រង់ក៏បាន ទទួលនូវសក្ការៈធំ (សរសើរព្រះគុណថា) “ ព្រះមានព្រះភាគនោះ ជាព្រះ សម្មាសម្ពុទ្ធ ហ្ន៎ ! ដូច្នោះ , រីឯ ភិក្ខុនេះ ទ្រង់ពោលថា ដូចជាសីហៈ គប្បីជ្រាប

អធិប្បាយថា ដូចជាស្តេចសីហៈ អាស្រ័យនៅក្នុងស្មៅក្រាស់ ឬ ព្រៃឈ្មោះ ឬ នៃស្រោង ចូលទៅក្នុងព្រៃពួន ទើបចាប់សត្វព្រៃទាំងឡាយ មានក្របីព្រៃ ក្តាន់ និង ជ្រូកព្រៃជាដើមបាន យ៉ាងណា ភិក្ខុដែលប្រកបកម្មដ្ឋាន នៅក្នុងសេនាសនៈ ដែលសមគួរទាំងឡាយ មានព្រៃជាដើមនេះ ក៏អាចចាប់យកសោតាបត្តិមគ្គ សកទាតាមិមគ្គ អនាតាមិមគ្គ អរហត្តមគ្គ និង អរិយផលតាមលំដាប់បាន ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះបោរណាចារ្យទាំងឡាយទើបពោលថា ៖

ឧបមាដូចសីហៈលាក់ខ្លួន ទើបចាប់សត្វព្រៃបាន យ៉ាងណាក្តី ព្រះពុទ្ធបុគ្គ ប្រកបសេចក្តីព្យាយាម បំពេញវិបស្សនា ក៏ដូច្នោះដែរ ចូលព្រៃទើបអាចយក ឧត្តមផលបាន ។

ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលទ្រង់សម្តែងសេនាសនៈព្រៃ ដែលជាយោគកុមិ (កុមិប្រកបសេចក្តីព្យាយាម) នៃអ្នកដែលមានសេចក្តី ព្យាយាម និង ប្រញាប់ប្រញាល់ (ក្នុងការវិនា) ដល់យោគាវចរភិក្ខុនោះ ទើប ត្រាស់ថា អរញ្ញគតោ វា ជាដើម ។

ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា អរញ្ញគតោ មានន័យថា ក្នុងបណ្តាព្រៃ មានលក្ខណៈ ដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកថា “ ឈ្មោះថា ព្រៃ ” គឺ ស្ថានទីខាងក្រៅ បង្គោលធរណីទ្វារទៅ ចាត់ជាព្រៃទាំងអស់ ដូច្នោះក្តី ថា “ សេនាសនៈដែល មានក្នុងទីប្រមាណ ៥០០ ជួរ ធ្នូ (ពីដែនស្រុក) យ៉ាងជិត ឈ្មោះថា សេនាសនៈព្រៃ ” ដូច្នោះក្តី ភិក្ខុទៅកាន់ព្រៃយ៉ាងណាមួយ ដែលជាទីស្ងាត់ ជា សុខ ។ បទថា រុក្ខមូលគតោ គឺ ទៅកាន់ស្ថានទីជិតគល់ឈើ ។ បទថា សុញ្ញាគារគតោ មានន័យថា ទៅកាន់ស្ថានទីល្អល្អវ គឺ ស្ងាត់ , ក្នុងបាលីនេះ

វៀរព្រៃ និង រុក្ខមូលចេញ ទៅកាន់សេនាសនៈដ៏សេសសៀត ៧ យ៉ាង ក៏គួរ
ហៅថា សុញ្ញាការគតោ បាន ។

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ប្រាប់សេនាសនៈដែលសមគួរដល់ការបំពេញ
អាណាបានសូត្រ អនុកូលដល់រដូវទាំង ៣ និង អនុកូលដល់ធាតុ និង ចរិយាផង
យ៉ាងនេះហើយ កាលទ្រង់ប្រាប់ឥរិយាបថដែលស្ងប់ មិនប្រព្រឹត្តទៅនាំឲ្យរញ្ជា
និង រាយមាយ ដល់ព្រះយោគាវចរភិក្ខុនោះ ទើបត្រាស់ថា “ អង្គុយ ” បន្ទាប់
ពីនោះ កាលទ្រង់សម្តែងដល់ភាពមាំទាំនៃការអង្គុយ ការប្រព្រឹត្តទៅស្រួលនៃ
ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល និង ឧបាយក្នុងការកំណត់ខ្យល់ជាអារម្មណ៍ផង ទើប
ត្រាស់ថា “ អង្គុយពត់ក្នុង ” ជាដើម ។

ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា បល្ល័ង្ក បានដល់ អង្គុយបត់ជើងចូលដោយ
ជុំវិញ ។ បទថា បត់ គឺ ពត់ចូល ។ ពាក្យថា តាំងកាយឲ្យត្រង់ គឺ តាំងសរិរៈ
ផ្នែកខាងលើឲ្យត្រង់ ឲ្យចុងនិងចុងឆ្នឹងខ្នងទាំង ១៨ ទល់គ្នា ព្រោះកាលព្រះ
យោគាវចរអង្គុយយ៉ាងនេះ ស្បែក សាច់ និង សរសៃ រមែងមិនអង្គុញ កាល
បើដូច្នោះ វេទនាទាំងឡាយណា គប្បីកើតឡើងក្នុងខណៈៗ ព្រោះការអង្គុញ
នៃស្បែក សាច់ និងសរសៃនោះ ជាបច្ច័យ វេទនាទាំងឡាយនោះ ក៏មិនកើត
ឡើងដល់លោក កាលវេទនាទាំងឡាយនោះ មិនកើតឡើង ចិត្តនឹងមានអារម្មណ៍
តែមួយ កម្មដ្ឋានមិនធ្លាក់ ចូលដល់ការចម្រើនល្អឡើងៗ ។ ពាក្យថា តាំងសតិ
ទុកចំពោះមុខ គឺ តាំងសតិឲ្យមានមុខឆ្ពោះកម្មដ្ឋាន ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត អត្តាធិប្បាយក្នុងពាក្យនេះ គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពោល
ទុកក្នុងបដិសម្តិទាយ៉ាងនេះថា “ សំពូថា បរិ មាន បរិគ្គហ - ការកំណត់យកជា

អត្ថ , ស័ព្ទថា មុខ មាន និយ្យាន - ការនាំចេញជាអត្ថ , ស័ព្ទថា សតិ មាន ឧបដ្ឋាន - ការចូលទៅតម្កល់ មិនវង្វេងជាអត្ថ , ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ ត្រាស់ថា បរិមុខំ សតិ ” ដូច្នោះក៏បាន , នេះជាអធិប្បាយសន្លេបក្នុងពាក្យនោះ គឺ ធ្វើសតិឲ្យមានការចេញ (ចាកបដិបក្ខធម៌) ដែលបានកំណត់ហើយ ។

មហាជីកា

លោកអាចារ្យកាលសម្តែងថា ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុងប្រយោគថា “ ព្រះតថាគត រមែងកើតឡើងក្នុងលោក ” ជាដើម ត្រាស់សំដៅយកលោក , ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុង ប្រយោគថា “ អ្នកឈរនៅត្រង់ទីនោះឯង ” ជាដើម ត្រាស់សំដៅយកឱកាស , ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុងប្រយោគថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតបរិភោគរួចរាល់ហើយ ហាមភត្តហើយ ” ត្រាស់សំដៅយកត្រឹមការធ្វើបទឲ្យពេញ , រីឯ ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុងប្រយោគថា “ ភិក្ខុក្នុងព្រះសាសនានេះ រមែងរៀនធម៌ ” ជាដើម ត្រាស់ សំដៅយកព្រះសាសនា , ឥធិ ស័ព្ទ ក្នុងប្រយោគថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងព្រះសាសនានេះ ” នេះក៏ត្រាស់សំដៅយកសាសនានេះដែរ , ទើបពោលថា “ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងព្រះសាសនានេះ ” បំណងសម្តែងខ្លឹមសារនោះ ឲ្យកាន់តែជាក់ច្បាស់ ទើបពោលថា “ អយំ ហិ ” ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យ ទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា នៃបុគ្គលអ្នកធ្វើអាណាបានសូត្រិសមាធិឲ្យកើតឡើង ដោយប្រការទាំងពួង , ស័ព្ទថា ប្រការទាំងពួង លោកពោលសំដៅយកអាការ ទាំង ១៦ ។ ឯប្រការទាំង ១៦ នោះ មាននៅតែក្នុងព្រះសាសនានេះប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ បុគ្គលក្រៅសាសនា កាលអាចដឹង រមែងដឹងបានត្រឹម ៤ ប្រការ

ខាងដើម ប៉ុណ្ណោះ , ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា “ បដិសេធភាពជា យ៉ាងនោះ នៃសាសនាដទៃ ” មានន័យថា បដិសេធភាពជាទីអាស្រ័យនៃបុគ្គល តាមដែលពោលហើយ ។ ដោយពាក្យថា ទ្រង់សម្តែងថា “ ឥធិ ភិក្ខុវេ ” នេះ ជាពាក្យមាន ឯវ ស័ព្ទ រួមក្នុងខ្លួន (កាន់យកស្មើនឹង ឥធិវ ភិក្ខុវេ) នោះឯង ។ ពិតហើយ ពាក្យពោល សូម្បីមានបទមួយ តែជាពាក្យអវិជារណៈ (ពាក្យ កំណត់សេចក្តី ប្រែថា ប៉ុណ្ណោះ , តែម្យ៉ាងនោះឯង ។ល។) ក៏មានហើយ ដូចពាក្យថា “ វាយុកក្ខោ ប្រែថា មានខ្យល់ប៉ុណ្ណោះជាអាហារ ” ។ ព្រោះហេតុ នោះ ទើបទ្រង់ពោលថា ឥធិវ ភិក្ខុវេ សមណោ ដូច្នោះជាដើម ។ ឯបុគ្គល ដែលធ្វើអាណាបានសូត្រិសមាធិឲ្យកើតឡើងបាន ដោយប្រការទាំងពួង ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានធម៌ដែលធ្វើភាពជាសមណៈឲ្យបរិបូណ៌ ។ ពាក្យថា លទ្ធិសាសនា ដទៃ បានដល់ វាទៈមានប្រការផ្សេងៗនៃពួកអន្យតិរិយទាំងឡាយ ដែលជា សាសនារបស់ពួកអន្យតិរិយ ។

លោកអាចារ្យបំណងនឹងសម្តែងដល់ស្ថានទី មានព្រៃជាដើមនោះឯង ជា សេនាសនៈដែលសមគួរចំពោះការវិនា ទើបពោលថា ឥមស្ស ហិ ដូច្នោះជាដើម ។ គោដែលគេបង្ខំបានដោយលំបាក គឺ មិនសម្រេចបាននូវការហ្វឹកហាត់ ហៅថា គោកោង ។ មេគោដែលចង់ដោះក្នុងពេលដែលគេរឹត តាមប្រការដែលអាចឲ្យ ទឹកដោះហូរចេញចាកដោះឲ្យអស់ មិនបាន ហៅថា មេគោកោង ។ សេចក្តី ត្រេកអរដែលអាស្រ័យអារម្មណ៍ មានរូប ឬ សំឡេងជាដើម កើតឡើង ឈ្មោះ ថា រសនៃអារម្មណ៍ មានរូបជាដើម ។ ពាក្យថា អារម្មណ៍ដែលធ្លាប់សេពក្នុងគ្រា មុន បានដល់ អារម្មណ៍ដែលធ្លាប់សេពក្នុងកាលមិនទាន់បានបព្វជ្ជា ឬ ក្នុង

សង្សារវដ្តដែលមិនមានទីបំផុតខាងដើម ។

បទថា និពន្ធយូ ប្រែថា គប្បីចង ។ បទថា សតិយា បានដល់ សតិ ដែលប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងនឹងការកំណត់កម្មដ្ឋានដោយត្រឹមត្រូវនោះឯង ។ បទថា អារម្មណេ បានដល់ អារម្មណ៍ គឺ កម្មដ្ឋាន ។ បទថា ទឡ្ហំ ប្រែថា មាំទាំ មានន័យថា ធ្វើឲ្យមានកម្លាំង តាមប្រការដែលសមាធិ មានប្រភេទជាឧបចារៈ និង អប្បនា គប្បីសម្រេចដល់ភិក្ខុអ្នកចម្រើនសតិ ។

ពាក្យថា ជាបទដ្ឋាននៃការសម្រេចគុណវិសេស និង ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ គឺ ជាបទដ្ឋាន (ហេតុជិត) នៃការសម្រេចគុណវិសេសរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ គ្រប់ៗ ព្រះអង្គ របស់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធជាម្ចាស់ និង សាវ័ករបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់រូបខ្លះ និង នៃទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ (ការនៅជាសុខក្នុងអត្តភាពនេះ) របស់អ្នកបានសម្រេច គុណវិសេស ដោយកម្មដ្ឋានដទៃ ។

ព្រះមានព្រះភាគ ឈ្មោះថា ទ្រង់ដូចជាអាចារ្យដែលមានវិជ្ជាមើលកូមិ-សាស្ត្រ ព្រោះទ្រង់បង្ហាញណែនាំស្ថានទី ដែលសមគួរដល់ព្រះយោគាវចរ ។

ភិក្ខុ ឈ្មោះថា ដូចជាសីហៈ ព្រោះញ៉ាំងប្រយោជន៍ដែលខ្លួនប្រាថ្នា ឲ្យ សម្រេច ដោយការនៅក្នុងព្រៃម្នាក់ឯង ហើយញ៉ាំងធម៌ដែលជាបដិបក្ខបាន ។ ដោយបទថា ផលមុត្តម៌ - ផលដ៏ឧត្តម ទ្រង់ពោលដល់ សាមញ្ញផល ។ ពាក្យ ថា កូមិប្រទេសដែលសមគួរដល់ការប្រកបនូវសេចក្តីព្យាយាម គឺ កូមិប្រទេស ដែលមានភាពសមគួរដល់ការញ៉ាំងនូវឧស្សាហៈក្នុងការវិនា ។

ពាក្យថា មានលក្ខណៈដែលលោកពោលទុកយ៉ាងនេះ គឺ មានលក្ខណៈ ដែលលោកពោលទុកដោយ “ បរិយាយព្រះអភិធម្ម និង បរិយាយព្រះសូត្រ ។

ពាក្យថា ស្ថានទីជិតគល់ឈើ បានដល់ ស្ថានទីជិតដើមឈើ ដែលទ្រង់ ត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា ស្ថានទីត្រឹមទីដែលម្ខាងម្ខាងទៅដោយជុំវិញ ក្នុងពេល ថ្ងៃត្រង់ , ត្រឹមស្លឹកឈើធ្លាក់ចុះក្នុងពេលដែលមិនមានខ្យល់ ហៅថា រុក្ខមូល ។ ពាក្យថា សេនាសនៈ ៧ យ៉ាង ដ៏សេស បានដល់ សេនាសនៈ ៧ យ៉ាង ដែល លោកពោលទុកយ៉ាងនេះថា ភ្នំ ញកភ្នំ គូហាភ្នំ ព្រៃស្នូសាន ព្រៃស្រោង ទីវាល គំនរចំបើង ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ដែលអនុកូលតាមរដូវ ៣ និង អនុកូលចំពោះធាតុ ព្រមទាំង ចរិយា គឺ ដែលអនុកូលដល់រដូវ ៣ មានរដូវក្តៅជាដើម , ចំពោះធាតុ ៣ មានធាតុស្មៅជាដើម និង ចំពោះចរិយា ៣ មានមោហចរិយា ជាដើម ។ ពិតហើយ ព្រៃចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរក្នុងរដូវក្តៅ , គល់ឈើចាត់ជា សេនាសនៈដែលសមគួរក្នុងរដូវរងា , សុញ្ញាការចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរ ក្នុងរដូវភ្លៀង , ព្រៃចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរសម្រាប់បុគ្គលដែលមាន ធាតុស្មៅ គឺ មានស្មៅជាប្រក្រតី , គល់ឈើចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរ សម្រាប់បុគ្គលដែលមានធាតុប្រមាត់ , សុញ្ញាការចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរ សម្រាប់បុគ្គលដែលមានធាតុខ្យល់ , ព្រៃចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរសម្រាប់ បុគ្គលមោហចរិត , គល់ឈើ ចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរសម្រាប់បុគ្គល ទោសចរិត , សុញ្ញាការ ចាត់ជាសេនាសនៈដែលសមគួរសម្រាប់បុគ្គលដែលជា រាគចរិត ។ ពាក្យថា ជាបក្ខពួកនៃការមិនរួញរា និង ការមិនរើរវាយ គឺជា បក្ខពួកនៃការមិនរាថយ និង ការមិនរាយមាយ ។ ពិតហើយ ការរដេកជាបក្ខពួក នៃការខ្ជិលច្រអូស ។ ការឈរជាបក្ខពួកនៃការរាយមាយ ការអង្គុយមិនបានជា

ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ការអង្គុយនេះ ទើបមានការស្ងប់ ។ ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងការដែលមាំទាំនៃការអង្គុយ ដោយការអង្គុយពែនក្នុង , ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងភាពជាសុកក្នុងការដកដង្ហើមចូល និង ដកដង្ហើមចេញឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក៏ដោយការតាំងកាយកំណត់លើឲ្យត្រង់ , ឈ្មោះថា ទ្រង់សម្តែងឧបាយកំណត់នូវអារម្មណ៍ ដោយការតាំងសតិទុកចំពោះមុខ ។

ពាក្យថា ការអង្គុយបត់ជើង គឺ ការអង្គុយបត់ជើងចូលតម្រួតលើគ្នា ។ ការតាំងកាយផ្នែកកណ្តាលឲ្យត្រង់ គប្បីជ្រាបបាន ដោយពាក្យពោលដល់ការអង្គុយនោះឯង ។ ក្នុងពាក្យថា ឧជុំ កាយំ នេះ កាយ សំព្វ មានព្រំដែនត្រឹមកាយខាងលើ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា តាំងសរីរៈផ្នែកខាងលើឲ្យត្រង់ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីសម្តែងការតាំងឲ្យត្រង់នោះ ដោយសភាវៈដែលមានប្រាកដ និង ដោយប្រយោជន៍ ទើបលោកពោលថា បានដល់ ធ្វើឆ្អឹងខ្នង ១៨ កំណាត់ ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា នឹងមិនតឹង គឺ នឹងមិនឱនចុះ ។ ពាក្យថា នឹងមិនញាក់ទៅ គឺ នឹងមិនវិនាសទៅ បានដល់ មិនចេញខុសវិថី , ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបចូលដល់ការចម្រើន សេចក្តីរុងរឿង ព្រោះជាហេតុឧប្បត្តិនៃគុណវិសេសតឡើងទៅ ។

សំព្វថា បរិ ក្នុងពាក្យ បរិមុខំ នេះ មានអត្ថបទសំព្វថា អភិ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា កម្មដ្ឋានភិមុខំ (បែរមុខត្រង់ឆ្ពោះកម្មដ្ឋាន) មានន័យថា ហាមចេញចាកអារម្មណ៍ដែលមានសភាវៈជាច្រើនក្នុងខាងក្រៅ ញ៉ាំងកម្មដ្ឋានប៉ុណ្ណោះឲ្យចេញមុខ ។ សំព្វថា បរិ មានអត្ថបទថា កំណត់យក ដូចក្នុងពាក្យថា បរិណាយិកា ជាដើម ។ ឈ្មោះថា មានអត្ថបទ នាំចេញ បានដល់ មានអត្ថបទ

នាំចេញចាកធម៌ដែលជាបដិបក្ខ , ព្រោះដូច្នោះ ពាក្យថា ឲ្យមានការនាំចេញ កំណត់យកបានហើយ ទើបមានន័យថា ញ៉ាំងសតិឲ្យមានការកាន់យកការមិន ក្លេច គឺ ឲ្យលះបង់ការវង្វេងក្លេចដោយប្រការទាំងពួង បានដល់ ចូលទៅតម្កល់ សតិដែលវាងវៃយ៉ាងក្រៃលែងទុក ។

ពាក្យថា ជាអ្នកមានសតិរលឹកបានមាំមាំ គឺជាអ្នកប្រកបព្រមដោយសតិនោះ ឯង រព្វកចំពោះខ្យល់ដង្ហើមចូល មានន័យថា សម្រាប់ភិក្ខុរូបនេះ ការប្រព្រឹត្តទៅ នៃខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែលប្រាសចាកសតិសូម្បីតិចតួច មិនមាន ។ ក្នុងបទថា សតោ បស្សតិ នេះ គប្បីនាំយក ឯវ ស័ព្ទ (ដែលប្រែថា នោះឯង) ចូលមក ពោលទុកថា សតោវ បស្សតិ ប្រែថា អ្នកមានសតិរព្វកនោះឯង ដកដង្ហើមចេញ ។

(ចប់ មហាជីកា)

ពាក្យថា សតោកាវី

ពាក្យថា អ្នកមានសតិដកដង្ហើមចេញជាដើម មានន័យថា ភិក្ខុនោះអង្គុយ យ៉ាងនេះ តាំងសតិទុកឲ្យមាំមាំយ៉ាងនេះហើយ មិនលះបង់នូវសតិនោះ ឈ្មោះថា មានសតិដកដង្ហើមចេញ មានសតិដកដង្ហើមចូល មានពាក្យអធិប្បាយថា ជា សតោកាវី - អ្នកមានសតិ ។

ឥឡូវនេះ ព្រះយោគាវចរជាសតោកាវីដោយអាការណា ដើម្បីនឹងសម្តែង អាការទាំងឡាយនោះ ទើបត្រាស់ថា ទីយំ វា អស្សសន្តោ ជាដើម ពិតហើយ

ក្នុងបដិសម្មិទាមគ្គលោកពោលពាក្យនេះ ទុកក្នុងវិកង្គនៃបាវៈថា សោ សតោវ
អស្សសតិ សតោ បស្សសតិ នោះថា “ ព្រះយោគាវចរភិក្ខុជាសតោការីដោយ
អាការ ៣២ គឺ ៖

១- កាលលោកដឹងក្នុងការមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនធ្វេចទៅមកនៃចិត្ត
ដោយអំណាចនៃការដកដង្ហើមចេញវែង សតិរមែងតាំងមាំ (ក្នុងអារម្មណ៍នោះ)
លោកក៏ជា សតោការី ដោយសតិនោះ ដោយការដឹងនោះ ។

២- កាលលោកដឹងនូវការមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនធ្វេចទៅមកនៃចិត្ត
ដោយអំណាចនៃការដកដង្ហើមចូលវែង សតិរមែងតាំងមាំ (ក្នុងអារម្មណ៍នោះ)
លោកក៏ជា សតោការី ដោយសតិនោះ ដោយការដឹងនោះ ។ បេ ។.....

៣១- កាលលោកដឹងនូវការមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនធ្វេចទៅមកនៃចិត្ត
ដោយអំណាចនៃការពិចារណាយើងនូវការរលាស់ចោល ដកដង្ហើមចេញ.....

៣២- កាលលោកដឹងនូវការមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនធ្វេចទៅមកនៃចិត្ត
ដោយអំណាចនៃការពិចារណាយើងនូវការរលាស់ចេញ ដកដង្ហើមចូល សតិ
រមែងតាំងមាំ (ក្នុងអារម្មណ៍នោះ) លោកក៏ជា សតោការី ដោយសតិនោះ
ដោយការដឹងនោះ ។

បទថា អស្សាសបស្សាស

ក្នុងបាវៈទាំងឡាយនោះ បាវៈថា ទីយំ វា អស្សសន្តោ គឺ ញ៉ាំងអស្សាសៈ
វែងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ឬ ក្នុងអង្គកថាព្រះវិន័យពោលថា ខ្យល់ចេញក្រៅ ឈ្មោះថា
អស្សាស ខ្យល់ចូលក្នុង ឈ្មោះថា បស្សាស តែក្នុងអង្គកថាព្រះសូត្រទាំងឡាយ

ផ្ទុយគ្នាជាមួយ (នឹងពាក្យអដ្ឋកថាព្រះវិន័យ) ក្នុងខ្យល់ ២ យ៉ាងនោះ ពេល
ដែលគត្តសេយ្យកសត្វទាំងពួងចេញចាកផ្ទៃមាតា ខ្យល់ខាងក្នុងចេញមកក្រៅមុន
ខ្យល់ខាងក្រៅនាំធូលីដ៏ល្អិតចូលទៅខាងក្នុងក្រោយ ល្មមដល់ពិតមានមាត់ ក៏រលត់
គប្បីជ្រាបរឿងខ្យល់អស្សាសៈ និងបស្សាសៈយ៉ាងនេះសិន ។

រីឯ កាតវែង និងខ្លីនៃខ្យល់ទាំង ២ នោះ កាតវែង និងខ្លីនោះ គប្បីជ្រាប
ថា ដោយអំណាចអន្ទានៈ (គឺ រយៈចម្ងាយ និង រយៈកាល) ដូចទឹក ឬ ខ្សាច់
ក្តី ដែលហូរទៅអស់អន្ទា គឺ ចម្ងាយ (ឆ្ងាយ ឬ ជិត) គេក៏ហៅថា (ខ្សែទឹក)
វែង ឬ (ឆ្នេរ) ខ្សាច់វែង , ខ្សែទឹកខ្លី ឆ្នេរខ្សាច់ខ្លី យ៉ាងណា ខ្យល់ដង្ហើមចេញ
និងខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែលជាធម្មជាតិល្អិតក្រៃលែង (តែវាចូលទៅ) ធ្វើអន្ទានៈ
(គឺ ចម្ងាយ) ដែលវែង ក្នុងរាងកាយដីរី និង ក្នុងរាងកាយពស់ ពោលគឺ ដង
ខ្នងរបស់វា ឲ្យក្រពេញ ហើយចេញមកយូរ ដូចគ្នា ព្រោះដូច្នោះ គេទើបថា
ខ្យល់ដង្ហើមរបស់ដីរី និងពស់វែង , ខ្យល់នោះចូលទៅ ធ្វើអន្ទានៈ (គឺ ចម្ងាយ)
ដែលខ្លី ពោលគឺ ដងខ្នងរបស់សត្វ (ខ្នងតូច និង ខ្លី) មានសុនខ និង ទន្សាយ
ជាដើម ឲ្យឆាប់ពេញ ហើយចេញមករហ័សដូចគ្នា ព្រោះដូច្នោះ គេទើបថា
ខ្យល់ដង្ហើមរបស់សត្វតូច ៗ ខ្លី , ឯក្នុងពួកមនុស្ស ពោលដោយអន្ទានៈ គឺ
កាល អ្នកខ្លះក៏ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ដូច (សត្វខ្លួនធំ និង
ខ្លួនវែង) មានដីរីនិងពស់ជាដើម អ្នកខ្លះខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូលខ្លី
ដូចសត្វ (ខ្លួនតូច និងខ្លួនខ្លី) មានសុនខ និង ទន្សាយជាដើម ព្រោះហេតុនោះ
ខ្យល់ដង្ហើមរបស់ពួកមនុស្សនោះ កាលចេញក្តី ចូលក្តី ស៊ីរយៈពេលច្រើន
គប្បីជ្រាបថា វែង , កាលចេញក្តី ចូលក្តី ស៊ីរយៈពេលតិច គប្បីជ្រាបថា ខ្លី គឺ

ទាក់ទងក្នុង ពេលវេលា ។

អាណាបានសូត្រ

ជាតាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន

ក្នុងការដកដង្ហើមចេញនិងចូលវែងខ្លីនោះ ភិក្ខុនេះ កាលដកដង្ហើមចេញក្តី ដកដង្ហើមចូលក្តី វែង រមែងដឹងច្បាស់ថា យើងដកដង្ហើមចេញដកដង្ហើមចូលវែង ដោយអាការ ៩ យ៉ាង ហើយកាលដឹងយ៉ាងនោះ គប្បីជ្រាបថា ជាសតិប្បដ្ឋាន- ការវិនិច្ឆ័យកាយានុបស្សនា រមែងសម្រេចដោយអាការម្យ៉ាង ដូចលោកពោល ទុកក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គថា “ សួរថា ព្រះយោគាវចរ ដកដង្ហើមចេញវែង ក៏ដឹងថា ដកដង្ហើមចេញវែង កាលដកដង្ហើមចូលវែង ក៏ដឹងថា យើងដកដង្ហើមចូលវែង ដោយអាការដូចម្តេច ” ឆ្លើយថា ភិក្ខុដកដង្ហើមចេញ ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញវែង ព្រោះការរាប់ដោយរយៈវែង , ស្រូបខ្យល់ចូល ខ្យល់ដង្ហើមចូលយូរ ព្រោះស៊ី ពេលច្រើន ទាំងបញ្ចេញខ្យល់ និងស្រូបខ្យល់ ជាខ្យល់ចេញនិងខ្យល់ចូលវែង ព្រោះស៊ីរយៈពេលច្រើន ។

កាលលោក ទាំងបញ្ចេញខ្យល់ ទាំងស្រូបខ្យល់ ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញ និង ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន , ឆន្ទៈកើតឡើង ដោយអំណាចឆន្ទៈ លោកដកដង្ហើមចេញ ជាខ្យល់ចេញវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ជាខ្យល់ល្អិតជាង មុននោះ , ដោយអំណាចឆន្ទៈ កាលស្រូបខ្យល់ចូល ជាខ្យល់ចូលវែង ព្រោះស៊ី ពេលច្រើន កាលខ្យល់ល្អិតជាងមុន , ដោយអំណាចឆន្ទៈ ទាំងបញ្ចេញខ្យល់ ទាំងស្រូបខ្យល់ ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញនិងខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ។

លោក កាលទាំងបញ្ចេញខ្យល់ចេញ ទាំងស្រួបខ្យល់ចូល ជាខ្យល់ដង្ហើម
ចេញ និង ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ព្រោះខ្យល់ល្អិតជាងមុន
ដោយអំណាចឆន្ទៈ បាមោជ្ជក៏កើតឡើង , ដោយអំណាចបាមោជ្ជ លោកបញ្ចេញ
ខ្យល់ចេញ ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ជាខ្យល់ដង្ហើមល្អិតក្រៃ-
លែងជាងខ្យល់នោះ ។ , ដោយអំណាចបាមោជ្ជ លោកស្រួបខ្យល់ ជាខ្យល់ចូល
វែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ជាខ្យល់ល្អិតជាងខ្យល់នោះៗ , ដោយអំណាចបាមោជ្ជ
លោកបញ្ចេញខ្យល់ចេញ ទាំងស្រួបចូល ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើម
ចូលវែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ជាខ្យល់ល្អិតជាងខ្យល់នោះៗទៅទៀត ។

កាលទាំងបញ្ចេញខ្យល់ចេញ និងស្រួបចូល ជាខ្យល់ចេញ និងខ្យល់ចូល
វែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន ជាខ្យល់ល្អិតក្រៃលែងជាងនោះ ដោយអំណាចបាមោជ្ជ
ចិត្តក៏គ្រាកចេញចាកខ្យល់ដង្ហើមចេញ និង ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ឧបេក្ខាក៏កើត
ឡើង ។

ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ដោយអាការ ៩ នេះ រាប់ជា
កាយ វត្ថុដែលធ្វើកាយនោះ (ឲ្យជាអារម្មណ៍) តាំងមាំ ជាសតិ , អនុបស្សនា
(ការតាមកំណត់មើលកាយឲ្យជឿតាមដែលវាកើត) ជាញាណ , កាយដែលជា
ទីចូលទៅតាំងមាំនៃសតិ មិនមែនសតិ សតិជាវត្ថុចូលទៅតម្កល់ និងជាអ្នករលឹក
ផង ព្រះយោគាវចរតាមកំណត់មើលកាយនោះដោយសតិនោះ ដោយញាណនោះ
ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា “ ការតាមកំណត់មើលកាយក្នុងកាយ ជាការ
បំពេញសតិប្បដ្ឋាន ” ។

ន័យក្នុង រស្សៈបទ (បទថា ខ្យល់ដង្ហើមខ្លី) ក៏មានន័យដូច្នោះ តែនេះជា

សេចក្តីខុសគ្នា គឺ ពាក្យថា ទីយំ អស្សាសំ អទ្ធានសង្ខារេត ជាខ្យល់ដង្ហើមចេញ វែង ព្រោះស៊ីពេលច្រើន) , ទ្រង់ពោលទុកក្នុង ទីយះបទ (បទថា ខ្យល់ដង្ហើម វែង) នោះយ៉ាងណា ក្នុងរស្សៈបទនេះ ពាក្យនោះ ក៏មកថា រស្សំ អស្សាសំ ឥត្តរសង្ខារេត អស្សសតិ (បញ្ចេញខ្យល់ចេញជាខ្យល់ដង្ហើមខ្លី) ព្រោះស៊ីពេល តិច ព្រោះហេតុដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីប្រកបពាក្យចូលដោយប្រើរស្សៈស័ព្ទ (ជំនួស ទីយះ ស័ព្ទ) ទៅរហូតដល់ពាក្យថា តេន វុច្ចតិ កាយេ កាយានុបស្សនា សតិ- ប្បដ្ឋានការវនា (ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា ការតាមកំណត់មើលកាយ ក្នុងកាយ ជាការបំពេញសតិប្បដ្ឋាន) ដូច្នោះចុះ ។

ព្រះយោគាវចរនេះ កាលដឹងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ខ្យល់ដង្ហើមចូលតាមអាការ ទាំងឡាយនេះ ទាំងដោយរយៈពេលវែង និងរយៈពេលខ្លី យ៉ាងនេះ បណ្ឌិតគប្បី ជ្រាបថា លោកបានឈ្មោះថា កាលដកដង្ហើមចេញវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើង ដកដង្ហើមចេញវែង ឬ កាលដកដង្ហើមចូលវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា ដកដង្ហើមចូល វែង , កាលដកដង្ហើមចេញខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងដកដង្ហើមចេញខ្លី ឬកាលដក ដង្ហើមចូលខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថា ដកដង្ហើមចូលខ្លី (ដូចពោលមកក្នុងព្រះបាលី) កាលកិក្ខុនោះ ដឹងយ៉ាងនេះ ៖

ខ្យល់ ៤ យ៉ាង គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចេញវែង និង ខ្លី សូម្បីខ្យល់ដង្ហើមចូល ក៏យ៉ាងនោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅត្រង់ចុងច្រមុះរបស់កិក្ខុនោះ ។

មហាដីកា

ពាក្យថា ជាសតោការី គឺ ជាអ្នករលឹកបាននោះឯង បានដល់ ធ្វើកិច្ចដែល

គប្បីធ្វើដោយសតិ ឬ ជាអ្នកមានប្រក្រតីចម្រើនសតិ ។

សួរថា បើជាពាក្យអធិប្បាយដែលទ្រង់ពោលទុក ក្នុងវិក្កន្តនៃបុរៈនេះ ថា សតោវ អស្សសតិ សតោ បស្សសតិ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់មិនពោល ថា អស្សសតិ-ខ្យល់ដង្ហើមចូល បស្សសតិ-ខ្យល់ដង្ហើមចេញ នោះទៅ , បែរ ជាពោលថា សតោការី ទៅវិញ ?

ឆ្លើយថា ទ្រង់មិនពោល អស្សសតិ បស្សសតិ តែពោលថា សតោការី ដូច្នោះ ក៏ព្រោះទ្រង់បំណងនឹងធ្វើព្រះធម៌ទេសនា ឲ្យមានរសតែមួយដូចគ្នា ។

ពិតហើយ ២ បទដំបូង ក្នុងបឋមចតុក្កុះប៉ុណ្ណោះ ដែលមកហើយទាក់ទងនឹង បច្ចុប្បន្នកាល បទក្រៅពីនេះមកហើយទាក់ទងជាអនាគតកាល ព្រោះដូច្នោះ ព្រោះ ទ្រង់បំណងនឹងធ្វើព្រះធម៌ទេសនា ឲ្យមានរសតែមួយ ទ្រង់ទើបពោលទុកក្នុងបទ ទាំងពួងថា សតោការី ប៉ុណ្ណោះ ។

ប្រការថា ទីយំ អស្សាសវសេន ជាពាក្យសម្តែងអធិប្បាយដែលមិនលុប វិកត្តិ ដោយអំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង , ម្យ៉ាងទៀត ប្រែថា ដោយអំណាច នៃខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែលព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់ហៅថា វែង ។ ពាក្យថា ដល់ នូវការមានអារម្មណ៍តែមួយ គឺ ការមិនរាយមាយនៃចិត្ត មានន័យថា កាលលោក ដឹងច្បាស់នូវការមានអារម្មណ៍តែមួយ (ឯកគ្គការៈ) នៃចិត្តដែលបានឈ្មោះថា អវិក្ខេប-ការមិនរាយមាយ ព្រោះជាបដិបក្ខចំពោះ វិក្ខេប-ការរាយមាយ ។ ពាក្យ ថា សតិវមេនជាធម្មជាតិចូលទៅតម្កល់ទុកហើយ គឺ សតិជាធម្មជាតិចូលទៅកាន់ អារម្មណ៍ ហើយតាំងនៅ ។ ពាក្យថា ដោយសតិនោះ ដោយញ្ញាណនោះ គឺដោយ សតិតាមដែលពោលហើយ និងដោយញ្ញាណតាមដែលពោលហើយ , សេចក្តីនេះ

មានពាក្យអធិប្បាយថា កាលលោកមានចិត្តមិនរាយមាយ ឬថា មិនវង្វេង ដឹង ច្បាស់ នូវខ្យល់ដង្ហើមចូលវែងជាអារម្មណ៍ សតិ ក៏ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិចូលទៅ តាំងមាំក្នុងអារម្មណ៍នោះហើយ , កាលដឹងច្បាស់ដោយល្អ នូវខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង នោះ ទាក់ទងនឹងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ក្តី , ទាក់ទងនឹងការមិនវង្វេងក្តី សម្បជញ្ញៈ ក៏ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិចូលទៅតាំងនៅក្នុងអារម្មណ៍នោះហើយដែរ , ព្រះយោគី ជាអ្នកដែលព្រមព្រៀងដោយសតិសម្បជញ្ញៈនោះ ឈ្មោះថា ជាសតោការី ព្រោះ សតិសម្បជញ្ញៈទាក់ទងនឹងខ្យល់ដង្ហើមចូលវែងនោះឯង ។

២ បទថា បដិនិស្សគ្គានុបស្សី អស្សាសវសេន ប្រែថា ដោយអំណាចជា អ្នកពិចារណាយើញរឿយៗ នូវការសព្វរទៅនៃខ្យល់ដង្ហើមចូល ឬ ឋានៈជា បដិនិស្សគ្គានុបស្សីអស្សាសវសេន ដូច្នោះក៏បាន ។ សេចក្តីថា ខ្យល់ដង្ហើមចូល របស់ព្រះយោគីចរដែលពិចារណាយើញរឿយ ៗ នូវការសព្វរទៅ ឈ្មោះថា បដិនិស្សគ្គានុបស្សីអស្សាសា បានដល់ ដោយអំណាចនៃបដិនិស្សគ្គានុបស្សីអ- ស្សាសា នោះ ។ តាមន័យនៃព្រះវិន័យ ខ្យល់ដែលតាំងឡើងខាងក្នុង ឈ្មោះថា អស្សាស , ខ្យល់ដែលតាំងឡើងខាងក្រៅ ឈ្មោះថា បស្សាស , តែដោយន័យ ព្រះសូត្រ ខ្យល់តាំងឡើងខាងក្រៅ ឈ្មោះថា អស្សាស , ខ្យល់ដែលតាំងឡើង ខាងក្នុង ឈ្មោះថា បស្សាស ព្រោះបញ្ចេញខ្យល់ទៅខាងក្រៅ ។ ឯន័យក្នុងព្រះ សូត្រនេះ ស្មើគ្នានឹងព្រះបាលីថា ៖

កាលភិក្ខុញ៉ាំងសតិឲ្យជាប់តាមខ្យល់ខាងដើម ខ្យល់កណ្តាល និង ខ្យល់ ខាងចុង នៃខ្យល់អស្សាសៈ កាលបើចិត្តដល់នូវការរាយមាយទៅខាងក្នុង ទាំង កាយ ទាំងចិត្ត ក៏នាំឲ្យរសាបរសល់ ញាប់ញ័រ និង ក្រហល់ក្រហាយ , កាលភិក្ខុ

ញ៉ាំងសតិឲ្យជាប់តាមខ្យល់ខាងដើម ខ្យល់កណ្តាល ខ្យល់ខាងចុង នៃខ្យល់
បស្ស្សសៈ កាលបើចិត្តរាយមាយទៅខាងក្រៅ ទាំងកាយ ទាំងចិត្ត ក៏នាំឲ្យរសាប់
រសល់ ញាប់ញ័រ និង ក្រហល់ក្រហាយ ។

ព្រះអង្គក៏ថាចារ្យពោលថា ខ្យល់ខាងក្នុង រមែងចេញទៅខាងក្រៅមុន ព្រោះ
ដូច្នោះ ដោយលំដាប់នៃការប្រព្រឹត្តទៅ ទើបទ្រង់ត្រាស់ខ្យល់អស្ស្សសៈមុន ។
ពាក្យថា ទល់ពិភានមាត់ហើយក៏រលត់ទៅ គឺ ដល់ពិភានមាត់ហើយ ក៏រលត់ទៅ ។
គប្បីជ្រាបតាមពាក្យរបស់លោកថា ទារកដែលទើបតែកើតភ្លាម រមែងស្ទុះខ្យល់ ។
ប្រការថា ឯវំ តាវ ជាដើម ជាពាក្យពោលដល់សេចក្តីតាមដែលពោលហើយ ។
អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ក្នុងន័យថា ឯវំ តាវ នេះ មានអធិប្បាយថា បណ្ឌិតគប្បី
កាន់យកថា ខ្យល់អស្ស្សសៈ បានដល់ខ្យល់ដង្ហើមចេញទៅខាងក្រៅ តាមលំដាប់
នៃការប្រព្រឹត្តទៅ ។

ពាក្យថា ដោយអំណាចនៃអន្ទានៈ បានដល់ ដោយអំណាចនៃអន្ទានៈ គឺ
ពេលវេលា ។ ដោយស័ព្ទថា អន្ទាន នេះ ប្រែថា ពេលវេលា និង ទេសៈ (ទី
កន្លែង) ។ ក្នុង អន្ទានៈ ទាំង ២ នោះ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងអន្ទានៈ គឺ
ទេសៈ ក្នុងភាពជាឧទាហរណ៍ ហើយបើកផ្លូវភាពវែង និង ខ្លី នៃខ្យល់អស្ស្សសៈ
និង បស្ស្សសៈ ទុកដោយអំណាចនៃអន្ទានៈ គឺ ពេលវេលា ទើបពោលថា យថា
ហិ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា ឱកាសទ្ធានំ ប្រែថា អន្ទានៈ
ដែលជាឱកាស (ទីតាំង) ។ បទថា ផរិត្តា ប្រែថា ផ្សាយទៅ ។ ឈ្មោះថា
សូម្បីល្អិតសុខុម ក៏ព្រោះមានច្រើនក្រុម ។ ពាក្យថា អន្ទានៈដែលវែង គឺប្រទេស
(ចម្ងាយ , បរិវេណ) ដែលវែង ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ មានន័យថា ព្រោះ

ការបន្តគ្នាយូរ ដោយប្រព្រឹត្តទៅយូរ ។ ទើបហៅថា វែង ដូច្នោះ ។ ក្នុងអធិការ
 នេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា លោកពោលនូវភាព វែង និង ខ្លី នៃខ្យល់អស្សាសៈ
 និងបស្សាសៈ ក្នុងរាងកាយដំរីជាដើម និងក្នុងរាងកាយសុន្ទជាដើម ទុកដោយ
 អំណាចនៃអន្ទានៈ គឺ ពេលវេលា ជាពិសេសដោយអន្ទានៈ គឺ ទីតាំងនោះឯង
 ព្រោះមានពាក្យថា “ ឲ្យក្រពេញ និង ចេញមកយូរដូចគ្នា ” និងថា “ ឲ្យឆាប់
 ពេញ និងចេញមកក៏រហ័សដូចគ្នា ” ។ ពាក្យថា ក្នុងពួកមនុស្ស គឺ ក្នុងរាងកាយ
 របស់មនុស្សទាំងឡាយដែលមានខ្នាតប៉ុនគ្នា ។ ពាក្យថា ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង មាន
 ន័យថា ការបន្តគ្នាទៅនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលនោះប្រព្រឹត្តទៅយូរ ។ សូម្បីក្នុងពាក្យថា
 ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ក៏មានន័យដូច្នោះដែរ ។ ប្រកបសេចក្តីថា ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង
 ខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្លី ដូចជាសត្វទាំងឡាយ មានសុន្ទ ឬ ទន្សាយជាដើម ។ បណ្ឌិត
 គប្បីឃើញថា ការដកដង្ហើមចូល និង ដកដង្ហើមចេញ វែងនិងខ្លី នេះ ជាសភាព
 នៃសរីរៈរបស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បទថា តេសំ យោគ សត្តានំ ប្រែថា
 របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បទថា តេ យោគ អស្សាសបស្សាសា ប្រែថា
 ខ្យល់ អស្សាសៈ និង បស្សាសៈ ទាំងឡាយនោះ ។ ពាក្យថា សុំពេលតិចតួច គឺ
 អស់កាលតិច ។

ពាក្យថា ដោយអាការ ៧ បានដល់ ដោយអាការ ៧ ទាំងឡាយនេះ គឺ ៣
 អាការ ដែលលោកពោលទុកក្នុងខាងដើម ទាក់ទងនឹងពេលវេលាសុទ្ធ ។ នៃព្រះ
 យោគាវចរដែលបំពេញការវិនា មិនទាន់បានគុណវិសេសបន្តគ្នាទៅតាមលំដាប់ , ឯ
 ៣ អាការ នោះ លោកពោលទុកទាក់ទងនឹងបុគ្គល ៣ ចំពូកទាំងឡាយនេះ គឺ
 ពួក ១ កំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចូលបានល្អ , ពួក ១ កំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចេញបានល្អ ,

ពួក ១ កំណត់ខ្យល់ទាំង ២ នោះ បានល្អ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ពាក្យ ដែលលោកពោលរួមគ្នាទុកថា រមែងទាំងស្រប និង បញ្ចេញ ដូច្នោះ លោកពោល ទុកដើម្បីសម្តែងនូវការប្រព្រឹត្តទៅមិនដាច់ខ្សែនៃការវនា ។ ៣ អាការ ដូចខាងដើម ទាក់ទងនឹងឆន្ទៈ , ៣ អាការទៀត ទាក់ទងនឹងបាមោជ្ជ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបណ្តាអាការទាំង ៧ នេះ សម្រាប់បុគ្គលម្នាក់រមែងបានត្រឹម ៣ អាការ ប៉ុណ្ណោះ ក៏ពិត , តែដែលលោកពោលទុក (ក្នុងវិសុទ្ធិមគ្គនោះ) ថា ភិក្ខុនេះ កាលដកដង្ហើមចូល និង ដកដង្ហើមចេញវែង ដោយអាការ ៧ ដូច្នោះ ក៏ ព្រោះអាការទាំងពួង ឡើងកាន់ព្រះបាលី ទាក់ទងជាបែបផែន , និង ព្រោះព្រះ យោគាវចរ គប្បីធ្វើបរិកម្មបាន ក៏ដោយអំណាចនៃអាការទាំងឡាយនោះ ។ ពាក្យ ថា កាលលោកដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ មានន័យថា កាលលោកដឹងច្បាស់នូវខ្យល់ ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ គឺ ធ្វើមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញនោះ ដោយអាការតាមដែលពោលហើយយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យ ថា ដោយអាការ ១ គឺ ដោយអាការ ១ ក្នុងអាការ ៤ មានខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ជាដើម , ដែលជាអាការ ១ ក្នុងបណ្តាអាការ ៧ ឬ ៣ ។ ពិតហើយ លោក ពោលថា អាការ ៤ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ១ ខ្លី ១ និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ក៏ ដូច្នោះ (គឺ វែង ១ ខ្លី ១) រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ត្រង់ចុងច្រមុះរបស់ភិក្ខុ ។

លោកអាចារ្យធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ការវនានេះ គឺ ពិចារណាយើញរឿយ ៗ នូវ កាយ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ , ដូច្នោះហើយ ទើបពោលថា សម្រេចកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានការវនា ។

ឥឡូវនេះ លោកបំណងសម្តែងនូវអាការ ៧ ទាំងនោះ និង ការវនាវិធីដោយ

អំណាចនៃព្រះបាលីនោះឯង ទើបផ្ដើមពាក្យថា យថាហា ដូច្នោះ ជាដើម ។ ក្នុង
 ពាក្យទាំងឡាយនោះ ដោយពាក្យថា ដូចម្ដេចទៅ ដែលដឹងច្បាស់ថា ខ្យល់ដង្ហើម
 ចេញវែង ដូច្នោះ លោកសួរ ដោយត្រូវការនឹងពោលនូវវិធីដើម្បីឲ្យដឹងច្បាស់ ។
 ២ បទថា ទីយំ អស្សាសំ បានដល់ ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង មានលក្ខណៈដូច
 ពោលមកហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងកាលដែលរាប់ថាវែង-អទ្ធានសន្ធាតេ គឺ ក្នុង
 កាលដែលយូរ ដែលដល់នូវការរាប់បានថា ជាអទ្ធានៈ មានន័យថា អស់ពេលយូរ,
 ន័យម្យ៉ាងទៀត សំព្វថា សន្ធាតេ ជាពាក្យប្រើជំនួសពាក្យថា កោដ្ឋាសេ (ប្រែថា
 ចំណែក) ដូចក្នុងពាក្យថា ថេយ្យសន្ធាតំ ប្រែថា ចំណែកនៃការលួចជាដើម ,
 ព្រោះដូច្នោះ ពាក្យថា អទ្ធានសន្ធាតេ ទើបមានសេចក្ដីថា អទ្ធានកោដ្ឋាសេ គឺ
 ចំណែកដែលជាស្ថានទី ។ ពាក្យថា ឆន្ទៈក៏រមែងកើតឡើង មានន័យថា ព្រោះបាន
 ទទួលនូវសេចក្ដីរីករាយក្នុងការវិនា ដែលនាំមកនូវគុណវិសេស បន្តគ្នាទៅតាម
 លំដាប់ កុសលឆន្ទៈដ៏ប្រសើរ ដែលមានសេចក្ដីប្រាថ្នាក្នុងការបំពេញការវិនានោះ
 ជាលក្ខណៈ រមែងកើតឡើង ។ ពាក្យថា ដោយអំណាចនៃឆន្ទៈ គឺ ដោយ
 អំណាចនៃឆន្ទៈដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ក្នុងការញ៉ាំងកម្មដ្ឋានរបស់ព្រះយោគី
 ដែលបំពេញការវិនា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគុណវិសេស ឲ្យដល់នូវការចម្រើនឧត្តម-
 ឧត្តម ។ ពាក្យថា ដែលល្អិតជាងនោះ គឺ ដែលល្អិតជាងខ្យល់មុនៗ ព្រោះការ
 ប្រព្រឹត្តទៅនៃឆន្ទៈតាមដែលពោលហើយ ។ ពិតហើយ ព្រោះស្ងប់រម្ងាប់នូវសេចក្ដី
 រសាប់រសល់ និង ការក្ដៅក្រហាយកាយបានហើយ ដោយកម្លាំងនៃការវិនា ខ្យល់
 ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ទើបប្រព្រឹត្តទៅជាធម្មជាតិល្អិតសុខុម ។ ពាក្យ
 ថា បុរោជ្ជរមែងកើតឡើង មានន័យថា ព្រោះកម្មដ្ឋានប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវិថីបានហើយ

ព្រោះការដែលអារម្មណ៍ស្ងប់ប្រណីតឡើង តាមភាពល្អិតសុខុមឡើងនៃខ្យល់ដង្ហើម ចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ , បុរោជ្ជដែលសហគតៈដោយការវិនាសិត្ត គឺ តរុណបីតិ មានប្រភេទជា ខុទ្ទកាបីតិជាដើម ទើបកើតឡើង ។ ពាក្យថា ចិត្តរមែង ឆាកចេញ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ក្នុងការដែលខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើម ចេញមិនប្រាកដ ព្រោះដល់នូវភាពល្អិតសុខុម ក្រែលែងឡើងតាមលំដាប់ ចិត្តក៏ រមែងឆាកចាកខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញទាំងឡាយនោះ ដែលដល់នូវ អាការត្រូវស្វែងរក ដូច្នោះ ។ កាលបដិភាគនិមិត្តកើតឡើងហើយ ក្នុងខ្យល់ដង្ហើម ចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ដែលមានសភាពល្អិតសុខុមដោយកម្លាំងនៃការវិនាសនោះ ចិត្តរមែងឆាកត្រឡប់ចាកខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ តាមប្រក្រតី ។

ពាក្យថា ឧបេក្ខារមែងប្រាកដឡើង មានន័យថា កាលសមាធិដែលមាន ប្រភេទជាឧបចារៈ និងអប្បនា កើតឡើងហើយក្នុងបដិភាគនិមិត្តនោះ ភាពព្រងើយ រមែងកើតឡើង ព្រោះមិនមានសេចក្តីព្យាយាម ដើម្បីញ៉ាំងឈានឲ្យកើតឡើងទៀត ។ ឧបេក្ខា នេះគប្បីជ្រាបថា បានដល់ តត្រមជ្ឈត្តបេក្ខា “ ឧបេក្ខា គឺ ភាពជា កណ្តាលក្នុងធម៌នោះៗ ” ។

ពាក្យថា ដោយអាការ ៧ ទាំងឡាយនេះ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការ ៧ តាមដែលពោលហើយនេះ ។ ពាក្យថា ខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញវែង ចាត់ជាកាយ មានន័យថា ខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញដែលមានអាការ វែង និងល្អិតសុខុម ចាត់ជាកាយ ដោយការសម្គាល់ថា ជាគំនរ ។ សូម្បីនិមិត្ត ដែលអាស្រ័យខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញកើតឡើង ក្នុងទីនេះ លោកក៏ ពោលទុក ស្មើគ្នានឹងខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញនោះឯង ។ ពាក្យថា

ឧបដ្ឋាន ចាត់ជាសតិ គឺ សតិ ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន ព្រោះអត្ថថា ចូលទៅកាន់ អារម្មណ៍នោះ ហើយតាំងមាំ ។ ពាក្យថា អនុបស្សនា ចាត់ជាញ្ញាណ មានន័យ ថា ការពិចារណាយើញរឿយៗ នូវនិមិត្តដោយអំណាចសមថៈ និង ការពិចារណា យើញរឿយៗ នូវនាមរូប ដោយអំណាចខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ , និងកាយដែលជាទីអាស្រ័យនៃខ្យល់ដង្ហើមទាំងឡាយនោះថា ជារូប កំណត់ចិត្ត និង ធម៌ទាំងឡាយសម្បយុត្តជាមួយចិត្តនោះថា ជានាម ដោយអំណាចវិបស្សនា ចាត់ ជាញ្ញាណ បានដល់ ការដឹងតាមសេចក្តីពិតក្នុងធម៌ទាំងឡាយនោះ ។ ពាក្យថា កាយ ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន មានន័យថា កាយនោះ ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន ព្រោះអត្ថថា ជាទីដែលសតិចូលទៅតម្កល់ ទាក់ទងនឹងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ក្នុងអធិការនេះ ដោយពាក្យថា “ កាយ ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន ” នេះ មានការសង្រួះយកកាយ ខាងក្រៅផង (មិនមែនសំដៅយកតែខ្យល់ដង្ហើមចូលចេញប៉ុណ្ណោះទេ) ព្រោះ ក្នុងទីនេះ សូម្បីការពិចារណាតាមដែលពោលហើយ លោកក៏យក ។ ពាក្យថា មិនឈ្មោះថា សតិ គឺ កាយនោះឈ្មោះថា សតិ មិនបាន ។ សតិ ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន ផង ឈ្មោះថា សតិ ផង ព្រោះជាសកាវៈដែលគប្បីរលឹក និងជាសកាវៈ ដែលចូលទៅតម្កល់ ។ ពាក្យថា ដោយសតិនោះ គឺ ជាសតិតាមដែលពោល ហើយ ។ ពាក្យថា ដោយញ្ញាណនោះ គឺ ដោយញ្ញាណតាមដែលពោលហើយដូច គ្នា ។ ពាក្យថា កាយនោះ គឺ នូវកាយ បានដល់ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ ដង្ហើមចេញនោះឯង និងរូបកាយដែលជាទីអាស្រ័យនៃខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ ដង្ហើមចេញនោះ ។ ពាក្យថា រមែងពិចារណាយើញរឿយ ៗ គឺ រមែងពិចារណា យើញរឿយ ៗ ដោយញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយឈាន និង ដោយវិបស្សនា-

ញាណនោះឯង ។ ពាក្យថា ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅថា កាយេ កាយានុបស្សនា-
សតិប្បដ្ឋានការវនា មានន័យថា ព្រោះការពិចារណាយើញរឿយៗ នោះ ទើបហៅ
ការវនានេះថា ការចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន ដែលសម្បយុត្តជាមួយការពិចារណាយើញ
រឿយៗ នូវកាយក្នុងកាយ តាមដែលពោលហើយ ។

សេចក្តីនេះ មានការពោលអធិប្បាយទុកថា ការពិចារណាយើញរឿយៗ នូវ
កាយនោះឯង ក្នុងកាយ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ តាមដែល
ពោលហើយ និងក្នុងករណីកាយដែលជាទីអាស្រ័យនៃខ្យល់ដង្ហើមនោះ សេចក្តីនេះ
យ៉ាងណា មិនមែនជាការពិចារណាយើញរឿយ ។ នូវភាពជាធម្មជាតិទៀងជាដើម
ក្នុងកាយដែលមានសភាវៈមិនទៀងជាដើម ដូចការយើញទឹកក្នុងថ្លៃបណ្តើរកូនដែល
ជាស្ថានទីមិនមានទឹកដូច្នោះ , តែថា ជាការពិចារណាយើញរឿយ ។ នូវភាពជា
ធម្មជាតិ មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា និង មិនស្អាត តាមសមគួរប៉ុណ្ណោះឯង ។
ម្យ៉ាងវិញទៀត ព្រោះធម្មជាតិណា ។ ដែលគប្បីប្រកាន់ថា យើង ក្តី , ថា របស់
យើង ក្តី , ថា ស្ត្រី ក្តី , ថា ប្រុស ក្តី មិនមានក្នុងកាយ , ការមិនពិចារណា
យើញរឿយៗ នូវធម្មជាតិដែលដូច្នោះ តែពិចារណាយើញរឿយៗ នូវកាយនោះ
ប៉ុណ្ណោះឯង ឈ្មោះថា កាយានុបស្សនា , សតិ ដែលសម្បយុត្តជាមួយ
កាយានុបស្សនានោះឯង ជាឧបដ្ឋាន ទើបឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋាន , ការវនា គឺ ការ
ចម្រើនសតិប្បដ្ឋាននោះ ឈ្មោះថា កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានការវនា ដូច្នោះឯង ។

ពាក្យថា មានន័យដូច្នោះ លោកសំដៅវិធីដែលបានពោលហើយ ដោយពាក្យ
ថា នវហិ អាការេហិ ជាដើម ទុកក្នុងវស្សបទ (បទដែលកំណត់ទុកដោយខ្យល់
ដង្ហើមខ្លី) ។ បទថា ឯត្ត (ក្នុងន័យព្រះបាលីមកហើយ ទាក់ទងនឹងបទកំណត់ទុក

ដោយខ្យល់ដង្ហើមវែង) គឺ ក្នុងន័យព្រះបាលីដែលមកហើយ ដោយបទថា កថំ
ទីយំ អស្សុសន្តោ ជាដើម តាមដែលព្រះសារីបុត្តត្រូវបានសម្តែងទុក ។ បទថា
ឥធិ ប្រែថា ក្នុងន័យព្រះបាលីដែលមកហើយ ដោយទាក់ទងនឹងបទដែលកំណត់
ទុកដោយខ្យល់ដង្ហើមខ្លីនេះ ។

បទថា អយំ យោគ យោគាវចរោ ប្រែថា ព្រះយោគាវចរ ។ បទថា
អទ្ធានវសេន ប្រែថា ទាក់ទងនឹងពេលវេលាដែលយូរ ។ បទថា ឥត្តវសេន ប្រែ
ថា ទាក់ទងនឹងពេលវេលាដែលតិច ។ ពាក្យថា ដោយអាការទាំងឡាយនេះ គឺ
ដោយអាការទាំង ៩ នេះ ។

ពាក្យថា (សូម្បីខ្យល់ដង្ហើមចេញ) ក៏ដូច្នោះ គឺ ចម្ងាយឆ្ងាយ ១ និង
ជិត ១ ។ ២បទថា ចត្តារោ វណ្ណា ប្រែថា អាការ ៤ , ឯអាការ ៤ ទាំងឡាយ
នោះ បានដល់ អាការដែលវែងជាដើមនោះឯង ។ ២ បទថា នាសិកក្កេ វ
ភិក្ខុនោ មានន័យថា លោកពោលធ្វើឲ្យជានិស្សៈ (សំឡេងខ្លី) ថា នាសិកក្កេវ
ជំនួស នាសិកក្កេ វា ដើម្បីងាយស្រួលដល់ការប្រព័ន្ធគាថា , វា ស័ព្ទ មានអត្ថថា
កំណត់ពិតប្រាកដ , ដោយ វា ស័ព្ទ នោះ លោកសង្គ្រោះយកបរិវេណរឹមបបួរ
មាត់លើផង ។

(ចប់ មហាជីកា)

បទថា សព្វកាយប្បដិសំវេទី

ប្រការថា លោកសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកដឹងទូទៅនូវកាយទាំងអស់ ហើយ ដកដង្ហើមចេញ ... ដកដង្ហើមចូល នោះ លោកកំណត់ទុកក្នុងចិត្តថា យើងនឹងធ្វើ ខាងដើម កណ្តាល ខាងចុង នៃកាយគឺ ខ្យល់ដង្ហើមទាំងអស់ ឲ្យជាវត្ថុដែលយើង ដឹង គឺ ធ្វើ (ខ្យល់ដង្ហើមនោះ) ឲ្យជាវត្ថុឃើញប្រាកដ ដកដង្ហើមចេញ ជាក់ចិត្ត ថា នឹងធ្វើខាងដើម កណ្តាល ខាងចុង នៃកាយ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមទាំងអស់ ឲ្យជា វត្ថុដែលខ្លួនដឹង គឺ ធ្វើ (ខ្យល់ដង្ហើមនោះ) ឲ្យជាវត្ថុដែលឃើញប្រាកដ ដក ដង្ហើមចូល កាលធ្វើ (ខ្យល់ដង្ហើម) ឲ្យជាវត្ថុដែលខ្លួនដឹង គឺ ធ្វើឲ្យជាវត្ថុដែល ឃើញប្រាកដយ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា លោកដកដង្ហើមចេញ និង ដកដង្ហើមចូល ដោយចិត្តប្រកបដោយញាណ ព្រោះហេតុនោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា “ ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹង ... ដកដង្ហើមចេញ ... ដង្ហើមចូល ” ដូច្នោះ ។

ពិតហើយ សម្រាប់ភិក្ខុរូបខ្លះ ខ្យល់ដើម ក្នុងគំនរខ្យល់ដង្ហើមចេញក្តី ក្នុង គំនរខ្យល់ដង្ហើមចូលក្តី ដែលដក (ចេញចូល) មានយ៉ាងល្អិតនោះ ប្រាកដ ច្បាស់ ខ្យល់កណ្តាល និងខ្យល់ចុងមិនប្រាកដច្បាស់ លោកក៏កំណត់យកបានតែ ខ្យល់ដើម វីវក់នៅក្នុងខ្យល់កណ្តាល និង ខ្យល់ចុង , សម្រាប់រូបខ្លះ ខ្យល់ កណ្តាលប្រាកដច្បាស់ ដើម និង ចុងមិនច្បាស់ (លោកអាចកំណត់បានតែ កណ្តាល , ដើម និងចុងលំបាក) , សម្រាប់រូបខ្លះ ខ្យល់ចុងប្រាកដច្បាស់ ដើម និង កណ្តាលមិនប្រាកដច្បាស់ លោកអាចកំណត់បានតែខ្យល់ចុង ដើម និង កណ្តាលលំបាក , សម្រាប់ភិក្ខុរូបខ្លះប្រាកដច្បាស់គ្រប់ស្ថាន លោកអាចកំណត់ បានទាំងអស់ មិនលំបាកឡើយ ។ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់សម្តែងថា ព្រះ

យោគាវចរគប្បីដូច ភិក្ខុបទី ៤ នោះ ទើបត្រាស់ប្រការនេះថា ភិក្ខុសិក្សថា យើងនឹងជាអ្នកកំណត់ជីវិតកាយទូទៅ ដកដង្ហើមចេញ ... ដកដង្ហើមចូល ។

ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា សិក្សា គឺ ដើម្បីព្យាយាម (ញ៉ាំងមនសិការ ដើម្បីជីវិត) យ៉ាងនោះ , ន័យម្យ៉ាងទៀត អត្តាធិប្បាយក្នុងបទនេះ បណ្ឌិតគប្បី ជ្រាបយ៉ាងនេះថា ការសង្រួមនៃភិក្ខុនុ៎ះ ។ (គឺជាអ្នកចម្រើនអាណាបានសូត្រ) យ៉ាងណា ការសង្រួមនេះចាត់ជាអធិសីលសិក្ខាក្នុងទីនេះ ការតាំងចិត្តមាំនៃភិក្ខុបែប នុ៎ះ ការតាំងចិត្តនុ៎ះ ចាត់ជាអធិចិត្តសិក្ខាក្នុងទីនេះ ការជីវិតទូទៅរបស់ភិក្ខុបែបនេះ ការជីវិតនុ៎ះ ចាត់ជាអធិប្បញ្ញាសិក្ខាក្នុងទីនេះ ភិក្ខុសិក្សា គឺ សេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យ ច្រើននូវសិក្ខា ៣ តាមដែលពេលមកនេះ ក្នុងអារម្មណ៍នោះ ដោយសតិនោះ ដោយមនសិការនោះ ដូច្នោះ ។

ក្នុងចតុក្កុះទី ១ នោះ ព្រោះហេតុក្នុងន័យដំបូង ព្រះយោគាវចរ គប្បីដក ដង្ហើមចេញដកដង្ហើមចូលម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ មិនគប្បីធ្វើកិច្ចអ្វីៗដទៃ តែថា បន្ទាប់ពីនេះ ទៅគួរធ្វើសេចក្តីព្យាយាមក្នុងអាការទាំងពួង មានការញ៉ាំងញាណឲ្យកើតឡើង ជា ដើម ព្រោះហេតុនោះ គប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ត្រាស់ព្រះបាលី ជា វត្តមានកាលថា ...អស្សសាមីតិ បជានាតិ ...បស្សសាមីតិ បជានាតិ (...ជីវិតថា យើងដកដង្ហើមចេញ ...ជីវិតថាយើងដកដង្ហើមចូល) ដូច្នោះក្នុងន័យដំបូងនោះហើយ ទើបទ្រង់ចែកព្រះបាលីជាពាក្យសម្តែងក្នុងអនាគតកាល ដោយន័យថា សព្វកាយ- ប្បដិសំវេទី អស្សសិស្សាមីតិ (...យើងនឹងជាអ្នកជីវិតទូទៅក្នុងកាយទាំងអស់ ដក ដង្ហើមចេញ) ដូច្នោះជាដើម ដើម្បីទ្រង់សម្តែងអាការ មានការធ្វើញាណឲ្យកើត ឡើង ដែលគប្បីធ្វើតាំងពីន័យដំបូងនេះទៅ ។

មហាជីកា

បទថា សព្វកាយប្បជិសំវេទី មានវិគ្រោះថា អ្នកមានប្រក្រតីជីង គឺ មានប្រក្រតីជីងដោយប្រពៃនូវគំនរខ្យល់ទាំងពួង ជាចំណែកៗ គឺ ជាម្យ៉ាងៗ មានន័យថា អ្នកមានការជីងដោយប្រពៃនូវគំនរខ្យល់ទាំងពួងនោះជាផ្នែកៗ ឬ ជីងដោយប្រពៃនូវគំនរខ្យល់ទាំងពួងនោះ ជាចំណែកៗ ។ ក្នុងបណ្តាបទទាំងឡាយនោះ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងន័យនេះថា ក្នុងបទថា សព្វកាយប្បជិសំវេទី (សព្វ-កាយ-បដិ-សំ-វេទី) នោះ សូម្បីមានការកាន់យកមិនសេសសល់នូវកាយ មានខ្យល់ដង្ហើមចូលជាដើម សម្រេចហើយដោយសព្វថា សព្វ (ប្រែថា ទាំងពួង) ក៏នៅកាន់យកសព្វថា បដិ (ប្រែថា ចំណែកៗ) កាលសម្តែងការកំណត់ជីងនូវកាយ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចូលជាដើមនោះ គ្រប់ស្ថាន ព្រោះការប្រជុំគ្នាច្រើនសំណុំ ។ ទ្រង់កាន់យកសព្វថា សំ (ប្រែថា ដោយប្រពៃ) ដើម្បីសម្តែងដល់ភាពជាអ្នកធ្វើដោយសេចក្តីគោរពក្នុងការជីងនោះ ដូច្នោះទើបពោលថា “ សកលស្ស ” ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ លោកអាចារ្យធ្វើទេសនាចែកជាម្យ៉ាងៗ ក៏ដើម្បីសម្តែងថា វិធីបដិបត្តិក្នុងខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ តាមដែលប្រាកដចំពោះព្រះយោគី ព្រះយោគាវចរគប្បីបដិបត្តិតែមួយវិធីដោយគោរពចុះ , សូម្បីថា មានន័យដូចគ្នា គប្បីជ្រាបថា លោកធ្វើការពណ៌នាអត្ថនៃបទទាំង ២ ឲ្យចែកគ្នាម្យ៉ាងៗ ដោយបទថា “ សកលស្ស ” ជាដើម ដើម្បីសម្តែងន័យតាមប្រការដែលពោលហើយនោះឯង ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យប្រាកដច្បាស់ គឺ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ , មានន័យថា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយប្រការទាំងពួង ។ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងការធ្វើឲ្យប្រាកដច្បាស់ គឺ ការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ជាការមិនវង្វែងក្នុងខ្យល់

ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញទាំងឡាយនោះ គប្បីមានបានដោយការធ្វើខ្យល់
 ដង្ហើមទាំងឡាយនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយញាណនោះឯង ទើបពោលថា យើងនឹង
 ធ្វើឲ្យបានដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា
 ព្រោះដូច្នោះ ប្រកបសេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគាវចរធ្វើខ្យល់ដង្ហើមចូល
 និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅជាមួយចិត្តដែលសម្បយុត្តដោយញាណនោះឯង
 មិនបានធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅជាមួយចិត្តដែលវិប្បយុត្តចាកញាណនោះទេ , ព្រោះដូច្នោះ
 បណ្ឌិតទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ជាដើម ទើបត្រាស់ហៅភិក្ខុយ៉ាងនេះថា
 រមែងសិក្សាថា យើងជាអ្នកធ្វើគំនរខ្យល់ទាំងពួង ឲ្យប្រាកដច្បាស់ ដកដង្ហើមចូល
 ដកដង្ហើមចេញ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា (គំនរខ្យល់) ដែលផ្សាយទៅល្អិត គឺ ដែល
 ផ្សាយទៅដោយភាពជាធម្មជាតិល្អិតសុខុម ព្រោះជាគំនរខ្យល់ច្រើនសំណុំ ។ ឈ្មោះ
 ថា ខ្យល់ដើមប្រាកដច្បាស់ ព្រោះបុញ្ញាភិសន្ធិរប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ដោយអំណាច
 នៃសតិ និង ញាណ ។ ២ បទថា តាទិសេន ភវិតព្វំ គឺ គប្បីដូចជាបុគ្គលទី ៤
 អធិប្បាយថា គឺ គប្បីធ្វើសតិនិងញាណឲ្យប្រាកដឡើងជាមុន ហើយធ្វើចិត្តដែល
 សម្បយុត្តដោយញាណនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឋានៈទាំង ៣ (ខ្យល់ដើម ខ្យល់
 កណ្តាល ខ្យល់ចុង) ។

ពាក្យថា ឯវិ - យ៉ាងនេះ បានដល់ ដោយប្រការដូចពោលហើយ គឺ
 ទាក់ទងនឹងការធ្វើគំនរខ្យល់ទាំងពួងឲ្យបានដឹងច្បាស់នោះឯង ។ ពាក្យថា យដតីតិ
 គឺ រមែងឧស្សាហ៍ ។ ពាក្យថា រមែងព្យាយាម គឺ រមែងធ្វើការព្យាយាម មាន
 ន័យថា ធ្វើមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពាក្យថា របស់ភិក្ខុបែបនោះ គឺ របស់ភិក្ខុ
 ដែលចម្រើនអាណាបុរសស្រ្តី ។ ពាក្យថា ការសង្រួម បានដល់ សតិ ឬ សូម្បី

វិរយៈ ។ ពាក្យថា ដោយសតិនោះ គឺ ដោយសតិដែលប្រព្រឹត្តទៅប្រារព្ធឱ្យល់
ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ។ ពាក្យថា ដោយមនសិការនោះ គឺ ជាមួយ
នឹងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវការវិនា ដែលមានសតិជាប្រធាន ក្នុងខ្យល់ដង្ហើមចូល និង
ខ្យល់ដង្ហើមចេញនោះ ។ ពាក្យថា រមែងសេព គឺ រមែងសេពនូវអធិកុសលធម៌
ទាំងឡាយដែលហៅថា សិក្ខា ៣ , ឯការសេពនូវអធិកុសលធម៌នោះ លោក
បំណងពោលថា ជាការសិក្សាក្នុងទីនេះ ។

ពាក្យថា ក្នុងន័យដំបូង គឺ ក្នុងន័យការវិនាដំបូង អធិប្បាយថា ក្នុងវត្ថុ ២
ប្រការដំបូង (ខ្យល់ចូលវែង ... ខ្យល់ចេញវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងដកដង្ហើម
ចេញវែង ដូច្នោះ ១ , កាលដកដង្ហើមចូលខ្លី ... ដកដង្ហើមចេញខ្លី ក៏ដឹងច្បាស់ថា
យើងដកដង្ហើមចេញខ្លី ដូច្នោះ ១) ។ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងសេចក្តីនេះថា
សូម្បីក្នុងប្រការដំបូងនោះ រមែងធ្វើញាណឲ្យកើតឡើងដូចគ្នា ព្រោះមានការដឹង
ការវែងវែង និង ខ្លី នៃខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ តាមសេចក្តី
ពិត ក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ការញាំងញាណឲ្យកើតឡើងនោះ មិនមែនកិច្ចដែលធ្វើ
បានដោយលំបាកទេ ព្រោះមានត្រឹមតែការកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមដែលប្រព្រឹត្តទៅទាំង-
ឡាយនោះ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងន័យដំបូងនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបទ្រង់ធ្វើការ
ប្រកបពាក្យពោលទុកជាមួយនឹងបច្ចុប្បន្នកាល (គឺ ពាក្យថា អស្សសាមិ -
ខ្យល់ដង្ហើមចូល , បស្សសាមិ - ខ្យល់ដង្ហើមចេញ) ។ ទ្រង់បំណងសម្តែងថា
ការធ្វើញាណឲ្យកើតឡើង ក្នុងន័យទី ២ នេះ ជាកិច្ចដែលធ្វើបានដោយលំបាក
ដូចបុរសដែលដើរទៅជិតមុតកាំបិតការ , ព្រោះដូច្នោះ ត្រូវជាអ្នកមានបុញ្ញាភិ-
សង្ខារ ក្នុងរឿងនេះយ៉ាងប្រពៃ ដូច្នោះ ទើបទ្រង់ធ្វើការប្រកបពាក្យពោលទុកក្នុង

អនាគតកាល ទើបពោលថា “ ក្នុងចតុក្កុះដំបូងនោះ ព្រោះហេតុដែល ” ដូច្នោះ ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា ក្នុងកិច្ច មានការធ្វើញាណឲ្យកើត ឡើងជាដើម ដោយ អាទិ ស័ព្ទ (ប្រែថា ជាដើម) ទ្រង់រួមយកការធ្វើកាយ- សង្ខារឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ (ដែលជាប្រការទី ៤) ការធ្វើបីតិឲ្យជាការដឹងច្បាស់ (ជា ប្រការទី ៥) ជាដើម ។ តែថា ក្នុងពាក្យថា ក្នុងកិច្ច មានការធ្វើញាណឲ្យកើត ឡើងជាដើមនេះ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា “ មានការរួមយកការសង្រួម និង ការ សមាទានផង ” ។

ពាក្យថា កាយសង្ខារ បានដល់ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ។ កាយសង្ខារនោះ សូម្បីថាជាវត្ថុដែលមានចិត្តជាសមុជ្ឈាន ទ្រង់ក៏ហៅថា កាយ- សង្ខារ ព្រោះអត្ថថា ត្រូវកាយនោះតាក់តែង ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងនឹង ករណីកាយ ។ រីឯកាយសង្ខារណាដែលមកហើយ យ៉ាងនេះថា “ កាយសង្ខាររោ វចិសង្ខាររោ ” ដូច្នោះ ដែលមានលក្ខណៈជាចេតនា សូម្បីមានការកើតឡើងក្នុងទ្វារ ដទៃបាន ទ្រង់ក៏កំណត់ទុកដោយកាយទ្វារ (ទើបឈ្មោះថា កាយសង្ខារ) ព្រោះ មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយច្រើន (ក្នុងកាយទ្វារនោះ) , និង ដោយមានការ ប្រព្រឹត្តទៅច្រើនក្នុងកាយទ្វារនោះ កាយសង្ខារដែលមានលក្ខណៈជាចេតនានោះ ក៏មិនបានបំណងយកក្នុងទីនេះទេ ។ ក្នុងបទថា បស្សម្ពុត្តោ (ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់) ជាដើម មានន័យថា បទក្រោយ ៗ (មានបទថា បដិសម្ពុត្តោ - ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ជាដើម) ជាពាក្យអធិប្បាយអត្ថនៃបទមុន ៗ , ព្រោះដូច្នោះ គប្បីឃើញថា ការ ធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ បានដល់ បាននូវសេចក្តីស្ងប់ និង ការធ្វើឲ្យសម្រេចនូវសេចក្តី ស្ងប់នោះ បានដល់ ការធ្វើនូវកាយសង្ខារដែលគ្រោតគ្រោត ដែលគប្បីកើតឡើងក្នុង

ពេលដែលមិនមានសេចក្តីព្យាយាមយ៉ាងនោះ មិនឲ្យកើតឡើង ព្រោះការដល់ព្រម
នៃសេចក្តីព្យាយាម ។ ពាក្យថា ក្នុងពាក្យនោះ គឺ ក្នុងពាក្យថា “ យើងនឹងធ្វើ
កាយសន្តិករដែលគ្រោតគ្រោតឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ” ។ ពាក្យថា ក្នុងពេលដែលមិនទាន់
បានកំណត់ គឺ ក្នុងពេលដែលមិនទាន់ប្រារព្ធកម្មដ្ឋាន , ព្រោះហេតុនោះឯង ទើប
ជាពេលដែលមិនទាន់បានកំណត់កាយនិងចិត្ត ។ ពិតហើយ ដោយពាក្យថា “ អង្គុយ
ពែនក្នុង តាំងកាយឲ្យត្រង់ ” នេះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ការកំណត់កាយ , ដោយ
ពាក្យថា តាំងសតិចំពោះមុខ នេះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ការកំណត់ចិត្ត ។ ព្រោះហេតុ
នោះឯង លោកអាចារ្យទើបពោលថា ទាំងកាយទាំងចិត្ត គឺ គប្បីកំណត់ ។ ពាក្យ
ថា កាយ បានដល់ ករណីកាយ ។ ពាក្យថា មានការរសាប់រសល់ គឺ មានការក្តៅ
រោលរាល , មានការរសាប់រសល់នៃកាយនិងចិត្តទាំងឡាយនោះ នោះមានប្រក្រតី
មិនប្រាសចាកនូវភាពគ្រោតគ្រោត ដូចការមានប្រក្រតីមិនរៀរចាកនូវរបស់ធ្ងន់
ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា “ ទើបឈ្មោះថា គ្រោតគ្រោត ” ។ ពាក្យ
ថា មានកម្លាំងខ្លាំង គឺ មានកម្លាំងច្រើន ។ ពាក្យថា ជាធម្មជាតិដែលស្ងប់ មាន
ន័យថា ជាដំបូងចិត្តជាធម្មជាតិមានអារម្មណ៍តែមួយ ព្រោះមិនមានការរាយមាយ
ទៅខាងក្រៅ ពេលកំណត់កម្មដ្ឋានប្រព្រឹត្តទៅ ក៏ជាធម្មជាតិស្ងប់ ស្ងប់វិសេស ,
ព្រោះហេតុនោះ ក៏រមែងទុករូបធម៌ទាំងឡាយដែលមានចិត្តនោះជាសម្មដ្ឋាន ឲ្យដល់
នូវភាពជារបស់ស្រាល និង គួរដល់ការងារ ដោយការសមគួរដល់ចិត្តនោះ ជា
សន្តតិរូប ៣ ដ៏សេស , កាលចិត្ត និង កាយប្រព្រឹត្តទៅស្ងប់វិសេសយ៉ាងនេះ
ដោយប្រការដូច្នោះ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ដែលអាស្រ័យចិត្ត និង
កាយនោះ ក៏ប្រព្រឹត្តទៅជាធម្មជាតិដែលមានសភាវៈស្ងប់សុខុម ក្រែលែងឡើង ។

ជាលំដាប់ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា “ រីឯ ក្នុងពេលណា កាយ ” ដូច្នោះជាដើម ។

ការពិចារណាដល់ ឈ្មោះថា អាភោគ បានដល់ ការពិចារណាជាដំបូងថា “ យើងនឹងធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ” ។ ការបង្កើនមករឿយៗ ដោយប្រពៃ ឈ្មោះថា សមន្តាហារ - ការប្រមូលចិត្ត បានដល់ ការនឹកប្រព្រឹត្តទៅជាបន្ត ក្នុងសភាវៈ នោះឯង ។ ការធ្វើសភាវៈនោះទុកក្នុងចិត្ត គឺ តាំងទុកក្នុងចិត្ត ឈ្មោះថា មនសិការ។ ការពិចារណា ឈ្មោះថា បច្ចវេក្ខណា ។

(ក្នុងគាថា) បទថា សារទ្ធវ ប្រែថា មានការរសាប់រសល់ គឺ មានការ ក្តៅរោលរាល ។ បទថា អធិមុត្តំ - មានប្រមាណក្រែកលែង គឺ មានកម្លាំងជា របស់គ្រោតគ្រាត ។ ទ្រង់ពោលទុកដោយជា លិង្គវិបល្លាស (គឺ ការពិតជា អធិមុត្តោ) ។ ព្រោះថា លោកបំណងយកថា កាយសង្ខារោ (ជា បុំលិង្គ) ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ពាក្យថា អធិមុត្តំ នេះ ជាកិរិយាវិសេសនៈ យ៉ាងនេះថា អធិមុត្តំ ហុត្វា បវត្តតិ - ប្រព្រឹត្តទៅប្រមាណក្រែកលែង ។ សូម្បីក្នុងបទថា សុខុមំ ក៏មាន ន័យដូច្នោះដែរ ។ ក្នុងបទថា កាយម្ហិ នេះ គប្បីនាំបទថា ចិត្តេ ច មកភ្ជាប់ផង ។

លោកអាចារ្យធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា បរិកម្មដែលមានអារជួនៈផ្សេងៗ នៃទុតិយជ្ឈាន (ដែលជាឧបចារៈនៃទុតិយជ្ឈានក្នុងទីនេះ) ដែលព្រះយោគីចេញចាក បឋមជ្ឈាន ហើយធ្វើ ក៏មានការរុញច្រានធម៌ដែលជាបដិបក្ខ ឲ្យនៅក្នុងទីឆ្ងាយបាន ដោយល្អ ដូចបឋមជ្ឈាន ដូច្នោះហើយ ទើបពោលដល់កាយសង្ខារ ដែលមាន បឋមជ្ឈាន និងឧបចារៈនៃទុតិយជ្ឈាននោះជាសម្ពុជាន ថាជា កាយសង្ខារដែលដូច គ្នា យ៉ាងនេះថា ក្នុងបឋមជ្ឈាន និង ក្នុងឧបចារៈនៃទុតិយជ្ឈាន ចាត់ថានៅគ្រោត

គ្រាត ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុងឧបចារៈទាំង ២ ដ៏សេស ក៏មានន័យដូច្នោះ ។ ន័យមួយ
 ទៀត កាលព្រះយោគាវចរបដិបត្តិដើម្បីសម្រេចទុតិយជ្ឈានជាដើម លំបាក ដោយ
 ទាក់ទងជាទុក្ខាបដិបទជាដើម គប្បីជ្រាបដល់សេចក្តីដែលកាយសង្ខារក្នុងឧបចារៈ
 នៃឈានទាំងឡាយ មានទុតិយជ្ឈានជាដើម ជារបស់គ្រាតគ្រាត ទាក់ទងនឹងការ
 លំបាកនៃកាយ (នាមកាយ) និង ការរូញរាវនៃចិត្ត និងព្រោះការប្រព្រឹត្តទៅនៃ
 ចិត្ត មានសភាពក្តៅក្រហាយ ដោយអង្គដែលហៅថា វិតក្កជាដើម ។ ពាក្យថា
 ល្អិតសុខុម មានន័យថា កាយសង្ខារដែលមានក្នុងឈានដទៃ ៗ ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន
 ឈ្មោះថា ល្អិតក្រៃលែង ។ សូម្បីការដែលកាយសង្ខារនេះ ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាននោះ
 ល្អិត ក៏មិនទាន់មាន , ការដែលគ្រាតគ្រាតនឹងមានដូចម្តេចបាន ព្រោះប្រព្រឹត្ត
 ទៅមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ដល់នូវការមិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ដូច្នោះ ។

អាចារ្យអ្នកពោលគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ ឈ្មោះថា ត្រូវការកាយសង្ខារសូម្បី
 ក្នុងឧបចារៈនៃឈានជាន់លើ ៗ ឡើងទៅថា ល្អិតជាឈានជាន់ទាប ៗ ដោយ
 សំដៅយកវេលានៃព្រះយោគាវចរ ដែលជាឈានលាភី ចូលសមាបត្តិតាមលំដាប់
 ឬ សំដៅយកការបានឈានទាំងពួង ក្នុងអាសនៈមួយប៉ុណ្ណោះ (ដោយការអង្គុយ
 តែ១ជង) ។ ពិតហើយ ឈានទាំងឡាយព្រមទាំងឧបចារៈ គប្បីមានភាពពិសេស
 ក្រៃលែងឡើងទៅ និងមានភាពស្ងប់បានក្នុងពេលនោះ , ន័យមួយទៀត លោក
 ពោលទុកយ៉ាងនេះ ព្រោះសំដៅយកឧបចារៈដែលមានអារជ្ជនៈជាមួយគ្នា (គឺ
 ឧបចារៈមាននៅក្នុងវិថីតែមួយ ជាមួយនឹងឈាន) ។ ពិតហើយ វាទៈនេះ (វាទៈ
 របស់អាចារ្យអ្នកពោលគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ) និង មានការសម្រេចការមិនខុសគ្នា

ជាមួយវាទៈដែលពោលហើយ ក្នុងបទដើម (គឺ វាទៈរបស់លោកអាចារ្យអ្នក
ពោលគម្ពីរទើយនិកាយ និង វាទៈរបស់អាចារ្យដែលពោលគម្ពីរសំយុត្តនិកាយ)
ព្រោះមានវិស័យផ្សេងគ្នា តាមប្រការដូចដែលពោលហើយ ។ ពាក្យថា របស់
អាចារ្យគ្រប់ផ្នែក គឺ របស់អាចារ្យទាំង ២ ផ្នែក ។ ព្រោះហេតុដែលលោកទាំង
នោះ សូម្បីគ្រប់អង្គដទៃ ក៏ប្រាថ្នានូវភាពស្ងប់ (នៃកាយសង្ខារ) តាមវិធីដែល
កំពុងពោលដល់នោះឯង ។ លោកពោលពាក្យថា កាយសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ពេលដែលមិនទាន់បានកំណត់ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ទៅក្នុងពេលដែលបានកំណត់ហើយ
ដូច្នោះនេះ ព្រោះមានការបន្តគ្នាជានិច្ច ។ ពិតហើយ ខ្យល់ដង្ហើមចូលជាដើម ដែល
គ្រោតគ្រាតទាំងឡាយនោះ នឹងក្លាយជាខ្យល់ដែលល្អិតបាន ក៏ទេ ។ អាការដែល
ស្ងប់នៃខ្យល់ដង្ហើមចូលទាំងនោះ លោកអាចារ្យក៏ពោលទុកក្នុងបទដើមហើយ ។

ពាក្យថា ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេលកំណត់មហាកុត្តរូប ចាត់ថាល្អិត លោក
ពោលសំដៅយកការកំណត់អារម្មណ៍នៃវិបស្សនា ដោយធាតុ ៤ ជាសំខាន់ ។
ឈ្មោះថា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេលកំណត់រូបទាំងអស់ ចាត់ថាល្អិត ព្រោះការវាវនាមាន
ការប្រណីតក្រែកលែងឡើង ។ ព្រោះហេតុនោះឯង លោកទើបពោលថា ដែល
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេលកំណត់ទាំងរូបទាំងនាម ចាត់ថាល្អិត ។ ពាក្យថា វិបស្សនា
ដែលមានលក្ខណៈជាអារម្មណ៍ លោកពោលដល់ការពិចារណាជាកលាបៈ ។
ឈ្មោះថា វិបស្សនាមានកម្លាំង គឺ រាប់តាំងពីនិព្វិទានុបស្សនាទៅ ។ ទាបជាង
និព្វិទានុបស្សនាញាណនោះ ឈ្មោះថា វិបស្សនាកម្លាំងខ្សោយ ។ ពាក្យថា តាម
ន័យដែលខ្ញុំម្ចាស់បានពោលហើយក្នុងបទដើម គឺ តាមន័យដែលលោកអាចារ្យ
បានពោលទុកក្នុងសមថៈ ដោយពាក្យថា អបរិគ្គហិតកាលេ ជាដើម ។ មានការ

ពោលអធិប្បាយបានថា គប្បីប្រកបសេចក្តីស្ងប់រម្ងាប់ សូម្បីក្នុងន័យវិបស្សនា ដោយពាក្យថា កាយសន្ធឹវដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេលដែលមិនទាន់បានកំណត់ រមែងស្ងប់រម្ងាប់ទៅក្នុងពេលដែលបានកំណត់មហាកុត្តរូប ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យថា នៃបទនេះ គឺ នៃបទថា បស្សម្តាយំ កាយសន្ធឹវំ នេះ ។ ពាក្យថា ព្រមទាំងពាក្យសួរ និងពាក្យឆ្លើយ គឺព្រមទាំងសំណួរ និង ចម្លើយ ។ ពាក្យថា យ៉ាងនេះ គឺ ដោយអាការដែលកំពុងពោលដល់ក្នុងពេលនេះ ។

ពាក្យថា យ៉ាងដូចម្តេច គឺ ពាក្យដែលពោលថា រមែងសិក្សាថា យើងនឹង ធ្វើកាយសន្ធឹវឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ។ ល ។ ពាក្យនោះឯង តើដូចម្តេច ព្រះសារីបុត្តត្រូវ កាលសួរដោយភាពជាអ្នកប្រាថ្នា ដើម្បីឆ្លើយដោយអង្គឯងថា ការស្ងប់រម្ងាប់នៃ កាយសន្ធឹវ និង ការសិក្សារបស់ព្រះយោគាវចរ សម្រេចបានដោយប្រការដូចម្តេច ដូច្នោះហើយ បំណងនឹងសម្តែងកាយសន្ធឹវទាំងឡាយ តាមសកាវៈដែលប្រាកដ ព្រោះជាកាយសន្ធឹវដែលគ្រោតគ្រោត និងល្អិត ដោយអាការដែលស្ងប់ និងដោយ ពាក្យសួរព្រមទាំងពាក្យឆ្លើយ ទើបផ្តើមពាក្យថា កាយសន្ធឹវតើដូចម្តេច ដូច្នោះ ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា មានក្នុងកាយ គឺ មានក្នុងរូបកាយ ។ ពាក្យថា ទាក់ទងដោយកាយ គឺ អាស្រ័យកាយ , អធិប្បាយថា មានកាយទើប សម្រេចបាន , កាលកាយមិនមាន ក៏សម្រេចមិនបាន ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបហៅ ខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ទាំងឡាយនោះថា កាយសន្ធឹវ ព្រោះអត្ថថា សូម្បីមិនមានកាយជាសមុជ្ជាន តែក៏ត្រូវកាយ (រូបកាយ) តាក់ តែងឡើង ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ គឺ ធ្វើកាយសន្ធឹវដែលគ្រោតគ្រោត ឲ្យ ស្ងប់រម្ងាប់ ។ ២ បទដ៏សេស (ឲ្យរលត់ , ឲ្យស្ងប់) ជាពាក្យវេវចនៈនៃពាក្យ

ថា ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់នោះឯង ។ ពិតហើយ កាលធ្វើកាយសង្ខារដែលគ្រោតគ្រាត ដែលមានសភាវៈមិនស្ងប់ ឲ្យស្ងប់ស្ងៀម ក៏ហៅថា ធ្វើឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ កាលធ្វើឲ្យ ដល់នូវការរលត់ គឺ ការមិនកើតឡើង ក៏ហៅថា ធ្វើឲ្យរលត់ កាលនាំចូលទៅកាន់ សភាវៈដែលស្ងប់ដោយល្អ ក៏ហៅថា ធ្វើឲ្យស្ងប់ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា បែបណា គឺ ដែលជាយ៉ាងណា ។ ពាក្យថា ព្រោះកាយសង្ខារ គឺ ព្រោះកាយសង្ខារដែលគ្រោត គ្រាត ។ បទថា អានមនា - ការនាំកាយ គឺ ការនាំកាយទៅខាងមុខ ។ បទថា វិនមនា - ងាកកាយ គឺ ការនាំកាយទៅម្ខាង តែមួយខាង ។ បទថា សន្ទមនា - ការពត់កាយ គឺ ការពត់កាយទៅគ្រប់ទិស ឬ ការឱនកាយទៅដោយល្អ ។ បទ ថា បណមនា - ការឱនកាយ គឺ ការឱនកាយទៅខាងមុខ ។ បទថា ឥញ្ញនា - ការបត់កាយ គឺជាពាក្យវេវចនៈនឹងពាក្យ អានមនា ជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត ការ កម្រើកកាយជាដើម ខាងមុខច្រើន ឈ្មោះថា អានមនា ជាដើម , ការកម្រើក កាយជាដើម តិចតួច ឈ្មោះថា ឥញ្ញនា ជាដើម ។ ពាក្យថា យើងនឹងធ្វើកាយ សង្ខារឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ មានន័យថា យើងនឹងធ្វើកាយសង្ខារយ៉ាងនោះ គឺ កាយ សង្ខារដែលគ្រោតគ្រាត ជាហេតុនៃការយោកកាយជាដើម ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ ។ ពិត ហើយ កាលកាយសង្ខារនោះស្ងប់រម្ងាប់ហើយ សូម្បីការយោកកាយជាដើម ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ដូចគ្នា ។ ពាក្យថា ដែលស្ងប់ សុខុម មានន័យថា ការយោកកាយ ជាដើម រមែងមិនមាន ព្រោះកាយសង្ខារដែលជាហេតុនៃការមិនកម្រើកកាយបែប ណា កាយសង្ខារបែបនោះ ឈ្មោះថា ស្ងប់ ព្រោះមិនមានការរសាប់រសល់ , ឈ្មោះថា សុខុម ព្រោះភាវៈដែលមិនគ្រោតគ្រាត ។

(ចប់ មហាជីកា)

បទថា បស្សម្ហុយំ កាយសង្ខារំ

សេចក្តីថា លោកសិក្សថា យើងនឹងជាអ្នករម្ងាប់កាយសង្ខារ ដកដង្ហើម
ចេញ - ដកដង្ហើមចូល នោះគឺ លោកដាក់ចិត្តថា យើងនឹងជាអ្នករម្ងាប់ គឺ ធ្វើ
កាយសង្ខារដែលគ្រោតគ្រាត ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់សន្សឹមៗ ឲ្យរលត់ទៅ ឲ្យស្ងប់ខ្យល់
ដង្ហើមចូលខ្យល់ដង្ហើមចេញ ។

ភាពគ្រោតគ្រាត និង សុខុមក្តី ការរម្ងាប់ក្នុងសេចក្តីនោះ គប្បីជ្រាបដូច្នោះ ៖
កាយ និង ចិត្ត របស់ក្តីនេះ ក្នុងកាលដែលមិនទាន់បានកំណត់ (អាណាបានសូ-
តិកម្មដ្ឋាននោះ) ជាកាយ - ចិត្ត ដែលនៅមានសភាពរសាប់រសល់ គ្រោតគ្រាត
កាលបើសភាពគ្រោតគ្រាតនៃកាយចិត្តនៅមិនទាន់ស្ងប់ សូម្បីខ្យល់ដង្ហើមចេញ
ខ្យល់ដង្ហើមចូល ក៏ជាខ្យល់គ្រោតគ្រាត គឺ ប្រព្រឹត្តទៅខ្លាំងក្លា ច្រមុះមិនល្មម
ក៏ឈរដកដង្ហើមទាំងចេញ ទាំងចូលតាមមាត់ តែពេលណា ទាំងកាយទាំងចិត្ត
របស់លោក ត្រូវកំណត់ (ជាទីតាំងនៃកម្មដ្ឋាន) ហើយ ពេលនោះវាក៏ល្អិត ស្ងប់
ទៅ កាលកាយនិងចិត្តស្ងប់ហើយ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ខ្យល់ដង្ហើមចូលក៏ល្អិតទៅ
ដែរ រហូតដល់នូវអាការដែលត្រូវវិច័យថា មាន ឬ មិនមានហ្ន៎ ! ឧបមាដូចជា
ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និង ខ្យល់ដង្ហើមចូល របស់បុគ្គលដែលរត់ចុះពីលើភ្នំ ឬជាក់
របស់ធ្នូន់ចុះពីលើសីសៈ ហើយឈរ រមែងជាខ្យល់គ្រោតគ្រាត ច្រមុះមិនល្មម
ឈរដកដង្ហើមទាំងចេញទាំងចូលតាមមាត់ តែកាលគេបន្ទោបង់ការហត់នឿយនោះ
ហើយ បានងូតទឹក និង ផឹកទឹកហើយ យកសំពត់សើមគ្របត្រង់ដើមទ្រូង ដេក
សម្រាក នៅក្រោមម្លប់ដីត្រជាក់ ពេលនេះខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូលរបស់
គេនោះ ក៏ស្ងប់ចុះ រហូតដល់នូវអាការជាទីតាំងនៃការវិច័យថា មាន ឬមិនមានហ្ន៎ !

យ៉ាងណាក្តី កាយនិងចិត្តរបស់ភិក្ខុនេះ ក្នុងកាលដែលមិនទាន់បានកំណត់ (អាណា-
បានសូត្រកម្មដ្ឋាននោះ) ។ ល ។ ដល់នូវអាការ គឺ ត្រូវវិច័យថា មាន ឬ
មិនមានហ្ន៎ ! ដូច្នោះដូចគ្នា , សួរថា សេចក្តីនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ? ឆ្លើយថា
ព្រោះជាការពិតថា ក្នុងកាលដែលមិនទាន់បានកំណត់ (ព្រះកម្មដ្ឋាននោះ)
ការពិចារណា ការរួមចិត្ត ការដាក់ចិត្ត ការប្តឹងប្តឹងថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារ
ដែលគ្រោតគ្រោត មិនមានដល់លោក តែក្នុងកាយដែលកំណត់ (ព្រះកម្មដ្ឋាន)
ទើបមាន ព្រោះហេតុនោះ កាយសង្ខាររបស់លោកក្នុងកាលដែលកំណត់ (ព្រះ
កម្មដ្ឋាន) ហើយ ទើបល្អិតជាង (កាយសង្ខារ) ក្នុងកាលដែលមិនទាន់បាន
កំណត់ (ព្រះកម្មដ្ឋាន) ព្រោះដូច្នោះ ព្រះបោរណាចារ្យទាំងឡាយ ទើបពោល
ទុកថា ៖

ពេលកាយនិងចិត្តរសាប់រសល់ កាយសង្ខាររមែងគ្រោតគ្រោត ពេលកាយ
និងចិត្តមិនរសាប់រសល់ កាយសង្ខាររមែងល្អិតសុខុម ។

មហាដីកា

លោកពោលធ្វើឲ្យជាបទតែមួយ ព្រោះស្មើគ្នា (ដោយភាពជាកាយសង្ខារ)
ថា បស្សម្តាយំ កាយសង្ខារំ ។ ន័យមួយទៀត ព្រះយោគាវចរអ្នកធ្វើកាយសង្ខារ
ដែលគ្រោតគ្រោត ឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ទៅក្នុងខាងដើម ធ្វើកាយសង្ខារដែលល្អិតជាងនោះ
ដែលជាហេតុនៃការមិនកម្រើកកាយ ឲ្យកើតឡើងបាន តាមលំដាប់ ធ្វើកាយសង្ខារ
នោះឲ្យស្ងប់រម្ងាប់ទៅ ហើយធ្វើកាយសង្ខារឲ្យដល់កំពូល ព្រោះជាកាយសង្ខារ
ដែលស្ងប់រម្ងាប់ក្រៃលែង យ៉ាងណា ឲ្យរម្ងាប់ទៅ តាមលំដាប់ , ពាក្យថា យើង

នឹងធ្វើកាយសង្ខារដែលស្ងប់ ដែលសុខុម ឲ្យរម្ងាប់ ដូច្នោះ លោកពោលយកកាយសង្ខារដែលដល់នូវភាពជាកំពូល ។

សំព្វថា ឥតិ ជាដើម ជាពាក្យសួរក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ សំព្វថា ឥតិ ជានិបាតក្នុងសេចក្តីថា ប្រការ ។ សំព្វថា កិរ ក្នុងន័យថា អរុចិស្វចន (ប្រាប់ការមិនពេញចិត្ត គឺ មិនឃើញ) ន័យស្មើនឹង ឯវំ ចេ (ប្រែថា ប្រសិនបើដូច្នោះ) , ក្នុងសេចក្តីថា ឥតិ កិរ នេះ មានពាក្យអធិប្បាយដូចតទៅនេះថា ៖

ប្រសិនបើថា ធ្វើកាយសង្ខារដ៏ល្អិតក្រៃលែង ឲ្យរម្ងាប់ទៅ តាមប្រការដូចដែលពោលហើយសោត ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ឯវំ សន្តេ ប្រែថា កាលបើដូច្នោះ គឺកាលដែលអាការដែលលោកពោលដល់ មានហើយ ។ បទថា វាតូបលទ្ធិយា គឺការជឿនរូងរូង ។ ច សំព្វ មានអត្ថថា រូបរួម ។ ការធ្វើចិត្តដែលមានខ្យល់ដង្ហើមចូលជាដើមឲ្យជាអារម្មណ៍ កើតឡើង គឺ ឲ្យឧប្បត្តិ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក៏មានមិនបានអធិប្បាយថា ព្រោះខ្យល់ទាំងនោះ ត្រូវព្រះយោគាវចរនោះធ្វើឲ្យរម្ងាប់ទៅ ។ ពាក្យថា ការធ្វើខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ឲ្យកើតឡើង (ក៏មានមិនបាន) មានន័យថា ការធ្វើខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ដែលគ្រោតគ្រោត ឲ្យរម្ងាប់ទៅដោយការវា ហើយធ្វើខ្យល់ដង្ហើមទាំងនោះ ដែលល្អិតឲ្យកើតក៏មិនបានព្រោះខ្យល់ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ត្រូវព្រះយោគាវចរនោះ ធ្វើឲ្យរម្ងាប់ហើយ ។ ពាក្យថា ធ្វើអាណាបានសូត្រិ (ឲ្យកើតក៏មិនបាន) គឺ ធ្វើសតិដែលមានខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ ជាអារម្មណ៍ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ មិនបាន ព្រោះមិនមានខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ការធ្វើអាណាបានសូត្រិសមាធិ ដែលសម្បយុត្តជាមួយអាណាបានសូត្រិនោះ ឲ្យកើតឡើង គឺ

សូម្បីធ្វើឲ្យឧប្បត្តិ ក៏មានមិនបាន ។ ព្រោះថា ក្នុងកាលណាក៏ដោយ ធម៌ដែលមាន អារម្មណ៍ និងកើតឡើងមិនបានឡើយ បើវៀរអារម្មណ៍ចេញ ។ ក្នុងពាក្យថា ន ច នំ តំ នេះ , បទថា នំ ត្រឹមតែជានិបាត ។ ប្រកបសេចក្តីថា និង បណ្ឌិតអ្នក មានបញ្ញា ចូលសមាបត្តិមានវិធីការដូចពោលហើយនោះ ក៏មិនបាន ទាំងចេញចាក សមាបត្តិនោះ ក៏មិនបាន ។ តាមប្រការដែលពោលហើយ លោកអាចារ្យអ្នកសួរ គង់សួរក្នុងន័យថា ធ្វើឲ្យរម្ងាប់ ជាការនាំចូលទៅកាន់ការមិនមាន អស់ហើយដោយ ប្រការទាំងពួង ។

សេចក្តីថា ឥតិ កិរ ជាដើម , ពាក្យមួយទៀត ជាពាក្យឆ្លើយសំណួរតាម ដែលពោលហើយ ។ ក្នុងពាក្យនោះ សំពុំថា កិរ ជានិបាត ក្នុងសេចក្តីថា យទិ (ប្រសិនបើថា) នេះ មានន័យថា ឥតិ កិរ សិក្ខតិ គឺ ប្រសិនបើភិក្ខុសិក្សា តាមអាការដែលខ្ញុំម្ចាស់បានពោលទុក ។ ពាក្យថា កាលបើដូច្នោះ គឺ កាលមាន ការធ្វើឲ្យរម្ងាប់ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ការធ្វើ (អាណាបុរសស្រ្តី , អាណាបុរសស្រ្តី- សមាធិ) ឲ្យកើតឡើង ក៏សម្រេចបាន អធិប្បាយថា កាយសង្ខារដែលគ្រោត- គ្រោត រមែងរម្ងាប់ទៅក៏ពិត , តែថា កាយសង្ខារដែលល្អិត នៅមានប្រាកដ ព្រោះ ដូច្នោះ ការធ្វើអាណាបុរសស្រ្តី និង អាណាបុរសស្រ្តីសមាធិឲ្យកើតឡើង រមែង សម្រេចបានយ៉ាងប្រាកដ ព្រោះមាននិមិត្តកើតឡើង ដោយអំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើម ដែលដល់នូវកាតាល្លិតសុខុម តាមលំដាប់ ។

ពាក្យថា មានឧបមាប្រៀបបានដូចអ្វី មានន័យថា វិធីការតាមដែលពោល ហើយនោះ មានឧបមាប្រៀបដូចអ្វី ទើបគប្បីយល់បាន , អធិប្បាយថា ឧបមា ប្រភេទណា ទើបដើម្បីឲ្យអាចទទួលយកខ្លឹមសារនោះបាន មានដែរឬ ។ ឥឡូវនេះ

ព្រះសារីបុត្តត្រូវ បំណងសម្តែងឧបមា ទើបពោលថា សេយ្យថាបិ ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា សូម្បីយ៉ាងណា ជាពាក្យនិបាត ក្នុងសេចក្តីថា ជាឧបមា ។ បទថា កំសេ បានដល់ ភាជនៈសម្រិត ។ បទថា និមិត្តំ កែជា និមិត្តស្ស មានន័យថា ការប្រព្រឹត្តទៅនៃសំឡេងទាំងនោះ ។ បទថា និមិត្តំ នេះជា ទុតិយាវិភត្តិ ក្នុងអត្ថនៃឆដ្ឋិវិភត្តិ ។ បទថា សុគ្គហិតត្តា ប្រែថា ព្រោះ (និមិត្តនៃ សំឡេងគ្រោតគ្រាត) បុគ្គលកាន់យកបានល្អហើយ ។ ពាក្យថា ព្រោះធ្វើទុកក្នុង ចិត្តបានល្អហើយ គឺ ព្រោះតម្កល់ទុកក្នុងចិត្តបានដោយល្អ ។ ពាក្យថា ព្រោះចង ចាំទុកក្នុងចិត្តបានល្អហើយ បានដល់ ព្រោះទ្រទ្រង់ចាំទុកបាន គឺ ព្រោះកំណត់ទុក បានដោយប្រពៃហើយនោះឯង ។ លោកពោលដល់សំឡេងថ្មមថា សុខុមកា សទ្ធា - សំឡេងល្អិត បានដល់ សំឡេងស្រាល , ព្រោះ “ ក ” សព្វ (ក្នុង ពាក្យថា សុខុមកា) នេះ មានអត្ថថា ល្អិត គឺ ស្រាល ។ ពាក្យថា ព្រោះការៈ ដែលនិមិត្តនៃសំឡេងសុខុម ជាអារម្មណ៍ មានន័យថា សំឡេងដែលសុខុមនោះឯង ជានិមិត្ត ទើបហៅថា សុខុមសទ្ធីនិមិត្តំ បានដល់ ព្រោះការៈដែលមាននិមិត្ត គឺ សំឡេងល្អិតនោះជាអារម្មណ៍ ។ មានអធិប្បាយដូចម្តេច ? មានអធិប្បាយថា ក្នុង ពេលនោះ សំឡេងដែលល្អិតនោះ រលត់ទៅហើយ ក៏ពិត តែព្រោះនិមិត្តនៃ សំឡេង បុគ្គលកាន់យកបានល្អហើយ ចិត្តក៏នៅប្រព្រឹត្តទៅបាន ដោយការៈមាន និមិត្តនៃសំឡេងដ៏ល្អិតជាង ជាអារម្មណ៍ ។ ពិតហើយ កាលបុគ្គលមានចិត្តមិន រាយមាយ ចងចាំនិមិត្តនៃសំឡេងដែលរលត់ទៅហើយនោះ តាំងពីដើម ចិត្តក៏នៅ ប្រព្រឹត្តទៅ ធ្វើនិមិត្តនៃសំឡេងដែលកាន់តែល្អិតនោះ ឲ្យជាអារម្មណ៍បាន ក្នុងទី បំផុតតាមលំដាប់ ។ ឈ្មោះថា ចិត្តមិនដល់នូវភាពរាយមាយ ព្រោះមានការតាំង

មាំក្នុងនិមិត្ត តាមដែលប្រាកដហើយនោះ ។

ពាក្យថា កាលបើដូច្នោះជាដើម លោកពោលទុក ទាក់ទងនឹងពាក្យបញ្ជាក់ ដល់សេចក្តីដែលបានពោលហើយនោះឯង ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ លោក ពោលដល់ អត្ត ពាក្យសួរ និង ពាក្យឆ្លើយ នៃបទព្រះសូត្រណាទុក , ដើម្បីនឹង លើកបទព្រះសូត្រនោះឡើង សម្តែងនូវកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយការចែក ទើបពោលថា “ កាយសន្ធារដែលកិក្ខុធ្វើឲ្យម្ខាប ” ដូច្នោះជាដើម , ពាក្យនោះ ទាំងអស់ នាយហើយ ព្រោះមានន័យតាមដែលពោលហើយនោះឯង ។

(ចប់ មហាជីកា)

ឡល់ជង្គឹមគ្រោតគ្រោត - ល្អិត
សមថន័យ

សូម្បីក្នុងថ្នាក់នៃការកំណត់ ក៏នៅរាប់ថា គ្រោតគ្រោត , ក្នុងថ្នាក់ឧបចារៈ នៃបឋមជ្ឈាន ទើបល្អិត , ក្នុងថ្នាក់ឧបចារៈនៃបឋមជ្ឈាននោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រោត ក្នុងតួបឋមជ្ឈាន ទើបល្អិត , ក្នុងបឋមជ្ឈាន និង ឧបចារៈនៃទុតិយជ្ឈាននៅ គ្រោតគ្រោត ក្នុងទុតិយជ្ឈានទើបល្អិត , ក្នុងទុតិយជ្ឈាន និង ឧបចារៈនៃ តតិយជ្ឈាននៅគ្រោតគ្រោត ក្នុងតតិយជ្ឈានទើបល្អិត , ក្នុងតតិយជ្ឈាន និង ឧបចារៈនៃចតុត្ថជ្ឈាននៅគ្រោតគ្រោត ក្នុងចតុត្ថជ្ឈានទើបល្អិត រហូតដល់នូវការ មិនប្រព្រឹត្តទៅតែម្តង , ពាក្យដែលពោលមកនេះ ជាមតិរបស់ព្រះទ័យកាណាកៈ

(អ្នកពោល គម្ពីរទ័យនិកាយ) និង ព្រះសំយុត្តកាណកៈ (អ្នកពោលគម្ពីរ សំយុត្តនិកាយ) រីឯ ព្រះមជ្ឈិមកាណកៈ (អ្នកពោលគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ) ទាំងឡាយ បំណងយកថា សូម្បីឧបចារៈនៃឈានជាន់លើៗ ក៏ល្អិតជាងឈានជាន់ ក្រោមៗ (តាមលំដាប់) ដូចជា “ ក្នុងបឋមជ្ឈាននៅគ្រោតគ្រោត ក្នុងឧបចារៈ នៃទុតិយជ្ឈានទើបល្អិត ” ដូច្នោះ ជាឧទាហរណ៍ , តែថា តាមមតិរបស់អាចារ្យ ទាំងអស់នោះ គង់បានសេចក្តីថា កាយសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលដែលមិន ទាន់បានកំណត់យក (ព្រះកម្មជ្ឈាន) និង កាយសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេល ដែលបានកំណត់យក (ព្រះកម្មជ្ឈាន) រមែងស្ងប់រម្ងាប់ក្នុងឧបចារៈនៃបឋមជ្ឈាន ។ ល ។ កាយសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឧបចារៈនៃចតុត្ថជ្ឈាន ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ទៅ ក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ដូច្នោះឯង នេះជាន័យក្នុងផ្លូវសមថៈជាបទដ៍បូង ។

មហាជីកា

ពាក្យថា ទាក់ទងជាកម្មជ្ឈានរបស់ព្រះយោគាវចរជាអាទិកម្មិកៈ លោកពោល សំដៅយកសមថកម្មជ្ឈាន រីឯ វិបស្សនាកម្មជ្ឈាន មាននៅក្នុងចតុក្កៈដទៃ ។ បទថា ឯត្ថ យោគ បឋមចតុក្កេ ប្រែថា ក្នុងចតុក្កៈដំបូងនេះ ។ ពាក្យថា ដែលមានសន្ធិ ៥ គឺ មាន ៥ ប្រការ មានន័យថា មាន ៥ ចំណែក ។ ពាក្យថា ការរៀនយក នូវកម្មជ្ឈាន គឺ ការរៀនគម្ពីរដែលពោលអំពីកម្មជ្ឈាន ។ ការសាកសួរនូវខ្លឹមសារ ក្នុងគម្ពីរ ដែលពោលអំពីកម្មជ្ឈាននោះ ឈ្មោះថា ការសាកសួរនូវកម្មជ្ឈាន ។ ន័យ មួយទៀត ការរៀនកម្មជ្ឈានដោយគម្ពីរ និង ដោយសកាវៈ ឈ្មោះថា ឧត្តហ ។ ការសាកសួរ ព្រោះការសង្ស័យក្នុងកម្មជ្ឈាននោះ ឈ្មោះថា បរិបុច្ឆា ។ ពាក្យថា

ការប្រាកដនៃកម្មដ្ឋាន បានដល់ ការប្រាកដនៃនិមិត្ត គឺ ការចងចាំទុកថា កាល យើងបំពេញការវិនាសទៅយ៉ាងនេះ និមិត្តរមែងប្រាកដក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ ដូច្នោះ ។ ដែល ឈ្មោះថា អប្បនាវនៃកម្មដ្ឋានក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា បានដល់ ការចងចាំទុកថា កាល យើងបំពេញការវិនាសទៅយ៉ាងនេះ “ ឈានរមែងដល់អប្បនាវបានយ៉ាងនេះ ” ។

ពាក្យថា ការកំណត់កម្មដ្ឋាន បានដល់ ការកំណត់ទុកដោយល្អ នូវសក្ការៈនៃ កម្មដ្ឋានថា ព្រោះធ្វើការវិនាសឲ្យឈានទៅមុខដោយអំណាចនៃ គណនា (ការរាប់) , អនុពន្ធនា (ការជាប់តាមខ្យល់) និង ផុសនា (ឋានដែលប៉ះខ្ទប់) ទើបមាន ការសម្រេច បឋនា (ការតាំងមាំ គឺ អប្បនា) ឬ សូម្បីក្រែលែងជាងនោះ គឺ មានការដល់នូវកំពូលទាក់ទងនឹងការសម្រេច សល្លក្ខណា (វិបស្សនាដែលកំណត់ ត្រៃលក្ខណ៍) ជាដើម ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង លោកទើបពោលថា មាន អធិប្បាយថា ការចងចាំសក្ការៈនៃកម្មដ្ឋាន ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា រមែងមិនលំបាកដោយខ្លួនឯង ព្រោះរៀនយកកម្មដ្ឋានបានដោយល្អ ហើយ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា រមែងមិនធ្វើឲ្យអាចារ្យក្តៅក្រហាយ ឬ ព្រោះការញ៉ាំងធម៌ឲ្យសម្រេចដល់កំពូលនៃការវិនាសបាន ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ បានដល់ ព្រោះហេតុដែលមិនធ្វើខ្លួនឲ្យលំបាក មិនធ្វើអាចារ្យឲ្យ ក្តៅក្រហាយ ។ បទថា ថោកំ កៃជា ថោកំ ថោកំ (តិចតួច) ។ វិធីការនៃកម្មដ្ឋាន ទាំងអស់ ឈ្មោះថា ឧត្តហ ក្នុងបទថា អាចរិយុត្តហោ ព្រោះត្រូវរៀន មិនមែនតែ ជាឧត្តហៈ (ការរៀន) ដែលបានពោលក្នុងសន្ធិប្រការដើមនោះទេ ។ វិធីការ ដែលរៀនពីអាចារ្យ ឈ្មោះថា អាចរិយុត្តហោ បានដល់ រៀនពីអាចារ្យនោះ ។ ពាក្យថា សូម្បីមួយបទ គឺ សូម្បីត្រឹមតែផ្នែកមួយ ។

បទថា **អនុវហនា** - ការជាប់តាម គឺ ញ៉ាំងសតិឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយៗ មិនដាច់ ដោយអំណាចការជាប់តាមខ្យល់ដង្ហើមចូល និង ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ។

បទថា **ផុសនា** បានដល់ ប៉ះខ្ទប់គ្នា រវាងខ្យល់ទាំងនោះជាមួយបរិវេណចុងច្រមុះ នៃព្រះយោគាវចរដែលរាប់ខ្យល់ដង្ហើមចូល និងខ្យល់ដង្ហើមចេញ កាលមានការរាប់ ហើយ ក៏ញ៉ាំងសតិជាប់តាមខ្យល់ទាំងនោះ ហើយតម្កល់ចិត្តទុក ក្នុងប្រការដែល អប្បនាគប្បីកើតឡើងបាន ។ តែព្រោះហេតុថា មនសិការទាក់ទងនឹងកម្មដ្ឋាន ដែល ខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ត្រង់ផ្នែកមួយដទៃទៀត ដូចជាមនសិការដែលទាក់ទងនឹងការរាប់ជាដើម មិនមាន , លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា ឋានដែលខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ ជាទីត្រូវរាប់ ខ្យល់ក្នុងទីនេះ ទើបពោលថា បទថា **ផុសនា** បានដល់ ឋានដែលខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ ដូច្នោះ កាលសម្តែងថា គួរធ្វើការរាប់ខ្យល់ជាដើម ត្រង់ដែលខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ហើយ ប៉ះ ខ្ទប់ទៀតនោះឯង ។ បទថា **វបនា** បានដល់ ការតាំងមាំដោយប្រពៃ(សមាធិ)។ ពិតហើយ ការតាំងមាំដោយប្រពៃនោះ ជាការតាំងមាំ គឺ ការតម្កល់ចិត្តទុកក្នុង អារម្មណ៍ ដោយប្រពៃនោះឯង ។ ពិតហើយ ទ្រង់សម្តែងអធិប្បាយសមាធិទុក ថា “ ការតាំងមាំ ការតម្កល់មាំដោយប្រពៃនៃចិត្ត ” ។ អប្បនា មានសមាធិជា ប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា បទថា **វបនា** បានដល់ អប្បនា ។

(ចប់ មហាដីកា)

ខ្យល់ដង្ហើមគ្រោតគ្រាត - ល្អិត វិបស្សនាឈ័យ

រីឯ ក្នុងន័យវិបស្សនា កាយសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងដើម ដែលមិនទាន់បានកំណត់ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត ក្នុងពេលដែលកំណត់មហាកូតរូប ទើបល្អិតសូម្បីកាយសង្ខារក្នុងពេលដែលកំណត់មហាកូតរូបនោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលកំណត់ឧបាទាយរូប ទើបល្អិត កាយសង្ខារក្នុងពេលកំណត់ឧបាទាយរូបនោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត ដល់ពេលកំណត់សកលរូប ទើបល្អិត កាយសង្ខារក្នុងពេលកំណត់សកលរូបនោះ នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលកំណត់អរូប ទើបល្អិត កាយសង្ខារក្នុងពេលកំណត់អរូបនោះ នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលកំណត់ទាំងរូបទាំងអរូប ទើបល្អិតសូម្បីកាយសង្ខារក្នុងពេលកំណត់ទាំងរូបទាំងអរូបនោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលកំណត់បច្ច័យ (របស់នាមរូប) ទើបល្អិត កាយសង្ខារក្នុងពេលកំណត់បច្ច័យនោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលដែលឃើញនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យ ទើបល្អិត កាយសង្ខារពេលឃើញនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យនោះ ក៏នៅគ្រោតគ្រាត តែពេលមានវិបស្សនាដែលមានត្រៃលក្ខណ៍ជាអារម្មណ៍ ទើបល្អិត ក្នុងទុព្វលវិបស្សនា នៅគ្រោតគ្រាត ក្នុងពេលវិបស្សនា ទើបល្អិត ។

ក្នុងវិបស្សនានោះ ការរម្ងាប់នៃកាយសង្ខារ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពេលដំបូង និងក្នុងពេលក្រោយ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមន័យដែលបានពោលមកហើយខាងដើមនោះ ចុះ (ដូចក្នុងសមថន័យ កាយសង្ខារដែលមិនទាន់បានកំណត់ និងបានកំណត់) ។
ភាពគ្រោតគ្រាត និង ល្អិតក្តី ការរម្ងាប់ក្តី (កាយសង្ខារ) ក្នុងប្រការ

បស្សម្ហយំ កាយសង្ខារំ អស្សសិស្សាមិ ... បស្សសិស្សាមិ នេះ បណ្ឌិតគប្បី
ជ្រាបតាមន័យដូចពោលមកដូច្នោះចុះ ។

អធិប្បាយ ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ

រីឯ ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ លោកពោលសេចក្តីត្រង់នេះ ព្រមទាំងពាក្យសួរ
និង ពាក្យឆ្លើយថា “ សួរថា ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នករម្ងាប់កាយសង្ខារ ដក
ដង្ហើមចេញ ដកដង្ហើមចូល ដូចម្តេច អ្វីជាកាយសង្ខារ , ឆ្លើយថា ធម៌ទាំងឡាយ
ដែលមាននៅក្នុងកាយ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ដែលជាធម៌
ទាក់ទងក្នុងកាយ នេះឈ្មោះថា កាយសង្ខារ ភិក្ខុធ្វើកាយសង្ខារនោះឲ្យរម្ងាប់ គឺ
ឲ្យស្ងប់ចុះ សិក្សាទៅ ។ ល ។ សិក្សាថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារ (គ្រាត
គ្រាត) ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យកាយឃ្នេងឃ្នោង យោលយោក ញាប់ញ័រទៅមក
ហើយ ដកដង្ហើមចេញ សិក្សាថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារ (គ្រាតគ្រាត) ...
ដកដង្ហើមចូល , សិក្សាថា យើងនឹងរម្ងាប់កាយសង្ខារដែលស្ងប់ល្អិត ដែលជា
ហេតុឲ្យកាយមិនយោក មិនឃ្នោង មិនខ្នុន មិនអែន មិនវិល មិនញ័រ ដកដង្ហើម
ចេញ ... ដកដង្ហើមចូល ” ។

មានពាក្យសួរថា បើដូច្នោះ ឈ្មោះថា បស្សម្ហយំ កាយសង្ខារំ អស្ស-
សិស្សាមិទិ សិក្ខតិ បស្សម្ហយំ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមិទិ សិក្ខតិ កាលបើ
យ៉ាងនោះ (គឺ សូម្បីកាយសង្ខារដែលល្អិត ក៏ត្រូវរម្ងាប់ទៀត មែនឬ ? ការធ្វើ
វាតុបលទ្ធិ (ការកំណត់ដឹងខ្យល់) ឲ្យកើតតទៅ មិនមាន ការញ័រខ្យល់ដង្ហើម
ចេញ និង ខ្យល់ដង្ហើមចូលឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក៏មិនមាន (ព្រោះទាំង គ្រាតគ្រាត

ទាំងល្អិតរម្ងាប់ហើយ) ការចម្រើនអាណាបានសូត្រតទៅ ក៏មិនមានការបំពេញអាណា
បានសូត្រសមាធិក៏មិនមែន (ព្រោះមិនមានខ្យល់ជាអារម្មណ៍) ដូច្នោះ បណ្ឌិត
ទាំងឡាយក៏មិនបានចូលសមាបត្តិនោះ ទាំងមិនបានចេញពីសមាបត្តិនោះផងដែរ ?

មានពាក្យឆ្លើយថា សូម្បីដូច្នោះ ឈ្មោះថា បស្សម្តុយំ កាយសង្ខារំ អស្ស-
សិស្សាមីតិ សិក្ខតិ បស្សម្តុយំ កាយសង្ខារំ បស្សសិស្សាមីតិ សិក្ខតិ កាលបើ
ដូច្នោះ (គឺ ពេលកាយសង្ខារស្ងប់ទៅយ៉ាងនោះ) ការធ្វើ វាតុបលទ្ធិ ឲ្យកើត
តទៅ ក៏នៅសម្រេចបាន ការញ៉ាំងខ្យល់ដង្ហើមចេញ និងខ្យល់ដង្ហើមចូលក៏ប្រព្រឹត្ត
ទៅបាន ការចម្រើនអាណាបានសូត្រ ក៏សម្រេចបាន ការបំពេញអាណាបានសូត្រ-
សមាធិ ក៏សម្រេចបាន ហើយបណ្ឌិតទាំងឡាយចូលសមាបត្តិក៏បាន ចេញចាក
សមាបត្តិក៏បាន តាមដែលពោលមកនេះ មានឧបមាដូចម្តេច ? មានឧបមាដូច
ការគោះកាជនដែលធ្វើពីលោហៈ សំឡេងគ្រោតគ្រោត រមែងប្រព្រឹត្តទៅមុន ចិត្ត
(ដែលដឹងរបស់មនុស្ស) ក៏ប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះកាន់យកនិមិត្តនៃសំឡេងគ្រោត
គ្រោតបានដោយងាយ ព្រោះធ្វើនិមិត្តនៃសំឡេងគ្រោតគ្រោត ទុកក្នុងចិត្តបានដោយ
ងាយ ព្រោះចងចាំនិមិត្តនៃសំឡេងគ្រោតគ្រោតបានដោយងាយ សូម្បីសំឡេង
គ្រោតគ្រោតរលត់ទៅហើយ បន្ទាប់ពីនោះទៅ សំឡេងល្អិតក៏នៅប្រព្រឹត្តទៅ ចិត្តក៏
នៅប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះនៅកាន់យកនិមិត្តនៃសំឡេងល្អិតនោះបានល្អ ព្រោះធ្វើនិមិត្តនៃ
សំឡេងល្អិតនោះទុកក្នុងចិត្តបានល្អ ព្រោះនៅចងចាំនិមិត្តនៃសំឡេងល្អិតនោះ បាន
ល្អ កាលសំឡេងល្អិតនោះរលត់ទៅហើយ បន្ទាប់ពីនោះទៅ ក៏នៅមាននិមិត្តនៃ
សំឡេងល្អិតនោះជាអារម្មណ៍ យ៉ាងណា ឧបមេយ្យក៏ដូច្នោះ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ
ខ្យល់ដង្ហើមចូលដែលគ្រោតគ្រោតរមែងប្រព្រឹត្តទៅមុន ចិត្តក៏មិនជាចំខ្សែ ព្រោះកាន់

យកនិមិត្តខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែលគ្រោតគ្រាតបានដោយងាយ
 ព្រោះធ្វើនិមិត្តនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែលគ្រោតគ្រាតទុកក្នុងចិត្ត
 បានដោយងាយ ព្រោះសង្កេតនិមិត្តនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែល
 គ្រោតគ្រាតបានដោយងាយ សូម្បីកាលខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូល ដែល
 គ្រោតគ្រាតរលត់ហើយ បន្ទាប់ពីនោះ ខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូលដែលល្អិត
 ក៏នៅប្រព្រឹត្តទៅបាន ចិត្តក៏មិនជាប់ខ្សែ ព្រោះនៅកាន់យកនិមិត្តនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញ
 ខ្យល់ដង្ហើមចូលដែលល្អិតបានដោយល្អ នៅធ្វើនិមិត្តខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើម
 ចូលដែលល្អិតទុកក្នុងចិត្តបានដោយល្អ នៅសង្កេតនិមិត្តនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញ ខ្យល់
 ដង្ហើមចូលដែលល្អិតបានដោយល្អ កាលខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូលដែល
 ល្អិតរលត់ទៅហើយ បន្ទាប់ពីនោះ ចិត្តក៏មិនទាន់ជាប់ខ្សែ ព្រោះនៅញ៉ាំងនិមិត្តនៃ
 ខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូលដែលល្អិតឲ្យជាអារម្មណ៍ កាលបើដូច្នោះ ទើប
 ពោលថា ការធ្វើវាតុបលទ្ធិឲ្យកើតតទៅក៏នៅសម្រេចបាន ការញ៉ាំងខ្យល់ដង្ហើម
 ចេញខ្យល់ដង្ហើមចូល ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក៏នៅមាន ការចម្រើនអាណាបានសូត្រិតទៅ ក៏
 សម្រេច ការបំពេញអាណាបានសូត្រិសមាធិតទៅ ក៏សម្រេចបាន បណ្ឌិតទាំងឡាយ
 ចូលសមាបត្តិនោះក៏បាន ចេញចាកសមាបត្តិក៏បាន ។

កងខ្យល់ដែលរម្ងាប់កាយសង្ខារ ខ្យល់ដង្ហើមចេញខ្យល់ដង្ហើមចូលរាប់ជា
 កាយ , វត្ថុដែលចូលទៅ (ធ្វើកាយនោះជាអារម្មណ៍) តាំងនៅ ជាសតិ , អនុ-
 បស្សនា (ការតាមកំណត់កាយឲ្យជឿតាមដែលវាប្រាកដ) ជាញ្ញាណ , កាយ
 ដែលជាទីតាំងនៃសតិ មិនមែនសតិ សតិជាទីតាំងផង ជាតួរលើកផង ព្រះយោ-
 គាវចរ កំណត់កាយនោះដោយសតិនោះ ដោយញ្ញាណនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទ្រង់

ទើបត្រាស់ថា ការតាមកំណត់កាយក្នុងកាយ ជាការបំពេញសតិប្បដ្ឋាន ។

នេះជាពាក្យពណ៌នាបទតាមលំដាប់នៃចតុក្កៈទី ១ ដែលទ្រង់ត្រាស់ជា កាយានុបស្សនា ក្នុងអាណាបានសូត្រិនេះ ជាលំដាប់ដំបូង ។

វិធីប្រឹក្សាភាគ

ព្រោះថា ក្នុងចតុក្កៈទាំង ៤ នោះ ចតុក្កៈនេះប៉ុណ្ណោះដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកជាកម្មដ្ឋានសម្រាប់អាទិកម្មិកៈ (អ្នកផ្ដើមបដិបត្តិ) , រីឯ ចតុក្កៈ ៣ ក្រៅពីនេះ ត្រាស់ដោយវេទនានុបស្សនា ចិត្តានុបស្សនា និង ធម្មានុបស្សនា សម្រាប់អ្នកបានឈានក្នុងចតុក្កៈដំបូងនេះហើយ ព្រោះហេតុនោះហើយ អាទិកម្មិកកុលបុត្ត ដែលប្រាថ្នានឹងចម្រើនកម្មដ្ឋាននេះ ដើម្បីសម្រេចអរហត្ត ព្រមទាំងបដិសម្បិទា ដោយវិបស្សនាដែលមានអាណាបានចតុត្ថជ្ឈានជាបទដ្ឋាន គប្បីញ៉ាំងកិច្ចទាំងពួង មានការធ្វើសីលឲ្យបរិសុទ្ធជាអាទី តាមន័យដូចពោលមកខាងដើមនោះ ហើយគប្បីរៀនយកកម្មដ្ឋានដែលមានសន្ធិ ៥ ក្នុងសម្មាភវរបស់អាចារ្យតាមដែលពោលហើយនោះចុះ ។

បញ្ហាសន្និ

សន្និ ៥ ក្នុងពាក្យនោះ ឧគ្គហៈ បរិបុច្ឆា ឧបដ្ឋាន អប្បនា លក្ខណៈ ក្នុងសន្និ ៥ នោះ ការរៀន (បែបផែន) កម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា ឧគ្គហៈ , ការសាកសួរ (ខ្លឹមសារ) កម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា បរិបុច្ឆា , ការប្រាកដនៃ (និមិត្ត) កម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា ឧបដ្ឋាន , ការតម្កល់មាំនៃកម្មដ្ឋាន ឈ្មោះថា អប្បនា , ការកំណត់កម្មដ្ឋានទុក មានអធិប្បាយថា ចងចាំសភាពនៃកម្មដ្ឋានទុកថា កម្មដ្ឋាននេះ មាន

លក្ខណៈយ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា លក្ខណៈ ។

ព្រះយោគាវចរ កាលរៀនយកកម្មដ្ឋានមានសន្ធិ ៥ ដូច្នោះ ខ្លួនឯងក៏មិន
លំបាក ទាំងមិនបៀតបៀនអាចារ្យផង ព្រោះដូច្នោះ អាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាននេះ
ព្រះយោគាវចរ គប្បីឲ្យអាចារ្យសម្តែងតែបន្តិចបន្តួច ប្រើពេលស្វាធារ្យយូរ
រៀនយកកម្មដ្ឋានឲ្យបានសន្ធិ ៥ យ៉ាង នោះហើយ នៅក្នុងសម្លាក់អាចារ្យក៏បាន
ក្នុងសេនាសនៈដទៃមានប្រការដូចពោលមកហើយ ក៏បាន កាត់បលិពោធតូចតាច
ចេញ ធ្វើកត្តកិច្ច បន្ទាបនឹងការស្រវឹងអាហារ ហើយអង្គុយឲ្យសប្បាយ ញ៉ាំងចិត្ត
ឲ្យត្រេកអរ ដោយរលឹកដល់គុណព្រះរតនត្រៃ មិនភ្លេចសូម្បីតែមួយបទ ពីកន្លែង
ដែលរៀនពីអាចារ្យ មនសិការទៅចុះ ។

វិធីមនសិការ

នេះជាវិធីមនសិការក្នុងអាណាបានសូត្រិកម្មដ្ឋាននោះ គឺ ៖

- ១- គណនា រាប់ (ខ្យល់)
- ២- អនុពន្ធនា ជាប់តាម (ខ្យល់)
- ៣- ផុសនា កន្លែងប៉ះ (ខ្យល់)
- ៤- បឋនា តម្កល់ (ចិត្ត)
- ៥- សល្លក្ខណា កំណត់ជើងច្បាស់
- ៦- វិវដ្តនា បញ្ឈប់
- ៧- បារិសុទ្ធិ បរិសុទ្ធ
- ៨- តេសំ បដិបស្សនា មើលឡើងវិញនូវ វិវដ្តនា និង បារិសុទ្ធិនោះ ។

ក្នុងបទទាំងឡាយនោះ បទថា គណនា គឺ រាប់ (ខ្យល់) នោះឯង ។
បទថា អនុពន្ធនា គឺ តាម (ខ្យល់) ។ បទថា ផុសនា សំដៅដល់ស្ថានទីដែល
ខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ ។ បទថា បឋនា សំដៅយកអប្បនា ។ បទថា សល្លក្ខណា បាន
ដល់ វិបស្សនា ។ បទថា វិវដ្តនា បានដល់ មគ្គ ។ បទថា បរិសុទ្ធិ បានដល់
ផល ។ បទថា តេសំ បដិបស្សនា គឺ បច្ចវេក្ខណៈ ។

គណនា-វិធីរាប់

ក្នុងវិធីទាំងឡាយនោះ អាទិកម្មិកកុលបុត្ត គប្បីមនសិការកម្មដ្ឋាននេះ ដោយ
វិធីរាប់ជាមុន ឯកាលរាប់ មិនគប្បីឈប់ក្រោម ៥ មិនគប្បីរាប់លើសពី ១០ មិន
គប្បីសម្តែងការរាប់ឲ្យដាច់ជាចន្លោះៗ ព្រោះកាលបើឈប់ក្រោម ៥ ចិត្តប្ប្បាទនឹង
រសាប់រសល់ក្នុងឱកាសចង្អៀត ដូចហ្នូងគោត្រូវយ៉ាំងទុកក្នុងក្រោលតូចៗ បម្រះ
ចេញដូច្នោះ កាលរាប់លើសពី ១០ ចិត្តប្ប្បាទនឹងកង្វល់នៅក្នុងការរាប់នោះ (មិន
រវល់នឹងកម្មដ្ឋាន) កាលសម្តែងការរាប់ដាច់ជាចន្លោះ ចិត្តនឹងកង្វល់ (ដោយគិត
ទាក់ទើ) ថា កម្មដ្ឋានរបស់យើងនឹងដល់ទីបំផុតឬទេហ្ន៎ ! ព្រោះដូច្នោះហើយ
គប្បីរាប់ដោយការរៀបចំកទោសទាំងនោះចេញ ។

រាប់យឺត

អាទិកម្មិកៈដែលត្រូវរាប់ គួររាប់ដោយវិធីរាប់យឺត គឺ រាប់របៀបមនុស្ស
វាល់អង្ករសិន , ពិតហើយ មនុស្សវាល់អង្ករ កើបពេញនាឡិហើយ ប្រាប់ថា ១
ហើយចាក់ចូលទៅ កើបទៀត បើឃើញកម្ទេចអ្វីៗ (នៅក្នុងអង្ករ ក៏រើស)
បោះចោលទៅបណ្តើរ ៗ ប្រាប់ថា “ ១ . ១ ” ទៅ ន័យក្នុងការប្រាប់ថា “ ២ . ២ ”

ជាដើម ក៏មានន័យដូច្នោះ យ៉ាងណា សូម្បីអាទិកម្មិកកុលបុត្តនេះ ក៏គប្បីកាន់យក ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដែលប្រាកដ កំណត់ខ្យល់ដែលប្រព្រឹត្តទៅរឿយៗ នោះ រាប់ ផ្ដើមពី “ ១ . ១ ” រហូតដល់ “ ១០ . ១០ ” ដូច្នោះដូចគ្នា កាលលោក រាប់យ៉ាងនោះ ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដែលចេញនិងចូល រមែងប្រាកដ ។

រាប់រហ័ស

ពេលនេះ លោកគប្បីលះវិធីរាប់យឺត គឺ រាប់ដូចមនុស្សវាល់អង្គរនោះចេញ ហើយរាប់ដោយវិធីរាប់លឿន គឺ រាប់ដូចគោបាល ពិតហើយ គោបាលអ្នកឆ្ងាត កាន់ដុំក្រួស យកខ្សែ និង ឈើច្រត់ ទៅកាន់ក្រោលគោ តាំងពីព្រឹក (បើក ក្រោល) ដេញគោច្រើនក្បាលទៅក្រោយហើយ អង្គុយនៅលើក្បាលសសរ រាប់មេគោដែលចេញមកដល់មាត់ទ្វារថា ១ . ២ ... ដោយដាក់ដុំក្រួសជាតំណាង រឿយៗ ទៅ ហ្នូនគោដែលនៅជាមួយគ្នាយ៉ាងលំបាក ក្នុងទីចង្អៀតអស់ ៣ យាមនៃរាត្រី កាលចេញ ក៏ប្រជ្រៀតគ្នាចេញជាហ្នូនៗ ដោយរហ័ស នាយគោបាល នោះ ក៏រាប់រហ័ស ។ ដូចគ្នាថា ៣.៤.៥...១០ (យ៉ាងណា) សូម្បីអាទិកម្មិក កុលបុត្តនេះ រាប់តាមន័យមុន ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈប្រាកដ កាន់តែញាប់ឡើង តទៅ លោកក៏ដឹងថា ខ្យល់ដើរញាប់ហើយ កុំកាន់យកខ្យល់ខាងក្នុង និង ខ្យល់ ខាងក្រៅ កាន់យកតែត្រង់ដែលវាមកដល់ចុងច្រមុះប៉ុណ្ណោះ រាប់ញាប់ ។ ថា ៖

- ១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥
- ១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦
- ១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦ . ៧

១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦ . ៧ . ៨

១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦ . ៧ . ៨ . ៩

១ . ២ . ៣ . ៤ . ៥ . ៦ . ៧ . ៨ . ៩ . ១០

ដូច្នោះ ព្រោះថា ក្នុងកម្មជានដែលទាក់ទងដោយការរាប់ ចិត្តនឹងមានអារម្មណ៍តែមួយបាន ក៏ដោយកម្លាំងនៃការរាប់ប៉ុណ្ណោះ ដូចការឈប់នៃទុកក្នុងក្រសែទឹកហូរ ឈប់បានក៏ដោយសារការទប់របស់ថ្នោលប៉ុណ្ណោះ កាលលោករាប់ដោយហ្នឹងៗ យ៉ាងនោះ កម្មជានរមែងប្រាកដ ដូចជាប្រព្រឹត្តទៅមិនមានចន្លោះ កាលលោកដឹងថា កម្មជានប្រព្រឹត្តទៅមិនមានចន្លោះ ក៏កុំកំណត់ខ្យល់ខាងក្នុង ខ្យល់ខាងក្រៅ គប្បីរាប់ឲ្យញាប់តាមន័យដូចពោលហើយនោះចុះ ព្រោះថា កាលបញ្ជូនចិត្តទៅតាមខ្យល់ចូលខាងក្នុង ចិត្តនឹងដឹងថា ដូចជាត្រូវខ្យល់ប៉ះ និងដូចជាពេញទៅដោយខ្យល់ខាងក្នុង កាលបញ្ជូនចិត្តចេញទៅព្រមជាមួយខ្យល់ដែលចេញក្រៅ ចិត្តនឹងស្ទុះទៅកាន់អារម្មណ៍ផ្សេងៗ ខាងក្រៅ កាលតាំងសតិដែលទុកត្រង់ឱកាសដែលខ្យល់ប៉ះខ្ទប់ ការវិនាទៅ ការវិនាទើបសម្រេចបាន ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ទើបពោលថា កុំកំណត់ខ្យល់ខាងក្នុង ខ្យល់ខាងក្រៅ គប្បីរាប់ឲ្យហ្នឹង តាមន័យដែលពោលហើយនោះចុះ ។

សួរថា ខ្យល់នោះត្រូវរាប់យូរប៉ុណ្ណា ?

ឆ្លើយថា គប្បីរាប់រហូត ឈប់រាប់ហើយ សតិក៏នៅតាំងមាំបានក្នុងអារម្មណ៍ គឺ អស្សាសបស្សាសៈ ព្រោះថា ការរាប់ ក៏ដើម្បីលះការពិចារណារាយមាយទៅខាងក្រៅ ហើយតាំងសតិទុកក្នុងអារម្មណ៍ គឺ អស្សាសបស្សាសៈ ឲ្យបានមាំ ។

មហាជីកា

វិបស្សនា ឈ្មោះថា សល្លក្ខណា ព្រោះជាការកំណត់ដោយល្អនូវភាពជា
 របស់មិនទៀងជាដើម ។ មគ្គ ឈ្មោះថា វិវដ្តនា ព្រោះជាការវិលត្រឡប់ចាក
 បវត្ត (តណ្ហាដែលធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ) និងការចេញចាកនិមិត្ត (សង្ខារក្នុងកាល
 ៣) ។ ផល ឈ្មោះថា បារិសុទ្ធិ ព្រោះអត្ថថា ជាការបរិសុទ្ធិដោយប្រការទាំង
 ពួងដោយការវះដែលរម្ងាប់សង្គិលសទាំងអស់បានហើយ ។ បទថា តេសំ បាន
 ដល់ វិវដ្តនា និង បារិសុទ្ធិ ។ បទថា បដិបស្សនា បានដល់ ការមើល ឬ
 ពិចារណាឡើងវិញ គឺ កំណត់ជាផ្នែក ៗ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា
 បានដល់ បច្ចវេក្ខណៈ ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ការដាច់ បានដល់ ការដាច់ (លំដាប់) នៃការរាប់យ៉ាងនេះ គឺ
 ១-៣-៥ ជាដើម ។ ពាក្យថា ក្នុងឱកាសដែលចង្អៀត លោកពោលសំដៅយក
 វិធីរាប់ ។ ឈ្មោះថា ត្រូវអាស្រ័យការរាប់ប៉ុណ្ណោះ គឺ មិនអាស្រ័យ កម្មដ្ឋាន ។
 ពាក្យថា នឹងដល់ទីបំផុតឬទេហ្ន៎ នេះលោកពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងព្រះយោគី
 ដែលមនសិការដោយការរាប់ទៅបានយូរក្រែលែង ។

ពិតណាស់ ព្រះយោគីអង្គនោះ នឹងគប្បីសម្គាល់យ៉ាងនេះបាន ក៏ព្រោះ
 អាស្រ័យត្រឹមតែការមិនរាយមាយ ដែលខ្លួនបានហើយយ៉ាងនោះ ។ ពាក្យថា
 ក្នុងបណ្តាខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ខ្យល់ប្រភេទណាប្រាកដ ក៏គប្បីចាប់យកខ្យល់
 ប្រភេទនោះ នេះលោកពោលសំដៅយកព្រះយោគីដែលមានខ្យល់ដង្ហើមចេញ-
 ចូល តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះប្រាកដមុន ។ ចំណែកព្រះយោគីដែលមានខ្យល់ទាំងពីរ
 យ៉ាងប្រាកដ គួរចាប់យកខ្យល់ទាំងពីរយ៉ាងរាប់ទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយពាក្យថា

ខ្យល់ប្រភេទណាប្រាកដ នេះគប្បីឃើញថា លោកបានសម្តែងន័យនេះថា ក្នុង បណ្តាខ្យល់ត្រង់ប្រហោងច្រមុះ ២ ប្រភេទ ប្រភេទណាប្រាកដច្បាស់ជាង ក៏គួរ ចាប់យកខ្យល់ប្រភេទនោះ ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យពោលត្រួតថា កំពុងប្រព្រឹត្តទៅ កំពុងប្រព្រឹត្តទៅ លោកសម្តែងដល់ការចូលទៅកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូលបាន មិនដាច់ខ្សែ ។ ពាក្យថា កាលព្រះយោគីរាប់ទៅយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីថា កាល ចូលទៅកំណត់រាប់ទៅតាមប្រការដែលពោលហើយ ។ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិ ប្រាកដច្បាស់ ព្រោះ មិនមានការរាយមាយទៅខាងក្រៅដោយអំណាចការរាប់ ។

សសរដែលគេដាក់ដុំស្មៅតទុក ឈ្មោះថា សសររនុក ។ បទថា តិយាម- រត្តិ ជាទុតិយាវិភត្តិក្នុង អច្ឆន្តសំយោគ ប្រែថា ៣ យាមនៃរាត្រី ។ ពាក្យថា ដោយន័យមុន គឺដោយការរាប់រហ័ស មានសេចក្តីថា ដោយការរាប់ដូចអ្នក ចិញ្ចឹមគោ ។ ពាក្យថា ១-២-៣-៤-៥ ជាការសម្តែងវិធីរាប់ ។ ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីក្នុងពាក្យថា ៨ ជាដើម ក៏គួរផ្តើមរាប់តាំងអំពី ១ នោះឯងទៅរហូតដល់ ៨ ជាដើម តែមួយវិធី ។ គប្បីរាប់ទៅរហ័សៗ នោះឯង ព្រោះហេតុអ្វី ? លោក អាចារ្យសម្តែងហេតុ និងរឿងនិទស្សនៈក្នុងការរាប់រហ័សនោះដោយពាក្យថា ពិត ណាស់ ក្នុងកម្មដ្ឋានដែលទាក់ទងនឹងការរាប់ជាដើមក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា អវិត្ត មានវចនត្ថៈថា ទូករមែងរសាត់ទៅបានដោយឈើនោះ ហេតុនោះ ឈើនោះ ឈ្មោះថា អវិត្ត បានដល់ ឈើដែលធ្វើឲ្យរសាត់ទៅបាន (ថ្នោល) ។ ការប្រត់ ទុកដោយថ្នោល ឈ្មោះថា អវត្តបត្តម្ពនំ បានដល់ ដោយអំណាចការទប់ទុក ដោយថ្នោលនោះ ។

ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តទៅមិនដាច់ខ្សែ រមែងមានបានក្នុងឋាននោះឯង

ដោយនិប្បវិយាយ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ហាក់បីដូច
ប្រព្រឹត្តទៅមិនដាច់ខ្សែដូច្នោះ ។ កាលមនសិការខ្យល់ដែលចូលទៅខាងក្នុង ក៏
ឈ្មោះថា បញ្ចូនចិត្តចូលទៅខាងក្នុង ។ សូម្បីក្នុងការនាំចិត្តចេញទៅខាងក្រៅ ក៏
មានន័យនេះឯង ។ ពាក្យថា **នឹងដូចជាត្រូវខ្យល់ប៉ះ** មានសេចក្តីថា កាល
មនសិការខ្យល់ដែលនៅខាងក្នុងច្រើនៗ ឋាននោះ រមែងដូចជាត្រូវខ្យល់វាយ
យក និងរមែងដូចជាពេញទៅដោយខ្លាញ់ខាប់ កម្មដ្ឋានរមែងប្រាកដយ៉ាងនោះ ។
ឈ្មោះថា **កាលនាំចិត្តចេញទៅ** គឺ អំពីកាលព្រះយោគីលែងឱកាស ដែលខ្យល់
ប៉ះរចាល ហើយនាំចិត្តចេញទៅយ៉ាងនោះ ចិត្តក៏រមែងរសាត់ទៅក្នុងអារម្មណ៍
ផ្សេងៗ ដោយការស្វែងរកគតិ ការទៅរបស់ខ្យល់ជាគន្លង ព្រោះហេតុនោះ
លោកទើបពោលថា ចិត្តក៏រមែងរាយមាយទៅក្នុងអារម្មណ៍ ដែលមានសភាវៈ
សន្លឹកសន្លាប់ ខាងក្រៅដូច្នោះ ។

ពាក្យថា **នឹងត្រូវរាប់ខ្យល់នេះ** គឺនឹងត្រូវរាប់ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ដែល
កើតហើយនេះ ។

ពាក្យថា **ការតាមខ្យល់ទៅ** មានសេចក្តីថា ការធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយ ៗ
ដោយសតិ ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូលដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ
ឲ្យជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា **ការតាមខ្យល់ទៅ** ។ ព្រោះហេតុនោះ ៗ ឯង
លោកទើបពោលថា ក៏ការតាមខ្យល់ទៅនោះឯង មិនមែនមានដោយអំណាចការ
តាមដើមខ្យល់ កណ្តាលខ្យល់ និង ចុងខ្យល់ទេ ។ ដូច្នោះ សម្រាប់ខ្យល់ដែល
ចេញទៅខាងក្រៅឈ្មោះថា មានផ្ចិតជាដើមខ្យល់ ក៏ព្រោះកើតឡើងជាគ្រាដំបូង
ត្រង់ផ្ចិតនោះ ។ ព្រោះថា ឈ្មោះថា ដើមខ្យល់ក្នុងទីនេះ ជាគំនិតទាក់ទងនឹងការ

កើតឡើងជាគ្រាដំបូង មិនមែនទាក់ទងគ្រាន់តែកើតឡើងប៉ុណ្ណោះឡើយ ។ ពិតហើយ ខ្យល់ដែលចេញទៅក្រៅទាំងនោះ រមែងកើតឡើងក្នុងទីទាំងពួង ផ្ដើមតាំងអំពីផ្ចិតរហូតទៅដល់ចុងច្រមុះនោះឯង នឹងកើតឡើងក្នុងទីណាៗ ក៏រមែងបែកធ្លាយទៅក្នុងទីនោះៗឯង ព្រោះធម៌ទាំងឡាយមិនមានការទៅអំពីទីនោះកាន់ទីដទៃ ។ តែសមញ្ញថា គតិ គឺ ការនៅមានប្រាកដ ព្រោះមានការកើតឡើងក្នុងទីដទៃបានតាមសមគួរដល់បច្ច័យ ។ ពាក្យថា មានបេះដូងជាកណ្តាលខ្យល់ បានដល់ មានបរិវេណជិតបេះដូង គឺចំណែកដែលនៅលើបេះដូងនោះជាកណ្តាលខ្យល់ ។ ពាក្យថា មានច្រមុះជាចុងខ្យល់ គឺស្ថានច្រមុះជាចុងខ្យល់នៃខ្យល់ដែលចេញទៅខាងក្រៅនោះ ព្រោះសមញ្ញថា ខ្យល់អស្សាសៈនិងបស្សាសៈ ត្រូវមានឋានចុងច្រមុះនោះជាព្រំដែន ។ ពិតហើយ លោកពោលដល់ខ្យល់ដង្ហើមយ៉ាងនេះថា មានចិត្តជាសម្បជាន ព្រោះរូបដែលមានចិត្តជាសម្បជានទាំងឡាយ មិនមានការកើតឡើងខាងក្រៅ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា សម្រាប់ខ្យល់ដែលចូលទៅខាងក្នុងមានចុងច្រមុះជាដើមខ្យល់ដូច្នោះ ។ ពាក្យបរិយាយថា ចូលទៅ ចេញមក គប្បីជ្រាបថា លោកពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងវា ដូចជាចូលទៅ និងចេញមកនោះ ។

ពាក្យថា ចិត្តដែលដល់នូវភាពរាយមាយ គឺ ចិត្តដែលចូលដល់នូវការរាយមាយ មានសេចក្ដីថា រសាត់ទៅ មិនតាំងមាំ ។ បទថា សារធាយ ប្រែថា ដើម្បីការរសាត់អណ្តែត ។ ពាក្យថា ដើម្បីការញាប់ញ័រ គឺ ដើម្បីការមនសិការកម្មជាន់ឲ្យញាប់ញ័រ ។

ពាក្យថា វិក្ខេបគតេន ចិត្តេន ព្រោះចិត្តដែលដល់នូវភាពរាយមាយ ជាតតិយាវិភត្តិក្នុងអត្ថថា ជាហេតុ ឬ ក្នុងអត្ថថា ឥត្តម្ពតលក្ខណៈ គឺ ប្រែថា មាន

ចិត្តដែលដល់នូវការរាយមាយក៏បាន ។ បទថា សារទ្ធា ប្រែថា មានការអណ្តែត
អណ្តូង ។ បទថា ឥញ្ញិតា កែជា ឥញ្ញនកា គឺមានការញាប់ញ័រ ។ ដែលឈ្មោះ
ថា ឥញ្ញិតា គឺឃ្មេងឃ្មេងក៏យ៉ាងនោះ គឺ កែជា ឥញ្ញនកា ប្រែថា មានការឃ្មេង
ឃ្មេង ។

ពាក្យថា ក៏មិនគប្បីមនសិការដោយទាក់ទងនឹងដើមខ្យល់ កណ្តាលខ្យល់
និងចុងខ្យល់ ក្លាប់សេចក្តីថា មិនគប្បីមនសិការដែលទាក់ទងនឹងការជាប់តាមដើម
ខ្យល់ កណ្តាលខ្យល់ និង ចុងខ្យល់ ។ លោកអាចារ្យពោលថា លោកកាលនឹង
មនសិការដោយអនុពន្ធនា គឺការជាប់តាមខ្យល់ ក៏គប្បីមនសិការដោយទាក់ទងនឹង
ផុសនា និងដោយទាក់ទងនឹងបឋមនា ដូច្នោះ ដោយមានគោលដៅណាដើម្បីនឹងបើក
ផ្លូវគោលដៅនោះ ទើបពោលថា គណនានុពន្ធនាវសេន វិយ ដូច្នោះជាដើម ។
ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា វិធីមនសិការម្យ៉ាងផ្សេងទៀតមិនមាន មានសេចក្តីថា
វិធីមនសិការកម្មដ្ឋានដោយទាក់ទងនឹងផុសនា និង ដោយទាក់ទងនឹងបឋមនាតាម
លំដាប់សុទ្ធ ។ ដោយមិនរៀនគណនា និង អនុពន្ធនាទេ ។ សួរថា វិធី
មនសិការ សូម្បីដោយគណនា រៀនផុសនាចេញ ក៏រមែងមានមិនបានដូចគ្នា ,
ដូចគ្នានឹងវិធីមនសិការដោយបឋមនា រៀនផុសនាចេញ រមែងមានមិនបាន ដូច្នោះ
មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា វិធីមនសិការដោយគណនារៀនផុសនាចេញ រមែងមាន
មិនបាន ដូចគ្នានឹងវិធីមនសិការដោយបឋមនា រៀនផុសនាចេញក៏មិនបាន ដូច្នោះ
ក៏ពិត , សូម្បីយ៉ាងនោះ ព្រះយោគីគប្បីកាន់យកគណនាបាន ដោយភាពជាវិធី
ដែលជាប្រធាន ព្រោះភាពជាមូលនៃវិធីមនសិការកម្មដ្ឋាន យ៉ាងណា , សូម្បី
អនុពន្ធនា ក៏គប្បីកាន់យកដោយភាពជាវិធីដែលជាប្រធាន ព្រោះភាពជាមូលនៃ

ឋបនាដូច្នោះ ព្រោះរៀរអនុពន្ធនានោះចេញ ឋបនាក៏មានមិនបាន ។ ព្រោះដូច្នោះ
 សូម្បីកាលផុសនា មានភាពជាវិធីដែលប្លែកផ្សេងទៅម្យ៉ាងទៀត លោកអាចារ្យ
 កាលនឹងកាន់យកចំពោះ គណនានិងអនុពន្ធនាប៉ុណ្ណោះដោយជាវិធីដែលជាប្រធាន
 ព្រោះការវែដែលជាមូល ហើយសម្តែងដល់វិធីមនសិការក្រៅពីនេះ មិនមានការវែ
 ដែលជាមូលនោះ ទើបពោលថា សេចក្តីពិត វិធីមនសិការដែលទាក់ទងនឹង
 ផុសនា និងឋបនាជាម្យ៉ាងដទៃទៀត ដូចជាវិធីមនសិការដែលទាក់ទងនឹងគណនា
 ឬ អនុពន្ធនាក៏ទេ ។ សួរថា ប្រសិនបើយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងឧទេស
 លោកទើបកាន់យកវិធីមនសិការទាំងនោះ ចែកចេញតែមួយទៅវិញ លោក
 អាចារ្យពេលឆ្លើយថា ក៏ព្រះយោគីកាលរាប់ខ្យល់នៅត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះ
 ហើយប៉ះទៀតនោះឯង ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ដោយពាក្យថា
 កាលរាប់ខ្យល់នៅត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះហើយប៉ះទៀត នេះ លោកសម្តែងថា
 ផុសនា គឺ ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះ ជាអង្គនៃគណនា គឺ ការរាប់ ព្រោះហេតុនោះ
 ទើបពោលថា ឈ្មោះថា មនសិការដោយគណនាផង ដោយផុសនាផងដូច្នោះ ។
 បទថា តត្ថេវ ប្រែថា ត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះហើយប៉ះទៀតនោះឯង ។ បទថា
 តេ (ខ្យល់ទាំងនោះ) គឺ ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

(ចប់ មហាដីកា)

អនុពន្ធនា - វិធីជាប់តាមខ្យល់

កាលមនសិការដោយវិធីរាប់យ៉ាងនេះហើយ គប្បីមនសិការដោយវិធីជាប់
តាម ដូចតទៅ ៖

លើកការរាប់ចោល ហើយប្រកបសតិតាមខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ មិនឲ្យ
ជាចម្រើន ឈ្មោះថា អនុពន្ធនា - ជាប់តាម ក៏ឯការតាមទៅនោះ មិនគប្បីធ្វើ
ដោយវិធីតាមទៅ (កំណត់) ដើមខ្យល់ កណ្តាលខ្យល់ និង ចុងខ្យល់ ព្រោះថា
សម្រាប់ខ្យល់ដែលចេញទៅក្រៅ ផ្ចិតជាដើម បេះដូងជាកណ្តាល ច្រមុះជាចុង
សម្រាប់ខ្យល់ចូលមកខាងក្នុង ចុងច្រមុះជាដើម បេះដូងជាកណ្តាល ផ្ចិតជាចុង
កាលអាទិកម្មិកនោះតាមខ្យល់នោះទៅ ចិត្តដែលវិលវល់ទៅមក និងប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីការជ្រួលច្របល់ និង ញាប់ញ័រដោយពិត ដូចលោកពោលទុកក្នុងបាលីបដិ-
សម្ព័ទ្ធាថា កាលភិក្ខុប្រើសតិតាមខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈទៅ ទាំងដើម កណ្តាល
និងចុង ក៏នាំឲ្យមានចិត្តវិលវល់ទៅមកនៅខាងក្នុង ទាំងកាយ ទាំងចិត្តរបស់
លោក រមែងនឹងជ្រួលច្របល់ ញាប់ញ័រ និង វិលវល់ទៅ កាលភិក្ខុប្រើសតិតាម
ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈទៅ ទាំងដើម កណ្តាល និង ចុង ក៏នាំឲ្យមានចិត្ត
ធ្លាក់ទៅមកនៅខាងក្នុង ទាំងកាយ ទាំងចិត្តរបស់លោក រមែងនឹងជ្រួលច្របល់
ញាប់ញ័រ និង វិលវល់ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ កាលនឹងមនសិការដោយវិធី
អនុពន្ធនា កុំគប្បីមនសិការដោយតាមទៅកំណត់ដើម កណ្តាល ចុង ដែលពិត
មនសិការដោយវិធីផុសនា និង ឋបនានោះឯង ។

មែនពិត ការមនសិការដោយវិធីផុសនា និង ឋបនាវិធី នឹងមានជាចំណែក
មួយផ្សេងទៀត ដូចមនសិការដោយគណនាវិធី និងអនុពន្ធនាក៏ទេ តែថា អ្នកដែល

រាប់ខ្យល់នៅត្រង់ទីដែលខ្យល់ប៉ះនោះឯង ឈ្មោះថា មនសិការដោយគណនាវិធី
ផង ដោយផុសនាវិធីផង អ្នកដែលលើក (ឈប់) រាប់ហើយ ជាប់តាម
ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈនោះទៅដោយសតិ និង តាំងចិត្តទុកតាមផ្លូវអប្បនាគ្នាទី
ដែលខ្យល់ប៉ះត្រូវៗ នោះឯង ក៏ហៅថា មនសិការដោយវិធីអនុពន្ធនាផង ដោយ
វិធីផុសនាផង ដោយវិធីបឋនាផង សេចក្តីនេះនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបដោយឧបមា
ដោយបុរសខ្លួន និង អ្នករក្សាទ្វារ ដែលពោលទុកក្នុងអង្គកថាទាំងឡាយ និង
ដោយឧបមាដោយរណា ដែលពោលទុកក្នុងបដិសម្ពិទា ។

ក្នុង ៣ ឧបមានោះ នេះជាឧបមាដោយមនុស្សខ្លួន គឺមនុស្សខ្លួនយោល
ទោង ឲ្យម៉ែកូនដែលជិះទោងជុំគ្នា អង្គុយត្រង់គល់សសរទោងនោះឯង រមែង
ឃើញចុង ទាំងពីរខាង ទាំងត្រង់កណ្តាលផងរបស់ក្តារទោងដែលយោលមក និង
ទៅដោយលំដាប់ តែមិនបានខ្វល់ខ្វាយនឹងមើលចុងទាំងពីរខាង និងកណ្តាលរបស់
ក្តារទោង យ៉ាងណាក្តី ក៏ក្នុងដួងដួងដួង ឈរត្រង់គល់សសរដែលជាទីចងចិត្ត
គឺចុងច្រមុះ ដោយអំណាចនៃសតិ យោលទោង គឺ ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ
ហើយអង្គុយចុះ ត្រង់និមិត្តនោះឯងដោយសតិ កាលជាប់តាមទៅដោយសតិ តាំង
ចិត្តទុកមាំត្រង់ទី ខ្យល់ប៉ះនោះនុ៎ះឯង រមែងឃើញ ដើម កណ្តាល ចុង របស់
ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈក្នុងទីដែលវា មក និង ទៅ ប៉ះខ្ទប់តាមលំដាប់ តែមិន
ខ្វល់ខ្វាយថានឹងមើលវា នេះជាឧបមាដោយមនុស្សខ្លួន ។

ចំណែកសេចក្តីតទៅនេះ ជាឧបមាដោយមនុស្សរក្សាទ្វារ គឺអ្នករក្សាទ្វារមិន
ត្រាច់សាកសួរមនុស្សម្នាដែលនៅក្នុងក្រុង និងក្រៅក្រុងថា អ្នកជានរណា ឬលោក
មកពីណា ឬថា លោកនឹងទៅណា ឬថា អ្វីនៅក្នុងដៃលោក ព្រោះថា មនុស្សទាំង

នោះមិនមែនជាការរេបស្មៃគេ គេនឹងសាកសួរតែអ្នកដែលមកដល់ទ្វារចូលប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាក្តី ខ្យល់ចូលខាងក្នុងក្តី ខ្យល់ចេញទៅក្រៅក្តី មិនជាការរេបស្មៃនេះ ខ្យល់ដែលមកដល់ប្រហោងច្រមុះប៉ុណ្ណោះជាការរេបស្មៃនោះដូចគ្នាដែរ នេះជាឧបមា ដោយអ្នករក្សាទ្វារ ។

ចំណែកឧបមាដោយរណា គប្បីជ្រាបតាំងអំពីដើមទៅ (គឺតាំងអំពីពាក្យ ដែលជាឧបមេយ្យទៅ) ដូច្នោះ ។

ក៏ឯពាក្យតទៅនេះ លោកពោលទុកក្នុងបដិសម្ពិទ្ធិមគ្គថា ៖

និមិត្តខ្យល់អស្សាសៈ ខ្យល់បស្សាសៈ មិនបានជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តដួង១ តែកាលកិក្ខុមិនដឹងធម៌ ៣ យ៉ាងនេះ ការវិនាសមិនសម្រេច និមិត្តខ្យល់អស្សាសៈ ខ្យល់បស្សាសៈមិនបានជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងមួយ តែកាលកិក្ខុដឹងធម៌ ៣ យ៉ាង នេះ ការវិនាសមិនសម្រេច ។

មានអធិប្បាយដូចម្តេច ? មានអធិប្បាយថា ធម៌ ៣ យ៉ាងនេះ មិនបានជា អារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងមួយ តែធម៌ ៣ នេះ នឹងជាវត្ថុដែលព្រះយោគីមិនដឹងក៏ទេ ចិត្តសោតក៏មិនបានដល់នូវការរលាស់ទៅ បធាន គឺ សេចក្តីព្យាយាមសោត ក៏ ប្រាកដ និង ព្រះយោគី ក៏ញ៉ាំងប្រយោគឲ្យសម្រេចធម្មវិសេសបាន ប្រៀបដូច កំណាត់ឈើដែលគេដាក់លើផ្ទៃដីរាបហើយ បុរសគប្បីកាត់វាដោយរណា បុរស នោះតាំងសតិទុកត្រង់ទីដែលធ្មេញរណាប៉ះឈើ មិនមែនជាកំចិត្តត្រង់ធ្មេញរណា ដែលមក ឬទៅនោះឡើយ តែថា ធ្មេញរណាដែលមក ឬទៅ ក៏មិនមែនគេមិន ដឹង បធាន គឺសេចក្តីព្យាយាមអារលើសោត ក៏ប្រាកដ និងគេញ៉ាំងប្រយោគ គឺ កិរិយាអារលើឲ្យសម្រេចបានទទួលប្រយោជន៍ដ៏កំពូល យ៉ាងណាក្តី ឧបនិពន្ធនា

និមិត្ត គឺ ទីដៅសម្រាប់ចងចិត្ត គឺ ត្រង់ច្រមុះ ឬ បបូរមាត់លើ ក៏ដូចកំណាត់
ឈើ ដែលគេដាក់ទុកត្រង់ផ្ទៃដីរាប ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដូចធ្មេញរណា
ភិក្ខុអង្គុយតាំងសតិទុកត្រង់ចុងច្រមុះ ឬ មុខនិមិត្ត (គឺ បបូរមាត់លើ) មិន
ដាក់ចិត្តដល់ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដែលមក ឬ ទៅក៏ដោយ តែខ្យល់អស្សាស-
បស្សាសៈដែលមកក្តី ទៅក្តី នឹងជារត្តដែលលោកមិនដឹងក៏ទេ **បធាន** សោតក៏
ប្រាកដ នឹងលោកញ៉ាំងប្រយោគឲ្យសម្រេចធម្មវិសេសបាន ក៏ដូចបុរសនោះ តាំង
សតិទុកត្រង់ទីដែលធ្មេញរណាប៉ះឈើ មិនដាក់ចិត្តដល់ធ្មេញរណាមក ឬទៅ
តែថា ធ្មេញរណាដែលមក ឬទៅ ក៏មិនមែនគេមិនដឹង , **បធាន** (គឺសេចក្តី
ព្យាយាមអារឈើសោត) ក៏ប្រាកដ នឹង គេញ៉ាំងប្រយោគ (គឺ កិរិយាអារ
ឈើឲ្យសម្រេច) ក៏បានទទួលប្រយោជន៍ដ៏កំពូលដូច្នោះ ។

គប្បីជ្រាបអធិប្បាយនៃពាក្យថា **បធានជាដើម** សួរថា បធានដូចម្តេច ?
ឆ្លើយថា ទាំងកាយទាំងចិត្តរបស់ភិក្ខុដែលប្រាកដសេចក្តីព្យាយាមជា (កម្មនិយៈ)
គួរដល់ (ការការវនាដោយសេចក្តីព្យាយាមណា សេចក្តីព្យាយាមដែលជាហេតុ
គួរដល់ការការវនានៃកាយ) នឹងចិត្តនេះហៅថា **បធាន** (ពោលយ៉ាងនេះ លោក
ហៅថា **ផលេនហេតុទស្សន** គឺ សម្តែងហេតុ ដោយផល) ។

សួរថា ប្រយោគដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ឧបក្កិលេសទាំងឡាយ ភិក្ខុដែល
ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាមលះបាន វិតក្កទាំងឡាយរបស់លោករម្ងាប់ទៅ ដោយការវនា-
នុយោគណា ការវនានុយោគ ដែលជាហេតុលះឧបក្កិលេស រម្ងាប់វិតក្កនោះ ហៅ
ថា ប្រយោគ ។

សួរថា ធម្មវិសេសដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា សំយោជនៈទាំងឡាយ ភិក្ខុដែល

ប្រាសេចក្តីព្យាយាមលះបាន អនុស័យទាំងឡាយអស់សូន្យទៅ ដោយធម៌ណា ធម៌ដែលជាហេតុលះសំយោជនៈ ជាហេតុអស់អនុស័យនេះ ហៅថា ធម្មវិសេស ។

ធម៌ ៣ យ៉ាងនេះ មិនបានជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងមួយ តែធម៌ ៣ យ៉ាង នេះ នឹងជាវត្ថុដែលព្រះយោគីមិនដឹងក៏ទេ ចិត្តសោតក៏មិនបានដល់នូវភាពរលាស់ ទៅ , បធាន គឺសេចក្តីព្យាយាមសោតក៏ប្រាកដ និងព្រះយោគីនោះក៏ញ៉ាំងប្រយោគ ឲ្យសម្រេចធម្មវិសេស ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អាណាបានសូត្រិដែលកិក្ខណាបំពេញល្អហើយ សន្សំធ្វើឲ្យស្អាតដោយលំដាប់ តាមដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់សម្តែងទុក កិក្ខុនោះរមែងញ៉ាំងលោកនេះឲ្យភ្លឺស្វាង ដូចព្រះចន្ទផុតចាកពពក បញ្ចេញពន្លឺដូច្នោះឯង ។

នេះជាឧបមាដោយរណា ការដែលព្រះយោគីមិនត្រូវដាក់ចិត្តទៅតាមខ្យល់ ដែលមក និងទៅតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាប្រយោជន៍ក្នុងសេចក្តី នេះ ។

សម្រាប់បុគ្គលដែលមនសិការកម្មដ្ឋាននេះ អង្គខ្លះនិមិត្តនឹងកើត និង បឋនា ពោលគឺ អប្បនាដែលប្រដាប់ដោយអង្គឈានដ៏សេស នឹងសម្រេចមិនយឺតយូរ ឡើយ តែសម្រាប់អង្គខ្លះ កាលសេចក្តីរសាប់រសល់ផ្លូវកាយរម្ងាប់ចុះ ដោយ អំណាចការរលត់ទៅនៃខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ដែលគ្រោតគ្រោតដោយលំដាប់ ចាប់ពីកាលដែលមនសិការដោយវិធីរាប់ ទាំងកាយទាំងចិត្ត រមែងស្រាល សរីរៈ ហាក់បីដូចជាដល់នូវអាការអណ្តែតនៅក្នុងអាកាស បើបុគ្គលមានកាយរសាប់រសល់ អង្គុយនៅលើគ្រែ ឬតាំងក៏ដោយ គ្រែ តាំងរមែងរង្ហើ រមែងលាន់ កម្រាលរមែង ទក់ទី តែកាលបុគ្គលមានកាយមិនរសាប់រសល់ អង្គុយ គ្រែ តាំង ក៏មិនយោក

មិនលាន់ឡើយ កម្រាលក៏មិនជ្រួញ ត្រៃ តាំងដូចជាទន់ ព្រោះអ្វី ? ព្រោះកាយ
 ដែលមិនរសាប់រសល់ រមែងស្រាល យ៉ាងណា កាលការរសាប់រសល់ផ្លូវកាយ
 រម្ងាប់ចុះ ដោយអំណាចការរលត់ទៅនៃខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ ដែលគ្រោតគ្រាត
 ដោយលំដាប់ ចាប់អំពីកាលដែលមនសិការដោយវិធីរាប់ ទាំងកាយ ទាំងចិត្ត
 រមែងស្រាល សរីរៈហាក់បីដូចជាដល់នូវអាការអណ្តែតនៅក្នុងអាកាស ដូច្នោះដូច
 គ្នា កាលខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈគ្រោតគ្រាតរលត់ទៅហើយ ចិត្តរបស់ព្រះយោគី
 នោះក៏នៅមាននិមិត្តនៃខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈល្អិត ជាអារម្មណ៍ប្រព្រឹត្តទៅ
 សូម្បីនិមិត្តនោះរលត់ទៅ ចិត្តជួនតៗទៅ ក៏នៅមាននិមិត្តនៃខ្យល់ដែលល្អិត ក្រៃ
 លែងជាងនោះ ជាអារម្មណ៍តទៅនោះ សួរថា ប្រព្រឹត្តទៅដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា
 បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ដូចជាបុរសគោះជួនដោយដុំលោហៈ សំឡេងដ៏ខ្លាំងគប្បីកើត
 ឡើងមួយរំពេច ចិត្តរបស់គេគប្បីមានសំឡេងគ្រោតគ្រាតជាអារម្មណ៍ប្រព្រឹត្តទៅ
 កាលសំឡេងគ្រោតគ្រាតរលត់ហើយ ក្រោយនោះទៅ ចិត្តរបស់គេក៏មាននិមិត្តនៃ
 សំឡេងល្អិតជាអារម្មណ៍... សូម្បីកាលនិមិត្តនោះរលត់ ចិត្តជួនតៗទៅរបស់គេ
 ក៏នៅមាននិមិត្តនៃសំឡេងល្អិតក្រៃលែងជាងនោះជាអារម្មណ៍តទៅបាន ដូច្នោះ ពិត
 ណាស់ សូម្បីព្រះសារីបុត្រក៏បានពោលសេចក្តីនេះទុកក្នុងបដិសម្មិទាមគ្គថា “ កាល
 ជួនត្រូវគោះហើយ... សូម្បីយ៉ាងណា ” ដូច្នោះជាដើម សេចក្តីពិស្តារ បណ្ឌិត
 គប្បីពោលតាមគន្លងបដិសម្មិទាមគ្គនោះចុះ ។

លក្ខណៈដែលជ្រៀងអំពីកម្មដ្ឋានដទៃ

កម្មដ្ឋាននេះ នឹងដូចជាកម្មដ្ឋានដទៃ ៗ ដែលកាលចម្រើនទៅប្រាកដច្បាស់

ក្រែលែងឡើងៗទៅក៏ទេ ចំពោះកម្មដ្ឋាននេះ កាលចម្រើនក្រែលែងឡើងទៅត្រឡប់
ដល់នូវភាពល្អិតចុះ រហូតដល់ខ្យល់មិនប្រាកដឡើយ តែកាលកម្មដ្ឋាន គឺ ខ្យល់
នោះមិនប្រាកដទៅយ៉ាងនោះ ភិក្ខុនោះក៏កុំងើបក្រោកចាកទីអង្គុយ រលាស់
ចម្មខ័ណ្ឌទៅឡើយ សួរថា នឹងគប្បីធ្វើដូចម្តេចវិញ ? ឆ្លើយថា កុំគប្បីគិតថា នឹង
ទៅសួរអាចារ្យ ឬយល់ថា ឥឡូវនេះកម្មដ្ឋានរបស់យើងវិនាស ហើយក្រោកទៅ
ព្រោះការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថទៅ កម្មដ្ឋានក៏ក្លាយជាការងារថ្មីហើយ ព្រោះដូច្នោះ
លោកអង្គុយនៅដូចដើមនោះឯង គប្បីនាំខ្យល់មកអំពីកន្លែង គឺ ទីដែលវាប៉ះខ្ទប់
ចុះ ។

ឧបាយនាំខ្យល់ត្រឡប់មកវិញ

តទៅនេះជាឧបាយនាំខ្យល់ត្រឡប់មក ក្នុងពាក្យនោះ ភិក្ខុនោះដឹងការ៖ គឺ
ការមិនប្រាកដនៃកម្មដ្ឋានហើយ គប្បីគិតមើលខ្លួនឯងដូច្នោះថា “ ខ្យល់អស្សាស-
បស្សាសៈនេះមាននៅទីណា មិនមាននៅទីណា មានដល់នរណា ឬមិនមានដល់
នរណា ” ពេលលោកគិតមើលទៅយ៉ាងនោះ ក៏នឹងជ្រាបបានថា “ ខ្យល់
អស្សាសបស្សាសៈ នេះមិនមាននៅក្នុងពោះរបស់មាតា (១) , មិនមានដល់ពួក
អ្នកដែលជ្រមុជចុះក្នុងទឹក (១) , ដូចគ្នានោះដែរ គឺមិនមានដល់ពួកអ្នកដែល
សន្ធឹប (១) , អ្នកស្លាប់ហើយ (១) , អ្នកចូលបតុត្ថជ្ឈាន (១) , អ្នក
ប្រកបដោយរូបកត និងអរូបកត (១) , អ្នកចូលនិរោធ (១) ” ដូច្នោះ
ហើយគប្បីជាសំភៀនខ្លួនដោយខ្លួនឯងដូច្នោះថា “ នៃបុប្ផិត ខ្លួនអ្នកមិនមែននៅ
ក្នុងពោះរបស់មាតា មិនមែនអ្នកជ្រមុជចុះក្នុងទឹក មិនមែនអ្នកសន្ធឹប មិនមែនអ្នក
ស្លាប់ហើយ មិនមែនអ្នកចូលបតុត្ថជ្ឈាន មិនមែនអ្នកប្រកបដោយរូបកត និង

អរូបភព មិនមែនអ្នកចូលនិរោធ មិនមែនឬ ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈរបស់អ្នក
មាននៅពិត តែអ្នកមិនអាចកំណត់បាន ព្រោះភាពដែលអ្នកជាមនុស្សមានបញ្ញា
ទន់ទេ តម្កល់នោះ អ្នកគប្បីតាំងចិត្តទុកតាមទីដែលខ្យល់ប៉ះដោយប្រក្រតី ញ៉ាំង
មនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅចុះ ក៏ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ នេះសម្រាប់អ្នកច្រមុះវែង
ប៉ះក្តោងច្រមុះប្រព្រឹត្តទៅ សម្រាប់មនុស្សច្រមុះខ្លី ប៉ះបបូរមាត់លើ ប្រព្រឹត្តទៅ
ព្រោះដូច្នោះ លោកគប្បីតាំងទីដៅទុកថា ខ្យល់ប៉ះទីត្រង់នេះ , ពិតណាស់ ព្រះ
មានព្រះភាគទ្រង់អាស្រ័យអំណាចប្រយោជន៍ គឺ ហេតុនេះឯង ទើបត្រាស់ទុក
ថា “ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតមិនបានពោលអាណាបានសូត្រិការនាដល់បុគ្គល
ដែលវង្វែងភ្លេចសតិ មិនមានសម្បជញ្ញៈ ” ដូច្នោះ ។

ឯកម្មជ្ជានគ្រប់យ៉ាង រមែងសម្រេចដល់អ្នកមានសតិសម្បជញ្ញៈប៉ុណ្ណោះ ក៏
ពិត តែថាកម្មជ្ជានដទៃអំពីនេះ កាលភិក្ខុមនសិការទៅរឿយៗ កាន់តែឃើញច្បាស់
ចំណែកអាណាបានសូត្រិកម្មជ្ជាននេះធ្ងន់ ការការវាវាធ្ងន់ ជាភូមិមនសិការនៃព្រះពុទ្ធ
ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ និងព្រះពុទ្ធបុត្រទាំងឡាយដែលជាមហាបុរសប៉ុណ្ណោះ មិនមែនជា
រឿងតូចតាច និង មិនមែនការដែលសត្វតូចតាច អាចសម្រេចបាននោះទេ
មនសិការទៅដោយប្រការណាៗ ក៏រមែងស្ងប់ និង សុខុមទៅដោយប្រការនោះៗ
ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងកម្មជ្ជាននេះចាំបាច់ត្រូវការសតិ និង បញ្ញាចាស់ក្លា ដូចក្នុង
ពេលដេរសំពត់សាច់ល្អិត សូម្បីមូលក៏ត្រូវប្រើមូលតូច អំបោះថ្នោរសម្រាប់ដេរ
ត្រូវប្រើតូចជាងនោះ យ៉ាងណា ក្នុងពេលចម្រើនកម្មជ្ជាននេះ ក៏ដូចសំពត់សាច់
ល្អិត ចាំបាច់ត្រូវមានទាំងសតិដែលប្រៀបដូចមូល ទាំងបញ្ញាសម្បយុត្តដោយសតិ
នោះដែលប្រៀបដូចអំបោះថ្នោរ គូសមូលក៏រឹងមាំដូច្នោះដូចគ្នា ។ ក៏ឯភិក្ខុអ្នកប្រកប

ដោយសតិបញ្ញានោះ កុំគប្បីស្វែងរកខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈក្នុងទីដទៃ អំពីទី
 ដែលខ្យល់ប៉ះតាមប្រក្រតី ដូចអ្នកស្រែ ក្នុងស្រែ ហើយលែងគោតលិពទ្ធ (គោ
 បាសម្រាប់ប្រើ) ធ្វើឲ្យវាបែរមុខទៅកាន់ទឹកស៊ី ហើយគប្បីអង្គុយសម្រាកក្នុង
 ម្លប់ រួចហើយ គោតលិពទ្ធទាំងនោះរបស់អ្នកស្រែនោះ ក៏ចូលក្នុងព្រៃទៅរកស៊ី
 ដោយរហ័ស អ្នកស្រែដែលជាបុគ្គលឆ្លាតប្រាថ្នានឹងចាប់វាមកទឹមក្នុងទៀត និងមិន
 តាមស្នាមជើងវាត្រាច់ចូលទៅព្រៃចាប់ទេ តែគេនឹងកាន់ខ្សែ និងជន្លូញតម្រង់ទៅ
 កំពង់ដែលវាចុះទឹកនោះឯង អង្គុយ ឬដេកចាំនៅទីនោះ គេឃើញគោទាំងនោះ
 ដែលវាត្រាច់រកស៊ីពេលថ្ងៃ ហើយចុះ កាន់កំពង់ទឹកត្រាំ និងជីកទឹក ហើយឡើង
 មកឈរនៅ ទើបចង់ដោយខ្សែ ចាក់ដោយជន្លូញ ដឹកមកទឹមក្នុង ធ្វើការទៀត
 យ៉ាងណា ភិក្ខុនោះក៏មិនគប្បីស្វែងរក ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈនោះក្នុងទីដទៃ
 អំពីទីដែលខ្យល់ប៉ះតាមប្រក្រតី តែគប្បីកាន់ខ្សែគឺសតិ និងជន្លូញគឺបញ្ញា តាំង
 ចិត្តទុកក្នុងទីដែលខ្យល់ប៉ះតាមប្រក្រតី ញ៉ាំងមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដូច្នោះចុះ
 កាលលោកមនសិការទៅយ៉ាងនោះ ខ្យល់នោះនឹងប្រាកដមិនយូរឡើយ ដូចគោ
 ទាំងឡាយប្រាកដខ្លួនត្រង់កំពង់ទឹក ដូច្នោះ ។ តអំពីនោះ លោកគប្បីចង់ទុក
 ដោយខ្សែ គឺ សតិ ទឹមទុកក្នុងទីត្រង់នោះឯង ចាក់ដោយជន្លូញ គឺ បញ្ញា ប្រកប
 កម្មដ្ឋានទុករៀងទៅចុះ កាលលោកប្រកបទៅយ៉ាងនោះ មិនយូរ និមិត្តក៏នឹង
 ប្រាកដ ។

និមិត្តច្រាកដដង្កូវដង្កា

រីឯអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា និមិត្តនេះនោះ នឹងដូចគ្នាដល់ព្រះយោគាវចរទាំង

ពួងក៏ទេ តែវាប្រាកដដល់អង្គខ្លះ ដូចជាប៉ុយគក៏មាន ដូចប៉ុយសំឡឹក៏មាន ដូចខ្សែ
ខ្យល់ក៏មាន ដែលញ៉ាំងសុខសម្មស្សឲ្យកើត ។

ការវិនិច្ឆ័យរបស់អដ្ឋកថា

ក៏និមិត្តនេះ សម្រាប់អង្គខ្លះប្រាកដដូចដួងផ្កាយ ដូចដុំកែវមណី និងដូចដុំគង្គ
ក៏មាន អង្គខ្លះប្រាកដដូចវត្តមានសម្មស្សគ្រោតគ្រោត ដូចគ្រាប់កប្បាស និងដូច
ចម្រូងឈើខ្លឹមក៏មាន អង្គខ្លះដូចខ្សែសង្វារវែង ដូចកម្រងផ្កា និងដូចកម្ពុលផ្សែង
ក៏មាន អង្គខ្លះដូចសរសៃពឹងពាងដែលសន្ធឹងហើយ ដូចដុំពពក ដូចផ្កាឈូក ដូច
កង់រថ ដូចវង់ព្រះចន្ទ និងដូចវង់ព្រះអាទិត្យក៏មាន ក៏ឯកម្មដ្ឋាននេះនោះ តែមួយ
នោះឯង តែនិមិត្តប្រាកដផ្សេងៗ គ្នា ក៏ព្រោះភាពដែលព្រះយោគាវចរមានសញ្ញា
ផ្សេងៗ គ្នា ប្រៀបដូចកាលភិក្ខុច្រើនអង្គគង់ស្វាធារាយព្រះសូត្រ (សូត្រមួយ)
ជាមួយគ្នា កាលភិក្ខុមួយអង្គពោល ឬសួរឡើងថា សូត្រនេះប្រាកដដល់លោក
ទាំងឡាយដូចម្តេច ? ភិក្ខុមួយអង្គក៏ប្រាប់ថា ប្រាកដដល់ខ្ញុំព្រះករុណាដូចខ្សែទឹកធំ
ដែលហូរចុះអំពីភ្នំ មួយរូបទៀតប្រាប់ថា សម្រាប់ខ្ញុំព្រះករុណាដូចដង្កែព្រៃមួយ
ដែលក្រាស់ដោយដើមឈើជាជួរ មួយអង្គប្រាប់ថា សម្រាប់ខ្ញុំព្រះករុណាដូចដើម
ឈើដែលពេញទៅដោយផ្លែផ្កា ដល់ព្រមទៅដោយមែកធាង មានម្លប់ត្រជាក់
ដែលពិត ព្រះសូត្រនោះក៏សូត្រមួយនោះឯង តែប្រាកដដល់លោកទាំងឡាយផ្សេង
គ្នា ព្រោះភាពដែលលោកទាំងឡាយមានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ដូច្នោះ ព្រោះកម្មដ្ឋាននេះ
កើតអំពីសញ្ញា មានសញ្ញាជាហេតុ មានសញ្ញាជាដែនកើត ព្រោះដូច្នោះ
គប្បីជ្រាបថា រមែងប្រាកដបានផ្សេងៗ គ្នា ព្រោះ មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ។

បញ្ជាក់រឿងធម៌ ៣ ប្រការ

ក៏ក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ ចិត្តដែលមានខ្យល់អស្សាសៈជាអារម្មណ៍ ជាចិត្តដួង ១ , ចិត្តដែលមានខ្យល់បស្សាសៈជាអារម្មណ៍ ក៏ជាចិត្តដួងមួយ ចិត្តដែលមាននិមិត្តជា អារម្មណ៍ ក៏ជាចិត្តដួងមួយពិត , ឯធម៌ ៣ ប្រការនេះ របស់បុគ្គលណាមិនមាន កម្មដ្ឋានរបស់បុគ្គលនោះ រមែងមិនដល់អប្បនា មិនដល់ឧបចារៈឡើយ តែធម៌ ៣ ប្រការនេះរបស់បុគ្គលណាមានប្រាកដ កម្មដ្ឋានរបស់បុគ្គលនោះឯង រមែងដល់ ឧបចារៈផង អប្បនាផង , ពិតណាស់ ពាក្យនេះ លោកពោលទុកក្នុងបដិសម្ពិទ្ធា មគ្គថា ៖

និមិត្តខ្យល់អស្សាសៈ ខ្យល់បស្សាសៈមិនបានជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងមួយ ទេ តែកាលភិក្ខុមិនដឹងធម៌ ៣ យ៉ាងនេះ ការវិនាសមិនសម្រេច និមិត្តខ្យល់ អស្សាសៈបស្សាសៈ មិនបានជាអារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងមួយទេ តែកាលភិក្ខុដឹងធម៌ ៣ យ៉ាងនេះ ការវិនាសមិនសម្រេច ។

និមិត្តច្រាកដហើយធ្វើដូចម្តេច

ព្រះទ័យកាលកាចារ្យទាំងឡាយពោលយ៉ាងនេះមុនថា ក៏កាលនិមិត្តប្រាកដ ហើយដូច្នោះ ភិក្ខុនោះគប្បីទៅរកអាចារ្យ ហើយជម្រាបថា បពិត្រលោកដ៏ចម្រើន អារម្មណ៍ រូបយ៉ាងនេះប្រាកដដល់ខ្ញុំព្រះករុណា ចំណែកអាចារ្យកុំប្រញាប់ប្រាប់ថា នោះគឺនិមិត្ត ឬថា មិនមែននិមិត្ត គប្បីពោលថា វារមែងយ៉ាងនោះឯង អារុសោ (សម្រាប់អ្នកប្រកបការវិនា) ហើយពោលជម្រុញថា អ្នកចូរមនសិការយ៉ាង នោះរឿយៗចុះ ព្រោះថា កាលអាចារ្យប្រាប់ថា ជានិមិត្ត លោកនឹងផ្អាក បើប្រាប់

ថា មិនមែននិមិត្ត លោកនឹងអស់សង្ឃឹមរាថយ ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនគួរប្រាប់
ទាំងពីរយ៉ាង គ្រាន់តែជម្រុញក្នុងការមនសិការប៉ុណ្ណោះ ។

ចំណែកព្រះមជ្ឈិមកាណកាចារ្យទាំងឡាយពោលថា យោគាវចរកិក្ខុនោះជា
អ្នកដែលអាចារ្យគួរប្រាប់ត្រង់ថា នេះនិមិត្តហើយ អាវុសោ អ្នកចូរមនសិការ
កម្មជានរឿយ ។ ចុះ សប្បុរស ។

លំដាប់នោះ យោគាវចរកិក្ខុនោះ គប្បីតាំងចិត្តទុកក្នុងនិមិត្តនោះឯងឲ្យមាំ
ដោយការតាំងការវិនាចិត្តទុកក្នុងបដិភាគនិមិត្ត មានប្រការដូចពោលហើយ , ការវិនា
របស់អ្នកនេះ ចាប់ផ្តើមអំពីកើតបដិភាគនិមិត្តនេះឡើងទៅ ទើបជាការវិនាទាក់ទង
ដោយវិធីបឋមនា សមដូចពាក្យព្រះបុរាណាចារ្យទាំងឡាយពោលទុកថា :-

ព្រះយោគាវចរអ្នកមានបញ្ញាតាំងចិត្តទុកក្នុងបដិភាគនិមិត្ត ញ៉ាំងអាការផ្សេងៗ
ក្នុងខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈឲ្យអស់ទៅ រមែងចងចិត្តរបស់ខ្លួនទុកឲ្យជាអប្បនា
បាន ។

តាំងអំពីប្រាកដនិមិត្តយ៉ាងនោះទៅនីវរណៈទាំងឡាយក៏ជាទោសដែលលោក
សង្កត់បានពិត កិលេសទាំងឡាយស្ងប់រម្ងាប់ទៅ សតិតាំងមាំ ចិត្តតម្កល់មាំដោយ
ឧបចារសមាធិដោយពិត ។

លំដាប់តទៅ និមិត្តនោះ លោកកុំគប្បីជាក់ចិត្តក្នុងពណ៌ កុំគប្បីកំណត់
ដោយលក្ខណៈឡើយ តែគប្បីជាអ្នករៀនអសប្បាយ ៧ មានអាវាសដែលជា
អសប្បាយជាដើម ហើយសេពសប្បាយ ៧ មានអាវាសដែលជាសប្បាយជាដើម
ទាំងនោះឯង រក្សាទុកឲ្យល្អ ដូចព្រះខត្តិយមហេសីរក្សាព្រះគភ៌ដែលកើតអំពីស្តេច
ចក្រពត្តិ និង អ្នកស្រែរក្សាស្រែស្រូវសាលី និង ស្រូវដំណើបដូច្នោះ កាលលោក

រក្សានិមិត្តនោះទុកយ៉ាងនេះហើយ គប្បីធ្វើឲ្យដល់នូវភាពចម្រើនដុះដាល ដោយ វិធីមានមនសិការរឿយៗ ញ៉ាំងអប្បនាគោសល ១០ ប្រការឲ្យដល់ព្រម ប្រកប ដោយសេចក្តីព្យាយាមឲ្យស្មើទុកចុះ កាលលោកព្យាយាមយ៉ាងនោះ ចតុក្កុណាន ឬបញ្ចកុណានឹងកើតឡើងក្នុងនិមិត្តនោះ តាមលំដាប់ដូចបានពោលហើយ ក្នុង បឋវិកសិណនោះឯង ។

វិធីចម្រើនវិបស្សនា (ការកំណត់នាមរូប)

រីឯភិក្ខុដែលមានចតុក្កុណាន ឬ បញ្ចកុណានកើតហើយយ៉ាងនេះ ជាអ្នក ប្រាថ្នានឹងចម្រើនកម្មជ្ជានដោយវិធី សលូក្ខណា គឺ វិបស្សនា និងវិវដ្តនា គឺ មគ្គ ហើយសម្រេចបុរិសុទ្ធិ គឺ ផល , ក្នុងអាណាបានសូត្រិការវនានេះតទៅ គប្បីធ្វើ ឈាននោះឯងឲ្យដល់នូវភាពជាវសី ដោយអាការ ៥ ស្ងាត់ជំនាញហើយ កំណត់ នាមរូប ផ្តើមចម្រើនវិបស្សនា ។ សួរថា ផ្តើមចម្រើនដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា កាល ព្រះយោគាវចរ ភិក្ខុនោះចេញចាកសមាបត្តិហើយ រមែងឃើញបានថា ករណីកាយ និងចិត្តផងជាសមុទ្រះនៃខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈទាំងឡាយ ប្រៀបដូចកាល ជើងក្រាន ស្ទូបរបស់ជាងមានស្រូវស្ទូប ខ្យល់ដែលអាស្រ័យស្ទូប និង សេចក្តី ព្យាយាមដែលគួរដល់ការនោះរបស់បុរស (ប្រកបគ្នា) រមែងចូលចេញបាន យ៉ាងណា ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈក៏អាស្រ័យកាយ និងចិត្តប្រកបគ្នា ចូលចេញ បាន ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នាដែរ តអំពីនោះទៅ លោករមែងកំណត់ចុះបានថា ខ្យល់ អស្សាសបស្សាសៈ និងកាយផង ជារូប , ចិត្ត និង ធម៌ដែលសម្បយុត្តជាមួយ

នឹងចិត្តនោះផង ជាអរូប នេះជាសេចក្តីសង្ខេបក្នុងការកំណត់នាមរូបនោះ ចំណែក
ការកំណត់នាមរូបដោយពិស្តារ នឹងមានរចនាខាងមុខ ។

កាលកំណត់នាមរូបបានយ៉ាងនេះហើយ ក៏រកបច្ច័យរបស់នាមរូប កាល
រកមើលឃើញហើយ ក៏ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យ ប្រារព្ធការប្រព្រឹត្តទៅនៃនាមរូបក្នុង
កាលទាំងឡាយ ៣ ចេញបាន អ្នកឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបានហើយ លើកឡើងកាន់
ត្រៃលក្ខណ៍ ដោយពិចារណាជាកលាបៈ លះវិបស្សនូបក្កិលេស ១០ មានឱកាស
ជាដើម ដែលកើតឡើងក្នុងចំណែកខាងដើមនៃឧទេយព្វយញ្ញាណចេញ កំណត់
ដឹងបដិបទាញាណដែលផុតចាកឧបក្កិលេសហើយ ថាជា ផ្លូវកើតហើយ ក៏ដល់
កង្កានុបស្សនា (ឃើញតែការរលត់) ហើយក៏នឿយណាយប្រាសចាកតម្រេក
ក្នុងសង្ខារទាំងពួងដែលប្រាកដដោយភាពជារបស់គួរខ្លាច ព្រោះឃើញតែការរលត់
រកចន្លោះមិនបាន ក៏រួចផុតទៅដោយអរិយមគ្គទាំង ៤ តាមលំដាប់ តាំងនៅក្នុង
អរហត្តផល ដល់ទីបំផុតនៃបច្ចុវេក្ខណញ្ញាណ ជាអគ្គទុក្ខិណេយ្យនៃលោក និង
ទៅលោក ។

ឯការចម្រើនអាណាបានសូត្រិសមាធិនៃយោគាវចរកិក្ខុនោះ ដែលចាប់យក
គណនា គឺ វិធីរាប់ជាខាងដើម មានបដិបស្សនា គឺ បច្ចុវេក្ខណៈជាបរិយោសាន
ក៏ត្រូវបញ្ចប់តែត្រឹមនេះឯង នេះជាវណ្ណនាចតុក្កៈទី ១ (ចប់) ដោយអាការទាំង
ពួង ចំណែកក្នុងចតុក្កៈក្រៅអំពីនេះ ព្រោះមិនចាត់ថា មានន័យនៃការចម្រើន
កម្មដ្ឋានមួយផ្នែកទៀត ព្រោះដូច្នោះ អត្ថន័យនៃចតុក្កន័យ ៣ នោះ បណ្ឌិតគប្បី
ជ្រាបដោយន័យនៃការពណ៌នាអនុបទ (បទបន្ទាប់សន្សំ) ចុះ ។

មហាជីកា

ពាក្យថា ប្រកបសតិជាប់តាមទៅ មានសេចក្តីថា ញ៉ាំងសតិជាប់តាម បណ្តោយតាមវិធីនៃការរាប់ គឺ សម្លឹងមើលខ្យល់ទាំងនោះ មិនឲ្យដាច់រយៈ ក្នុង ឱកាសដែលត្រូវខ្យល់ប៉ះនោះឯង ។ ពាក្យថា តាំងចិត្តទុកដោយអំណាចនៃ អប្បនា គឺ តាំងទុកមាំដោយប្រពៃនូវចិត្តក្នុងនិមិត្តតាមដែលប្រាកដហើយ តាម ប្រការដែលអប្បនា គប្បីកើតបាន ។

ក្នុងពាក្យថា អនុពន្ធនាយ ច ជាដើម មានពាក្យប្រកបសេចក្តីថា ក៏ហៅ ថា មនសិការដោយអនុពន្ធនាផង ដោយផុសនាផង ដោយបឋមនាផង ។ ពាក្យថា អត្តាធិប្បាយនេះ មានសេចក្តីថា អធិប្បាយ ដែលលោកពោលទុកថា ព្រះយោគី កាលកំពុងរាប់ខ្យល់ត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះហើយប៉ះទៀតនោះឯង កាលលើកការ រាប់ចេញ ហើយប្រកបសតិតាមខ្យល់ទាំងនោះ ទៅត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះហើយ ប៉ះទៀតនោះឯង ដូច្នោះនេះ អធិប្បាយនេះ គឺ ដូចគ្នា ។ កថា គឺ ពាក្យពោល ណាវាស់មិនបាន គឺ កាត់សម្រេចមិនបាន ព្រោះជាពាក្យលើសចំណែក កថានោះ ឈ្មោះថា ឧបមា ព្រោះអត្ថថា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទីជិតនៃការវាស់ , ដូចពាក្យថា ដូចគោ ទើបឈ្មោះថា គោព្រៃ ដូច្នោះ ។

បទថា បង្កឡើង ប្រែថា មនុស្សខ្លាំង ។ មនុស្សខ្លាំងនោះ ជាអ្នកយោល ទោង ។ បទថា កិឡតំ កែជា កិឡន្តានំ ប្រែថា អ្នកលេងទោង ។ ពាក្យថា ដល់មាតានិងបុត្រ គឺ ដល់ភរិយា និងកូនរបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា ចុនទាំងពីរ បាន ដល់ ចុនទាំងពីរ គឺចុនមុខនៃបន្ទុះក្តារទោងដែលកំពុងមក ចុនក្រោយនៃបន្ទុះក្តារ ទោងដែលកំពុងទៅ ។ ពាក្យថា កណ្តាល គឺ កណ្តាលនៃបន្ទុះក្តារទោងនោះឯង ។

ពាក្យថា ឈរត្រង់គល់សសរដែលជាទីចូលទៅចងទុក មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា គល់សសរដែលជាទីចូលទៅចងទុក បានដល់ ចុងច្រមុះ ឬ មុខនិមិត្ត (ទី ចំណាំត្រង់បបួរមាត់លើ) បានដល់ ឈរជិតគល់សសរដែលជាទីចូលទៅចងទុក នោះ ។ ឈរដូចម្តេច ? ឈរដោយអំណាចនៃសតិ ។ គឺថា ព្រះយោគាវចរ កាលធ្វើសតិឲ្យតាំងមាំល្អត្រង់ចុងច្រមុះជាដើមនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកឈរនៅ ក្នុងទីនោះ ព្រោះថា ប្រជុំធម៌ដែលរួមគ្នា បណ្ឌិតគប្បីចង្អុលបង្ហាញបានដោយធម៌ ដែលជាចំណែកផ្សំ គឺជាអង្គប្រកប ។ ពាក្យថា ត្រង់និមិត្ត បានដល់ និមិត្តត្រង់ ចុងច្រមុះជាដើម ។ ពាក្យថា ប្រើសតិអង្គុយ គឺ អង្គុយដោយអំណាចនៃសតិ ។ ដូចក្នុងឋានៈដែលគួរនឹងពោលទុក ដោយពាក្យថា គឺថា ព្រះយោគាវចរកាល ប្រកបសតិឲ្យតាំងមាំល្អត្រង់ចុងច្រមុះជាដើមនោះ ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា តត្ថ ប្រែថា ត្រង់ស្ថានដែលខ្យល់ប៉ះហើយប៉ះទៀត ។

ពាក្យថា មនុស្សទាំងនោះ បានដល់ ពួកអ្នកដែលនៅខាងក្នុង ខាងក្រៅ ក្រុង ក៏បណ្តាពួកមនុស្សទាំងនោះ ពួកមនុស្សដែលនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃ ទើបនឹង មានការសង្គ្រោះបាន ។

ពាក្យថា តាំងអំពីដើម គឺ តាំងអំពីសម្តែងន័យនៃឧបមេយ្យ ។ ក្នុងគាថា ពាក្យថា និមិត្ត បានដល់ និមិត្តដែលជាទីចូលទៅចងទុកនៃសតិ ។ បទថា អនាម្មណាមេកចិត្តស្ស មានសេចក្តីថា មិនបានជាអារម្មណ៍ គឺ ចិត្ត ១ ដួង មិនមាន អារម្មណ៍បានច្រើនអារម្មណ៍ទេ ។ ពាក្យថា តែកាលភិក្ខុមិនដឹងនូវធម៌ទាំង ៣ មានសេចក្តីថា កាលភិក្ខុមិនដឹងនូវធម៌ទាំង ៣ ទាំងនេះ គឺ និមិត្ត ១ ខ្យល់ដង្ហើម ចូល ១ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ ១ ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ច ស័ព្ទ

ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថថា ព្យាទិរេក ប្រែថា បន្ទាប់ ។ ពាក្យថា ការវនា គឺ អាណា-
បានសូត្រិសមាធិការវនា ។ បទថា នបលព្ពតិ កាត់បទជា ន ឧបលព្ពតិ ប្រែថា
សម្រេចមិនបាន ។ នេះជាន័យនៃចោទនគាថា (គាថារំលឹកដែលជាគាថាជំបូង)
ចំណែកបរិហាគាថា គឺ គាថាដោះស្រាយទី ២ មានអត្ថដែលគប្បីដឹងបានដោយ
ន័យហើយ ។

ពាក្យថា គឺដូចម្តេច ជា កថេតុកម្យតាបុច្ឆា បំណងនឹងបើកជ្វារអត្ថនៃគាថា
ទាំងនោះ ។ និទ្ទេសសម្តែងអត្ថ ព្រមទាំងពាក្យប្រកបបទក្នុងពាក្យថា ធម៌ទាំង ៣
នេះ ជាដើមនេះ មានថា ធម៌ទាំង ៣ មាននិមិត្តជាដើមទាំងនេះ មិនបានជា
អារម្មណ៍របស់ចិត្តដួងតែមួយ យ៉ាងណា , តែថា សូម្បីយ៉ាងនោះ ធម៌ទាំង ៣
នេះ គឺ ភិក្ខុមិនដឹងក៏ទេ ឈ្មោះថា គឺភិក្ខុមិនដឹងក៏ទេ យ៉ាងណា , កាលភិក្ខុមាន
ការមិនដឹងធម៌ទាំងនោះហើយ ចិត្តនឹងមិនដល់នូវការរាយមាយបានដូចម្តេច ទាំង
បធាន គឺ ការព្យាយាមដែលធ្វើការវនាឲ្យសម្រេចនឹងប្រាកដបានដូចម្តេច ទាំង
ប្រយោគ ពោលគឺ ការប្រកបរឿយៗនូវការវនាដែលគ្របសង្កត់នីវរណៈបាន ក៏នាំ
មកនូវការតាំងមាំដោយប្រពៃ ព្រះយោគីនឹងគប្បីធ្វើឲ្យសម្រេចបានដូចម្តេច និង
សម្រេចគុណវិសេសដែលជាលោកិយ និង លោកុត្តរៈខ្ពស់ឡើងទៅ បានដូចម្តេច
ដូច្នោះ ។

ឥឡូវនេះ ព្រះសារីបុត្តត្រូវបំណងនឹងធ្វើន័យនោះឲ្យសម្រេចដោយឧបមាដូច
រណា ទើបពោលថា សេយ្យាបិ ជាដើម ។ កិរិយាកាត់ដើមឈើដែលប៉ាក់ប៉ើក
ព្រោះការមានភូមិភាគមិនរាបស្មើ មិនអាចធ្វើបានស្រួល និងកាលបើដូច្នោះ គតិ
ដែលទៅដែលមករបស់ធ្មេញរណា ក៏គប្បីដឹងបានលំបាក ព្រោះហេតុនោះ លោក

ទើបពោលថា លើក្នុងភិក្ខុដែលរាបស្មើដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ប្រើរណា គឺ ប្រើ
 រណាខ្នាតតូច ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា បុរសដូច្នោះ គឺបុរសដែល
 ជាអ្នកប្រើរណា មិនមែនគ្រឿងយន្ត ទើបត្រូវប្រើរណាខ្នាតតូច ។ ពាក្យថា ត្រង់
 ធ្មេញរណាដែលប៉ះ គឺ ត្រង់ធ្មេញរណាដែលប៉ះហើយប៉ះទៀត ។ ដោយពាក្យនោះ
 លោកសម្តែងដល់បុរសមានសតិចូលទៅតាំងទុកត្រង់កន្លែងដែលធ្មេញរណា ប៉ះ
 ហើយប៉ះទៀតនោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា មិនដាក់ចិត្តត្រង់ធ្មេញ
 រណាដែលមក និងទៅដូច្នោះ ធ្មេញរណាដែលប្រព្រឹត្តទៅត្រង់មុខបុរស ក្នុង
 វេលាដែលទាញរណាមក ហៅថា មក ដែលផ្លាស់ទៅអំពីទីត្រង់នោះ ក្នុងវេលា
 រុញរណាទៅ ហៅថា ទៅ ។ តែថា ឈ្មោះថា ធ្មេញរណាដែលមក ឬទៅ និង
 ត្រូវគេមិនដឹងក៏ទេ ព្រោះការដែលមានសតិចូលទៅតាំងទុកត្រង់ធ្មេញរណា ទាំង
 ពួង (គឺ ទាំងមក និង ទាំងទៅ) ព្រោះធ្មេញរណាទាំងកំពុងទៅ និង កំពុង
 មក ដោយមិនប៉ះកន្លែងដែលត្រូវកាត់មិនមាន ។ ពាក្យថា ទាំងសេចក្តីព្យាយាម
 បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមក្នុងការកាត់ដើមឈើ ។ ពាក្យថា ទាំងសេចក្តីព្យាយាម
 បានដល់ កិរិយាដែលកាត់ដើមឈើនោះឯង ។ ពាក្យថា គុណវិសេស បានដល់
 ការធ្វើឲ្យដល់ភាពជាច្រើនកំណាត់ និងប្រយោជន៍ផ្សេងៗដែលគប្បីធ្វើឲ្យសម្រេច
 បានដោយដើមឈើនោះ ។

ពាក្យថា យថា រុក្ខោ ជាដើម ជាពាក្យប្រៀបធៀប និងឧបមា ។ សតិ
 ឈ្មោះថា ឧបនិពន្ធនា ព្រោះអត្ថថា ជាគ្រឿងចូលទៅចងចិត្តទុកក្នុងអារម្មណ៍
 ចុងច្រមុះ ឬ រឹមបច្ចុរមាត់លើ ហៅថា ឧបនិពន្ធនានិមិត្ត ព្រោះអត្ថថា ជានិមិត្ត
 គឺ ទីចំណាំសម្រាប់ការកំណត់ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូលនៃសតិ ដែលមានឈ្មោះថា

ឧបនិពន្ធនានោះ ។ ពាក្យថា ឯវមេវ មានសេចក្តីថា បុរសនោះកាលប្រើរណា អារាដើមឈើ សូម្បីមិនដាក់ចិត្តដល់ធ្មេញរណាដែលមក និងទៅ ក៏វមេវដឹងដល់ ធ្មេញរណាដែលមក និងទៅបាន ដោយការមានសតិចួលទៅតាំងទុកត្រង់កន្លែង ដែលធ្មេញរណាប៉ះហើយប៉ះទៀតនោះឯង និង កាលមិនធ្វើគន្លងរណាឲ្យខុសទៅ ក៏វមេវធ្វើកិច្ចនៃប្រយោជន៍ឲ្យសម្រេចបាន យ៉ាងណា កិក្ខុអង្គនេះក៏យ៉ាងនោះដូច គ្នា ។ ពាក្យថា ត្រង់ចុងច្រមុះ ឬ មុខនិមិត្ត មានសេចក្តីថា អ្នកមានច្រមុះវែង ក៏ ចូលទៅតាំងសតិទុកត្រង់ចុងច្រមុះ អ្នកមានច្រមុះខ្លីក៏ចូលទៅតាំងសតិទុកត្រង់រម បបួរមាត់លើ ។ ដែលបានឈ្មោះថា មុខនិមិត្ត ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុឲ្យចំណាំ បាន គឺ កំណត់បានថាជាមុខ គឺ ប្រហោងដាក់របស់បរិភោគ ។

ពាក្យថា នេះឈ្មោះថា បធាន មានសេចក្តីថា លោកសម្តែងហេតុទុកដោយ ផលថា ទាំងកាយទាំងចិត្តរបស់ព្រះយោគីដែលប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម រមែងជា ធម្មជាតិគួរដល់ការងារ គឺ គួរដល់ការងាររបស់ការវិនា ត្រឹមត្រូវចំពោះការងារនៃ ការវិនាបានដោយសេចក្តីព្យាយាមជាដំបូងណា សេចក្តីព្យាយាមនេះ ឈ្មោះថា បធាន ។ ពាក្យថា ឧបក្កិលេសទាំងឡាយ រមែងត្រូវលះបង់ទៅ មានសេចក្តីថា នីវរណធម៌ទាំងឡាយដែលជាគ្រឿងសៅហ្មងនៃចិត្ត ក៏ត្រូវលះទៅដោយអំណាច នៃវិក្ខម្ពនប្បហាន ។ ពាក្យថា វិតក្កទាំងឡាយរមែងស្ងប់ទៅ មានសេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលឧបក្កិលេសទាំងឡាយត្រូវលះទៅនោះឯង មិច្ឆាវិតក្កទាំងឡាយ មានកាមវិតក្កជាដើម ទើបដល់នូវការស្ងប់ទៅ , ម្យ៉ាងទៀត លោកសម្តែងការ សម្រេចបឋមជ្ឈាន ទុកដោយការលះនីវរណៈណា ក៏ពោលដល់ការសម្រេចនូវ ទុតិយជ្ឈានជាដើម ដោយការចង្អុលដល់ការស្ងប់ទៅនៃវិតក្កនោះ ។ ពាក្យថា នេះ

ឈ្មោះថា បយោគ មានសេចក្តីថា ការបំពេញកម្មដ្ឋានដែលជាហេតុនៃការបំពេញ
 ឈាននេះ ឈ្មោះថា បយោគ ។ ពាក្យថា សំយោជនៈទាំងឡាយរមែងត្រូវលះ
 ទៅ មានសេចក្តីថា សំយោជនៈទាំង ១០ រមែងត្រូវលះបង់ទៅ ដោយអំណាច
 សមុច្ឆេទប្បហានតាមលំដាប់មគ្គ ។ ពាក្យថា អនុស័យទាំងឡាយ ក៏រលត់ទៅ
 មានសេចក្តីថា អនុស័យទាំង ៧ ក៏យ៉ាងនោះ គឺជាធម្មជាតិមានចំណែកទៅប្រាស
 ហើយ ដោយមិនមានសេសសល់ សូម្បីការរលត់ដោយការធ្វើឲ្យដល់នូវការមិន
 កើតឡើងជាធម្មតា ។ ក្នុងប្រការនេះ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងថា ដែលបាន
 ឈ្មោះថា ការលះសំយោជនៈ រមែងសម្រេចបានដោយការរលត់ទៅនៃអនុស័យ
 នោះឯង និង កាលសំយោជនៈទាំងឡាយត្រូវលះទៅហើយ សូម្បីអនុស័យដែល
 ដេកត្រាំនៅ ក៏មិនមានដូច្នោះ ទើបពោលថា សំយោជនៈទាំងឡាយរមែងត្រូវលះ
 ទៅ អនុស័យទាំងឡាយក៏ត្រូវអស់ទៅ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា នេះឈ្មោះថាគុណ
 វិសេស មានសេចក្តីថា គុណវិសេសមានការលះសំយោជនៈបានជាដើមនេះ
 ដែលព្រះយោគីអាស្រ័យសមាធិនេះបានតាមលំដាប់ ឈ្មោះថា គុណវិសេសរបស់
 សមាធិនេះ ។

បទថា យស្ស កែជា យេន ។ បទថា អនុបុព្វំ ប្រែថា តាមលំដាប់ ។
 បទថា បរិចិត្តា ប្រែថា សន្សំហើយ ។ សេចក្តីសង្ខេបក្នុងគាថានេះ មានន័យថា
 អាណាបានសូត្រិ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់សម្តែងទុកដោយប្រការណា កិក្ខុអង្គ
 ណាសន្សំហើយ ចម្រើនល្អហើយតាមលំដាប់ដោយប្រការនោះៗ ឯង ដោយវិធី
 ការ មានការកំណត់ដឹងនូវខ្យល់វែង និងខ្លីជាដើម ដែលជាហេតុឲ្យបរិបូណ៌បាន គឺ
 ពេញប្រៀបដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះការបរិបូណ៌នៃវត្ថុ ១៦ ។ កិក្ខុនោះរមែង

ធ្វើលោក មានខន្ធលោកជាដើមរបស់ខ្លួននេះ ឲ្យភ្នំស្វាងដោយពន្លឺ គឺ បញ្ញា ។
ដូចអ្វី ? ដូចព្រះចន្ទដែលផុតចាកពពក គឺ ដូចចន្ទិមាដែលជាស្តេចនៃផ្កាយ បាន
ផុតហើយចាកគ្រឿងសៅហ្មង គឺ ពពកដូច្នោះ ។

បទថា ឥធិ ប្រែថា ក្នុងរឿងឧបមាដោយរណានេះ ។ បទថា អស្ស
យោគ យោគិនោ បានដល់ ព្រះយោគី ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា ឥធិ ប្រែថា ក្នុង
ឋានៈនេះ ។ បទថា អស្ស បានដល់ រណាដែលជាឧបមា ។ សេចក្តីថា ការ
មិនដាក់ចិត្តដោយទាក់ទងនឹងធ្មេញរណាដែលមក និង ទៅ ចាត់ជាកិច្ចដែលបុរស
នោះគប្បីប្រកបយ៉ាងណា ត្រឹមតែការមិនដាក់ចិត្តដោយទាក់ទងនឹងខ្យល់អស្សាសៈ
និង បស្សាសៈដែលមក និង ទៅប៉ុណ្ណោះ ចាត់ជាកិច្ចដែលព្រះយោគីនោះ គប្បី
ប្រកប ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា និមិត្ត បានដល់ បដិភាគនិមិត្ត ។ ពាក្យថា ដែលប្រដាប់ដោយ
អន្តិលានដ៏សេស គឺ អាចារ្យច្រើននាក់ពោលថា ដែលប្រដាប់ដោយអន្តិលាន
ដ៏សេស មានវិតក្កជាដើមដូច្នោះ តែគួរនឹងពោលថា មានវិចារជាដើម ព្រោះ
វិតក្កជាអប្បនាដោយនិប្បរិយាយ ។ ព្រោះថា វិតក្កនោះ ទ្រង់បានសម្តែងទុកក្នុង
ព្រះបាលីថា អប្បនា ព្យប្បនា ដូច្នោះ ឬព្រោះវិចារជាដើម មានការប្រកបរួមនឹង
វិតក្កនោះ ព្រោះមានពាក្យពោលដល់ឈានទុកក្នុងអដ្ឋកថាថា ជាអប្បនា និងក្នុង
បណ្តាអន្តិលានទាំងឡាយ សមាធិជាត្ថតាំងមាំ ដូច្នោះ លោកអាចារ្យកាលនឹង
សម្តែងសមាធិនោះថា ជាអប្បនា ទើបពោលថា នឹងបឋនា ពោលគឺអប្បនាដែល
ប្រដាប់ដោយអន្តិលានដ៏សេស និងសម្រេចបានដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យថា កស្សចិ
បន គណនាវសេន មនសិការកាលតោបក្ខតិ នេះ មានបាវៈត្រឹមប៉ុណ្ណោះ គឺ

អនុក្កមតោ ។ បេ ។ បត្តំ វិយ ហោតិ ជាចំបាត់ទៅ (បច្ចុប្បន្ននេះបានបញ្ចូល
បាបៈដែលបាត់ទៅនោះ បានគ្រប់គ្រាន់បរិបូណ៌ហើយ) ។

ចំពោះបុគ្គលខ្លះដែលមានកាយរសាបៈរសល់ គ្រៃ ឬតាំង ឈ្មោះថា រមែង
រង្គើ ក៏ព្រោះការដែលខ្លួនទៅកាន់យកគ្រឿងកម្រាលរោមសត្វជាដើម ។ បទថា
វិកុដ្ឋតិ ប្រែថា រមែងលាន់សំឡេង ។ ក្នុងទីនេះ កម្រាលឈ្មោះថា រមែងជ្រួញ
គឺ ត្រង់ទីតែនៃថ្មជាដើម រមែងមានការទក់ខ្លឹមត្រង់ទីនោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី
ព្រោះកាយដែលមានការរសាបៈរសល់ រមែងជាធម្មជាតិដែលធ្ងន់ ព្រោះហេតុនោះ
ក៏ជាហេតុឲ្យលោកពោលដល់ការរលត់ទៅនៃខ្យល់អស្សាសៈ និងបស្សាសៈដែល
គ្រោតគ្រាត ដែលសម្រេចទៅព្រមនឹងការស្ងប់រម្ងាប់បាននូវការរសាបៈរសល់នៃ
កាយ ហាក់ដូចជាពោលនូវការធ្វើឲ្យរលត់ទៅនៃខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈ
នោះ ឲ្យសម្រេចដោយពាក្យជំទាស់ជាគន្លង ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដោយអំណាច
ការរលត់ទៅនៃខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈដែលគ្រោតគ្រាត ជាពាក្យដែល
ធ្វើន័យនោះឲ្យសម្រេច ដោយទាក់ទងនឹងធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅស្របតាមគ្នា ។ ក្នុង
ពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា កាលការរសាបៈរសល់នៃកាយស្ងប់រម្ងាប់ហើយ ដូច្នោះ
មានសេចក្តីថា ភាពជាធម្មជាតិដែលស្រាលជាដើម សូម្បីនៃសន្តតិរូបដ៏សេស
ឯណា រមែងមាន ព្រោះចិត្តជួបទាំងឡាយ ជាធម្មជាតិដែលស្រាល ទន់ គួរដល់
ការងារ ភាពជាធម្មជាតិដែលស្រាលនោះ លោកបំណងថា ជាការស្រាលនៃកាយ
ក្នុងទីនេះ ។ ភាពជាធម្មជាតិដែលស្រាលជាដើមនៃកាយនេះ ព្រោះហេតុដែលរៀរ
ធម្មជាតិដែលស្រាលជាដើមនៃចិត្ត ក៏រមែងមិនមាន ។ ដូច្នោះ លោកទើបពោល
ថា ទាំងកាយទាំងចិត្ត គឺជាធម្មជាតិដែលស្រាលដូច្នោះ ។

ពាក្យថា កាលខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈដែលគ្រោតគ្រោតរលត់ទៅ ហើយជាដើម សូម្បីថា មានន័យដូចបានពោលហើយខាងដើម លោកអាចារ្យក៏ នាំមកពោលទៀត ដើម្បីសម្តែងវិធីពិនិត្យវិនិច្ឆ័យកាយសង្ខារដែលដល់នូវអាការ ដែលនឹងត្រូវស្វែងយល់ ។

ពាក្យថា នឹងជាការដែលប្រាកដច្បាស់ក្រែកលែងឡើងៗ ទៅ គឺ នឹងប្រាកដ ច្បាស់ក្រែកលែងឡើងៗ ទៅតាមកម្លាំងរបស់ការវិនា ។ ពាក្យថា អំពីស្ថានទី គឺ អំពីស្ថានទីដែលប៉ះតាមប្រក្រតី បានដល់ អំពីកន្លែងដែលខ្លួនចូលទៅទ្រទ្រង់ទុក ដោយទាក់ទងនឹងទីដែលខ្យល់ប៉ះក្នុងខាងដើម ។

លោកអាចារ្យបំណងបើកផ្លូវទៅព្រមគ្នានូវន័យដែលនឹងត្រួតពិនិត្យ ដោយ ទាក់ទងនឹងស្ថានទីដែលមានខ្យល់ ឬមិនមាន “ ថា មិនមានក្នុងទីណា ” ដោយ ទាក់ទងនឹងបុគ្គល “ ថា មិនមានដល់នរណា ” ទើបពោលថា មិនមានក្នុងពោះម៉ែ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈ រមែងមិន ប្រព្រឹត្តទៅដល់អ្នកជ្រមុជទឹក ព្រោះឱកាសត្រូវបិទហើយ យ៉ាងណា រមែងមិន ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងពោះម៉ែ ព្រោះឱកាសដែលត្រូវបិទហើយដូច្នោះ ។ រមែងមិន ប្រព្រឹត្តទៅដល់អ្នកស្លាប់ ព្រោះមិនមានចិត្តដែលជាសម្បជានយ៉ាងណា ក៏រមែងមិន ប្រព្រឹត្តទៅដល់បុគ្គលអ្នកមិនមានសញ្ញា គឺអ្នកដែលត្រូវសន្ធឹកគ្របសង្កត់ ឬ អ្នកដែលកើតនៅក្នុងអសញ្ញភព ព្រោះមិនមានចិត្តជាសម្បជាន ដូច្នោះ រមែងមិន ប្រព្រឹត្តទៅដល់លោកអ្នកចូលនិរោធសមាបត្តិក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា គឺមិនមានចិត្តដែល ជាសម្បជាន ។ ចំណែកការដែលខ្យល់ទាំងនោះមិនប្រព្រឹត្តទៅដល់បុគ្គលអ្នកចូល ចតុត្ថជ្ឈាន ក៏ទាក់ទងដល់ភាពជាធម្មតានោះឯង ដល់អ្នកដែលព្រមព្រៀងដោយ

រូបកត អរូបកត ក៏យ៉ាងនោះ គឺជាធម្មតា ។ ចំណែកអាចារ្យពួកខ្លះពោលដល់
ហេតុនៃការមិនប្រព្រឹត្តទៅ ទុកថា ខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈ រមែងមិន
មានដល់អ្នកចូលចតុត្ថជ្ឈាន ព្រោះការដល់នូវភាពល្អិតក្រៃលែងទៅតាមលំដាប់
រមែងមិនមានដល់បុគ្គលដែលព្រមព្រៀងដោយរូបកត ព្រោះការវៈដែលរូប និង
កវ័ន្តក្នុងរូបកត ជាធម្មជាតិដែលល្អិត ដូច្នោះ , អធិប្បាយថា ខ្យល់ដង្ហើមចូល
និងចេញរបស់គេនៅមានប្រាកដ ព្រោះនៅមានចំណែកនៅសល់ ដូច្នោះក៏បាន
ព្រោះស្ថានដែលខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូលកើតឡើងមិនបាន ដែលផុតអំពីស្ថាន ៧
តាមដែលពោលហើយមិនមាន ។ ពាក្យថា ត្រង់ដែលខ្យល់ប៉ះតាមប្រក្រតី គឺ
ត្រង់កន្លែងដែលខ្យល់ប៉ះតាមប្រក្រតី ។ ពាក្យថា គប្បីតាំងនិមិត្តចំណាំ គឺ គប្បីធ្វើ
សញ្ញាចាំដំណាំក្រៃលែងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រកបសតិឲ្យ
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខ្យល់ល្អិតត្រង់កន្លែងនោះៗ ។ ព្រោះថា សតិមានសញ្ញាដែលចាំ
មាំទាំជាសម្បជ្ឈាន ។ បទថា ឥមមេវ បានដល់ វិធីការធ្វើកាយសង្ខារដែលមិនទាន់
ប្រាកដ ឲ្យប្រាកដ ដោយន័យ គឺ ការធ្វើឲ្យប្រាកដតាំងអំពីឫសគល់នេះនោះឯង ។
ពាក្យថា អំណាចនៃអត្ត បានដល់ ហេតុ ។ ពាក្យថា អត្ត បានដល់ ផល ។
អត្តនោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃហេតុណា ហេតុនោះ ឈ្មោះថា អត្ត-
វសោ ។ ពាក្យថា ដែលវង្វេងសតិ គឺ ដែលមានសតិវិនាស ។ ពាក្យថា មិនមាន
សម្បជ្ឈានៈ គឺ ប្រាសចាកការដឹងខ្លួន អធិប្បាយថា ព្រះយោគីដែលចម្រើន
កម្មជ្ឈានប្រាសចាកសតិ និង បញ្ញា ដែលអាចដើម្បីការចូលទៅពិចារណាខ្យល់
អស្សាសៈ និងបស្សាសៈដែលមិនប្រាកដតាមលំដាប់ហើយ ចង់ចាំទុកបាន និង
ដឹងបានដោយប្រពៃនោះឯងថា ខ្យល់ទាំងនេះនៅមានប្រាកដដល់យើង ដូច្នោះ ។

ពាក្យពេញជា ឥតោ អញ្ញំ កម្មជានំ ។ ពាក្យថា គុកំ ប្រែថា ជា របស់ធ្ងន់ ។ អាណាបុរសស្រ្តីកម្មជាននេះមានភាពជារបស់ធ្ងន់នោះ ក៏ព្រោះភាព ដែលធ្វើការចម្រើនបានសែនលំបាក ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា លំបាកចម្រើនដូច្នោះ ។ លោកពោលថា ចាំបាច់ត្រូវមានសតិ និង បញ្ញាដ៏មាន កម្លាំង គឺ ដែលស្រួចស្រាវ និង ក្លៀវក្លា ដូច្នោះ ដោយការដល់នូវការដែលស្ងប់ និងល្អិតក្រៃលែងឡើងៗ ទៅ ហើយបំណងសម្តែងថា សូម្បីការធ្វើប្រយោជន៍ ឈ្មោះថា តូចតាចឲ្យសម្រេច គប្បីមានបានដោយឧបករណ៍ដែលល្អិតប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ទើបពោលថា ដូចជា ដូច្នោះជាដើម ។ ឥឡូវនេះ លោកអាចារ្យកាលនឹង សម្តែងឧបាយស្វែងរកខ្យល់អស្សាសៈ និងបស្សាសៈដែលមិនប្រាកដ ទើបពោល ថា ក៏ឯកិក្ខុដែលដល់ព្រមដោយសតិ និង បញ្ញាទាំងនោះដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុង ពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា គោចរមុខ កែជា គោចរភិមុខ ប្រែថា ឲ្យបែរមុខ ទៅកាន់ទឹកស៊ី ។ បទថា អនុបទំ ប្រែថា ស្នាមជើង ។ ពាក្យថា ត្រាច់ទៅ (អស់ ពេលថ្ងៃ) គឺ កាន់យកនូវទីដែលដើររកស៊ី ។ ពាក្យថា ក្នុងទីត្រង់នោះៗ ឯង គឺ ក្នុងកន្លែងដែលបានដៅទុក ដែលជានិមិត្តក្នុងការចូលទៅចងទុក (នៃសតិ) ។ ពាក្យថា ទីមទុក គឺ ទីមទុកដោយមនសិការ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យដែលលោក ពោលទុកថា ប្រើចំណង គឺ សតិចងទុកនោះឯង លោកពោលអត្ថន័យរបស់ ពាក្យនោះទុកថា បានដល់ ទីមទុកក្នុងទីត្រង់នោះឯង ដូច្នោះ ។ ព្រោះថា ក្នុង ឧបមេយ្យ និងបានស្ថានទីដែលចង់ និងស្ថានទីដែលទីម ព្រែកពីគ្នាក៏ទេ ។

ពាក្យថា និមិត្ត បានដល់ ឧគ្គហនិមិត្ត ឬបដិកាគនិមិត្ត ។ ព្រោះថា ក្នុងទី នេះ លោកពោលរួមនិមិត្តទាំង ២ ចូលតែ ១ ។ ពិតហើយ ឧបមា ៣ យ៉ាង មាន

ប៉ុយគជាដើម រមែងប្រើបានក្នុងឧត្តហនិមិត្ត ឧបមាដ៏សេសរមែងប្រើបាន ក្នុង
និមិត្តទាំង ២ ។ ពាក្យថា អាចារ្យពួកខ្លះ បានដល់ អាចារ្យមួយពួក ។

ពាក្យថា ដូចជួនផ្កាយ គឺដូចរូបរស្មីនៃផ្កាយ ។ ឧបមាមានដុំកែវមណីជាដើម
រមែងប្រើបានក្នុងបដិភាគនិមិត្ត ។ លោកអាចារ្យធ្វើការសាកសួរទុកក្នុងចិត្តថា ក៏
កម្មជានមួយប៉ុណ្ណោះនេះនឹងប្រាកដដោយអាការៈច្រើនយ៉ាងបានដូចម្តេច ដូច្នោះហើយ
ទើបពោលថា ក៏ឯកម្មជានដូចគ្នានេះនោះឯង ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា ព្រះសូត្រ
បានដល់ ព្រះសូត្រដូចគ្នា ។ ភិក្ខុមួយអង្គសំដៅយកការមិនដាច់ខ្សែ ដោយការៈ
ដែលប្រព្រឹត្តទៅស្ងាត់ជំនាញ និងការមានវិស័យធំ ទើបពោលថា ដូចស្ទឹងធំដែល
ហូរចុះអំពីភ្នំដូច្នោះ ។ ព្រះសូត្រមានលម្អគ្រប់អន្លើ ព្រោះការដល់ព្រមនៃ អត្ត
និងព្យញ្ជនៈ ដូចជាជួរព្រៃដែលចេញផ្កាស្កុសស្កាយគ្រប់មែកធាង គួរចាប់ចិត្ត
គ្រប់ចំណែក ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុមួយអង្គទៀត ទើបពោលថា ដូចជួរព្រៃមួយ
កន្លែងដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ទុកថា ដូចជាគុម្ពឈើ
ក្នុងព្រៃដែលចេញផ្កាស្កុសស្កាយ គ្រប់មែកធាង ដូច្នោះ ។ ព្រះសូត្រដែលមាន
អនុសន្និច្រើន មានភាពល្អិតសុខុម បេយ្យាលមានន័យផ្សេងៗ ជាមុខនៃកម្មជាន
ច្រើន ជាវត្ថុដែលអ្នកត្រូវការប្រយោជន៍ គប្បីតម្កល់ទុកដោយគោរព ព្រោះហេតុ
នោះ ភិក្ខុមួយអង្គទើបពោលថា ដូចដើមឈើដែលមានផ្លែស្លឹកស្កុះ ។ ល ។
មានម្លប់ត្រជាក់ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ព្រោះភាពផ្សេងគ្នានៃសញ្ញា គឺ ព្រោះការ
ដែលសញ្ញាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលមុន តែការប្រាកដនៃនិមិត្តមានបែបផ្សេងៗ គ្នា ។

ពាក្យថា ធម៌ ៣ យ៉ាងទាំងនេះ បានដល់ ធម៌ ៣ យ៉ាងទាំងនេះ គឺ ខ្យល់
ដង្ហើមចូល ខ្យល់ដង្ហើមចេញ និមិត្ត ។ បទថា នត្តិ បានដល់ មិនមាន គឺ មិន

បានដោយភាពជាវត្ថុគួរមនសិការដោយទាក់ទងជាកម្មជាន ។ ពាក្យថា ន ច
ឧបចារំ អធិប្បាយថា សូម្បីឧបចារះក៏មិនសម្រេច នឹងពោលថ្វីដល់អប្បនានោះ ។
ពាក្យថា ចំណែកព្រះយោគីអន្តណា គប្បីជ្រាបថា សម្តីដល់ធម៌ដែលមាន
ប្រាកដតាមទំនងនៃន័យដែលបានពោលហើយ ។

ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងធ្វើអត្ថដែលបានពោលហើយនោះឯងឲ្យមាំមួន លោក
អាចារ្យទើបនាំយកគាថា មានពាក្យថា និមិត្តំ ជាដើម ដែលមកហើយក្នុងឧបមា
ដោយរណាត្រឡប់មកទៀត ។

ពាក្យថា កាលនិមិត្តប្រាកដហើយ គឺ កាលបដិភាគនិមិត្តតាមដែលពោល
ហើយ (ប្រាកដហើយ) ។ ពាក្យថា ក៏ជាយ៉ាងនេះឯង គឺ សម្រាប់ព្រះយោគី
ដែលបំពេញការវិនា ក៏នឹងជាយ៉ាងនេះឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ អាចារ្យគួរពោលនឹងព្រះ
យោគីថា ចូរមនសិការទៅរឿយៗ យ៉ាងនេះចុះ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា លោកគប្បី
ឈប់សម្រាកសិន គឺ លុះគិតថា ដែលបានឈ្នះថា និមិត្តធ្វើឲ្យកើតបានដោយ
លំបាក និមិត្តនេះនោះ យើងក៏បានហើយ ឈ្លើយចុះ តពីនេះទៅ ទោះជាយ៉ាង
ណាយើងនឹងធ្វើគុណវិសេសឲ្យកើតឡើងបាន បើមិនពេលណា ក៏ពេលណាមួយ
ដូច្នោះហើយ ក៏នឹងគប្បីដល់នូវភាពខ្ជិលច្រអូសទៅ ។ ពាក្យថា នឹងគប្បីអស់
សង្ឃឹម រូញរាទៅ គឺ លុះគិតថា យើងបំពេញការវិនាមកអស់កាលត្រឹមប៉ុណ្ណោះ
សូម្បីនិមិត្តក៏នៅមិនទាន់កើត យើងនឹងជាបុគ្គលអស់សង្ឃឹមចំពោះគុណវិសេស
ហើយ ដូច្នោះហើយ ក៏នឹងគប្បីដល់នូវការរូញរាទៅ ។

អាចារ្យអ្នកជំនាញក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា កាលប្រាប់ថា
ជានិមិត្តដល់ព្រះយោគីដែលគិតថា យើងនឹងផុតចាកជរាមរណៈបានដោយបដិបទា

នេះ ដូច្នោះហើយ បដិបត្តិនឹងមានការដល់នូវភាពខ្ញិលច្រអូសបានដូចម្តេច នឹង គប្បីធ្វើឧស្សាហកម្មក្រែកលែងឡើងទៅទៀតប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះហើយ ទើបពោលថា អាចារ្យគួរពោលនឹងព្រះយោគីថា នេះជានិមិត្តហើយលោក ។ល។ អ្នកសប្បុរស ដូច្នោះ ។ បទថា ឯវំ ប្រែថា ដោយប្រការដែលពោលហើយ គឺដោយការដែល តាំងការវិនិច្ឆ័យក្នុងបដិភាគនិមិត្តតែម្យ៉ាង ។ ពាក្យថា ចាប់ផ្តើមអំពីនេះទៅ គឺ ចាប់ផ្តើមអំពីបដិភាគនិមិត្តកើតឡើងទៅ ។ មានអត្ថាធិប្បាយថា ពាក្យដែលលោក ពោលទុកខាងដើមថា ក៏ហៅថា មនសិការដោយអនុពន្ធនាផង ដោយផុសនាផង ដោយបឋមនាផង ដូច្នោះណា ក្នុងពាក្យនោះ រៀបចាកអនុពន្ធនា និងផុសនាចោល ការវិនិច្ឆ័យនឹងមានដោយទាក់ទងនឹងបឋមនា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគីគប្បីចម្រើន កម្មជ្ជាន ដោយទាក់ទងនឹងបឋមនាតែម្យ៉ាងចុះ ។

អធិប្បាយនេះ បុរាណចារ្យទាំងឡាយក៏បានពោលទុកហើយដូចគ្នា ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលពាក្យជាគាថាថា និមិត្ត ជាដើម , ក្នុងគាថា នោះ ពាក្យថា ក្នុងនិមិត្ត បានដល់ ក្នុងបដិភាគនិមិត្ត ។ ពាក្យថា កាលតាំងចិត្ត ទុក គឺ កាលតាំងការវិនិច្ឆ័យ មានសេចក្តីថា កាលមនសិការដោយអំណាចនៃ បឋមនា ។ បទថា នានា ការំ បានដល់ អាការផ្សេងៗ ដែលលោកពោលទុកយ៉ាង នេះថា ចត្តារោ វណ្ណា អាការ ៤ ដូច្នោះ ។ ក៏ពាក្យថា នានា ការំ នេះ ជា ឯកវចនៈ មានទំនាក់ទំនងផ្សេង ក៏ជាអាការស្មើដូចគ្នា ។ បទថា វិការវយំ ប្រែថា ធ្វើឲ្យបាត់ទៅ គឺ ឲ្យអន្តរធានទៅ ។ ពិតណាស់ ចាប់ផ្តើមអំពីនិមិត្តកើតឡើង អាការទាំងនោះ រមែងហាក់ដូចជាអន្តរធានទៅដល់ព្រះយោគីដែលមិនដាក់ចិត្ត ។ ពាក្យថា ក្នុងខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល មានសេចក្តីថា អាការផ្សេង ៗ ឯណាក្នុង

ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ឬ ក្នុងនិមិត្តដែលកើតអំពីខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ធ្វើ
អាការផ្សេងៗ នោះឲ្យវិនាសទៅ ។ ពាក្យថា ក៏រមែងចងចិត្តរបស់ខ្លួនទុកបាន
គឺចូលទៅចងចិត្តរបស់ខ្លួនទុកបាន ដោយបឋមនាវិធីនោះឯង មានសេចក្តីថា ធ្វើឲ្យ
ដល់អប្បនាបាន ។ ចំណែកអាចារ្យពួកណាពោលអត្ថន័យទុកថា បទថា វិការវយំ
គឺធ្វើឲ្យបើកផ្លូវ បានដល់ ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ដូច្នោះ ពាក្យនោះគប្បី
ប្រើបានដោយទាក់ទងនឹងការវិនាសក្នុងចំណែកខាងដើម ។ ក៏ក្នុងពាក្យរបស់អាចារ្យ
ទាំងនោះ មានន័យដូចតទៅនេះ ព្រះយោគីដែលជាអ្នកប្រាជ្ញ ព្រោះភាពដែល
ដល់ព្រមដោយបញ្ញា កាលធ្វើអាការផ្សេងៗ ក្នុងខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ឲ្យបើក
ផ្លូវ គឺ កាលដឹងច្បាស់នូវខ្យល់ដង្ហើមទាំងនោះដោយអាការផ្សេងៗ បានដល់
ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ ធ្វើឲ្យប្រាកដ ឬថា កាលធ្វើអាការផ្សេងៗ គឺខ្យល់ដង្ហើមដែល
គ្រោតគ្រាតៗ ឲ្យរម្ងាប់ ឲ្យស្ងប់ កាលតាំងចិត្តទុកក្នុងនិមិត្តដែលបានក្នុងខ្យល់ដង្ហើម
ទាំងនោះ ក៏រមែងចងចិត្តរបស់ខ្លួនទុក គឺធ្វើឲ្យដល់អប្បនាបានតាមលំដាប់ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ដោយពណ៌ គឺដោយពណ៌ដែលប្រាកដ ដូចដែលប្រាកដក្នុងប៉ុយគ
ឬ រូបផ្កាយជាដើម ។ ពាក្យថា ដោយលក្ខណៈ គឺ ដោយសភាវៈ មានសភាវៈ
គ្រោតគ្រាតជាដើម ឬដោយលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម ។ ភ្ជាប់សេចក្តី
ថា គប្បីរក្សានិមិត្តនោះ ។ ឈ្មោះថា ការរក្សានិមិត្ត រមែងមានបានដោយការ
កំណត់ឧបចារ្យជ្ឈានដែលបានមក ព្រោះនិមិត្តនោះៗឯង ព្រោះហេតុនោះ លោក
អាចារ្យទើបពោលថា ធ្វើនិមិត្តនោះឲ្យដល់នូវសេចក្តីចម្រើន ការដុះដាលដោយ
អំណាចការជាក់ចិត្តរឿយៗ ដូច្នោះ ។

បទថា ឯត្ថ ប្រែថា ក្នុងកាយានុបស្សនានេះ ។ ពាក្យថា ប្រាថ្នានឹងសម្រេច

ដល់បុរិសុទ្ធិ គឺប្រាថ្នានឹងបានសម្រេចបុរិសុទ្ធិ និងប្រាថ្នានឹងចូលបុរិសុទ្ធិ ប្រាថ្នា
 នឹងចូលផលសមាបត្តិនោះឯង ក្នុងពាក្យនោះគប្បីជ្រាបសេចក្តីថា ប្រាថ្នានឹង
 សម្រេចបុរិសុទ្ធិដោយអំណាចនៃសល្យក្ខណៈ និង វិវដ្តនា ប្រាថ្នានឹងចូលបុរិសុទ្ធិ
 ដោយអំណាចនៃសល្យក្ខណៈ ។ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងអត្ថន័យដែលលោក
 ពោលទុកដោយសង្ខេបថា ផ្តើមតាំងវិបស្សនាកំណត់នាមរូបដូច្នោះ ដោយពិស្តារ
 ទើបពោលថា គឺ ដូចម្តេច ? ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ប្រៀប
 ដូចជាដើម ជាពាក្យដែលសម្តែងដល់ការវះដែលកាយ និង ចិត្ត ជាហេតុកើត
 ឡើងនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ។ ពាក្យថា ជើងក្រានរបស់ជាន់មាស គឺ ជើង
 ក្រានរបស់ជាន់មាសដែលមានស្នប់សម្រាប់ផ្គុំ ឬ សប់ភ្លើង ។ បទថា ធម្មនាយ
 ប្រែថា កាលកំពុងសប់ មានសេចក្តីថា ធ្វើឲ្យចាប់យកខ្យល់ ។ បទថា តជ្ជំ
 ប្រែថា ដែលគួរដល់ការនោះ ។ ក្នុងពាក្យថា ដូច្នោះដូចគ្នានេះ គប្បីជ្រាបថា
 ករណីកាយប្រៀបបាននឹងជើងក្រានរបស់ជាន់មាស ចិត្តប្រៀបបាននឹងការព្យាយាម
 ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល មានចិត្តជាសម្មុជានកើត តែព្រោះរៀរករណីកាយចេញ
 ខ្យល់ដង្ហើមទាំងនោះក៏ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន លោកអាចារ្យទើបពោលថា ខ្យល់ដង្ហើម
 ចេញ-ចូល រមែងចេញ-ចូលបាន ព្រោះអាស្រ័យកាយ និងចិត្ត ដូច្នោះ ។

បទថា តស្ស ប្រែថា របស់នាមរូបនោះ ។ ពាក្យថា រមែងស្វែងរកបច្ច័យ
 បានដល់ រមែងពិចារណា គឺ កំណត់បច្ច័យ មានអវិជ្ជាជាដើម ដោយន័យថា
 ព្រោះអវិជ្ជាកើតឡើង រូបទើបកើតឡើងដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា រមែងឆ្លងសេចក្តី
 សង្ស័យ បានដល់ រមែងឈានកន្លង គឺ រមែងលះសេចក្តីសង្ស័យ ដែលមានវត្ថុ
 ១៦ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យថា ក្នុងអតីតកាលយើងមានហើយឬហ្ន៎ ដូច្នោះ

ជាដើម ។ ការពិចារណាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យថា រូបឯណាមួយដែលជា
អតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន រូបនោះទាំងអស់មិនទៀង ដូច្នោះជាដើម ឈ្មោះថា ការ
ពិចារណាកលាបៈ ។ ពាក្យថា ក្នុងចំណែកខាងដើម គឺ ក្នុងចំណែកខាងដើមនៃ
ឧទយព្វយានុបស្សនាញាណ ដែលទាក់ទងក្នុងបដិបទាញាណទស្សនវិសុទ្ធិ ។
ពាក្យថា វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ មានឱកាសជាដើមដែលកើតឡើង បានដល់
វិបស្សនូបក្កិលេស ១០ ទាំងនេះ គឺ ឱកាស ១ ញាណ ១ បីតិ ១ បស្សន្តិ ១
សុខ ១ អធិមោក្ខ ១ បគ្គាហ ១ ឧបេក្ខា ១ ឧបដ្ឋាន ១ និកន្តិ ១ ដូច្នោះ ។
ពាក្យថា លះចោលការកើត គឺ ព្រលឹងការកើតនៃសង្ខារដែលកាន់យកដោយ
ឧទយព្វយានុបស្សនាញាណចេញ ។ ឈ្មោះថា សម្រេចកង្កានុបស្សនាញាណ
ក៏ដោយការដែលតាមពិចារណាឃើញចំពោះការរលត់នៃសង្ខារទាំងនោះ ។ ឈ្មោះ
ថា កាលទៀយណាយ ក៏ដោយនិព្វិនានុបស្សនាញាណ ដែលមានអាទិនវានុប-
ស្សនាញាណជាខាងដើម ។ កាលប្រាសចាកតម្រេកក្នុងសង្ខារទាំងពួង ដោយ
មគ្គញាណដែលកើតឡើងក្នុងលំដាប់នៃគោត្រក្ខញាណ ដែលកើតឡើងក្នុងទីបំផុត
នៃមុត្តកម្យតាញាណ បដិសង្ខានុបស្សនាញាណ សង្ខារុបេក្ខាញាណ និង
អនុលោមញាណដែលបានសន្សំហើយ ក៏ឈ្មោះថា រួចផុត ។ ពិតណាស់ ព្រះ
អរិយបុគ្គលបានពោលថា ប្រាសចាកតម្រេករួចផុតក៏ក្នុងខណៈនៃមគ្គ ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា សម្រេចអរិយមគ្គ ៤ បានតាមលំដាប់
ដូច្នោះ ។ ឈ្មោះថា បច្ចុវេក្ខណញាណដែលមានប្រភេទ ១៧ ក៏ដោយប្រភេទនៃ
ធម៌ដែលគប្បីពិចារណា ពោលគឺ មគ្គ ផល និព្វាន កិលេសដែលលះហើយ
និងកិលេសដែលនៅសល់ ។ ពិតណាស់ ធម៌ដែលគប្បីពិចារណាមានភាពជា

១៧ យ៉ាង ក៏ព្រោះព្រះអរហន្តមិនមានកិលេសដែលនៅសល់ ។ ពាក្យថា របស់
ភិក្ខុនោះ គឺ របស់ភិក្ខុដែលមានខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ជាកម្មដ្ឋាន ។

ឈ្មោះថា មិនមានការវិនាសនៃកម្មដ្ឋានជាផ្នែកមួយដទៃទៀត ព្រោះទ្រង់
សម្តែងទុកដោយទាក់ទងនឹងវេទនានុបស្សនា ចិត្តានុបស្សនា និង ធម្មានុបស្សនា
របស់ព្រះយោគីដែលសម្រេចឈានដោយអំណាចនៃចតុក្កៈដំបូងហើយ ។ ពាក្យ
ថា អត្តាធិប្បាយនៃចតុក្កៈទាំងនោះ គឺ នៃចតុក្កៈទាំង ៣ ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ចប់ ការអធិប្បាយ ចតុក្កៈ ទី ១)

ចតុក្ករៈទី ២

ពាក្យថា បីតិបដិសំវេទី..... នោះ មានសេចក្តីថា ភិក្ខុសិក្សាថា យើងនឹងធ្វើបីតិឲ្យជាវត្ថុដែលខ្លួនដឹងច្បាស់ គឺ ធ្វើឲ្យប្រាកដដកដង្ហើមចេញ-ចូល ក្នុងសេចក្តីនោះមានអធិប្បាយថា បីតិជាវត្ថុដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់ដោយអាការ ២ គឺ ដោយអារម្មណ៍ ២ ដោយអសម្មោហៈ ១ ។ សួរថា បីតិជាវត្ថុដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់ដោយអារម្មណ៍ដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ភិក្ខុចូលឈាន ២ ដែលមានបីតិជាអង្គ (សំដៅដល់ចូលបឋមជ្ឈាន និងទុតិយជ្ឈានដោយលំដាប់) ព្រោះបានឈាន ២ នោះ បីតិ គឺ ភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់បានដោយអារម្មណ៍ ព្រោះអារម្មណ៍របស់ឈាននោះ ជាវត្ថុដែលលោកដឹងប្រចក្សក្នុងខណៈដែលលោកចូលឈាននោះ ។

សួរថា បីតិជាវត្ថុដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់ដោយអសម្មោហៈដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា កាលលោកចូលឈាន ២ ដែលមានបីតិជាអង្គ ចេញហើយក៏ពិចារណាបីតិដែលសម្បយុត្តដោយឈាននោះ ដោយការអស់ទៅវិនាសទៅ បីតិ គឺ លោកដឹងច្បាស់បានដោយអសម្មោហៈ ព្រោះដឹងច្បាស់លក្ខណៈក្នុងខណៈដែលឃើញដោយវិបស្សនាបញ្ញានោះ សមដូចពាក្យដែលលោកពោលទុកក្នុងបដិសម្តីទាថា ៖

កាលភិក្ខុដឹងនូវភាពមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនរាយមាយនៃចិត្តដោយអំណាចការដកដង្ហើមចេញវែងជាអារម្មណ៍... សតិរមែងតាំងមាំក្នុងអារម្មណ៍នោះ បីតិនោះ ក៏ជាវត្ថុដែលលោកដឹងបានច្បាស់ដោយសតិនោះ ដោយការដឹងនោះ កាលភិក្ខុដឹងនូវភាពមានអារម្មណ៍តែមួយ ការមិនរសាត់ទៅនៃចិត្ត ដោយអំណាចខ្យល់ដង្ហើមចូលវែងជាអារម្មណ៍... ដោយអំណាចការដកដង្ហើមចេញខ្លីជាអារម្មណ៍

... ដោយអំណាចការដកដង្ហើមចូលខ្លីជាអារម្មណ៍... ដោយអំណាចភាពជាអ្នកដឹង
 សព្វកាយទាំងអស់ ដកដង្ហើមចេញ-ចូលជាអារម្មណ៍... ដោយអំណាចភាពជា
 អ្នករម្ងាប់កាយសន្ធឹវ ដកដង្ហើមចេញ-ចូលជាអារម្មណ៍ សតិវមែនតាំងមាំនៅក្នុង
 អារម្មណ៍នោះ បីតិជាវត្ថុដែលលោកដឹងបានច្បាស់ដោយសតិនោះ ដោយការដឹង
 នោះ កាលភិក្ខុនីកដញ្ជឹងនូវឈាននោះ បីតិនោះក៏ជាវត្ថុដែលលោកដឹងច្បាស់បាន
 កាលភិក្ខុ ដឹងហើយ... ឃើញហើយ... បច្ចុវេក្ខណៈហើយ... អធិដ្ឋានចិត្តហើយ
 (គឺ អធិដ្ឋានឈានចិត្តថា នឹងនៅក្នុងឈានអស់វេលាប៉ុណ្ណោះ)... សម្រេចចិត្ត
 ដោយសទ្ធាហើយ... ផ្តល់សេចក្តីព្យាយាមហើយ... ញ៉ាំងសតិឲ្យតាំងមាំហើយ...
 តាំងចិត្តឲ្យពិតប្រាកដហើយ... ដឹងដោយបញ្ញាហើយ... ដឹងក្រែលែងនូវអភិញ្ញេយ្យ
 ធម៌ហើយ... កំណត់ដឹងនូវបរិញ្ញេយ្យធម៌ហើយ... លះនូវបហាតត្វធម៌ហើយ...
 ចម្រើនការវេតត្វធម៌ហើយ... ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវសច្ចិកាតត្វធម៌ហើយ បីតិនោះ ក៏
 ជាវត្ថុដែលលោកដឹងបានច្បាស់ បីតិនោះ ជាវត្ថុដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់ដោយប្រការ
 ដូច្នោះ ។

សូម្បីបទដ៏សេស គឺ **សុខបដិសំវេទី ចិត្តសន្ធឹវបដិសំវេទី** ក៏គប្បីជ្រាប
 តាមន័យនេះចុះ តែនេះជាការប្លែកគ្នាបន្តិចបន្តួចក្នុងបទទាំងនោះ គឺ **សុខបដិ-
 សំវេទិតា** គឺ ភិក្ខុដឹងច្បាស់នូវសុខ គប្បីយល់ថា ទាក់ទងដោយឈាន ៣ ដែល
 មានសុខជាអង្គ , **ចិត្តសន្ធឹវបដិសំវេទិតា** គឺ ភាពដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់នូវ
 ចិត្តសន្ធឹវ , គប្បីយល់ថា ទាក់ទងដោយឈានទាំង ៤ គឺ ដែលមានវេទនាជា
 អង្គសុទ្ធ , ខន្ធ ២ មានវេទនាជាដើម ឈ្មោះថា **ចិត្តសន្ធឹវ** , ក្នុងបទថា
សុខបដិសំវេទី នោះ លោកខែទុកក្នុងបដិសម្តិទាថា ពាក្យថា **សុខ** បានដល់ **សុខ**

២ គឺ កាយិកសុខ ១ ចេតសិកសុខ ១ ដូច្នោះ ដើម្បីសម្តែងវិបស្សនាកូមី ។

ពាក្យថា បស្សម្តាយំ ចិត្តសង្ខារំ នោះ មានសេចក្តីថា រម្ងាប់ គឺ រលត់ចិត្តសង្ខារដែលគ្រោតគ្រាត ការរលត់ចិត្តសង្ខារនោះ គប្បីជ្រាបដោយន័យដែលពោលហើយក្នុងពេលអធិប្បាយកាយសង្ខារដោយពិស្តារ (ផ្សេងគ្នាត្រង់ទីនោះ ជាកាយសង្ខារ ទីនេះជាចិត្តសង្ខារប៉ុណ្ណោះ) ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបទទាំងនោះ ក្នុងបទបីតិ លោកពោលនូវវេទនាដោយរូបនៃបីតិ , ក្នុងបទសុខ លោកពោលនូវវេទនាដោយរូបរបស់ខ្លួនវា , ក្នុងបទចិត្តសង្ខារ ២ បទ រាប់ថា ពោលវេទនាប្រកបនឹងសញ្ញា ព្រោះបាលីក្នុងបដិសម្តិទាមគ្គថា សញ្ញា នឹងវេទនា ជាចេតសិកធម៌ (២) នោះ ទាក់ទងនឹងចិត្ត ជាចិត្តសង្ខារដូច្នោះឯង ។

បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ចតុក្កុះនេះ ទ្រង់ត្រាស់ដោយន័យនៃវេទនានុបស្សនាដោយប្រការដូច្នោះ ។

មហាជីកា

បទថា បីតិបដិសំវេទី ប្រែថា ដែលមានប្រក្រតីដឹងដោយប្រពៃជាចំណែកៗ នូវបីតិនោះ ឬប្រែថា ដឹងដោយប្រពៃជាចំណែកៗ នូវបីតិនោះ ប្រឲ្យនាយស្តាប់ថា ដែលធ្វើបីតិឲ្យជាការដែលដឹងច្បាស់ ។ ក្នុងពាក្យថា បីតិបដិសំវេទី នោះ ការដែលបីតិជាវត្ថុដែលព្រះយោគីដឹងយ៉ាងគោរព ទ្រង់ធ្វើឲ្យយើងជ្រាបបានដោយស័ព្ទថា សំវេទន នោះឯងក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ការដឹងនូវបីតិនោះ ទ្រង់ត្រូវការហើយដោយប្រការណា ដើម្បីសម្តែងនូវប្រការនោះ ទើបទ្រង់ប្រើស័ព្ទថា បដិ មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា បដិសំវេទី ព្រោះអត្ថថា ជាអ្នកដឹងដោយប្រពៃ ជា

ចំណែកៗ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ដោយអាការ ២ ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា បីតិជាធម្មជាតិដែលព្រះយោគីដឹងច្បាស់ដោយ អារម្មណ៍ដូចម្តេច ជាពាក្យសួរ ។ ពាក្យថា ព្រះយោគីរមែងចូលឈាន ២ ដែល មានបីតិ គឺ ព្រះយោគីរមែងចូលឈាន ២ គឺ ឈានទី ១ និងឈានទី ២ ដែល សហគតៈដោយបីតិតាមលំដាប់ ។ បទថា តស្ស កែជា តេន ។ ព្រោះថា សម្លឹង ដល់បទថា បដិសំវេទិតា ហើយបទថា តស្ស នេះ ក៏ត្រូវជាធម្មវិភត្តិ ក្នុងអត្ថន័យ ថា ជាកត្ត (អ្នកធ្វើ) ។ បទថា សមាបត្តិក្ខណោ ប្រែថា ក្នុងខណៈដែលចូល ឈាន ។ ពាក្យថា ដោយការបានមកនូវឈាន គឺ ដោយភាពជាអ្នកព្រមព្រៀង ដោយឈាន ។ ពាក្យថា ដោយអារម្មណ៍ គឺ ដោយអារម្មណ៍ជាគន្លង មាន សេចក្តីថា បីតិដែលទាក់ទងក្នុងឈានដែលមាននិមិត្តនោះជាអារម្មណ៍ គឺ ព្រះ យោគីដឹងច្បាស់ហើយ ក៏ព្រោះអារម្មណ៍ជាវត្ថុដែលលោកដឹងច្បាស់ហើយ , មាន អធិប្បាយដូចម្តេច ? មានអធិប្បាយយ៉ាងនេះថា ប្រៀបដូចជាកាលបុរសអ្នកដើរ ស្វែងរកតស៍ បានដឹងច្បាស់ទីអាស្រ័យនៅរបស់តស៍នោះហើយ ក៏ជាអ្នកបាន ដឹងច្បាស់ហើយ ចាប់មេតស៍មួយនោះហើយ ព្រោះការចាប់តស៍ដោយកម្លាំងនៃ ការរាយមន្តនោះ ជាវត្ថុដែលធ្វើងាយហើយយ៉ាងណា កាលព្រះយោគីបានដឹង ច្បាស់នូវអារម្មណ៍ដែលជាទីអាស្រ័យនៃបីតិហើយ គឺ ត្រូវបានដឹងច្បាស់នូវបីតិ នោះហើយដូចគ្នា ព្រោះការកំណត់នូវបីតិនោះ ដោយវិសេសលក្ខណៈ និង សាមញ្ញលក្ខណៈ ជាវត្ថុធ្វើបានងាយហើយក៏ដូច្នោះ ដូច្នោះឯង។

គប្បីនាំពាក្យចូលមកភ្ជាប់គ្នាថា សួរថា បីតិជាធម្មជាតិដែលព្រះយោគីដឹង

ច្បាស់ដោយអសម្មោហៈដូចម្តេច ? ពាក្យថា ក្នុងខណៈនៃវិបស្សនា គឺ ក្នុង
ខណៈឃើញបីតិដែលជាអារម្មណ៍ដោយវិបស្សនាបញ្ញា ដែលដល់នូវភាពចាស់ក្លា
ហើសរហួន ។ ពាក្យថា ដោយការចាក់ធ្លុះលក្ខណៈ គឺ ដោយការចាក់ធ្លុះ
វិសេសលក្ខណៈ និងសាមញ្ញលក្ខណៈនៃបីតិ ។ ពិតណាស់ កាលព្រះយោគីដឹង
ច្បាស់លក្ខណៈដោយវិសេស និង ដោយសាមញ្ញនៃធម៌ណាបានហើយ គឺ បាន
ដឹងច្បាស់ធម៌នោះ ទៅតាមសេចក្តីពិតហើយនោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ លោក
អាចារ្យទើបពោលថា បីតិ គឺ ព្រះយោគីនោះដឹងច្បាស់ហើយ ដោយអសម្មោហៈ
ដូច្នោះ ។

ឥឡូវនេះ លោកអាចារ្យបំណងនឹងបើកផ្ទះនូវអត្ថន័យនោះ ដោយព្រះបាលី
នោះឯង ទើបពោលថា សេចក្តីនេះសមពិតតាមដែលព្រះសារីបុត្រពោលទុកដូច្នោះ
ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យថា ដោយអំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលវែងជាដើម ក្នុងព្រះបាលី
បដិសម្តិទាមគ្គនោះ ខ្ញុំព្រះករុណាគួរពោលអធិប្បាយពាក្យណាទុក ពាក្យនោះខ្ញុំ
ព្រះករុណាបានពោលអធិប្បាយទុកក្នុងខាងដើមហើយ ។ តែក្នុងទីនេះព្រះបាលីមក
ហើយដែលទាក់ទងក្នុងការសម្តែងភាពជា សតោការី គឺ អ្នកមានប្រក្រតីចម្រើន
សតិ , ក្នុងទីនេះ មកហើយដោយទាក់ទងនឹងបីតិដែលព្រះយោគីដឹងច្បាស់ហើយ
និង ជាអ្នកកំណត់បីតិឲ្យបានដឹងច្បាស់ លោកក៏បានចែកទុកដោយអត្ថហើយនោះ
ឯង ។ តទៅនេះជាន័យសន្ទេបក្នុងសេចក្តីនេះ ន័យមួយទៀត គឺពាក្យថា ដោយ
អំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង បានដល់ ដោយអំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង
ដែលជាអារម្មណ៍ ភ្ជាប់សេចក្តីថា កាលភិក្ខុនោះកំពុងដឹងច្បាស់នូវបីតិនោះ គឺ
លោកដឹងច្បាស់ហើយ ។ ពាក្យថា កាលភិក្ខុកំពុងដឹងច្បាស់នូវឯកគ្គតានៃចិត្ត គឺ

ការមិនរាយមាយ គឺ កាលភិក្ខុដឹងច្បាស់នូវឯកគុតានៃចិត្តដែលទាក់ទងក្នុងឈាន
 ដែលបានឈ្មោះថា ការមិនរាយមាយដោយបញ្ញាដែលសម្បយុត្តនឹងឯកគុតានោះ។
 ពិតណាស់ បីតិជាធម្មជាតិដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់បានដោយអារម្មណ៍ជាគន្លងយ៉ាង
 ណា សូម្បីធម៌ទាំងឡាយដែលសម្បយុត្តនឹងបីតិនោះ ក៏ជាធម្មជាតិដែលភិក្ខុដឹង
 ច្បាស់បានដោយអារម្មណ៍ ជាគន្លងយ៉ាងនោះដូចគ្នានោះឯង ។ ពាក្យថា សតិ គឺ
 ជាធម្មជាតិដែលចូលទៅតាំងទុកបានហើយ មានសេចក្តីថា សតិដែលសម្បយុត្ត
 នឹងឈាន ដែលភិក្ខុនោះ ចូលទៅតាំងទុកត្រង់អារម្មណ៍នោះបានហើយ ដោយ
 អំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចូលវែង ឈ្មោះថា ជាការចូលទៅតាំងទុកសូម្បីក្នុងឈាន
 ដោយអារម្មណ៍ជាគន្លង ។ ពាក្យថា ដោយសតិនោះជាដើម មានសេចក្តីថា
 បីតិនោះដែលមាននិមិត្តនោះជាអារម្មណ៍ គឺ ភិក្ខុដឹងច្បាស់ហើយ ដោយអំណាច
 នៃអារម្មណ៍នោះ ព្រោះអារម្មណ៍ជាវត្ថុដែលភិក្ខុដឹងច្បាស់ហើយយ៉ាងល្អ ដោយ
 សតិដែលតាំងឡើងយ៉ាងនេះនោះ ដោយញ្ញាណតាមដែលពោលហើយនោះ ។
 សូម្បីក្នុងពាក្យថា ដោយអំណាចនៃខ្យល់ដង្ហើមចេញវែងជាដើម ក៏គប្បីជ្រាប
 អត្ថន័យដោយន័យនេះឯង ។

លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងការដឹងច្បាស់បីតិ ដែលសម្តែងទុកដោយទាក់
 ទងនឹងចតុក្កុះដំបូងហើយយ៉ាងនេះ ដោយការចែកតាមអារម្មណ៍ និងអសម្មោហៈ
 ទើបពោលថា កាលភិក្ខុកំពុងនឹកដល់ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា
 កាលភិក្ខុកំពុងនឹកដល់ គឺ កាលភិក្ខុកំពុងនឹកដល់ឈាន ។ ពាក្យថា បីតិនោះ បាន
 ដល់ បីតិដែលទាក់ទងក្នុងឈាននោះ ។ ពាក្យថា កាលភិក្ខុកំពុងដឹង គឺ កាលភិក្ខុ
 កំពុងដឹងដោយអារម្មណ៍ជាគន្លងក្នុងខណៈដែលចូលឈាន ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា បីតិ

នោះ គឺ លោកដឹងច្បាស់ហើយ ។ ពាក្យថា កាលភិក្ខុកំពុងឃើញ គឺ កាល
ភិក្ខុចេញអំពីឈានហើយឃើញដោយញាណ ដែលជាគ្រឿងឃើញ ។ ពាក្យថា
កាលភិក្ខុកំពុងបច្ចុវេក្ខណៈទៅ គឺ កាលភិក្ខុកំពុងពិចារណាឈាន ។ ពាក្យថា
កាលភិក្ខុកំពុងអធិដ្ឋានចិត្ត គឺ កាលភិក្ខុអធិដ្ឋានឈានចិត្តថា យើងនឹងជាអ្នក
ព្រមព្រៀងដោយឈាន (ចូលឈាន) តែម្យ៉ាងអស់កាលប៉ុណ្ណោះដូច្នោះ ។ តាម
ការដែលពោលហើយនេះ គឺ លោកអាចារ្យសម្តែងការដឹងច្បាស់នូវបីតិជាអាម្មណ៍
ដោយការដឹងច្បាស់នូវឈានជាមុខ ដោយអំណាចនៃវសី ៥ យ៉ាង ។

ឈាន និងវិបស្សនានឹងសម្រេចបានដោយធម៌ពួកណា ឥឡូវនេះ លោក
អាចារ្យបំណងសម្តែងការដឹងច្បាស់នូវបីតិ ដោយទាក់ទងនឹងធម៌ មានសទ្ធាជាដើម
ដែលទាក់ទងក្នុងឈាន និងទាក់ទងក្នុងវិបស្សនា និងមគ្គទាំងនោះ ទើបពោលថា
កាលភិក្ខុបង្ហាន់ចិត្តជឿដោយសទ្ធាដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា
កាលភិក្ខុកំពុងបង្ហាន់ចិត្តជឿ គឺ កាលភិក្ខុកំពុងជឿ អធិប្បាយថា ដោយទាក់ទង
ជាមួយសមថៈនិងវិបស្សនា សូម្បីក្នុងពាក្យថា កាលភិក្ខុកំពុងផ្តងសេចក្តីព្យាយាម
ជាដើមក៏មានន័យនេះឯង ។ ពាក្យថា នូវអភិញ្ញេយ្យធម៌ គឺ នូវធម៌ដែល
គួរដឹងដោយបញ្ញា ដ៏វិសេសក្រៃលែង ។ ពាក្យថា កាលភិក្ខុដឹងក្រៃលែង គឺ
កាលភិក្ខុដឹងដោយមគ្គបញ្ញា ដែលមានវិបស្សនាបញ្ញាជាខាងដើម ។ ពាក្យថា
កាលភិក្ខុកំណត់ដឹងបរិញ្ញេយ្យធម៌ គឺ កាលភិក្ខុកំណត់ដឹងទុក្ខសច្ច ដោយតិរណ-
បរិញ្ញា និងដោយមគ្គបញ្ញា ។ ពាក្យថា កាលភិក្ខុកំពុងលះបង់បហាតព្វធម៌ គឺ
កាលភិក្ខុលះសមុទយសច្ច ដោយបហានបរិញ្ញា និង មគ្គបញ្ញា ។ ឈ្មោះថា
ភិក្ខុកាលចម្រើនការវេតព្វធម៌ គឺ ចម្រើនមគ្គសច្ច ធ្វើឲ្យច្បាស់សច្ចិកាតព្វធម៌ គឺ

ធ្វើឲ្យច្បាស់និរោធសច្ច ។ ក៏ក្នុងរឿងនេះ អាចារ្យពួកខ្លះលើកបទថា **អភិញ្ញេយ្យំ** គឺ នូវធម៌ដែលគួរដឹងក្រែកលែងជាដើមទុក ដោយទាក់ទងនឹងបីតិប្បណ្ណោះ ពាក្យនោះ មិនត្រឹមត្រូវ ព្រោះលោកបំណងនឹងលើកប្រជុំធម៌ មានឈានជាដើម ហើយដកយកបីតិចេញអំពីប្រជុំធម៌នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងអធិការនេះគប្បីជ្រាបថា ដោយបទថា ដោយអំណាចនៃ ខ្យល់ដង្ហើមចូលវែងជាដើម គឺ លោកពោលដល់ការដឹងនូវបីតិដោយអារម្មណ៍ ដោយទាក់ទងនឹងចតុក្កៈដំបូង , ក្នុង ៥ បទ មានបទថា កាលភិក្ខុកំពុងនឹកដល់ ជាដើម ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ ចំណែកដោយបទថា កាលភិក្ខុដឹងក្រែកលែងនូវ អភិញ្ញេយ្យធម៌ជាដើម គឺ លោកពោលដល់ការដឹងច្បាស់នូវបីតិ ដោយ អសម្មោហៈ ។ ដោយបទថា កាលភិក្ខុបង្ហោនចិត្តជឿដោយសទ្ធាជាដើម គឺ លោកពោលដល់ការដឹងច្បាស់បីតិ សូម្បីដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះហេតុនោះ ដោយសន្ធឹបគប្បីឃើញថា លោកពោលដល់ការដឹងច្បាស់នូវបីតិ ដោយអារម្មណ៍ ដោយអំណាចសមថៈ ដោយអសម្មោហៈ ដោយអំណាចវិបស្សនា ។ សួរថា ក៏ក្នុងវេទនានុបស្សនានេះ ព្រោះហេតុអ្វី លោកទើបកាន់យកវេទនាដោយបីតិ ជាសំខាន់ មិនកាន់យកដោយសកាវៈដែលមានប្រាកដ (ដោយចំពោះទៅវិញ) ? ឆ្លើយថា លោកកាន់យកវេទនាដោយបីតិជាសំខាន់ មិនកាន់យកដោយសកាវៈ ដែលមានប្រាកដ ក៏ដើម្បីនឹងចែកវេទនា ដោយអំណាចការចែកកុមិជាដើម ហើយ សម្តែងវេទនានុបស្សនាទុកជា ៤ ប្រការ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះបីតិជាធម្មជាតិ ដែលគ្រោតគ្រាត ព្រះមានព្រះភាគដែលនឹងទ្រង់សម្តែងវេទនាកម្មដ្ឋាន ទើបទ្រង់ សម្តែងសុខដែលសម្បយុត្តនឹងបីតិនោះ ទុកដោយបីតិជាសំខាន់ ក៏ដើម្បីកាន់យក

(យល់បាន) ដោយងាយ ។

ពាក្យថា សូម្បីបទដ៏សេស ក៏គប្បីជ្រាបតាមន័យនេះដែរ មានសេចក្តីថា បទថា សុខបដិសំវេទិចិត្តសង្ខារបដិសំវេទិ ក៏គប្បីជ្រាបដោយអត្តតាមន័យ ដែល មកក្នុងបទថា បីតិបដិសំវេទិ នោះឯង ។ ពិតណាស់ បណ្ឌិតអាចនឹងដាក់ បទ ថា សុខ ជាដើម ជំនួសត្រង់បីតិបានដោយន័យថា ភាពជា សុខបដិសំវេទិ រមែងមានបានដោយអាការ ២ គឺជា ចិត្តសង្ខារបដិសំវេទិ រមែងមានបានដោយ អារម្មណ៍ ដូច្នោះជាដើម ហើយយល់សេចក្តីបានដោយន័យថា ភិក្ខុរមែងចូលឈាន ៣ ឬ ឈាន ៤ ដែលសហគតៈដោយសុខ ដូច្នោះជាដើម ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ដោយអំណាចនៃឈាន ៣ ដូច្នោះជាដើម ។ ដោយ អាទិ ស័ព្ទ ក្នុងបទថា វេទនាទយោ គឺ មានវេទនាជាដើម លោកកាន់យកសញ្ញា ផង ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា ខន្ធ ២ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដើម្បីសម្តែង ក្ខមិរបសវិបស្សនា គឺ ដើម្បីសម្តែងក្ខមិរបសវិបស្សនា ដោយទាក់ទងនឹងការ ពិចារណាបកិណ្ណកសង្ខារ លោកពោលថា បទថា សុខ បានដល់ សុខ ២ យ៉ាង ជាដើម ព្រោះក្នុងសមថៈមិនមានសុខផ្លូវកាយទេ ។ បទថា សោ បានដល់ ការ រលត់នោះ ដែលលោកពោលទុកដោយបរិយាយថា រម្ងាប់ ។ ដែលបានពោល ទុកក្នុងមាតិកា ពោលដោយកាយសង្ខារយ៉ាងពិស្តារហើយ ដោយន័យថា គឺ កាយ និងចិត្តរបស់ភិក្ខុនេះ ក្នុងកាលមុនដែលនៅមិនទាន់បានកំណត់កាន់យកដូច្នោះជាដើម ព្រោះដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមន័យដែលបានពោលហើយនោះចុះ។ មានសេចក្តី ផ្សេងគ្នាក្នុងសេចក្តីនេះប៉ុណ្ណោះ គឺ ក្នុងចតុក្កៈទី ១ នោះមកហើយ ដោយទាក់ទង នឹងកាយសង្ខារក្នុងចតុក្កៈទី ២ នេះ មកហើយដោយទាក់ទងនឹងចិត្តសង្ខារដូច្នោះ ។

លោកអាចារ្យ កាលសម្តែងដោយការចង្អុលដល់ការធ្វើចិត្តសង្ខារ ឲ្យរម្ងាប់
 យ៉ាងនេះហើយ បំណងសម្តែងពាក្យដែលគួរពោលផ្សេងៗ ក្នុងចតុក្កុះនេះ ទើប
 ពោលថា ម្យ៉ាងទៀត ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ក្នុងបទថា
 បីតិ គឺក្នុងចំណែករបស់ពាក្យពោលដែលសម្តែងទុកដោយពាក្យថា បីតិបដិសំវេទី
 ជាដើម ។ ពាក្យថា ត្រាស់ដល់វេទនាទុកដោយបីតិជាសំខាន់ គឺ ត្រាស់ដល់
 វេទនាដែលសម្បយុត្តនឹងបីតិនោះដោយការអាងដល់បីតិ អធិប្បាយថា មិនបាន
 ត្រាស់ដល់តួបីតិ ។ ហេតុក្នុងការត្រាស់ដល់វេទនា មិនបានត្រាស់ដល់តួបីតិនោះ
 ខ្ញុំព្រះករុណា បានពោលហើយក្នុងខាងដើមនោះឯង ។ ពាក្យថា ក្នុងបទថា
 ចិត្តសង្ខារទាំងពីរបទ បានដល់ ក្នុងពីរបទដែលទាក់ទងនឹងចិត្តសង្ខារ គឺបទថា
 ចិត្តសង្ខារបដិសំវេទី បស្សម្តាយំ ចិត្តសង្ខារំ ។ ឈ្មោះថា ទាក់ទងនឹងចិត្ត ព្រោះ
 អត្ថថា ទាក់ទងនឹងចិត្ត តាមព្រះពុទ្ធវចនៈដែលថា ព្រោះវិញ្ញាណជាបច្ច័យទើប
 មាននាមរូប ។ ព្រោះហេតុនោះៗឯង ធម៌ទាំងឡាយ មានសញ្ញានិងវេទនាជាដើម
 ឈ្មោះថា ចិត្តសង្ខារ ព្រោះអត្ថថា ដែលចិត្តតាក់តែងដូច្នោះក៏ពិត តែក្នុងទីនេះ
 ត្រឹមតែជាប្រការកំណត់ថា ជាចិត្តសង្ខារយ៉ាងណា លោកទើបបំណងយកសញ្ញា
 និងវេទនាប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា ត្រាស់ដល់វេទនាដែលសម្បយុត្ត
 នឹងសញ្ញា ដូច្នោះ ។

(ចប់ មហាដីកា)

(ចប់ ការអធិប្បាយ ចតុក្កុះ ទី ២)

ចតុក្កុះទី ៣

សូម្បី ចិត្តបដិសំវេទិតា គឺ ការកំណត់ដឹងចិត្ត ក្នុងចតុក្កុះទី ៣ ក៏គប្បី ជ្រាបថា ទាក់ទងដោយឈានទាំង ៤ , ពាក្យថា អភិបដិមោទយំ ចិត្តំ នោះ មានសេចក្តីថា ភិក្ខុសិក្សថា យើងនឹងជាអ្នកញ៉ាំងចិត្តឲ្យត្រេកអរក្រៃលែង ឲ្យ សប្បាយ ឲ្យអាចហ៊ាន ឲ្យរីករាយ ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ការរីករាយក្នុងប្រការ នេះរមែងមានដោយអាការ ២ គឺ ដោយអំណាចសមាធិ ១ ដោយអំណាច វិបស្សនា ១ សួរថា រីករាយដោយអំណាចសមាធិដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ភិក្ខុចូល ឈាន ២ ដែលមានបីតិជាអង្គ លោកញ៉ាំងចិត្តឲ្យរីករាយ ឲ្យសប្បាយដោយបីតិ ដែលជាសម្បយុត្តធម៌ក្នុងខណៈដែលកំពុងចូលឈាននោះ យ៉ាងនេះ ហៅថា រីករាយ ដោយអំណាចសមាធិ ។ សួរថា រីករាយដោយអំណាចវិបស្សនាដូចម្តេច ? ភិក្ខុ កាលចូលឈាន ២ ដែលមានបីតិជាអង្គ ចេញហើយ ពិចារណានូវបីតិដែល សម្បយុត្តនឹងឈាន ដោយការអស់ទៅ សូន្យទៅ លោកធ្វើបីតិដែលសម្បយុត្ត នឹងឈានជាអារម្មណ៍ ញ៉ាំងចិត្តឲ្យរីករាយ ឲ្យត្រេកអរ ក្នុងខណៈដែលឃើញ ដោយវិបស្សនានោះ យ៉ាងនេះ ។

អ្នកបដិបត្តិដូច្នោះ ឈ្មោះថា សិក្ស ថា យើងនឹងជាអ្នកញ៉ាំងចិត្តឲ្យរីករាយ ក្រៃលែង ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

ពាក្យថា សមាទហំ ចិត្តំ នោះ មានសេចក្តីថា តម្រង់ចិត្តឲ្យស្មើ គឺតាំងចិត្ត ឲ្យស្មើក្នុងអារម្មណ៍ដោយអំណាចឈាន មានបឋមជ្ឈានជាដើម ឬម្យ៉ាងវិញទៀត កាលភិក្ខុចូលឈានទាំងនោះ ចេញហើយ ពិចារណាចិត្តដែលសម្បយុត្តនឹងឈាន ដោយការអស់ទៅសូន្យទៅ ខណិកចិត្តកត្តា គឺ ការមានអារម្មណ៍តែមួយ នៃ

ចិត្តដែលតាំងនៅមួយជួរខណៈកើតឡើង ព្រោះការឃើញច្បាស់ត្រៃលក្ខណ៍ក្នុង
ខណៈវិបស្សនា ភិក្ខុតម្រង់ចិត្តឲ្យស្មើ គឺ តាំងចិត្តឲ្យស្មើក្នុងអារម្មណ៍ សូម្បីដោយ
អំណាចខណ៍កិច្ចកត្តា ដែលកើតឡើងយ៉ាងនោះក្តី ហៅថា សិក្សា ថា យើង
នឹងតាំងចិត្តឲ្យមាំ ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

ពាក្យថា វិមោចយំ ចិត្តំ នោះ មានសេចក្តីថា ភិក្ខុរដោះចិត្តចាកនិវរណៈ
ទាំងឡាយដោយបឋមជ្ឈាន រដោះចិត្តចាកវិតក្កវិចារៈដោយទុតិយជ្ឈាន រដោះចិត្ត
ចាកបីតិដោយតតិយជ្ឈាន រដោះចិត្តចាកសុខទុក្ខដោយចតុត្ថជ្ឈាន ឬ ម្យ៉ាងទៀត
ភិក្ខុចូលឈានទាំងនោះ ចេញហើយ ពិចារណាចិត្តដែលសម្បយុត្តនឹងឈានដោយ
ការអស់ទៅសូន្យទៅក្នុងខណៈនៃវិបស្សនានោះ លោកដោះចិត្តចាកនិច្ចសញ្ញា
ដោយអនិច្ចានុបស្សនា រដោះចិត្តចាកសុខសញ្ញាដោយទុក្ខានុបស្សនា... ចាក
អត្តសញ្ញាដោយអនត្តានុបស្សនា... ចាកនិរុដោយនិរុទ្ធិទានុបស្សនា... ចាករាគៈ
ដោយវិរាគានុបស្សនា... ចាកសមុទយដោយនិរោធានុបស្សនា... ចាកអាទាន គឺ
ការប្រកាន់មាំដោយបដិនិស្សក្តានុបស្សនា ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ព្រោះហេតុនោះ
ទើបហៅថា សិក្សា យើងនឹងរដោះចិត្ត ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

គប្បីជ្រាបថា ចតុក្កុះនេះ ទ្រង់ត្រាស់ដោយចិត្តានុបស្សនាដោយប្រការដូច្នោះ។

មហាដីកា

ក្នុងបទថា ចិត្តបដិសំវេទី នេះ មានសេចក្តីថា ជាអ្នកធ្វើចិត្តឲ្យមានការដឹង
ច្បាស់ រមែងដឹងបានដោយអាការ ២ គឺដោយអារម្មណ៍ និងដោយអសម្មោហៈ ។
ដោយអារម្មណ៍ដូចម្តេច ? ពាក្យឆ្លើយទាំងអស់ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបបានដោយងាយ

តាមទំនងនៃន័យដែលបានពោលហើយ ដោយពាក្យថា ព្រះយោគីរមែងចូលឈាន
៤ , ក្នុងខណៈដែលព្រះយោគីនោះចូលឈាន ចិត្តក៏ត្រូវព្រះយោគីនោះដឹង
ច្បាស់ដោយអារម្មណ៍ ដោយការបានមកនូវឈានដូច្នោះជាដើម ព្រោះហេតុនោះ
លោកអាចារ្យទើបពោលថា បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប ចិត្តបដិសំវេទី ដោយអំណាច
នៃឈាន ៤ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ធ្វើចិត្តឲ្យរីករាយ គឺ ធ្វើចិត្តដែលសម្បយុត្តនឹង
ឈានឲ្យរីករាយដោយបីតិដែលប្រកបរួមគ្នា ឬ ធ្វើវិបស្សនាចិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ធ្វើបីតិនោះឲ្យជាអារម្មណ៍ ឲ្យរីករាយដោយបីតិដែលជាអារម្មណ៍នោះ ។ ឯង ។
បទថា បមោទេន្តោ គឺ ឲ្យត្រេកអរជាដើម ក៏ជាពាក្យវេវចនៈរបស់ពាក្យថា
មោទេន្តោ គឺ ឲ្យរីករាយនោះឯង ព្រោះជាពាក្យបរិយាយរបស់បីតិ ។

ពាក្យថា ឈ្មោះថា រមែងធ្វើចិត្តឲ្យរីករាយដោយបីតិដែលសម្បយុត្ត មាន
សេចក្តីថា កាលចម្រើន គឺ កាលធ្វើឈានចិត្តនោះៗ ឯងឲ្យដល់អាការីករាយ
ស្រស់ស្រាយ ដោយបីតិក្នុងឈានដែលសម្បយុត្តនឹងឈានចិត្ត ដែលជាបីតិ-
សម្ពោជ្ឈន្តដែលមានការផ្អែតជាលក្ខណៈ ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ មានសហជា-
តប្បច្ច័យជាដើម និងដោយអំណាចនៃឈានប្បច្ច័យ , ក៏ពោលបានថា ឈ្មោះ
ថា ធ្វើឲ្យរីករាយ និង ធ្វើឲ្យត្រេកអរ ។ បទថា អារម្មណ៍ កត្វា មានសេចក្តីថា
ព្រះយោគីវិចារកាលធ្វើវិបស្សនាចិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ធ្វើបីតិដែលសម្បយុត្ត
នឹងឈានដ៏ឱឡារ គឺ ប្រសើរ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ឲ្យដល់នូវអាការត្រេកអរ រីករាយ
ដោយបីតិដែលជាអារម្មណ៍នោះ ។ ឯង ក៏ពោលបានថា ឈ្មោះថា ធ្វើចិត្តឲ្យ
រីករាយ ឲ្យត្រេកអរ ។

ពាក្យថា តម្រង់ទុកស្មើ គឺ តម្រង់ទុកដោយអំណាចនៃអប្បនា ដោយប្រការ

ដែលចិត្តមិនស្រួតចុះ មិនប៉ោងឡើង ព្រោះមិនចូលដល់ធម៌ដែលជាបក្ខពួកនៃការ
 រុញរា និងធម៌ដែលជាបក្ខពួកនៃការរាយមាយ សូម្បីត្រឹមបន្តិចបន្តួចដោយប្រការ
 ដែលចិត្តមិនប្រាសចាកការស្ងប់ ព្រោះការធ្វើឥន្ទ្រិយទាំងឡាយឲ្យដំណើរទៅដោយ
 ភាពស្មើគ្នាបាន ឬ ដោយប្រការដែលចិត្តត្រូវតាំងនៅបានដោយប្រពៃ ព្រោះ
 ដល់នូវការមិនញាប់ញ័រ ហេតុ ព្រោះសមាធិដល់នូវភាពខ្ពង់ខ្ពស់នោះឯង ។ ពាក្យ
 ថា ដោយការចាក់ធ្លុះលក្ខណៈ គឺ ដោយការចាក់ធ្លុះ បានដល់ ការដឹងលក្ខណៈ
 នីមួយៗ នូវលក្ខណៈ មានអនិច្ចលក្ខណៈជាដើម ។ ពាក្យថា ខណិកចិត្តកត្តា
 បានដល់ សមាធិដែលមានការតាំងនៅបានជាខណៈៗ ។ ពិតណាស់ សមាធិនោះ
 កាលប្រព្រឹត្តទៅមិនដាច់ខ្សែក្នុងអារម្មណ៍ ដោយអាការណាមួយ មិនត្រូវធម៌ដែល
 ជាបដិបក្ខគ្របសង្កត់ ក៏ដូចជាដល់អប្បនា រមែងតាំងចិត្តទុកឲ្យអស់ការញាប់ញ័រ។
 ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា កាលធ្វើចិត្តឲ្យតាំងមាំស្មើ ដែលកើតឡើង
 យ៉ាងនេះដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យថា រដោះចិត្ត គឺ ធ្វើឲ្យស្ងប់ទៅដោយអំណាចនៃវិក្ខម្ពនវិមុត្តិ មាន
 សេចក្តីថា លះនីវរណៈទាំងឡាយតែម្យ៉ាងបាន ។ ពាក្យថា ក្នុងខណៈនៃវិបស្សនា
 គឺ ក្នុងខណៈនៃកង្កានុបស្សនាញាណ ។ ពិតណាស់ ខាងចុងបំផុត ដោយភាពជា
 របស់មិនទៀងឈ្មោះថា កង្ក គឺ ការបែកធ្លាយ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរដែល
 តាមពិចារណាយើញកង្កៈ ដោយកង្កានុបស្សនាញាណនោះ រមែងឃើញសង្ខារ
 ទាំងពួងថាមិនទៀងដោយមានចិត្តជាមុខ មិនមែនឃើញថា ទៀង ។ ព្រោះវត្ថុ
 ដែលមិនទៀងជាទុក្ខ និងព្រោះវត្ថុដែលជាទុក្ខ ជាអនត្តា ទើបតាមឃើញសង្ខារ
 នោះៗ ឯងថាជាទុក្ខ មិនមែនតាមឃើញថាជាសុខ ។ រមែងតាមឃើញថាជាអនត្តា

មិនមែនតាមឃើញថាជាអត្តា ។ តែព្រោះហេតុដែលវត្ថុណាមិនទៀង ជាទុក្ខ ជា
អនត្តា វត្ថុនោះមិនមែនវត្ថុដែលគួរភ្លឺតភ្លឺន វត្ថុនោះ ក៏មិនមែនវត្ថុដែលគួរ
ត្រេកត្រអាល និងវត្ថុណាមិនមែនវត្ថុដែលគួរត្រេកត្រអាល វត្ថុនោះក៏មិនមែនជា
វត្ថុដែលគួររីករាយ ។ ដូច្នោះ កាលព្រះយោគវចរបានឃើញសង្ខារថា មិនទៀង
ជាទុក្ខ ជាអនត្តាហើយ តាមគន្លងនៃការឃើញកង្កៈ ព្រះយោគវចរក៏រមែងនឿយ
ណាយក្នុងសង្ខារនោះ មិនមែនភ្លឺតភ្លឺន មិនត្រេកត្រអាល មិនរីករាយ ។ ព្រះ
យោគវចរនោះ កាលនឿយណាយប្រាសចាកតម្រេកយ៉ាងនេះ ក៏រមែងធ្វើរាគៈឲ្យ
រលត់ទៅ មិនមែនធ្វើឲ្យកើតឡើងដោយលោកិយញ្ញាណនោះ ។ ឯងមុន , មាន
សេចក្តីថា មិនសាងហេតុកើតឡើងនៃសង្ខារនេះ ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត មានន័យថា
ព្រះយោគវចរដែលប្រាសចាកតម្រេកត្រអាលហើយ យ៉ាងនេះនោះ រមែងធ្វើ
សង្ខារដែលនៅមិនទាន់ឃើញឲ្យរលត់ទៅ ដោយញ្ញាណរបស់ខ្លួន ដូចជាសង្ខារ
ដែលបានឃើញហើយ មិនមែនធ្វើឲ្យកើតឡើង , គឺ រមែងដាក់ចិត្តចំពោះការ
រលត់របស់សង្ខារនេះប៉ុណ្ណោះ មិនមែនដាក់ចិត្តចំពោះការកើតឡើង ។ ព្រះយោគី
ដែលបដិបត្តិបានយ៉ាងនេះនោះ ឈ្មោះថា រមែងលះបង់ មិនមែនប្រកាន់មាំ ។
មានអធិប្បាយដូចម្តេច អធិប្បាយថា បញ្ញាដែលតាមពិចារណាឃើញថា មិន
ទៀងជាដើមនេះ លោកហៅថា បរិច្ចាគបដិវិស្សគ្គ និង បក្ខន្ធបដិវិស្សគ្គ ព្រោះ
លះបង់កិលេសទាំងឡាយ ព្រមទាំងខន្ធ និងអភិសង្ខារទាំងឡាយ ព្រោះការឃើញ
ទោសនៃសង្ខតធម៌ ក៏ស្ទុះទៅ ដោយការដែលបង្កាន់ចិត្តទៅកាន់ព្រះនិព្វានដែល
បដិបក្ខនឹងសង្ខតធម៌នោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគវចរដែលប្រកបព្រម
ដោយបញ្ញា ដែលតាមពិចារណាឃើញថា មិនទៀង ជាដើមនោះ ទើបឈ្មោះថា

រមែងលះបង់កិលេសទាំងឡាយ និងសុំទៅក្នុងព្រះនិព្វាន តាមន័យដែលបាន
ពោលហើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបបានពោលថា ក្នុងខណៈនៃ
វិបស្សនា ព្រះយោគាវចរនោះ រដោះចិត្ត គឺ ធ្វើឲ្យផុតចាកនិច្ចសញ្ញា ដោយ
អនិច្ចានុបស្សនា ។ ល ។ រដោះចិត្ត គឺ ធ្វើឲ្យផុតចាកអាទាន ដោយបដិនិ-
ស្សគ្គានុបស្សនា ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ដូច្នោះ ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ បញ្ញាដែលតាមពិចារណាយើញវត្ថុដែលមិនទៀង ឬ
តាមពិចារណាយើញថា មិនទៀង ឈ្មោះថា អនិច្ចានុបស្សនា ។ ពាក្យថា អនិច្ចា-
នុបស្សនានេះ ជាឈ្មោះនៃវិបស្សនាបញ្ញាដែលប្រព្រឹត្តទៅកាន់យកការវះនៃធម៌
ទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ជារបស់មិនទៀង ។ ពាក្យថា ចាក
និច្ចសញ្ញា គឺ ចាកនិច្ចសញ្ញាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសង្ខតធម៌ថា ទៀង យ័នយូរ ។
គប្បីឃើញថា លោកកាន់យកទាំងចិត្ត និង ទិដ្ឋិទុកដោយសញ្ញាជាប្រធាន ។
សូម្បីក្នុងសុខសញ្ញាជាដើមក៏មានន័យនេះឯង ។ ពាក្យថា ដោយនិព្វិទានុបស្សនា
គឺ ដោយអនុបស្សនាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការនឿយណាយក្នុងសង្ខារទាំង-
ឡាយ ។ ពាក្យថា ចាកនន្ទិ គឺ ការភ្លើតភ្លើន គឺ ចាកតណ្ហាប្រកបដោយបីតិ ។
ពាក្យថា ដោយវិរាគានុបស្សនា គឺ ដោយអនុបស្សនាដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ
គឺ ដោយអាការដែលប្រាសចាកតម្រេក ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប
ពោលថា រដោះចិត្តចាករកៈដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដោយនិរោធានុបស្សនា គឺ
ដោយបញ្ញាដែលតាមពិចារណាយើញការរលត់ទៅនៃសង្ខារទាំងឡាយ ។ ម្យ៉ាង
ទៀត បញ្ញាដែលតាមពិចារណាយើញដោយប្រការដែលសង្ខារទាំងឡាយ នឹង
រលត់ទៅតែម្យ៉ាង មិនកើតឡើងដោយអំណាចនៃភពប្តីតទៅទៀត ឈ្មោះថា

និរោធនុបស្សនា ។ ក៏និរោធនុបស្សនានេះ បានដល់ មុត្តិតុកម្សតាញាណដែល
មានកម្លាំង ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា រដោះចិត្តចាក
សមុទយៈ ដូច្នោះ ។ អនុបស្សនាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការលះបង់ ឈ្មោះថា
បដិនិស្សក្កានុបស្សនា ។ ពាក្យថា ចាកអាទាន គឺ ចាកការប្រកាន់មាំដោយទាក់ទង
នឹងរបស់មិនទៀងជាដើម ឬ ចាកការកាន់យកបដិសន្ធិ ។ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប
អត្តាធិប្បាយក្នុងពាក្យទាំងនេះតាមប្រការ ដូចពោលមកនេះចុះ ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ចប់ការអធិប្បាយ ចតុក្កៈ ទី ៣)

ចតុក្កុះទី ៤

អនិច្ចានុបស្សី

រីឯ ក្នុងចតុក្កុះទី ៤ មានពណ៌នាថា ក្នុងមាតិកាអនិច្ចានុបស្សីនោះ បណ្ឌិត គប្បីជ្រាប **អនិច្ចំ** គឺ វត្ថុដែលមិនទៀង , គប្បីជ្រាប **អនិច្ចតា** គឺ ភាពមិនទៀង , គប្បីជ្រាប **អនិច្ចានុបស្សនា** គឺ ការពិចារណាយើញថា មិនទៀង , គប្បីជ្រាប **អនិច្ចានុបស្សី** គឺ អ្នកពិចារណាយើញថា មិនទៀង មុន ។

ក្នុង ៤ បទនោះ បទថា **អនិច្ចំ** គឺ វត្ថុដែលមិនទៀង បានដល់ បញ្ចក្ខន្ធ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះភាពដែលបញ្ចក្ខន្ធនោះ មានការកើតរលត់ទៅ និងជារបស់ កន្លៀត ។ បទថា **អនិច្ចតា** គឺ ការមិនទៀង បានដល់ ការកើតឡើងហើយរលត់ ទៅ និង ជារបស់កន្លៀត ឬការដែលមានហើយ ក៏មិនមាននៃបញ្ចក្ខន្ធទាំងនោះឯង អធិប្បាយថា **អនិច្ចតា** គឺ បញ្ចក្ខន្ធទាំងឡាយដែលកើតមកហើយមិនតាំងនៅតាម អាការដែលកើតមកនោះ ប្រែប្រួលទៅដោយកង្កក្ខណៈ គឺ រលត់ទៅគ្រប់ខណៈ នោះឯង ។

បទថា **អនិច្ចានុបស្សនា** គឺ ការពិចារណាយើញថា មិនទៀងក្នុងខន្ធ ទាំងឡាយ មានរូបជាដើមដោយអំណាចនៃអនិច្ចតាដែលពោលមកនោះ ។ បទថា **អនិច្ចានុបស្សី** បានដល់ ព្រះយោគាវចរ ដែលប្រកបដោយការពិចារណាយើញ នោះ ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុដែលជាយ៉ាងនោះ កំពុងដកដង្ហើមចេញ-ចូល គប្បីជ្រាប ថា ឈ្មោះថា **សិក្សាថា** នឹងជាអ្នកពិចារណាយើញថា មិនទៀងដកដង្ហើមចេញ- ចូល ក្នុងទីនេះ ។

វិរាគានុបស្សី - និរោធានុបស្សី

ចំណែកក្នុងបទថា វិរាគានុបស្សី នេះ វិរាគៈ គឺ ការប្រាសទៅមាន ២ គឺ ខយវិរាគ គឺ ការប្រាសទៅដោយការរលត់ ១ អច្ឆន្តវិរាគ គឺ ការប្រាសទៅដ៏ ខត្តម ១ ។ ក្នុងវិរាគៈ ២ យ៉ាងនោះ ការប្រាសទៅគ្រប់ខណៈនៃសង្ខារទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ខយវិរាគ , ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា អច្ឆន្តវិរាគ , វិបស្សនា និង មគ្គ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអនុបស្សនា ២ យ៉ាងនោះ ឈ្មោះថា វិរាគានុបស្សនា ព្រះ យោគាវចរជាអ្នកប្រកបដោយអនុបស្សនាទាំង ២ យ៉ាងនោះ ដកដង្ហើមចេញ- ចូល គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា សិក្សាថា យើងនឹងជាអ្នកពិចារណាយើញការ ប្រាសទៅ ដកដង្ហើមចេញ និង ដកដង្ហើមចូល ។

ន័យសូម្បីក្នុងបទថា និរោធានុបស្សី ក៏មានន័យដូច្នោះដែរ ។

បដិនិស្សក្កានុបស្សី

សូម្បីក្នុងបទថា បដិនិស្សក្កានុបស្សី នេះ បដិនិស្សក្ក ក៏មាន ២ គឺ បរិច្ចាគបដិនិស្សក្ក (បដិនិស្សក្ក គឺលះបង់) ១ បក្ខន្ធបដិនិស្សក្ក (បដិនិស្សក្ក គឺ ស្ទុះចូលទៅ) ១ អនុបស្សនា គឺ បដិនិស្សក្ក ឈ្មោះថា បដិនិស្សក្កានុបស្សនា , ពាក្យនេះ ជាឈ្មោះនៃវិបស្សនានិងមគ្គ , ពិតហើយ វិបស្សនារមែងលះបង់នូវកិលេស ព្រមទាំងខន្ធ គឺ វិបាក និងអភិសង្ខារ គឺ កម្ម ដោយអំណាចតទ្រង់ប្បហាន និង រមែងស្ទុះចូលទៅក្នុងព្រះនិព្វានដែលបដិបក្ខនឹងកិលេសនោះ ដោយការបង្ហាន់ទៅ កាន់ផ្លូវនោះ ព្រោះឃើញទោសក្នុងសង្ខតធម៌ ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅ បដិនិស្សក្ក មាន ២ គឺ បដិនិស្សក្ក គឺ លះបង់ ១ , បដិនិស្សក្ក គឺ ស្ទុះចូលទៅ

១ , ចំណែកមគ្គ ក៏លះបង់នូវកិលេស ព្រមទាំងខន្ធ និង អភិសង្ខារ ដោយ អំណាចសមុច្ឆេទប្បហាន និង ស្ទុះចូលទៅកាន់ព្រះនិព្វាន ព្រោះធ្វើព្រះនិព្វានឲ្យ ជាអារម្មណ៍ ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅថា បដិនិស្សគ្គ មាន ២ គឺ បដិនិស្សគ្គ គឺ លះបង់ ១ , បដិនិស្សគ្គ គឺ ស្ទុះចូលទៅ ១ ដូច្នោះ , ក៏វិបស្សនាញាណ និង មគ្គញាណទាំង ២ នេះ ហៅថា អនុបស្សនា ព្រោះឃើញព្រះនិព្វាន បន្ទាប់ពីញាណមុនៗ ព្រះយោគាវចរ ជាអ្នកប្រកបដោយបដិនិស្សគ្គានុបស្សនា ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ដកដង្ហើមចេញ-ចូល គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា សិក្សាថា យើងនឹងពិចារណាឃើញការលះបង់ ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ។

ចតុក្កុះទី ៤ នេះ ត្រាស់ដោយជាវិបស្សនាសុទ្ធ ចំណែក ៣ ចតុក្កុះមុន ត្រាស់ដោយជាសមថៈ និង វិបស្សនាលាយគ្នា ។

ការចម្រើនអាណាបុរសសូត្រ មានវត្ថុ (មាតិកា) ១៦ ដោយចាត់ជាចតុក្កុះ ៤ ពួក (ក្នុងចតុក្កុះមួយៗ មាន ៤) បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមន័យដែលពណ៌នា មកដូច្នោះ និងអាណាបុរសសូត្រនេះ (ដែលភិក្ខុចម្រើនហើយ) តាមវត្ថុ ១៦ យ៉ាងនេះ រមែងមានផលច្រើន មានអានិសង្សច្រើន ។

មហាដីកា

បុគ្គលពិចារណាឃើញរឿយៗ ថាមិនទៀង ឬបុគ្គលពិចារណាឃើញរឿយៗ នូវវត្ថុដែលមិនទៀងជាប្រក្រតី ឈ្មោះថា អនិច្ចានុបស្សី ក៏ក្នុងអធិការនេះ លោក អាចារ្យកាលនឹងសម្តែងដល់ប្រការដែលថា បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបចតុក្កុះថា វត្ថុដែល ជា អនិច្ចំ នេះ គឺអ្វី , ជា អនិច្ចំ នេះដូចម្តេច អ្វីឈ្មោះថា អនិច្ចានុបស្សនា និង

អនិច្ចារុបស្សនា មានដល់នរណា ដូច្នោះនោះ ទើបពោលថា គប្បីជ្រាប អនិច្ចំ ដូច្នោះ ជាដើម ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ វត្ថុដែលសស្សត្តៈ ស្ថិតស្ថេរដូចជាព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា និច្ចំ ឈ្មោះថា អនិច្ចំ ព្រោះអត្ថថា មិនមែននិច្ចំ បានដល់ ធម្មជាតិដែលមានការ កើតឡើងហើយរលត់ទៅ ដោយសកាវៈ បានដល់ សន្ធិតធម៌ទាំងឡាយ ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា បទថា អនិច្ចំ បានដល់ ខន្ធ ៥ ។ ព្រោះ ហេតុអ្វី ព្រោះមានការកើតរលត់ និង ជារបស់កន្លៀត ដូច្នោះ មានសេចក្តីថា ព្រោះការវៈដែលមានការកើតឡើងរលត់ទៅ និង ជារបស់កន្លៀត ។ ក្នុងពាក្យថា ព្រោះមានការកើតឡើងនោះ ការកើតឡើងព្រោះហេតុ-បច្ច័យទាំងឡាយ គឺភាព ដែលមិនមាន ហើយត្រឡប់មកមានឡើង ដែលជាការបានតួសកាវៈនៃសន្ធិតធម៌ ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ឧប្បាទ ការកើតឡើង ។ ការរលត់ទៅក្នុងខណៈ គឺការ វិនាសទៅនៃសន្ធិតធម៌ដែលកើតឡើងហើយទាំងនោះ ឈ្មោះថា វយ ការរលត់ ទៅ ។ ភាពជាប្រការដទៃនៃជរា ឈ្មោះថា អញ្ញាបត្ត ជារបស់កន្លៀត ។ ដូច ជាថា កាលឧប្បាទក្នុងខណៈបែកធ្លាយហើយ គឺ ឧប្បាទក្នុងខណៈអស់ទៅត្រង់កង្កក្នុងខណៈ ក៏មិនទាន់មានការបែកធ្លាយនៃតួវត្ថុ គឺ តួវត្ថុនៅប្រាកដ ត្រឹមតែថាមាននៅជា ខណៈចុងបំផុត យ៉ាងណា សូម្បីត្រង់ខណៈដែលបែកមុខទៅកាន់ការរលត់ ក៏ហៅ ថា បិតិ ក៏មិនទាន់មានការបែកធ្លាយនៃវត្ថុដូច្នោះ ដែលជាខណៈត្រង់ដែលមាន រោហរ ហៅថា ជរា ។ ព្រោះដូច្នោះ ជរាក៏មែនសមគួរដល់ធម៌ដែលដូចគ្នា ដែលជា ជរា ដែលលោកហៅថា ខណិកជរា ។ ក៏ត្រង់ឧប្បាទក្នុងខណៈ និង កង្កក្នុងខណៈ បណ្ឌិតជ្រាបបាន នៅពេលដែលវត្ថុនៅមិនទាន់បែកធ្លាយដោយពិត

ប្រាកដ បើនឹងកាន់យកសេចក្តីដោយប្រការដទៃ ក៏នឹងដូចជាថា ធម៌ម្យ៉ាងកើតឡើង ធម៌ម្យ៉ាងរលត់ទៅដូច្នោះ ។ លោកអាចារ្យសំដៅយកខណ្ឌិកជរានេះ ទើបពោលថា **អញ្ញចត្តំ** ភាពជាយ៉ាងដទៃដូច្នោះ ក៏ក្នុងពាក្យនេះនឹងមានពាក្យគួរពោលអធិប្បាយ ឯណាដែលខ្ញុំព្រះករុណានឹងពោលពាក្យគួរពោលអធិប្បាយនោះ មានខាងមុខ ។

សមញ្ញាថា **អនិច្ចំ** រមែងបានក្នុងខន្ធទាំងឡាយ ព្រោះមានលក្ខណៈ ៣ ឈ្មោះថា **អនិច្ចតា** ក៏រមែងបានក្នុងលក្ខណៈ ៣ នោះ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យកាលពោលថា បទថា **អនិច្ចតា** បានដល់ ភាវៈដែលកើតឡើង និងរលត់ទៅ និងជាប្រការដទៃនៃខន្ធទាំងនោះៗឯង ដូច្នោះហើយ កាលនឹងសម្តែងថា ដោយពិសេស ធម៌ទាំងឡាយ មានវេហារថា **អនិច្ចតា** ព្រោះការរលត់ទៅជាខណៈ ដូច្នោះទើបពោលថា ឬបានដល់ ភាវៈដែលមានហើយត្រឡប់មិនមានដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យនោះ លោកប្រើសព្វថា **ហុត្វា** មានហើយ ព្រោះធម៌ដែលនឹងត្រឡប់មិនមាន នឹងត្រូវមានការកើតឡើងមុន ។ ដោយពាក្យនោះលោកសម្តែងថា ធម៌ដែលមានការវិនាសទៅនោះ ត្រូវមានការចាស់គ្រាំគ្រាមុន ។ ពាក្យថា ដោយអាការនោះៗ ឯង គឺ ដោយអាការដែលកើតឡើងនោះឯង ។ ពាក្យថា ដោយការបែករលត់ទៅក្នុងខណៈ គឺ ដោយការរលត់ដែលមានក្នុងខណៈ ។ ពាក្យថា ដោយអំណាចនៃអនិច្ចតានោះ គឺ ដោយអំណាចនៃអនិច្ចតា ដែលហៅថា ការបែកធ្លាយក្នុងខណៈ ។ ពាក្យថា ដោយអនុបស្សនានោះ គឺ ដោយអនិច្ចានុបស្សនាតាមដែលពោលហើយ ។ ពាក្យថា បុគ្គលអ្នកដល់ព្រម បានដល់ ព្រះយោគាវចរ ដែលជាអ្នកដល់ព្រម ។

ឈ្មោះថា **ខយ** គឺ ការអស់ទៅ បានដល់ ការវិនាសទៅ គឺ ការប្រែប្រួល ទៅនៃសង្ខារទាំងឡាយ ការទ្រុឌទ្រោមទៅនៃសង្ខារទាំងនោះៗឯង ឈ្មោះថា **វិរាគ** គឺ ការប្រាសទៅ **ខយ** នោះឯងជា **វិរាគ** ទើបឈ្មោះថា **ខយវិរាគ** បានដល់ ការរលត់ទៅដែលមានជាខណៈ ។ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា **អច្ចន្តវិរាគ** ព្រោះអត្ថ ថា ជាធម៌ម្យ៉ាង កាលបុគ្គលសម្រេចហើយ សង្ខារទាំងឡាយ ក៏រមែងប្រាសទៅ គឺ រលត់ទៅជាប្រាកដ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ការបែក ធ្លាយទៅជាខណៈនៃសង្ខារទាំងឡាយ ឈ្មោះថា **ខយវិរាគ** , ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា **អច្ចន្តវិរាគ** ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃវិរាគៈ **ទាំង ២** មានសេចក្តីថាសម្រាប់វិបស្សនា គប្បីប្រកបការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច នៃការតាមពិចារណាយើង **ខយវិរាគ** , សម្រាប់មគ្គ គប្បីប្រកបការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអំណាចនៃការតាមពិចារណាយើង **អច្ចន្តវិរាគ** ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាប ថា **វិបស្សនា** មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការតាមពិចារណាយើង **ខយវិរាគ** ដោយអារម្មណ៍ គឺ ធ្វើខយវិរាគៈឲ្យជាអារម្មណ៍ មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាច នៃការតាមពិចារណាយើងថា **អច្ចន្តវិរាគ** ដោយការវៈដែលបង្ហាត់ទៅក្នុងអច្ចន្ត- វិរាគៈនោះ ចំណែកមគ្គមានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការតាមពិចារណាយើង **ខយវិរាគ** ដោយអសម្មោហៈ គឺ មិនវង្វេង មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការ តាមពិចារណាយើងអច្ចន្តវិរាគៈដោយអារម្មណ៍ ។ ដោយពាក្យថា ក៏មានន័យនេះ ឯង ព្រោះហេតុដែលចង្អុលដល់ការអធិប្បាយ មានយ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា **និរោធិ** មាន ២ យ៉ាង គឺ **ខយនិរោធិ** និង **អច្ចន្តនិរោធិ** ដូច្នោះជាដើម តាមទំនងនៃន័យ ដែលបានពោលទុកក្នុងបទថា **វិរាគានុបស្សនា** ដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីដាក់បទថា **និរោធិ**

ជំនួសត្រង់បទថា **វិរាត** ហើយជ្រាបអធិប្បាយនៃបទថា **និរោធានុបស្សី** នោះ តាមន័យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលហើយក្នុងទីនេះ ដោយពាក្យថា ឈ្មោះថា **ឧយ** (ការអស់ទៅ) គឺ ការវិនាសទៅនៃសង្ខារទាំងឡាយដូច្នោះជាដើមចុះ ។

ការបន្ស្រាត់ទៅ គឺ បរិច្ចាគវត្ថុដែលគួរលះដោយអំណាចការបរិច្ចាគជាតទង្គៈ ឬដោយអំណាចការបរិច្ចាគជាសមុច្ឆេទ ឈ្មោះថា **បរិច្ចាគបដិទិស្សគ្គ** ។ ដូចគ្នា នោះដែរ ការបន្ស្រាត់ខ្លួនទៅក្នុងវិសង្ខារ គឺព្រះនិព្វានដែលជាទីបន្ស្រាត់ឧបធិទាំងពួង គឺ ការស្តុះទៅក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ដោយការវះដែលមានចិត្តបង្ហោនទៅក្នុងព្រះនិព្វាន នោះភ្លឺ ដោយការវះដែលមានព្រះនិព្វាននោះជាអារម្មណ៍ភ្លឺ ឈ្មោះថា **បក្ខន្ធបដិទិស្សគ្គ** ។ ក្នុងពាក្យថា ដោយអំណាចការលះជាតទង្គៈនេះ មានអធិប្បាយ ថា ដំបូងអនិច្ចានុបស្សនា រមែងបរិច្ចាគនិច្ចសញ្ញាដោយអំណាចការលះជាតទង្គៈ ម្យ៉ាងវិញទៀត ធម៌ពួកណា គឺកិលេសទាំងឡាយ អភិសង្ខារដែលមានកិលេស នោះជាមូល និងវិបាកខន្ធទាំងឡាយ ដែលមានកិលេស និងអភិសង្ខារនោះជាមូល គប្បីកើតឡើងបានក្នុងអនាគត ដោយអំណាចនៃការប្រកាន់ថា ទៀង ក្នុងកាលវា មិនប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ អនិច្ចានុបស្សនាកាលនឹងបរិច្ចាគ រមែងបរិច្ចាគធម៌ទាំង នោះសូម្បីទាំងអស់ ដោយអំណាចការធ្វើមិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ទុក្ខានុបស្សនាជាដើម រមែងលះសុខសញ្ញាជាដើមយ៉ាងនោះដូចគ្នា ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ពិតណាស់ វិបស្សនារមែងបរិច្ចាគកិលេសទាំងឡាយ ព្រមទាំង ខន្ធ និងអភិសង្ខារ ដោយអំណាចការលះជាតទង្គៈ ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា **ព្រោះឃើញទោសក្នុងសង្ខតៈ** គឺព្រោះឃើញទោស គឺភាពជា របស់មិនទៀងជាដើមក្នុងសង្ខតៈ គឺ ក្នុងសង្ខារដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ ។ ព្រះ

និព្វាន ឈ្មោះថា មានសក្ការៈបដិបក្ខនឹងសង្ខតៈនោះ ក៏ដោយកាតដែលជារបស់
ទៀងជាដើម ។ បទថា តន្ត្រីតាយ ប្រែថា ដោយការដែលមានចិត្តបង្ហាន់ទៅ
ក្នុងព្រះនិព្វាននោះ ។ ពាក្យថា សុទ្ធា បានដល់ តាមចូលទៅ គឺដូចជាតាមចូល
ទៅ ។ ពាក្យថា មគ្គ រមែងលះកិលេសទាំងឡាយព្រមទាំងខន្ធ និងអភិសង្ខារ
មានសេចក្តីថា កាលកិលេសទាំងឡាយត្រូវមគ្គបរិច្ចាគទៅហើយ អភិសង្ខារ
ទាំងឡាយក៏ឈ្មោះថា ក៏ត្រូវបរិច្ចាគទៅដែរ ដោយការធ្វើឲ្យដល់នូវកាតជាធម៌
ដែលមិនមានវិបាក ខន្ធទាំងឡាយដែលមានកិលេស និង អភិសង្ខារទាំងនោះជា
មូលក៏ឈ្មោះថា ក៏ត្រូវបរិច្ចាគទៅដែរ ដោយកាតជារបស់គួរដល់ការមិនកើត
ឡើង ព្រោះហេតុនោះ ទើបបានពោលថា មគ្គរមែងបរិច្ចាគធម៌ទាំងនោះសូម្បី
ទាំងអស់ ។ ពាក្យថា ធម្មជាតិសូម្បីទាំង ២ បានដល់ វិបស្សនាញាណ និង
មគ្គញាណ ។ ពិតណាស់ សូម្បីមគ្គញាណហៅថា អនុបស្សនាបាន ព្រោះឃើញ
ព្រះនិព្វានតាម គឺ ខាងក្រោយគោត្រកុញ្ញាណ ។

ពាក្យថា សោឡសវត្ថុវសេន ច មានសេចក្តីថា សូម្បីដោយអំណាចការៈ
ដែលស្ងប់ជាដើម ដែលពោលទុកសូម្បីទាក់ទងនឹងវត្ថុ ១៦ ។ ច ស័ព្ទ មានអត្ថ
ថា រូបរម សូម្បីនាំបទចូលមកភ្ជាប់គ្នាថា អាណាបុរសស្រីការិតា អាណាបុរសស្រី
ដែលកិក្ខុធ្វើឲ្យកើតហើយ ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ចប់ ការអធិប្បាយ ចតុក្កៈ ទី ៤)

អាណិសង្សនៃអាណាបានសូត្រិ

ក្នុងអាណិសង្សនៃអាណាបានសូត្រិនោះ មានអធិប្បាយថា អាណាបានសូត្រិនោះ មានអាណិសង្សច្រើន បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាធម៌ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ សរសើរ មានភាពជាធម៌ស្ងប់ជាដើម តាមព្រះពុទ្ធវចនៈថា ភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានសូត្រិសមាធិនេះឯង បុគ្គលធ្វើឲ្យមាន ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ រមែងជា ធម៌ស្ងប់ពិតផង ប្រណីតពិតផង ដូច្នោះជាដើមខ្លះ ដោយភាពជាធម៌អាចក្នុង ការកាត់បន្ថយវិវាទ មានកាមវិតក្កជាដើមខ្លះ ពិតណាស់ អាណាបានសូត្រិសមាធិ នេះ ព្រោះជាធម៌ស្ងប់ ប្រណីត និង ជាធម៌គ្រឿងស្នាក់នៅដ៏ជាសុខ ទើបកាត់ ភាពឆ្ងាទៅមកនៃចិត្ត ដោយអំណាចវិតក្កទាំងឡាយ ដែលជាតួធ្វើអន្តរាយដល់ សមាធិបាន ហើយធ្វើចិត្តឲ្យបែរមុខចំពោះអារម្មណ៍ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ទុកថា អាណាបានសូត្រិ ភិក្ខុគប្បីបំពេញដើម្បីលះបន្ថយវិវាទ ។

ម្យ៉ាងទៀត អាណាបានសូត្រិនោះ មានអាណិសង្សច្រើន បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប ដោយភាពជាមូលនៃការធ្វើវិជ្ជា និងវិមុត្តិឲ្យបរិបូណ៌ក៏បាន ពិតណាស់ ព្រះមានព្រះ ភាគក៏បានត្រាស់ពាក្យនេះទុកថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អាណាបានសូត្រិ ភិក្ខុចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ រមែងញ៉ាំងសតិប្បដ្ឋាន ៤ ឲ្យបរិបូណ៌ សតិប្បដ្ឋាន ៤ ភិក្ខុ ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ រមែងញ៉ាំងសម្មោជ្ឈង្គ ៧ ឲ្យបរិបូណ៌ សម្មោជ្ឈង្គ ៧ ភិក្ខុចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ រមែងញ៉ាំងវិជ្ជា និងវិមុត្តិឲ្យបរិបូណ៌ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត អាណាបានសូត្រិនោះ មានអាណិសង្សច្រើន គប្បីជ្រាបដោយការ

ដឹងខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដែលជាចរិមកៈ គឺ គ្រាចុងក្រោយក៏បាន សមដូច
ពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ក្នុងរាហុលោវាទសូត្រថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ
កាលអាណាបានសូត្រដែលភិក្ខុចម្រើនហើយ ធ្វើយ៉ាងនេះ ធ្វើឲ្យចម្រើនហើយយ៉ាង
នេះឯង សូម្បីខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈដែលជាចរិមកៈរលត់ក៏ដឹង រលត់មិនដឹង
មិនមានដូច្នោះ ។

ក្នុងខ្យល់ទាំងនោះ ពោលដោយការរលត់ មានចរិមកៈ ៣ គឺ កវចរិមកៈ
គឺ ចុងបំផុតដោយអំណាចភព ឈានចរិមកៈ គឺចុងបំផុតដោយអំណាចឈាន
ចុតិចរិមកៈ គឺ ចុងបំផុតដោយចុតិ ។ ពោលខាងភព ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ
ទាំងឡាយរមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាមភព មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងរូបភព និងអរូបភពទេ
ព្រោះដូច្នោះ ខ្យល់ទាំងនោះទើបឈ្មោះថា កវចរិមកៈ គឺ ចុងបំផុតដោយអំណាច
ភព ។ ពោលខាងឈាន ខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈរមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈាន ៣
ខាងដើម មិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈានទី ៤ ទេ ព្រោះដូច្នោះ ខ្យល់ទាំងនោះ ទើប
ឈ្មោះថា ឈានចរិមកៈ គឺ ចុងបំផុតដោយអំណាចឈាន ។ ចំណែកខ្យល់
អស្សាសបស្សាសៈ ពួកណាកើតឡើងព្រមនឹងចិត្តខណៈទី ១៦ ខាងមុខអំពីចុតិ
ហើយរលត់ព្រមនឹងចុតិចិត្ត ខ្យល់ទាំងនោះ ឈ្មោះថា ចុតិចរិមកៈ គឺ ទីបំផុត
ដោយចុតិ ខ្យល់ចុតិចរិមកៈ នេះឯង ព្រះមានព្រះភាគបំណងយកថា ជាខ្យល់ចុង
បំផុតក្នុងព្រះសូត្រនេះ ។

បានឮថា ព្រោះខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូល ដែលភិក្ខុកំណត់ជាអារម្មណ៍
ដោយល្អហើយ សូម្បីការកើតឡើងនៃខ្យល់ទាំងនោះ ក៏ប្រាកដដល់ភិក្ខុដែល
ប្រកបកម្មដ្ឋាននេះ កាលលោកពិចារណាដល់ការកើតរបស់វាក្នុងខណៈចិត្តដួង ទី

១៦ កើតមុនអំពីចុតិ សូម្បីការតាំងនៅនៃខ្យល់ទាំងនោះក៏ប្រាកដ កាលលោក ពិចារណាដល់ការតាំងនៅរបស់វា សូម្បីការរលត់នៃខ្យល់ទាំងនោះក៏ប្រាកដ សូម្បី ពិចារណាដល់ការរលត់របស់វា ។

មែនពិត ភិក្ខុដែលចម្រើនកម្មដ្ឋានឯណាមួយ ក្រៅអំពីកម្មដ្ឋាននេះហើយ បានសម្រេចព្រះអរហត្ត រមែងកំណត់រយៈកាលនៃអាយុបានខ្លះ មិនបានខ្លះ តែ ភិក្ខុដែលចម្រើនអាណាបានសូត្រិ មានវត្ថុ ១៦ នេះ ហើយបានសម្រេចព្រះអរហត្ត រមែងកំណត់រយៈកាលនៃអាយុបានទាំងអស់ ។

ភិក្ខុចម្រើនអាណាបានសូត្រិ បានសម្រេចព្រះអរហត្តនោះ រមែងដឹងថាឥឡូវ នេះ អាយុសង្ខាររបស់យើងនឹងប្រព្រឹត្តទៅបានត្រឹមនេះ មិនហួសនេះទៅ ដូច្នោះ ហើយ ធ្វើកិច្ចទាំងពួង មានការជម្រះរាងកាយ និងការស្ងៀកដណ្តប់ជាដើម តាម ធម្មតារបស់ខ្លួននោះឯង ស្រេចហើយបិទភ្នែករលត់ទៅ ដូចព្រះតិស្សត្តរនៅវត្ត កោដិបពិតិវិហារ ដូចព្រះមហាតិស្សត្តរនៅវត្តមហាករញ្ជនិយវិហារ ដូចព្រះ បិណ្ឌបាតិកតិស្សត្តរក្នុងទេវបុត្តរដ្ឋ និងដូចព្រះថេរៈ ២ អង្គ បង្អួន នៅវត្ត ចិត្តលបពិតិវិហារ ដូច្នោះ ។

តទៅនេះជាពាក្យសម្តែងរឿងមួយ ក្នុងរឿងនៃព្រះថេរៈទាំងឡាយនោះ ។

មានរឿងពោលថា លោកមួយអង្គនៃព្រះថេរៈពីរនាក់បង្អួននោះធ្វើបាតិមោក្ខ ក្នុងថ្ងៃឧបោសថបុណ្ណមី ហើយមានពួកភិក្ខុហែហមទៅកាន់ទីលំនៅរបស់ខ្លួន ទៅ ឈរក្នុងទីចម្រើនក្រឡេកមើលផ្ទៃមេឃ និងផ្ទៃដីដែលភ្លៀងដោយពន្លឺព្រះចន្ទពិចារណា មើលអាយុសង្ខាររបស់ខ្លួនហើយ ពោលនឹងពួកភិក្ខុថា លោកទាំងឡាយធ្លាប់ ឃើញភិក្ខុដែលបរិនិព្វានដោយអាការដូចម្តេចខ្លះ ក្នុងភិក្ខុទាំងនោះ អង្គខ្លះក៏ថា ធ្លាប់

ឃើញអង្គុយត្រង់អាសនៈនោះឯង បរិនិព្វាន អង្គុយក៏ថា ធ្លាប់ឃើញអង្គុយពែន
ក្នុងក្នុងអាកាសបរិនិព្វាន ព្រះថេរៈទើបថា ឥឡូវនេះ យើងនឹងបង្ហាញភិក្ខុដែល
កំពុងចង្រ្កមនោះឯង បរិនិព្វានឲ្យលោកទាំងអស់មើល ពោលហើយក៏ធ្វើស្នាម
គំនូសទុកលើទីចង្រ្កម ប្រាប់ថា យើងដើរទៅអំពីចុងទីចង្រ្កមនេះ ដល់ចុងទីចង្រ្កម
ម្ខាងទៀត ហើយត្រឡប់មក លុះដល់ស្នាមគំនូសនេះនឹងបរិនិព្វាន ដូច្នោះហើយ
ចុះកាន់ទីចង្រ្កមទៅដល់ចុងម្ខាង ហើយត្រឡប់មក ក្នុងខណៈជើងម្ខាងជាន់គំនូស
គឺ ទីដែលគូសទុក ក៏បរិនិព្វានល្មម ។

ព្រោះហេតុនោះ បណ្ឌិតគប្បីជាអ្នកមិនប្រមាទ ប្រកបអាណាបុរសសូត្រដែល
មានអានិសង្សជាអនេកដូចពោលមកដូច្នោះ គ្រប់ប្រការចុះ ។

(នេះជាកថាមុខ ដោយពិស្តារក្នុងអាណាបុរសសូត្រ)

មហាដីកា

ក្នុងពាក្យថា នៃអាណាបុរសសូត្រនេះ គឺ នៃអាណាបុរសសូត្រិសមាធិ ។ ក្លាប់
សេចក្តីថា គប្បីជ្រាបភាពជាបរសមានអានិសង្សច្រើន សូម្បីដោយភាពជាធម៌
មានអំណាចកាត់វិតក្ក មានកាមវិតក្កជាដើមបាន ។ ពាក្យថា សមាធិនេះ គឺ
អាណាបុរសសូត្រិសមាធិ ។ ការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយទាំងខ្ពស់ ទាំង
ទាប នោះឯង ឈ្មោះថា ការត្រាទៅខាងនោះខាងនេះនៃចិត្ត ។

មគ្គ ឈ្មោះថា វិជ្ជា ។ ផល ឈ្មោះថា វិមុត្តិ ភាពជាបុរសនៃវិបស្សនា
ឈ្មោះថា ភាពជាមូល ។ ឈ្មោះថា រមែងធ្វើសតិប្បដ្ឋាន ៤ ឲ្យបរិបូណ៌ ព្រោះ
ការចម្រើនអាណាបុរសសូត្រនោះ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃអនុបស្សនា ៤ មាន

កាយានុបស្សនាជាដើម ។ ឈ្មោះថា រមែងធ្វើពោជ្ឈង្គឲ្យបរិបូណ៌ ព្រោះរៀរចាក
ការចម្រើនពោជ្ឈង្គ ក៏មិនមានការបរិបូណ៌នៃការចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន ។ ឈ្មោះថា
រមែងធ្វើវិជ្ជា និង វិមុត្តិឲ្យបរិបូណ៌ ព្រោះវិជ្ជា និងវិមុត្តិទាំងនោះ មានការដល់
កំពូលបាន ក៏ដោយការចម្រើនពោជ្ឈង្គ ។ ពាក្យថា ចរិមក បានដល់ មានទី
បំផុត ។

បទថា និរោធរសេន ប្រែថា ដោយទាក់ទងនឹងការរលត់ ។ ពាក្យថា
កវចរិមក បានដល់ មានទីបំផុតដោយទាក់ទងនឹងភព គឺមានការប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ភពជាន់ទាប ។ គប្បីជ្រាប ឈានចរិមក ដោយន័យដូចគ្នានោះ ។ ពាក្យថា
ចុតិចរិមក បានដល់ ទីបំផុតដោយចុតិ គឺ ខ្យល់ដង្ហើមដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅ
ទៀបខណៈចុតិ ជាខ្យល់គ្រាចុងក្រោយគេបង្អស់ ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ គឺ
ព្រោះក្នុងបណ្តាភព ៣ មានការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភពជាន់ទាប គឺ កាមភព ទើប
ឈ្មោះថា កវចរិមក ។ បទថា តេ យោគអស្សាសបស្សនា ប្រែថា ខ្យល់
ដង្ហើមចេញ-ចូល ។ ពាក្យថា មុន (ចុតិ) បានដល់ មុន ។ ព្រោះហេតុ
ដែលលោករចនាទុកក្នុងអង្គកថាវិភង្គហើយថា រូបធម៌ទាំងឡាយមានអាយុ ១៦
ខណៈចិត្តដូច្នោះ លោកទើបពោលថា កើតឡើងព្រម នឹងចិត្តដួងទី ១៦ ដូច្នោះ ។
ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា មុនចុតិ មានសេចក្តីថា លោកកាន់យកចុតិដែលជាដែន
កំណត់ ពោលថា កើតព្រមនឹងចិត្តដួងទី ១៦ រាប់ ថយចុះមកអំពីចុតិចិត្តនោះ
ដូច្នោះ ក៏កាលកាន់យកន័យនេះ ក៏ពោលបានថា ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ-ចូល មាន
អាយុ ១៧ ខណៈចិត្ត ។

គប្បីនាំបទមកភ្ជាប់គ្នាថា តមេ កិរ តមំ កម្មដ្ឋានំ អនុយុត្តស្ស ភិក្ខុនោ

ពាក្យជា ហោត្តិ ដូច្នោះចុះ ។ ក្នុងបទទាំងនោះ លោកពោលដល់ហេតុទុកថា ព្រោះ ការដែលអារម្មណ៍ គឺខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល លោកកំណត់កាន់យកបានយ៉ាងល្អ ហើយ ដូច្នោះ ។ បំណងនឹងបើកផ្លូវនេះទេ ឯង ទើបពោលថា ចុតិចិត្តស្ស ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងបណ្តាបទទាំងនោះ ឈ្មោះថា អន្តរអាយុ បានដល់ រយៈកាលនៃ ជីវិត គឺ ព្រំដែននៃខណៈរស់នៅ ។ ពាក្យថា តាមធម្មតានោះឯង គឺ តាមប្រក្រតី នោះឯង មានសេចក្តីថា តាមការពេញចិត្តនោះឯង ។

ពាក្យថា ក្រឡេកមើលពន្លឺព្រះចន្ទ អធិប្បាយថា ក្នុងវេលាព្រលប់នាខាង ខ្នើត ឃើញផ្ទៃមេឃដូចមានធារទឹកដោះស្រោចស្រប់នៅដោយជុំទិស និងឃើញ កូមិភាគដែលដេរជាសដោយវាលខ្សាច់ស ដូចក្រាលដោយផែនប្រាក់ហើយ ក៏ គិតថា វេលា និងស្ថានទីនេះគួរមនោរម្យ ត្រូវអធ្យាស្រ័យរបស់យើង , យើង នឹងត្រូវដាក់ការៈ គឺ ទុក្ខនៅយូរប៉ុនណាទៀតហ្ន៎ ដូច្នោះ រព្វកមើលអាយុសន្ធិវារ របស់ខ្លួនលោកជ្រាបថា អស់រលីងហើយ ។ ពាក្យថា ធ្វើស្នាមគំនូសទុក គឺ ធ្វើស្នាមគំនូសទុកលើទីចង្រ្កម គឺ កាត់ផ្លូវចង្រ្កម ។

បទថា អនុយុពោថ ប្រែថា គប្បីប្រកបរឿយៗ មានសេចក្តីថា គប្បី ចម្រើន ។

ពណ៌នា

(អាណាបុរសស្រ្តីនិទ្ទេស ចប់ហើយដោយប្រការដូច្នោះ)

ឧបសមាទុស្សតិ

រីឯ ព្រះយោគាវចរ គឺ ភិក្ខុដែលប្រាថ្នានឹងចម្រើនឧបសមាទុស្សតិ ដែល
លោកលើកឡើងសម្តែងទុកក្នុងលំដាប់នៃអាណាបានស្សតិ ក៏គប្បីទៅក្នុងទីស្ងាត់
មនុស្សសំនំនៅហើយ រព្យកដល់គុណទាំងឡាយនៃព្រះនិព្វាន ដែលរាប់ថា ជាទី
រម្ងាប់នៃទុក្ខទាំងពួង ក្នុងន័យព្រះបាលីយ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ទាំង
ឡាយជាសង្ខតៈក្តី អសង្ខតៈក្តី មានប្រមាណត្រឹមណា វិរាគធម៌ តថាគតពោលថា
ជាធម៌ប្រសើរជាងធម៌ទាំងនោះ វិរាគធម៌នេះ គឺអ្វី ? វិរាគធម៌នេះ គឺ ធម៌ជាទី
ស្វាងស្រវឹង ជាទីកម្ចាត់ការស្រេកយ្វាន ជាទីដកអាល័យ ជាទីកម្ចាត់វដ្តៈ ជាទី
អស់តណ្ហា ជាទីខ្ចាត់តណ្ហា ជាទីរលត់តណ្ហា គឺ ព្រះនិព្វាន ដែនចេញចាកគ្រឿង
រូបរិត គឺ តណ្ហា ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយ អត្ថព្រះចាលី

ក្នុងបាវៈទាំងនោះ ពាក្យថា មានឧបមាត្រឹមណា គឺមានប្រមាណប៉ុនណា ។
ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយ សំដៅយកសកាវធម៌ ។ ពាក្យថា ជាសង្ខតៈក្តី អសង្ខតៈ
ក្តីនោះ គឺ ដែលបច្ច័យទាំងឡាយប្រជុំធ្វើឡើងក្តី ដែលបច្ច័យទាំងឡាយមិនបាន
ប្រជុំធ្វើឡើងក្តី ។ ពាក្យថា វិរាគធម៌ តថាគតពោលថាប្រសើរជាងធម៌ទាំងនោះ
គឺថា វិរាគធម៌ តថាគតពោលថា ប្រសើរជាង គឺ ប្រសើរខ្ពស់ជាងសង្ខតធម៌ និង
អសង្ខតធម៌ទាំងឡាយនោះ ។

មិនត្រឹមតែការមិនមានរាគៈប៉ុណ្ណោះ ឈ្មោះថា វិរាគធម៌ ក្នុងបាលីនោះក៏ទេ
ដែលពិត អសង្ខតធម៌ដែលបាននាមផ្សេង ៗ មាននាមថា មទនិម្មទេនា ជាដើម

តាមបាលីថា **យទិទំ មទនិម្មទនោ ។ បេ ។ និព្វានំ** នោះ ក៏គប្បីបានឈ្មោះថា វិរាគធម៌ផងដែរ ពិតមែន វិរាគធម៌នោះលោកហៅថា **មទនិម្មទន** ព្រោះការស្រវឹង ទាំងឡាយទាំងពួង មានការស្រវឹងដោយអំណាចមានៈ និងការស្រវឹងក្នុងភាពជា បុរសជាដើម មកដល់វិរាគធម៌នោះក៏ស្វាន គឺបាត់ស្រវឹងទៅ និងហៅថា **បិបាស- វិនយ** ព្រោះការស្រែកក្នុងកាមទាំងឡាយទាំងពួង មកដល់វិរាគធម៌នោះ ក៏ដល់នូវ ភាពប្រាសទៅ គឺ ធ្លាក់ទៅ ម្យ៉ាងហៅថា **អាលយសមុគ្គ្យាត** ព្រោះអាលយ គឺ បញ្ចកាមគុណ មកដល់វិរាគធម៌នោះ ក៏ដល់នូវការដកឡើងអស់ និង ហៅថា **វដ្ឋុបច្ឆេទ** ព្រោះវដ្ឋុដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងភូមិ ៣ មកដល់វិរាគធម៌នោះក៏ជាប់ ម្យ៉ាង ហៅថា **តណ្ហក្ខយ វិរាគ និរោធ** ព្រោះតណ្ហាមកដល់វិរាគធម៌នោះ រមែងដល់នូវ ការអស់ទៅ ខ្នាក់ចោលទៅ និងរលត់ទៅដោយប្រការទាំងពួង ម្យ៉ាងទៀត ហៅថា **និព្វាន** ព្រោះវិរាគធម៌នោះចេញទៅ គឺបន្ទាត់ទៅចាកតណ្ហា ដែលបានវាហារហៅ ថា **វាន** ព្រោះដោតទុក ក្រងទុក ដោតទុកនូវកំណើត ៤ គតិ ៥ វិញ្ញាណដ្ឋិតិ ៧ និង សត្តាវាស ៨ ដើម្បីជាការបន្តទៅ ។ **ឧបសម** ពោលគឺ ព្រះនិព្វាន ព្រះ យោគាវចរ គប្បីរកដល់ដោយអំណាចគុណទាំងឡាយ មានភាពជាទីស្វានស្រវឹង ជាដើមទាំងនោះ ដូចពោលមកដូច្នោះ ឬ ម្យ៉ាងវិញទៀត សូម្បីគុណនៃឧបសមៈ ដទៃណា ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកក្នុងសូត្រផ្សេង ៗ ដូចជាព្រះសូត្រថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងអសង្ខតធម៌ គឺ ធម៌ដែលមានបច្ច័យមិន ប្រជុំតាក់តែងឡើងដល់អ្នកទាំងឡាយផង តថាគតនឹងសម្តែង **សង្ខតធម៌** គឺ ធម៌ ដែលពិតមែនផង... **បារធម៌** គឺ ធម៌ដែលជាត្រើយផង... **សុទ្ធសធម៌** គឺ ធម៌ ដែលឃើញដោយលំបាកផង... **អជ្ជរធម៌** គឺ ធម៌ដែលមិនមានជរាផង ... **ធុរធម៌**

គឺ ធម៌ដែលស្ថិតស្ថេរផង... និប្បបញ្ចធម៌ គឺ ធម៌ដែលមិនមានគ្រឿងធ្វើឲ្យ
យឺតយូរផង... អមតធម៌ គឺ ធម៌ដែលមិនស្លាប់ផង... សិវធម៌ គឺ ធម៌ដែលជាឱកាស
ទូលាយផង... ខេមធម៌ គឺ ធម៌ដែលផុតភ័យផង... អព្ភតធម៌ គឺ ធម៌ដែល
អស្មារ្យផង... អនីតិកធម៌ គឺ ធម៌ដែលមិនចម្រើនចម្រាស់ផង... អព្យាបជ្ឈធម៌ គឺ
ធម៌ដែលមិនមានការបៀតបៀនផង... វិសុទ្ធិធម៌ គឺ ធម៌ដែលមានភាពបរិសុទ្ធផង...
ទីបធម៌ គឺ ធម៌ដូចជាកោះផង... តាណាធម៌ គឺ ធម៌ដែលជាគ្រឿងទប់ទល់ផង...
លេណធម៌ គឺ ជាធម៌ធ្វើទីពឹងអំពីទុក្ខផង ដល់អ្នកទាំងឡាយដូច្នោះជាដើម ព្រះ
យោគាវចរគប្បីរព្យកដល់ដោយអំណាចគុណទាំងនោះ ក៏បានដូចគ្នា ។

មហាជីកា

អធិប្បាយ ឧបសមាទុស្សតិ

ពាក្យថា តាមប្រការដែលត្រាស់ទុក គឺ តាមប្រការ គឺ ការរព្យករឿយៗ
នូវគុណ មានវិរាគគុណជាដើម តាមដែលបានត្រាស់ទុក ។ ពាក្យថា ពោលគឺធម៌
ដែលជាទីចូលទៅស្ងប់ទុក្ខទាំងពួង គឺ ដែលហៅថា សព្វទុក្ខុបសមោ ព្រោះអត្ថថា
ជាទីចូលទៅស្ងប់ទុក្ខ ដែលមានទុក្ខទុក្ខផ្សេងៗ ជាដើម សូម្បីទាំងពួង ។

សូម្បីវត្ថុដែលមិនមែនសក្ការៈក៏ហៅថា ធម៌ បាន ដូចជាក្នុងពាក្យថា បញ្ញត្តិ
ធម៌ជាដើម ព្រោះអត្ថថា បណ្ឌិតទ្រទ្រង់ទុក គឺ កំណត់បានដោយញ្ញាណ ព្រោះ
ហេតុនោះ លោកអាចារ្យ កាលនឹងលើកយកព្រះនិព្វានចេញអំពីធម៌ ដែលមិន
មែនជាសក្ការៈនោះ ទើបពោលថា ពាក្យថា ធម៌ទាំងឡាយ បានដល់ សក្ការៈទាំង
ឡាយដូច្នោះ ។ ការមាន គឺ ភាពជាវត្ថុដែលមានដោយបរមត្ថ ឈ្មោះថា ការ ,

ឈ្មោះថា សកាវ ក៏ព្រោះអត្ថថា ប្រព្រឹត្តទៅនឹងការៈ មានសេចក្តីថា បានដល់ វត្ថុដែលរកបានដោយជារបស់មានពិត ជាបរមត្ថ ។ ពិតណាស់ វត្ថុទាំងនោះលោក ហៅថា ធម៌ ព្រោះកិរិយាដែលទ្រទ្រង់ទុកនូវសកាវៈរបស់ខ្លួន និងហៅថា សកាវ ក៏ដោយអត្ថន័យតាមដែលពោលហើយ ។ បទថា សន្តិម គឺ គប់រកគ្នាហើយ បាន ដល់ ប្រជុំគ្នា ដោយការដល់ព្រមគ្នា ដែលមានការតាំងចុះព្រមគ្នានៃបច្ច័យជា លក្ខណៈ ។ បទថា សមាគម្ម គឺ មកព្រមគ្នាហើយ ជាពាក្យវេវចនៈនៃបទ ថា សន្តិម នោះឯង ។ ពាក្យថា ដែលត្រូវបច្ច័យទាំងឡាយ បានដល់ បច្ច័យដែល សមគួរទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា សាងឡើង គឺ ធ្វើឲ្យកើតឡើង ។ ពាក្យថា មិន សាងឡើង គឺ ដែលបច្ច័យណាៗ ក៏មិនសាងឡើង ។ ហេតុនៃពាក្យពោលដែល ជាពហុវេវចនៈថា អសន្ធិតា ខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលទុកក្នុងខាងដើមហើយ ។ បទ ថា អគ្គមក្ខាយតិ ពោលបានថា ជាកំពូល កាត់បទថា អគ្គា អក្ខាយតិ , ម អក្ខរៈជាតួធ្វើការភ្ជាប់បទ ។ សកាវធម៌ដែលមានលក្ខណៈជាអសន្ធិតៈ នោះ គប្បីជឿបានថា ជាវិរាគធម៌ ព្រោះអត្ថថា ជាទឹកម្ចាត់សន្តិលេសធម៌ គឺ កន្លែងខ្លះ ហៅថា ជាទីទៅប្រាសចាករាគៈ ។ ការស្រវឹងទាំងឡាយ មានការស្រវឹង គឺ មានដែលមានការប្រកាន់ខ្លួនជាដើម ព្រោះត្រូវអរិយមគ្គដែលប្រព្រឹត្តទៅធ្វើព្រះ និព្វានឲ្យជាអារម្មណ៍លះហើយ ក៏ឈ្មោះថា ត្រូវលះទៅ ព្រោះដល់នូវព្រះនិព្វាន នោះ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មកដល់អសន្ធិតធម៌នោះ ក៏ ត្រូវស្វាងទៅ ។ ល ។ បានដល់ វិនាសទៅដូច្នោះ ។ ក្នុងបទទាំងនោះ មានដែល ប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងនឹងការប្រកាន់ខ្លួនថា យើងល្អជាងជាដើមនោះឯង ឈ្មោះថា មានមទ គឺ ការស្រវឹង ឬ ការប្រកាន់ខ្លួន ។ ការស្រវឹងដែលអាស្រ័យភាពជាបុរស

កើតឡើង ឈ្មោះថា **បុរិសមទ** ។ ដោយ **អាទិ** ស័ព្ទ គប្បីឃើញថា លោក
 សង្គ្រោះយក **ជាតិមទ** គឺ ការស្រវឹងក្នុងជាតិត្រកូលជាដើមផង ។ ពាក្យថា **ស្វាង**
ស្រវឹង គឺ ការស្រវឹងប្រាសទៅ ។ ក៏ដើម្បីសម្តែងន័យនេះនោះឯង លោកទើប
 ពោលថា បាត់ស្រវឹង ។ **អសង្ខតធម៌** ឈ្មោះថា **មទនិម្មទន** ព្រោះអត្ថថា ជាទី
 ដែលការស្រវឹងទាំងឡាយ ស្វាងទៅ គឺ ដល់នូវភាពបាត់ស្រវឹង ការវិនាសទៅ ។
 សូម្បីក្នុងបទដ៏សេស ក៏មានន័យ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា **ការស្រេកកាម** គឺ សេចក្តី
 ប្រាថ្នានឹងក្រេបជីកកាមទាំងឡាយ បានដល់ កាមតណ្ហា ។ កាមគុណនោះឯង
 ឈ្មោះថា **កាមគុណាលយ** អាល័យ គឺ កាមគុណ ព្រោះអត្ថថា ជាទីដែលសត្វ
 ទាំងឡាយមកជាប់ស្អិត ។ ពាក្យថា **វដ្តៈ ដែលមាននៅក្នុងភូមិ ៣** បានដល់ វដ្តៈ
 គឺ កម្ម កិលេស និងវិបាកក្នុងភូមិ ៣ ។ បទថា **ឯសោ** បានដល់ អសង្ខតធម៌ ។
 ពាក្យថា **ដើម្បីឲ្យមានការបន្តទៅ** គឺ ដើម្បីឲ្យមានយោនិ គឺ កំណើតជាដើមបន្តៗ
 ទៅអំពីយោនិជាដើម ។ ឈ្មោះថា **កិរិយាដែលចង** បានដល់ កិរិយាដែលធ្វើឲ្យជា
 កំណ្លុច ។ ឈ្មោះថា **កិរិយាដែលដេរ** បានដល់ កិរិយាដែលដោតក្រុង ។ ក៏
 ឈ្មោះថា ការចេញ និងការរលាស់ចេញ នៃអសង្ខតធម៌នេះ បានដល់ ការឃ្នាត
 ចាកតណ្ហានោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ឃ្នាតចាកដូច្នោះ ។

ឈ្មោះទាំងឡាយ មានឈ្មោះថា **មទនិម្មទន** ជាដើម និយមប្រើក្នុងព្រះ
 និព្វាន ព្រោះធ្វើគុណទាំងឡាយពួកណាឲ្យជាហេតុ លោកអាចារ្យកាន់យកគុណ
 របស់ព្រះនិព្វានដែលធ្វើឲ្យកើតឡើងហើយ ដែលមានភាពជាធម៌ ដែលស្វាងស្រវឹង
 ជាដើមតាមដែលពោលហើយទាំងនោះៗ ឯង ពោលថា ដោយទាក់ទងនឹងគុណ
 មានភាពជាធម៌ដែលស្វាងស្រវឹងជាដើមដូច្នោះ តែលោកមិនបានកាន់យកគុណ មាន

យ៉ាងនេះថា ធម៌ជាគ្រឿងញាំញីការស្រវឹងជាដើម ។ ព្រោះថា គុណ គឺ ធម៌ជា
 គ្រឿងញាំញីការស្រវឹង គង់ហៅថា មទនិម្មទន ដូចគ្នាជាដើមទាំងនោះ ជាគុណ
 របស់អរិយមគ្គ ។ ក្លាប់សេចក្តីថា ភគវតា ឧបសមគុណារុត្តា ។ សួរថា តើ
 ត្រាស់ទុកក្នុងទីណា ? ឆ្លើយថា ត្រាស់ទុកក្នុង អសង្ខតសំយុត្ត ជាដើម ។ ក្នុង
 ឧបសមគុណទាំងនោះ ពាក្យថា សច្ចធម៌ គឺ ធម៌ដែលមិនមែនមិនពិត ។ ពិត
 ណាស់ ព្រះនិព្វាន ឈ្មោះថា សច្ចៈ ដោយន័យថា មិនវិបរិត ព្រោះភាពជាធម៌ដែល
 ស្ងប់តែម្យ៉ាងនោះឯង ព្រោះមិនមានការមិនស្ងប់ដោយបរិយាយណា ។ ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះ លោកទើបពោលទុកថា សច្ចៈមានតែ ១ សច្ចៈទី ២ មិនមាន។ ពាក្យ
 ថា បារធម៌ គឺ ធម៌ដែលជាត្រើយនាយនៃសង្សារវដ្ត ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើប
 ទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ត្រង់បានហើយដល់ត្រើយនាយ ឈរនៅលើគោកជាព្រាហ្មណ៍
 ដូច្នោះ និងថា ក្នុងពពួកមនុស្សទាំងឡាយ ដែលជនជាអ្នកដល់ត្រើយនាយមាន
 ចំនួនតិចដូច្នោះ ។ ពាក្យថា សុទ្ធីសធម្ម គឺ ធម៌ដែលឃើញបានសែនលំបាក
 ព្រោះបុគ្គលដែលមិនបានសន្សំញាណសម្ពារទុក មិនអាចនឹងឃើញបាន ព្រោះជាធម៌
 ដ៏ជ្រាលជ្រៅក្រៃលែង និង ជាធម៌ដែលមានសភាវធម៌ស្ងប់ដ៏យ៉ាងក្រៃលែង ។
 ឈ្មោះថា អជ្ជរធម៌ ព្រោះអត្ថថា ជាធម៌ដែលមិនមានជរា ឬថា បុគ្គលកាលបាន
 សម្រេចធម៌នេះហើយ ក៏មិនមានជរា ។ ព្រោះហេតុនោះៗ ឯង ទើបឈ្មោះថា
 ធុរធម៌ ដោយន័យថា មាំមាំ ព្រោះភាពដែលមិនទ្រុឌទ្រោមទៅ ព្រោះហេតុ មាន
 ជរាជាដើម ។ ឈ្មោះថា និប្បបញ្ចធម៌ ព្រោះមិនមានគ្រឿងយឺតយូរ មានតណ្ហា
 ជាដើម ។ ឈ្មោះថា អមតធម៌ ព្រោះអត្ថថា មិនមានសេចក្តីស្លាប់ ។ ឈ្មោះថា
 សិរីធម៌ ព្រោះមិនមានសង្គិលសធម៌ទាំងឡាយ ដែលជាតួសាងភាពចង្អៀតចង្អល់។

ឈ្មោះថា **ខេមធម៌** ព្រោះមិនត្រូវយោគៈ ៤ ធ្វើឲ្យអន្តរាយ ។ ឈ្មោះថា **អព្ភតធម៌** ព្រោះភាពជាធម៌ដែលគួរអស្ចារ្យដោយភាពជាវិសង្ខារ និង ព្រោះភាពជាធម៌ដែលមិនធ្លាប់មានមកពីមុន គឺ មុនការឧប្បត្តិនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ។ ឈ្មោះថា **អនីតិកធម៌** ព្រោះមិនមានចម្រងចម្រាស់ និង ភាពវិនាសទាំងឡាយ ។ ឈ្មោះថា **អព្យាបជ្ឈធម៌** ព្រោះជាធម៌ដែលមិនមានទុក្ខ ។ ឈ្មោះថា **វិសុទ្ធិធម៌** ព្រោះអត្ថថាជាសភាពបរិសុទ្ធដោយវិសេស ព្រោះបរិសុទ្ធចាកមន្ទិល គឺ សង្កិលេសទាំងឡាយពិតប្រាកដ ។ ឈ្មោះថា **ទីបធម៌** ព្រោះភាពដែលឱ្យទាំង ៤ មិនអាចជន់លិចបាន ។ ឈ្មោះថា **តាណធម៌** ដោយន័យថា អភិបាលរក្សាទុកអំពីទុក្ខក្នុងវដ្តៈទាំងអស់ ។

ព្រះបាលីដែលត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងសច្ចធម៌ដល់ពួកអ្នកផង ដូច្នោះជាដើម គប្បីជ្រាបថា លោកអាចារ្យបំព្រួញទុក ។ ដោយអាទិ ស័ព្ទ (ប្រែថា ជាដើម) សង្គ្រោះយកគុណទាំងឡាយដែលមិនបានពោលទុកក្នុងទីនេះ ដែលទ្រង់ប្រាប់ឲ្យដឹងដោយពាក្យថា **អនន្ត** គឺ មិនមានទីបំផុត , **អនាសវ** គឺ មិនមានអាសវៈ , **និបុន** គឺ ល្អិតល្អន់ , **អជ្ជរ** គឺ មិនគ្រាំគ្រា , **អបលោកិក** គឺ មិន ទ្រុឌទ្រោម , **អនិទស្សន** គឺ ឃើញមិនបាន , **បណីត** គឺ ប្រណីត , **អច្ចរិយ** គឺ គួរអស្ចារ្យ , **អនីតិកធម៌** គឺ មិនមានចម្រងចម្រាស់ , **មុត្តិ** គឺ ជាហេតុរួចផុត , **លេណ** គឺ ជាទីពួនសំនំ , **បរាយន** ជាទីទៅខាងមុខ , **គម្ពីរ** គឺ ជ្រាលជ្រៅជាដើម ក្នុងគុណទាំងនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបន័យយ៉ាងនេះថា **អសង្ខតធម៌** ឈ្មោះថា **អនន្ត** ព្រោះអត្ថថា មិនមានទីបំផុត គឺការកើតឡើង ឬ ទីបំផុត គឺការរលត់ទៅ ។ ឈ្មោះថា **អនាសវ** ព្រោះមិនមែនជាអារម្មណ៍របស់អាសវៈ ,

ឈ្មោះថា **និបុន** ត្រូវជាគោចរនៃញាណដ៏ល្អិតសុខុម ។ ឈ្មោះថា **អជ្ជរ** ព្រោះ
 ភាពដែលមិនត្រូវជរាធ្វើឲ្យគ្រាំគ្រាដូចសន្ធិតធម៌ ។ ឈ្មោះថា **អបលោកិក** ព្រោះ
 ភាពដែលមិនត្រូវទុក្ខធម៌ មានព្យាធិជាដើម ធ្វើឲ្យទ្រុឌទ្រោមទៅ ។ ឈ្មោះថា
អនិទស្សន ព្រោះភាពដែលមិនអាចដឹងបានដោយចក្ខុវិញ្ញាណ ។ ឈ្មោះថា **បណីត**
 ដោយន័យថា ធ្វើមិនឲ្យចេះតែត ។ ឈ្មោះថា **អច្ចរិយ** ព្រោះភាពដែលមិន
 ផ្សព្វផ្សាយច្រើន ឈ្មោះថា **អនីតិកធម៌** ព្រោះជាសការៈដែលចម្រងចម្រាស់ ឬ
 ចង្រៃឧបទ្រពអតមន្តលទាំងឡាយ គ្រប់សន្តតមិនបាន និង ព្រោះជាហេតុនៃការ
 មិនមានភាពចម្រងចម្រាស់ ។ ឈ្មោះថា **មុត្តិ** ព្រោះជាហេតុផុតចាកវដ្តទុក្ខ ។
 ឈ្មោះថា **លេណ** ព្រោះជាទីដែលបុគ្គលទាំងឡាយ ឃើញសង្សារវដ្តថាជាក័យ
 គប្បីជ្រកកោន ។ ឈ្មោះថា **បរាយន** ព្រោះជាទីទៅខាងមុខនៃបុគ្គលដែលឃើញ
 សង្សារវដ្តថាជាក័យ ទាំងនេះ នោះឯង ។ ឈ្មោះថា **គម្ពីរ** ដោយន័យថា ស្នង់
 ដល់មិនបាន ព្រោះភាពជាទីតាំងដែលនរណា មិនបានដោយបកតិញ្ញាណ ។ ឈ្មោះ
 ថា **ទុរនុពោធន** ព្រោះជាធម៌ដែលបុគ្គល សូម្បីថា បានធ្វើបុណ្យទុកហើយ ក៏នៅ
 តាមដឹងបានដោយកម្រ គឺ លំបាក ។ ឈ្មោះថា **អតការវចរា** គឺ មិនមែនធម៌ដែល
 គប្បីអាស្រ័យនៅនឹងញាណជាគ្រឿងត្រិះរិះ ព្រោះអត់ថា ផុតចាកការធ្វើឲ្យជាក់
 ច្បាស់ហើយ ក៏មិនមែនជាធម៌ដែលត្រូវអាស្រ័យនឹងញាណជាគ្រឿងត្រិះរិះ ។
 ឈ្មោះថា **បណ្ឌិតវេទនីយ** គឺ ធម៌ដែលអ្នកជាបណ្ឌិតគប្បីដឹង ព្រោះជាធម៌ដែល
 អ្នកជាបណ្ឌិតទាំងឡាយ មានព្រះពុទ្ធជាដើមប៉ុណ្ណោះ គប្បីដឹង គឺ គប្បីសម្រេច ។

(ចប់ មហាជីកា)

អាទិសង្ឃនៃឧបសមាទុស្សតិ

កាលលោករព្វកដល់ឧបសមៈដោយអំណាចគុណ មានភាពជាទីស្វាង្សស្រវឹង ជាដើមយ៉ាងនេះ ក្នុងសម័យនោះ ចិត្តរបស់លោកមិនត្រូវរាគៈហ៊ុមព័ទ្ធ... មិនត្រូវ ទោសៈហ៊ុមព័ទ្ធ... មិនត្រូវមោហៈហ៊ុមព័ទ្ធ... ឡើយ ក្នុងសម័យនោះ ចិត្តរបស់លោក ជាចិត្តដំណើរត្រង់ បែរមុខចំពោះឧបសមៈយ៉ាងប្រាកដ អង្គឈានទាំងឡាយ រមែងកើតឡើងដល់លោកដែលសង្កត់នឹងវារណធម៌បានហើយ ក្នុងខណៈតែមួយ តាមន័យដែលពោលហើយក្នុងអនុស្សតិមុនៗ មានពុទ្ធានុស្សតិជាដើម តែព្រោះភាព ដែលឧបសមគុណទាំងឡាយ ជាគុណដ៏ជ្រៅ ឬ ព្រោះចិត្តដែលបង្ហោនទៅក្នុង ការរព្វកដល់គុណ មានប្រការផ្សេងៗគ្នា ឈាននេះទើបជាឈានមិនដល់អប្បនា ដល់ត្រឹមឧបចារៈប៉ុណ្ណោះ ឈាននេះនោះក៏បានឈ្មោះថា ឧបសមាទុស្សតិនោះឯង ព្រោះកើតឡើង ដោយអំណាចការរព្វកដល់គុណនៃឧបសមៈ និង សូម្បីឧបស- មាទុស្សតិនេះ ក៏រមែងសម្រេចដល់ព្រះអរិយសាវ័កប៉ុណ្ណោះ ដូចគ្នានឹងឆអនុស្សតិ ដែលពោលហើយ សូម្បីដូច្នោះ សូម្បីបុព្វជនដែលធ្លន់ក្នុងឧបសមៈក៏គួរមនសិការ ដែរ ព្រោះសូម្បីដោយអំណាចការស្តាប់ ចិត្តក៏ជ្រះថ្លាក្នុងឧបសមៈបាន ។

រីឯភិក្ខុដែលប្រកបដោយឧបសមាទុស្សតិនេះ រមែងដេកលក់ជាសុខ ក្រាក ជាសុខ ជាអ្នកមានឥន្ទ្រិយស្ងប់ មានចិត្តស្ងប់ ដល់ព្រមដោយហិរិឱត្តប្បៈគួរជ្រះថ្លា មានអធ្យាស្រ័យប្រណីត ជាទីគោរព និង លើកសរសើរនៃសព្វហូចារីទាំងឡាយ ម្យ៉ាងទៀត កាលនៅមិនទាន់សម្រេចគុណដែលខ្ពស់ឡើងទៅ រមែងជាបុគ្គលមាន សុគតិជាទីទៅខាងមុខ ។

ព្រោះហេតុនោះឯង បណ្ឌិតអ្នកឃើញច្បាស់ គប្បីជាអ្នកមិនប្រមាទ ចម្រើន
នូវការរព្វកក្កដអរិយឧបសមៈ ដែលមានអានិសង្សជាអនេក ដូចពោលមកដូច្នោះ
នេះជាកថាមុខដោយពិស្តារក្នុងឧបសមាទុស្សតិ ។

មហាជីកា

ឈ្មោះថា រមែងសម្រេចដល់ព្រះអរិយសាវ័កតែប៉ុណ្ណោះ ព្រោះភាពដែល
គុណទាំងឡាយរបស់ព្រះនិព្វានប្រាកដហើយ ដោយអំណាចការត្រាស់ដឹង គឺធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ ។ ក៏ ឯវ ស័ព្ទ ដែលប្រែថា មែនពិតនេះ លោកពោលទុកខុសពីទីទៅ
ត្រូវប្រកបថា ឥជ្ឈតិ ឯវ ។ ម្យ៉ាងទៀត លោកពោលទុកយ៉ាងនេះថា អរិយសាវ-
កស្សវ ក៏ទាក់ទងនឹងការសម្រេចបានដោយងាយ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបពោលថា
សូម្បីថាយ៉ាងនេះដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា ដែលធ្ងន់ក្នុងឧបសមធម៌ គឺ បុប្ផជន
ដែលបង្ហាន់ចិត្តទៅក្នុងព្រះនិព្វាន ។ ក៏គប្បីមនសិការឧបសមគុណទាំងឡាយ តាម
ដែលពោលហើយ ។ ពាក្យដែលគួរពោលអធិប្បាយក្នុងពាក្យថា រមែងលក់ជាសុខ
ជាដើម នឹងមានច្បាស់ក្នុងកថាពោលដោយមេត្តា ។ ភិក្ខុឈ្មោះថាជាអ្នកមានអធិមុត្តិ
ដ៏ប្រណីត ក៏ព្រោះមានការដែលចិត្តបង្ហាន់ទៅក្នុងព្រះនិព្វាន ។

បរិច្ឆេទទី ៨

ឈ្មោះ អនុស្សតិកម្មដ្ឋាននិទ្ទេស ក្នុង
អធិការនៃសមាធិការវនា ក្នុងបករណ៍វិសេស ឈ្មោះ
វិសុទ្ធិមគ្គដែលខ្ញុំម្ចាស់ធ្វើដើម្បីប្រយោជន៍ដល់បាមោជ្ជនៃសាធុជនដូច្នោះឯង ។

ព្រហ្មវិហារ និទ្ទេស

មេត្តាព្រហ្មវិហារ

រីឯក្នុងព្រហ្មវិហារ ៤ នេះ គឺ មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា ដែលលោក
លើកឡើងសម្តែងទុកក្នុងលំដាប់នៃអនុស្សតិកម្មដ្ឋាន ព្រះអាទិកម្មិកយោគាវចរដែល
ប្រាថ្នានឹងចម្រើនមេត្តាព្រហ្មវិហារ ជាលំដាប់ដំបូង គប្បីជាអ្នកកាត់បលិពោធកាន់
យកកម្មដ្ឋានហើយ ធ្វើភត្តកិច្ច បន្ទាបនឹងសេចក្តីស្រវឹងក្នុងអាហារហើយ អង្គុយ
ឲ្យសប្បាយ គឺ តាមបែបអង្គុយកម្មដ្ឋានក្នុងអាសនៈ ដែលរៀបចំទុកយ៉ាងល្អក្នុងទី
ស្ងាត់ ថ្នាក់ដំបូងគប្បីពិចារណាឲ្យឃើញទោសក្នុងទោសៈ និង អានិសង្សក្នុងខន្តី
មុន ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ?

ឆ្លើយថា ព្រោះទោសៈគប្បីលះបង់បាន និង ខន្តីគប្បីសម្រេចបាន ក៏ដោយ
ការវិនាសនេះ និងមិនមាននរណាអាចនឹងលះទោស ដែលខ្លួនមិនឃើញត្រឹមបន្តិចបន្តួច
ឬ បានអានិសង្ស ដែលខ្លួនមិនជ្រាបត្រឹមបន្តិចបន្តួចបានឡើយ ព្រោះហេតុនោះ
ព្រះយោគាវចរគប្បីឃើញទោសក្នុងទោសៈ តាមគន្លងព្រះសូត្រទាំងឡាយ ដូចជា
សូត្រថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ បុគ្គលដែលកើតទោសៈហើយ ដែលទោសៈគ្រប
សង្កត់ មានចិត្តត្រូវទោសៈប្រកាន់ទុកហើយ រមែងសម្លាប់សត្វខ្លះ ដូច្នោះជាដើម
គប្បីជ្រាបអានិសង្សក្នុងខន្តីតាមគន្លងព្រះបាលីទាំងឡាយ ដូចបាលីថា ៖

ខន្តី បរមំ តពោ តីតិក្ខា និពានំ បរមំ វទន្តិ ពុទ្ធា

ខន្តី គឺ សេចក្តីអត់ធន់ ជាតបធម៌ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ព្រះពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់ត្រាស់ថា ព្រះនិព្វានជាគុណជាតិដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ។

ខន្តី ពលំ ពលានីកំ តមហំ ព្រមិ ព្រាហ្មណំ

គថាគតពោលចំពោះបុគ្គលនោះ ដែលមានខន្តីជាកម្លាំង មានកម្លាំង គឺ ខន្តី ជាកងទ័ព ថាជាព្រាហ្មណ៍ ។

ខន្ត្យា ភិយ្យា ន វិជ្ជតិ

ប្រយោជន៍ក្រៃលែងជាងខន្តីមិនមាន ដូច្នោះជាដើមចុះ ។

បន្ទាប់មកគប្បីផ្ដើមមេត្តាការវនា ដើម្បីញ៉ាំងចិត្តឲ្យស្ងប់ចាកទោសៈមានទោស ដែលខ្លួនបានឃើញហើយ គប្បីចងចិត្តទុកក្នុងខន្តី មានអានិសង្សដែលខ្លួនជ្រាប ហើយយ៉ាងនេះតទៅ ។

បុគ្គលដែលជាទោសដល់ការវនា ៦

កាលនឹងផ្ដើមខាងដើមនោះឯង គួរជ្រាបបុគ្គលទោស គឺ បុគ្គលដែលជា ទោសដល់ការវនាថា ក្នុងបុគ្គលទាំងនោះមិនគួរចម្រើនមេត្តាទៅជាបឋម ក្នុងបុគ្គល ទាំងនោះមិនគួរចម្រើនមេត្តាទៅឡើយនោះឯង មែនពិត មេត្តានេះមិនគួរចម្រើនជា បឋមក្នុងបុគ្គល ៤ នេះ គឺ ក្នុងបុគ្គលដែលស្អប់គ្នា ក្នុងបុគ្គលដែលស្រឡាញ់គ្នា ខ្លាំង ក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗនឹងគ្នា ក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវនឹងគ្នា ចំណែក ក្នុងបុគ្គលដែលមានភេទផ្សេងគ្នា មិនគួរចម្រើនដោយចោះចំពោះ ក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើ កាលកិរិយាហើយ មិនគួរចម្រើនតែម្តង ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វីទើបមិនគួរចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គល ៤ ប្រភេទ មានបុគ្គល

ដែលស្អប់គ្នាជាដើមជាដំបូង ?

ឆ្លើយថា ព្រោះថា ព្រះយោគាវចរកាលនឹកតាំងបុគ្គលដែលស្អប់គ្នាទុកក្នុង ឋានៈនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់រមែងលំបាកចិត្ត កាលនឹកតាំងសម្មាញ់ដែលស្រឡាញ់ គ្នាខ្លាំង ទុកក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលកណ្តាលៗ ក៏លំបាក ទោះជាទុក្ខសូម្បីបន្តិចបន្តួច កើតឡើងដល់គេ លោកនឹងដល់នូវការយំចេញមកក៏ថាបាន កាលនឹកតាំងបុគ្គល កណ្តាលៗ ទុកក្នុងឋានៈនៃគ្រូ និងក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ក៏លំបាក កាល រព្វកដល់បុគ្គលដែលជាសត្រូវនឹងគ្នា សេចក្តីក្រោធរមែងកើតឡើង ព្រោះហេតុនោះ ទើបមិនគួរចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គល ៤ ប្រភេទ មានបុគ្គលសម្អប់ជាដើមជាដំបូង ។

ចំណែកក្នុងបុគ្គលដែលមានភេទផ្ទុយគ្នា កាលចម្រើនដោយចោះចំពោះដល់ បុគ្គលដែលមានភេទផ្ទុយគ្នានោះ តម្រេករមែងកើតឡើង ដូចមានរឿងពោលថា កូននាហ្មឺនម្នាក់នឹកចង់ចម្រើនមេត្តា សួរព្រះដ៏តុនថា លោកម្ចាស់ មេត្តាគួរចម្រើន ក្នុងបុគ្គលណា ? ព្រះថេរៈប្រាប់ដោយមិនអស់សេចក្តីថា ក្នុងបុគ្គលដែលជាទី ស្រឡាញ់ ភរិយារបស់ខ្លួន គឺជាទីស្រឡាញ់របស់គេ ទើបចម្រើនមេត្តាដល់នាង ក៏ត្រូវធ្វើការទម្លាយជញ្ជាំងមួយយប់ទល់ភ្នំ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងបុគ្គលដែលមានភេទ ផ្ទុយគ្នា ទើបមិនគួរចម្រើនដោយចោះចំពោះ ។

ចំណែកក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើកាលភរិយាហើយ ចម្រើនទៅក៏មិនដល់អប្បនា មិនដល់ឧបចារៈបានឡើយ មានរឿងពោលថា ភិក្ខុកំលោះមួយរូបធ្វើមេត្តាការវនា ដល់អាចារ្យ មេត្តាប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន លោកទើបទៅរកព្រះមហាថេរៈមួយរូប សួរ ថា លោកដ៏ចម្រើន ការចូលមេត្តាឈានរបស់ខ្ញុំព្រះករុណាស្ថាត់ជំនាញហើយដែរ តែពេលនេះខ្ញុំព្រះករុណាមិនអាចចូលមេត្តាឈាននោះបាន ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រះថេរៈ

ដីកានាំថា លោកចូររកនិមិត្តមើលចុះ អារុសោ ភិក្ខុនោះរកនិមិត្តមើលទៅ ទើប
ដឹងភាពដែលអាចារ្យដល់មរណភាពហើយ ក៏ធ្វើមេត្តាដល់អ្នកដទៃតទៅ ទើបញ្ចាំង
សមាបត្តិឲ្យជាកំច្បាស់បាន ព្រោះហេតុនោះ មិនគួរចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើ
កាលកិរិយាហើយនោះទេ ។

មហាដីកា

ពណ៌នា ព្រហ្មវិហារនិទ្ទេស

ការចម្រើនមេត្តា

បុគ្គលប្រាថ្នាចម្រើនព្រហ្មវិហារ គឺ មេត្តា ។ ពាក្យថា អ្នកប្រាថ្នាចម្រើន គឺ
អ្នកប្រាថ្នាធ្វើឲ្យកើតឡើង ភ្ជាប់ចូលនឹងពាក្យថា បច្ចវេក្ខិតពោ គឺ គប្បីពិចារណា។
ពាក្យថា អង្គយជាសុខ គឺ កុំអង្គុយមិនរៀបរយ អង្គុយជាសុខដោយអាការៈពែន
ក្មែន ។

ពាក្យថា ព្រោះហេតុអ្វី ជាពាក្យសួរដល់ហេតុនៃការពិចារណា អធិប្បាយថា
ការដែលភិក្ខុអ្នកប្រាថ្នាសម្រេចធម៌ម្យ៉ាង ត្រឡប់ពិចារណាទោស និងអានិសង្សក្នុង
ធម៌ម្យ៉ាងទៀត មានប្រយោជន៍អ្វី ។ ឈ្មោះថា មេត្តា ដោយសភាវៈក៏បានដល់
អទោសៈ ។ ពិតហើយ ក្នុងពាក្យសម្តែងខែមេត្តា ទ្រង់សម្តែងខែទុកហើយថា
មេត្តី អាការៈដែលស្រឡាញ់ ភាពជាបុគ្គលដែលព្រមព្រៀងដោយសេចក្តីស្រឡាញ់
ដូច្នោះ ។ ចំណែកពាក្យថា ខន្តីក្នុងទីនេះ បំណងយកអធិវាសនខន្តី (ខន្តី គឺការ
អត់ធន់ ការព្រមទទួល) ។ ខន្តីនោះ ដោយសភាវៈ បានដល់ នាមក្ខន្ធិ ៤ ដែលមាន

អទោសៈជាប្រធាន ព្រោះហេតុនោះ កាលសម្រេចមេត្តា ក៏ជាការសម្រេចការអត់
ធន់ គឺ ខន្តីនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ដែលគប្បី
សម្រេចខន្តីបាន ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យនោះលោកសម្តែងថា ការពិចារណាអានិសង្ស
ក្នុងខន្តីមានប្រយោជន៍ពិតមែន ។ ឈ្មោះថា ត្រូវទោសៈគ្របសង្កត់ ក៏ដោយ
អាការ្យបរិភោគ ។ ឈ្មោះថា មានចិត្តត្រូវទោសៈប្រកាន់ទុក ក៏ដោយអាការ្យដែលមិន
បានឱកាសនៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់កុសល ។ ឈ្មោះថា គប្បីឃើញទោសក្នុងទោសៈ
ក៏ដោយភាពដែលវាជាមូលនៃហាយនភាព ដែលមានក្នុងអត្តភាពនេះ និងដែលមាន
ក្នុងពេលខាងមុខជាដើម ដោយទាក់ទងនឹងហេតុនាំឲ្យសម្លាប់សត្វជាដើម ។

ពាក្យថា ខន្តី គឺ ការអត់ធន់ ជាតបធម៌ដ៏ឧត្តម មានសេចក្តីថា ខន្តីដែល
មានអាការ្យអត់ធន់ជាលក្ខណៈ មានការអត់ធន់ចំពោះការធ្វើផ្សេងៗ របស់អ្នកដទៃ
ជាដើម ជាតបធម៌ដ៏ឧត្តម ព្រោះជាមូលនៃការបដិបត្តិត្រូវ ដែលមានការមិនធ្វើ
កម្មដែលមិនគួរធ្វើ និងការធ្វើកម្មដែលគួរធ្វើជាលក្ខណៈ ។ ពាក្យថា ខន្តី ពលំ
ពលានីកំ មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា ខន្តី ពលំ ព្រោះអត្តថា មានខន្តីដែលជា
មង្គលដ៏ឧត្តមនោះឯងជាកម្លាំង ។ សមពិតតាមដែលត្រាស់ទុកថា សមណៈ និង
ព្រាហ្មណ៍ទាំងឡាយមានខន្តីជាកម្លាំងដូច្នោះ ។ និងឈ្មោះថា ពលានីកំ គឺមានកម្លាំង
ជាកងទ័ព ក៏ដោយកម្លាំង គឺ ខន្តីនោះៗ ឯង ដែលជាកងទ័ព ព្រោះអាចកម្លាត់ធម៌
ដែលជាបដិបក្ខ មានទោសៈជាដើម ។ ពាក្យថា ទីពឹងក្រែលែងជានិខន្តីមិនមាន
មានសេចក្តីថា ទីពឹងរបស់ខ្លួន និងមនុស្សពួកដទៃដែលការពារហាយនភាពបាន
ព្រមទាំងនាំទៅកាន់ប្រយោជន៍បានក្រែលែងជានិខន្តី មិនមាន ។

ពាក្យថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការធ្វើចិត្តឲ្យស្ងាត់ គឺដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការ

គ្របសង្កត់ចិត្ត ។ អធិប្បាយថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការចង់ខ្លួនទុកនឹងខ្លួន ។ បុគ្គលទាំងឡាយឈ្មោះថា ជាទោសក៏ព្រោះអត្តថា ធ្វើការវិនាសសាបសូន្យ បុគ្គល ទាំងឡាយនោះឯងជាទោស ទើបឈ្មោះថា បុគ្គលទោសា គឺបុគ្គលដែលជាទោស។ គឺថាការវិនាសសម្រេច រមែងវិបតទៅជាប្រាកដ ព្រោះបុគ្គលពួកណា លោក ក៏ពោលសំដៅយកបុគ្គលទាំងនោះៗ ឯង ។ ពាក្យថា ជាលំដាប់ដំបូង គឺ មិនគួរ ចម្រើនមេត្តាទៅមុន រៀរតែដោយន័យដែលយកមនុស្សមួយពួកទៅធៀបនឹងមនុស្ស មួយពួកទៀត ដែលលោកនឹងពោលដល់ ។

បុគ្គលដែលគេគប្បីស្រឡាញ់រាប់អាន ឈ្មោះថា ចិយ គឺបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ដែលផ្ទុយគ្នានឹងបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់គ្នា ក៏ឈ្មោះថា អប្បិយ គឺបុគ្គលសម្រាប់ ។ អប្បិយបុគ្គលនោះដោយសន្ទិបមាន ២ ប្រភេទ គឺបុគ្គលដែលមិនធ្វើប្រយោជន៍ឲ្យ នឹងបុគ្គលដែលសាងតែហាយនភាពឲ្យ ។ ក្នុង ២ ប្រភេទនោះ អ្នកដែលសាងតែ ភាពហាយនឲ្យដល់ខ្លួន និង ដល់អ្នកជាទីស្រឡាញ់ គប្បីឃើញថា ឈ្មោះថា បុគ្គលដែលមានពៀរនឹងគ្នា ។ ចំណែកបុគ្គលដែលមិនធ្វើប្រយោជន៍ឲ្យដល់ខ្លួន និង បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ធ្វើតែប្រយោជន៍ឲ្យដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ដែលជាអាយាតវត្ថុ ដោយន័យថា គេមិនបានប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដល់យើងជាដើម និង ដោយន័យថា គេបានប្រព្រឹត្តប្រយោជន៍ដល់បុគ្គលដែលយើងស្អប់ យើងមិនពេញចិត្តដូច្នោះជាដើម ក៏ឈ្មោះថា បុគ្គលជាទីស្អប់នោះឯង ន័យថា ជាបុគ្គលដែលមានការប្រព្រឹត្តមិន សមគួរ ជាបុគ្គលមិនគួរប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលដែលមានភេទផ្ទុយគ្នា គឺក្នុង បុគ្គលដែលមិនដូចគ្នាដោយភេទ មានភេទស្រីជាដើម ។ ពាក្យថា ដោយចោះ ចំពោះ គឺ ដែលជាចំណែកមួយ ។ សំដៅសេចក្តីថា ប្រារព្ធយកបុគ្គលដោយន័យ

ថា នាយតិស្សៈ នាយទត្តៈ ជាដើម ។

ឥឡូវនេះ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងហេតុនៃភាពដែលមិនគួរចម្រើនទៅ ក្នុងបុគ្គល ៦ ជំពូក តាមដែលពោលហើយ ទើបពោលថា ព្រោះថា កាលនឹង តាំងបុគ្គលដែលស្អប់ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា កាលនឹងតាំង បុគ្គលដែលស្អប់ទុកក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ រមែងលំបាក លោកពោល ដល់ការវិនាសអន្តរាយដោយទោសៈ , ព្រោះថា ការស្អប់ជាបដិបក្ខចំពោះសេចក្តី ស្រឡាញ់ និងកាលតាំងបុគ្គលដែលស្អប់នោះ ទុកក្នុងឋានៈបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ហើយ ការវិនាសនឹងសម្រេចមិនបាន ។ ពាក្យថា កាលនឹងតាំងបុគ្គល ដែលជាទី ស្រឡាញ់ក្រែលែងទុកក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលកណ្តាលៗ រមែងលំបាក លោកពោលដល់ ភាពដែលការវិនា មានការអន្តរាយដោយរាគៈ ព្រោះសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់ក្រែ លែង ជាទីតាំងនៃសេចក្តីស្រឡាញ់ប្រភេទអាស្រ័យផ្ទះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោក ទើបពោលថា ដោយថា កាលទុកសូម្បីបន្តិចបន្តួចដូច្នោះជាដើម ។ ឈ្មោះថា បុគ្គល ដែលជាកណ្តាលៗ បានដល់ បុគ្គលដែលមានសភាវៈជាកណ្តាល អំពីភាពជា បុគ្គលជាទីប្រាថ្នា និងមិនគួរប្រាថ្នា មានសេចក្តីថា បុគ្គលដែលមិនស្រឡាញ់មិន ស្អប់ ។ ឈ្មោះថា កាលនឹងតាំងទុកក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលដែលគួរគោរព និងក្នុងឋានៈ នៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ រមែងលំបាក ព្រោះក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាល មិនបាន មានភាពជាបុគ្គលគួរលើកសរសើរ និងបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ។ ពិតណាស់ ក្នុង បុគ្គលដែលយើងគប្បីព្រឺឆើយកន្តើយ រមែងមិនប្រាកដដល់ភាពជាបុគ្គលគួរលើក សរសើរ ឬ ភាពជាបុគ្គលគួរពេញចិត្ត តែថា ព្រះយោគីនឹងត្រូវចម្រើនមេត្តា ក្នុង បុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយភាពគួរស្រឡាញ់ និង គួរគោរពមុន ។ ឈ្មោះថា

សេចក្តីក្រោធក៏នឹងកើតឡើង ក៏ព្រោះការមិននាំចូលទៅកាន់ភាពជាបុគ្គលចំណែក
មួយ គឺ គប្បីផ្សាយមេត្តាបាន ។

ពាក្យថា ដោយចោះចំពោះប្រាសព្វយកបុគ្គលនោះប៉ុណ្ណោះ គឺបុគ្គលដែលមាន
រកទុស្តាប៉ុណ្ណោះ ។ ដោយពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលដែលមានរកទុស្តា លោក
ពោលថា ក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ មិនបានធ្វើឲ្យប្លែកគ្នា ។ ពាក្យថា បានធ្វើ
ការទម្លាយជញ្ជាំង មានសេចក្តីថា កាលបានអធិដ្ឋានសីលហើយ អង្គុយលើគ្រែ
ដេកក្នុងបន្ទប់បិទទ្វារ ហើយចម្រើនមេត្តាទៅ ត្រូវរាគៈដែលកើតឡើងជាចន្លោះ
នៃមេត្តា ធ្វើឲ្យជាបុគ្គលខ្វាក់ទៅ ប្រាថ្នានឹងទៅកាន់ទីនៅរបស់ភរិយា កំណត់ទ្វារ
មិនបាន ទើបវាយជញ្ជាំងព្រោះសេចក្តីត្រូវការនឹងចេញទៅ រហូតដល់ ទម្លាយជញ្ជាំង
ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា រាគៈ រមែងធាក់ឱកាសបាន ជាចន្លោះ ។ នៃ
មេត្តា និងថា ភាពនឹងធាត់ដល់ រមែងមានបានក្នុងវេលាដែលត្រូវរាគៈគ្របសង្កត់
ដូច្នោះ ។

ក្នុងទីនេះ សំពូថា សត្វជាដើម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការបន្តនៃខន្ធដែលជាកាល
បច្ចុប្បន្ន ដែលខណ្ឌដោយ អាទាន គឺ បដិសន្ធិ , និក្ខេប គឺ ចុតិ ដូចយល់
ដោយប្រចក្សស្រាប់ ព្រោះភាពដែលកំពុងតាំងនៅ មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការបន្ត
នៃខន្ធដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាលទាំង ៣ ទេ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប
ពោលថា ចំណែកកាលចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើកាលភរិយាទៅហើយ ដូច្នោះ
ជាដើម ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ការចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើកាលភរិយា
ហើយ ទើបមិនសម្រេច ? ឆ្លើយថា ព្រោះបុគ្គលដែលធ្វើកាលភរិយាហើយ ជា
ឋានៈដែលមិនគួរដល់សេចក្តីព្យាយាមនៃមេត្តា ។ ពិតណាស់ បុគ្គលដែលស្លាប់ហើយ

ជាបុគ្គលមិនគួរដល់ការបង្ហោនយកប្រយោជន៍ចូលទៅ ។ ការបង្ហោនយក
 ប្រយោជន៍ចូលទៅដោយសេចក្តីព្យាយាមតាមផ្លូវកាយ និង ផ្លូវវាចា គប្បីបានក្នុង
 បុគ្គលណា ក្នុងកាលគេនៅមានជីវិត គឺ មិនទាន់ស្លាប់ ការបង្ហោនយកប្រយោជន៍
 ចូលទៅនៃចិត្ត ក៏គប្បីប្រើបានក្នុងបុគ្គលនោះប៉ុណ្ណោះ ។ សូម្បីក្នុងការប្រព្រឹត្តទៅ
 នៃអាការដែលកម្ចាត់ទុក្ខនៃករុណា និងអាការដែលត្រេកអរផងនៃមុទិតា ក៏មានន័យ
 នេះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបគួរជ្រាបថា ជាការដែលលោកពោលដល់ សូម្បីការ
 ចម្រើនករុណាជាដើម ក៏រកភាពសម្រេចមិនបាន ក្នុងបុគ្គលដែលធ្វើកាលកិរិយា
 ហើយ ។ ពាក្យថា ផ្តើមមេត្តាការនាប្រារព្ធដល់អាចារ្យ លោកពោលដល់ភិក្ខុមួយ
 រូបដែលមានមេត្តាឈានស្ងាត់ជំនាញហើយ ក្នុងបុគ្គលដទៃ មិនជ្រាបថា អាចារ្យ
 ធ្វើកាលកិរិយាហើយ ប្រាថ្នានឹងផ្សាយមេត្តាទៅកាន់អាចារ្យនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ
 ភិក្ខុរូបនោះ ទើបពោលថា មេត្តាឈានសមាបត្តិរបស់ខ្ញុំស្ងាត់ជំនាញហើយដូច្នោះ ។
 ពាក្យថា និមិត្ត បានដល់ អារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា លោកចូរស្វែងរក មានសេចក្តី
 ថា លោកចូរជឿថា បុគ្គលដែលនឹងផ្តើមផ្សាយមេត្តាឲ្យ នៅមានជីវិត ឬ មិនមាន
 ជីវិត ។ បទថា មេត្តាយន្តោ មានសេចក្តីថា កាលធ្វើមេត្តា គឺ កាលចម្រើន
 មេត្តា ។

(ចប់ មហាជីកា)

ចម្រើនមេត្តាចំពោះខ្លួនឯងមុន

តែថា មុនដំបូងបង្អស់ គួរចម្រើនក្នុងខ្លួនឯងឡើយ។ យ៉ាងនេះថា សូមយើង ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ មិនមានទុក្ខចុះ ឬថា សូមយើងជាអ្នកមិនមានពៀរ មិន មានការបៀតបៀន មិនមានសេចក្តីទុក្ខ មានសេចក្តីសុខបរិហារខ្លួនទៅចុះ ដូច្នោះ ក៏បាន ។ ប្រសិនបើមានសេចក្តីសង្ស័យថា កាលបើដូច្នោះ ពាក្យណា ដែល ត្រាស់ទុកក្នុងវិក័ងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុមានចិត្តប្រកបដោយមេត្តាផ្សាយ ទៅអស់ទិសមួយដូចម្តេច ប្រៀបដូចបុគ្គលឃើញបុគ្គលម្នាក់ ដែលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីចម្រើនចិត្ត គប្បីសម្តែងសេចក្តីស្រឡាញ់ ចេញទៅយ៉ាងណា ភិក្ខុរមែងផ្សាយ មេត្តាទៅដល់សត្វទាំងឡាយក៏ដូច្នោះនោះឯង ដូច្នោះក្តី ពាក្យណាដែលពោលទុកក្នុង បដិសម្តិទាថា មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ដែលផ្សាយទៅដោយមិនចោះចំពោះ ដោយអាការ ៥ គឺអ្វីខ្លះ គឺដោយការប្រាថ្នាថា សត្វទាំងឡាយទាំងពួងចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ មិន មានការបៀតបៀន មិនមានសេចក្តីទុក្ខ មានសេចក្តីសុខបរិហារខ្លួនទៅចុះ បុណៈ ទាំងឡាយទាំងពួង... កុតទាំងឡាយទាំងពួង... បុគ្គលទាំងឡាយទាំងពួង... បុគ្គល ទាក់ទងនៅក្នុងអត្តភាពទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ មិនមានការ បៀតបៀន មិនមានសេចក្តីទុក្ខ មានសេចក្តីសុខបរិហារខ្លួនចុះ ដូច្នោះជាដើមក្តី ។ ពាក្យណាដែលត្រាស់ទុកក្នុងមេត្តាសូត្រថា សត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមាន សេចក្តីសុខ សេចក្តីក្សេម ចូរជាអ្នកមានខ្លួនដល់ហើយនូវសេចក្តីសុខសាន្តដូច្នោះ ជាដើមក្តី ពាក្យក្នុងវិក័ងជាដើមនោះក៏ខុសទៅហើយឬ ព្រោះក្នុងពាក្យនោះ មិនបាន ត្រាស់ដល់ការចម្រើនមេត្តាក្នុងខ្លួនទុកដូច្នោះសោត គប្បីឆ្លើយថា ពាក្យក្នុងវិក័ងជាដើម នោះ មិនខុសទេ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះពាក្យនោះត្រាស់ចំពោះការវិនាដែលដល់អប្បនា

ចំណែកពាក្យផ្សាយមេត្តាក្នុងខ្លួន មានពាក្យថា សូមយើងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ
ជាដើមនេះ ខ្ញុំព្រះករុណាពោល ដោយការធ្វើខ្លួនឲ្យជាឧបមា ពិតណាស់ សូម្បី
បុគ្គលនឹងចម្រើនមេត្តាចំពោះខ្លួន ដោយន័យថា សូមឲ្យយើងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តី
សុខដូច្នោះជាដើមទៅ ១០០ ឆ្នាំ ឬ ១០០០ ឆ្នាំ អប្បនាគីមិនកើតឡើងដល់គេបាន
ឡើយ តែថា កាលចម្រើនមេត្តាចំពោះខ្លួនថា សូមយើងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ
ដូច្នោះជាដើមទៅ ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាសុខក្នុងសត្វដទៃៗ រមែងកើត ដោយធ្វើខ្លួនឲ្យ
ជាឧបមាថា យើងជាអ្នកស្រឡាញ់សេចក្តីសុខ ស្អប់ទុក្ខ និងចង់រស់នៅ មិនចង់
ស្លាប់យ៉ាងណា សូម្បីសត្វដទៃៗ ក៏ដូច្នោះ , ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីព្រះមានព្រះភាគ
ដែលត្រាស់ថា ៖

បុគ្គលតាមពិចារណាទៅដោយចិត្តសព្វទិស ក៏មិនបានជួបអ្នកដែលជាទី
ស្រឡាញ់ក្រែលែងជាងខ្លួនក្នុងទីណាឡើយ យ៉ាងណា ខ្លួនរបស់អ្នកដទៃៗ ក៏រមែង
ជាទីស្រឡាញ់របស់គេខ្លាំង ក៏ដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ អ្នកស្រឡាញ់ខ្លួន ទើបមិនគួរ
បៀតបៀនអ្នកដទៃ ។

ដូច្នោះក៏ទ្រង់សម្តែងន័យនេះនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរទើបគួរ
ផ្សាយមេត្តាឲ្យខ្លួនជាបឋមដើម្បីជាឧបមា ហើយក្នុងលំដាប់នោះ ដើម្បីញ៉ាំងមេត្តា
ការនាឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយស្រួល លោកអ្នកណាដែលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីចម្រើន
ចិត្ត ជាទីគោរព ជាទីគួរសរសើរ ជាអាចារ្យ ឬអាចារ្យមគ្គ (គឺ ភិក្ខុប្រហាក់
ប្រហែលនឹងអាចារ្យ) ជាឧបជ្ឈាយ៍ ឬឧបជ្ឈាយមគ្គរបស់លោក គប្បីរព្វកដល់
ហេតុនៃភាពជាទីស្រឡាញ់ ជាទីចម្រើនចិត្ត ការចែករំលែក និង ការនិយាយ
ពីរោះជាដើម និង ហេតុនៃភាពជាទីគោរព និង ជាទីកោតសរសើរ មានសីល និង

សុត្តន្តជាដើមនៃលោកអ្នកនោះហើយ ចម្រើនមេត្តាទៅដោយន័យថា សូមលោក
សប្បុរសនោះជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ មិនមានទុក្ខចុះ ដូច្នោះជាដើម ក៏ឯកាល
ចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គលបែបនោះ អប្បនារមែននឹងសម្រេចដោយពិត ។

មហាដីកា

ឈ្មោះថា ការចម្រើនទៅចំពោះខ្លួន បានដល់ ការមានខ្លួនជាឧបមា ព្រោះ
ហេតុនោះ សេចក្តីសុខមាន អនវជ្ជសុខ គឺ សុខដែលមិនមានទោស , អព្យាសេក
សុខ គឺ សុខដែលប្រណីតមិនបៀតបៀនជាដើម , ការជាប់តាមដោយសុខផ្សេងៗ
ច្រើនយ៉ាងឯណា មាននៅក្នុងខ្លួន លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងសុខនោះតាមភាព
ដែលសុខនោះប្រព្រឹត្តទៅ ទើបពោលថា សូមយើងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខចុះ
ដូច្នោះ ។ ដែលបានឈ្មោះថា សរីរសុខ គឺ សុខផ្លូវកាយ ជារបស់មិនពិតប្រាកដ
សម្រាប់បុគ្គលប្រភេទនេះ ចិត្តដែលជាទុក្ខរកឱកាសមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ លោក
អាចារ្យសំដៅយកភាពមិនមាននៃចិត្តដែលជាទុក្ខនោះ ទើបពោលថា មិនមានទុក្ខ
ចុះដូច្នោះក៏បាន ។ សម្ពុទ្ធចូលនឹង ហោមិ ។ សូម្បីក្នុងពាក្យថា អវេរោ (ជា
អ្នកមិនមានពៀរជាដើម) ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា
តែដោយពិសេសសេចក្តីសម្គាល់ថា ជាសុខនឹងមានបាន ក៏ព្រោះការមិនមានទុក្ខ ។
ក៏ភាពមិនមានទុក្ខនេះនោះ នឹងមានបានក៏ព្រោះមិនមានបុគ្គលដែលមានពៀរនឹងគ្នា
មិនមានបាបធម៌ទាំងឡាយ ដែលហៅថា ពៀរ ។ ដោយពិសេសនឹងមានបាន ក៏
ព្រោះរៀរចាកព្យាបាទ ព្រោះមិនមាន ល្បីតិ គឺ ចង្រៃ ដែលធ្លាប់ហៅថា ល្បីយ
(សេចក្តីទុក្ខ ឬ គ្រោះកាច) និង ព្រោះភាពជាបុគ្គលព្រមព្រៀងដោយសេចក្តី

សុខកាយ ដែលមិនមានទោសដូច្នោះ ទើបពោលថា សូមយើងជាអ្នកមិនមានពៀរ
មិនមានព្យាបាទ មិនមានសេចក្តីទុក្ខ មានសេចក្តីសុខដូច្នោះ ។ ពាក្យថា បរិហារ
ខ្លួន មានសេចក្តីថា សូមយើងធ្វើអត្តភាពរបស់យើងឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ឲ្យដំណើរទៅ
ជាយ៉ាងនេះចុះ ។

ភ្ជាប់សេចក្តីថា កាលបើយ៉ាងនេះ ពាក្យដែលត្រាស់ទុកក្នុងគម្ពីរវិក្កងឯណា
ពាក្យនោះក៏ខុសទៅហើយច្នៃ ។ ពាក្យថា ឯវិ សន្តេ ប្រែថា កាលបើយ៉ាងនេះ
មានសេចក្តីថា ប្រសិនបើត្រូវចម្រើនមេត្តាទៅ សូម្បីក្នុងខ្លួនឯងហើយសោត ។
លោកអាចារ្យកាលពោលថា ពាក្យដែលត្រាស់ទុកក្នុងគម្ពីរវិក្កងឯណា ដូច្នោះហើយ
កាលនឹងនាំយកបទនៃព្រះសូត្រ ដែលមានគតិស្មើគ្នានឹងទេសនាក្នុងព្រះវិក្កង ទើប
ពោលថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដូចម្តេច ដូច្នោះជាដើម ។ អត្ថន័យនៃពាក្យនោះនឹង
មានខាងមុខ ។

បទថា តំ បានដល់ ពាក្យពោលក្នុងគម្ពីរវិក្កងជាដើម ។ ពាក្យថា ដោយ
ទាក់ទងនឹងអប្បនា គឺ ដោយទាក់ទងនឹងការនាំមកនូវអប្បនា ។ បទថា តទំ
បានដល់ ពាក្យថា សូមយើងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខចុះ ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យ
ថា ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើខ្លួនជាឧបមា គឺដោយទាក់ទងនឹងការតាំងខ្លួនទុកក្នុង
ភាពជាឧបមាក្នុងទីនោះយ៉ាងនេះថា សត្វទាំងឡាយទាំងពួងឯណោះ ក៏ត្រូវការ
សេចក្តីសុខដល់ខ្លួនដូចគ្នានឹងយើង ព្រោះដូច្នោះ យើងគួរធ្វើការបង្កើនយកសេចក្តី
សុខទៅក្នុងសត្វទាំងនោះ ដូចគ្នានឹងក្នុងខ្លួនយើងនេះឯង ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ
ទើបលោកពោលថា ពិតណាស់ ប្រសិនបើដូច្នោះជាដើម ។ សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី
ការចម្រើនមេត្តាទៅចំពោះខ្លួនឯង ទើបមិនមានការនាំមកនូវអប្បនា ? ឆ្លើយថា

ព្រោះមានអន្តរាយ ដែលទាក់ទងនឹងសេចក្តីស្រឡាញ់ខ្លួនឯង ។ តែសម្រាប់ព្រះ
យោគីដែលសម្រេចការវិនាសទៅក្នុងពួកជនដទៃ សីមាសម្តេច គឺ ការទម្លាយព្រំដែន
ធ្វើសត្វទាំងឡាយឲ្យជាអ្នកស្នើដូចគ្នា រមែងមានសូម្បីក្នុងបុគ្គលពួកនោះបាន នោះ
ឯងដែលជាហេតុឲ្យដល់អប្បនាបាន ។

ពាក្យថា សព្វទិសទាំងពួង គឺ គ្រប់ទិសទាំង ១០ មិនមានសល់ ។ ពាក្យថា
យើងតាមពិចារណាដោយចិត្ត គឺ យើងជាប់តាមដោយអំណាចការត្រាច់ស្វែងរក
ទៅដោយចិត្ត ។ ពាក្យថា ក្នុងទិសណាៗ ក៏មិនជួបបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់
ក្រែលែងជាងខ្លួន គឺកាលស្វែងរកទៅដោយសេចក្តីឧស្សាហ៍ទាំងពួង ក្នុងទិសណាៗ
ក៏មិនជួប គឺ មិនឃើញឡើយនូវសត្វដទៃដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែងជាងខ្លួនដោយ
ការប្រសើរលើស ។ ពាក្យថា ដល់ត្រូវខ្លួន រមែងដល់បុគ្គលពួកដទៃសូម្បីតែម្នាក់
រមែងជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងនេះ មានសេចក្តីថា ដល់ត្រូវខ្លួនរបស់សត្វពួកនោះៗ តែ
ម្នាក់ក៏ជាទីស្រឡាញ់ ដោយទាក់ទងនឹងការដែលនរណាៗ សឹងជាទីស្រឡាញ់ក្រែ
លែងជាងខ្លួន មិនមានយ៉ាងនេះ ។ ព្រោះដូច្នោះ គឺ ព្រោះហេតុនោះ អ្នកស្រឡាញ់
ខ្លួន គឺ អ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍សុខដល់ខ្លួន ទើបមិនគួរបៀតបៀន គឺ មិនគប្បី
សម្លាប់ បានដល់ មិនគប្បីគំរាមកំហែងសត្វដទៃ ដោយហោចសូម្បីតែស្រមោច
ខ្មៅ ឬ ស្រមោចក្រហម ។

ពាក្យថា ន័យនេះ មានសេចក្តីថា ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងខែសេចក្តី
ដែលខ្លួនឯងជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងក្រែលែងជាងសត្វទាំងពួង ទ្រង់ត្រាស់ការធ្វើសេចក្តី
ករុណាក្នុងសត្វទាំងនោះទុក គឺ ទ្រង់ធ្វើការសម្តែងន័យនៃការចម្រើនមេត្តាទុកថា
គួរតាំងខ្លួនឯងទុកក្នុងភាពជាឧបមាហឺយ ចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងសត្វទាំងឡាយដូច្នោះ

ក្នុងភាពជាអ្នកស្វែងរកសេចក្តីសុខនោះឯង ។

បទថា **សុខប្បវត្តនតំ** ប្រែថា ដើម្បីធ្វើមេត្តាឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយងាយ គឺ ដោយមិនលំបាក ។ ពាក្យថា **យូស្ស** (**យោ អស្ស**) ប៉ុន្តែនឹង **យោ បុគ្គលោ អស្ស យោគិនោ** ។ ពាក្យថា **ជាទីស្រឡាញ់** គឺ គួរប្រាថ្នា ។ ពាក្យថា **ជាទីពេញចិត្ត** គឺ ជាទីចម្រើនចិត្ត ។ ពាក្យថា **គួរគោរព** គឺជាអ្នកដែលគួរធ្វើ សេចក្តីគោរព ដោយទាក់ទងនឹងការមានគុណវិសេស ។ ពាក្យថា **គួរលើក សរសើរ** គឺជាអ្នកដែលគួរលើកសរសើរ ។ ពាក្យថា **ជាអ្នកធៀបប៉ុននឹងអាចារ្យ** គឺ ធៀបបាននឹងអាចារ្យដោយគុណ មានសីលជាដើម ។ ដោយ **អាទិ ស័ព្ទ** ដែល ប្រែថា ជាដើម ក្នុងពាក្យថា **ទានបិយវចនាទីនិ** មានទានបិយវាចាជាដើម លោក រូមយកហេតុ មានអត្ថចរិយា គឺ ការប្រព្រឹត្តតែប្រយោជន៍ជាដើម ។ ដោយ **អាទិ ស័ព្ទ**ក្នុងពាក្យថា **សីលសុត្តាទីនិ** មានសីល សុតៈជាដើម លោករូមយកហេតុ មានសទ្ធាជាដើម និងហេតុ មានធុតធម៌ ការប្រកបរឿយ ៗ នូវជាគិរិយធម៌ ជាដើម ។

ស័ព្ទថា **កាមំ** ដោយពិតនេះជានិបាត ដែលសម្តែងដល់ការសម្រេចបាន ដោយងាយនៃភាពជាអ្នកមានប្រក្រតីធ្វើការវិនាសដំណើរទៅក្នុងបុគ្គលដែលសមគួរ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបសម្តែងស័ព្ទថា **កាមំ** នេះទុកថា ព្រះយោគីដែលប្រារព្ធ ការវិនាសចំពោះបុគ្គលដែលជាដូច្នោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមានប្រក្រតីធ្វើការវិនាស ដំណើរទៅក្នុងបុគ្គលដែលសមគួរ ហើយលោកអង្គនេះ ក៏នឹងសម្រេចការវិនាសក្នុង បុគ្គលទាំងនោះបានដោយងាយ តែថា ព្រះយោគីនោះមិនគួរធ្វើសេចក្តីត្រេកអរដោយ ហេតុត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ឡើយ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា អប្បនារមែន

សម្រេចដូច្នោះជាដើម ។

(ចប់ មហាជីកា)

ចម្រើនមេត្តារមណ

បើព្រះយោគាវចរភិក្ខុនេះជាអ្នកមិនដល់នូវការពេញចិត្ត ដោយការសម្រេចតែត្រឹមនោះ ប្រាថ្នានឹងធ្វើសីមាសម្តេច គឺ ការរួមដែនតទៅ ទើបក្នុងលំដាប់នោះ គប្បីចម្រើនមេត្តា ទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់នឹងគ្នា ចំពោះបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់នឹងគ្នា គប្បីចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គលដែលកណ្តាលៗ ចំពោះបុគ្គលដែលកណ្តាលៗ គប្បីចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវ ហើយកាលចម្រើនទៅគប្បីធ្វើចិត្តឲ្យទន់គួរដល់ការងារតែម្យ៉ាង នាំការវិនាសទៅក្នុងលំដាប់គ្នាឲ្យបាន ចំណែកយោគាវចរ ភិក្ខុណា មិនមានបុគ្គលដែលជាសត្រូវក្តី សូម្បីកាលអ្នកដទៃធ្វើអនត្តឲ្យ ក៏មិនសម្គាល់ថាជាសត្រូវ ព្រោះភាពដែលលោកជាបុគ្គលជំពូកមហាបុរសក្តី យោគាវចរភិក្ខុនោះមិនត្រូវធ្វើសេចក្តីខ្វល់ខ្វាយថា មេត្តាចិត្តរបស់យើងក្នុងបុគ្គលដែលកណ្តាលៗ កើតជាចិត្តគួរដល់ការងារហើយ ឥឡូវនេះ យើងនឹងនាំមេត្តានោះចូលទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវដូច្នោះឡើយ , រីឯពាក្យដែលថា ឲ្យចម្រើនមេត្តាដល់បុគ្គលជាសត្រូវនឹងគ្នា បន្ទាប់ពីបុគ្គលជាកណ្តាល នោះខ្ញុំព្រះករុណាពោលសំដៅយកអ្នកដែលមានបុគ្គលជាសត្រូវប៉ុណ្ណោះ ។

មហាជីកា

ពាក្យថា **សីមាសម្តេច** គឺ ការទម្លាយព្រំដែន បានដល់ ការកម្ចាត់ព្រំដែន សំដៅសេចក្តីថា មិនធ្វើការចែកថាជា ខ្លួនឯង បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែល ជាកណ្តាលៗ បុគ្គលដែលមានពៀរ ។ ពាក្យថា **ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីបុគ្គលនោះ** គឺ ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ជាទីពេញចិត្ត គួរគោរព និងគួរលើកសរសើរនោះ ឬ ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីសម្រេចមេត្តាក្នុងបុគ្គលដែលជា ទីស្រឡាញ់ជាដើមនោះ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីបុគ្គលនោះ ក៏ ចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង មានសេចក្តីថា គួរបង្ហោនយកមេត្តាមនសិការដែលបានមក , ព្រោះបុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងឋានៈ គួរគោរព ចាត់ចូលទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង។ សេចក្តី នោះនឹងមានបានក៏សម្រាប់ ភិក្ខុដែលធ្វើការបង្ហោនការវនាមនសិការបានដោយនិយម ហើយ ព្រោះធម៌ដែលជាបដិបក្ខទាំងឡាយត្រូវគ្របសង្កត់ទុកបានមុនហើយនោះ ឯង ។ ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង គួរ ចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ ព្រោះការដែលនឹងតាំងបុគ្គលដែលជា កណ្តាលៗ ទុកក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ឬគួរគោរពធ្វើបាននិយមហើយ ។ ក៏ពាក្យថា បន្ទាប់អំពីបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង នេះលោក ពោលកាន់យកតំណែងនៃបុគ្គលដំបូង គឺបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ឬគួរគោរព ។ ពិតណាស់ រាប់តាំងអំពីបានសម្រេចមនសិការដែលស្ងាត់ជំនាញហើយ បុគ្គល ដែលជាកណ្តាលៗនោះ រមែងតាំងនៅក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់សម្រាប់ ភិក្ខុអង្គនេះបានផងដែរ ។ ពាក្យថា បន្ទាប់អំពីបុគ្គលដែលជាកណ្តាល ៗ ក្នុងបុគ្គល

ដែលមានពៀរ មានសេចក្តីថា ដែលភិក្ខុអ្នកធ្វើមេត្តាក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ បង្ហាញសេចក្តីស្រឡាញ់ចូលទៅក្នុងបុគ្គលជាកណ្តាលៗ នោះបានហើយ ព្រោះ សម្រេចមនសិការ ដែលស្ងាត់ជំនាញបាន ក្នុងលំដាប់បន្ទាប់អំពីបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗនោះ គួរចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរ ដោយការដែលតាំងបុគ្គលដែលមានពៀរក្នុងភាពជាបុគ្គលកណ្តាលៗ ដោយការនាបានហើយ ក៏លះបង់ភាពជាបុគ្គលកណ្តាល ។ នោះចោល បង្ហាញចូលទៅកាន់ភាពជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ។ ក៏ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរនេះ លោកពោលថា លោកកាន់យកតំណែងបុគ្គលមុនៗ ។ ពាក្យថា ធ្វើចិត្តឲ្យទន់គួរដល់ការងារក្នុងបុគ្គលតែមួយចំណែក មានសេចក្តីថា ក្នុងបុគ្គល ៤ ចំណែក គឺ បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងឋានៈនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ឬ គួរគោរព បុគ្គលដែលស្រឡាញ់ក្រែលែងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ បុគ្គលដែលមានពៀរនឹងគ្នាដូច្នោះ ភិក្ខុសម្រេចមេត្តាការនាក្នុងបុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងឋានៈ នៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ឬគួរគោរពបានមុនជាលំដាប់ដំបូងហើយ ក៏គួរធ្វើចិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ឲ្យជាចិត្តដែលទន់គួរដល់ការងារ ដោយការដល់នូវភាពជាវសី ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការចូលទៅកាន់បុគ្គលចំណែកដទៃ ក្នុងលំដាប់តំណែងនោះ ក៏សង្កត់ភាពជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែងក្នុងសម្លាញ់ដែលជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែងហើយ តាំងចិត្តទុកក្នុងអាការត្រឹមតែជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់យ៉ាងធម្មតាប៉ុណ្ណោះ ។ បង្ហាញការនាចូលទៅចុះ គួរធ្វើចិត្តនោះ ឲ្យជាចិត្តដែលទន់ គួរដល់ការងារ ដោយការធ្វើឲ្យដល់ភាពជាវសី ក្នុងលំដាប់តំណែងនោះ ក៏គ្របសង្កត់ភាពព្រងើយក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ ចេញចូលទៅតាំងភាពជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ទុក បង្ហាញការនាចូលទៅចុះ គួរធ្វើចិត្ត

នោះឲ្យជាចិត្តដែលទន់ភ្លន់ដល់ការងារ ដោយការធ្វើឲ្យដល់ភាពជាវស្សីទៀត ក្នុង
លំដាប់អំពីនោះ ក៏សង្កត់សង្កិនសេចក្តីសម្គាល់ថា ជាអ្នកមានពៀរក្នុងបុគ្គលដែល
មានពៀរនោះចេញ ធ្វើភាពជាបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ឲ្យកើតឡើង ដោយការ
តាំងភាពជាបុគ្គលកណ្តាលៗ ចូលទុកជាប្រក បង្ហាត់ការវិនាចូលទៅចុះ ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា បង្ហាត់ចូលទៅក្នុងបុគ្គលតាមលំដាប់តទៅ
បន្ទាប់អំពីបុគ្គលនោះៗ ដូច្នោះ មានសេចក្តីថា ធ្វើឈានចិត្តចូលទៅ គឺ ធ្វើឲ្យកើត
ឡើង ។

ឈ្មោះថា មិនមានបុគ្គលដែលមានពៀរ ក៏ដោយមិនមានបុគ្គលដែលសាង
ហាយនភាពឲ្យ ដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះកម្លាំងរបស់កម្មចាស់ ឬព្រោះប្រយោគ
សម្បត្តិ គឺ ការព្យាយាមត្រូវក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ។ ពាក្យថា ភាពដែលលោកមានជាតិ
ជាមហាបុរស គឺ ព្រោះលោកមានសភាពជាមហាបុរស មានសេចក្តីថា ព្រោះភាព
ដែលលោកមានអធ្យាស្រ័យដ៏ប្រសើរ ដោយភាពជាអ្នកដល់ព្រមទៅដោយគុណ
មានខ្លី មេត្តា ការអាណិតអាសូរជាដើម ដែលដល់ព្រមហើយ ព្រោះការសន្សំ
មកអស់កាលដ៏យូរ ។ ពិតណាស់ ភិក្ខុដែលជាដូច្នោះ រមែងជាអ្នកអត់ធន់ចំពោះ
វត្ថុគ្រប់យ៉ាង មិនប្រកាន់ទោសកំហុសរបស់អ្នកដទៃសូម្បីប៉ុនប៉ងស្មៅ ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ លោកទើបពោលថា សូម្បីកាលអ្នកដទៃធ្វើភាពវិនាសឲ្យ ក៏មិនកើត
សេចក្តីសម្គាល់ថា ជាបុគ្គលមានពៀរនឹងខ្លួនដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ភិក្ខុអង្គនោះ គឺភិក្ខុ
ដែលជាព្រះយោគីនោះ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា អត្ថិ វេរិបុគ្គលោ ។

(ចប់ មហាដីកា)

ការទូន្មានខួនកាលកើតបដិមៈ

(ន័យទី ១)

“ រព្វកដល់ទោសរបស់សេចក្តីក្រោធ ”

តែប្រសិនបើកាលលោកនាំចិត្តចូលទៅក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវ បដិមៈកើតឡើងព្រោះការរព្វកដល់កំហុសដែលគេធ្វើឲ្យសោត កាលបើដូច្នោះ លោកគប្បីចូលមេត្តាឈានក្នុងបុគ្គលលំដាប់មុនៗ មានបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម ក្នុងបុគ្គលណាក៏បានរឿយៗ ចេញហើយ ធ្វើមេត្តាដល់បុគ្គលនោះបណ្តើរៗទៅ បន្ទាបន័បដិមៈឲ្យបាន ។

ប្រសិនបើលោកព្យាយាមទៅយ៉ាងនោះ វាក៏មិនរលត់សោត ពេលនោះលោកគប្បីព្យាយាមដើម្បីលះបដិមៈ ដោយរព្វកដល់ព្រះពុទ្ធនាមទាំងឡាយ មានកក្កចូបមឌីវាទ (ព្រះឌីវាទដែលមានសេចក្តីឧបមាដោយរណា) ជាដើម រឿយៗចុះ ។

ក៏ឯយោគាវចរភិក្ខុនោះ កាលនឹងទូន្មានខួន គប្បីទូន្មានដោយអាការតទៅនេះ ឯងថា អ្នកជាបុរសខឹងក្រោធ គួរឬ ? ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកមិនមែនឬថា ៖

១- ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើពួកចោរព្រៃ នឹងគប្បីចាប់ខួន កាត់អវយវៈដោយរណាដែលមានជងទាំងពីរខាង ប្រសិនបើបុគ្គលណាញ៉ាំងចិត្តឲ្យគិតប្រទូស្តក្នុងពួកចោរនោះ ព្រោះហេតុចិត្តប្រទូស្តនោះ មិនបានឈ្មោះថា សាសនករ (អ្នកធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់តថាគតឡើយ) ។

២- បុគ្គលណាក្រោធតបនឹងបុគ្គលដែលក្រោធហើយមុន ព្រោះហេតុដែល

អើយ្នា ! សូមឲ្យវាដេកជាទុក្ខចុះ ។ ល ។ សូមឲ្យវាជាបុគ្គលអត្តខាត ។ ល ។ សូមឲ្យវាជាបុគ្គលមិនមានកោតៈចុះ ។ ល ។ សូមឲ្យវាជាបុគ្គលមិនមានកិត្តិយសចុះ ។ ល ។ សូមឲ្យវាជាបុគ្គលមិនមានមិត្តចុះ ។ ល ។ ព្រោះកាយបែកឆ្ងាយស្លាប់ទៅ សូមឲ្យវាកុំបានចូលដល់សុគតិលោកសួគ៌ឡើយ ដូច្នោះ សេចក្តីនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ព្រោះសត្រូវរមែងមិនត្រេកអរដោយការទៅសុគតិនៃបុគ្គលដែលជាសត្រូវនឹងគ្នាឡើយ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ បុរសបុគ្គលដែលខឹងក្រោធនេះ ត្រូវសេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់ហើយ ក្រោធពេញទំហឹងហើយ រមែងប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយកាយ ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយវាចា ប្រព្រឹត្តអាក្រក់ដោយចិត្ត គេត្រូវសេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់ កាលប្រព្រឹត្តអាក្រក់ ដោយកាយ វាចា ចិត្តហើយ ព្រោះកាយបែកឆ្ងាយស្លាប់ទៅ រមែងចូលដល់អបាយ ទុគ្គតិ វិនិបាត នរក ។

៤- ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ អង្គត់អុសដែលដុតខ្ទាច ភ្លើងឆេះទាំងពីរខាង ត្រង់កណ្តាលប្រឡាក់លាមក ប្រើប្រយោជន៍ជាគ្រឿងឈើក្នុងស្រុកក៏មិនបាន ជាអុសក្នុងព្រៃក៏មិនបាន យ៉ាងណាក្តី តថាគតពោលដល់បុរសបុគ្គលនេះថា មានឧបមាដូច្នោះ ។

ឥឡូវនេះ អ្នកនោះ រវល់ក្រោធយ៉ាងនេះ ក៏នឹងមិនឈ្មោះថា ជាសាសនករ គឺ អ្នកធ្វើតាមពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះមានព្រះភាគផង រវល់ក្រោធគបគេ ក៏ត្រឡប់ជាបុគ្គលអាក្រក់ជាងបុគ្គលដែលក្រោធមុន ហើយក៏នឹងមិនបានឈ្មោះថា ឈ្មោះសង្គ្រាមដែលគេឈ្មោះបានដោយកម្រផង និងបានឈ្មោះថា ធ្វើសប្តិករណធម៌ គឺ វត្ថុដែលសត្រូវធ្វើឲ្យដល់អ្នកដែលជាសត្រូវ ដល់ខ្លួនដោយខ្លួនឯងផង និងជាបុគ្គល ដូចអង្គត់អុសដុតខ្ទាចផងដោយពិត ។

(ន័យទី ២)

“ រព្វកដល់សេចក្តីល្អរបស់គេ ”

កាលលោកព្យាយាមទូន្មានខ្លួនយ៉ាងនេះ បើបដិមៈនោះរម្ងាប់ចុះបានសោត
ការរម្ងាប់បានដូច្នោះនោះជាការល្អ បើមិនស្ងប់រម្ងាប់ទេ ធម៌ណាៗរបស់បុគ្គលនោះ
ជាចំណែកដែលរៀបរយបរិសុទ្ធ រព្វកដល់ធម៌នោះនឹងនាំមកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លាបាន ក៏
គប្បីរព្វកដល់ធម៌នោះៗ របស់គេ កម្ចាត់សេចក្តីអាយាតចោលឲ្យបានចុះ ។

ពិតណាស់ សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ កាយសមាចារតែម្យ៉ាងជាចំណែកដែល
រៀបរយ ហើយភាពដែលកាយសមាចាររបស់គេរៀបរយនោះ កាលគេធ្វើវត្តបដិបត្តិ
ដ៏ច្រើនឲ្យឃើញ ជនទាំងពួងក៏ដឹងបាន ចំណែកវចីសមាចារ និងមនោសមាចារមិន
រៀបរយ ព្រះយោគាវចរកុំគិតដល់វចីសមាចារ និងមនោសមាចារដែលមិនរៀបរយ
របស់គេនោះ រព្វកដល់តែសេចក្តីរៀបរយនៃកាយសមាចាររបស់គេតែម្យ៉ាងចុះ ។

សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ វចីសមាចារតែម្យ៉ាងជាចំណែកដែលរៀបរយ ហើយការ
រៀបរយនៃវចីសមាចាររបស់បុគ្គលនោះ ជនទាំងពួងដឹងបាន ព្រោះតាមប្រក្រតីគេ
ជាបុគ្គលឆ្លាតក្នុងការបដិសណ្ឋារៈទន់ភ្លន់ និយាយដោយងាយ និយាយឲ្យអ្នកដទៃ
រីករាយចិត្ត មានមុខស្រស់ស្រាយរាក់ទាក់ សូត្រធម៌ដោយសំឡេងដ៏ពីរោះ ពោល
ធម្មកថាដោយបទព្យញ្ជនៈដ៏ក្រអួន ចំណែកកាយសមាចារ និងមនោសមាចារមិន
រៀបរយ ព្រះយោគាវចរកុំគិតដល់កាយសមាចារ និងមនោសមាចារនោះ រព្វក
ដល់តែសេចក្តីរៀបរយនៃវចីសមាចាររបស់គេតែម្យ៉ាងចុះ ។

សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ មនោសមាចារតែម្យ៉ាងរៀបរយ ហើយការរៀបរយនៃ
មនោសមាចាររបស់គេនោះ ប្រាកដដល់ជនទាំងពួងក្នុងការធ្វើវត្តផ្សេងៗ មានការ

ថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយជាដើម ពិតណាស់ បុគ្គលណាជាអ្នកមានចិត្តមិនរៀបរយ បុគ្គលនោះទោះថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយក៏ដោយ ដើមពោធិព្រឹក្សក៏ដោយ ព្រះថេរៈទាំង ឡាយក៏ដោយ រមែងថ្វាយបង្គំដោយមិនគោរព អង្គុយចិត្តអណ្តែតអណ្តូងខ្លះ ឯកខ្លះនៅក្នុងមណ្ឌលដែលស្តាប់ធម៌ ចំណែកអ្នកដែលមានចិត្តរៀបរយ រមែងដាក់ ចិត្តចុះ ថ្វាយបង្គំដោយគោរព ការស្តាប់ធម៌ក៏ផ្សេងសោតៈស្តាប់ ធ្វើធម៌ឲ្យជារបស់ សំខាន់ ធ្វើចិត្តដែលជ្រះថ្លាឲ្យប្រាកដចេញមកតាមផ្លូវកាយខ្លះ ផ្លូវវាចាខ្លះ ស្តាប់ ធម៌ , សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ មនោសមាចារតែម្យ៉ាងជាចំណែកដែលរៀបរយ តែ កាយសមាចារ និង វចីសមាចារមិនរៀបរយ ព្រះយោគាវចរក៏កុំគិតដល់កាយ សមាចារ និងវចីសមាចាររបស់គេនោះ រព្វកដល់ការរៀបរយនៃមនោសមាចារ របស់គេតែម្យ៉ាងចុះ ។

រីឯសម្រាប់បុគ្គលខ្លះ ក្នុងធម៌ ៣ ប្រការនេះ សូម្បីធម៌ ១ ប្រការ ក៏ មិនរៀបរយ ព្រះយោគាវចរចូលទៅតាំងសេចក្តីករុណាក្នុងបុគ្គលនោះ ដោយគិត អាណិតថា ពេលនេះគេរស់នៅក្នុងលោកមនុស្សពិតៗ តែថា កន្លងទៅមិនប៉ុន្មាន ថ្ងៃ គេក៏នឹងត្រូវទៅចម្រើនឲ្យមហានរកទាំង ៨ និងឧស្សទេនរក ១៦ ឲ្យពេញ ព្រោះថា សេចក្តីអាយាតរមែងរម្ងាប់ចុះ ព្រោះអាស្រ័យសេចក្តីករុណាក៏បាន ។

សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ ធម៌ទាំង ៣ នេះរៀបរយទាំងអស់ ព្រះយោគាវចរត្រូវការ ចំណែកធម៌ណាៗ របស់គេ ក៏គប្បីរព្វកយកធម៌ចំណែកនោះៗ ចុះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ដើម្បីនឹងញ៉ាំងសេចក្តីប្រការនេះថា ការចម្រើនមេត្តានោះ មិន មែនបុគ្គលទាំងឡាយនោះគប្បីធ្វើបានដោយលំបាកទេ ដូច្នោះគប្បីប្តឹងដោយអាយាត បដិវិនយសូត្រ ក្នុងបញ្ចកនិបាតដូចនេះថា ម្នាលអារុសោ អាយាតបដិវិនយ ៥ នេះ

សឹងជាទីដែលសេចក្តីអាយាតកើតឡើងដល់ភិក្ខុហើយ អាចត្រូវកម្ចាត់ចេញបាន ដោយប្រការទាំងពួងដូច្នោះជាដើម បណ្ឌិតគប្បីជាបនាំមកពោលឲ្យពិស្តារចុះ ។

(ន័យទី ៣)

“ ក្រោធ គឺ ធ្វើទុក្ខឲ្យខ្លួនឯង ”

តែបើកាលព្រះយោគាវចរនោះព្យាយាមដល់យ៉ាងនោះ សេចក្តីអាយាតក៏នៅ កើតឡើងនោះសោត ពោលនោះ លោកគប្បីទូន្មានខ្លួនដូច្នោះថា ៖

១- បើសត្រូវធ្វើទុក្ខឲ្យដល់អ្នកក្នុងវត្តដែលជាវិស័យ គឺកាយរបស់ខ្លួនសោត ហេតុអ្វីអ្នកទើបប្រាថ្នានឹងធ្វើទុក្ខក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួនដែលមិនមែនវិស័យ គឺមិនមែនកាយ របស់គេទៅវិញ ។

២- ខ្លួនកាលចេញបួស គង់លះមាតាបិតា ដែលមានឧបការគុណច្រើន និង ពពួកញាតិដែលស្រែកយំ ទឹកភ្នែកជោកមុខ ចេញមកបានហើយ ហេតុអ្វីទើបលះ សេចក្តីក្រោធដែលជាសត្រូវធ្វើសេចក្តីវិនាសធំឲ្យ មិនបានទៅវិញ ។

៣- អ្នកទោយកចិត្តយកថ្លើមសេចក្តីក្រោធ ដែលជាអ្នកកាត់បួសគល់របស់ សីលទាំងឡាយនោះវិញ សូមសួរបន្តិច អ្នកណាខ្លាំងដូចអ្នកខ្លះហ្ន៎ ។

៤- អ្នកក្រោធថា អ្នកដទៃធ្វើកម្មថោកទាបឲ្យ ហេតុអ្វីហ្ន៎ អ្នកទើបប្រាថ្នានឹង ធ្វើកម្មដូចគ្នានោះឲ្យខ្លួនឯងទៀត ។

៥- បើអ្នកដទៃចង់ឲ្យអ្នកក្រោធ ទើបធ្វើការមិនពេញចិត្តឲ្យ ហេតុអ្វីអ្នកទើប ត្រូវជួយធ្វើមនោរម្យរបស់គេឲ្យសម្រេច បណ្តោយឲ្យសេចក្តីក្រោធកើតឡើងហ្ន៎ ។

៦- ម្យ៉ាងទៀត គួរតិះដៀល អ្នកក្រោធហើយនឹងបានធ្វើទុក្ខឲ្យដល់គេ ឬមិន

មែនក៏ដោយ តែឥឡូវនេះ អ្នកក៏បានបៀតបៀនខ្លួនឯង ដោយកោធនុក្ខ គឺសេចក្តី
ទុក្ខ ព្រោះក្រោធពិតៗ ។

៧- ម្យ៉ាងទៀត ប្រសិនបើឃើញថា ពួកសត្រូវឡើង គឺ ដើរទៅកាន់ផ្លូវ
វិនាស គឺ សេចក្តីក្រោធហើយសោត ហេតុអ្វីអ្នកទើបក្រោធត្រាប់តាមគេដែរទៅ
វិញ ។

៨- សត្រូវអាស្រ័យសេចក្តីក្រោធដំណារបស់អ្នក ទើបធ្វើវត្ថុមិនជាទីពេញ
ចិត្តឲ្យអ្នកបាន អ្នកចូរកាត់សេចក្តីក្រោធនោះចេញឲ្យបានចុះ អ្នកនឹងមកក្តៅក្រហាយ
ក្នុងឋានៈដែលមិនគួរនឹងក្តៅក្រហាយធ្វើអ្វី ។

៩- ម្យ៉ាងទៀត សត្រូវធ្វើវត្ថុមិនពេញចិត្តដល់អ្នក ដោយខន្ធពួកណា ខន្ធ
ពួកនោះក៏រលត់ទៅហើយ ព្រោះធម៌ទាំងឡាយប្រព្រឹត្តទៅជាខណៈៗ ហើយពេល
នេះអ្នកមកក្រោធឲ្យនរណា ក្នុងទីនេះ ។

១០- សត្រូវណាធ្វើទុក្ខឲ្យដល់បុគ្គលណា រឿរ (គឺ មិនមែនខ្លួន) បុគ្គល
នោះចេញ សត្រូវនោះនឹងធ្វើទុក្ខឲ្យអ្នកណាបាន ខ្លួនឯងជាហេតុនៃទុក្ខខ្លួនឯង ដូច្នោះ
ហេតុអ្វីទើបក្រោធនឹងគេទៅវិញ ។

(ន័យទី ៤)

“ ពិចារណាកម្មស្សកតា ”

តែប្រសិនបើលោកទូន្មានខ្លួនយ៉ាងនេះ បដិយៈ ក៏នៅមិនរម្ងាប់នោះសោត
ពេលនោះលោកគប្បីពិចារណាឲ្យឃើញភាពដែលខ្លួន និងអ្នកដទៃមានកម្មជារបស់
ខ្លួនតទៅ ក្នុងពីរចំណែកនោះ គប្បីពិចារណាចំណែកខ្លួនមុនដូច្នោះ នៃបាអើយ

អ្នកក្រោធកេហើយ នឹងធ្វើអ្វីកើត កម្មដែលមានទោសៈជាហេតុនោះ វានឹងប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តីវិនាសដល់ខ្លួនឯងមិនមែនឬ ព្រោះថា អ្នកជាអ្នកមានកម្មជារបស់ខ្លួន ជាអ្នកទទួលមតិករបស់កម្ម ជាអ្នកមានកម្មជាកំណើត មានកម្មជាដៅពង្ស មានកម្មជាទីអាស្រ័យ អ្នកធ្វើកម្មណា អ្នកជាអ្នកទទួលផលនៃកម្មនោះ ម្យ៉ាងទៀត កម្មនេះនឹងបានអំណាច ញ៉ាំងព្រះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់អ្នកមិនបាន ញ៉ាំងព្រះបច្ចេកពោធិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់អ្នកក៏ទេ ញ៉ាំងសាវកកុម្មិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់អ្នកក៏ទេ ញ៉ាំងសម្បត្តិទាំងឡាយមានសភាពជាព្រហ្ម ជាព្រះឥន្ទ្រ ជាស្តេចចក្រពត្តិ និងជាព្រះរាជាចំពោះក្នុងប្រទេសណាមួយជាដើម សម្បត្តិយ៉ាងណាមួយឲ្យសម្រេចដល់អ្នកក៏រកមិនបានឡើយ ដែលពិត កម្មនេះ មានតែញ៉ាំងអ្នកឲ្យឃ្នាតចាកព្រះពុទ្ធសាសនា ហើយញ៉ាំងការវះនៃបុគ្គលក្រីក្រ មានភាពជាវិយាសាទៈ គឺ បុគ្គលតោកយ៉ាកជាដើម និងញ៉ាំងទុក្ខវិសេសទាំងឡាយ មានទុក្ខក្នុងនរក ជាដើមឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដល់អ្នក ខ្លួនអ្នកនោះ កាលធ្វើកម្មបែបនេះចុះទៅក៏ប៉ុនគ្នានឹងដុតខ្លួនឯងមុន និងធ្វើខ្លួនឯងឲ្យស្អុយមុន ដូចបុរសដែលចាប់រងើកភ្លើង ដែលភ្លើងក្តៅសព្វទូទៅហើយ ប្រាសចាកអណ្តាតភ្លើងក្តី លាមកក្តី ដោយដៃទាំងពីរមកបំណងនឹងប្រហារអ្នកដទៃ ក៏ប៉ុនគ្នានឹងដុតដៃខ្លួនឯងមុន ឬធ្វើដៃខ្លួនឯងឲ្យស្អុយមុន ដូច្នោះ ។

កាលលោកពិចារណាកម្មស្រុកតាចំណែកខ្លួនយ៉ាងនេះហើយ ទើបពិចារណាចំណែកអ្នកដទៃខ្លះដូច្នោះថា សូម្បីគេក្រោធអ្នកហើយ នឹងធ្វើអ្វីកើត កម្មដែលមានទោសៈជាហេតុនោះ នឹងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីវិនាសដល់ខ្លួនឯង មិនមែនឬ ព្រោះថា លោកអ្នកនេះក៏ជាអ្នកមានកម្មជារបស់ផងខ្លួន ជាអ្នកទទួលមតិករបស់

កម្ម ។ ល ។ គេនឹងធ្វើកម្មឯណាទុក គេក៏នឹងត្រូវជាអ្នកទទួលផលរបស់កម្មនោះ ហើយកម្មនេះ នឹងបានអំណាចញ៉ាំងព្រះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់គេ ក៏ មិនបាន ញ៉ាំងព្រះបច្ចេកពោធិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់គេក៏មិនបាន ញ៉ាំងសាវក កូមិញ្ញាណឲ្យសម្រេចដល់គេក៏មិនបាន ញ៉ាំងសម្បត្តិទាំងឡាយ មានភាពជាព្រហ្ម ជាព្រះឥន្ទ្រ ជាស្តេចចក្រតី និងជាព្រះរាជាចំពោះក្នុងប្រទេសណាមួយ ជាដើម ឯណានីមួយ ឲ្យសម្រេចដល់គេក៏មិនបានឡើយ ដែលពិត កម្មនេះមាន តែ ញ៉ាំងគេឲ្យឃ្នាតចាកព្រះសាសនា ហើយញ៉ាំងការវះនៃបុគ្គលខ្លះខាត មានភាពជា វិហាសាទៈជាដើម និង ញ៉ាំងទុក្ខដ៏ខ្លាំងក្លាទាំងឡាយ មានទុក្ខក្នុងនរកជាដើមឲ្យ ប្រព្រឹត្តទៅដល់គេ ខ្លួនគេនោះនឹងធ្វើកម្មនេះចុះទៅ ក៏ប៉ុន្តែនឹងបាចទោសដល់ខ្លួន ឯង ដូចបុរសដែលឈរក្រោមខ្យល់ បំណងនឹងបាចធ្លាក់ដាក់អ្នកដទៃ ក៏ប៉ុន្តែនឹង បាចដាក់ខ្លួននោះឯងដូច្នោះ ពិតណាស់ សេចក្តីនេះព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ក៏បាន ត្រាស់ទុកថា ៖

បុគ្គលពាលណាធ្វើអាក្រក់ចំពោះបុគ្គលដែលមិនបានប្រទូស្ត ដែលជាបុគ្គល បរិសុទ្ធ មិនបានមានការគិតអាក្រក់ ផលអាក្រក់ក៏រមែងត្រឡប់ទៅដល់បុគ្គលពាល នោះឯង ដូចធ្លាក់លើភ្នំដែលបុគ្គលបាចទៅច្រាសខ្យល់ ក៏រមែងហុយត្រឡប់មកដល់ បុគ្គលនោះឯង ដូច្នោះ ។

(ន័យទី ៥)

“ ពិចារណាដល់បុព្វចរិយារបស់ព្រះសាស្តា ”

តែថា បើព្រះយោគាវចរនោះ សូម្បីពិចារណាកម្មស្សកតាហើយយ៉ាងនេះ

បដិមៈក៏នៅ មិនរម្ងាប់ទៀតសោត ពេលនោះ លោកគប្បីពិចារណាដល់ព្រះគុណ ផ្នែកបុព្វបរិយារបស់ព្រះសាស្តាតទៅៗ នេះជាន័យនៃការពិចារណាក្នុងបុព្វបរិយា គុណរបស់ព្រះសាស្តានោះ គឺ ទូន្មានខ្លួនថា នៃបុគ្គលក្នុងស ព្រះសាស្តារបស់អ្នកក្នុង កាលមុន អំពីសម្ពោធិសម័យ សូម្បីជាព្រះពោធិសត្វមិនទាន់បានត្រាស់ដឹង ទ្រង់ បំពេញព្រះបារមីរហូតអស់ ៤ អសន្ទេយ្យ និងមួយសែនកប្ប ក៏មិនបានទ្រង់ញ៉ាំង ព្រះហឫទ័យ ឲ្យគិតប្រទូស្តក្នុងបុគ្គលទាំងឡាយដែលជាសត្រូវ សូម្បីដល់ទៅជា អ្នកផ្តាច់ព្រះជន្មក្នុងជាតិនោះៗ ក៏មិនមែនឬ សេចក្តីនេះមានរឿងដូចម្តេចខ្លះ ?

សីលវជាតក

គប្បីជ្រាបរឿងក្នុងសីលវជាតកមុន ព្រះបាទសីលវពោធិសត្វ កាលព្រះរាជា ជាបដិបក្ខដែលអមាត្យអាក្រក់អ្នកប្រទូស្តក្នុងព្រះទេវីរបស់ព្រះអង្គ នាំមកដណ្តើម យករាជ្យ អាណាខេត្តដែលមានទំហំដល់ទៅ ៣ រយយោជន៍ ក៏មិនបានឲ្យពួក អមាត្យក្រោកឡើងការពារ ប៉ះត្រូវដោយអារុជ កាលត្រូវ ពួកបដិបក្ខដឹកដីជម្រៅ ត្រឹមក ចាប់ព្រះអង្គកប់ទុកក្នុងព្រៃខ្មោចជាមួយអមាត្យ មួយពាន់នាក់ ក៏មិនបាន ទ្រង់ធ្វើព្រះវិការសូម្បីត្រឹមតែញ៉ាំងចិត្តឲ្យគិតប្រទូស្តគេ តែអាស្រ័យការកាយដី របស់ហ្នូនឆ្កែចចកដែលមករកស៊ីសាកសព ធ្វើឲ្យដីរលុង ទើបទ្រង់ធ្វើការបុរស គឺប្រើកម្លាំងរបស់កូនប្រុសជួយព្រះអង្គឯងឡើងពីរណ្តៅរួចមកបាន ស្តេចសម្រុក ចូលទៅដល់បន្ទប់របស់ព្រះអង្គបានដោយអានុភាពរបស់យក្ខ (ដែលស្វាមីភក្តីក្នុង ព្រះអង្គ) ទតព្រះនេត្រឃើញសត្រូវដេកនៅលើក្រឡាបន្ទំ ក៏មិនបានក្រោធ (ទ្រង់ ជាសំឡើង) ទ្រង់ធ្វើសម្បថឲ្យគ្នានិងគ្នាហើយ បានតែងតាំងព្រះរាជាបដិបក្ខអង្គ

នោះ ទុកក្នុងតំណែងជាសម្មាញ់ ក្នុងទីបំផុតបានពោលនូវឧទានថា ៖

បុគ្គលឈ្មោះសគប្បីសង្ឃឹម មិនគប្បីនឿយណាយ យើងបានឃើញខ្លួនយើង
ជាបន្ទាល់ស្រាប់ថា យើងបានរស់តាមដែលយើងប្រាថ្នាពិតៗ ។

ខន្តិវាទីជាតក

រឿងក្នុងខន្តិវាទីជាតក ខន្តិវាទីតាបសពោធិសត្វ កាលព្រះរាជាកលាពុ ដែន
កាសិដែលល្ងង់ខ្លៅ សួរថា សមណៈឯងមានវាទៈដូចម្តេច ឆ្លើយថា អាត្មាឈ្មោះ
ខន្តិវាទី , ត្រូវវាយដោយផ្តៅទាំងបន្ទា ហើយកាត់ដៃ និងកាត់ជើងចេញ ក៏មិនបាន
ធ្វើសូម្បីតែអាការអាក់អន់ ។

សេចក្តីដែលខន្តិវាទីតាបសជាមនុស្សធំ សូម្បីបានបួសហើយ គប្បីធ្វើបាន
យ៉ាងនោះ រាប់ថា មិនអស្ចារ្យប៉ុន្មានទេ ។

ចូឡធម្មបាលជាតក

តែក្នុងចូឡធម្មបាលជាតក ព្រះធម្មបាលកុមារពោធិសត្វ សូម្បីនៅជាកុមារ
តូចដេកផ្ទះនៅឡើយ កាលដែលព្រះមាតាទ្រង់ព្រះពិលាបថា ៖

ឱព្រះអង្គ បើដើមដៃទាំងពីរ ដែលលាបលនដោយចន្ទន៍រស គឺ ទឹក
អប់ខ្លឹមចន្ទន៍របស់ធម្មបាល ដែលជាទាយាទនៃរាជសម្បត្តិក្នុងប្រិបតីជាចំទៅ ជីវិត
របស់ខ្ញុំម្ចាស់ក៏នឹងរលត់ដែរ ។

ដូច្នោះ ក៏ត្រូវព្រះរាជាទ្រង់ព្រះនាមមហាតាបនៈ ដែលជាព្រះបិតាបញ្ញាឲ្យកាត់
ដៃ និងកាត់ជើងទាំង ៤ ដ៏រៀវស្រឡាន បីដូចពន្លកទំពាំង , ប៉ុណ្ណឹងហើយ ក៏នៅ

មិនពេញព្រះទ័យ ត្រាស់បញ្ជាថា ពួកឯងចូរកាត់ក្បាលវាចេញដូច្នោះទៀត ទើប
ជាសំតៀនខ្លួនថា កាលឥឡូវនេះ ជាកាលដែលអ្នកត្រូវសង្កត់ចិត្តរបស់អ្នកទុកឲ្យ
ល្អ នៃធម្មបាល ត្រានេះ អ្នកចូរជាអ្នកមានចិត្តស្មើក្នុងបុគ្គលទាំង ៤ គឺ ក្នុងព្រះ
បិតា ដែលទ្រង់បញ្ជាឲ្យកាត់ក្បាល ក្នុងពេជ្ឈយាតដែលជាអ្នកកាត់ក្បាល ក្នុង
ព្រះមាតាដែលកំពុងឱកឡូល និងក្នុងខ្លួនឯងចុះ ដូច្នោះហើយ ទ្រង់អធិដ្ឋានទទ្ទ្រ-
សមាទាន គឺការធ្វើចិត្តឲ្យមាំ មិនបានទ្រង់ធ្វើសូម្បីតែអាការប្រទូស្តឲ្យប្រាកដ ។

សូម្បីកាលដែលព្រះធម្មបាលកុមារជាមនុស្ស ធ្វើបានយ៉ាងនេះ ក៏រាប់ថានៅ
មិនទាន់អស្ចារ្យទេ ។

ធម្មន្តជាតក

តែក្នុងធម្មន្តជាតក ព្រះពោធិសត្វសូម្បីជាតិរច្ចាន គឺជាជីវៈឈ្មោះធម្មន្ត សូម្បី
ត្រូវព្រានបាញ់ចូលត្រង់នាគី គឺផ្តិតដោយព្រួញលាបថ្នាំពិសហើយ មិនបានញ៉ាំង
ចិត្តឲ្យប្រទូស្តក្នុងព្រានឲ្យដល់សេចក្តីវិនាស ដូចព្រះអង្គកថាចារ្យពោលទុកថា ៖

ជីវៈមានអាការធ្ងន់ ដោយត្រូវសរធំ ក៏មិនមានចិត្តគិតប្រទូស្ត ពោលសួរ
ព្រានដោយល្អថា ម្ចាស់ព្រានអ្នកជាសម្លាញ់ លោកបាញ់ខ្ញុំដើម្បីប្រយោជន៍អ្វី ឬថា
ព្រោះហេតុអ្វី ឬមិនដូច្នោះ ប្រយោគ គឺការធ្វើនេះ លោកធ្វើដើម្បីនរណា ។

កាលពោលសួរយ៉ាងនេះហើយ ព្រានក៏ប្រាប់ថា បាដឹចម្រើន ខ្ញុំជាអ្នក
ដែលព្រះអគ្គមហេសីរបស់ព្រះបាទកាសីទ្រង់បញ្ជាមកដើម្បីត្រូវការភ្នកទាំងពីររបស់
អ្នក ដូច្នោះ នៅជួយឲ្យមនោរថរបស់គេសម្រេច ទើបឲ្យកាត់ភ្នកទាំងពីររបស់ខ្លួន
ដែលផ្សាយធាតុណ្ហរឿង ជាភ្នកល្អស្អាតគួរស្រឡាញ់ឲ្យទៅហើយ ។

មហាកបិជាតក

ក្នុងមហាកបិជាតក ព្រះពោធិសត្វជាស្វាធំ កាលត្រូវបុរសអ្នកដែលខ្លួនឯង ជួយទាញឡើងអំពីជ្រោះ ឲ្យរស់រានមានជីវិតហើយ បែរគិតប្រទូស្តថា ៖

ស្វានេះក៏ជាអាហាររបស់ពួកមនុស្សដូចសត្វព្រៃដែរទេ ក្នុងព្រៃនោះឯង កុំ គិតអ្វី យើងក៏ឃ្នានហើយ សម្លាប់ស្វានេះស៊ីសិនចុះ យើងស៊ីឆ្អែតហើយ ក៏នឹង ត្រូវកាន់យកសាច់វាជាស្បៀងទៅផង កាលបើដូច្នោះ យើងក៏នឹងឆ្ងល់ផ្លូវកន្តារ ទៅបាន ស្បៀងក៏នឹងមានដល់យើងផង ។

ដូច្នោះហើយ លើកដំបូងគប់ក្បាលតែម្តង ក៏នៅក្រឡេកមើលបុរសនោះដោយ កែវភ្នែកដែលបៀមដោយទឹកភ្នែក ពោលនឹងបុរសនោះដោយល្អថា ៖

អ្នក ! អ្នកកុំធ្វើនឹងខ្ញុំបែបនេះ កោតតែអ្នកធ្វើកម្មដូច្នោះបាន , អ្នកដែល នឹងបានឈ្មោះថា ជាអ្នកមានអាយុវែង គួរតែហាមអ្នកដទៃមិនឲ្យប្រទូស្តគ្នា តែនេះ អ្នកធ្វើអាក្រក់ដោយខ្លួនឯង ។

មិនញ៉ាំងចិត្តឲ្យគិតប្រទូស្តក្នុងបុរសនោះ មិនគិតដល់សេចក្តីទុក្ខរបស់ខ្លួន ឡើយ នៅនាំបុរសនោះទៅឲ្យដល់ទីដែលផុតភ័យបាន ។

ភូរិទត្តជាតក

ក្នុងភូរិទត្តជាតក ព្រះពោធិសត្វជាភិក្ខុវាងឈ្មោះភូរិទត្ត អធិដ្ឋានអង្គឧបោសថ ហើយ ដេករៀននៅលើដំបូក សូម្បីកាលត្រូវព្រាហ្មណ៍អាយលម្តាយប្រើថ្នាំពិស ដែលក្តៅដូចភ្លើងប្រល័យកប្បស្រោចស្រប់ខ្លួន ចាប់ដាក់ហិបនាំទៅឲ្យលេងរំពុំពស់ ទៅទូទាំងជម្ពូទ្វីប ក៏មិនបានធ្វើការសូម្បីតែការគិតប្រទូស្តក្នុងព្រាហ្មណ៍នោះ ដូចដែល

លោកខ្លួនឯងពោលថា ៖

សូម្បីកាលអាយុលម្អាយចាប់យើងដាក់បាវ និងសូម្បីអាយុលម្អាយទាត់យើង
ដោយស្នង យើងក៏មិនក្រោធនឹងអាយុលម្អាយ ព្រោះខ្លាចសីលរបស់យើងដាច់ ។

ចម្រើយ្យជាតក

សូម្បីកាលជានាគរាជឈ្មោះចម្រើយ្យ ត្រូវគ្រូពស់បៀតបៀន មិនបានញ៉ាំង
វិការសូម្បីត្រឹមតែការគិតប្រទូស្តឲ្យកើតឡើង ដូចលោកពោលថា ៖

គ្រូពស់ចាប់យើងដែលប្រព្រឹត្តធម៌ រក្សាឧបោសថសីល នាំទៅឲ្យលេងរាប
ពស់ ត្រង់ទ្វាររាជវាំង គ្រាកាលនោះ គេគិតឲ្យខ្លួនយើងជាពណ៌ណា ខៀវ លឿង
ឬក្រហមក្តី យើងកាលតាមចិត្តគេ ក៏បញ្ចេញរស្មីឲ្យជាពណ៌ដែលគេគិត យើងមាន
អានុភាពនឹងគប្បីធ្វើទីគោកឲ្យជាទីកក់បាន ធ្វើទីកឲ្យជាគោកកក់បាន ប្រសិនបើយើង
ខឹងនឹងគេ នឹងអាចធ្វើរាងកាយគេឲ្យឆេះជាជួនទៅដោយមួយរំពេចក៏បាន តែ
បើយើងនឹងជាអ្នកតាមចិត្តខ្លួន ប្រទូស្តនឹងគេដូចពោលមកនោះសោត យើងក៏នឹង
វិនាសចាកសីល កាលយើងវិនាសចាកសីលហើយ ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តមដែលយើង
ប៉ង គឺព្រះពោធិញ្ញាណក៏នឹងមិនសម្រេច ។

សង្ខារាលជាតក

សូម្បីកាលជាសង្ខារាលនាគរាជ ត្រូវកូនព្រាហ្មណ៍ ១៦ នាក់ ចាក់ដោយ
ជន្លូញដ៏មុត ៨ កន្លែង ហើយសិកវល្លីមានបន្ទាចូលតាមមុខរបួស សិកវៀយ៉ាង
ស្ងួតតាមច្រមុះ លើកដាក់ជាលម្អសទៅ ខ្លួនកេតផែនដី រងទុក្ខដ៏ខ្លាំង សូម្បីជាអ្នក

អាចធ្វើកូនព្រាហ្មណ៍ទាំងអស់ឲ្យឆេះជាផ្សែងទៅបាន ដោយត្រឹមតែក្រោធឡើងមក ហើយសម្លឹងប៉ុណ្ណោះ តែក៏មិនបានធ្វើ សូម្បីត្រឹមអាការដែលនឹងប្រើភ្នែកឡើង ប្រទូស្តគេ ដូចលោកពោលនឹងមេកងរទេះដែលជួយលោកឲ្យផុតអំពីដៃព្រានថា ៖

ម្ចាស់មេកងរទេះ ខ្ញុំរក្សាឧបោសថសីល ក្នុងថ្ងៃចាតុទុស្តិ៍ និងបញ្ចូទស្តិ៍ ជានិច្ច តមក កូនព្រាហ្មណ៍ ១៦ នាក់ បានមកជួបខ្ញុំ ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងនោះ កាន់ ខ្សែ និងអន្ទាក់ដីមាំ សឹកចូលច្រមុះរបស់ខ្ញុំ ហើយទាញខ្សែត្រង់ស្នាមច្រមុះ ចោម រោមចាប់ខ្ញុំនាំទៅ ខ្ញុំស្តីអត់ធន់រូសេចក្តីទុក្ខបែបនោះ មិនធ្វើឧបោសថសីលឲ្យ កម្រើក ។

ហើយព្រះសាស្ត្រានោះ ទ្រង់បានធ្វើគុណគួរអស្ចារ្យមានប្រការដូចពោលមក ប៉ុណ្ណោះក៏ទេ ទ្រង់បានធ្វើគុណគួរអស្ចារ្យដទៃៗ ទៀតជាអនេក ដូចពោលក្នុងជាតក ទាំងឡាយ មានមាតុបោសកជាតកជាដើម អ្នកបានញ៉ាំងបដិយចិត្តឲ្យកើតឡើងជា ការមិនប្រពៃ មិនគួរពន់ពេកដល់ខ្លួនអ្នក ដែលយកព្រះមានព្រះភាគ ដែលឥឡូវ នេះ សម្រេចព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណហើយ ទ្រង់មានខន្តិគុណដែលនរណាៗ ក្នុង លោកនេះ ព្រមទាំងទេវលោកមិនមានស្មើនោះថា ជាព្រះសាស្ត្រារបស់ខ្លួន ដូច្នោះ ។

(ន័យទី ៦)

“ ពិចារណាដល់ការធ្លាប់ទាក់ទងគ្នាក្នុងវដ្តសង្សារ ”

តែប្រសិនបើលោកសូម្បីពិចារណាដល់ព្រះគុណ ដែលជាចំណែកបុព្វចរិយា របស់ព្រះសាស្ត្រាដូចពោលមកនេះ បដិយៈរបស់លោកដែលធ្លាក់ជាទាសៈរបស់ កិលេសទាំងឡាយមកអស់កាលដ៏យូរនោះ ក៏នៅមិនម្លាប់នោះសោត ពេលនោះ

លោកគប្បីពិចារណាដល់បទព្រះសូត្រទាំងឡាយ ដែលមានការទាក់ទងដោយស័ព្ទ
អនមតគ្គ គឺសង្សារដែលមិនប្រាកដដើមចុង ក្នុងសុត្តបទទាំងនោះ សុត្តបទតទៅ
នេះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សត្វដែលមិនធ្លាប់ជាមាតា
មិនធ្លាប់ជាបិតា មិនធ្លាប់ជាបងប្អូនប្រុស មិនធ្លាប់ជាបងប្អូនស្រី មិនធ្លាប់ជាបុត្រ
មិនធ្លាប់ជាធីតារបស់យើង មិនមានឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរគប្បី
ញ៉ាំងចិត្តយ៉ាងនេះឲ្យកើតឡើងក្នុងបុគ្គលនោះថា ន័យថា បុគ្គលនេះជាមាតាក្នុង
អតីតរបស់យើង រក្សាយើងនៅក្នុងពោះគ្រប់ទសមាស ប្រសូតហើយ មិនសម្តែង
អាការខ្លឹមវត្ថុបដិកូលទាំងឡាយ មានមូត្រ លាមក ទឹកមាត់ ទឹកសម្បោរជាដើម
ជូតបានហាក់បីដូចចន្ទន៍ក្រហម ឲ្យយើងដេកប្របទ្រូង បី.៧យើងគ្រប់ប្រការ ចិញ្ចឹម
យើងមក... ជាបិតាដើរផ្លូវលំបាក់ផ្សេងៗ មានអដបថ គឺ ផ្លូវព័តៃដើរ និងសង្កបថ
គឺ ផ្លូវដែលមនុស្សប្រើទ្រុក់ទាញខ្លួនឡើងទៅជាដើម ប្រកបការលក់ដូរ លះបង់
សូម្បីតែជីវិត ចូលសង្គ្រាមដែលរៀបចំក្បួនហើយទាំងពីរចំណែកខ្លះ ឡើងទុកទៅ
ក្នុងមហាសមុទ្រខ្លះ ធ្វើការដែលលំបាកដទៃៗ ខ្លះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ខ្លួនយើង
គិតថា នឹងចិញ្ចឹមកូនតូច ឧស្សាហ៍ស្វែងរកទ្រព្យដោយឧបាយនោះៗ ចិញ្ចឹមយើង
មក... សូម្បីជាបងប្អូនប្រុស បងប្អូនស្រី បុត្រ និងធីតាវិញ ក៏បានធ្វើឧបការវត្ថុ
នេះៗ ដល់យើង ព្រោះដូច្នោះ ឯការធ្វើចិត្តប្រទូស្តដល់បុគ្គលនោះនឹងគួរដល់យើង
ក៏ទេ ។

(ន័យទី ៧)

“ ពណិនា អាទិសង្សនៃមេត្តា ”

ប្រសិនបើសូម្បីយ៉ាងនេះ លោកក៏នៅមិនអាចរម្ងាប់ចិត្តប្រទូស្តចុះបានសោត

ពេលនេះ លោកគប្បីពិចារណាដល់អានិសង្សនៃមេត្តាតទៅយ៉ាងនេះថា នៃពូជិត
ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកមិនមែនឬថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ កាលចេតោវិមុត្តិ គឺ
មេត្តា ភិក្ខុសេពដោយអើពើ ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន ធ្វើឲ្យដួចជាយាន ធ្វើឲ្យជាវត្ថុសន្សំ
ឲ្យសម្រេចយ៉ាងល្អហើយ អានិសង្ស ១១ យ៉ាង នឹងសម្រេច អានិសង្ស ១១ គឺ
អ្វីខ្លះ អានិសង្ស ១១ គឺ អ្នកចម្រើនមេត្តាវមែន ៖

១- ដេកលក់ជាសុខ

២- ភ្ញាក់ជាសុខ

៣- មិនសុបិនអាក្រក់

៤- ជាទីស្រឡាញ់របស់មនុស្សទាំងឡាយ

៥- ជាទីស្រឡាញ់របស់អមនុស្សទាំងឡាយ

៦- ទេវតារក្សា

៧- ភ្លើងភ្លឺ ពិសភ្លឺ សស្រ្តាភ្លឺ មិនប៉ះពាល់បាន

៨- ចិត្តតាំងមាំបានរហ័ស

៩- ទឹកមុខស្រស់ថ្លា

១០- មិនវង្វេងក្នុងពេលធ្វើមរណកាល

១១- កាលមិនទាន់សម្រេចគុណដ៏ក្រៃលែង រមែងចូលដល់ព្រហ្មលោក

ដូច្នោះ បើអ្នកនឹងមិនញ៉ាំងចិត្តប្រទូស្តនេះឲ្យរម្ងាប់សោត អ្នកក៏នឹងជាអ្នករហូត
ចាកអានិសង្សទាំងនេះទៅ ។

(ន័យទី ៨)

“ ពិចារណាចែកធាតុ ”

បើព្រះយោគាវចរមិនអាចញ៉ាំងចិត្តប្រទូស្តឲ្យរលត់ទៅ សូម្បីដោយឧបាយ
 យ៉ាងនេះ គប្បីធ្វើធាតុវិនិព្វាគ គឺ ចែកធាតុតទៅ សួរថា ធ្វើដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា
 គប្បីទូន្មានខ្លួនដោយវិធីចែកយ៉ាងនេះថា នៃបាបពូជិត ក៏ខ្លួនអ្នកកាលខឹងនឹងបុគ្គល
 នោះ ខឹងនឹងអ្វី ខឹងនឹងសក់ឬ ឬថា ខឹងនឹងរោម ខឹងនឹងក្រចក ។ ល ។ ខឹងនឹង
 ម្សត្រ ឬមិនដូច្នោះ ខឹងនឹងធាតុដី ខឹងនឹងធាតុទឹក ខឹងនឹងធាតុភ្លើង ខឹងនឹងធាតុ
 ខ្យល់ ក្នុងកោដ្ឋាសទាំងឡាយមានសក់ជាដើម ឬថា លោកអ្នកនេះបានឈ្មោះ
 យ៉ាងនេះ ព្រោះអាស្រ័យខន្ធ ៥ ពួកណា ព្រោះអាស្រ័យអាយតនៈ ១២ ពួកណា
 ព្រោះអាស្រ័យធាតុ ១៨ ពួកណាក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានខន្ធជាដើមទាំងនោះ អ្នក
 ខឹងនឹងរូបក្នុងឬ ឬថា ខឹងនឹងវេទនាខន្ធ... សញ្ញាខន្ធ... សង្ខារក្នុង... វិញ្ញាណក្នុង
 មិនដូច្នោះ អ្នកខឹងនឹងចក្ខុយតនៈឬ ខឹងនឹងរូបាយតនៈឬ ។ ល ។ ខឹងនឹង
 មនាយតនៈឬ ខឹងនឹងធម្មាយតនៈឬ មិនដូច្នោះ អ្នកខឹងនឹងចក្ខុធាតុឬ ខឹងនឹង
 រូបធាតុឬ ខឹងនឹងចក្ខុវិញ្ញាណធាតុឬ ។ល។ ខឹងនឹងមនោធាតុឬ ខឹងនឹងធម្មធាតុឬ
 ខឹងនឹងមនោវិញ្ញាណធាតុឬ កាលធ្វើធាតុវិនិព្វាគយ៉ាងនេះ ឋានៈដែលតាំងនៃ
 សេចក្តីក្រោធក៏មិនមាន ដូចឋានៈដែលតាំងគ្រាប់ស្ពៃលើចុងដៃកស្រួចមិនបាន និង
 ឋានៈដែលតាំងចិត្តកម្ម គឺ ការគូសវាស ក្នុងអាកាសមិនមានដូច្នោះ ដូច្នោះ ។

(វិធីចុងបញ្ចប់ - ធ្វើទានសិរិកាគ)

បើព្រះយោគាវចរដែលមិនអាចធ្វើធាតុវិនិព្វាគ ក៏គប្បីធ្វើទានសិរិកាគៈ គឺ

ការឲ្យ និងការចែករំលែកចុះ គប្បីឲ្យរបស់ផងខ្លួនដល់បរេបក្ខ ទទួលវត្ថុនៃ
 បរេបក្ខមកដើម្បីខ្លួន ប្រសិនបើបរេបក្ខជាភិទ្ធាជីវៈ (មានអាជីវៈចែកឆ្ងាយ គឺ
 មិនបរិសុទ្ធ) មានបរិក្ខារមិនជារបស់គួរដល់ការបរិភោគសោត ក៏គប្បីឲ្យតែរបស់
 ផងខ្លួនទៅតែមួយចំណែក កុំទទួលរបស់គេឡើយ កាលលោកធ្វើទៅយ៉ាងនោះ
 សេចក្តីអាយាតក្នុងបុគ្គលនោះ នឹងស្ងប់រម្ងាប់ទៅបានយ៉ាងពិតប្រាកដ ហើយសេចក្តី
 ក្រោធម្ខាងទៀត សូម្បីនឹងជាប់តាមមកតាំងអំពីអតីតជាតិ ក៏នឹងស្ងប់រម្ងាប់ទៅមួយ
 រំពេចដូចគ្នា ដូចសេចក្តីក្រោធរបស់ព្រះមហាថេរៈដែលបានបាត្រ ដែលព្រះបិណ្ឌ-
 បាតិកត្តេរត្រូវដេញចេញពីសេនាសនៈ ក្នុងចិត្តលបពិតវិហារដល់ទៅ ៣ ជង នាំ
 បាត្រចូលទៅពិតថេរដីកាថា បពិត្រព្រះមហាថេរៈដ៏ចម្រើន បាត្រមួយនេះតម្លៃ ៨
 កហាបណៈ ឧបាសិកា ញោមស្រីរបស់ខ្ញុំព្រះករុណាប្រគេន ទើបជាលាក់ដែល
 ប្រកបដោយធម៌ សូមលោកម្ចាស់ មេត្តាប្រោសជួយមហាឧបាសិការបស់ខ្ញុំព្រះ
 ករុណាឲ្យបានបុណ្យផងចុះ ដូច្នោះហើយ បង្ហាន់ថ្វាយរម្ងាប់ទៅដូច្នោះ ដែលឈ្មោះ
 ថា ការឲ្យនេះ មានអានុភាពច្រើនយ៉ាងនេះ សមដូចបុរាណថា :

ការឲ្យ រមែងបង្រ្កាបបុគ្គលដែលនរណាៗ បង្រ្កាបមិនបាន ក៏បាន ការឲ្យ
 រមែងញ្ចាំងវត្ថុបំណងទាំងពួងឲ្យសម្រេចក៏បាន ដោយការឲ្យ និង ការចរចាពីរោះ
 ប្រកបគ្នា ធ្វើឲ្យជនទាំងឡាយឆើយឡើងក៏មាន ឱនចុះក៏មាន ។

កាលព្រះយោគាវចរនោះ មានបដិយៈក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវ រម្ងាប់ទៅ
 ដោយការទូន្មានខ្លួន មានប្រការផ្សេងៗ ដូចពោលមកហើយ ចិត្តរបស់លោក
 ក៏រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយធ្វើមេត្តាឲ្យមានឡើង សូម្បីក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវនោះ
 បាន ដូចក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ស្រឡាញ់គ្នាខ្លាំង

នឹង បុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ ដូច្នោះ ។

សីមាសម្តេច - រូមដែន

តទៅនេះព្រះយោគាវចរនោះដែលធ្វើមេត្តា ឲ្យកើតឡើងបានរឿយៗ រហូត ញ៉ាំងសមចិត្តតា គឺ ការមានចិត្តស្មើក្នុងជនទាំង ៤ គឺ ក្នុងខ្លួនឯង ក្នុងបុគ្គលជាទី ស្រឡាញ់ ក្នុងបុគ្គលកណ្តាលៗ ក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវ ឲ្យសម្រេចបាន គប្បី ធ្វើសីមាសម្តេច គឺ ការរូមដែនតទៅ នេះជាលក្ខណៈនៃសីមាសម្តេចនោះ គឺ ៖

ប្រសិនបើបុគ្គលដែលជាព្រះយោគាវចរនេះ ព្រមដោយភិក្ខុជាទីស្រឡាញ់ និងដែលកណ្តាលៗ ដែលជាសត្រូវគ្នា មាន ៤ រូប ទាំងខ្លួនឯង អង្គុយនៅក្នុងទី កន្លែងមួយ បើមានពួកចោរមកប្រាប់ថា លោកឲ្យភិក្ខុមួយរូបដល់ពួកខ្ញុំ កាលលោក សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ក៏តបថា ដើម្បីសម្រាប់ភិក្ខុអង្គនោះ ហើយយកឈាមមកធ្វើ ពលីកម្មដូច្នោះសោត ប្រសិនបើភិក្ខុដែលជាព្រះយោគាវចរនោះគិតថា ក្នុងភិក្ខុទាំង នោះ ពួកចោរចាប់ភិក្ខុអង្គនោះៗ ទៅ ដូច្នោះ ក៏ជាហេតុមិនបានធ្វើសីមាសម្តេច ឡើយ សូម្បីប្រសិនបើលោកគិតថា ពួកចោរចូរចាប់យើងចុះ កុំចាប់ភិក្ខុ ៣ អង្គ នេះឡើយ ដូច្នោះក៏នៅតែមិនបានធ្វើសីមាសម្តេច សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ? ឆ្លើយ ថា ព្រោះលោកត្រូវការឲ្យចោរចាប់ភិក្ខុអង្គណាៗ ក៏ឈ្មោះថា លោករកសេចក្តី វិនាសឲ្យដល់ភិក្ខុអង្គនោះៗ រកប្រយោជន៍ឲ្យដល់ភិក្ខុក្រៅពីនេះតែម្ខាង លុះតែកាល ណាលោកមិនឃើញនរណាសូម្បីតែម្នាក់ ក្នុងរវាង ៤ នាក់ នឹងគួរឲ្យដល់ពួកចោរ ចិត្តប្រព្រឹត្តទៅស្មើពិត ទាំងក្នុងខ្លួនឯង និងបុគ្គលទាំង ៣ នោះ កាលនោះទើប ឈ្មោះថា ជាការដែលបានធ្វើសីមាសម្តេច ហេតុនោះ បុរាណចារ្យទាំងឡាយទើប

ពោលទុកថា ៖

កាលណាព្រះយោគាវចរ ដែលមានចិត្តគិតធ្វើឧបការគុណដល់សត្វទាំង-
ឡាយ នៅឃើញភាពផ្សេងៗ គ្នា ក្នុងជន ៤ នាក់ គឺក្នុងខ្លួនឯង ក្នុងបុគ្គលដែល
ជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងបុគ្គលកណ្តាលៗ និងក្នុងបុគ្គលជាទីស្អប់នៅឡើយ កាលនោះ
មិនទាន់ហៅថា ជាបុគ្គលឈ្លាស បានមេត្តាល្អានដូចដែលត្រូវការ លុះតែកាល
ណាដែនទាំង ៤ ភិក្ខុដែលជាព្រះយោគាវចររួមចូលគ្នាហើយ ផ្សាយមេត្តាទៅ
កាន់សត្វលោកទាំងពួង ព្រមទាំងទេវតាផងស្មើគ្នាទាំងអស់ កាលនោះលោកជាអ្នក
មានមេត្តាមិនប្រាកដដែន ទើបបានឈ្មោះថា ជាបុគ្គលមហាវិសេសក្នុងមេត្តាការវនា
ជាងព្រះយោគាវចរអង្គមុន ។

មហាដីកា

ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលលំដាប់មុនៗ គឺ ក្នុងបុគ្គលលំដាប់មុនៗ មានបុគ្គលជាទី
ស្រឡាញ់ក្រៃលែងជាដើម ដែលជាអារម្មណ៍របស់ឈាន ។ ពាក្យថា ចូលមេត្តា
គឺ ចូលមេត្តាល្អានដែលលោកសង្កត់បដិមៈហើយ ធ្វើឲ្យកើតឡើងបាន ។ ក៏ក្នុង
ពាក្យថា អ្នកផ្សាយមេត្តានឹងបន្ទោបង់បដិមៈបាននេះ អាចារ្យពួកខ្លះពោលអធិប្បាយ
ថា សម្រេចឧបចារជ្ឈាន ក៏គួរនឹងសំដៅយក សូម្បីការចេញចាកឧបចារជ្ឈានផង
ព្រោះអាចារ្យទាំងនោះពោលទុកថា ចេញ ។ ការសង្កត់បដិមៈនោះហើយ ធ្វើ
ឈានឲ្យកើតឡើង និងការចូលឈាន លោកអាចារ្យពោលទុកដោយជាសាធារណៈ
ដល់ព្រះយោគីដែលមិនបានធ្វើបដិមៈឲ្យកើតឡើង ព្រោះក្នុងខាងដើមមិនទាន់មាន
ការព្យាបាល មិនទាន់មានការដាក់ចិត្តក្នុងបុគ្គលនោះ តែឥឡូវនេះ លោកបំណងសម្តែង

វិធីដែលជាហេតុមិនឲ្យបដិឃៈកើតឡើងដល់ព្រះយោគី សូម្បីថា រព្វកដល់ សូម្បី ថា ដាក់ចិត្តក្នុងបុគ្គលមានពៀរនោះ ទើបពោលពាក្យនេះទុកថា បុគ្គលផ្សាយមេត្តា ទៅកាន់បុគ្គលនោះ នឹងបន្ទោបង់បដិឃៈបានដូច្នោះ ។ ព្រោះក្នុងទីនេះលោកបំណង ក្នុងការប្រើមេត្តានោះឯងដើម្បីបន្ទោបង់បដិឃៈ ។ ពាក្យថា បដិឃៈក៏មិនរលត់ គឺ ប្រសិនបើ បដិឃៈមិនស្ងប់ ។

ពាក្យថា ដោយការរព្វកដល់ មានសេចក្តីថា ដោយការពិចារណាតាមអាគម គឺ ព្រះពុទ្ធវចនៈដែលជាគោល ។ បទថា យជិតព្វំ ប្រែថា គប្បីព្យាយាម ។

ក៏សេចក្តីព្យាយាម គឺ សេចក្តីខ្លះខ្លះនោះឯង ។ ឈ្មោះថា ដោយអាការដូច តទៅនេះ គឺ ដោយអាការដែលនឹងពោលដល់ក្នុងឥឡូវនេះ ។

រណា ឈ្មោះថា ឧកតោទណ្ឌកំ ព្រោះអត្ថថា មានជងទាំងពីរខាង គឺត្រង់ទី ពីរកន្លែង បានដល់ ប្រើរណានោះ ។ ពួកចោរឈ្មោះថា អ្នកប្រព្រឹត្តថោកទាប គឺ ជាអ្នកអាក្រក់ មានការប្រព្រឹត្តថោកទាប ។ ពាក្យថា ក្នុងពួកចោរនោះ គឺ សូម្បី ក្នុងពួកចោរដែលកំពុងកាត់អវយវៈតែមួយចំណែក សូម្បីទាំងនោះ ។ បទថា តេន បានដល់ ព្រោះការធ្វើចិត្តឲ្យខឹងក្រោធ ។ ឈ្មោះថា មិនជាអ្នកធ្វើតាមពាក្យប្រៀន ប្រដៅរបស់តថាគត ព្រោះថា ការមិនធ្វើបាបទាំងពួង ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅក្នុង គាថា ។ បទថា តស្សូវ កែជា តតោបិ គឺជាអ្នកដែលក្រោធមុននោះទៅទៀត ។ ព្រោះថា បទនេះជាធម្មិកត្តិ ក្នុងអត្ថនៃបញ្ចមិកត្តិ , រីឯ ឯវ សំព្វ ក្នុងអត្ថថា សមុច្ចយ គឺ បន្ថែមសេចក្តីថា អាក្រក់ជាងបុគ្គលដែលក្រោធមុននោះទៅទៀត ។ បទថា តេន បានដល់ ព្រោះការក្រោធតប ។ ពាក្យថា ឈ្មោះថាអាក្រក់ជាង គឺ ឈ្មោះថាអាក្រក់ជាង ។ សូម្បីជាបហើយថា សេចក្តីក្រោធមានតែទោស ព្រោះ

ជាទីតាំងនៃការតាមដាប់ស្ថិតនៃកិលេស មានការប្រណាំងវាសនាជាដើម ក៏ក្រោធ
តបវិញបាន អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ប្រសិនបើកើតសេចក្តីសម្គាល់ក្នុងសេចក្តី
ក្រោធថា ជាធម៌ដែលមានទោស ក៏មិនគួរក្រោធតបនឹងបុគ្គលដែលក្រោធមុន ដូច
គ្នានោះឯង ដូច្នោះ ។ បទថា **ឧភិទ្ធិ** ប្រែថា ដល់បុគ្គលពីរចំណែក ។ ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបត្រាស់ទុកថា គឺ ដល់ខ្លួន និង អ្នកដទៃដូច្នោះ ។

ន័យម្យ៉ាងទៀត **ឧភិទ្ធិ** មានសេចក្តីថា ដល់លោកទាំងពីរ គឺ លោកនេះ
និងលោកខាងមុខ ។

ពាក្យថា ដែលសត្រូវពេញចិត្ត គឺ ដែលសត្រូវជាបដិបក្ខប្រាថ្នា ។ បទថា
សបត្តករណា គឺ បុគ្គលដែលជាសត្រូវទាំងនោះគប្បីធ្វើ ។ បទថា **កោធនំ** គឺ
បុគ្គលក្រោធដែលមានប្រក្រតីក្រោធ ។ បទថា **កោធនាយំ** កាត់បទជា **កោធនោ**
អយំ ក៏ **អយំ** ស័ព្ទ ត្រឹមតែជានិបាត ។ បទថា **កោធបរេតោ** ប្រែថា ប្រព្រឹត្តទៅ
តាមសេចក្តីក្រោធ ឬប្រែថា ត្រូវសេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់ ។ ពាក្យថា **ឈ្មោះថា**
នៅជាអ្នកមានពណ៌សម្បុរអាក្រក់នោះឯង មានសេចក្តីថា សូម្បីជាបុគ្គលមានពណ៌
ស្អាតតាមប្រក្រតី សូម្បីតុបតែងខ្លួនហើយ ក៏ឈ្មោះថា ជាបុគ្គលអាក្រក់នោះឯង
ទាក់ទងនឹងការមានភាពពិការ (ក្រញូវ , កន្ទួល) នៃទឹកមុខជាដើម ទាំងក្នុង
បច្ចុប្បន្ននេះ និងក្នុងអនាគត ។ ទ្រង់ធ្វើការភ្ជាប់ថា **ទុព្វណ្ណាវ** ដូច្នោះហើយ ក៏
ត្រាស់ថា **កោធាភិក្ខុតោ** គឺ អ្នកត្រូវសេចក្តីក្រោធគ្របសង្កត់ទៀត ជាពាក្យមួយ
ដើម្បីសម្តែងថា នេះគឺផលដែលពិតប្រាកដនៃការគ្របសង្កត់របស់សេចក្តីក្រោធ ។
ពាក្យថា **សូមកុំឲ្យវាជាអ្នកមានផលប្រយោជន៍ច្រើន** គឺ សូមកុំឲ្យវាជាអ្នកមានទ្រព្យ
ច្រើន ។ ពាក្យថា **សូមកុំឲ្យវាជាអ្នកមានភោគទ្រព្យ** គឺ ឲ្យវាជាអ្នកខ្វះខាតវត្ថុដែល

ជាគ្រឿងឧបកោគបរិកោគ ។ ពាក្យថា សូមកុំឲ្យវាជាបុគ្គលមានយសសក្តិ គឺ សូម
កុំឲ្យវាជាបុគ្គលមានយសសក្តិ ។

បទថា ឆវាលាតំ ប្រែថា អុសសម្រាប់ដុតខ្មោច អាចារ្យច្រើននាក់ពោលថា
បានដល់ អុសសម្រាប់ដុតក្នុងជើងថ្កូវ ដូច្នោះក៏មាន ។ ពីរបទថា ឧកតោ បទិត្តំ
ប្រែថា ត្រង់ចុងទាំងពីរក៏ត្រូវភ្លើងនោះ ។ ពាក្យថា ត្រង់កណ្តាលប្រឡាក់លាមក
បានដល់ ត្រង់កណ្តាលប្រឡាក់លាមក គឺវត្ថុដែលឆ្កែ ឬចចកបន្ទោបង់ ។ ពាក្យថា
ដើម្បីជាគ្រឿងឈើ គឺ វត្ថុដែលគួរធ្វើដោយឈើ ។ ឈ្មោះថា នឹងប្រើក៏មិនបាន គឺ
មិនសម្រេច ។ បទថា តថូបមាហំ គឺយើងពោលដល់បុគ្គលនេះថា មានឧបមា
ដូច្នោះ គឺ ដូចជាអុសសម្រាប់ដុតសពនោះ ។ បទថា បុគ្គលនេះ ព្រះសាស្តា
ត្រាស់សំដៅយកបុគ្គល ដែលបានត្រាស់ទុកក្នុងខាងដើមដោយពាក្យថា តែគេជា
អ្នកច្រើនដោយអភិជ្ឈាដូច្នោះជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ទើបមានអធិប្បាយថា បានដល់
បុគ្គលដែលប្រាសចាកសីល ព្រោះមានតម្រកខ្លាំងក្លាក្នុងកាមទាំងឡាយជាដើម ។
តែក្នុងរឿងការចម្រើនមេត្តានេះ បណ្ឌិតគប្បីប្រកបពាក្យពោល ដោយទាក់ទងនឹង
ការមានចិត្តព្យាបាទ មានការត្រិះរិះដោយចិត្តដែលប្រទូស្ត ។

ពាក្យថា ឥឡូវនេះ ខ្លួនអ្នកនោះជាដើម ជាពាក្យសម្តែងអាការដែលប្រើបទ
ព្រះសូត្រទាំងឡាយតាមដែលពោលហើយទូន្មានខ្លួន ។

ពាក្យថា ធម៌ណាៗ បានដល់ សុចរិតធម៌ណាៗ ក្នុងបណ្ណាសមាចារទាំង-
ឡាយ មានកាយសមាចារជាដើម ។ ពាក្យថា ស្ងប់ គឺ សង្រួម ។ ពាក្យថា
បរិសុទ្ធ គឺ ផ្សំផង ព្រោះប្រាសចាកមន្ទិល គឺ កិលេស ។ ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា
ស្ងប់ ព្រោះមិនមានការក្តៅក្រហាយ គឺ កិលេស ឈ្មោះថា បរិសុទ្ធ ព្រោះភាព

ដែលមិនមានទោស បុគ្គលនឹងគប្បីជាបសេចក្តីស្ងប់នៃកាយសមាចារនោះឯង ក៏
ដោយភាពដែលគេជាបុគ្គលមានកាយកម្មបានសង្រួមហើយ អស់កាលដ៏យូរ ។
សូម្បីក្នុងសមាចារ ដ៏សេសក៏យ៉ាងនេះ ។

បទថា តេ បានដល់ វចីសមាចារ និង មនោសមាចារ ។

ពាក្យថា នោះ គឺ បុគ្គលដែលមានវចីសមាចារស្ងប់ ។ ពាក្យថា ជា
បុគ្គលធ្លាតក្នុងបដិសណ្ឋារៈ គឺ ជាបុគ្គលធ្លាតក្នុងបដិសណ្ឋារៈដោយប្រការដែល
មិនមានទីទំនេរវាងខ្លួន និងអ្នកដទៃ ។ ពាក្យថា ផ្អែមពីរោះ គឺ ដល់ព្រមដោយ
ភាពទន់ផ្អែម ពោលគឺ អធិវាសនខន្តី ការអត់ធន់ គឺ ការអត់សន្តត់ ។ បទថា
សុខសម្មាសោ បានដល់ មានពាក្យពោលគួរស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យរីករាយ
ចិត្ត គឺ ជាអ្នកមានប្រក្រតីធ្វើឲ្យរីករាយចិត្ត ដោយសម្មោទនីយកថា ។ ពាក្យថា
មានទឹកមុខស្រស់ថ្លា គឺ មិនជាបុគ្គលដែលមានទឹកមុខក្រញូរ គឺ មានទឹកមុខ
រីករាយដោយអំណាចនៃបីតិសោមនស្ស ។ ពាក្យថា រាក់ទាក់ គឺ ជាអ្នកមាន
ប្រក្រតីជួបនឹងនរណាម្នាក់ គេក៏រាក់ទាក់ ទាក់ទងជាបដិសណ្ឋារៈមុននោះឯង ។
ឈ្មោះថា សុធួធម៌ដោយសំឡេងដ៏ពីរោះ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងការសុធួសរកញ្ញ ។
ក៏កាលធ្វើការសុធួសរកញ្ញ ឈ្មោះថា ពោលធម្មកថា ដោយបទ និងព្យញ្ជនៈ
ដែលសមគួរ គឺ បរិបូណ៌ មិនរលាក់រលើក ។

អធិប្បាយថា ការដែលស្ងប់នៃមនោសមាចារនេះ ប្រាកដដល់ជនទាំងពួង
បានដោយការធ្វើយ៉ាងគោរព ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ពិតណាស់
បុគ្គលណាដូច្នោះជាដើម ។ បទថា ឱកហ្សត្វា ប្រែថា ជឿហើយ ។ ព្រោះថា
សទ្ធាមានការដាក់ចិត្តជឿជាលក្ខណៈ ។ ពាក្យថា ផ្សេងសោតៈ គឺ ផ្សេងត្រចៀក

មានសេចក្តីថា ស្តាប់ដោយល្អ ។ ពីរបទថា អង្គី កត្វា ប្រែថា ធ្វើឲ្យជារបស់មាន
ប្រយោជន៍ ឬជាអ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ។

បាវៈថា ឯកោថិ អរូបសន្តោ ហោតិ ដូច្នោះ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែង
ថា បុគ្គលមានសភាពយ៉ាងនេះ រមែងចេញពីនរកចូលទៅកាន់នរក ត្រាច់ទៅក្នុង
នរកនោះៗឯង អស់កាលដ៏យូរ ដូច្នោះទើបពោលថា គេនឹងជាអ្នកធ្វើនរក ៨
រណ្តៅ និងឧស្សទេនរក ១៦ រណ្តៅឲ្យពេញដូច្នោះ ។ ក្នុងបណ្តានរកទាំងនោះ នរក
៨ រណ្តៅ មានសញ្ជីនរកជាដើម គឺ ក្នុងសញ្ជីវ ១ កាឡសុត្តៈ ១ មហារេវរុវៈ ១
ចូឡរេវរុវៈ ១ បតាបនៈ ១ អរិចី ១ សង្ឃាតៈ ១ តាបនៈ ១ ឈ្មោះថា មហា
នរក ៨ រណ្តៅ ។ ត្រង់ទ្វារនីមួយៗនៃអរិចីមហានរក មាននរកមួយទ្វារ ៤ រណ្តៅ
មានកុក្កលនរកជាដើម ឈ្មោះថា ឧស្សទេនរក ១៦ រណ្តៅ ។ ឈ្មោះថា គប្បី
ចូលទៅតាំងសេចក្តីករុណាទុក ដោយភាពជាអ្នកមានចំណែកនៃទុក្ខដ៏ធំធេង ។
សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងការកម្ចាត់ទុក្ខ ដែលជាការមិនបៀតបៀន ចូលទៅតាំងទុកបានក្នុង
បុគ្គលណា ក្នុងបុគ្គលនោះបដិប្បៈរកឱកាសមិនបានឡើយ ព្រោះហេតុនោះ ទើប
លោកអាចារ្យពោលថា ព្រោះថា ការអាយាត និងការស្ងប់ ព្រោះអាស្រ័យ
សេចក្តីករុណា ក៏បានដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ដើម្បីការជាក់ច្បាស់នៃសេចក្តីប្រកាន់នេះ គឺនៃអត្តន័យដែលលោក
ពោលទុកដោយពាក្យថា យោ យោ ធម្មោ ជាដើម ។

បុគ្គលដែលមានពៀរនឹងគ្នា អាចធ្វើវត្តណាឲ្យជាទុក្ខ វត្តនោះបានដល់កាយ
របស់ភិក្ខុដែលលោកពោលថា ក្នុងវិស័យរបស់ខ្លួនដោយអំណាចនៃកាយ ដែលជា
វិស័យនោះ ។ បទថា កី ប្រែថា ព្រោះហេតុអ្វី ។ ពាក្យថា របស់គេ គឺ របស់ជន

ដែលមានពៀរ ។ ពាក្យថា មិនមែនវិស័យ គឺ មិនមែនគោចរ ព្រោះភាពជាទីដែល
 មិនអាចធ្វើទុក្ខឲ្យកើតឡើងបាន ។ បទថា សចិត្ត ប្រែថា ក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួន ។
 ពាក្យថា ដែលសាងតែសេចក្តីវិនាសដ៏ធំ គឺដែលសាងតែសេចក្តីវិនាសមហន្ត គឺ
 សន្តិកសន្ទាប់ និងមានបែបផ្សេងៗ ដែលមានប្រភេទទិដ្ឋធម្មិក គឺការវិនាសដែលមាន
 ក្នុងអត្តភាពនេះជាដើម ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើប្រយោជន៍ក្នុងលោកនេះ ប្រយោជន៍
 ក្នុងលោកខាងមុខ និងបរមត្ថប្រយោជន៍ឲ្យវិនាសបង់ ។ ពាក្យថា ជាត្ថកាត់ឫសគល់
 មានសេចក្តីថា ហិរិឱត្តប្បៈ ខន្តី មេត្តា និងសេចក្តីអាណិតអាសូរ ឈ្មោះថា ឫស
 គល់របស់សីល បានដល់ ជាត្ថកាត់ឫសគល់របស់សីល មានហិរិឱត្តប្បៈជាដើម
 ទាំងនោះ ។ ពិតណាស់ សេចក្តីក្រោធកំពុងកើតឡើងនោះឯង រមែងកាត់ហិរិ
 ឱត្តប្បៈនោះឯងដោយអំណាចបាណាតិបាតជាដើម ។ បទថា ជឡោ គឺបុគ្គលល្ងង់
 បានដល់ បុគ្គលពាលដែលងងឹតងងល់ ។

ពាក្យថា កម្មព្រៃផ្សៃ លោកពោលដល់កំហុសដ៏ធំដែលបុគ្គលមានពៀរនឹង
 គ្នាបានធ្វើទុក ។ ពាក្យថា យោ សយំ កែជា យោ ត្វំ សយម្បិ គឺខ្លួនអ្នកទើបជា
 អ្នកបំផ្លាញខ្លួនឯង ។ ពាក្យថា ដែលប្រាថ្នាធ្វើឲ្យក្រោធកំពុង គឺ ដែលត្រូវការឲ្យសេចក្តី
 ក្រោធកើតឡើង ។ ឈ្មោះថា ប្រសិនបើបានសាង គឺ ប្រសិនបើបានធ្វើទុក ។
 បទថា រោសុប្បាតេន ប្រែថា ដោយការធ្វើសេចក្តីក្រោធកើតឡើង មានសេចក្តី
 ថា ឈ្មោះថា ធ្វើទុក្ខឲ្យដល់គេ គឺ នឹងសាងទុក្ខដល់គេដែលមានកំហុសនោះ ។
 សំព្តថា នាម ជានិបាតប្រើក្នុងអត្ត អសម្ពាវន គឺ មិនលើកតម្កើងមិនសរសើរ
 ដោយ សំព្តថា នាម នោះ លោកសម្តែងថា ការសាងទុក្ខឲ្យដល់គេ មិនមានភាព
 ពិតប្រាកដ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា នឹងសាងបានក៏ដោយ មិនបាន

ក៏ដោយ ដូច្នោះ មានន័យថា នឹងធ្វើបានក៏ដោយ ធ្វើមិនបានក៏ដោយ ។ ពាក្យថា ជួរវិនាស គឺ ជួរទៅកាន់ទុក្ខតិ ដែលនាំមកនូវសេចក្តីវិនាសដល់ខ្លួន ។

ពាក្យថា ក្នុងឋានៈដែលមិនគួរ មានសេចក្តីថា ការក្រោធជាអ្នកសាងវត្ថុ ដែលគួរស្អប់ខ្ពើមដល់ខ្លួនអ្នក , តែសត្រូវដូចជាទាសៈរបស់សេចក្តីក្រោធ ព្រោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចរបស់សេចក្តីក្រោធនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាឋានៈដែលមិនគួរដើម្បីធ្វើជំនួស ។ ព្រោះដូច្នោះ អ្នកចូរកាត់ គឺ កម្ចាត់ សេចក្តីក្រោធនោះៗ ឯង ។ ពាក្យថា ព្រោះភាពដែលធម៌ទាំងឡាយមានជួរខណៈ មានសេចក្តីថា ធម៌ទាំងឡាយឈ្មោះថា ខណិកា គឺ មានជួរខណៈ ក៏ព្រោះអត្ថថា មានខណៈ គឺ កាលប្រព្រឹត្តទៅរបស់ខ្លួន ដែលខណ្ឌដោយការកើតឡើង និងការ រលត់ទៅ បានដល់ ព្រោះមានការវះនោះ គឺព្រោះមានការបែកធ្លាយទៅជាខណៈ ។ ពាក្យថា ឥឡូវនេះ ក្នុងទីនេះអ្នកនឹងក្រោធចំពោះអ្នកណា មានសេចក្តីថា ខន្ធ ទាំងឡាយពួកណាក្នុងសន្តាន របស់សត្រូវដែលធ្វើខុស បានសាងការខុសដល់គេ ទុក ខន្ធទាំងនោះបានរលត់ទៅហើយដោយប្រការទាំងពួងក្នុងខណៈនោះៗ ឯង ។ តែថា ក្នុងឥឡូវនេះ ខន្ធពួកដទៃទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងទីនេះអ្នកនឹងក្រោធ ចំពោះនរណាបាន អធិប្បាយថា មែនពិត ខ្លាំងក្រោធក្នុងវត្ថុដែលគ្មានកំហុសមិន សមគួរ ។ ឈ្មោះថា រៀបបុគ្គលនោះចេញ គេនឹងគប្បីសាងទុក្ខឲ្យដល់នរណាបាន មានសេចក្តីថា បុគ្គលណានឹងសាងទុក្ខឲ្យដល់បុគ្គលណាបាន រៀបបុគ្គលដែលជា ខេត្តនៃការសាងទុក្ខនោះចេញ គេអ្នកសាងទុក្ខនឹងគប្បីសាង នឹងគប្បីធ្វើទុក្ខឲ្យដល់ នរណាបាន ។ ពាក្យថា សូម្បីអ្នកខ្លួនឯងក៏ជាហេតុនៃទុក្ខបានយ៉ាងនេះ គឺ សូម្បី ខ្លួនឯង ក៏ជាហេតុនៃទុក្ខនោះបានយ៉ាងនេះ គឺ កាលទាំងខ្លួនគេ និងខ្លួនយើង ក៏ជា

ហេតុនៃទុក្ខ នោះបានដូចគ្នាយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបក្រោធចំពោះគេប៉ុណ្ណោះ មិនក្រោធនឹងខ្លួនឯងផង ។

សត្វទាំងឡាយឈ្មោះថា កម្មស្សកតា ព្រោះអត្ថថា មានកម្មនោះឯងជារបស់ ខ្លួន គឺជារបស់ខ្លួន ដោយភាពជាវត្ថុដែលជាប់តាមទៅបាន សូម្បីក្នុងលោកខាង មុខ ការវៃនៃសត្វទាំងនោះឈ្មោះថា កម្មស្សកតា គឺ ការវៃដែលសត្វទាំងឡាយ ជាអ្នកមានកម្មជារបស់ខ្លួន ។ ដែលបានឈ្មោះថា ការពិចារណាមានការហាមទុក បានជាប្រយោជន៍ និងការហាមទុកបាន ក៏រមែងមានដល់កម្មដែលមានការកើត ឡើងជាប្រក្រតី ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា នឹងធ្វើកម្មណាៗ ដូច្នោះ , ឯកម្មដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការអាក់អន់ រមែងនៅក្នុងទីជិត និង ឃើញបានប្រចក្ស ព្រោះភាពដែលប្រាកដច្បាស់ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា តែថា កម្មនេះ ដូច្នោះជាដើម ។ ច ស័ព្ទ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថថា ជំទាស់ ប្រែថា ប៉ុន្តែ , ច ស័ព្ទនោះ រមែងឆ្លុះបញ្ចាំងដល់អត្ថដែលត្រូវពោល ដោយការជំទាស់ដោយពាក្យថា មិនអាចនឹងធ្វើព្រះសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណឲ្យសម្រេច បានឡើយ ដូច្នោះជាដើមនោះឯង ព្រោះជាផលហូរតាមកម្មនោះ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា នេវ សមត្ថំ ។ ទុក្ខ ឈ្មោះថា នេវយិកំ គឺមានក្នុងនរក ព្រោះអត្ថថា ប្រកបក្នុង នរក ឬព្រោះអត្ថថា កើតក្នុងនរក អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា រោយធូលី គឺ ទោស ជាក់ខ្លួននោះឯង ។

ឈ្មោះថា គួរពិចារណាបុព្វចរិយាគុណរបស់ព្រះសាស្តា ព្រោះថា បដិឃៈ គប្បីស្ងប់បាន សូម្បីព្រោះសេចក្តីគោរពចំពោះព្រះសាស្តា ។

អធិប្បាយថា ព្រោះព្រះសាស្តារបស់អ្នក សូម្បីថា ទ្រង់ជាព្រះពោធិសត្វ ក៏

មិនបានធ្វើចិត្តឲ្យប្រទូស្ត មិនមែនឬ នឹងពោលទៅថ្វីដល់ព្រះអង្គដែលត្រាស់ដឹង
ក្រែលែងហើយ ។ ពាក្យថា ដែលប្រទូស្តចំពោះព្រះទេវី គឺ ធ្វើអាក្រក់ បានដល់
ធ្វើខុស ទាក់ទងនឹងមិច្ឆាចារជាមួយព្រះទេវី ។ មនុស្សទាំងឡាយចោលសាកសព
ទុកត្រង់ព្រៃណា ព្រៃនោះឈ្មោះថា ព្រៃខ្មោចស្រស់ ។ បទថា និក្ខញ្ញមនោ ប្រែ
ថា ទ្រង់ត្រូវគេកប់ ។ ពាក្យថា ធ្វើការបុរស គឺ ធ្វើការរបស់បុរសដោយ
កម្លាំងដៃ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការចេញចាករណ្តៅ ។ ពាក្យថា ដោយអានុភាព
របស់យក្ខ គឺ ដោយអានុភាពរបស់យក្ខដែលមានចិត្ត ត្រូវព្រះអង្គទ្រង់ធ្វើឲ្យ
ត្រេកអរដោយការកាត់ក្តីឲ្យ ។ ពាក្យថា ក្រឡាបន្ទំ គឺ ព្រះដំណាក់ដែលអាស្រ័យ
នៅ ។

ពាក្យថា គប្បីសង្ឃឹមរឿយៗទៅ មានន័យថា គប្បីធ្វើការសង្ឃឹមប្រយោជន៍
តាមដែលបំណងដោយធម៌ គឺដោយមិនមានទោសប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យថា កុំគប្បី
នឿយណាយ គឺ កុំគប្បីនឿយណាយថា សម្រាប់យើងដែលជួបតែសេចក្តីលំបាក
យ៉ាងនេះ នឹងគប្បីបានភាពស្មស្តីអំពីណាហ្ន៎ ដូច្នោះ ។ សេចក្តីនេះសមពិតតាមដែល
ត្រាស់ទុកថា មហាបពិត្រ កាលភាពវិបត្តិទាំងឡាយមានហើយ សូមព្រះអង្គទ្រង់
ដឹង ប្រើកម្លាំងកាយចុះ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ប្រាថ្នាខ្លួនឯងទុកដោយប្រការណា
មានសេចក្តីថា យើងមិនធ្វើការបង្គាប់បញ្ជានរណាៗ ប្រាថ្នាខ្លួនឲ្យតាំងនៅក្នុងរាជ-
សម្បត្តិដោយប្រការណា ក៏ប្រសព្វថា យើងបានរស់ដោយប្រការនោះហើយ ។ ក៏
សព្វថា វោ ត្រឹមតែជានិបាត ។

ពាក្យថា ព្រះរាជានៃដែនកាសី គឺព្រះរាជានៃដែនកាសីព្រះនាមថា កលាពុ ។
ពាក្យថា ខ្សែត្រីផ្តៅមានបន្ទា មានសេចក្តីថា ខ្សែត្រីផ្តៅដែលមានបន្ទាដែក ឈ្មោះថា

ខ្សែត្រីផ្កាមានបន្ទា ។

ពាក្យថា មនុស្សធំ បានដល់ អ្នកមានវ័យចម្រើនតាមលំដាប់ហើយ ។ បទ
ថា រុជ្ជន្តិ ប្រែថា នឹងរលត់ទៅ ។

ពាក្យថា ជាកាលសម្រាប់សង្កត់ចិត្តទុក្ខឲ្យល្អ គឺជាកាលសម្រាប់ទូន្មានចិត្ត
ដោយប្រពៃនោះឯង មិនព្រមឲ្យធ្វើការសេពខុស ។

បទថា បុប្ផសល្លេន ប្រែថា ព្រោះកូនសរធំ ។ បទថា នាគា បានដល់
នាគៈ គឺ ជីវី ។ បទថា វធិ ប្រែថា បាញ់ ឬមានន័យថា សម្លាប់ ។ មាន
អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ការដែលលោកមកកាន់ស្ថានទីនេះ ហើយធ្វើចំពោះយើង
យ៉ាងនេះ មិនមែនមានការទាក់ទងនឹងខ្លួនលោកខ្លួនឯង ព្រោះដូច្នោះ នេះជាការ
ប្រកប គឺជាការសរសើររបស់នរណា គឺ របស់ព្រះរាជា ឬ របស់រាជអមាត្យ ។

ពាក្យថា រស្មីមានពណ៌ ៦ គឺជាក្នុងក្រុងដែលប្រកបដោយវណ្ណៈ (ពណ៌) ៦
មានពណ៌ខៀវ ពណ៌លឿង ពណ៌ក្រហមជាដើម ។ ពិតណាស់ ព្រោះជាក្នុង
ដែលមានពណ៌ ៦ ភ្លឺព្រោងព្រាយទៅ ទើបហៅជីវីនោះថា ឆទ្ធី មិនមែនហៅថា
ឆទ្ធី ព្រោះជាជីវីមានក្នុង ៦ នោះទេ ។

បទថា ឆាតោ ប្រែថា យាន ។ បទថា ខាទេយ្យ កែជា ខាទេយ្យំ ប្រែថា
យើងស៊ី ឬបាបៈជា ខាទេយ្យំ នេះឯង ។ បទថា អាសិតោ ប្រែថា ឆ្អែត
ស្តាប់ស្តាប់ហើយ ។ បទថា សម្ពលំ បានដល់ អាហារសម្រាប់ដើរផ្លូវ ទើបប្រែថា
ស្បៀង ។ ក៏អាហារនោះ ព្រោះហេតុដែលពោលដោយឧបចារវាហារបានថា ជា
ប្រយោជន៍ដល់ការដើរផ្លូវ ដូច្នោះ ទើបហៅថា បាថេយ្យំ ក៏បាន ។ ស្តេចកបិជ្រាប
ថា បុគ្គលនេះជាអន្ធពាល បៀតបៀនមិត្រហ្ន៎ ដូច្នោះហើយ ក៏មានសេចក្តីករុណា

ប្រើខ្សែភ្នែកដែលជោកដោយទឹកភ្នែកសម្លឹងមើលបុរសនោះ ។

ក្នុងពាក្យថា មា អយ្យាសិ មេ ភទន្ត នេះ ស័ព្ទថា មា ត្រឹមតែជានិបាត , ម្យ៉ាងទៀត ស័ព្ទថា មា ជាពាក្យហាម ប្រែថា កុំ , ដោយស័ព្ទថា មា នោះ ស្តេចកបិហាមការធ្វើខុសផ្សេងៗ ដែលបុរសនោះធ្វើតទៅ ។ បទថា អយ្យាសិ មេ មានសេចក្តីថា អ្នកជានាយ ឬធំដោយភាពដែលជាក្លៀវរបស់យើង ។ បទថា ភទន្ត គឺ អ្នកដ៏ចម្រើន ជាពាក្យដែលបន្តិចញាមក ជាបិយវាចា ។ បទថា ត្ថំ នាម មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា សូម្បីខ្លួនអ្នកកុំធ្វើកម្មដែលជាយ៉ាងនេះឡើយ ។

ប្រកបសេចក្តីថា ក៏ព្រះពោធិសត្វនោះជាតិរច្ចាន គឺជាស្វាធំ គង់នាំបុរស នោះៗ ឯងទៅ រហូតដល់កូមិប្រទេសដែលផុតភ័យ ។

ពាក្យថា សូម្បីចាប់យើងដាក់ហិប មានសេចក្តីថា សូម្បីប្រើជើងទាត់ហើយ ចាប់យើងដាក់ហិបតូច ។ ពាក្យថា សូម្បីបោក គឺ សូម្បីវាយដោយប្រការផ្សេងៗ ដើម្បីធ្វើឲ្យខ្សោយកម្លាំង ។ ពាក្យថា ព្រាហ្មណ៍អាយលម្តាយ គឺ ព្រាហ្មណ៍ គ្រូពស់ ដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនេះ ។

វា ស័ព្ទ ក្នុងបទថា បីតំ វា នេះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវិកប្ប កំណត់ដល់អត្តន័យ ដែលមិនទាន់បានពោលទុក ។ ដោយ វា ស័ព្ទនោះ សង្គ្រោះយកពណ៌ដែលមិនបាន ពោលដល់ មានពណ៌ស ពណ៌ក្រហមខ្ចីជាដើម ។ បទថា ចិត្តានុវត្តន្តោ ប្រែថា កាលនឹងអនុលោមតាមការពិត ។ យើងព្រោះគិតថា គ្រូពស់នេះនឹងបានលាភ ច្រើន ក៏ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ដូច្នោះ ទើបនិម្មិតខ្លួនឲ្យជាអ្នកមានរស្មី មានពណ៌ដូច ដែលគេគិត ។ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងទោសក្នុងការបៀតបៀនគ្រូពស់នោះ ដែលទ្រង់ឃើញហើយក្នុងគ្រានោះ ដោយព្រះអង្គឯងថា បើដោយអានុភាពរបស់

យើង យើងធ្វើទីគោកឲ្យមានទឹកក៏បាន ។ ល ។ គប្បីធ្វើគេឲ្យជាដេះទៅក៏បាន ។
តែប្រសិនបើយើង អ្នកមានអំណាចនៃចិត្តយ៉ាងនេះ គប្បីបៀតបៀនគេសោត
។ល។ នឹងមិនសម្រេចប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម ដូច្នោះ ។ ក្នុងព្រះតម្រាស់នោះ ពាក្យថា
ប្រយោជន៍ដ៏ឧត្តម គឺ ត្រាស់ដល់ភាពជាព្រះពុទ្ធ ។ បទថា ភោជបុត្តហិ កែជា
លុទ្ធបុត្តហិ គឺ កូនព្រាន ។

ពាក្យថា ម្នាលលោកឧឡារ អធិប្បាយថា ស្តេចនាគហៅនាយកងរទេះ អ្នក
ដែលជួយដោះខ្លួនឲ្យផុតចាកកណ្តាប់ដៃរបស់ពួកព្រានក្នុងវេលានោះ ដោយឈ្មោះ ។
បទថា អតិកស្ស កន្ត្រាក់ចេញ គឺ កញ្ចក់ខ្សែសិកចូលទៅក្នុងច្រមុះចេញមក ។
ពាក្យថា ចោមរោមក្តាចាប់ គឺប្រើផ្តៅ លតាវល្លីជាដើមដោតចងត្រង់រាងកាយគ្រប់
កន្លែង អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ជាវត្ថុដែលគួរអស្ចារ្យ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងភាព
អត់ធន់ចំពោះការធ្វើដែលអត់ធន់បានដោយលំបាកទាំងឡាយ ។

ឈ្មោះថា មិនគួរ មិនសមគួរយ៉ាងក្រៃលែង ព្រោះដោយការដែលធ្វើបដិម
ចិត្តឲ្យកើតឡើង ក៏សង្ឃឹមបាននូវភាពឃ្នាតចាកព្រះសាសនារបស់ខ្លួនដែលមានខន្តិ
គុណដែលនរណាៗ ប្រៀបស្មើមិនបាន ។

បទព្រះសូត្រទាំងឡាយ ដែលមកហើយដោយពាក្យថា អនមតត្តោ យំ
ភិក្ខុវេ សំសារោ ជាដើម ឈ្មោះថា អនមតត្តិយានិ ព្រោះអត់ថា មានសព្វថា
អនមតត្ត គឺសង្សារវដ្តដែលមានខាងដើម និងទីបំផុតដែលបុគ្គលតាមដឹងមិនបាន ឬ
ព្រោះមានអនមតត្តនោះជាអត្ថន័យ ។

ផ្លូវដែលត្រូវដើរទៅជាមួយនឹងហ្វូងពពែ ឈ្មោះថា អជបថ គឺ ផ្លូវពពែ ។
ផ្លូវដែលត្រូវប្រើទំពាក់ទាញឈ្មោះថា សន្តបថ គឺ ផ្លូវដែលត្រូវប្រើទំពាក់ទាញ ។

ដោយពាក្យថា **សន្តិ** លោកហៅឈើវែង ដែលមានអាការដូចទំពក់ ។ ដោយ **អាទិ** ស័ព្ទ លោករួមយកផ្លូវជ្រោះ ផ្លូវដែលដើរបានដោយលំបាកជាដើមចូលទុកផង ។ ពាក្យថា **ដែលមានក្បួនទ័ពពីរចំណែក** គឺ ដែលមានក្បួនទ័ពត្រង់ពីរបក្ខិ ចូលសន្ធាប់ដើម្បីច្បាំងគ្នា ។ អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ធ្វើការងារដែលធ្វើបានដោយលំបាកផ្សេងៗ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងការទៅក្នុងស្ថានទីដែលទៅបានដោយលំបាកនៃភ្នំដូចជាទីដែលចោទ ជ្រោះជ្រៅជាដើម ស្ថានទីទៅបានលំបាកនៃស្ទឹង ដូចជាអន្លង់ទឹកក្អួចជាដើម ដោយមិនរួញរា ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា គប្បីធ្វើចិត្ត គឺ ការគិតឲ្យកើតឡើងយ៉ាងនេះថា គេធ្លាប់ចិញ្ចឹមបីបាច់យើង ធ្វើឧបការគុណដល់យើង ការដែលយើងធ្វើចិត្តឲ្យប្រទូស្ត ក្នុងបុគ្គលនោះមិនសមគួរឡើយ ដូច្នោះ ។ ការធ្វើចិត្តឲ្យកើតឡើងតាមប្រការដូចពោលនេះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចការកាន់យកដោយកិច្ចមានការចិញ្ចឹមបីបាច់ជាដើម នូវបុត្រជាដើមដែលឃើញនៅក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ សម្រាប់អតីតដោយការឧបមាយក ។

ពាក្យថា **មេត្តា** បានដល់ ពោលគឺ មេត្តា ឬប្រកបដោយមេត្តា ។ ពាក្យថា **ចេតោវិមុត្តិ** គឺការតាំងមាំដោយប្រពៃនៃចិត្ត ។ បទថា **អាសេវិតាយ** ប្រែថា សេពដោយគោរពហើយ ។ ពាក្យថា **អបរំហើយ** គឺ ចម្រើនហើយ ។ ពាក្យថា **ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ** គឺ ធ្វើទុករឿយៗហើយ ។ ពាក្យថា **ធ្វើឲ្យដូចជាយានហើយ** គឺ ធ្វើឲ្យដូចជាយានដែលទើមគោហើយ ។ ពាក្យថា **ធ្វើឲ្យដូចជារត្តហើយ** បានដល់ ធ្វើឲ្យដូចជារត្ត គឺ ដែលតាំងមាំហើយ ។ បទថា **អនុដ្ឋិតាយ** ប្រែថា តាំងមាំបានហើយ។ ពាក្យថា **សន្សំហើយ** បានដល់ ស្មាត់ជំនាញហើយ គឺ សន្សំភាពជារសីទុកហើយ។ ពាក្យថា **ប្រារព្ធល្អហើយ** គឺ ធ្វើឲ្យដល់ព្រមដោយល្អហើយ ។ ពាក្យថា **ក៏គប្បី**

សង្ឃឹម គឺ គប្បីប្រាថ្នា បានដល់ ត្រូវមានដោយពិត ។ ពាក្យដ៏សេសសន្ធិមកដល់ ខាងមុខ ។

ពាក្យថា ញែកធាតុ គឺការបំបែកធាតុទាំងឡាយដោយវិធីបំព្រួញធាតុ ព្រម ទាំងសម្ភារៈ គឺ គ្រឿងប្រកបជាដើម ។ លោកអាចារ្យធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ដែលបាន ឈ្មោះថា កំហុស ដែលគិតថា អ្នកដទៃគេធ្វើចំពោះយើង បុគ្គលរមែងកាន់យក បានដោយអាស្រ័យរូបធម៌របស់បុគ្គល ដែលធ្វើខុសជាហេតុ ព្រោះហេតុនោះ ទើប លោកពោលថា ខ្លាំងនឹងសក់ឬ ? ដូច្នោះជាដើម ព្រោះបុគ្គលដែលធ្វើខុស ផុត ទៅអំពីកោដ្ឋាន មានសក់ជាដើមមិនមាន ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងវិធីញែក ធាតុដោយអំណាចបរមត្ថធម៌ដែលមិនមានទោសប៉ុណ្ណោះ លោកទើបពោលថា ក៏ ម្យ៉ាងទៀតជាដើម ។ គប្បីប្រកប ឧបាយ ស័ព្ទ ទុកតែមួយបទយ៉ាងនេះថា បញ្ចក្ខន្ធខុណ្ឌាយ ព្រោះអាស្រ័យខន្ធ ៥ , ទូទសាយ ទនានិ ឧបាយ ព្រោះ អាស្រ័យអាយតនៈ ១២ , អដ្ឋារធាតុយោ ឧបាយ ព្រោះអាស្រ័យធាតុ ១៨ ដូច្នោះចុះ ។ ពាក្យថា ស្ថានទីតាំងនៃសេចក្តីក្រោធរមែងមិនមាន មានសេចក្តីថា ស្ថានទីតាំងនៃគ្រាប់ស្ពឺលើចុងដៃកស្រួច និងនៃភាពចិត្តកម្មក្នុងអាកាស រមែងមិន មានយ៉ាងណា ស្ថានទីតាំងនៃសេចក្តីក្រោធក្នុងបុគ្គលដែលកំណត់ទុកថា មានពៀរ នឹងគ្នានោះរមែងមិនមានក៏យ៉ាងនោះ ព្រោះធម្មជាតិទាំងឡាយ មានសក់ជាដើម មិន មែនវត្ថុដែលគប្បីក្រោធនិងព្រោះបុគ្គលដែលផុតទៅអំពីសក់ជាដើមនោះមិនមាន ។

ពាក្យថា ការចែករំលែក បានដល់ ការចែករំលែកអាមិស ។ ពាក្យថា គួរ ឲ្យរបស់ផងខ្លួនដល់អ្នកដទៃ គឺ ដល់អ្នកដែលជាសត្រូវ ។ ពាក្យថា ជាអ្នកមាន អាជីវៈបែកធ្លាយ គឺជាអ្នកមានអាជីវៈមិនបរិសុទ្ធ ។ ពាក្យថា កាលព្រះយោគីនោះ

ធ្វើយ៉ាងនេះ គឺ កាលព្រះយោគីនោះ ធ្វើការចែករំលែក គឺជាអ្នកឲ្យដល់បុគ្គល ដែលជាសត្រូវនឹងគ្នានោះយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា របស់បុគ្គលក្រៅអំពីនេះ គឺ ព្រម ទាំងសេចក្តីក្រោធរបស់បុគ្គលដែលជាបដិគ្គាហកៈ ។ ពាក្យថា នេះជាបុគ្គលដែល ឧបាសិកា ជាមាតារបស់ខ្ញុំព្រះករុណាប្រគេន នេះជាពាក្យពោលដល់ហេតុនៃ ពាក្យថា ទើបជាលោកដែលកើតឡើងដោយធម៌នេះ ក៏ដោយពាក្យនោះ លោក សម្តែងភាពបរិសុទ្ធនៃការមករបស់បុគ្គលនោះ ។

ពាក្យថា ក្នុងគាថាថា ធ្វើប្រយោជន៍ទាំងពួងឲ្យសម្រេច បានដល់ ធ្វើវត្ថុ ដែលត្រូវការ គឺវត្ថុដែលឧបការៈ និងប្រយោជន៍ទាំងពួង មានយ៉ាងនេះថា ប្រយោជន៍ ខ្លួន ប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ប្រយោជន៍ដែលមានក្នុងអត្តភាពនេះ ប្រយោជន៍ដែលមាន ក្នុងចំណែកខាងមុខដូចជាដើមឲ្យសម្រេច ។ ចំណែកឆើយ បានដល់ ពួកទាយក ។ ចំណែកឱន បានដល់ ពួកបដិគ្គាហកៈ ។

ពាក្យថា យ៉ាងនេះ គឺ ដោយអាការដែលទូន្មានខ្លួន មានការរព្វកដល់ព្រះ ពុទ្ធាវាទ ដែលមានឧបមាដោយរណាជាដើម តាមដែលពោលហើយ ។ ពាក្យថា ស្ងប់បដិយៈ គឺ បន្ទាបនឹងសេចក្តីអាយាតដោយកម្លាំងនៃការពិចារណា ។ ពាក្យ ថា ក្នុងបុគ្គលនោះ គឺសូម្បីក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរ ។ ដោយស័ព្ទថា វេរី គឺ បុគ្គលមានពៀរនោះ ក្នុងទីនេះគប្បីជ្រាបដល់ការកាន់យក សូម្បីបុគ្គលសម្រាប់ ព្រោះកាលសម្រេចមេត្តាក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរបានហើយ ក៏សម្រេចមេត្តាសូម្បី ក្នុងបុគ្គលសម្រាប់នោះផងដែរ ចំណែកការដែលលោកកាន់យកបុគ្គលជាសម្លាញ់ ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង ទុកជាពួកមួយទៀតដទៃអំពីបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់យ៉ាង ធម្មតា ក៏ដើម្បីសម្តែងការដែលធម៌ជាសត្រូវជិត ជាវត្ថុដោះបានដោយលំបាក ។

ពាក្យថា ចិត្តក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចមេត្តា គឺដោយអំណាចការចម្រើនមេត្តា ។

ពាក្យថា ភាពជាអ្នកមានចិត្តស្មើគ្នា គឺភាពជាអ្នកមានចិត្តស្មើគ្នា ដោយការបង្កាន់
 ប្រយោជន៍ចូលទៅក្នុងជនទាំង ៤ ជំពូក ។ ដែលឈ្មោះថា សីមាសម្ភេទ គឺ ការ
 ទម្លាយព្រំដែន គឺ ភាពជាអ្នកមានចិត្តស្មើគ្នានោះៗ ឯង ក្នុងជនទាំង ៤ ជំពូក ។

ពាក្យថា កាលបុគ្គលនេះ គឺ កាលដែលបុគ្គលចម្រើនមេត្តាកម្មដ្ឋាននេះ ។ បទថា
 និសិទ្ធ-អង្គុយ ជាសត្តមីវិភត្តិ ក្នុងការវលក្ខណៈដោយការវៈ ។

ពាក្យថា បុគ្គលចម្រើនដល់គ្នា បុគ្គលកណ្តាលៗ គឺ ក្នុងបុគ្គលជាទី
 ស្រឡាញ់ និងក្នុងបុគ្គលកណ្តាលៗ ។ បទថា ចតុព្វិធ ប្រែថា ក្នុងជន ៤ ជំពូក
 អធិប្បាយថា ក្នុងជនជំពូកណានីមួយ ។ ពាក្យថា ការប្លែកផ្សេងគ្នា គឺ ការធ្វើ
 ផ្សេងៗគ្នា ដោយជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលកណ្តាលៗ ជាដើម ។ ពាក្យថា
 ជាអ្នកមានចិត្ត ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ចំពោះសត្វទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ មានសេចក្តីថា
 ហៅថា ជាអ្នកមានចិត្តប្រាថ្នាប្រយោជន៍ក្នុងសត្វទាំងឡាយតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ តែមិន
 ហៅថា ជាអ្នកបានមេត្តាតាមត្រូវការ ឬ មិនហៅថា ជាអ្នកឈ្នាសក្នុងមេត្តា ។
 ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះហេតុដែលនៅឃើញសេចក្តីផ្សេងគ្នាក្នុងជនទាំង ៤ មាន
 ខ្លះឯងជាដើមដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបមិនហៅព្រះយោគីដែលមានចិត្តប្រាថ្នា
 ប្រយោជន៍នេះថា ជាអ្នកឈ្នាសក្នុងមេត្តាផង ? មិនហៅថាបុគ្គលឈ្នាស ព្រោះ
 លោកបំណងយកភាពជាបុគ្គលឈ្នាសដោយអំណាចនៃកុសល ដែលមានភាពល្អ
 ដ៏ក្រៃលែង ។ តែថា មេត្តាការវារបស់បុគ្គលនេះ មិនមែនមេត្តាការវារដែលមាន
 ភាពវិសេសទេ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញអត្តក្នុងគាថានេះយ៉ាងនេះថា មិនហៅ
 ថាជាអ្នកបានមេត្តាតាមសេចក្តីត្រូវការ ព្រោះហេតុដែលនៅឃើញភាពផ្សេងគ្នាក្នុង

ជនទាំង ៤ មានខ្លួនឯងជាដើម ។ មិនហៅថាជាអ្នកឈ្លាស ព្រោះហេតុដែលជា បុគ្គលមានចិត្តឧបការៈចំពោះសត្វទាំងឡាយតែម្ខាងៗ ដូច្នោះចុះ ។ ជន ៤ ជំពូក មានខ្លួនឯងជាដើម ឈ្មោះថា សីមា គឺ ព្រំដែនក្នុងទីនេះ ព្រោះក្នុងខាងដើមនៃ ការវាដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍របស់មេត្តា ពោលគឺ សត្វតាំងនៅដោយរូប របស់ព្រំដែន ដែលមិនលាយឡំគ្នានិងគ្នា ដូចគាមសីមា គឺ ដែននៃស្រុកជាដើម ដែលឈ្មោះថា សីមា ព្រោះតាំងនៅមិនលាយឡំគ្នា និងគ្នា និងស្រុកដទៃជាដើម ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ព្រំដែនទាំង ៤ ដូច្នោះ ។ ដើម្បីនឹង សម្តែងការទម្លាយដែលបានពោលទុកក្នុងពាក្យថា មានការទម្លាយបានហើយដូច្នោះ នេះលោកអាចារ្យពោលថា ផ្សាយមេត្តាបានស្មើគ្នាដូច្នោះ ។ ពាក្យថា បុគ្គល មហាវិសេស គឺ អ្នកដែលធំវិសេសក្រៃលែង គឺ អ្នកល្អក្រៃលែងដោយការវា។ ពាក្យថា ជាងភិក្ខុអង្គមុន គឺ ជាងភិក្ខុដែលនៅឃើញការផ្សេងគ្នាក្នុងខ្លួនឯងជាដើម។ បទថា ន នាយតិ ប្រែថា មិនប្រាកដ ។

(ចប់ មហាដីកា)

មេត្តាលាង

ក្នុងកាលស្មើគ្នានឹងកាលដែលរួមដែនបានយ៉ាងនេះនោះឯង ភិក្ខុ (ព្រះ
យោគាវចរ) នេះ គឺ បាននិមិត្ត និង ឧបចារៈផង កាលធ្វើការរួមដែនហើយ
លោកសេពក្រែលែងឡើងទៅ ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើនឡើងទៅនូវនិមិត្តនោះឯង ក៏នឹង
សម្រេចអប្បនាតាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងបឋវីកសិណ ដោយមិនលំបាក
ឡើយ ។

ដោយការនានុយោគត្រឹមប៉ុណ្ណោះ បឋមជ្ឈានដែលសហគតៈនឹងមេត្តា ដែល
លះអង្គ ៥ ប្រកបដោយអង្គ ៥ មានលម្អ ៣ ប្រការ ដល់ព្រមដោយលក្ខណៈ
១០ គឺ ភិក្ខុ (ព្រះយោគាវចរ) នោះ បានសម្រេចហើយ និង កាលបាន
សម្រេចបឋមជ្ឈាននោះហើយ លោកសេពក្រែលែងឡើងទៅ ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន
ឡើងទៅនូវនិមិត្តនោះឯង ក៏នឹងសម្រេចទុតិយជ្ឈាន និងតតិយជ្ឈានក្នុងបត្តក្កន័យ
និងទុតិយជ្ឈាន តតិយជ្ឈាន និង ចតុត្ថជ្ឈានក្នុងបញ្ចកន័យតាមលំដាប់ ពិតណាស់
ព្រះយោគាវចរនោះ នឹងឈ្មោះថា មានចិត្តសហគតៈជាមួយមេត្តាផ្សាយទៅសព្វទិស
១ ទិសទី ២ ក៏យ៉ាងនោះ ទិសទី ៣ ក៏យ៉ាងនោះ ទិសទី ៤ ក៏យ៉ាងនោះ ទិស
ខាងលើ ទិសខាងក្រោម ទិសទទឹង ក៏ដោយន័យនោះឯង លោកមានចិត្តសហគតៈ
ដោយមេត្តា ជាចិត្តជំទូលាយប្រមាណមិនបាន ជាចិត្តមិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ
ផ្សាយទៅក្នុងទិសទាំងពួង សព្វលោក ដែលមានសព្វសត្វ ដោយការមានខ្លួនស្មើ
គ្នា ក្នុងសត្វទាំងពួងបានដូច្នោះហើយ ក៏ដោយអំណាចឈាន មានបឋមជ្ឈាន
ជាដើម ឈានណានីមួយ ព្រោះថា វិកុញ្ញនា គឺ ការធ្វើមេត្តាបានផ្សេងៗ នេះ
រមែងសម្រេចដល់ព្រះយោគាវចរដែលមានចិត្តដល់អប្បនា ដោយអំណាចនៃឈាន

មានបឋមជ្ឈានជាដើមប៉ុណ្ណោះ (មិនមែនសម្រេចដល់អ្នកបានឧបចារៈ) ទេ ។

អធិប្បាយ ទាលី អប្បមញ្ញា

ក្នុងបាលីនេះ បទថា មេត្តាសហគរោទន គឺ សហគរោទន៍នឹងមេត្តា មានសេចក្តីថា ប្រកបទៅដោយមេត្តា , បទថា ចេតសា គឺ មានចិត្ត ក៏គឺ ចិត្តោន គឺ មានចិត្ត ។ ពាក្យថា ឯកំ ទិសំ អសំទិស ១ ត្រាស់ដោយការផ្សាយទៅដល់សត្វដែលទាក់ទងនៅក្នុងទិស ១ សំដៅយកសត្វដែលព្រះយោគាវចរកំណត់ត្រាដំបូងក្នុងទិស ១ (ន័យថា ពោលថាទិស តែដែលពិតសំដៅដល់សត្វដែលនៅក្នុងទិសនោះ) ។ បទថា ជរិត្វា ផ្សាយ គឺ សម្មស្សដោយចិត្ត បានដល់ ធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ បទថា វិហរតិ (នៅ) សំដៅយកសេចក្តីថា ញ៉ាំងឥរិយាបថវិហារ គឺ ការផ្លាស់ឥរិយាបថដែលអធិដ្ឋានដើម្បីព្រហ្មវិហារឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពាក្យថា តថាទុតិយំ គឺ ទិសទី ២ ក៏យ៉ាងនោះជាដើម មានសេចក្តីថា ក្នុងទិសទាំងឡាយ មានទិសខាងកើតជាដើម លោកផ្សាយទៅដល់ទិសណាៗ ក៏ដោយ ទិស ១ យ៉ាងណាក៏ផ្សាយទៅអសំទិសទី ២-៣ និងទី ៤ ក្នុងលំដាប់គ្នាក៏យ៉ាងនោះ ។ ពាក្យថា ឥតិ ឧទ្ធុំ ខែសេចក្តីថា តាមន័យដូចគ្នានោះ ផ្សាយទៅក្នុងទិសខាងលើ ។ ពីរបទថា អធា តិរិយំ គឺ សូម្បីក្នុងទិសខាងក្រោម សូម្បីក្នុងទិសទីទីក៏យ៉ាងនោះ ដូចគ្នា ឯក្នុងពីរបទនោះ បទថា អធា ទិសខាងក្រោម បានដល់ ទិសក្រោមខ្លួនយើងចុះទៅ ។ បទថា តិរិយំ ទិសទីទី បានដល់ ទិសតូចទាំងឡាយ ។

ដោយន័យដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរ ឈ្មោះថា ញ៉ាំងចិត្តប្រកបទៅដោយមេត្តា ឲ្យស្ទុះទៅខ្លះ ឲ្យត្រឡប់មកខ្លះក្នុងទិសទាំងពួង ដូចសារថីញ៉ាំងសេះឲ្យរត់ទៅមកក្នុង

ទីលានសេះរាងរង្វង់មូលដូច្នោះឯង ។

ការកំណត់យកទិសនីមួយៗ ផ្សាយមេត្តាទៅជាផ្នែកៗ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងដោយបទព្រះបាលីត្រឹមនេះ គឺ ត្រឹម **ឧទ្ធចមរោតិរិយំ** ចំណែកបទព្រះបាលីមានបទថា **សព្វធិ** ជាដើមទៅ ត្រាស់ដើម្បីសម្តែងការផ្សាយដោយមិនចោះចំពោះគឺ រួមទាំងអស់ ។

ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **សព្វធិ** ក៏គឺ **សព្វត្ថ** ក្នុងទិសទាំងពួង បទថា **សព្វត្ថតាយ** មានសេចក្តីថា ដោយភាពជាខ្លួនក្នុងសត្វទាំងពួង ដែលមានប្រភេទផ្សេងៗ ដូចជា ថ្នាក់ទាប ថ្នាក់កណ្តាល និង ថ្នាក់ខ្ពស់ ដែលជាមិត្តនឹងគ្នា ជាសត្រូវគ្នា និងកណ្តាលៗ ជាដើម មានអធិប្បាយថា ដោយភាពស្មើគ្នានឹងខ្លួន មិនបែងចែក ថាយើង ថាសត្វដទៃ , ន័យម្យ៉ាងទៀត បទថា **សព្វត្ថតាយ** នោះសំដៅយកសេចក្តីថា ដោយចិត្តភាព គឺ កម្លាំងចិត្តទាំងអស់ អធិប្បាយថា មិនបណ្តោយឲ្យភ្នាក់នៅខាងក្រៅកម្មជាន់ សូម្បីតែបន្តិចបន្តួច , បទថា **សញ្ញវន្តំ** មានសេចក្តីថា មានសព្វសត្វ គឺប្រកបដោយសព្វសត្វ , បទថា **លោកំ** សំដៅយកសត្វលោក ។

ឯពាក្យថា **មេត្តាសហគរោន** ត្រាស់ដដែលទៀតក្នុងពេល **អនោធិសោផរណ** គឺផ្សាយរួមនេះ ព្រោះដើម្បីសម្តែងបរិយាយ គឺ វេវចនៈនៃមេត្តាសហគតចិត្ត ។ មានពាក្យថា **វិបុលេន** ដូច្នោះជាដើម ឬព្រោះក្នុងវគ្គ **អនោធិសោផរណ** នេះមិនបានប្រើ **តថា** ស័ព្ទ ឬ **ឥតិ** ស័ព្ទទៀតទេ ដូចក្នុងវគ្គ **ឱធិសោផរណ** គឺ ផ្សាយជាផ្នែកៗ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ពាក្យថា **មេត្តាសហគរោន** ចេតសា ដដែលទៀត ឬ មិនដូច្នោះ ពាក្យថា **មេត្តាសហគរោន** ចេតសា ក្នុងវគ្គនេះនោះ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ជាពាក្យនិយមក៏បាន ។

អត្ថនៃ វិកុព្វនា

ក្នុងបទថា វិបុលេន ជាដើមនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដូច្នោះ តាមដែលមេត្តា សហគតចិត្ត ជាចិត្តទូលាយ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដោយអំណាចការផ្សាយ និង ម្យ៉ាងទៀត ចិត្តនោះជាចិត្តធំដោយអំណាចកុមិ គឺជារូបាវចរ ជាចិត្តមិនមាន ប្រមាណដោយអំណាចការស្ងាត់ជំនាញ និង ដោយអំណាចភាពដែលមានសត្វមិន មានប្រមាណជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា ជាចិត្តមិនមានពៀរ ព្រោះលះសត្រូវ គឺ ព្យាបាទចេញបាន , ឈ្មោះថា ជាចិត្តមិនមានការបៀតបៀន អធិប្បាយថា មិន មានទុក្ខ ព្រោះលះបង់ទោមនស្សបាន ។

នេះជាន័យនៃ វិកុព្វនា ដែលពោលដោយន័យថា មេត្តាសហគតេន ចេតសា ជាដើម និង វិកុព្វនា នេះ រមែងសម្រេចដល់ព្រះយោគាវចរ ដែល មានចិត្តដល់អប្បនាប្បណ្តោះ យ៉ាងណា សូម្បីលក្ខណៈដែលរាប់ថាជា វិកុព្វនា ឯណា ដែលលោកពោលទុកក្នុងបដិសម្មិទាថា មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ជា អនោធិសោ- ផរណា ដោយអាការ ៥ , មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ជា ឱធិសោផរណា ដោយអាការ ៧ , មេត្តា ចេតោវិមុត្តិ ជា ទិសាផរណា ដោយអាការ ១០ ដូច្នោះ សូម្បីលក្ខណៈ វិកុព្វនានោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា រមែងសម្រេចដល់ព្រះយោគាវចរ ដែលមានចិត្ត ដល់អប្បនា ដូច្នោះដូចគ្នា ។

អនោធិសោផរណា ៥

រីឯ ក្នុងលក្ខណៈទាំងនោះ មេត្តាចេតោវិមុត្តិ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជា អនោធិសោផរណា ដោយអាការ ៥ នេះ គឺ ៖

១- សព្វ សត្តា អវេក អព្យាបជ្ឈា អនីយា សុខំ អត្តានំ បរិហារន្តុ
សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ មិនមានព្យាបាទ មិនមានទុក្ខ
មានសេចក្តីសុខ រក្សាខ្លួនចុះ ។

២- សព្វ បាណា... សូមបាណាៈ គឺ សត្វដែលទាក់ទងដោយខ្យល់ដង្ហើម
ទាំងឡាយទាំងពួង ។

៣- សព្វ កុតា... សូមកុតា គឺ អ្នកកើតហើយទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៤- សព្វ បុគ្គលា... សូមបុគ្គលទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៥- សព្វ អត្តការបរិយាបន្នា អវេក ។ បេ ។ បរិហារន្តុ សូមអ្នកដែល
ទាក់ទងនៅក្នុងអត្តភាពទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សា
ខ្លួនចុះ ។

ឱធិសោធរណា ៧

មេត្តាចេតោវិមុត្តិ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជា ឱធិសោធរណា ដោយអាការ ៧
នេះគឺ ៖

១- សព្វ ឥតិយោ អវេក ។ បេ ។ អត្តានំ បរិហារន្តុ សូមស្រ្តីទាំងឡាយ
ទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សាខ្លួនចុះ ។

២- សព្វ បុរិសា... សូមបុរសទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៣- សព្វ អរិយា... សូមអរិយជនទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៤- សព្វ អនរិយា... សូមអនរិយជនទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៥- សព្វ ទេវា... សូមទេពទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៦- សព្វ មនុស្ស... សូមមនុស្សទាំងឡាយទាំងពួង... ។

៧- សព្វ អវិនិបាតិកា អវេរា ។បេ។ អត្តានំ បរិហារន្តុ សូមវិនិបាត គឺអ្នក
ធ្លាក់នៅក្នុងអបាយកូមិទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សាខ្លួន
ទៅចុះ ។

ទិសាជរណា ១០

មេត្តាចេតោវិមុត្តិ បណ្ឌិតគប្បីជាបថា ជា ទិសាជរណា គឺ ផ្សាយជាទិសៗ
ដោយអាការ ១០ នេះ គឺ ៖

១- សព្វ បុរត្តិមាយ ទិសាយ សត្តា អវេរា ។បេ។ អត្តានំ បរិហារន្តុ
សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទិសខាងកើត ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សា
ខ្លួនទៅចុះ ។

២- សព្វ បច្ឆិមាយ ទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង
ទិសខាងលិច... ។

៣- សព្វ ឧត្តរាយ ទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទិស
ខាងជើង... ។

៤- សព្វ ទក្ខិណាយ ទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង
ទិសខាងត្បូង... ។

៥- សព្វ បុរត្តិមាយ អនុទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង
ក្នុងទិសល្បសាន គឺ ទិសខាងកើតឆៀងខាងជើង... ។

៦- សព្វ បច្ឆិមាយ អនុទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង

ទិសនិរតី គឺ ទិសខាងលិចចៀងខាងត្បូង... ។

៧- សព្វ ឧត្តរាយ អនុទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង ទិសពាយព្យ គឺ ទិសខាងលិចចៀងខាងជើង... ។

៨- សព្វ ទក្ខិណាយ អនុទិសាយ... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទិស អាគ្នេយ៍ គឺ ទិសខាងកើតចៀងខាងត្បូង... ។

៩- សព្វ ហេដ្ឋិមាយ ទិសាយ សត្តា... សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង ទិសខាងក្រោម... ។

១០- សព្វ ឧបរិមាយ សត្តា អវេរា ។ បេ ។ បរិហរន្តុ សូមសត្វ ទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទិសខាងលើ ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សាខ្លួនទៅចុះ ។

នេះបទសម្តែង សត្តា ជាតួយ៉ាង បទតទៅមានបទ “ បុណ្ណា ” ជាដើម ក៏គប្បីប្រកបសេចក្តីឲ្យដូចគ្នាទៅនេះ លោកបេយ្យាលទុក ។

សព្វ បុរត្តិមាយ ទិសាយ បុណ្ណា... កុតា បុគ្គលា... អត្តការបរិយាបន្ទា... សព្វ បុរត្តិមាយ ទិសាយ ឥត្តិយោ... បុរិសា... អរិយា... អនរិយា... ទេវា... មនុស្សា... វិនិបាតិកា អវេរា ។ បេ ។ បរិហរន្តុ សូមបុណ្ណាទាំងឡាយ... កុតទាំង ឡាយ... បុគ្គលទាំងឡាយ បុគ្គលដែលទាក់ទងក្នុងអត្តភាពទាំងឡាយទាំងពួងក្នុង ទិសខាងកើត... សូមស្រ្តីទាំងឡាយ... បុរសទាំងឡាយ... អរិយជនទាំងឡាយ... អនរិយជនទាំងឡាយ... ទេពទាំងឡាយ... មនុស្សទាំងឡាយ... វិនិបាតទាំងឡាយ ទាំងពួងក្នុងទិសខាងកើត ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ ។ ល ។ រក្សាខ្លួនចុះ ។

សព្វ បច្ឆិមាយ ទិសាយ... ឧត្តរាយ... ទក្ខិណាយ... អនុទិសាយ... ហេដ្ឋិមាយ ទិសាយ... ឧបរិមាយ ទិសាយ បុណ្ណា ។ បេ ។ ឥត្តិយោ ។ បេ ។

វិនិបាតិកា អវេរា អព្យាបជ្ឈា អនីយា សុខី អត្តានំ បរិហារន្តុ សូមបុណៈទាំង-
ឡាយ ។ល។ ស្រ្តីទាំងឡាយ ។ ល ។ វិនិបាតិកៈទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទិសខាង
លិច... ទិសខាងជើង... ទិសខាងត្បូង... ទិសឦសាន... ទិសនិរតី ទិសពាយព្យ
ទិសអគ្នេយ៍ ទិសខាងក្រោម ទិសខាងលើ ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរ មិនមានការ
ព្យាបាទ មិនមានទុក្ខ មានសេចក្តីសុខ រក្សាខ្លួនចុះ ។

អធិប្បាយអត្ថ សព្វ សត្វ ជាដើម

ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា ទាំងពួងនោះ ជាពាក្យកាន់យកទាំងអស់មិនមាន
សល់ ជនដែលជំពាក់នៅ ជាប់នៅដោយធន្តរាគៈក្នុងខន្ធទាំងឡាយ មានរូបជាដើម
ឈ្មោះថា សត្វ ពិតណាស់ ព្រះមានព្រះភាគក៏បានត្រាស់ពាក្យនេះដល់ព្រះរាជៈថា
ម្ចាស់រាជៈ បុគ្គលណាមានសេចក្តីពេញចិត្ត មានតម្រេក មានសេចក្តីត្រេកអរ
សេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងរូប បុគ្គលនោះ ឈ្មោះថា ជាប់នៅក្នុងរូបនោះ ដោយហេតុនោះ
ឯង ទើបបានឈ្មោះថា សត្វ បុគ្គលណាមានការពេញចិត្ត មានតម្រេក មានសេចក្តី
ត្រេកអរ មានសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងវេទនា... ក្នុងសញ្ញា... ក្នុងសង្ខារ... ក្នុងវិញ្ញាណ
បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ជាប់នៅក្នុងវេទនា... សញ្ញា... សង្ខារ... វិញ្ញាណនោះជាប់
នៅក្នុងវេទនា ។ល។ វិញ្ញាណនោះ ហេតុនោះឯង ទើបបានឈ្មោះថា សត្វ ដូច្នោះ
តែដោយ រុទ្ធិ ស័ព្ទ (ស័ព្ទ ហៅ) វោហារថា សត្វនេះ ប្រើក្នុងលោកអ្នក
ប្រាសចាករាគៈហើយ ក៏បានដូចគ្នា ដូចពាក្យថា កាលវណ្ណ (ផ្លិតធាងត្នោត)
ប្រើក្នុងផ្លិតមួយប្រភេទ ដែលធ្វើដោយបុស្ស័ត្យាញក៏បាន ដូច្នោះ ចំពោះពួកអក្ខរ-
ចិន្តកៈ (អ្នកគិត ក្នុងអក្សរ) មិនវិចារសេចក្តី ក៏កាន់យកថា នោះជាពាក្យនាម

ប៉ុណ្ណោះ ខាងពួកលោកអ្នកដែលវិចារសេចក្តីបំណង សេចក្តីថា ឈ្មោះថា សត្វ
ព្រោះប្រកបដោយសត្វក៏មាន ។

សត្វទាំងឡាយ ឈ្មោះថា បុណ្យ ព្រោះការៈ គឺ ការដកដង្ហើម សេចក្តីថា
ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅ ទាក់ទងដោយខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូល ។

ឈ្មោះថា ក្អត ព្រោះកើតហើយ សេចក្តីថា ព្រោះកើតឡើងព្រម គឺ កើត
ធំឡើង ។

និរយ លោកហៅថា ប៉ុ សត្វទាំងឡាយរមែងធ្លាក់ចុះ មានសេចក្តីថា
រមែងទៅក្នុងនិរយដែលហៅថា ប៉ុ នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា បុគ្គល ។

រាងកាយ ហៅថា អត្តភាព ម្យ៉ាងទៀត អត្តភាព ក៏គឺខន្ធ ៥ នោះឯង
ពាក្យថា អត្តភាព នេះ ក៏ជាពាក្យដែលសំដៅដល់ខន្ធ ៥ បញ្ញត្តឡើងដោយសភាវៈ
សត្វទាំងឡាយទាក់ទងនៅក្នុងអត្តភាពនោះ ហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា អត្តការ-
បរិយាបន្ន ពាក្យ បរិយាបន្ន-ទាក់ទង មានសេចក្តីថា កំណត់ទុកក្នុងនោះ នៅក្នុង
នោះ ។

ឯពាក្យថា សត្តា-សត្វទាំងឡាយ (មានន័យ) យ៉ាងណា សូម្បីពាក្យ
ដ៏សេស (មានពាក្យថា បុណ្យ ជាដើម ក៏មានន័យ) ដូចគ្នា បណ្ឌិតគប្បី
ជ្រាបពាក្យនោះជាវេវចនៈរបស់ពាក្យថា សព្វសត្វ ទាំងនោះឯង ព្រោះលើកឡើង
ដោយអំណាច រុឡិ ស័ព្ទ ។

វេវចនៈរបស់ពាក្យសព្វសត្វដទៃៗ ដូចជា សព្វ ជន្ម សព្វ ជីវា នៅ
មានទៀតក៏ពិត តែ (ក្នុងបដិសម្ពិទ្ធិលោកកាន់យកពាក្យ ៥ ពាក្យនេះប៉ុណ្ណោះ
ពោលទុកថា មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ជាអនោធិសោផរណាដោយអាការ ៥ ដូច្នោះ ក៏ដោយ

(ពាក្យទាំង ៥ នោះ) ជាពាក្យប្រាកដ , ចំណែកកេចិអាចារ្យពួកណាមិនត្រូវ
ការ (ឲ្យកើត) ត្រឹមសេចក្តីដែលពាក្យទាំងឡាយ មាន សត្តា បាណា ជាដើម
ជាវេចនៈគ្នាប៉ុណ្ណោះ តែបើត្រូវការដល់សេចក្តីដែលពាក្យទាំងនោះផ្សេងគ្នាដោយ
អត្ថផង សេចក្តីត្រូវការរបស់កេចិអាចារ្យទាំងនោះ ខុសអំពីអនោធិសោផរណា
ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរមិនគួរកាន់យកន័យដូច (កេចិអាចារ្យ) នោះ គប្បី
ផ្សាយអនោធិសោមេត្តាក្នុងអាការទាំង ៥ នេះ ដោយអាការណានីមួយទៅចុះ ។

អប្បនា

ក៏ក្នុងមេត្តាការវនានេះ ការវនាថា សព្វ សត្តា អវេក ហោន្ត សូមសត្វទាំង
ឡាយទាំងពួង ចូរជាបុគ្គលមិនមានពៀរចុះ នេះក៏ជាអប្បនាមួយបាន ការវនាថា
សព្វ សត្តា អព្យាបជ្ឈា ហោន្ត សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកមិនមាន
ការបៀតបៀនគ្នាចុះ នេះក៏ជាអប្បនាមួយបាន ។

ពាក្យថា អព្យាបជ្ឈា មិនមានការបៀតបៀននោះ គឺ ព្យាបាទរហិតា ប្រាស
ចាកព្យាបាទ ។

ការវនាថា សព្វ សត្តា អនីយា ហោន្ត សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជា
អ្នកមិនមានទុក្ខចុះ នេះក៏ជាអប្បនាមួយបាន ។

ពាក្យថា អនីយា បានដល់ និទុក្ខា មិនមានទុក្ខ ។

ការវនាថា សព្វ សត្តា សុខី អត្តានំ បរិហារន្ត សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង
ចូរជាអ្នកមានសេចក្តីសុខ រក្សាខ្លួនចុះ នេះក៏ជាអប្បនាមួយបាន ។

ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងបទទាំងនោះ សូម្បីបទណា ៗ ប្រាកដ (ឃើញច្បាស់

ឡើង) ព្រះយោគាវចរ ក៏គប្បីជ្រាបយមេត្តាទៅតាមកម្លាំងរបស់បទនោះៗ ចុះ ។

ដោយន័យដូចពោលមកដូច្នោះ អប្បនាក្នុងអនោធិសោផរណា ទើបមាន ២០ ទាក់ទងដោយអប្បនា ៤ ៗ ក្នុងអាការ ៥ ចំណែកក្នុងឱធិសោផរណាមាន ២៨ ទាក់ទងដោយអប្បនា ៤ ៗ ក្នុងអាការ ៧ ។

ឯក្នុងអាការ ៧ នោះ ពាក្យថា ឥត្តិយោ បុរិសា ស្រ្តី បុរស លោកពោល ដោយភេទ , ពាក្យថា អរិយា អនរិយា អរិយជន អនរិយជន ពោលដោយ ញែកជាព្រះអរិយៈ និងបុប្ផជន , ពាក្យថា ទេវា មនុស្សា វិនិបាតិកា ទេវតា មនុស្ស វិនិបាតិកៈ ពោលដោយឧប្បត្តិ (កំណើត) ។

ចំណែកក្នុង ទិសាផរណាអប្បនាមាន ៤៨០ គឺ តាមន័យ (វគ្គអាការ ៥) មាន សព្វ បុរត្តិមាយ ទិសាយ សត្តា... ជាប្រការដំបូង ធ្វើទិសមួយ ២០ (រួម ១០ ទិស) បាន ២០០ ។ តាមន័យ (វគ្គអាការ ៧) មាន សព្វ បុរត្តិមាយ ទិសាយ ឥត្តិយោ... ជាប្រការដំបូង ធ្វើក្នុងទិសមួយ ២៨ (រួម ១០ ទិស) បាន ២៨០ ។

ទាំងអស់តាមដែលពោលមកនេះ ជាអប្បនា ៥២៨ ដែលលោកពោលទុក ក្នុងបដិសម្ពិទា ដូច្នោះ ។

មហាដីកា

ពាក្យថា និមិត្ត មានសេចក្តីថា ក្នុងបណ្តាកម្មដ្ឋានទាំងឡាយ មានកសិណ កម្មដ្ឋានជាដើម បដិភាគនិមិត្ត រមែងប្រាកដដោយភាពជាអារម្មណ៍របស់ឈានបាន ព្រោះបានអាស្រ័យឧត្តហនិមិត្តដែលព្រះយោគីបានហើយ ដោយវិធីចម្រើន ដោយ

ការកំណត់ជួនកសិណជាដើមនោះៗ ជាមុខយ៉ាងណា ក្នុងមេត្តាកម្មដ្ឋាននេះ ឈ្មោះ
 ថា និមិត្តដែលប្រាកដដូចគ្នានោះមិនមាន ។ តែថា សីមាសម្តេច តាមដែលពោល
 ហើយ ដែលព្រះយោគីបានហើយ គឺ ធ្វើបានហើយនេះឯណា សីមាសម្តេចនោះៗ
 ឯងឈ្មោះថា និមិត្ត ព្រោះអត្ថថា ដូចជានិមិត្ត ។ ពិតណាស់ ព្រះយោគីបានធ្វើ
 សីមាសម្តេចនោះហើយ នីវរណៈទាំងឡាយត្រូវគ្របសង្កត់ទុកបានហើយ យ៉ាង
 នោះឯង ព្រោះភាពដែលការវនា មានភាពល្អក្រៃលែង ។ កិលេសទាំងឡាយ
 ស្ងប់រម្ងាប់ទៅផងដែរ ចិត្តមានការតាំងមាំដោយឧបចារសមាធិហើយផងដែរ ។
 ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ជាការបាននិមិត្ត និងឧបចារៈដូច្នោះ ។
 ពាក្យថា សេពនូវនិមិត្តនោះៗ ឯង គឺ នូវសមថនិមិត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅ ទាក់ទង
 នឹងសីមាសម្តេច ។ ឈ្មោះថា រមែងសម្រេចអប្បនាដោយមិនលំបាកឡើយ គឺ
 ដោយមិនលំបាកឡើយ ព្រោះភាពដែលព្រះយោគីជម្រះគ្រឿងកន្ទួលចេញស្រេច
 ហើយនោះឯង ។ ពាក្យថា ដោយសេចក្តីព្យាយាមត្រឹមប៉ុណ្ណោះ គឺដោយការប្រកប
 រឿយៗ នូវការវនាត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ។ ភិក្ខុនោះ ក៏គឺ ព្រះយោគី ។ អត្ថន័យនៃបទ
 ទាំងឡាយថា លះអង្គ ៥ ជាដើម ខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលទុកក្នុងខាងដើមហើយ
 នោះឯង ។

ពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងបឋមជ្ឈានជាដើមយ៉ាងណានីមួយ នេះលោក
 ពោលទុកព្រោះការធ្វើបានបែបផ្សេងៗ ដែលពោលជារបស់សាធារណៈដល់
 ឈានទាំងនោះ ។ ឈ្មោះថា ចំពោះភិក្ខុដែលមានចិត្តដល់អប្បនា គឺមិនប្រើសម្រាប់
 ភិក្ខុបានត្រឹមឧបចារៈទេ ។ ធ្វើអធិប្បាយបានថា សម្រាប់ព្រះយោគីដែលសម្រេច
 គុណវិសេស មានភាពជាឈានដែលបរិបូណ៌ជាដើម ដោយការធ្វើឲ្យដល់នូវភាព

ស្មាត់ជំនាញ និង មានកម្លាំងប៉ុណ្ណោះ ទើបនឹងមានការស្មាត់នៃឈាន គឺ ការ ធ្វើបានជាបែបផ្សេងៗ ដោយទាក់ទងនឹងឈាន ដែលមានការផ្សាយទៅក្នុងទិសទាំង ឡាយ ដោយមានព្រំដែនក៏បាន ដោយមិនមានព្រំដែនក៏បាន ។

បទថា មេត្តាសហគតេន ដែលសហគតៈដោយមេត្តា មានសេចក្តីថា ដែល ប្រព្រឹត្តទៅ គឺ ប្រកបព្រមនឹងមេត្តា ចាប់តាំងអំពីកើតឡើងរហូតទល់រលត់ទៅ ។ តែព្រោះហេតុដែលចិត្តសហគតៈដោយមេត្តា តាមន័យដែលពោលហើយនោះ ជា ការមកហើយដោយប្រពៃ ដោយវិធី ធ្វើឲ្យកើតឡើងព្រមគ្នានឹងមេត្តាជាដើម ព្រោះ ហេតុនោះលោកអាចារ្យទើបពោលថា គឺ ដែលប្រកបព្រមដោយមេត្តា ដូច្នោះ ។ ចេត ស័ព្ទ សូម្បីជាស័ព្ទប្រើជំនួសស័ព្ទថា សមាធិ ក៏មាន ដូចនៅក្នុងពាក្យថា អធិចេតសោ ជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ដើម្បីឲ្យផ្សេងទៅអំពី ចេត ស័ព្ទ ដែលជា ស័ព្ទប្រើជំនួសស័ព្ទថា សមាធិ នោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា បទថា ចេតសា ប្រែថា ដោយចិត្តដូច្នោះ ។ បទថា ឯតំ ប្រែថា បទនេះ ។ កាលនឹងសម្តែងថា ការកំណត់កាន់យកព្រំដែន គឺ ទិសរមែងមានបានដោយការកំណត់ គឺ យកព្រំ ដែន គឺសត្វជាមុខនោះឯង ដូច្នោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា កាន់យកសត្វដែល កំណត់ទុកមុនក្នុងទិស ១ ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ ពួកសត្វដែលតាំងនៅក្នុងទិសទាំង ឡាយ ព្រះយោគីនឹងកាន់យកបាន ក៏ដោយការកាន់យកទិស ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ត្រាស់ទុកដោយទាក់ទងនឹងការផ្សាយទៅ កាន់យកសត្វដែល ទាក់ទងនៅក្នុងទិស ១ ដូច្នោះ ។ ការផ្សាយទៅ បានដល់ កិរិយាដែលធម៌ប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងអារម្មណ៍បានខ្ទប់អារម្មណ៍របស់ខ្លួន ។ ជាការឃើញដោយប្រចក្ស ជាការ កាន់យក ជាការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប

ពោលថា បទថា ផរិត្វា គឺប៉ះខ្ទប់ធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា គឺធ្វើឥរិយា
 បថវិហារដែលតាំងមាំដោយព្រហ្មវិហារ គឺ ធ្វើឥរិយាបថវិហារដែលមេត្តាល្មានទ្រ
 ទ្រង់ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ បទថា តថា ដូច្នោះដូចគ្នា ជាពាក្យនិយម គឺ កំណត់ពិត
 ប្រាកដ ។ បទថា តថា នោះ ជាពាក្យដែលកំណត់ពិតប្រាកដដល់អាការដែល
 ឧបមាដោយពាក្យដែលមានការសម្ពន្ធ និងការសម្លឹងដល់អត្ថដែលមិនបានកំណត់
 ពិតប្រាកដ ទុក ។ បទថា ទុតិយំ ទិសទី ២ ជាពាក្យសម្តែងឧបមេយ្យ គឺ ទិស
 ដែលគប្បីឧបមា តែដែលបានឈ្មោះថា ឧបមេយ្យរៀរឧបមា និងការសម្ពន្ធនឹង
 ឧបមានោះចេញ ក៏មានមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែង
 ឧបមា និងឧបមេយ្យទាំងពីរយ៉ាងនោះ ទើបពោលថា ក្នុងបណ្តាទិសទាំងឡាយ
 មានទិសខាងកើតជាដើម យ៉ាងណា ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ គប្បីនាំ
 យក ២បទថា ផរិត្វា វិហារតិ មកភ្ជាប់ទុកក្នុង ២បទថា យថា ទុតិយំ នេះ ។
 សូម្បីក្នុងពីរបទថា តតិយំ ចតុត្ថំ ក៏គប្បីនាំយក ២បទថា ផរិត្វា វិហារតិ មកភ្ជាប់
 ទុកយ៉ាងនេះ ។ ចំណែកសព្វថា អនន្តរំ ដែលប្រែថា ក្នុងលំដាប់ ក្នុងពាក្យថា
 តទនន្តរំ ក្នុងលំដាប់នោះ សម្លឹងដល់ការផ្សាយទៅ មិនមែនសម្លឹងដល់ទិសដែល
 នឹងគប្បីផ្សាយទៅទេ ព្រោះទិសទាំងឡាយមិនមែនសក្ការៈដែលឃើញបាន ។ ពិត
 ណាស់ កាតជាលំដាប់ទី ២ ជាដើម នៃទិសទាំងនោះ រមែងមានដោយលំដាប់ការ
 ផ្សាយទៅ មិនមែនដោយជាសក្ការៈមានប្រាកដទេ ។ ព្រោះហេតុនោះៗឯង លោក
 អាចារ្យទើបពោលថា រមែងផ្សាយទៅ កាន់យកទិសណានីមួយ ១ ទិស ដូច្នោះ ។
 សព្វថា តតិ ដោយន័យនេះ មានន័យថា រមែងផ្សាយទៅកាន់ទិសទាំង ៤ តាម
 ដែលពោលហើយ ក៏ដោយន័យនេះ ទៅកាន់ទិសខាងលើក៏ដោយន័យនេះ ។ ព្រោះ

ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ម្យ៉ាង ក៏ដោយន័យនេះឯង ។ សូម្បីពាក្យ
 នេះ ក៏ជាពាក្យសម្តែងអត្ថន័យនៃ ឥតិ ស័ព្ទនោះឯង ។ លោកអាចារ្យបំណង
 សម្តែងក្នុងបទថា អរោតិរិយំ គឺ ទិសខាងក្រោម , ទិសទទឹង ។ ក្នុងព្រះបាលី
 នេះ ទ្រង់សម្តែង បិ ស័ព្ទ (ដែលប្រែថា ទាំង) ទុកជា លុត្ត ស័ព្ទ (ត្រូវ
 លុបចេញទៅ) ដូច្នោះ ទើបពោលថា អរោទិសម្បិ តិរិយំទិសម្បិ ទាំងទិសខាង
 ក្រោម ទាំងទិសទទឹងដូច្នោះ ។ គប្បីជ្រាបថា សូម្បីក្នុងបទថា ទុតិយំ ជាដើម ក៏
 ឆ្លុះបញ្ចាំងដល់ភាពដែលទ្រង់បានសម្តែង បិ ស័ព្ទ ជា លុត្ត ស័ព្ទ ទុកដោយពាក្យ
 នេះឯង ។ សូម្បីពាក្យថា ឯវមេវ នេះ ក៏ជាពាក្យដែលសម្តែងអត្ថនៃ ឥតិ ស័ព្ទ
 នោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបណ្តាបទទាំងនោះ ដោយបទថា អរោ គឺ ទិសខាង
 ក្រោមនេះ លោកកាន់យកសត្វទាំងឡាយក្នុងទិសដែលទាបជាងខ្លួន គឺ ក្នុងនរក ឬ
 ក្នុងទីណានីមួយ មានពិភពនាគជាដើម យ៉ាងណា ដោយបទថា ខុទ្ទំ គឺ ទិសខាង
 លើនេះ ក៏គប្បីជ្រាបថា លោកកាន់យកសត្វទាំងឡាយក្នុងទិសខ្ពស់ជាងខ្លួន គឺ
 ក្នុងទេវលោក ឬ ក្នុងទីណានីមួយ ដូច្នោះ ។

ដោយ អាទិ ស័ព្ទ ក្នុងបទថា មជ្ឈត្តាទិ គឺ បុគ្គលជាកណ្តាលៗជាដើម រួម
 យកសត្វច្រើនប្រភេទ មានស្រ្តី បុរស ព្រះអរិយបុគ្គល បុប្ផជន សត្វនរក ទេវតា
 មនុស្សជាដើម ។ ពាក្យថា មិនរាយមាយទៅខាងក្រៅសូម្បីត្រឹមតែបន្តិចបន្តួច គឺ
 មិនដល់នូវភាពរាយមាយទៅខាងក្រៅកម្មដ្ឋាន សូម្បីបន្តិចបន្តួច បានដល់ មិន
 ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយប្រការផ្សេងៗ មុននឹងបង្ហោនយកប្រយោជន៍សុខចូលទៅកាន់
 សត្វទាំងឡាយឡើយ សូម្បីត្រឹមតែបន្តិច ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា សព្វត្តតាយ ប្រែថា
 ដោយអត្តភាពទាំងពួង មានន័យថា ភាពជាអ្នកស្វែងរកប្រយោជន៍សុខខ្លួនឯង គឺ

ក្នុងអត្តភាពរបស់ខ្លួន រមែងមាន ព្រោះមានដល់គ្រប់គ្នាយ៉ាងណា ក៏រមែងផ្សាយ
 មេត្តាទៅក្នុងសត្វទាំងឡាយទាំងពួងក្នុងទីទាំងពួងក៏យ៉ាងនោះ , ព្រោះកំពុងពោលដល់
 មេត្តា , សព្វ ស័ព្ទ ក្នុងបទថា **សព្វារន្តំ** ទើបមានសត្វជាព្រំដែន ក៏ **សព្វ ស័ព្ទ**
 នោះ បានត្រាស់ធ្វើឲ្យជាទីយះថា **សព្វារន្តំ** ព្រោះដូច្នោះ លោកអាចារ្យកាលនឹង
 សម្តែងអត្ថន័យរបស់បទ ទុកថា លោក ឈ្មោះថា **សព្វារន្តំ** ព្រោះអត្ថថា មាន
 ប្រជា ពោលគឺ ពពួកសត្វទាំងពួង ដូច្នោះ ទើបពោលថា បទថា **សព្វារន្តំ** ប្រែថា
 ដែលមានសត្វទាំងពួង ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា **សព្វធិ** គឺ
 ក្នុងទីទាំងពួង ត្រាស់ដល់ការផ្សាយទៅ ដោយមិនមានព្រំដែន ដោយព្រំដែន គឺ
 ទិស និងដោយព្រំដែន គឺ ស្ថានទី ។ ពីរបទថា **សព្វត្តតាយ** ដោយកាតជាត្ត
 ខ្លួនទាំងពួង **សព្វារន្តំ** ដែលមានសត្វទាំងពួង ត្រាស់ដល់ការផ្សាយទៅដោយមិន
 មានព្រំដែន ដោយព្រំដែន គឺ សត្វ ។ ពិតហើយ លោកបានពោលទុកហើយថា
 ត្រាស់ទុកដើម្បីសម្តែងការផ្សាយមេត្តាទៅ ដោយមិនមានព្រំដែន ដូច្នោះ ។ ពាក្យ
 ថា **វិបុល** ជាដើម , ឈ្មោះថា ពាក្យដែលជាបរិយាយ ព្រោះអត្ថថា បរិយាយ គឺ
 ធ្វើឲ្យដឹងសេចក្តីដែលដូចគ្នានោះឯង ដោយប្រការទាំងពួង បានដល់ ជាវេវចនៈ
 ស័ព្ទ អធិប្បាយថា ក៏ក្នុងបណ្ណាស័ព្ទទាំងនោះ ស័ព្ទថា **វិបុល** គឺ បរិបូណ៌ជាដើម
 ក៏ដូចគ្នានឹងស័ព្ទថា **មហគ្គត** ជាដើមនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប
 ពោលថា ព្រោះជាការសម្តែងដល់ពាក្យដែលជាបរិយាយ មានយ៉ាងនេះថា
វិបុលេន ជាដើមដូច្នោះ ។ ក្នុងការសម្តែងដោយពាក្យដែលជាបរិយាយ រមែងកាន់
 យកបទទាំងឡាយដែលបានកាន់យកហើយក្នុងពេលមុន មួយទៀត ដូចជាបទថា
សទ្ធា សូម្បីត្រាស់ទុកហើយ ក្នុងព្រះតម្រាស់ដែលថា **សទ្ធា** គឺ ការជឿ ,

សទ្ធិហនា គឺ កិរិយាដែលជឿនេះ ក្នុងការសម្តែងដោយពាក្យដែលជាបរិយាយ មានពាក្យថា ឥន្ទ្រិយជាដើម ក៏នៅត្រាស់ដល់បទ សទ្ធា ថា សទ្ធា សទ្ធិន្ទ្រិយ ដូច្នោះទៀត ។ ពាក្យថា ស័ព្ទថា តថា ក្តី ស័ព្ទថា ឥតិ ក្តី មិនបានត្រាស់ទុក មានសេចក្តីថា ស័ព្ទថា តថា និង ស័ព្ទថា ឥតិ ដែលជាប់តាមពាក្យថា រមែង ផ្សាយទៅកាន់ទិស ១ ដោយចិត្តដែលសហគតៈដោយមេត្តា នេះមិនបានត្រាស់ ស័ព្ទទាំងនោះទុក ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា ជាឋានៈដែលមិនសមគួរនៃសត្វទាំងឡាយ ដែលបានឃើញហើយក្នុងលំដាប់នៃការផ្សាយទៅទាំងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើប ត្រាស់ពាក្យថា មេត្តាសហគតេន ចេតសា ទុកម្តងទៀត ។ ពាក្យពោលដល់ អត្តន័យដែលបានពោលហើយនោះៗ ឯងម្តងទៀត ឈ្មោះថា ពាក្យនិគម ឬ ពាក្យ សំយោគ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ឬថា មេត្តាសហគតេន ចេតសា នេះ ត្រាស់ទុកដោយទាក់ទងនឹងពាក្យជានិគម ដូច្នោះ ។ សួរថា ក៏ពាក្យ ពោលដល់អត្តន័យ ដែលបានពោលហើយនោះឯងម្តងទៀត ដោយទាក់ទងនឹង ពាក្យចុងបញ្ចប់ ទើបឈ្មោះថា ជាពាក្យនិគម មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា ប្រការដែល ពោលមកនេះក៏មិនខុសទេ ព្រោះការផ្សាយទៅដោយមានព្រំដែន ដោយមិនមាន ព្រំដែន ក៏ត្រាស់ទុកក្នុងពាក្យចុងបញ្ចប់នោះឯង ។ ពាក្យថា ដែលបរិបូណ៌ គឺ ដែលទូលាយ ក៏មេត្តាចិត្តនេះមានការទូលំទូលាយ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងការកាន់យក អារម្មណ៍មិនមានសល់ មិនកាន់យកត្រឹមចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ ដូចក្នុងកម្មដ្ឋានដទៃ មានអសុកកម្មដ្ឋានជាដើមទេ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា គប្បី ជ្រាប ភាពបរិបូណ៌ ទាក់ទងដោយការផ្សាយទៅ ដូច្នោះ ។

មេត្តាចិត្ត ឈ្មោះថា មហគ្គតៈ ព្រោះអត្ថថា ទៅកាន់ភាពធំក្រៃលែងដោយ

ហេតុទាំងឡាយ មានភាពជាចិត្តដែលអាចសង្កត់កិលេសទាំងឡាយបានជាដើម ឬ ព្រោះអត្តថា គឺ ដំណើរទៅដោយធម៌ដ៏ជំរុំក្រៃលែង គឺ ឆន្ទៈ វិរិយៈ ចិត្ត និងបញ្ញា ដ៏ប្រសើរ ។ ព្រោះហេតុដែលមេត្តាចិត្តនេះនោះជារូបាវចរតែម្យ៉ាង ដូច្នោះ លោក អាចារ្យទើបពោលថា ចិត្តនេះឈ្មោះថា **មហគ្គតៈ** ក៏ដោយទាក់ទងនឹងភូមិ ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ វាហារបញ្ញត្តិថា មហគ្គតៈ និយមប្រើក្នុងធម៌ដែលជា រូបាវចរ និង ដែលជាអរូបាវចរ ។ ពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងជាចិត្តដែលស្ងាត់ជំនាញ មាន សេចក្តីថា ចិត្តដែលសន្សំ បានដល់ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយដោយប្រការទាំងឡាយ ឈ្មោះថា **បគុណ** គឺ ស្ងាត់ជំនាញ ដោយទាក់ទងនឹងគុណចិត្តនោះ មានន័យថា ជាចិត្តដែលចម្រើនល្អហើយ ។ ពិតណាស់ ចិត្តនោះ ព្រោះដែលនរណាមិនអាច នឹងកាន់យកប្រមាណបាន ទើបឈ្មោះថា ជាចិត្តដែលរកប្រមាណមិនបាន ។ ពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងការមានសត្វដែលមិនមានប្រមាណ ជាអារម្មណ៍ គឺ ទាក់ទងនឹងការធ្វើសត្វដែលរាប់ចំនួនមិនបានឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ឈ្មោះថា មិនមាន ពៀរ ព្រោះសូម្បីតួចិត្តខ្លួនឯង ក៏រៀរចាកពៀរ និងព្រោះជាហេតុឲ្យព្រះយោគាវចរ ព្រមព្រៀងដោយចិត្តនោះមិនមានពៀរ ។ ចិត្តដួងនេះ ទើបបានឈ្មោះទាំងពីរថា **អវេរំ** មិនមានពៀរ និងថា **អព្យាបជ្ឈំ** មិនមានការបៀតបៀនដោយអាស្រ័យ ហេតុណា លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងនូវហេតុនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោល ថា ដោយការលះធម៌ដែលជាសត្រូវ គឺ ព្យាបាទបាន ។ ឈ្មោះថា **ព្យាបជ្ឈំ** ការ បៀតបៀន ព្រោះជាការបៀតបៀនដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើចិត្តឲ្យដល់នូវភាពវិនាស បានដល់ ការមិនសុខសាន្តផ្លូវចិត្ត, **ចិត្ត** ឈ្មោះថា **អព្យាបជ្ឈំ** គឺមិនមានការបៀត បៀន ព្រោះមិនមាន **ព្យាបជ្ឈំ** នោះ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកអាចារ្យពោលថា

មិនមានទុក្ខដូច្នោះ ។ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា ក៏ការវៈដែលចិត្តនេះមិនមាន
បៀតបៀននោះ រមែងមានសភាវៈដូចចិត្តទាំងឡាយ មានពួកបញ្ចវិញ្ញាណជាដើម
ក៏ទេ ដែលពិតនោះ រមែងមានបានដោយការស្ងាត់ចាកធម៌ដែលជាសត្រូវ ដូច្នោះ
ទើបពោលថា ដោយការលះបង់ទោមនស្សបានដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដែលពោល
មកនេះ បានដល់ ពាក្យតាមដែលលោកនាំមកក្នុងទីនេះ លោកពោលដល់ វិកុព្វនា
នៃមេត្តាព្រហ្មវិហារ ដែលមានមកក្នុងអប្បមញ្ញាវិក្កន្ត និងក្នុងចំណែកនៃព្រះសូត្រ
ទាំងឡាយនោះ។ ។

ដោយពាក្យថា តថា - ដូច្នោះ នេះលោកប្រៀបធៀបដល់ភាពដែលវិកុព្វនា
នេះ មិនមានការផ្សេងគ្នានឹងវិកុព្វនា ដែលព្រះសារីបុត្តត្រូវពោលទុកនៅក្នុងគម្ពីរ
បដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ ដោយការចែកអាការទុកថា ដោយអាការ ៥ , ដោយអាការ ៧ ,
ដោយអាការ ១០ ដូច្នោះ ដូចមាសដែលបាក់ត្រង់កណ្តាល ព្រោះទេសនាមកហើយ
ដោយទាក់ទងនឹងការផ្សាយទៅ ដោយមានព្រំដែន ការផ្សាយទៅដោយការមិន
មានព្រំដែន និងការផ្សាយទៅក្នុងទិស ។ តែថា មានខនេះប៉ុណ្ណោះដែលផ្សេងគ្នា គឺ
ក្នុងបាទព្រះបាលីនេះ មិនបានកាន់យកព្រំដែន គឺ សត្វ ដូចក្នុងបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គទេ ។
ពាក្យថា ពាក្យ (ដែលព្រះសារីបុត្រពោលទុក) ឯណា លោកអាចារ្យពោល
សំដៅយកវិកុព្វនា ។

ឥឡូវនេះ លោកអាចារ្យបំណងនឹងធ្វើព្រះបាលីបដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ ដែលបាននាំ
មកដោយពាក្យខទ្ទេសឲ្យប្រាកដ ក្នុងពាក្យនិទ្ទេស ដោយអាការសម្តែងដល់ប្រការ
ដែលមិនមានការផ្សេងគ្នាជាមុខ (ច្រក - ហេតុ - ប្រធាន) ហើយធ្វើការ
ពណ៌នាបទដ៏ជ្រាលជ្រៅនៃព្រះបាលីនោះ ទើបពោលថា ក៏ក្នុងបណ្តាអាការទាំង

នោះ ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងបណ្តាបទទាំងនោះ ពីរបទថា សព្វ សត្វ មានអធិប្បាយថា សព្វ ស័ព្ទ ជាស័ព្ទមានវិស័យទាំងអស់ចំពោះកន្លែង មិនមែនស័ព្ទមានវិស័យទាំងអស់ ទាំងពួង ដូចពាក្យថា ឈ្មោះថា ព្រះសព្វញ្ញតញ្ញាណ ព្រោះអត្ថថា ដឹងវត្ថុទាំងពួង ដូច្នោះ ដូច្នោះក៏ពិត សូម្បីយ៉ាងនោះ ដោយបទថា សត្វ ក៏រមែងគ្របដណ្តប់ទុក មិនមានសល់នូវវិស័យរបស់ខ្លួនមិនបានដាច់ឡើយ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ពាក្យថាទាំងពួងនេះ ជាពាក្យកាន់យកយ៉ាងមិនមានសល់ ដូច្នោះ ។

បទថា តត្រ ប្រែថា ក្នុងរូបនោះ ។ ពាក្យថា អ្នកជាប់ជំពាក់ គឺអ្នកជាប់នៅ ជំពាក់ដោយលោកដែលមានការជាប់ជំពាក់ដោយកិច្ច ដែលមានពាក្យហៅជំនួសថា ឆន្ទៈ ជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា តត្រ ជាសត្តមរិកត្តិក្នុងអត្ថនៃករណៈ ទើបមាន ន័យថា ដោយឆន្ទៈជាដើមនោះ ។

លោកអាចារ្យធ្វើពាក្យសួរទុកក្នុងចិត្តថា ប្រសិនបើឈ្មោះថា សត្វ ព្រោះ ភាពជាអ្នកជាប់ជំពាក់សោត , នឹងប្រើវាហារថាសត្វក្នុងលោកដែលប្រាសចាករាគៈ ទាំងឡាយបានដូចម្តេចទៅ ដូច្នោះហើយ ទើបពោលថា រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយជា រុទ្ធិ ស័ព្ទ (ស័ព្ទដែលប្រើតាមការនិយម) ដូច្នោះជាដើម ។ សេចក្តីថា ប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងលោកដែលមិនទាន់ប្រាសចាករាគៈ ដោយជា រុទ្ធិ ស័ព្ទ ឬថា ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងលោកដែលមិនទាន់ប្រាសចាករាគៈ ហើយក៏ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបុគ្គលដែលប្រាស ចាករាគៈ ដែលជាបុគ្គល ដូចគ្នានឹងបុគ្គលដែលនៅមិនទាន់ប្រាសចាករាគៈនោះ ដោយការវៈដែលផ្សេង ក៏មានខន្ធសន្តានទាក់ទងដោយឥន្ទ្រិយ ដោយជា រុទ្ធិ ស័ព្ទ ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត សូម្បីកាលវិស័យដទៃខ្លះៗ ផ្សេងទៀត ដែលប្រកបដោយហេតុខ្លះ

នោះនឹងមានប្រាកដ ការដែលសន្មតឈ្មោះកាន់យកហេតុខ្លះៗ ហើយប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងវិស័យសូម្បីរៀបចំហេតុខ្លះៗនោះ ដោយកាលយូរ ឈ្មោះថា រុទ្ធិ ដូចដែល ហៅថា គោ ព្រោះអត្ថថា ទៅ ដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីឃើញភាពជា រុទ្ធិ ស័ព្ទ នៃ សត្វ ស័ព្ទ ដូចគ្នានេះចុះ ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញថា ក្នុងលោកដែលប្រាស ចាករាគៈហើយទាំងឡាយ មានវេហារហៅថា សត្វ បាន ក៏ដោយគតិដែលធ្លាប់ជា (សត្វ-អ្នកជាប់ជំពាក់) មកអំពីមុន ។ ក្នុងពាក្យថា ព្រោះប្រកបដោយសត្វនេះ មានសេចក្តីថា ពុទ្ធិ (ការដឹង) វិរិយៈ (សេចក្តីព្យាយាម) ឬថា តេជៈ ឈ្មោះថា សត្វ , ឈ្មោះថា សត្វ ក៏ព្រោះប្រកបដោយសត្វនោះ ដូចជាថាសំពត់ ឈ្មោះថា សំពត់ខៀវ ព្រោះប្រកបដោយគុណសម្បត្តិ គឺ ពណ៌ខៀវ ។

ខ្យល់អស្សាសៈ និង ខ្យល់បស្សាសៈ ឈ្មោះថា បុណ្ណ ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុដកដង្ហើមបាន , ការធ្វើខ្យល់ដង្ហើមនោះឲ្យកើតឡើង ឈ្មោះថា បុណ្ណតា បានដល់ ព្រោះបុណ្ណតានោះ សេចក្តីថា ព្រោះប្រកបដោយខ្យល់អស្សាសៈ និង បស្សាសៈ។ ពាក្យថា ព្រោះកើតហើយ គឺព្រោះកើតហើយចាកកម្ម និងកិលេស ។ អាចារ្យខាងនិរុត្តិច្រើននាក់ពោលថា ឈ្មោះថា បុគ្គល ព្រោះមានការធ្វើឲ្យពេញ និង ព្រោះមានការទៅ ។ មានអធិប្បាយថា ពិតណាស់ សត្វទាំងឡាយកាលកើតឡើង ក៏រមែងដូចជាធ្វើសត្វនិកាយនោះៗ ឲ្យពេញ និង រមែងទៅ គឺ ឃ្នាតទៅដោយការៈ ដែលធ្លាក់ទៅក្នុងក្រុមទាំងពួង ។ សរីរៈ ឬថាខន្ធ ៥ នោះឯង ហៅថា អត្តភាព ព្រោះអត្ថថា ជាទីមានឈ្មោះថា អត្តា , និងមានចិត្តដែលហៅថា អត្តា សម្រាប់ បុគ្គលដែលមិនទាន់កំណត់ដឹងវត្ថុ (ថាត្រឹមតែជានាម និងរូបប៉ុណ្ណោះ) ។ បទថា តំ បានដល់ ខន្ធ ៥ ។ ពាក្យថា អាស្រ័យ គឺ កាន់យក បានដល់ ធ្វើឲ្យជាទី

ប្រកាន់មាំ គឺជាទីអាស្រ័យ ។ ពាក្យថា ត្រឹមតែជាការបញ្ញត្តិទៅតាមសភាវៈ គឺ សូម្បីវត្ថុដែលសម្គាល់ថា សត្វ នឹងមិនមានដោយបរមត្ថ ក៏ហៅថា អត្តភាពបាន ដោយគ្រាន់តែជាការបញ្ញត្តិទៅតាមសភាវៈ ។

ពាក្យថា ដូចជាពាក្យថា សត្តា មានសេចក្តីថា ដូចជា សត្ត ស័ព្ទ សូម្បី មានការប្រព្រឹត្តទៅ (ប្រើហៅ) ក្នុងជនមួយចំណែកដោយនិប្បវិយាយ ដោយ អធិប្បាយ ដែលបានពោលហើយ ក៏ចាត់ថាជាស័ព្ទដែលគ្របដណ្តប់យកជនទាំង- ឡាយ មិនមានសល់ ដោយទាក់ទងជា រុទ្ធិ ស័ព្ទ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ពាក្យសូម្បី ដីសេស បានដល់ សូម្បីពាក្យថា បុណ្ណា ជាដើម ។ ពិតណាស់ សូម្បីពាក្យថា បុណ្ណាជាដើមទាំងនោះ ក៏មានការប្រព្រឹត្តទៅ (ប្រើហៅ) ក្នុងជនមួយចំណែក ព្រោះអ្នកចូលទៅដល់រូបកត ឬអរូបកត និងអ្នកដែលព្រមព្រៀងដោយចតុត្ថជ្ឈាន ជាដើម មិនមានខ្យល់អស្សាសបស្សាសៈ និងព្រោះជនដែលមិនមានការធ្លាក់ទៅ ក្នុងអបាយជាធម្មតា មិនមែនជាបុគ្គល (បុគ្គល=អ្នករំកិលទៅក្នុងនរក) ។ ពាក្យ ថា លោកលើកឡើងដោយទាក់ទងនឹង រុទ្ធិ ស័ព្ទ គឺ លោកលើកភាពជាបុណ្ណៈ និងភាពជាបុគ្គលសូម្បីថា មិនមានពិត ឡើងទុកក្នុងវិស័យខ្លះៗ ក៏ដោយទាក់ទង នឹង រុទ្ធិ ស័ព្ទ តាមពោលហើយ ។ លោកអាចារ្យសំដៅយកពាក្យសាកសួរថា ប្រសិនបើព្រះសារីបុត្តត្ថេរកាន់យកថា ជាពាក្យវេវចនៈរបស់ពាក្យថា សត្ត (សត្វ) ព្រោះជាពាក្យសាធារណៈ ហើយពោលដល់មេត្តាដែលមានការផ្សាយទៅ ដោយ មិនមានព្រំដែនសោត កាលបើដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វីលោកទើបពោលដល់មេត្តាដែល មានការផ្សាយទៅ ដោយមិនមានព្រំដែនទុក ដោយអាការ ៥ ប៉ុណ្ណោះទៅវិញ (គួរនឹងមានអាការដទៃៗផង ដូចជាសព្វជន្នុ - ជនទាំងឡាយទាំងពួងដូច្នោះជាដើម)

ដូច្នោះ ទើបពោលថា កាមញ្ច ដូច្នោះជាដើម ។ ចំណែកអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ក៏បទថា សត្តា ជាដើមទាំងនេះឯង លោកមិនបានកាន់យកដោយអាស្រ័យត្រឹមតែ ភាពជាពាក្យវេចនៈគ្នាប៉ុណ្ណោះទេ ព្រោះជាហេតុឲ្យដល់នូវការកាន់យកបទថា ជន្ត (ជន) ជាដើមផង តែលោកកាន់យក ដោយអាស្រ័យអត្តន័យផ្សេងៗគ្នា ដែល ជាហេតុដូច្នោះ លោកអាចារ្យសំដៅយកអាចារ្យពួកនោះ ទើបពោលថា ចំណែក អាចារ្យពួកណាដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ដោយអត្ត គឺដោយអត្ត (ន័យរបស់ពាក្យ) មានយ៉ាងនេះថា ឈ្មោះថា សត្វ ដោយអត្តថា ជាប់ជំពាក់, ឈ្មោះថា បុណ្យ ដោយអត្តថា មានខ្យល់ដង្ហើមដូច្នោះជាដើម ។ លោកអាចារ្យ កាលនឹងសម្តែងថា សេចក្តីនោះត្រឹមតែជាមតិ (ការយល់ឃើញ) របស់អាចារ្យ ទាំងនោះ ដូច្នោះទើបពោលថា មេត្តាដែលផ្សាយទៅដោយមិនមានព្រំដែន ក៏នឹងត្រូវ ខុសដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះត្រូវដល់នូវភាពជាយ៉ាងនេះថា ពួកខ្លះជា សត្វ ពួកខ្លះជាបុណ្យ ពួកខ្លះជាបុគ្គលដូច្នោះទៅ ។ ពាក្យថា កុំកាន់យកអត្តន័យ យ៉ាងនោះ គឺ កុំបានកាន់យកអត្តន័យយ៉ាងនេះថា សំពូថា សត្តា ជាដើម ជា សប្បទេសវិស័យ (មានសត្វមួយចំណែកជាវិស័យ) អធិប្បាយថា គួរកាន់យក អត្តន័យយ៉ាងនេះថា ជានិប្បទេសវិស័យ (មានសត្វ មិនមានចំណែកសល់ជា វិស័យ) ដោយន័យដូចពោលហើយពីមុន ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ឥមេសុ ជាដើម ។

ពីរបទថា បញ្ចសុ អាការេសុ គឺ ក្នុងអាការនៃការវនា ៥ យ៉ាងដែលមក ហើយក្នុងព្រះបាលីដោយពាក្យថា សព្វេ សត្តា ជាដើម ។ បទថា អញ្ញតវរសេន គឺ ដោយអំណាចនៃអាការយ៉ាងណានីមួយ ។

ឥឡូវនេះ លោកអាចារ្យបំណងនឹងកំណត់សម្តែងអប្បនាគ្នាអាការនៃការវិនា
 ២២ អាការ (អនោធិសោផរណា ៥ អាការ , ឱធិសោផរណា ៧ អាការ ,
 ទិសាផរណា ១០ អាការ) ទើបពោលថា ក្នុងបណ្តាបទទាំងនោះ ដូច្នោះជាដើម ។
 ពាក្យថា វៀរចាកព្យាបាទ មានន័យថា វៀរចាកព្យាបាទ គឺទោមនស្ស ។ ពាក្យថា
 ព្រោះដូច្នោះ មានសេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលការចែកអប្បនា រមែងមានបានដោយ
 ត្រឹមតែចែកអាការ តាមដែលពោលហើយតែម្យ៉ាងក៏ទេ ។ ពាក្យថា ក្នុងបណ្តា
 បទទាំងឡាយនេះ គឺ សូម្បីក្នុងកោដ្ឋាស (ចំណែក , ភាគ) ទាំងឡាយ មាន
 ពាក្យថា សព្វេ សត្តា អវេរា ហោន្ត ជាដើម ។ ពាក្យថា បទណាៗ ប្រាកដ
 ច្បាស់ មានសេចក្តីថា ក្នុងវគ្គខាងដើម ព្រះយោគីត្រូវកាន់យកសព្វក្នុងទីនោះៗ
 ធ្វើមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចនៃកោដ្ឋាសច្រើនកោដ្ឋាសក៏ពិត សូម្បីយ៉ាង
 នោះក្នុងខណៈដែលការវិនាសម្រេចបទ (ឬ កោដ្ឋាស) ណា ក្នុងបណ្តាបទទាំង
 នោះ ជាធម្មជាតិដែលប្រាកដច្បាស់ល្អ ព្រោះភាពដែលស្ងាត់ជំនាញក្រែលែង ,
 អប្បនាក៏រមែងមានដោយអំណាចនៃបទនោះ , សេចក្តីនេះក៏ដូចក្នុងអាការ ៣២ ។
 តែមានសេចក្តីផ្សេងគ្នា ចំពោះសេចក្តីនេះប៉ុណ្ណោះ គឺ ក្នុងអាការ ៣២ នោះ
 អារម្មណ៍ជាធម្មជាតិដែលប្រាកដច្បាស់ , ចំណែកក្នុងកម្មដ្ឋាននេះ អាការនៃការវិនា
 ជាធម្មជាតិដែលប្រាកដច្បាស់ ។ បទថា ចតុន្នំ គឺ មានអាការនីមួយៗ ៤ អប្បនា។
 ព្រោះថា ជាពាក្យដែលលោកសម្តែងខ្លះៗ ដោយការលុបពាក្យដែលត្រូវនិយាយ
 ដដែលៗ ចេញ ។ សូម្បីក្នុងបទដ៏សេសក៏មានន័យនេះ ។

ឈ្មោះថា លោកពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងភេទ ក៏ព្រោះភាពដែលសត្វ
 មានភេទជាស្រ្តី ឬ ប្រុសទាំងនោះមានដោយច្រើន ។ ការផ្សាយទៅដែលលោក

ធ្វើទុកជាលំដាប់ទី ៣ (ដែលថាបានអប្បនា ៤៨០) សង្គ្រោះដោយទុក្ខដំបូង (គឺ ស្ត្រីនិងបុរស) បានក៏ពិត , សូម្បីយ៉ាងនោះ ក៏សង្គ្រោះចូលក្នុងទុក្ខទី ២ (ព្រះអរិយៈ និង អ្នកមិនមែនព្រះអរិយៈ) និង ដោយតិកៈ (ទេវតា មនុស្ស និង វិនិបុតិកៈ) បានផងដែរ ។

ពាក្យថា **អប្បនា** ទាំងអស់ដោយប្រការដែលពោលហើយនេះ គឺ អប្បនា ទាំងអស់តាមប្រការដែលពោលហើយយ៉ាងនេះថា អប្បនា ២០ ក្នុងការផ្សាយទៅ ដោយមិនមានព្រំដែន , អប្បនា ២៨ ក្នុងការផ្សាយទៅដោយមានព្រំដែន និង អប្បនា ៤៨០ ក្នុងការផ្សាយទៅក្នុងទិស ដូច្នោះ ។ កាលសម្តែងខែនបុរសកលិន្តនេះ ត្រូវបញ្ចាំងដល់ **សត** ស័ព្ទ (ប្រែថា ១០០) ។

(ចប់ មហាដីកា)

អធិប្បាយ អត្ថនៃមេត្តានិសង្ស

ព្រះយោគាវចរនេះកាលចម្រើនមេត្តាចេតោវិមុត្តិតាមផ្លូវអប្បនាទាំងនោះ ផ្លូវណានីមួយ ដូចពោលមកដូច្នោះហើយ រមែងបានអានិសង្ស ១១ ប្រការ ដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកដោយន័យថា អ្នកចម្រើនមេត្តាចេតោវិមុត្តិ រមែងដេកជាសុខ ដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងអានិសង្ស ១១ នោះ មាតិកាថា ដេកលក់ជាសុខ មានអធិប្បាយថា ជនទាំងឡាយក្រៅអំពីនោះ (ដែលមិនបានមេត្តាចេតោវិមុត្តិ) រមែងដេកលក់ បម្រះកាយទៅមក និងស្រមុកមើលទៅដូចជាទុក្ខ យ៉ាងណា លោកដែលបានមេត្តា

ចេតោវិមុត្តិ ដេកលក់យ៉ាងនោះក៏ទេ រមែងដេកលក់ជាសប្បាយ សូម្បីលក់ស្និទ្ធ
ហើយ ក៏ដូចចូលសមាបត្តិ ។

មាតិកាថា ក្រាក់ជាសុខ មានអធិប្បាយថា ជនទាំងឡាយដទៃ ក្រាក់ឡើងធ្វើ
សំឡេងធ្ងរ ពត់កាយរមៀលទៅមក មើលទៅជាទុក្ខយ៉ាងណា លោកដែលបាន
មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ក្រាក់យ៉ាងនោះក៏ទេ រមែងក្រាក់ជាសប្បាយ គឺ មិនមានវិការ
(អាការខុសប្លែក) ដូចផ្កាយក្រព្រះដូច្នោះ ។

ប្រការថា មិនយល់សុបិនអាក្រក់ អធិប្បាយថា លោកដែលបានមេត្តាចេតោ
វិមុត្តិនោះ សូម្បីយល់សុបិន ក៏យល់សុបិនឃើញតែនិមិត្តដែលល្អ ដូចជាថា
កំពុងថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ ដូចជាកំពុងធ្វើការបូជា និងដូចជាកំពុងស្តាប់ធម៌ ចំណែក
ជនទាំងឡាយដទៃ យល់សុបិនឃើញខ្លួនដូចជាត្រូវពួកចោរហ៊ុមព័ទ្ធ ដូចជាត្រូវហ្មួន
សត្វកាចធ្វើអន្តរាយ និងដូចជាកំពុងធ្លាក់ជ្រោះយ៉ាងណា លោកអ្នកបានមេត្តាចេតោ
វិមុត្តិយល់សុបិនអាក្រក់យ៉ាងនោះក៏ទេ ។

ប្រការថា ជាទីស្រឡាញ់របស់មនុស្សទាំងឡាយ គឺថា ជាទីស្រឡាញ់ ជាទី
ពេញចិត្តរបស់មនុស្សទាំងឡាយ ហាក់បីដូចកម្រងគងដែលពាក់នៅព្នងដីក និង
បីដូចកម្រងផ្កាដែលប្រដាប់ទុកលើក្បាលដូច្នោះ ។

ប្រការថា ជាទីស្រឡាញ់របស់អមនុស្សទាំងឡាយ គឺថា បុគ្គលចម្រើន
មេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះ ជាទីស្រឡាញ់របស់មនុស្សទាំងឡាយ យ៉ាងណា ក៏រមែងជា
ទីស្រឡាញ់របស់អមនុស្សទាំងឡាយ ក៏ដូច្នោះ ដូចព្រះវិសាខត្ថេរ ។

រឿងព្រះវិសាខត្ថេរ

បានឮថា ព្រះវិសាខត្ថេរនោះ (កាលជាគ្រហស្ថ) ជាកុដ្ឋម្នាក់នៅក្នុងក្រុង បាដលីបុត្ត លោកនៅក្នុងក្រុងនោះឯង បានឮដំណឹងថា តម្កបណ្ឌិទ្ធិប (គឺ កោះ លង្កា) ប្រដាប់ទៅដោយជួរព្រះចេតិយ រុងរឿងដោយសំពត់កាសាវៈក្នុងទ្វីបនោះ នរណាៗក៏អាចអង្គុយ ឬដេកបានក្នុងទីគ្រប់កន្លែងដែលខ្លួនប្រាថ្នា សប្បាយទាំងពួង គឺ ឧត្តជាទីសប្បាយ សេនាសនៈជាទីសប្បាយបុគ្គលជាទីសប្បាយធម្មស្សវនៈជាទី សប្បាយរកបានងាយ ក្នុងទ្វីបនោះ ដូច្នោះ លោកទើបប្រគល់កោតទ្រព្យរបស់ខ្លួន ឲ្យដល់បុត្រ និងភរិយាអស់ , ខ្លួនឯងមាន ១ កហាបណៈ ចង់វេចទុកត្រង់ដោយ សំពត់ប៉ុណ្ណោះ ចេញអំពីផ្ទះទៅ រង់ចាំទុកត្រង់មាត់ច្រាំងទន្លេ ១ ខែ និងព្រោះជា បុគ្គលឆ្ងាតក្នុង (ជំនួញ) លោកទិញរបស់មុខជំនួញត្រង់ច្រកនេះទៅលក់ត្រង់ នោះ ដោយកាលក្នុងរវាងដែលរង់ចាំទុក ១ ខែនោះឯង អាចរកទ្រព្យបាន ១០០០ កហាបណៈ ដោយការលក់ដូរតាមធម៌ លោកមកដល់មហាវិហារ គឺក្នុងកោះលង្កា ដោយលំដាប់ ហើយសូមបញ្ជូន កាលភិក្ខុទាំងឡាយនាំលោកទៅកាន់សីមាដើម្បី បញ្ជូនលោកធ្វើថង់ប្រាក់ ១០០០ កហាបណៈនោះ ធ្លាក់ចុះត្រង់ផែនដីតាមចន្លោះ ដោយសំពត់ ហើយកាលភិក្ខុ ទាំងឡាយសួរថា នុ៎ះជាអ្វី លោកប្រាប់ថា កហាបណៈ ១០០០ លោកម្ចាស់ ភិក្ខុទាំងឡាយជាសំពត្រឿនថា នៃឧបាសក តាំង អំពីកាលដែលបញ្ជូនហើយទៅ លោកនឹងចាត់ការមិនបាន លោកចូរចាត់ការវាចេញ ឥឡូវនេះឯង ដូច្នោះ លោកទើបប្រកាសថា “ មនុស្សទាំងឡាយ អ្នកមកកាន់ស្ថាន ទីនាយវិសាខបញ្ជូន កុំមានដៃទេ ត្រឡប់ទៅវិញឡើយ ហើយស្រាយថង់រោយ ទានកហាបណៈក្នុងវង់សីមាហើយ ទើបបញ្ជូន ឧបសម្បទា ” ។ លោកនៅរហូត

មានវស្សាគ្រប់ ៥ ហើយ រៀនធ្វើមាតិកា ២ មាតិកា ឲ្យស្ងាត់ហើយ បវារណា ចេញវស្សា ហើយរៀនយកកម្មដ្ឋានដែលជាទិសប្បាយដល់ខ្លួន រួចត្រាច់ទៅបំពេញ វត្តស្មោះស្មើគ្នា ទៅក្នុងវិហារណានីមួយៗ ៤ ខែ ។

ព្រះវិសាខត្តេរនោះត្រាច់បំពេញវត្តទៅយ៉ាងនោះ ថ្ងៃមួយ ឈរនៅក្នុង កណ្តាលព្រៃ ពិចារណាពិនិត្យពិច័យមើលគុណធម៌របស់ខ្លួនទៅ និងបន្លឺសំឡេងឲ្យ ប្រាកដទុក ទើបបានពោលសេចក្តីនេះថា ខ្ញុំព្រះករុណាបួសមកដោយកាលប៉ុណ្ណា និងមកក្នុងទីនេះដោយកាលប៉ុណ្ណា ក្នុងរវាងកាលប៉ុណ្ណោះនេះ ការខុសរបស់ខ្ញុំ ព្រះករុណាមិនមានឡើយ ឱ ! ជាលោកពិតហ្ន៎ លោកនិរទុក្ខទាំងឡាយ ។

លោកកំពុងនិមន្តទៅចិត្តលបពិតវិហារ ដល់ផ្លូវបែកជា ២ ក៏ឈប់ គិតថា ផ្លូវនោះ ឬផ្លូវនេះហ្ន៎ កាលនោះទេវតាដែលអាស្រ័យនៅត្រង់ភ្នំ លាតដៃចង្អុលឲ្យ លោកថា នុ៎ះផ្លូវ ។ លោកនៅត្រង់ចិត្តលបពិត ៤ ខែ ហើយគិតថា នឹងទៅក្នុង ពេលព្រឹក ហើយ (ចូល) សិន ទេវតាដែលអាស្រ័យនៅត្រង់ដើមមណិលត្រង់ ក្បាលទើបត្រូវមកអង្គុយយំនៅត្រង់ក្បាលជណ្តើរ ព្រះថេរៈសួរថា នរណានុ៎ះ ?

ខ្ញុំព្រះករុណាល្មោះ មណិលិយា លោកម្ចាស់ ។
យំធ្វើអ្វី ?

ទាក់ទងនឹងការទៅរបស់លោក ។

កាលអាត្មាមកនៅទីនេះ មានគុណអ្វីដល់លោកទាំងឡាយ ?

ករុណា បើលោកម្ចាស់នៅទីនេះ ពួកអមនុស្សមានមេត្តាគ្នានិងគ្នា ទីនេះ កាលលោកម្ចាស់ទៅបាត់ គេទាំងឡាយក៏នឹងបង្កការល្មោះគ្នា ពោលពាក្យទ្រគោះ ដល់គ្នានិងគ្នា ។

ព្រះថេរៈទើបថា បើកាលអាត្មានៅទីនេះ ភាពជាសុកកើតមានដល់លោក
ទាំងឡាយសោត ក៏រាប់ជាការល្អ ហើយនៅត្រង់ចិត្តលបពិតនោះទៀត ៤ ខែ
ហើយញ៉ាំងគមនចិត្ត (ការគិតនឹងទៅ) ឲ្យកើតឡើងដូចដើមទៀត ខាងទេវតា
ក៏មកស្រែកយំដូច្នោះទៀតដោយឧបាយនោះ ព្រះថេរៈនៅទីនោះ រហូតបរិនិព្វានទៅ
ក្នុងទីនោះឯង ភិក្ខុដែលមានមេត្តាជាវិហារធម៌ រមែងជាទីស្រឡាញ់របស់អមនុស្ស
ទាំងឡាយ ដូច្នោះ ។

មាតិកាថា ទេវតារក្សា គឺទេវតាទាំងឡាយរមែងរក្សាអ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌
ដូចមាតាបិតាទាំងឡាយរក្សាបុត្រ ដូច្នោះ ។

ប្រការថា ភ្លើងក្តី ថ្នាំពិសក្តី សស្រ្តាក្តី មិនបំពារបំពានគេ អធិប្បាយថា
ភ្លើងវិញក៏មិនរោលរាល គឺមិនចូលក្នុងរាងកាយរបស់អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ ដូច
ភ្លើងមិនចូលក្នុងរាងកាយរបស់ឧត្តរាឧបាសិកា ដូច្នោះ ពិសវិញក៏មិនជ្រាប គឺមិនចូល
ក្នុងរាងកាយរបស់អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ ដូចពិសមិនចូលក្នុងរាងកាយរបស់ព្រះ
ចូឡសិវត្ថេរ អ្នកសូធួសំយុត្តនិកាយ ដូច្នោះ សស្រ្តាវិញក៏មិនបំពាន គឺមិនចូលក្នុង
រាងកាយរបស់អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ ដូចសស្រ្តាមិនចូលក្នុងរាងកាយរបស់
សង្កិច្ចសាមណេរ ដូច្នោះ មានអធិប្បាយថា ភ្លើងក្តី ពិសក្តី សស្រ្តាក្តី រមែងមិន
ធ្វើរាងកាយរបស់លោកអ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌នោះឲ្យកម្រើកបាន ក្នុងសេចក្តីនេះ
បណ្ឌិតទាំងឡាយពោលរឿងមេត្តា (ជានិទស្សនៈ) ខ្លះក៏បាន ។

មានរឿងនិទានថា មេត្តា ១ ឈរបញ្ចេញក្បួនរាង (ធារទឹកដោះ) ឲ្យ
ដល់កូនគោ ។ ព្រានម្នាក់គិតនឹងចាក់វា ទើបងាល់ពែងដងវែងពួយទៅ លំពែង
នោះទៅដល់សរីរៈមេត្តានោះ ក៏ហើរទៅដូចស្លឹកត្នោត ចូលមិនដល់ នេះដោយកម្លាំង

ឧបចារសមាធិក៏ទេ ដោយកម្លាំងអប្បនាសមាធិក៏ទេ តែដោយភាពដែលមេត្តានោះ មានចិត្តស្រឡាញ់ជាកម្លាំងក្នុងកូនគោនោះប៉ុណ្ណោះ មេត្តាមានអានុភាពច្រើនដូច្នោះ ឯង ។

ប្រការថា ចិត្តតាំងមាំហ័ស គឺ ចិត្តរបស់អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ រមែង ជាសមាធិបានហ័សតែម្តង ការយឺតយូរនៃសមាធិចិត្តនោះមិនមាន ។

ប្រការថា ទឹកមុខជូរជង គឺ ប្រការមួយ មុខរបស់អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ នោះ រមែងមានទឹកមុខជូរជង ដូចក្បាលត្នោតទុំ ដែលទើបតែជ្រុះអំពីទងដូច្នោះ ។

ប្រការថា មិនវង្វែងក្នុងកាលធ្វើកាលកិរិយា មានសេចក្តីថា ដែលបាន ឈ្មោះថា សម្មោហមរណៈ (ការវង្វែងក្នុងកាលស្លាប់) របស់អ្នកមានមេត្តាជា វិហារធម៌ រមែងមិនមាន លោកជាអ្នកមិនវង្វែងក្នុងកាលធ្វើកាលកិរិយា ដូចជាដេក លក់ទៅដូច្នោះ ។

ប្រការថា កាលនៅមិនទាន់សម្រេចគុណធម៌ដ៏ក្រៃលែងជាង...នោះ មាន សេចក្តីថា ប្រការ ១ អ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌នោះ កាលមិនអាចសម្រេចព្រះ អរហត្ត ដែលជាគុណក្រៃលែងជាងមេត្តាសមាបត្តិ ឃ្នាតចាកភពនេះហើយ រមែង ចូលដល់ព្រហ្មលោក ដូចជា លក់ហើយក្រាក់ឡើង ដូច្នោះ ។

(នេះជាកថា យ៉ាងពិស្តារក្នុងការចម្រើនមេត្តា)

មហាជីកា

លោកអាចារ្យកាលសម្តែងការចម្រើនមេត្តាយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះបំណង សម្តែងអានិសង្សទាំងឡាយក្នុងការចម្រើនមេត្តានោះ ទើបផ្តើមពាក្យថា ឥតិ ដូច្នោះ

ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា ជនដ៏សេស បានដល់ បុគ្គលដែលមិន បានមេត្តាចេតោវិមុត្តិ ។ ពាក្យថា បម្រះ គឺមិនដេកផ្អៀងខាងស្តាំតែម្យ៉ាង ប្រែប្រួល ទៅគ្រប់ខាង ។ បទថា កាកច្ចុមាណា (ស្រមុក) គឺ ធ្វើសំឡេងខុសប្លែក ដោយ ទាក់ទងនឹងខ្យល់ដង្ហើមយូរ ក្នុងពាក្យថា លក់ជាសុខនេះ ឈ្មោះថា សុបនា (ការ លក់) មាន ២ យ៉ាង គឺ ការលក់ដែលមានលក្ខណៈប្រាសខ្លួនចុះទៅខាងលើទី ដេកតែម្យ៉ាង , ការលក់ដែលមានលក្ខណៈជាការប្រព្រឹត្តទៅនៃកវ័ន្ត ដែលមិន លាយឡំដោយចិត្ត (វិចិត្ត) ទាំងឡាយដែលសម្រេចដោយកិរិយាម្យ៉ាង ។ ក្នុង សុបនា ២ យ៉ាងនោះ ព្រះយោគីនេះ ឈ្មោះថា រមែនលក់ជាសុខ សូម្បីដោយការ លក់ទាំងពីរយ៉ាងនោះឯង ។ ព្រោះហេតុដែលដេកសន្សឹមៗ រួមអវយវៈតូចធំដេកនៅ ដោយអាការដែលគួរជ្រះថ្លា សូម្បីក្នុងវេលាដែលឈានចុះកាន់ការលក់ ក៏ដូចកំពុង ចូលឈានដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មិនលក់ដូចគ្នា នោះ ដូច្នោះជាដើម ។

ព្រោះជនពួកដទៃលក់ដូចជាទុក្ខ មិនបានសេចក្តីសុខក្នុងវេលាដែលលក់នោះឯង ក្នុងវេលាដែលភ្ញាក់ឡើងទើបមានការដកដង្ហើមធំ ការពត់កាយ និងការប្រមៀលខ្លួន ទៅខាងនោះខាងនេះ ព្រោះការចុករោយនៃរាងកាយ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ដកដង្ហើមធំ ពត់កាយ បម្រះននៀល ឈ្មោះថា រមែនភ្ញាក់ជាទុក្ខ ដូច្នោះ ។ ក៏ព្រះយោគីអង្គនេះ ព្រោះភាពដែលលក់បានយ៉ាងជាសុខ ទើបភ្ញាក់ឡើង ជាអ្នកប្រាសចាកការដកដង្ហើមធំ ព្រោះមិនមានការចុកស្រពន់នៃរាងកាយ ។ ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មិនភ្ញាក់ដូចគ្នានោះជាដើម ។ ម្យ៉ាងឈ្មោះថា មានការភ្ញាក់ជាសុខ ក៏ដោយមិនមានអាការខុសប្លែកនៃរាងកាយ ព្រោះហេតុនោះ

លោកទើបពោលថា រមែងភ្ញាក់ជាសុខ គឺ រកអាការខុសប្លែកមិនបាន ដូច្នោះ ។

ដោយពាក្យថា រមែងយល់សុបិនឃើញតែវត្ថុដែលល្អស្អាតប៉ុណ្ណោះ នេះ
លោកអាចារ្យពោលទុក ព្រោះធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា សម្រាប់ព្រះយោគីអង្គនេះ រមែង
មានតែការយល់សុបិនល្អប៉ុណ្ណោះ ដោយទាក់ទងជាអារម្មណ៍ល្អៗ ដែលធ្លាប់សោយ
និង ដោយទាក់ទងនឹងការបណ្តាលចិត្តនៃទេវតា មិនមានការយល់សុបិនអាក្រក់
ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ដូចជាថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ
ដូច្នោះជាដើម ។ ម្យ៉ាងព្រះយោគីនេះ គប្បីមានការយល់សុបិនល្អច្រើនយ៉ាង សូម្បី
ដែលមានការកម្រើកនៃធាតុជាហេតុនោះឯង ព្រោះដោយច្រើន រូបដែលកើតអំពី
ឧតុ និងអាហារ សឹងជារឿងការកម្រើកនៃធាតុ មានការបណ្តោយតាមរូបដែល
កើតអំពីចិត្ត ។

ពាក្យថា ដូចជាកម្រងគង់ដែលពាក់នៅព្នងដីក អាចារ្យព្រះខ្លះពោល
អធិប្បាយថា ដូចជាកម្រងកែវមុក្តាដែលគេក្រងទុកសំយុងនៅត្រង់ទ្រូង ។ ក៏គប្បី
ជាការដែលថា ពាក្យនោះលោកពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងខ្សែកម្រងសរសៃ ១
តែថា កម្រងកែវមុក្តាដែលជាចង្កោមខ្សែកម្រងច្រើនសរសៃដែលសំយុងចុះមកចាប់
អំពីបរិវេណស្មារហូតដល់បរិវេណចង្កេះផ្នែកខាងក្រោម ក៏ឈ្មោះថា ជាកម្រងកែវ
មុក្តាដែលក្រងទុកត្រង់ទ្រូងដូចគ្នា ។

បទថា តត្ថវ ប្រែថា នៅក្រុងបាដលីបុត្តនោះៗ ឯង ។ ឈ្មោះថា អាចនឹង
អង្គុយ ឬដេក ក៏ព្រោះភាពជាប្រទេសដែលផុតភ័យ និង ព្រោះភាពដែលស្ថានទី
នោះៗ គួរមនោរម ។

កំណូចសំពត់នោះឯងឈ្មោះថា ជាយថ្នក់ បានដល់ កំណូចសំពត់ត្រង់ជាយ

បំផុតនៃសំពត់ ។

ពាក្យថា **សមវត្តវាស** បានដល់ ការនៅដែលមានការប្រព្រឹត្តវត្តបានស្មើគ្នា ក្នុងវិហារនោះៗ ។ ឮមកថា ក្នុងវិហារតែមួយកន្លែងដែលលោកចូលទៅ ព្រះថេរៈ មិនបានគិតថា ក្នុងវិហារនេះ យើងជាក្លៀង ក្នុងវិហារនោះៗ លោកនៅធ្វើវត្តដែល ខ្លួនគួរធ្វើឲ្យបរិបូណ៌តាមសមគួរនោះឯង ។ ចំណែកអាចារ្យមួយពួកទៀតពោលថា បានដល់ ការនៅដោយវិហារធម៌ គឺមេត្តាដែលប្រព្រឹត្តទៅស្មើគ្នាក្នុងសត្វទាំងឡាយ ទាំងពួង ។ ពិតណាស់ ព្រះថេរៈអង្គនេះជាអ្នកមានមេត្តាជាវិហារធម៌ ទាំងក្នុង កាលមុន ទាំងក្នុងខាងក្រោយអំពីការសម្រេចព្រះអរហត្ត ។

ពាក្យថា **ឈរនៅកណ្តាលព្រៃ** មាននិទានថា ព្រះថេរៈអ្នកប្រព្រឹត្តដោយ អំណាចការនៅដែលមានការប្រព្រឹត្តវត្តបានស្មើគ្នាយ៉ាងនោះ ថ្ងៃមួយ ជួបព្រៃជាទី មនោរមមួយកន្លែង ទើបចូលសមាបត្តិក្នុងទីនោះ ក្បែរគល់ឈើមួយកន្លែងចេញចាក ឈាននោះតាមវេលាដែលបានកំណត់ទុក កាលនឹងឧទានដោយបីតិ និងសោមនស្ស ដែលមានការនឹកដល់គុណរបស់ខ្លួនជាហេតុ ទើបបានពោលគាថាថា ខ្ញុំព្រះករុណា ឧបសម្បទាហើយអស់កាលត្រឹមណាដូច្នោះ ។ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងសេចក្តី ដែលពោលនោះ ទើបលើកគាថាដំបូងថា ឈរនៅកណ្តាលព្រៃដូច្នោះ ។ ក្នុងបាវៈ គាថាទាំងនោះ ពាក្យថា **កាលនឹងបន្ទីសំឡេង** គឺកាលនឹងបន្ទីសំឡេងដូចសំឡេង ដែលរាជសីហ៍បន្ទី ។ ពាក្យថា **កាលស្វែងរកគុណរបស់ខ្លួន** បានដល់ ស្វែងរក គឺពិចារណាការកើតឡើងនៃគុណរបស់ខ្លួន ។

ជនទាំងឡាយរមែងហៅទេវតាដើមឈើនោះថា **មណិលិយទេវតា** ព្រោះភាព ជាទេវតាដែលអាស្រ័យនៅត្រង់ដើមមណិល ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីទេវតាដើមឈើនោះ

ក៏ពោលថា លោកដ៏ចម្រើន ខ្ញុំព្រះករុណាមណិលិយទេវតា ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ ពួកវាទេវតាទាំងឡាយ ដោយច្រើនមានឈ្មោះហៅ ដោយអំណាចដើមឈើដែល ជាទីលំនៅ ដូចជាឈ្មោះហៅថា ផន្ទទេវតា (ទេវតាដែលអាស្រ័យនៅត្រង់ដើម ផន្ទ) ជាដើម ។ បទថា តត្ថវ ប្រែថា ក្នុងចិត្តលបពិតនោះៗ ឯង ។

ដោយពាក្យថា ព្រោះភាពដែលមានចិត្តស្រឡាញ់យ៉ាងមានកម្លាំង នេះលោក សម្តែងថា សូម្បីព្រោះហេតុត្រឹមតែមានចិត្តស្រឡាញ់យ៉ាងមានកម្លាំង សស្ត្រា ក៏ ហៀតហៀនមិនបាន នឹងពោលថ្វីដល់មេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះ ។

ពាក្យថា ចិត្តរមែងតាំងមាំបានរហ័សនោះឯង មានសេចក្តីថា ឈ្មោះថា ចិត្ត រមែងតាំងមាំបានរហ័សនោះឯង ព្រោះព្យាបាទរបស់បុគ្គលដែលមានឈាន វិនាស ដោយធម៌ជាសត្រូវខ្លះៗ ត្រូវដកចោលហើយឲ្យនៅក្នុងទីឆ្ងាយ ។ អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា ព្រោះអាសវៈទាំងឡាយអស់ទៅ ។ ពាក្យដ៏សេសសប្បីយល់ងាយហើយ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងសេចក្តីនេះ អានិសង្សទាំងឡាយ មានដេកលក់ជាសុខជាដើម រមែង មានដល់បុគ្គលសម្រេចឈាន ដោយអំណាចនៃកម្មដ្ឋានដទៃអំពីកម្មដ្ឋាននេះ ដូច ដែលលោកពោលទុកថា :

មុនីទាំងឡាយ ដែលមានចិត្តតាំងមាំល្អក្នុងខាងក្នុង រមែងដេកលក់ជាសុខ សារីកទាំងឡាយរបស់ព្រះគោតមរមែងក្រាក់ជាសុខអស់កាលជានិច្ច ដូច្នោះ ។

ជាដើមក៏ពិត សូម្បីយ៉ាងនោះ អានិសង្សទាំងនេះ សម្រាប់ព្រះយោគីដែល បានព្រហ្មវិហារ រមែងបានមិនមានសល់ ព្រោះភាពដែលព្រហ្មវិហារទាំងឡាយ ជា សត្រូវដោយត្រង់របស់ព្យាបាទជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះៗ ឯង លោកទើបពោល ទុកថា ម្នាលលោកដ៏មានអាយុទាំងឡាយ មេត្តាចេតោវិមុត្តិនេះ ជាហេតុរលាស់

ចេញចាកព្យាបាទជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត សត្វទាំងឡាយ មានការដេកលក់ជាទុក្ខ
ជាដើម ក៏ដោយអំណាចនៃព្យាបាទជាដើម ព្រោះហេតុនោះ កាលព្រហ្មវិហារ
ទាំងឡាយ ដែលជាបដិបក្ខចំពោះព្យាបាទជាដើមនោះ សម្រេចហើយ អានិសង្ស
ទាំងឡាយ មានការដេកលក់ជាសុខជាដើម ក៏ដូចជានៅក្នុងដៃហើយផងដែរ ។

(ចប់ មហាដីកា)

(ការអធិប្បាយ មេត្តាព្រហ្មវិហារ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

ករុណាព្រហ្មវិហារ

រីឯព្រះយោគាវចរដែលប្រាថ្នានឹងចម្រើនករុណាព្រហ្មវិហារ គប្បីពិចារណាឲ្យឃើញទោសនៃការមិនមានករុណា និងអាទិសង្សរបស់ករុណាហើយ ទើបផ្ដើមចម្រើនករុណាព្រហ្មវិហារតទៅ កាលនឹងផ្ដើមចម្រើនករុណាព្រហ្មវិហារនោះ មិនគួរផ្ដើមក្នុងបុគ្គលដែលជាទោសដល់ការវិនា មានបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមមុនឡើយ ព្រោះបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ក៏តាំងនៅក្នុងស្ថាននៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់នោះឯង ជាទីតាំងនៃករុណាក៏ទេ បុគ្គលជាសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែងវិញ ក៏តាំងនៅក្នុងឋាននៃសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង បុគ្គលកណ្តាលៗ ក៏តាំងនៅក្នុងឋាននៃបុគ្គលកណ្តាលៗ បុគ្គលដែលមិនស្រឡាញ់ ក៏តាំងនៅក្នុងឋាននៃបុគ្គលមិនស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាសត្រូវ ក៏តាំងនៅក្នុងឋាននៃបុគ្គលជាសត្រូវដែល (ទាំងអស់នេះ មិនមែនជាទីតាំងនៃករុណា) ចំណែកបុគ្គលដែលមានភេទផ្សេងគ្នានឹងបុគ្គលដែលធ្វើកាលកិរិយាហើយ ក៏មិនមែនជាដែន (ដែលគួរផ្សាយករុណាទៅ) ឡើយ តែព្រោះពោលទុកក្នុងវិក័ត្តថា ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុមានចិត្តសហគតៈដោយករុណាផ្សាយទៅកាន់ទិស ១ ដូចម្តេច គឺភិក្ខុមានករុណាផ្សាយទៅកាន់សត្វទាំងពួង ដូចជាឃើញបុគ្គលម្នាក់ ដែលជាជនលំបាកតោកយ៉ាកហើយ គប្បីអាណិត ព្រោះដូច្នោះ មុនដំបូង ព្រះយោគាវចរបានជួបបរណាត្រឹមតែម្នាក់ដែលគួរអាណិត គឺ មានរាងកាយគួរខ្លើម ដល់នូវភាពលំបាកពេញបន្ទុក តោកយ៉ាកសែនលំបាក ជាបុគ្គលកំព្រា ថែមទាំងដៃ និងជើងកំបុត ដេកនៅត្រង់សាលាជនអនាថា ដាក់អំបែងសុំទានទុកខាងមុខ មានពួកជង្គុវចេញអំពីដៃ និងជើង ធ្វើសំឡេងច្រូចច្រា គប្បីញ៉ាំងករុណាឲ្យប្រព្រឹត្តទៅថា សត្វនេះដល់នូវសេចក្តីទុក្ខលំបាកហ្ន៎ ធ្វើម្តេចហ្ន៎

គេនឹងផុតចាកទុក្ខបាន ។

បើមិនបានជនទុគ៌ិតដូចនោះជាអារម្មណ៍សូម្បីបុគ្គលដែលមានសេចក្តីសុខ តែ
 កំពុងធ្វើបាប គប្បីចម្រើនករុណាបាន ដោយប្រៀបនឹងចោរដែលគេត្រូវសម្លាប់មុន
 សួរថា ប្រៀបដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ប្រៀបដូចរាជបុរសទាំងឡាយចង់ចោរ ដែល
 ចាប់បានព្រមទាំងរបស់ ដោយព្រះរាជបញ្ជាថា ចូរសម្លាប់វាចោល ឲ្យប្រហារ ឬ
 វាយ ១០០ រំពាត់ គ្រប់ៗ ទីផ្លូវបែកជា ៤ នាំទៅកាន់ផ្លូវត្រឡែងកែង ជនទាំងឡាយ
 អាណិតវា ឲ្យរបស់ទំពាខ្លះ ឲ្យរបស់ស៊ីខ្លះ ផ្កាឈើ គ្រឿងក្រអូប គ្រឿងលាប
 និងស្នាម្លូខ្លះដល់វា វាទំពា និងស៊ីរបស់ទាំងនោះទៅ មើលទៅហាក់បីដូចមានសេចក្តី
 សុខដល់ព្រមដោយកោគៈក៏ពិតណាស់ សូម្បីយ៉ាងនោះ នរណាក៏មិនបានសម្គាល់
 ឃើញវាថា ចោរនេះជាអ្នកមានសេចក្តីសុខ មានកោគៈច្រើនហ្ន៎ ដូច្នោះឡើយ ដែល
 ពិត មនុស្សម្នាក់គេករុណាវាថា បុគ្គលគួរអាណិតនេះនឹងស្លាប់ឥឡូវនេះឯង ព្រោះវា
 ឈានជើងទៅមួយជំហានៗ វាក៏ខិតចូលទៅរកសេចក្តីស្លាប់គ្រប់ជំហានដោយជើង
 ខាងនោះៗ ដូច្នោះ យ៉ាងណាក្តី សូម្បីបុគ្គលដែលមានសេចក្តីសុខ តែកំពុងធ្វើបាប
 កិក្ខុដែលបំពេញករុណាកម្មដ្ឋាន ក៏គប្បីផ្សាយករុណាបានយ៉ាងនេះថា បុគ្គលគួរ
 អាណិតនេះក្នុងកាលឥឡូវនេះ ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ រៀបចំសុខវត្ថុទុកយ៉ាងល្អ
 បរិភោគភោគៈក៏ពិត តែគេនឹងត្រូវបានសោយទុក្ខទោមនស្សមិនមែនតិចក្នុងអបាយ
 ទាំងឡាយមិនយូរឡើយ ព្រោះមិនមានកល្យាណកម្មដែលបានធ្វើទុក ដោយទ្វារ
 ទាំង ៣ សូម្បីតែទ្វារ ១ ដូច្នោះ ដូច្នោះដូចគ្នា កាលករុណាបុគ្គល (ដែលមានសេចក្តី
 សុខ តែកំពុងធ្វើបាប) នោះបានយ៉ាងនេះហើយ តពីនោះទៅ ទើបញ្ចាំងករុណាឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅ ដោយលំដាប់ គឺ ក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ , តអំពីនោះ ក្នុង

បុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ , តអំពីនោះ ក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវគ្នាដោយឧបាយ
 វិធីដូចគ្នានោះ តែបើ បដិមៈ គឺ ការថ្នាំងថ្នាក់ក្នុងសត្រូវកើតឡើងដល់លោក
 ដោយន័យដែលពោលមកពីមុននោះសោត បដិមៈនោះ លោកគប្បីរម្ងាប់ចេញតាម
 ន័យដែលពោលក្នុងមេត្តាការវនានោះចុះ , ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងការផ្សាយករុណាវិធីនេះ
 ព្រះយោគាវចរបានជួប ឬបានឮដំណឹង បុគ្គលដែលបានធ្វើសេចក្តីល្អទុក តែមក
 ជួបប្រសព្វសេចក្តីវិនាស មានការវិនាសញាតិ វិនាសព្រោះកើតរោគ វិនាសភោគ
 ទ្រព្យជាដើមឯណានីមួយហើយ ក៏គប្បីចម្រើនករុណាបានគ្រប់ប្រការយ៉ាងនេះថា
 បុគ្គលនេះសូម្បីមិនមានសេចក្តីវិនាសទាំងនោះ តែក៏ជាបុគ្គលឈ្មោះថាមានទុក្ខដែរ
 ព្រោះនៅមិនទាន់កន្លងវដ្តទុក្ខ... ដូច្នោះហើយ ទើបធ្វើសីមាសម្តេច (រួមដែន) ក្នុង
 ជនទាំង ៤ គឺ ក្នុងខ្លួនឯង ក្នុងបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ក្នុងបុគ្គលកណ្តាលៗ ក្នុង
 បុគ្គលដែលជាសត្រូវតាមន័យដែលពោលហើយនោះចុះ ហើយសេពចម្រើនធ្វើឲ្យ
 ច្រើននូវនិមិត្តនោះទៅ ក៏ធ្វើអប្បនាឲ្យចម្រើនបានដោយអំណាចនៃឈាន ៣ ក្នុង
 ចតុក្កន័យ និងឈាន ៤ ក្នុងបញ្ចក្កន័យ តាមន័យដែលពោលហើយក្នុងមេត្តាការវនា
 នោះចុះ ។

ចំណែកក្នុងអង្គកថាអង្គត្រៃកាយពោលលំដាប់ (អារម្មណ៍របស់ករុណា
 ការវនា) ទុកដូច្នោះថា បុគ្គលដែលជាសត្រូវ ព្រះយោគាវចរគប្បីចម្រើនករុណាមុនគេ
 ធ្វើចិត្តឲ្យទន់ក្នុងបុគ្គលជាសត្រូវនោះបានហើយ ទើបចម្រើនករុណាឲ្យដល់បុគ្គល
 ទុគ៌ិត តអំពីនោះ ឲ្យបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ តអំពីនោះឲ្យខ្លួនឯងដូច្នោះ លំដាប់ដែល
 ពោលក្នុងអង្គកថានេះ មិនត្រូវនឹងព្រះបាលីក្នុងវិកង្គ ដែលមានពាក្យថា **ទុគ៌តំ
 ទុរុបេតំ** (ក្រីក្រ តោកយ៉ាក) ជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរគប្បីផ្តើម

ការវិនាសករុណានេះ តាមន័យដែលពោលហើយនោះឯង ហើយធ្វើសីមាសម្តេច
ញ៉ាំងអប្បនាឲ្យចម្រើនចុះ ខាងមុខអំពីនោះ វិកុញនា គឺ ករុណាការវិនាសអនោធិ-
សោធរណា ដោយអាការ ៥ ជាឱធិសោធរណា ដោយអាការ ៧ ជាទិសាធរណា
ដោយអាការ ១០ ដូច្នោះ និងអានិសង្សទាំងឡាយ មានមាតិកាថា ដេកលក់ជា
សុខជាដើម បណ្ឌិតគប្បីជាបតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងមេត្តាការវិនានោះចុះ ។
(នេះជាកថា យ៉ាងពិស្តារក្នុងការចម្រើនករុណា)

មហាដីកា

ពណ៌នា ការចម្រើនករុណា

ពាក្យថា ករុណា បានដល់ ករុណាព្រហ្មវិហារ ។ ពាក្យថា ព្រោះភាពមិន
មានករុណា បានដល់ ព្រោះការបៀតបៀន មានសេចក្តីថា ព្រោះការបៀតបៀន
ដែលត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា ស្រ្តី ឬ បុរសត្អូកខ្លះក្នុងលោកនេះ ជាអ្នកកើតមកបៀត
បៀនសត្វទាំងឡាយដោយបាត់ដៃខ្លះ ដោយជុំដីខ្លះ ដោយកំណាត់ឈើខ្លះ ដោយ
សស្ត្រាខ្លះ ដោយអំពើផ្សេងៗខ្លះ ដូច្នោះ ។ បទថា អាទិនរំ ប្រែថា ទោស ។
គប្បីពិចារណាដល់ការបៀតបៀន មានហាយនភាពច្រើនប្រការជាប់តាមជាដើម
យ៉ាងនេះថា វិបាកដែលអាក្រក់ថោកទាបក្នុងលោកនេះ និងក្នុងលោកខាងមុខរមែង
មានព្រោះការបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយដោយប្រការណានីមួយ ។ ពិតហើយ បុគ្គល
ណាបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ដោយការផ្តាច់ផ្តិលជីវិតក្តី ដោយការកាត់អវយវៈ
តូចធំក្តី ឬដោយការព្យាយាមដើម្បីឲ្យវិនាសទ្រព្យក្តី ដើម្បីឲ្យវិនាសលោកក្តី ដើម្បីឲ្យ

វិនាសយសក្តី ដើម្បីហាយនភាពក្តី ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ភាពជាបុគ្គលមិនមាន
 យសក្តី ដោយហោចទៅ សូម្បីដោយការព្យាយាមរកតែកំហុស ចាប់កំហុស ,
 សេចក្តីនោះជាការដែលនៅដោយភាពប្រមាទរបស់គេ រមែងមានដើម្បីការវិនាស
 លាក់ក្នុងអត្តភាពនេះនោះឯង រមែងមានដើម្បីភាពវិនាសទៅនៃលាក់ ដែលបាន
 ហើយ កិត្តិស័ព្ទដែលថោកទាបព្រោះហេតុនៃការធ្វើនោះ រមែងផ្សាយទៅ គេ
 រមែងជាបុគ្គលមិនអង្គអាចចូលទៅរកបរិស័ទ ។ ជាបុគ្គលមានមុខសំយុងចុះ ជា
 បុគ្គលវង្វែងធ្វើកាលកិរិយា ក្រោយអំពីកាយបែកឆ្ងាយ ក៏សង្ឃឹមទុក្ខតិបាន សូម្បី
 ជាមនុស្សក្នុងសុគតិ ក៏រមែងជាមនុស្សខ្វាក់អំពីកំណើតកើតក្នុងត្រកូលទាបខ្លះ ជាអ្នក
 មានពណ៌សម្បុរអាក្រក់ មិនគួរមើលខ្លះ ជាមនុស្សមានអាពាធច្រើន មានរោគ
 ច្រើនខ្លះ ជាបុគ្គលតោកយ៉ាក មានបាយ និងទឹកតិចខ្លះ ជាបុគ្គលមានអាយុខ្លី រស់
 នៅបានបន្តិចបន្តួចខ្លះ ដូច្នោះ គប្បីពិចារណាអានិសង្សទាំងឡាយរបស់ករុណាដោយ
 ប្រការដែលជាបដិបក្ខចំពោះទោសទាំងនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប
 ពោលថា គប្បីពិចារណាទោសព្រោះការមិនមានករុណា និងអានិសង្សក្នុងករុណា
 ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យថា ព្រោះថា បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម លោកពោល
 ដល់ហេតុនៃព្រះយោគីដែលផ្តើមចម្រើនក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមមុន ។
 ពិតណាស់ កាលព្រះយោគីប្រារព្ធករុណាដល់បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ភាពជាបុគ្គល
 ជាទីស្រឡាញ់មិនបានប្រាសទៅព្រោះករុណានោះ , កាលភាពជាបុគ្គលជាទី
 ស្រឡាញ់នោះនៅមិនទាន់ប្រាសទៅ សេចក្តីករុណានឹងមានបានអំពីណា ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ក៏តាំងនៅក្នុងឋានៈបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ដដែល
 ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុងបុគ្គលដ៏សេសសំទាំងឡាយ ក៏មានន័យដូច្នោះដែរ ។ ហេតុដែល

បុគ្គលមានភេទុសគ្នា និង បុគ្គលដែលធ្វើកាលកិរិយាហើយ មិនមែនជាដែននៃ ករុណានោះ លោកបានពោលទុកខាងដើមហើយផងដែរ ។

ព្រះយោគីគប្បីចម្រើនករុណាក្នុងបុគ្គលណាជាលំដាប់ដំបូង លោកអាចារ្យ បំណងសម្តែងបុគ្គលនោះតាមន័យព្រះបាលីនោះឯង ទើបផ្តើមពាក្យថា ម្យ៉ាងទៀត ដូចម្តេច ភិក្ខុ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា ទុគ្គតំ (បុគ្គលទុគ៌ិត) គឺ បុគ្គលអត្តខាត ។ ពិតណាស់ បុគ្គលនោះជាអ្នកដល់ហើយ ចូលដល់ហើយនូវ សេចក្តីទុក្ខ ព្រោះមិនមានគ្រឿងអំណោយឲ្យសុខ ព្រោះមានភាពសូន្យចាកកោគ សម្បត្តិ ទើបហៅថា ទុគ៌ិត ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត បទថា ទុគ្គតំ បានដល់ បុគ្គល ដែលព្រមព្រៀងដោយសេចក្តីទុក្ខ ។ បទថា ទុរុបេតំ (ប្រព្រឹត្តគួរខ្លើម) គឺ ដល់ព្រមដោយទុច្ចរិតទាំងឡាយ មានកាយទុច្ចរិតជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងពីរបទ នេះ គប្បីជាបអត្តយ៉ាងនេះថា បុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងភាពងងឹតងងល់ ទាក់ទង នឹងគតិ ត្រកូល រូបរាងជាដើម ឈ្មោះថា ទុគ៌ិត អ្នកតាំងនៅក្នុងភាវៈ ដែលមាន ភាពងងឹតជាទីទៅខាងមុខ ព្រោះដល់ព្រមដោយទុច្ចរិតទាំងឡាយ មានកាយទុច្ចរិត ជាដើម ឈ្មោះថា ទុរុបេត ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ជួបប្រសព្វសេចក្តីលំបាកយ៉ាង ក្រៃលែង បានដល់ សេចក្តីលំបាកប្រមាណមិនបាន គឺ លិចនៅក្នុងសេចក្តីវិនាស ដ៏ធំ ។ ពាក្យថា ហេតុអ្វីហ្ន៎ គឺ ជាការល្អហ្ន៎ ។

ពាក្យថា ចូរសម្លាប់វាចោល មានសេចក្តីថា ដោយព្រះរាជឱង្ការដែលទ្រង់ តាំងទុកយ៉ាងនេះថា ពួកអ្នកចូរសម្លាប់ចោរម្នាក់នោះចោលដូច្នោះ ។ មនុស្សទាំងឡាយ រមែងឲ្យ ។ល។ របស់ទំពាខ្លះ ព្រោះគិតថា ត្រឹមតែមួយសន្ទុះប៉ុណ្ណោះ វាក៏នឹងត្រូវ សម្លាប់ សូមឲ្យវាបានទទួលសេចក្តីសុខត្រឹមប៉ុណ្ណោះខ្លះចុះ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ចាត់

ចែងទុកល្អហើយ គឺ បម្រើនឹងសោយសុខ ។

ពាក្យថា ដោយឧបាយនោះឯង មានសេចក្តីថា ព្រះយោគីបំណងចម្រើន ករុណាទៅក្នុងបុគ្គលដែលដល់នូវភាពលំបាកយ៉ាងក្រៃលែង តាមដែលពោលហើយ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ ឬក្នុងបុគ្គលដែលមានចំណែកនៃទុក្ខក្នុងអនាគត ធ្វើករុណាឲ្យកើត ឡើងបានដោយវិធីណាៗ តអំពីនោះទៅ ក៏គប្បីធ្វើករុណាឲ្យប្រព្រឹត្តទៅតាមន័យ នេះឯង ។ ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ គឺក្នុងបុគ្គលដែលគួរស្រឡាញ់។ សម្បជនសេចក្តីថា គប្បីចាប់យកការប្រសព្វសេចក្តីទុក្ខ ដែលឃើញក្នុងបច្ចុប្បន្ន ឬ ការប្រសព្វសេចក្តីទុក្ខដែលត្រូវមានជាធម្មតាក្នុងអនាគត ហើយធ្វើករុណាឲ្យប្រព្រឹត្ត ទៅចុះ ដូច្នោះ ។ សូម្បីក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ និងបុគ្គលដែលមានពៀរនឹងគ្នា ក៏មានន័យនេះដែរ ។ ការចម្រើនករុណាទៅក្នុងបុគ្គលពីរប្រភេទដែលជាទីតាំងនៃ ករុណា ដែលលោកអាចារ្យពោលទុកសម្រេចបានន័យនោះឯងក៏ពិត សូម្បីយ៉ាង នោះ ភិក្ខុអង្គនេះបំណងនឹងធ្វើការនាក្នុងបុគ្គលពីរប្រភេទនោះ ឲ្យស្ងាត់ជំនាញក្រៃ លែងឡើង ហើយធ្វើសីមាសម្តេច ក៏គួរចម្រើនករុណាទៅក្នុងបុគ្គល ដែលជាទី ស្រឡាញ់ ក្នុងលំដាប់នៃបុគ្គលពីរប្រភេទនោះ តអំពីនោះ ក្នុងបុគ្គលដែលជា កណ្តាលៗ តអំពីនោះ ក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរ ។ កាលនឹងចម្រើនក៏គួរធ្វើចិត្តឲ្យ ទន់ គួរដល់ការងារក្នុងបុគ្គលតែមួយចំណែក បង្ហាន់ចូលទៅក្នុងលំដាប់បុគ្គល នោះៗ ។ ចំណែកភិក្ខុអង្គណាមិនមានបុគ្គលដែលមានពៀរ ឬសូម្បីកាលជនដទៃ ធ្វើសេចក្តីវិនាសឲ្យ ក៏មិនមានសេចក្តីសម្គាល់ថា អ្នកនោះជាអ្នកមានពៀរសោះ ឡើយ ព្រោះភាពដែលខ្លួនមានជាតិជាមហាបុរស ភិក្ខុអង្គនោះក៏មិនត្រូវធ្វើសេចក្តី ព្យាយាមថា ចិត្តរបស់យើងជាធម្មជាតិដែលគួរដល់ការងារ កើតហើយក្នុងបុគ្គល

ដែលជាកណ្តាលៗ ឥឡូវនេះ យើងនឹងបង្ហាញចូលទៅក្នុងបុគ្គលដែលមានពៀរដូច្នោះ សោះឡើយ ។ ចំណែកភិក្ខុអង្គណាមានបុគ្គលដែលមានពៀរ លោកអាចារ្យសំដៅ យកភិក្ខុអង្គនោះ ពោលថា តែប្រសិនបើដូច្នោះជាដើម ។

ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា **តាមន័យដែលបានពោលហើយក្នុងវគ្គមុន** គឺ តាមន័យដែលបានពោលទុកសម្រាប់ព្រះយោគីដែលចម្រើនមេត្តាកម្មជាន់ ។ ពាក្យ ថា **គប្បីធ្វើបដិមៈឲ្យស្ងប់ទៅតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងមេត្តានោះឯង** មាន សេចក្តីថា លោកក៏គប្បីធ្វើបដិមៈនោះ ឲ្យស្ងប់ទៅតាមន័យដែលបានពោលហើយ ក្នុងការចម្រើនមេត្តា ដោយពាក្យថា លំដាប់នោះ លោកគួរចូលមេត្តាក្នុងបុគ្គល លំដាប់មុនៗជាដើម និងដោយពាក្យថា លោកគប្បីព្យាយាមលះបដិមៈ ដោយ រព្វកដល់ព្រះឱវាទដែលមានការឧបមាដោយរណាជាដើម ដូច្នោះជាដើម ។ លោក អាចារ្យកាលសម្តែងវិធីចម្រើនករុណា ទៅក្នុងបុគ្គលដែលប្រសព្វទុក្ខក្នុងបច្ចុប្បន្ន នេះ ក្នុងបុគ្គល សូម្បីថា ដល់ហើយនូវសុខ (ក៏ជាអ្នកប្រសព្វទុក្ខដ៏ធំ) ដោយ ទាក់ទងនឹងការប្រសព្វសេចក្តីទុក្ខក្នុងអនាគត ព្រោះការដែលមិនបានធ្វើកុសលទុក តាមប្រការដូចពោលមកនេះហើយ ឥឡូវនេះ បំណងសម្តែងវិធីចម្រើនករុណាទៅ សូម្បីក្នុងបុគ្គលដែលបានធ្វើកម្មល្អ ទុកទើបពោលថា ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងអធិការនេះ ព្រះយោគីណា ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា **តេសំ បានដល់ សេចក្តីវិនាស** ។ ពាក្យថា **ព្រោះមិនទាន់កន្លងវដ្តទុក្ខទៅបាន** គឺ ព្រោះការដែលមិនទាន់កន្លងសង្សារទុក្ខ ដែល នរណាៗ ប្រមាណមិនបាន គឺ ទុក្ខក្នុងអនាគត ដែលសូម្បីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធក៏មិន អាចត្រាស់ឲ្យចប់បាន ដោយការត្រាស់ប្រាប់ទុក្ខមានក្នុងអបាយ ទុក្ខដែលផ្សេងគ្នា ដោយជាតិជរាជាដើម សូម្បីក្នុងសុគតិ ។ ពាក្យថា **ចម្រើនករុណាទៅសូម្បីដោយ**

ប្រការទាំងពួង បានដល់ ធ្វើករុណា គឺ ធ្វើករុណាការវិនាសឲ្យចម្រើនទៅក្នុងបុគ្គល នោះៗ ដោយកំណត់ដល់ភាពជាទីអាស្រ័យ នៃករុណា ដោយប្រការទាំងពួង គឺ ដោយការប្រសព្វសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះមិនបានធ្វើកុសលទុក ឬដោយការប្រសព្វ សេចក្តីសុខ ព្រោះបានធ្វើកុសលទុក ។ ពាក្យថា តាមន័យដែលបានពោលហើយ នោះឯង គឺ តាមន័យដែលបានពោលហើយ ក្នុងការចម្រើនមេត្តាដោយពាក្យថា លំដាប់នោះគប្បីជាអ្នកចម្រើនមេត្តាទៅរឿយៗជាដើម ។ ពាក្យថា នូវនិមិត្តនោះ គឺ នូវសមថនិមិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយទាក់ទងនឹងសីមាសម្តេច ។ ពាក្យថា តាម ន័យដែលបានពោលហើយក្នុងមេត្តានោះឯង មានសេចក្តីថា ក្នុងការចម្រើនមេត្តា លោកពោលអប្បនាទុកដោយទាក់ទងនឹងឈាន ៣ - ៤ ដោយពាក្យថា រមែង សម្រេចអប្បនាតាមន័យដែលបានពោលហើយ ក្នុងបរិកសិណានុ ដោយមិន លំបាកឡើយ ដូច្នោះជាដើម និងពោលការធ្វើអប្បនានោះឲ្យចម្រើនដោយ ពាក្យថា រមែងផ្សាយទៅកាន់ទិស ១ ដូច្នោះជាដើម យ៉ាងណា ក្នុងការចម្រើនករុណា នេះ ក៏គប្បីជ្រាបអប្បនាដោយទាក់ទងនឹងឈាន ៣ - ៤ និងគប្បីធ្វើអប្បនាឲ្យចម្រើន ដូចគ្នានោះ អធិប្បាយថា គប្បីជ្រាបវិធីធ្វើអប្បនានេះ ឲ្យចម្រើនដោយប្រការដូចគ្នា នោះ ៗ ឯង ។ ពាក្យថា តាមន័យដែលពោលហើយប៉ុណ្ណោះ មានសេចក្តីថា ដោយពាក្យដែលជា អវិជារណៈ (ពាក្យថា ឯវ ប្រែថា ប៉ុណ្ណោះ) លោក អាចារ្យសម្តែងដល់សេចក្តីប្រការនេះថា ពាក្យថា បុគ្គលដែលមានពៀរ ជាអ្នកគួរ ចម្រើនករុណាមុន ដូច្នោះនេះ ជាពាក្យពោលដែលខុសនឹងព្រះបាលី យ៉ាងណា ក៏ គង់ខុសនឹងយុត្តិ (ហេតុផលដែលសមគួរ) ផងយ៉ាងនោះ គឺថា ការព្យាបាល បុគ្គលដែលមានពៀរមុន សេចក្តីក្រោធនឹងកើតឡើង ករុណាកើតឡើងមិនបាន ។

សូម្បីខ្លួនឯងជាបុគ្គល ដែលគប្បីកាន់យកដោយទាក់ទងនឹងការចម្រើនករុណាដោយ
ភាពជាសាក្សី (បន្ទាល់) នោះ ក៏ត្រូវឡប់មកកាន់យកក្នុងខាងក្រោយ ដោយ
ប្រយោជន៍អ្វី ដូច្នោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយពាក្យថា ធ្វើអប្បនាឲ្យចម្រើនចុះនេះ
គឺ លោកសម្តែងសេចក្តីប្រការនេះថា វិកុព្វនា ដែលពោលបានដោយពាក្យថាផ្សាយ
ទៅកាន់ទិស ១ ដោយចិត្តដែលសហគតៈដោយករុណា ដូច្នោះជាដើម និងសម្រេច
បានក៏សម្រាប់ព្រះយោគីដែលមានចិត្តសម្រេចអប្បនាហើយប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។

ឯព្រះបាលីនេះមានត្រឹមបទថា ករុណាប៉ុណ្ណោះជាប្រការដែលប្លែក ព្រោះ
ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបមិនប៉ះពាល់ប្រការដែលប្លែកទៅនោះ បំណងសម្តែង
ថា វិកុព្វនាដែលព្រះសារីបុត្តត្តរពោលទុកក្នុងគម្ពីររាជសម្ពិទ្ធាមគ្គ និង អានិសង្ស
របស់មេត្តាដែលបានពោលហើយ ក៏រមែងមានក្នុងករុណានេះ ទើបពោលថា
បន្ទាប់អំពីនោះទៅ ។ល។ ក៏គប្បីជ្រាបដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា បន្ទាប់
អំពីនោះទៅ គឺ ខាងមុខអំពីវិកុព្វនាដែលបានពោលទុកថា ផ្សាយទៅកាន់ទិស ១
ដោយចិត្តដែលសហគតៈដោយករុណាដូច្នោះ ។ ពាក្យដ៏សេស ក៏មានន័យដូចបាន
ពោលមកហើយនោះឯង ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ការអធិប្បាយ ករុណាព្រហ្មវិហារ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

មុទិតាព្រហ្មវិហារ

ព្រះយោគាវចរដែលនឹងផ្ដើមធ្វើមុទិតាការវនា ក៏មិនគួរផ្ដើមធ្វើក្នុងបុគ្គលដែល
 ជាទោសដល់ការវនា មានបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមមុន ព្រោះថា បុគ្គលជាទី
 ស្រឡាញ់ជាបទដ្ឋាននៃមុទិតា ដោយត្រឹមតែភាពជាទីស្រឡាញ់ ប៉ុណ្ណោះ ក៏ទេ នឹង
 ពោលថ្វីដល់បុគ្គលដែលជាកណ្ដាលៗ និងដែលជាសត្រូវនោះ ចំណែកបុគ្គលដែល
 មានរកទផ្សុយគ្នា និងបុគ្គលដែលធ្វើកាលកិរិយាហើយ ក៏មិនមែនដែន (ដែល
 គួរចម្រើនមុទិតា) ដូចគ្នា តែបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង
 ដែលក្នុងអង្គកថាហោថា សម្លាញ់អ្នកលេង គប្បីជាបទដ្ឋានបាន ព្រោះសម្លាញ់
 អ្នកលេងនោះជាបុគ្គលគួររីករាយមនោរមពិត ដូចគ្នាក៏សើចមុន ហើយទើបនិយាយ
 ខាងក្រោយ ព្រោះហេតុនោះ សម្លាញ់ជិតស្និទ្ធនោះ ព្រះយោគាវចរគប្បីផ្សាយ
 មុទិតាឲ្យមុនក៏បាន ឬបើមិនដូច្នោះ បានជួប ឬបានឮដំណឹងថា បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់
 បានទទួលសេចក្ដីសុខក្ដី មានសុខវត្ថុទុកដាក់ក្ដី កំពុងរីករាយ គប្បីញ៉ាំងមុទិតាឲ្យ
 កើតឡើងថា សត្វនេះរីករាយហ្ន៎ ឱ ! សាធុ ល្អពិត ពិតណាស់ លោកអាស្រ័យ
 អំណាចនៃសេចក្ដីប្រការនេះឯង ពោលទុកក្នុងវិក្កងថា ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុមានចិត្ត
 សហគតៈដោយមុទិតា ផ្សាយទៅអស់ទិស ១ ដូចម្ដេច គឺភិក្ខុមានមុទិតាផ្សាយទៅ
 កាន់សត្វទាំងឡាយទាំងពួង ដូចជាឃើញបុគ្គលម្នាក់ដែលជាទីស្រឡាញ់ ចម្រើន
 ចិត្តហើយ គប្បីជាអ្នករីករាយចិត្តដូច្នោះ ដូច្នោះ ។

ប្រសិនបើសម្លាញ់អ្នកលេង ឬបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់របស់លោកនោះ ជាអ្នក
 បានទទួលសេចក្ដីសុខមកហើយក្នុងអតីត តែឥឡូវនេះជាទុគ៌ិត លំបាកលំបិន ក៏គប្បី
 រព្យកដល់ការវៈដែលគេបានទទួលសេចក្ដីសុខដែលជាអតីតនោះឯង ហើយកាន់យក

អាការីករាយចិត្តក្នុងអតីតរបស់គេនោះឯង ញ៉ាំងមុទិតាឲ្យកើតឡើងថា គេនោះក្នុង
អតីតបានជាអ្នកមានកោតៈច្រើនយ៉ាងនោះ មានបរិវារច្រើនយ៉ាងនោះ កំពុងរីករាយ
ចិត្តជានិច្ចយ៉ាងនោះ ឬថា កាន់យកអាការីករាយចិត្តរបស់គេដែលជាអនាគតក៏បាន
ញ៉ាំងមុទិតាឲ្យកើតឡើងថា ក្នុងអនាគតគេនឹងបានសម្បត្តិនោះទៀត ហើយត្រាប់ទៅ
ដោយយានវិសេសទាំងឡាយ មាន កង្កែប ខ្នងសេះ និងវិមានជាដើម ។

កាលញ៉ាំងមុទិតា ឲ្យកើតឡើងក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់បានយ៉ាងនេះ
ហើយ ពេលនោះទើបញ៉ាំងមុទិតាឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបុគ្គលកណ្តាលៗ តអំពីនោះ ក្នុង
បុគ្គលជាសត្រូវដូច្នោះ តាមលំដាប់ តែបើបដិយៈក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវកើតឡើង
ដល់លោកតាមន័យដែលពោលហើយពីមុននោះសោត ក៏គប្បីរម្ងាប់ពៀរចេញតាម
ន័យដែលពោលក្នុងមេត្តាការីនោះ ហើយធ្វើសីមាសម្តេចដោយការមានចិត្តស្មើ
ក្នុងជនទាំង ៤ គឺ ក្នុងបុគ្គល ៣ ដែលពោលហើយនេះ និងក្នុងខ្លួនឯងផង
ទើបសេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវនិមិត្តនោះទៅ ក៏នឹងអាចញ៉ាំងអប្បនាឲ្យចម្រើន
បានដោយអំណាចនៃឈាន ៣ ក្នុងចតុក្កន័យ និងឈាន ៤ ក្នុងបញ្ចក្កន័យ តាម
ន័យដែលពោលហើយក្នុង មេត្តាការីនោះឯង តអំពីនោះទៅ វិកុព្វនា គឺ មុទិតា
ការីនាជាអនោធិសោផរណា ដោយអាការ ៥ ជាឱធិសោផរណា ដោយអាការ ៧
ជាទិសាផរណា ដោយអាការ ១០ នេះ និងអានិសង្សទាំងឡាយ មានប្រការថា
ដេកលក់ជាសុខជាដើម បណ្ឌិតគប្បី ជ្រាបតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងមេត្តា-
ការីនោះចុះ ។

(នេះជាកថា យ៉ាងពិស្តារក្នុងការចម្រើនមុទិតា)

មហាដីកា

ពណ៌នា ការចម្រើនមុទិតា

ពាក្យថា ក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម មានពាក្យប្រកបសេចក្តី ធ្វើការចែកឲ្យប្រែប្រួលទៅថា មិនគួរផ្តើមចម្រើនមុទិតាក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ និងបុគ្គលដែលមានពៀរទេ ។ ពាក្យថា ន ហិ (ព្រោះថា... ក៏ទេ) ជាដើម ជាពាក្យពោលដល់ហេតុ ក្នុងការដែលមិនគួរផ្តើមចម្រើនមុទិតាក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមនោះ ។ មត្ត ស័ព្ទ ប្រែថា ត្រឹមតែ ក្នុងបទថា បិយការវមត្តនេវ ដោយហេតុត្រឹមតែជាទីស្រឡាញ់ប៉ុណ្ណោះនេះ មានអត្ថថា ហាមប្រការវិសេសដោយ មត្ត ស័ព្ទ នោះលោកបង្ហាញប្រការពិសេសទាំងឡាយដែលជាបទដ្ឋាននៃមុទិតាជាដើម យ៉ាងនេះថា ការដែលមានមុខញញឹមញញែម ជានិច្ចដែលសម្រេច អំពីភាពជាបុគ្គល មានបដិសន្ធិសហគតៈដោយសោមនស្ស ជាដើម ភាពជាអ្នករាក់ទាក់មុន ភាពជាអ្នកពោលងាយ ភាពជាអ្នកចរចាទន់ភ្លន់ ភាពជាអ្នកនិយាយឲ្យរីករាយចិត្តដូច្នោះ ជាការពោលអធិប្បាយបានថា រៀបប្រការពិសេសទាំងឡាយដែលជាដូច្នោះ (គឺ រៀបប្រការពិសេសទាំងឡាយដែលជាដូច្នោះហើយ បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់នោះ ជាបទដ្ឋានដល់មុទិតាមិនបាន) ។ រីឯដោយ ឯវ អក្ខរៈ (ប្រែថា ប៉ុណ្ណោះ) លោកហាមសេចក្តីដល់ព្រមដោយសេចក្តីសុខជាដើមនៃបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ និង ការប្រព្រឹត្តទៅនៃការរីករាយដែលជាហេតុនៃមុទិតា ។ ពិតណាស់ មុទិតារបស់ភិក្ខុគប្បីបានឱកាសសូម្បីក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ ដែលរីករាយត្រេកអរដោយសម្បត្តិយ៉ាងក្រៃលែង ។ ពិត

ណាស់ លោកអាចារ្យនឹងពោលថា ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគីជួប ឬបានដំណឹងអំពី បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ដូច្នោះជាដើម ។ កាលព្រះយោគី រឭកដល់បុគ្គលដែលជា កណ្តាលៗ មកតាំងអំពីដើម ភាពព្រងើយកន្តើយរមែងប្រាកដ ការរឭកដល់បុគ្គល ដែលមានពៀរ ការក្រោធក៏រមែងកើតឡើង ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា នឹងពោលថ្វីដល់បុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ និងបុគ្គលដែលមានពៀរនោះ ដូច្នោះ ។

សម្លាញ់ដែលដូចជាអ្នកលេង ព្រោះមានតែការរីករាយប្រព្រឹត្តទៅ ឈ្មោះថា សម្លាញ់អ្នកលេង ។ ពាក្យថា ជាអ្នកយកតែរីករាយមនោរមតែម្យ៉ាង គឺជាអ្នកដែល រីករាយក្រែលែងតែម្យ៉ាង ព្រោះភាពជាអ្នកមានចិត្តផ្លូវផង ត្រជាក់ត្រជុំ ។ ពិតណាស់ ពាក្យពោលដដែលៗ (ថា មុទិត មុទិតោវ ដែលប្រែថា រីករាយមនោរម) នេះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអត្ថថា ផ្លូវផង ។ លោកអាចារ្យ កាលសម្តែងវត្ថុនៃការចម្រើន មុទិតាតាំងអំពីដើម តាមន័យនៃអង្គកថាយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះបំណងសម្តែង តាមន័យព្រះបាលីទើបពោលថា ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគីជួប ឬបានដំណឹងអំពីបុគ្គល ដែលជាទីស្រឡាញ់ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា សុខិតំ គឺ មានសុខ ដែលកើតឡើងហើយ មានសេចក្តីថា ដល់ហើយនូវសេចក្តីសុខ ។ បទថា សជ្ជិតំ (ចាត់ចែងហើយ) គឺ ដល់ព្រមក្នុងការសោយសុខដែលបានប្រុងប្រៀបគ្រឿង អំណោយសុខទុកហើយ ។ ពាក្យថា ឱ សាធុ ជាពាក្យសម្តែងអាការត្រេកអរ ដែលមានសម្បជញ្ញៈចេញមុខ ក្នុងសម្បត្តិរបស់សត្វនោះ ។ ពាក្យថា ឱ ! ល្អពិត ជាពាក្យមួយទៀត ជាពាក្យសម្តែងការធ្វើឲ្យច្រើននូវសេចក្តីត្រេកអរនោះ ។ ដោយ ស័ព្ទថា គួរពេញចិត្តក្នុងពាក្យថា គួរស្រឡាញ់ គួរពេញចិត្តនេះ អាចារ្យពួកមួយ ពោលថា សូម្បីក្នុងព្រះបាលីក៏ទ្រង់បំណងយកបុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ជាទីស្រឡាញ់

ក្រែលែង ។

ពាក្យថា ក្នុងអតីត បានដល់ ក្នុងអត្តភាពនោះៗ ឯង ដែលជាអតីត ។ សូម្បី ក្នុងពាក្យថា ក្នុងអនាគតក៏មានន័យនេះដែរ ។ ព្រោះថា ការចម្រើនព្រហ្មវិហារក្នុង បុគ្គលដែលនៅក្នុងភពដទៃ រមែងមិនចម្រើន ឬ លូតលាស់ ។

សួរថា ប្រសិនបើយ៉ាងនេះ នឹងចម្រើនព្រហ្មវិហារទៅក្នុងអតីត ឬអនាគត បានដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា សេចក្តីនេះមិនខុសទេ ។ ព្រោះបុគ្គលដែលគប្បីកាន់យកថា បុគ្គលនេះនោះឯងឈ្មោះថា ទត្ត ឈ្មោះថា តិស្ស ដូច្នោះ ក៏ដោយភាពជាបុគ្គល ដែលមានប្រាកដដោយភាពជាអន្ធិបច្ចុប្បន្ន (អន្ធិ គឺ កាលវេលាដែលទាក់ទង ក្នុងភព ១ ចាប់តាំងអំពីបដិសន្ធិទល់បុតិ) ។ សួរថា សម្បត្តិ (ការដល់ព្រម , សេចក្តីសម្រេច) ក្នុងអនាគតរបស់បុគ្គលនេះនឹងជាអារម្មណ៍បានដូចម្តេច ? ឆ្លើយ ថា នឹងជាអារម្មណ៍បានដោយការសម្តែងអាងជាដើម ឬដោយជាសម្បត្តិដែល គប្បីកាន់យកបាន ដោយការអនុមានយកតាមប្រយោគសម្បត្តិដែលបានជាបច្ចុប្បន្ន រួមមកហើយ ។

ពាក្យថា (កាលធ្វើមុទិតាឲ្យកើតឡើង) ក្នុងបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ គឺ ក្នុងបុគ្គលដែលស្រឡាញ់ក្រែលែង ដែលសម្គាល់ថា សម្លាញ់អ្នកលេង និងក្នុង បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ (យ៉ាងកណ្តាល) ។ ក៏បុគ្គលទាំងពីរជំពូកនេះ ក្នុងទី នេះលោកហៅថា បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ព្រោះមានភាពជាបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ស្មើគ្នា ។ ពាក្យថា តាមលំដាប់ គឺ តាមលំដាប់នៃការធ្វើកម្មជានក្នុងបុគ្គល ៤ ចំណែក តែ ១ ចំណែក គឺ បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ក្រែលែង បុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ បុគ្គលជាកណ្តាល ។ បុគ្គលដែលមានពៀរ ឲ្យស្ងាត់ជំនាញ ទន់ភ្លន់ និង គួរដល់

ការងារ ហើយក៏បង្ហាញចូលទៅក្នុងបុគ្គលដ៏សេស ។ សេចក្តីពិត ភាពជាអ្នកមាន
ចិត្តស្មើក្នុងជនជំពូកនោះឯង ឈ្មោះថា **សីមាសម្តេច** ព្រោះធ្វើអត្ថន័យរបស់
ពាក្យថា ជាហេតុទម្ងាយព្រំដែន ។ សូម្បីយ៉ាងនោះ កាលការនាប្រព្រឹត្តទៅដោយ
ប្រការនោះ ដោយច្រើន លោកអាចារ្យទើបធ្វើហេតុដែលសម្រេចជាខាងដើមឲ្យជា
ហេតុ និងធ្វើហេតុក្រៅអំពីនេះឲ្យជាផល ពោលថា ធ្វើសីមាសម្តេច ដោយភាពជា
អ្នកមានចិត្តស្មើដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ការមិនមានសីមា (ព្រំដែន) តាមដែល
ពោលហើយ ឈ្មោះថា **សីមាសម្តេច** ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោល
ថា ធ្វើសីមាសម្តេច ដោយភាពជាអ្នកមានចិត្តស្មើដូច្នោះ ។ ក្នុងអធិការនៃមុទិតា
ការនេះ មានពាក្យដែលគួរពោលដល់ណា នៅសល់ ពាក្យនោះមានន័យដូចខ្ញុំ
ព្រះករុណាបានពោលហើយ ក្នុងខាងដើមនោះឯង ។

(ចប់ មហាដីកា)

(ការអធិប្បាយ មុទិតាព្រហ្មវិហារ ចប់ដោយប្រកាដូច្នោះ)

ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ

ចំណែកព្រះយោគាវចរដែលនឹងផ្ដើមធ្វើឧបេក្ខាការវនា ចេញអំពីឈានទី ៣ ឬទី ៤ ដែលស្ងាត់ជំនាញហើយ តាមដែលជាតិកឈាន ឬចតុក្កឈានដែលខ្លួនបានក្នុង ការវនា ៣ មានមេត្តាការវនាជាដើមហើយ ឃើញទោសក្នុងការវនា ៤ ខាងដើម ព្រោះ ជាការវនាប្រកបដោយមនសិការ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយសេចក្ដីស្រឡាញ់ក្នុងសត្វ ទាក់ទងដោយការនឹកផ្សាយទៅថា សូមសត្វទាំងពួងជាអ្នកដល់នូវសេចក្ដីសុខចុះ ដូច្នោះជាដើម ១ ព្រោះជាការវនាដែលនៅជិតសេចក្ដីមិនត្រេកអរ (បដិមៈ) និង សេចក្ដីត្រេកអរ ១ ព្រោះជាការវនាដែលគ្រោតគ្រាត ព្រោះនៅប្រកបដោយ សោមនស្ស ១ និង ឃើញអាទិសង្សក្នុងឧបេក្ខាដោយភាពជាធម៌ស្ងប់ហើយ បុគ្គល ណាជាកណ្ដាលៗ នៅដោយប្រក្រតីរបស់លោក គប្បីព្រងើយក្នុងបុគ្គលនោះញ៉ាំង ឧបេក្ខាឲ្យកើតឡើង តអំពីនោះ ទើបញ៉ាំងឧបេក្ខាឲ្យកើតឡើងក្នុងបុគ្គលដទៃៗ មានបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម សមដូចពាក្យដែលពោលទុកក្នុងវិកង្គថា ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុមានចិត្តសហគតៈនឹងឧបេក្ខាផ្សាយទៅអស់ទិស ១ ដូចម្ដេច គឺ ភិក្ខុផ្សាយ ឧបេក្ខាទៅកាន់សត្វទាំងពួង ដូចជាបានឃើញបុគ្គលម្នាក់ ដែលជាទីពេញចិត្តក៏ មិនមែន មិនពេញចិត្តក៏មិនមែន ហើយគប្បីនៅព្រងើយដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរ កាលញ៉ាំងឧបេក្ខាឲ្យកើតឡើងបានក្នុងបុគ្គលដែលជាកណ្ដាល ៗ តាមន័យដែលពោលហើយ ទើបញ៉ាំងឧបេក្ខាឲ្យកើតឡើងក្នុងបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ តអំពីនោះ ក្នុងសម្លាញ់អ្នកលេង តអំពីនោះ ក្នុងបុគ្គលដែលជាសត្រូវ ហើយធ្វើ សីមាសម្ដេចដោយជាក់ចិត្ត ជាកណ្ដាលក្នុងបុគ្គលទាំងពួង គឺ ក្នុងបុគ្គល ៣ តាម ដែលពោលមកនេះ នឹងក្នុងខ្លួនឯង ហើយសេពនិមិត្តនោះឲ្យក្រៃលែង ចម្រើននិមិត្ត

នោះ ធ្វើនិមិត្តនោះឲ្យច្រើន កាលព្រះយោគាវចរធ្វើទៅយ៉ាងនោះ ចតុត្ថជ្ឈាន (ឬ បញ្ចមជ្ឈាន) នឹងកើតឡើងតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងបឋវិកសិណានោះឯង ។

មានសំណួរថា ចតុត្ថជ្ឈានដែលពោលនេះ កើតដល់ព្រះយោគាវចរអ្នក បានតតិយជ្ឈានដែលកើតក្នុងកម្មដ្ឋានដទៃ មានបឋវិកសិណាជាដើមផងឬ ?

ឆ្លើយថា កើតមិនបាន ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ?

ឆ្លើយថា ព្រោះភាពដែលមានអារម្មណ៍មិនត្រូវគ្នា តែកើតដល់បុគ្គលដែល បានតតិយជ្ឈាន ដែលកើតក្នុងព្រហ្មវិហារការវនា មានមេត្តាការវនាជាដើមប៉ុណ្ណោះ ព្រោះមានអារម្មណ៍ត្រូវគ្នា ។

ចំណែកវិកុត្វនា នឹងការបានអានិសង្សតអំពីនោះទៅ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាម ន័យដែលពោលហើយក្នុងមេត្តាការវនានោះចុះ ។

(នេះជាកថា យ៉ាងពិស្តារក្នុងការចម្រើនឧបេក្ខា)

មហាដីកា

ពណ៌នា ការចម្រើនឧបេក្ខា

ពាក្យថា ចម្រើនឧបេក្ខា គឺ ចម្រើនឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ព្រោះហេតុដែល ព្រហ្មវិហារទី ៤ (ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ) ជាផលដែលបានមកអំពីព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម ដូច្នោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ដែលជាអ្នកបានឈាន ៣-៤ ក្នុង ព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម មានមេត្តាជាដើមដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ចេញចាកឈានទី ៣ ដែលស្ងាត់ជំនាញ មានសេចក្តីថា ឈានទី ៣ ដែលអប់រំល្អហើយ ធ្វើឲ្យដល់

ភាពជាវិសីបានហើយ ឈ្មោះថា ស្មាត់ជំនាញ បានដល់ ចេញអំពីឈានទី ៣ ក្នុងព្រហ្មវិហារដែលជាដួងច្នោះ ។ ព្រោះថា ឈានដែលនៅមិនទាន់ស្មាត់ជំនាញ រមែងមិនជាបទដ្ឋាននៃឈានជាន់លើឡើយ ។ ឯសព្វថ្ងៃ ទី ៣ ក្នុងពាក្យនេះ លោក ពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងឈានចតុក្កន័យ ។ ដោយ អាទិ សព្វ (ប្រែថា ជាដើម) ។ ក្នុងពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងមនសិការថា សូមជាអ្នកដល់នូវសុខ ចុះជាដើម គប្បីឃើញថា សង្គ្រោះយកមនសិការមានយ៉ាងនេះថា សូមជាអ្នកមិន មានទុក្ខចុះ ដួងច្នោះជាដើម ។ ឈ្មោះថា ការជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ បានដល់ ការ ប្រព្រឹត្តថា របស់យើង គឺ ការធ្វើឲ្យមានភាពជាប់របស់យើងក្នុងសត្វទាំងឡាយ ការប្រកបដោយមនសិការយ៉ាងនោះ , ឈ្មោះថា ភាពជាការនាប្រកបដោយ មនសិការដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយការជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ បានដល់ ព្រោះភាពជា ការនា...ជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វនោះ ។ គប្បីជ្រាបសេចក្តីជាការនាដែលនៅជិតសេចក្តី ត្រេកអរ មិនត្រេកអរ តាមសមគួរដោយការៈ ដែលមេត្តាជាដើមប្រព្រឹត្តទៅជិត រាគៈ ទោមនស្ស និងសោមនស្សដែលអាស្រ័យផ្ទះ ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត ការនាទាំង ៣ ឈ្មោះថា ត្រាច់ទៅជិតសេចក្តីត្រេកអរ ព្រោះប្រព្រឹត្តទៅដោយភាពជាអ្នកស្វែង រកប្រយោជន៍ឧបការៈ (ក្នុងសត្វទាំងឡាយ) ថា ចូរជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ ចូរផុតចាកទុក្ខចុះ ចូររីករាយចុះដួងច្នោះ និង កាលបរិយាយដែលខុសគ្នានឹងសភាវៈ នោះ (គឺ មិនជាអ្នកដល់នូវសុខជាដើម) មានប្រាកដ បដិឃៈក៏បានឱកាស ព្រោះ បរិយាយដែលខុសទៅនេះ ដូចកាលមានការកម្រើកនៃលោហិត ខ្លះក៏បានឱកាស ដួងច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបគប្បីជ្រាបថា ការនាទាំង ៣ នោះ មានការត្រាច់ទៅ ជិតសេចក្តីត្រេកអរ មិនត្រេកអរ បានដោយមិនប្លែកគ្នា ។

ពាក្យថា ព្រោះជាការនាដែលគ្រោតគ្រោត ព្រោះប្រកបដោយសោមនស្សនេះ លោកពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងឈានទី ៣ តែកាលនឹងពោលដល់ ការនាដែលគ្រោតគ្រោត ដោយទាក់ទងធម្មជាតិ មានមេត្តាជាដើមថា ព្រះយោគាវចរដែលចេញអំពីមេត្តាឈានជាដើមនោះ មានការសម្លឹងឃើញនូវទោស ដូច្នោះ ក៏ត្រូវពោលដល់ភាពជាការនា ដែលគ្រោតគ្រោតទុកដោយការប្រកបនឹងវិតក្ក វិចារៈនិង បីតិនោះឯង ព្រោះការនាទាំងនោះ មានការប្រកបរួមគ្នានឹងធម្មជាតិ មានវិតក្កជាដើម ទាំងនោះក៏មានប្រាកដ និងព្រោះឧបេក្ខាការនាមិនមានការប្រកបរួមគ្នានឹងធម្មជាតិ មានវិតក្កជាដើមនោះ ។ ឬមិនត្រូវពោលដល់ក៏បាន ព្រោះក្នុង ទីនេះ លោកបំណងយកការនា មានមេត្តាជាដើម ដែលប្រកបដោយឈានទី ៣ ប៉ុណ្ណោះ , ម្យ៉ាងទៀត ដោយការឈានកន្លងឈាននោះៗ បាននោះឯង សូម្បីធម៌ ទាំងឡាយ មានមេត្តាជាដើម ដែលមាននៅក្នុងឈាននោះៗ ក៏ឈ្មោះថា ត្រូវឈានកន្លងផងដែរ ទើបមានត្រឹមតែវាហារថា (មិនទាន់ឈានកន្លង) ព្រោះ (ឈានទី២ ជាដើម) មានមេត្តាជាដើមដូចគ្នា ជាឈានដូចគ្នា ។ ពាក្យថា ក្នុងការនា ៣ ខាងដើម គឺ ក្នុងមេត្តា ករុណា និងមុទិតា ។ ពាក្យថា ភាពជាធម៌ស្ងប់ (គឺសម្លឹងអាទិសង្ស) របស់ឧបេក្ខាថាជាធម៌ស្ងប់ ព្រោះមិនមានភាពមិនស្ងប់ មានការជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វជាដើមតាមដែលពោលហើយ ។ ពាក្យថា ភាពជាធម៌ស្ងប់នេះ គប្បីឃើញថា ត្រឹមតែជានិទស្សនៈ ។ គប្បីជ្រាបអាទិសង្សរបស់ឧបេក្ខា មានជាអាទិ៍យ៉ាងនេះថា ភាពជាធម៌ដែលល្អិត ភាពជាធម៌ដែលប្រណីត ភាពជាធម៌ដែលមានកិលេសនៅឆ្ងាយ ភាពជាធម៌ដែលមានផលបរិបូណ៌ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ជាកណ្តាលៗ តាមប្រក្រតី មានសេចក្តីថា ព្រោះមិនសម្លឹងដល់ហេតុការណ៍ អ្វីៗ ក៏

ចាត់ថាជាបុគ្គលដែលតាំងនៅក្នុងចំណែកដែលគួរព្រងើយកន្តើយ សម្រាប់ភិក្ខុអង្គនេះ តាមប្រក្រតី គឺ តាមសភាវៈនោះឯង ។ ពាក្យថា ព្រងើយក្នុងបុគ្គលនោះ មានសេចក្តីថា រមែងព្រងើយ ។ ចំពោះបុគ្គលនោះ ដែលផ្សេងគ្នាដោយភាពជាបុគ្គលគួរគោរព គួររាប់អានជាដើម ដែលព្រះយោគី ចូលទៅធ្វើឲ្យកើតឡើងព្រមនឹងភាពជាកណ្តាលៗ ដោយអាស្រ័យសេចក្តីរង្វៀស ចំពោះ (ការធ្លាក់ទៅក្នុង) ចំណែកតែម្ខាង (បុគ្គលដទៃម្ខាង ខ្លួនឯងម្ខាង) ជាគន្លង យ៉ាងនេះថា លោកដ៏មានអាយុនេះ មកហើយ ហើយនឹងទៅ ក៏ដោយអំណាចនៃកម្ម ដែលខ្លួនធ្វើទុកប៉ុណ្ណោះ សូម្បីអ្នកមកហើយ ក៏នឹងទៅ ក៏ដោយអំណាចនៃកម្ម ដែលខ្លួនធ្វើទុកដូចគ្នា ការដែលអ្នកនឹងប្រើសេចក្តីព្យាយាមរបស់អ្នកនាំយកសុខអ្វីៗ ឬ កម្ចាត់ទុក្ខឲ្យដល់គេ មិនបានទេ តែថា ការជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វទាំងឡាយដោយការធ្វើមេត្តាជាដើមនេះណា នេះមិនមែនការធ្វើចិត្ត (ឲ្យដំណើរទៅ) ត្រង់ឡើយ ។ តែថា ភាពជាកណ្តាលក្នុងសត្វទាំងឡាយទាំងពួងនេះ នេះជាផ្លូវដែលព្រះអរិយៈទាំងឡាយមានព្រះពុទ្ធជាដើមទ្រង់យាងទៅ ជាអបណ្តកបដិបទា (បដិបទាដែលមិនខុស) ដូច្នោះ ព្រះយោគីរមែងធ្វើឧបេក្ខាដែលមានភាពពិសេសឲ្យតាំងឡើងក្នុងបុគ្គលនោះ ភាពជាកណ្តាលក្នុងបុគ្គលនោះ រមែងតាំងឡើងដ៏យ៉ាងល្អក្រៃលែង ព្រោះព្រះយោគីនោះ បដិបត្តិយ៉ាងនោះ មានភាពជាកណ្តាលបានជាប្រក្រតី ។ នីវរណៈទាំងឡាយត្រូវគ្របសង្កត់ទៅ ដោយកម្លាំងរបស់ការវិនាសនោះឯង , កិលេសទាំងឡាយ ក៏ស្ងប់រម្ងាប់ទៅ ព្រះយោគីនោះ ក៏បង្ហាត់យកឧបេក្ខានោះទៅក្នុងបុគ្គលដ៏សេស មានបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ធ្វើឧបេក្ខាឲ្យកើតឡើងចុះ តអំពីនោះ ទើបផ្សាយឧបេក្ខាទៅក្នុងបុគ្គលដ៏សេស មាន

បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើម ដូច្នោះ ។

ក្នុងពាក្យថា ឃើញបុគ្គលម្នាក់នេះ ឯក ស័ព្ទ (ដែលប្រែថា ១) មាន អត្ថថា ដទៃ (ប៉ុន្តែនឹងឃើញបុគ្គលដទៃ) ដូចក្នុងប្រយោគថា (១ ពួក រមែងអះអាងយ៉ាងនេះ ពួកដទៃ រមែងអះអាងយ៉ាងនេះ) ។ ក្នុងពាក្យនេះសម្រេច ជាសង្សារិសេស (ការរាប់ថាជាបុគ្គលម្នាក់ទៀត) ហើយដោយពាក្យពោល ដែលជាឯកវចនៈនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងពាក្យនេះ ទើបមានន័យនេះថា ឃើញ បុគ្គលដទៃម្នាក់ដូច្នោះ ។ ពាក្យនោះ ទ្រង់បដិសេធកិក្ខុ ។ ដោយពាក្យថា សឹងជា បុគ្គលដែលគួរពេញចិត្តក៏មិនមែន នេះទ្រង់បដិសេធបុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ និង បុគ្គលដែលជាសម្លាញ់ ជាទីស្រឡាញ់ក្រៃលែង ឬសូម្បីតែខ្លួនឯង ព្រោះក្នុងខ្លួន ឯង មិនមានភាពជាបុគ្គលដែលមិនគួរពេញចិត្ត ។ ដោយពាក្យថា ជាបុគ្គលដែល មិនគួរពេញចិត្តក៏មិនមែន នេះទ្រង់បដិសេធបុគ្គលដែលស្អប់ និងបុគ្គលដែលមាន ពៀរ ជាការដល់នូវការកាន់យកបុគ្គលដែលជាកណ្តាលៗ ព្រោះជាចំណែកដ៏សេស ។ ព្រោះហេតុនោះ ដោយព្រះតម្រាស់ថា ឃើញបុគ្គលម្នាក់ដែលជាបុគ្គលគួរពេញចិត្ត ក៏មិនមែន ជាបុគ្គលដែលមិនគួរពេញចិត្ត ក៏មិនមែន ដូច្នោះ នេះទ្រង់សម្តែងដល់ បុគ្គលដែលគួរព្រឺឆើយ ដោយការដែលត្រាស់បដិសេធព្រះយោគីខ្លួនឯង និង បុគ្គលដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមជាគន្លង ។

ពាក្យថា តាមន័យដែលពោលហើយ គឺតាមន័យដែលពោលហើយក្នុងលំដាប់ ដោយពាក្យថា បុគ្គលណាជាកណ្តាលៗ តាមប្រក្រតីសម្រាប់លោក ដូច្នោះជាដើម ។ លោកពោលដល់ព្រះយោគី ទុកក្នុងយូរខាងចុងថា ក្នុងបុគ្គលពួកនេះ និងក្នុងខ្លួនឯង ដូច្នោះ ព្រោះព្រះយោគីបង្ហាញយកភាពជាកណ្តាលចូលទៅក្នុងខ្លួនឯង បានដោយ

លំបាកជាងបុគ្គលសូម្បីដែលមានពៀរ ព្រោះភាពស្នេហាក្នុងខ្លួនឯង ជាធម្មជាតិមាន កម្លាំង ។ ពាក្យថា តាមន័យដែលពោលហើយក្នុងបឋវិកសិណនោះឯង គឺតាមន័យ ដែលពោលហើយ ក្នុងបឋវិកសិណ ដោយពាក្យថា សមាបត្តិនេះ មានបីតិជា សត្រូវជិត ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យដែលលោកពោលទុកក្នុងខាងដើមថា ចេញអំពី ឈានទី ៣ ដែលស្ងាត់ជំនាញដូច្នោះឯណា ពាក្យនោះ លោកពោលទុកដោយ ទាក់ទងនឹងការសម្តែងទោសក្នុងព្រហ្មវិហារ ៣ ជាន់ក្រោម និង អានិសង្សក្នុង ព្រហ្មវិហារទី ៤ ។ ចំណែកពាក្យថា (ឈានទី ៤ រមែងកើតឡើងតាមន័យ ដែលបានពោលហើយក្នុងបឋវិកសិណនោះឯង) នេះជាពាក្យសម្តែងដល់អាការ ដែលកើតឡើងនៃឈានទី ៤ នៃព្រះយោគីដែលសម្លឹងឃើញទោសក្នុងតតិយជ្ឈាន និង អានិសង្សក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ហើយធ្វើសេចក្តីព្យាយាមដើម្បីការបានសម្រេចនូវ ចតុត្ថជ្ឈាន ។ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងបណ្តាពាក្យទាំងនោះ ពាក្យដែលលោកពោលទុក ហើយ គប្បីប្រកបសេចក្តីដោយពាក្យថា កាត់យកសព្វថា បឋវិ ចេញទៅ មនោទ្វារវដ្តនៈរមែងកើតឡើង ធ្វើនិមិត្តនោះឯង ឲ្យជាអារម្មណ៍ដូច្នោះជាដើមចុះ ។

ដោយ អាទិ សព្វ (ប្រែថា ជាដើម) ក្នុងបទថា បឋវិកសិណាទីសុ (ឯ ក្នុងបឋវិកសិណជាដើម) សង្គ្រោះយកកសិណដ៏សេស និង និមិត្តនៃខ្យល់ ដង្ហើមចេញ-ចូល ។ តតិយជ្ឈានដែលកើតឡើងក្នុងកសិណ និងអានាបានៈ មាន ភាពជាសកាគៈ (មានចំណែកដូចគ្នា) នឹងឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ដោយភាពជា រូបាវចរជ្ឈានផងជាដើម ដូចគ្នាក៏ពិត តែថា សេចក្តីនោះ មិនមែនហេតុដែលនឹង ធ្វើឲ្យសម្រេចឈានទី ៤ ក្នុងឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ក្នុងលំដាប់តំណាងទី ៣ ដែល បានក្នុងបឋវិកសិណជាដើមទេ ព្រោះអារម្មណ៍មិនដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ លោក

ទើបពោលថា ព្រោះភាពដែលមានអារម្មណ៍ជាវិសកាគៈគ្នាដូច្នោះ ។ សួរថា ការ
 ចម្រើនកសិណជាដើម រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការម្យ៉ាង ការចម្រើនព្រហ្មវិហារ
 ក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុនោះ ឈានទាំងឡាយតាមដែល
 ពោលហើយ ក៏មានការមិនដូចគ្នា សូម្បីដោយទាក់ទងនឹងការចម្រើនផង មិនមែនឬ
 (មិនមែនទាក់ទងនឹងអារម្មណ៍ប៉ុណ្ណោះឬ) ? ឆ្លើយថា ប្រការដែលមានមកនេះ
 ក៏ជាសេចក្តីពិត តែថា ភាពមិនដូចគ្នា ទាក់ទងនឹងការចម្រើន មិនមែនហេតុដែល
 ពិតប្រាកដនៃការមិនកើតឡើង (នៃឈានទី ៤ ក្នុងឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារទេ) ។
 ពិតហើយ ការចម្រើនមេត្តាជាដើមក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការមួយ ការចម្រើនឧបេក្ខា
 ក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការមួយទៀត , សូម្បីយ៉ាងនោះ ឧបេក្ខាដែលជាព្រហ្មវិហារ
 រមែងចាប់អាការគឺ ភាពជាអ្នកស្វែងរកប្រយោជន៍ឧបការៈជាដើម តាមដែលធ្វើឲ្យ
 ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសត្វទាំងឡាយ (កាលដែលចម្រើនព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម)
 ដោយការបដិសេធជាមុខ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការព្រងើយកន្តើយដែលមានសកាវៈ
 បែរត្រឡប់អំពីអាការដែលស្វែងរកប្រយោជន៍ជាដើមនោះ ។ ពិតហើយ លោក
 ពោលថា សត្វទាំងឡាយមានកម្មជារបស់ខ្លួន សត្វទាំងនោះ នឹងជាអ្នកដល់នូវ
 សុខបាន តាមការពេញចិត្តរបស់កម្ម ដូច្នោះជាដើម ។ សូម្បីការមានអារម្មណ៍ជា
 សកាគៈគ្នា រមែងមាននៅក្នុងព្រហ្មវិហារទាំងនេះ ព្រោះហេតុនោះ ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ
 ទើបសម្រេចដល់ព្រះយោគីដែលបានឈានទី ៣ ទាក់ទងនឹងមេត្តាជាដើម មកហើយ
 ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា (តែថា នឹងកើតឡើងដល់...)
 ក្នុងព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម មានមេត្តាជាដើម ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ
 ពាក្យថា ក្នុងព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម មានមេត្តាជាដើម គឺ ក្នុងព្រហ្មវិហារ ៣ ខាង

ដើម មានមេត្តាជាដើម ដែលព្រះយោគីគប្បីធ្វើឲ្យសម្រេច មានសេចក្តីថា ដោយ
អំណាចនៃព្រហ្មវិហារ ៣ មានមេត្តាជាដើម ។ ពាក្យដ៏សេសមានន័យដូចបាន
ពោលមកហើយ ក្នុងខាងដើមនោះឯង ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ការអធិប្បាយ ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

បក្សប្រឹក្សាជាតិ

បណ្ឌិតបានដឹងព្រះប្រហារីហារ ដែលព្រះប្រហារីខ្ពង់ខ្ពស់មាចារ ត្រាស់ទុកទាំងនេះ ដូច្នោះហើយ គប្បីជ្រាបបក្សប្រឹក្សាជាតិ ក្នុងព្រះប្រហារីហារទាំងឡាយនោះទៀត ខ្លះ ៗ តទៅនេះ ។

ការវិនិច្ឆ័យ អត្ថ

ក៏ក្នុង មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា នេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដោយ អត្ថមុនដូចតទៅនេះ ៖

ធម្មជាតិណា រមែងស្រឡាញ់ ដោយសេចក្តីថា មានជ័រ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះទើបឈ្មោះថា មេត្តា ប្រែថា ធម្មជាតិដែលស្រឡាញ់ ន័យមួយទៀត ធម្មជាតិនោះមាននៅក្នុងមិត្ត ឬថា រមែងប្រព្រឹត្តទៅដល់មិត្ត ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា មេត្តា ប្រែថា ធម្មជាតិដែលមាននៅក្នុងមិត្ត ។

ធម្មជាតិណា កាលអ្នកដទៃដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ រមែងធ្វើការអាណិតអាសូរ ដល់សាធុជនទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា ករុណា ប្រែថា ធម្មជាតិដែលធ្វើការអាណិតអាសូរ , ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិណា រមែងទិញ យក គឺ ឆ្លើយកន្លះសេចក្តីទុក្ខរបស់អ្នកដទៃ ដោយន័យថា ធ្វើទុក្ខរបស់អ្នកដទៃឲ្យ បាត់ទៅ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា ករុណា ប្រែថា ធម្មជាតិដែល ទិញយកទុក្ខរបស់អ្នកដទៃ , ន័យម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិណា ដែលសាធុជនរមែងធ្វើ គឺ លាតចេញ ដោយការផ្សាយទៅ ក្នុងសត្វទាំងឡាយដែលបានទទួលសេចក្តីទុក្ខ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា ករុណា ប្រែថា ធម្មជាតិដែលគេធ្វើ

ចេញទៅ ។

សាធុជនទាំងឡាយ រមែងរីករាយចំពោះបុគ្គល ដែលដល់ព្រមទៅដោយ សម្បត្តិនោះ ដោយធម្មជាតិនោះ ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា មុទិតា ប្រែថា ធម្មជាតិដែលជាហេតុរីករាយនៃសាធុជន , ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិ នោះ រីករាយក្នុងខ្លួនឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មុទិតា ប្រែថា ធម្មជាតិ ដែលរីករាយ , ន័យម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា មុទិតានោះ បានដល់ កិរិយារីករាយ ប៉ុណ្ណោះឯង ន័យនេះ មុទិតា ប្រែថា ការត្រេកអរ ។

ធម្មជាតិណា ព្រងើយ ដោយលះបង់នូវការខ្វះខាតក្នុងការមនសិការ មាន មនសិការថា សព្វ សត្វា អវេរា ហោន្ត ជាដើម ព្រមទាំងចូលដល់នូវការដាក់ ចិត្តជាកណ្តាល ព្រោះហេតុនោះ ធម្មជាតិនោះ ទើបឈ្មោះថា ឧបេក្ខា ប្រែថា ធម្មជាតិ ដែលព្រងើយកន្តើយ ។

ការវិនិច្ឆ័យ លក្ខណៈ ជាដើម

ចំណែកវិនិច្ឆ័យដោយប្រការដទៃ មានលក្ខណៈជាដើម ក្នុងព្រះប្រាជ្ញាធម៌ ៤ នោះ គប្បីជ្រាបតទៅនេះ ៖

មេត្តា មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការគិតឧបការៈដល់សត្វទាំងឡាយ ជា លក្ខណៈ , មានការនាំយកប្រយោជន៍ឧបការៈចូលទៅឲ្យជានិច្ច គឺជាកិច្ច , មានការ នាំសេចក្តីអាយាតចេញទៅបាន ជាអាការប្រាកដ គឺ ជាផល , មានការសម្តែងឃើញ ភាពដែលសត្វទាំងឡាយ ជាទីចម្រើនចិត្តជាហេតុជិត ការម្យ៉ាងទៅនៃព្យាបាទដោយ អំណាចវិក្កម្មនប្បហាន ជាសម្បត្តិ គឺ ការពាល់ត្រូវនៃមេត្តានោះ ការកើតឡើងនៃ

ស្នេហា គឺ ក្លាយជាសេចក្តីស្រឡាញ់ដោយតណ្ហា ជាវិបត្តិ គឺ វិបរិតទៅនៃ មេត្តានោះ ។

ករុណា មានការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអាការគិតដោះទុក្ខរបស់សត្វទាំងឡាយ ជាលក្ខណៈ , មានការអត់ធន់មិនបានចំពោះសេចក្តីទុក្ខរបស់អ្នកដទៃជានិរន្តរ៍ , មាន ការមិនបៀតបៀនសត្វ ជាអាការប្រាកដ , មានការសម្លឹងឃើញភាពដែលសត្វត្រូវ ទុក្ខគ្របសង្កត់ទាំងឡាយ ជាអ្នកអនាថាគ្មានទីពឹង ជាហេតុជិត ការរម្ងាប់ទៅនៃ វិហិន្សដោយអំណាចនៃវិក្ខម្ពនប្បហាន ជាសម្បត្តិនៃករុណានោះ ការកើតឡើងនៃ សេចក្តីសោក គឺ ក្លាយជាសេចក្តីសោក ជាវិបរិតនៃករុណានោះ ។

មុទិតា មានការរីករាយចិត្តក្នុងសម្បត្តិរបស់អ្នកដទៃជាលក្ខណៈ , មានការ មិនច្រណែន ជានិរន្តរ៍ , មានការកម្ចាត់បង់បាននូវការច្រណែនឈ្នានីសក្នុងសម្បត្តិ របស់អ្នកដទៃ ជាអាការប្រាកដ , មានការសម្លឹងឃើញសម្បត្តិនៃសត្វទាំងឡាយ ជាហេតុជិត ការស្ងប់រម្ងាប់ទៅនៃអរតិដោយអំណាចវិក្ខម្ពនប្បហាន ជាសម្បត្តិនៃ មុទិតានោះ ការកើតឡើងនៃការរីករាយ គឺ ក្លាយជារីករាយភ្លើតភ្លើនដោយកិលេស ជាវិបរិតនៃមុទិតានោះ ។

ឧបេក្ខា មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការជាកណ្តាលៗ ក្នុងសត្វទាំងឡាយ ជាលក្ខណៈ , មានការសម្លឹងឃើញភាពស្មើគ្នាក្នុងសត្វទាំងឡាយ ជានិរន្តរ៍ , មាន ការស្ងប់រម្ងាប់ទៅនូវការប្រទូស្ត និង ការត្រេកអរជាអាការប្រាកដ , មានការ ឃើញកម្មស្សកតាដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យថា សត្វទាំងឡាយមានកម្មជារបស់ ខ្លួន សត្វទាំងនោះនឹងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខក្តី និងផុតចាកទុក្ខក្តី និងមិនវិនាស ចាកសម្បត្តិដែលបានទទួលហើយក្តី តាមការពេញចិត្តរបស់កម្ម ដូច្នោះ ជាហេតុជិត

ការស្ទង់ប្រយោជន៍ទៅនៃការប្រទូស្ត និងការត្រួតពិនិត្យដោយអំណាចនៃវិទ្យាស្ថានប្រយោជន៍ជា
សម្បត្តិខេត្តនោះ ការកើតឡើងនៃអញ្ញាណុបេក្ខា គឺ ការព្រងើយកន្តើយដោយ
ល្ងង់ ជាគោលសិទ្ធិ គឺ (ដោយអាស្រ័យកាមគុណ) ជាវិបត្តិនៃខេត្តនោះ ។

ប្រយោជន៍របស់ព្រះបាទសីហនុ

រីឯវិបស្សនាសុខ (សេចក្តីសុខក្នុងវិបស្សនា) ក្តី ភពសម្បត្តិ (ការបាន
កំណើតក្នុងរូបភព) ក្តី ជាប្រយោជន៍ទូទៅ ការកម្ចាត់បដិបក្ខធម៌ មានព្យាបាទ
ជាដើមបាន ជាប្រយោជន៍ចំពោះព្រះបាទសីហនុទាំង ៤ នោះ , ពិតណាស់ ក្នុង
ព្រះបាទសីហនុ ៤ នោះ មេត្តាមានការកម្ចាត់ព្យាបាទបានជាប្រយោជន៍ , ៣ ប្រការ
ក្រៅអំពីនេះ មានការកម្ចាត់ វិហិន្ស្ស អរតិ និង រាគៈជាប្រយោជន៍តាមលំដាប់
សមដូចពាក្យព្រះសារីបុត្តពោលទុកថា ម្នាលអារុសោ វត្ថុដែលជាផ្លូវចេញចាក
ព្យាបាទ គឺ មេត្តាចេតោវិមុត្តិ , វត្ថុដែលជាផ្លូវចេញចាកវិហិន្ស្ស គឺ ករុណា-
ចេតោវិមុត្តិ , វត្ថុដែលជាផ្លូវចេញចាកអរតិ គឺ មុទិតាចេតោវិមុត្តិ , វត្ថុដែលជា
ផ្លូវចេញចាករាគៈ គឺ ឧបេក្ខាចេតោវិមុត្តិ ដូច្នោះ ។

សត្រូវជិត និង ឆ្ងាយរបស់ព្រះបាទសីហនុ

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងព្រះបាទសីហនុ ៣ នោះ ព្រះបាទសីហនុ ១ មានសត្រូវពីរ ៗ
ដោយជាសត្រូវជិត និងសត្រូវឆ្ងាយដោយពិស្តារថា រាគៈជាសត្រូវជិតរបស់មេត្តា-
ព្រះបាទសីហនុ ព្រោះភាពដែលមេត្តា និងរាគៈ មានចំណែកស្មើគ្នា ដោយសម្លឹងមើល
តែចំណែកដែលជាគុណ ដូចសត្រូវរបស់បុគ្គលដែលវាត្រាច់នៅក្បែរៗ វាវែងបាន

ឱកាសដោយងាយ ព្រោះហេតុនោះ មេត្តាព្រះយោគាវចរត្រូវរក្សាឲ្យល្អ ឲ្យឆ្ងាយ ចាករាគៈ , ចំណែកព្យាបាទជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់មេត្តា ព្រោះមេត្តា និងព្យាបាទមាន ចំណែកដែលជារបស់ខ្លួនមិនដូចគ្នា ដូចសត្រូវរបស់បុគ្គលដែលវាពួននៅ ក្នុងព្រៃ ជ្រៅ (ព្រៃក្រាស់) មានភ្នំជាដើម ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរទើបមិនត្រូវ ខ្លាចអំពីព្យាបាទនោះឡើយ ចម្រើនមេត្តាទៅចុះ ហើយប្រការដែលថា បុគ្គលនឹង ចម្រើនមេត្តាផង ធ្វើអាការក្រោធទៅផង នុ៎ះជាអឋានៈ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។

គេហសិតទោមនស្សដែលមកក្នុងបាលីដោយន័យថា កាលបុគ្គលឃើញ ការមិនបានរូបទាំងឡាយដែលគប្បីជីនតាមផ្លូវភ្នែក ដែលគួរប្រាថ្នា គួរស្រឡាញ់ គួរចម្រើនចិត្ត គួរមនោរមនៃចិត្ត ប្រកបទៅដោយលោកាមិសៈ ដោយការខូចចិត្ត ថា មិនបានក្តី កាលរព្វកដល់រូបារម្មណ៍បែបនោះ ដែលមិនធ្លាប់បានមកអំពីមុន ដែលកន្លងទៅហើយ ដែលរលត់ទៅហើយ ដែលប្រែប្រួលទៅហើយក្តី ទោមនស្ស កើតឡើង ទោមនស្សណាមានរូបសភាពយ៉ាងនេះ ទោមនស្សនោះ ហៅថា គេហសិតទោមនស្ស គឺ ការខូចចិត្តអាស្រ័យកាមគុណ ដូច្នោះជាដើម ជាសត្រូវ ជិតរបស់ករុណាព្រហ្មវិហារ ព្រោះករុណា និងគេហសិតទោមនស្ស មានចំណែក ស្មើគ្នា ដោយសម្លឹងមើលតែវិបរិត (ចំណែកខូចខាត) រីឯវិហេសាជាសត្រូវ ឆ្ងាយរបស់ករុណា ព្រោះមានសភាព ចំណែកដែលជារបស់ខ្លួនមិនដូចគ្នា ព្រោះ ហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរ ទើបមិនត្រូវខ្លាចអំពីវិហេសានោះ ចម្រើនករុណាទៅចុះ ប្រការដែលថា បុគ្គលនឹងធ្វើសេចក្តីករុណាផង នឹងបៀតបៀនសត្វដោយគ្រឿង ប្រហារ មានបាតដៃជាដើមផង នុ៎ះជាអឋានៈ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។

គេហសិតសោមនស្សដែលមកក្នុងបាលីដោយន័យថា កាលបុគ្គលឃើញការ

បាននូវរូបទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងទៅតាមផ្លូវភ្នែក ដែលគួរប្រាថ្នា គួរស្រឡាញ់ គួរបម្រើនចិត្ត គួរមនោរម្យនៃចិត្ត ប្រកបទៅដោយលោកាមិសៈ ដោយការសប្បាយ ចិត្តថា បានក្តី កាលរព្វកដល់រូបារម្មណ៍បែបនោះ ដែលធ្លាប់បានមកអំពីមុនដែល កន្លងទៅហើយ ដែលរលត់ទៅហើយ ដែលប្រែប្រួលទៅហើយក្តី សោមនស្សកើត ឡើង សោមនស្សណាមានរូបសភាពយ៉ាងនេះ សោមនស្សនោះហៅថា **គេហសិតសោមនស្ស** (ការសប្បាយចិត្តអាស្រ័យកាមគុណ) ដូច្នោះជាដើម ជា សត្រូវជិតរបស់មុទិតាព្រហ្មវិហារ ព្រោះមុទិតា និង គេហសិតសោមនស្សមាន ចំណែកស្មើគ្នា ដោយសម្លឹងមើលតែសម្បត្តិ គឺ ចំណែកដែលបាន , ចំណែកអរតិ ជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់មុទិតា ព្រោះមានសភាព ចំណែកដែលជាប់របស់ខ្លួនមិនដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរទើបមិនត្រូវខ្លាចអំពីអរតិនោះ ចម្រើនមុទិតាទៅចុះ ប្រការដែលថា បុគ្គលនឹងជាអ្នករីករាយចិត្ត (ក្នុងការបានល្អរបស់អ្នកដទៃ) ផង និងនឿយណាយក្នុងសេនាសនៈស្ងាត់ ឬក្នុងអធិកុសលទាំងឡាយផង នុះជាអឃានៈ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។

ចំណែកគេហសិតអញ្ញាណុបេក្ខា ដែលមកក្នុងបាលីដោយន័យថា ព្រោះ ឃើញរូបដោយចក្ខុ ឧបេក្ខា (ការដឹងព្រងើយៗ) កើតឡើងដល់បុប្ផជនល្ងង់ខ្លៅ ដែលជាអ្នកក្រាស់ទៅដោយកិលេស នៅមិនទាន់ជា **ឱធិជិន** (អ្នកឈ្នះដែន) មិនជា **វិបាកជិន** (អ្នកឈ្នះវិបាក) មិនឃើញទោស (ក្នុងការវង្វេង) មិនបាន ស្តាប់ (អរិយធម៌) ឧបេក្ខាណាមានរូបយ៉ាងនេះ ឧបេក្ខានោះ រមែងមិនកន្លង រូបទៅបាន ព្រោះហេតុនោះ ឧបេក្ខានោះ ទើបហៅថា **គេហសិតា** (អាស្រ័យ កាម) ដូច្នោះ ជាដើម ជាសត្រូវជិតរបស់ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ព្រោះឧបេក្ខា-

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងគោលនយោបាយសង្គម មានចំណែកស្មើគ្នា ដោយមិនពិចារណា ទោស និងគុណដូចគ្នា , រាគៈ និងបដិយៈជាសត្រូវត្រូវយល់ឧបេក្ខា ព្រោះមាន ចំណែករបស់ខ្លួនមិនដូចគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគាវចរ ទើបមិនត្រូវខ្លាចរាគៈ និងបដិយៈឡើយ ចម្រើនឧបេក្ខាទៅចុះ ប្រការដែលថា បុគ្គលនឹងមានឧបេក្ខាផង នឹងត្រេកអរ នឹងប្រទូស្តទៅផង នុះជាអឋានៈ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។

ខាងដើម កណ្តាល ចុង

អារម្មណ៍ និង ការពង្រីកអារម្មណ៍នៃព្រះហឫទ័យ

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះហឫទ័យគ្រប់ប្រការនោះ មានកត្តាកាមតាឆន្ទៈ (ឆន្ទៈ គឺ ការប្រាថ្នានឹងធ្វើ) ជាខាងដើម មានការសង្កត់នឹងវិវាទបានជាដើម ជាកណ្តាល មានអប្បនា ជាទីបំផុត ដោយអំណាចបញ្ញត្តិធម៌ ចាត់ថាមានឯកសត្វជាអារម្មណ៍ ឬថា (ដោយសម្មតិធម៌) មានអនេកសត្វជាអារម្មណ៍ កាលដល់ឧបចារៈ ឬ ដល់អប្បនាហើយ ការពង្រីកអារម្មណ៍ទើបមានបាន ។

ការពង្រីកអារម្មណ៍នោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបលំដាប់ការពង្រីកដូចតទៅនេះ ដូច ជាអ្នកស្រែដែលឈ្នួសកំណត់ទីដែលត្រូវកូរហើយ ទើបទៅកូរ យ៉ាងណា ព្រះ យោគាវចរក៏ដូច្នោះ ដំបូងនោះឯង គប្បីកំណត់យកផ្ទះ ១ ខ្នង ដោយន័យថា សូម សត្វទាំងឡាយក្នុងផ្ទះនេះ ចូរជាអ្នកមិនមានពៀរចុះ ដូច្នោះជាដើម ធ្វើចិត្តឲ្យទន់ គួរ ដល់ការងារក្នុងការវិនាសពោះផ្ទះមួយខ្នងនោះហើយ ទើបកំណត់ពីរខ្នង តំពីរនោះ ទើបកំណត់ ៣-៤-៥-៦-៧-៨-៩-១០ ខ្នង ហើយចូល ១ ខ្សែ កន្លះកូមី មួយកូមី ជនបទ ឬខេត្ត១ រាជអាណាចក្រ១ ទិស១ ដោយន័យដូចនេះទៅ រហូតទាំងចក្រវាល

១ ឬថា នឹងគប្បីចម្រើនមេត្តាទៅក្នុងសត្វទាំងឡាយក្នុងទីនោះៗ ក្រែលែងជាងនោះ ទៅទៀតក៏បាន ព្រហ្មវិហារដ៏សេស មានករុណាជាដើម ក៏គប្បីចម្រើនតាមន័យ ដូចគ្នានោះឯង នេះជាលំដាប់នៃការពង្រីកអារម្មណ៍ក្នុងព្រហ្មវិហារការវនានោះ ។

ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ

ជាលទ្ធផលនៃព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម

ម្យ៉ាងទៀត អរូបជាផលនៃកសិណទាំងឡាយ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ជាផលនៃសមាធិទាំងឡាយ ផលសមាបត្តិជាផលនៃវិបស្សនា និរោធសមាបត្តិ ជាផលនៃសមថវិបស្សនា យ៉ាងណា ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ក្នុងព្រហ្មវិហារការវនានេះ ក៏ជាផលនៃព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម ក៏ដូច្នោះ ព្រោះបើថា មិនទាន់លើកសសរ មិនបានលើកឆ្កៀន ឬផ្ទឹម និងផ្ទាំងហើយ ក៏មិនអាចដាក់មេដំបូល និងដែកដែក ក្នុងអាកាសបាន យ៉ាងណា រៀរតតិយជ្ឈានក្នុងព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើមចេញ ក៏ មិនអាចធ្វើឧបេក្ខាចតុត្ថជ្ឈានឲ្យកើតបាន ក៏ដូច្នោះដែរ ។

ព្រោះហេតុអ្វីទើបហៅថា

ព្រហ្មវិហារ ព្រោះហេតុអ្វីទើបមាន ៤ ។ល។

ក្នុងទីនេះបញ្ហាគប្បីមានថា ក៏ព្រោះហេតុអ្វី មេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខា នោះ លោកទើបហៅព្រហ្មវិហារប្រការ ១ ព្រោះហេតុអ្វីទើបមាន ៤ ប្រការ អ្វីជា លំដាប់នៃគុណជាតិទាំងនោះប្រការ ១ ហេតុអ្វីក្នុងអភិធម្ម ទើបលោកហៅ អប្បមញ្ញាប្រការ ១ ខ្ញុំព្រះករុណាសូមឆ្លើយដូចតទៅនេះ ៖

ប្រការដំបូងភាពជាព្រហ្មវិហារ ក្នុងគុណជាតិមានមេត្តាជាដើមនោះ គប្បីជ្រាប
ថា ព្រោះអត្ថថា ជាធម៌ប្រសើរ និងព្រោះជាធម៌មិនមានទោស , ពិតណាស់ ធម៌
ទាំងនោះចាត់ថាជាវិហារធម៌ដ៏ប្រសើរ ព្រោះការដែលជាការបដិបត្តិត្រូវ ក្នុងសត្វ
ទាំងឡាយ , ម្យ៉ាងទៀត ព្រហ្មទាំងឡាយជាអ្នកមានចិត្តរកទោសមិនបាន យ៉ាង
ណា ព្រះយោគីទាំងឡាយដែលប្រកបព្រមដោយធម៌ទាំងនោះ ក៏ជាអ្នកមានចិត្តស្មើ
ដូចព្រហ្មពិតយ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ធម៌ទាំងនោះ លោកទើបហៅថា ព្រហ្មវិហារ
ព្រោះអត្ថថា ជាធម៌ប្រសើរប្រការ ១ ព្រោះជាធម៌មិនមានទោសប្រការ ១ ។

ចំណែកពាក្យតទៅនេះ ជាពាក្យដោះស្រាយបញ្ហា ៣ ប្រការទៀត មាន
ប្រការថា ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុអ្វីទើបមាន ៤ ជាដើម ។

ការនាមានមេត្តាជាដើម មាន ៤ ព្រោះអំណាចនៃកិច្ច មានភាពជាផ្លូវនៃ
វិសុទ្ធិជាដើម ចំណែកលំដាប់នៃការនាទាំងនោះ កើតព្រោះអំណាចនៃអាការ មាន
ការគិតឧបការៈជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលការនាទាំងនោះប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
អារម្មណ៍ គឺ សត្វ មិនមានប្រមាណ ទើបឈ្មោះថា អប្បមញ្ញា ។

ក៏ព្រោះក្នុងការនា ៤ ប្រការនោះ មេត្តា ជាផ្លូវបរិសុទ្ធនៃបុគ្គលដែលច្រើន
ទៅដោយព្យាបាទ , ករុណា ជាផ្លូវបរិសុទ្ធនៃបុគ្គលដែលច្រើនទៅដោយវិហេសា ,
មុទិតា ជាផ្លូវបរិសុទ្ធនៃបុគ្គលដែលច្រើនទៅដោយអរតិ , ឧបេក្ខា ជាផ្លូវបរិសុទ្ធនៃ
បុគ្គលដែលច្រើនទៅដោយរាគៈ និង ព្រោះហេតុដែលធ្វើមនសិការទៅក្នុងសត្វ
ទាំងឡាយ ក៏មានប្រាកដ ៤ ផ្លូវប៉ុណ្ណោះ ដោយជាអាការគិតរកប្រយោជន៍ឲ្យ គិត
បំបាត់វត្ថុដែលមិនមែនប្រយោជន៍ ត្រេកអរក្នុងការបានល្អ និង ការមិនគិតជញ្ជឹង
ដល់ គឺ ព្រងើយកន្តើយ , ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះឧបមាដូចមាតា ក្នុងបុត្រ ៤ នាក់

ដែលម្នាក់ជាទារក ម្នាក់ជាកូនឈឺ ម្នាក់ជាយុវវ័យ និងម្នាក់ចេញចាកផ្ទះទៅប្រកប
ការងារផ្ទាល់ខ្លួន រមែងជាអ្នកប្រាថ្នាការចម្រើនជំនាត់ដល់កូនតូច , ប្រាថ្នាបំបាត់
ជម្ងឺដល់កូនដែលឈឺ , ប្រាថ្នាកាតស្ថិតស្ថេរនៃសម្បត្តិ ភាពជាក់លោះក្រមុំដល់កូន
ដែលជាយុវវ័យ , មិនខ្វល់ខ្វាយ មិននិយាយក្នុងផ្លូវណាៗដល់កូនដែលចេញពីផ្ទះទៅ
ប្រកប ការងារផ្ទាល់ខ្លួនហើយ យ៉ាងណា សូម្បីព្រះយោគាវចរ ក៏គប្បីជាបុគ្គល
មានអប្បមញ្ញាជាវិហារធម៌ ដោយអំណាចការចម្រើនធម៌ ៤ មានមេត្តាក្នុងសត្វ
ទាំងពួងជាដើមក៏យ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនោះ អប្បមញ្ញាក៏មាន ៤ ព្រោះអំណាចនៃ
កិច្ច មានភាពជាផ្លូវនៃវិសុទ្ធិជាដើមនេះ ដូចគ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគាវចរ ប្រាថ្នានឹងចម្រើនអប្បមញ្ញា
នោះ គ្រប់ទាំង ៤ , ដំបូង គប្បីបដិបត្តិក្នុងសត្វទាំងអស់ ដោយញ៉ាំងអាការគិត
ឧបការៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ការវិនាដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅនៃអាការគិតឧបការៈ ជា
លក្ខណៈ នោះឯងជាមេត្តា , តអំពីនោះ បានជួបក្តី បានឮក្តី ពិចារណាឃើញ
ក្តីនូវភាពដែលសត្វទាំងឡាយ ដែលប្រាថ្នាតែប្រយោជន៍ឧបការៈ យ៉ាងនេះហើយ
ត្រូវទុក្ខគ្របសង្កត់ គប្បីបដិបត្តិដោយញ៉ាំងអាការគិតបំបាត់ទុក្ខ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
ការវិនាដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅនៃអាការគិតបំបាត់ទុក្ខ ជាលក្ខណៈ នោះឯងជា
ករុណា , ពេលបានឃើញការបានល្អនៃសត្វទាំងឡាយនោះ ដែលប្រាថ្នាប្រយោជន៍
នឹង ប្រាថ្នាកាតប្រាសចាកទុក្ខយ៉ាងនោះហើយ គប្បីបដិបត្តិដោយញ៉ាំងចិត្តឲ្យ
រីករាយត្រេកអរក្នុងការបានល្អរបស់គេ ការវិនាដែលមានការត្រេកអរ ជាលក្ខណៈ
នោះឯងជាមុទិតា , ចំណែកតអំពីនោះ ក៏គប្បីបដិបត្តិដោយអាការជាភណ្ឌាល
ពោលគឺ ការព្រងើយកន្តើយ ព្រោះការមិនមានកិច្ចដែលគួរធ្វើការវិនាដែលមានការ

ប្រព្រឹត្តទៅនៃអាការជាភណ្ឌល ជាលក្ខណៈ នោះឯងជាឧបេក្ខា , ព្រោះដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ក៏ព្រោះអំណាចនៃអាការ មានការគិតឧបការៈជាដើមនេះ លំដាប់នេះ គឺ មេត្តាត្រាស់ជាប្រការដំបូង ហើយករុណា ហើយមុទិតា ហើយ ឧបេក្ខា ទើបជាលំដាប់របស់អប្បមញ្ញា ៤ នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលមេត្តា ករុណា មុទិតា ឧបេក្ខានោះគ្រប់ប្រការ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍មិនមានប្រមាណ ពិតណាស់ សត្វទាំងឡាយមិនមាន ប្រមាណជាអារម្មណ៍របស់ការវិនាទាំងនោះ ព្រោះសូម្បីសម្រាប់ឯកសត្វ (សត្វ ១) ការវិនាទាំងនោះក៏ប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចដែលផ្សាយទៅទូទាំងរាងកាយ មិនបាន កាន់យកប្រមាណយ៉ាងនេះថា ការវិនាមានមេត្តាជាដើម និងត្រូវចម្រើនក្នុងទីចំណែក ១ របស់រាងកាយប៉ុណ្ណោះដូច្នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំព្រះករុណាទើបបានពោលថា

ការវិនាមានមេត្តាជាដើម មាន ៤ ព្រោះអំណាចនៃកិច្ច មានភាពជាផ្លូវនៃ វិសុទ្ធិជាដើម ចំណែកលំដាប់នៃការវិនាទាំងនោះ កើតព្រោះអំណាចនៃអាការមាន ការគិតឧបការៈជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលការវិនាទាំងនោះ ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអារម្មណ៍ មិនមានប្រមាណ ទើបឈ្មោះថា អប្បមញ្ញា ។

ព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម

សម្រេចបានត្រឹមតតិយជ្ឈាន

រីឯ ក្នុងការវិនាទាំងនោះ ទោះបីមានលក្ខណៈតែមួយដូចគ្នា ព្រោះមាន អារម្មណ៍មិនមានប្រមាណ យ៉ាងនេះ , ការវិនា ៣ ខាងដើម ក៏ជា តិកយានិកា (ប្រព្រឹត្តទៅត្រឹមឈាន ៣ ក្នុងចតុក្កន័យ) ឬ ជាចតុក្កយានិកា (ប្រព្រឹត្តទៅ

ត្រីមណ្ឌល ៤ ក្នុងបញ្ចកន័យ) ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះឃ្នាតអំពី សោមនស្សមិនបាន ការព្រាត់អំពីសោមនស្សមិនបាន មានដល់ការវិនាសនោះ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះការវិនាសនោះជាផ្លូវចេញចាកបដិបក្ខធម៌ មានព្យាបាទជាដើម ដែលកើតចាកទោមនស្ស ចំណែកការវិនាសបំផុត ជាអវសេសឯកយានិកា (ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈាន ១ ដ៏សេស គឺ ចតុត្ថជ្ឈានក្នុងចតុក្កន័យ ឬបញ្ចមជ្ឈានក្នុង បញ្ចកន័យ) ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះប្រកបដោយឧបេក្ខាវេទនា ពិតណាស់ ឧបេក្ខា ព្រហ្មវិហារដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការជាកណ្តាលក្នុងសត្វទាំងឡាយ រៀនឧបេក្ខា ការវិនាចេញប្រព្រឹត្តទៅមិនបាន ។

ចំណែកបុគ្គលណា គប្បីពោលយ៉ាងនេះ ព្រោះព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុក ក្នុងអដ្ឋកនិបាត (អង្គត្ថនិកាយ) ដោយភាពមិនប្លែកគ្នាក្នុងអប្បមញ្ញាទាំង ៤ ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ កាលនោះ អ្នកគប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដែលមានទាំងវិតក្កវិចារៈខ្លះ គប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដែលមិនមានវិតក្កមានតែវិចារៈខ្លះ គប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដែលមិនមានវិតក្កមិនមានវិចារៈខ្លះ គប្បីចម្រើនសមាធិនេះដែលមានបីតិខ្លះ គប្បី ចម្រើនសមាធិនេះដែលមិនមានបីតិខ្លះ គប្បីចម្រើនសមាធិនេះដែលប្រកបទៅដោយ សេចក្តីសម្រាន្ត (សុខខ្លះ) គប្បីចម្រើនសមាធិនេះដែលប្រកបទៅដោយឧបេក្ខាខ្លះ ដូច្នោះ ព្រោះហេតុនោះ អប្បមញ្ញាទាំង ៤ ក៏ជាចតុក្កយានិកា (ប្រព្រឹត្តក្នុងឈាន ទាំង ៤ ក្នុងចតុក្កន័យ ឬ ជាបញ្ចកយានិកា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈានទាំង ៥) ក្នុងបញ្ចកន័យប៉ុនៗ គ្នា ។

បុគ្គលនោះជាអ្នកដែលភិក្ខុទាំងឡាយគប្បីពោលថា លោកកុំពោលយ៉ាងនោះ ព្រោះកាលបើដូច្នោះ សូម្បីការវិនាសទាំងឡាយ មានកាយានុបស្សនាជាដើម ក៏គប្បី

ជាចតុក្កុណ្ណានិកា ឬ បញ្ចកុណ្ណានិកាផងដែរ និង ក្នុងការវិនាសនៃវេទនានុបស្សនា
 ជាដើម សូម្បីតែបឋមជ្ឈានក៏មិនមាន នឹងពោលអ្វី ដល់ទុតិយជ្ឈានជាដើមនោះ
 ព្រោះហេតុនោះ អ្នកកុំកាន់យកត្រឹមតែស្រមោលរបស់សមាធិតាមព្យញ្ជនៈ ហើយ
 ពោលបង្គាប់ព្រះមានព្រះភាគឡើយ ដែលព្រះពុទ្ធវចនៈជាពាក្យជ្រាលជ្រៅ ព្រះ
 ពុទ្ធវចនៈលោកគួរចូលទៅរកអាចារ្យ សួរអាចារ្យឲ្យអធិប្បាយហើយ កាន់យក
 សេចក្តី ឯសេចក្តីតទៅនេះ ជាអត្ថន័យក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈនោះ ន័យថា ព្រះមាន
 ព្រះភាគទ្រង់តិះដៀលភិក្ខុមួយអង្គ ដែលជាអ្នកក្រាបទូលសូមព្រះធម៌ទេសនាយ៉ាង
 នេះថា បពិត្រព្រះមានព្រះភាគដ៏ចម្រើន សូមព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់សម្តែងធម៌
 ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គដោយសន្ទេបចុះ ខ្ញុំព្រះអង្គបានស្តាប់ធម៌ហើយ នឹងគប្បីជាអ្នកចៀស
 ចេញចាកពួកគណៈទៅ មិនប្រមាទ ធ្វើសេចក្តីព្យាយាមជានិច្ច ម្នាក់ឯង ដូច្នោះថា
 ក៏យ៉ាងនេះឯង មោឃបុរសពួកខ្លះក្នុងលោកនេះអាណាធនាតថាគត ឲ្យសម្តែងធម៌
 តែកាលតថាគតសម្តែងធម៌ហើយ ក៏នៅសម្គាល់ឃើញតថាគត ជាអ្នកដែលគេ
 គប្បីជាប់តាមដដែល ដូច្នោះ ព្រោះហេតុដែលភិក្ខុនោះ សូម្បីស្តាប់ធម៌កាលមុន
 ហើយ ក៏នៅតែនៅទីនោះដដែល មិនប្រាថ្នានឹងទៅធ្វើសមណធម៌ តែបើភិក្ខុដល់
 ព្រមដោយឧបនិស្ស័យនៃព្រះអរហត្ត ព្រោះដូច្នោះ កាលនឹងទ្រង់ទូន្មានគេ ទើប
 ទ្រង់ត្រាស់ទៀតថា ម្ចាស់ភិក្ខុ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងខនេះអ្នកគប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះថា
 ចិត្តរបស់យើងនឹងជាចិត្តតាំងមាំខាងក្នុង ព្រមទាំងធម៌ទាំងឡាយជា បុប្ផកុសល
 ដែលកើតឡើងហើយ មិនត្រូវជាប់ចិត្តនៅ ម្ចាស់ភិក្ខុ អ្នកគប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះឯង
 ក៏មើលថែមូលសមាធិ អំណាចដែលបានដល់អាការដែលល្មមជាចិត្តកត្តាដោយ
 អំណាចដែលចិត្តតម្កល់នៅខាងក្នុងខ្លួន ជាការត្រាស់ដល់ភិក្ខុនោះ ព្រះឪវាទនេះ

តអំពីនោះ ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងព្រះពុទ្ធបំណងថា ភិក្ខុនោះមិនគួរដល់នូវការពេញ
ចិត្ត ដោយសមាធិត្រឹមប៉ុណ្ណោះហើយ ធ្វើមូលសមាធិនោះ ឲ្យចម្រើនដូចតទៅនេះ
ទើបត្រាស់ការចម្រើនសមាធិទៅដោយផ្លូវមេត្តាដល់ភិក្ខុនោះ យ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុ
កាលណាចិត្តរបស់អ្នក ជាចិត្តតាំងមាំនៅខាងក្នុង និង ធម៌ទាំងឡាយជាបុប
អកុសលដែលកើតឡើងហើយ មិនជាប់ចិត្តនៅ កាលនោះ អ្នកគប្បីសិក្សាយ៉ាង
នេះថា មេត្តាចេតោវិមុត្តិនឹងជាការនា ដែលយើងចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន ធ្វើឲ្យដូចជា
យាន ធ្វើឲ្យដូចជារបស់ប្រើ សាងសន្សំ ធ្វើឲ្យសម្រេចយ៉ាងល្អ ម្នាលភិក្ខុ អ្នក
គប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះឯង ដូច្នោះហើយ ទើបត្រាស់តទៅទៀតថា ម្នាលភិក្ខុ កាល
ណាមូលសមាធិនេះ ជាធម៌អ្នកចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន យ៉ាងនេះហើយ កាលនោះ
អ្នកគប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដែលមានទាំងវិតក្ក មានទាំងវិចារខ្លះ ។ ល ។ គប្បី
ចម្រើនសមាធិនេះ ដែលប្រកបទៅដោយឧបេក្ខាខ្លះ ។

អត្ថន័យនៃព្រះឱវាទនោះថា ម្នាលភិក្ខុ កាលណាមូលសមាធិនេះ ជាធម៌ដែល
អ្នកចម្រើនដោយផ្លូវមេត្តាយ៉ាងនោះហើយ កាលនោះ អ្នកកុំពេញចិត្តដោយសមាធិ
តែត្រឹមនោះ កាលនឹងញ៉ាំងមូលសមាធិឲ្យសម្រេចដល់ចតុត្ថជ្ឈាន ឬបញ្ចកលាន
ក្នុងអារម្មណ៍ដទៃៗ តទៅ គប្បីចម្រើនសមាធិនេះដោយន័យថា សវិតក្កម្យិ សវិចារ-
សមាធិមានទាំងវិតក្កមានទាំងវិចារខ្លះជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត កាលត្រាស់យ៉ាងនេះ
ហើយ និង ទ្រង់សម្តែងសេចក្តីថា ភិក្ខុគប្បីធ្វើការចម្រើនសមាធិសូម្បីដែលមាន
ព្រហ្មវិហារដ៏សេស មានករុណាជាដើមជាតួនាំ ដោយឲ្យដល់ចតុត្ថជ្ឈាន ឬបញ្ចក
លានក្នុងអារម្មណ៍ដទៃៗផង ទើបត្រាស់ដល់ភិក្ខុនោះតទៅទៀតថា ម្នាលភិក្ខុ កាល
ណាសមាធិនេះជាធម៌ ដែលអ្នកចម្រើនធ្វើឲ្យច្រើនយ៉ាងនេះហើយ កាលនោះ អ្នក

គប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះថា ករុណាចេតោវិមុត្តិ នឹងជាការនាដែលយើងចម្រើនធ្វើឲ្យ
ច្រើន... ដូច្នោះ ជាដើម កាលទ្រង់សម្តែងការចម្រើនចតុក្កុលាន ឬបញ្ចកុលាន
ដែលមានព្រហ្មវិហារ ៤ មានមេត្តាជាដើម ជាតួនាំយ៉ាងនេះហើយ ទ្រង់សម្តែង
សមាធិដែលមានអនុបស្សនា ៤ មានកាយានុបស្សនាជាដើម ជាតួនាំ ទើបត្រាស់
តទៅទៀតថា ម្នាលភិក្ខុ កាលណាសមាធិនេះ ជាធម៌ដែលអ្នកចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើន
យ៉ាងនេះហើយ កាលនោះ អ្នកគប្បីសិក្សាយ៉ាងនេះថា យើងនឹងជាអ្នកពិចារណា
ឃើញកាយក្នុងកាយដូច្នោះជាដើមហើយ ទើបទ្រង់ញ៉ាំងភិក្ខុនោះឲ្យកាន់យកព្រះធម៌
ទេសនាដោយកំពូល គឺ ព្រះអរហត្តថា ម្នាលភិក្ខុ កាលណាសមាធិនេះ អ្នក
ចម្រើនធ្វើឲ្យល្អហើយយ៉ាងនេះ កាលនោះអ្នកនឹងដើរទៅកាន់ផ្លូវណាភ្នំ អ្នកនឹង
ដើរជាសុខពិត អ្នកនឹងឈរនៅទីណាៗភ្នំ អ្នកនឹងឈរជាសុខ អ្នកនឹងអង្គុយក្នុង
ទីណាៗភ្នំ អ្នកនឹងអង្គុយជាសុខ អ្នកនឹងសម្រេចការដេកក្នុងទីណាៗភ្នំ អ្នកក៏នឹង
សម្រេចការដេកជាសុខដូច្នោះ ។

ព្រោះហេតុនោះ អប្បមញ្ញា ៣ មានមេត្តាជាដើម បណ្ឌិតជ្រាបថា ជាតិក-
លានិកា ឬចតុក្កុលានិកា គឺ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈាន ៣ ខាងដើម ក្នុងចតុក្កុន័យ ឬ
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈាន ៤ ខាងដើមក្នុងបញ្ចកុន័យប៉ុណ្ណោះ ចំណែកឧបេក្ខា ក៏គប្បី
ជ្រាបថា ជាអវសេសឯកលានិកា (ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងឈាន ១ ដ៏សេស គឺ
ចតុត្ថជ្ឈាន ក្នុងចតុក្កុន័យ ឬបញ្ចមជ្ឈាន ក្នុងបញ្ចកុន័យ) ប៉ុណ្ណោះ និងក្នុងអភិធម្ម
លោកក៏ចែកទុកយ៉ាងនេះដូចគ្នា ។

អប្បមញ្ញា មានអានុភាពផ្សេងគ្នា

បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា អប្បមញ្ញា ៤ នោះ សូម្បីតាំងទុកជា ២ ចំណែក ជា តិកលយាន ឬ ចតុក្កលយានចំណែក ១ ជាអវសេសឯកលយានចំណែក ១ ដូច ពោលមកនេះហើយក្តី គង់មានអានុភាពវិសេសមិនដូចគ្នា ដោយការៈមានភាពជា សុកបរមា (មានសុកវិមោក្ខយ៉ាងក្រៃលែង) ជាដើម ពិតណាស់ ក្នុងហាលិទ្ធុរ- សនសូត្រ អប្បមញ្ញាទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុកប្លែកគ្នាដោយការៈ មាន ភាពជាសុកបរមាជាដើម ត្រាស់ទុកដូចម្តេច ត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំង ឡាយ តថាគតពោលមេត្តាចេតោវិមុត្តិថា មានសុកវិមោក្ខយ៉ាងក្រៃលែង ពោល ករុណាចេតោវិមុត្តិថា មានអាកាសានញាយតនវិមោក្ខ ដ៏យ៉ាងក្រៃលែង ពោល មុទិតាចេតោវិមុត្តិថា មានវិញ្ញាណញាយតនវិមោក្ខដ៏យ៉ាងក្រៃលែង ពោលឧបេក្ខា- ចេតោវិមុត្តិថា មានអាកិញ្ញញាយតនវិមោក្ខដ៏យ៉ាងក្រៃលែងដូច្នោះ ។ សួរថា ព្រោះ ហេតុអ្វី អប្បមញ្ញាទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា យ៉ាងនោះ ? ឆ្លើយថា ព្រោះអប្បមញ្ញាទាំងនោះ ជាឧបនិស្ស័យនៃវិមោក្ខនោះៗ , ពិតណាស់ សត្វ ទាំងឡាយ រមែងជាវត្ថុមិនបដិកូល មិនគប្បីខ្ពើមសម្រាប់ព្រះយោគាវចរ ដែលជា មេត្តាវិហារី ពេលនោះ ព្រោះសេពក្នុងវត្ថុមិនបដិកូល កាលព្រះយោគាវចរមេត្តា វិហារីនោះ ធ្វើចិត្តចូលក្នុងវណ្ណកសិណទាំងឡាយ មាននីលកសិណជាដើម ដែល ជាពណ៌បរិសុទ្ធមិនបដិកូល , ចិត្តរបស់លោក រមែងស្ទុះទៅក្នុងវណ្ណកសិណនោះ ដោយមិនលំបាកឡើយ មេត្តាជាឧបនិស្ស័យនៃ សុកវិមោក្ខដោយន័យដូចពោល នេះ មិនជាឧបនិស្ស័យនៃវិមោក្ខក្រៃលែងជាងសុកវិមោក្ខនោះទេ ព្រោះហេតុនោះ មេត្តានោះទើបត្រាស់ថា ជាសុកបរមា (មានសុកវិមោក្ខដ៏យ៉ាងក្រៃលែង) ។

សម្រាប់ព្រះយោគាវចរដែលជាករុណាវិហារី ជាអ្នកសម្លឹងឃើញសេចក្តីទុក្ខរបស់
សត្វដែលមានរូបរាងកាយជាហេតុឲ្យត្រូវវាយដោយដំបង ទោសក្នុងរូបរាងកាយ
ក៏មានការដឹងច្បាស់ ទាំងដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅនៃករុណា ពេលនោះ ព្រោះការ
ដឹងទោសក្នុងរូបច្បាស់ កាលលោកបើកកសិណឯណាមួយ ក្នុងបណ្តាកសិណ
មានបឋវិកសិណជាដើម រៀរអាកាសកសិណ ហើយនាំចិត្តចូលក្នុងអាកាសដែល
ជារូបនិស្សរណៈ (ដែលចេញចាករូប គឺ ទទេចាករូប) ចិត្តរបស់លោក រមែង
ស្ទុះទៅក្នុងអាកាសនោះដោយមិនលំបាកឡើយ ករុណាជាឧបនិស្ស័យនៃអាកាសា-
នញ្ជាយតនវិមោក្ខដោយន័យដូចពោលមកនេះ មិនជាឧបនិស្ស័យនៃវិមោក្ខក្រៃលែង
ជាងនោះទេ ព្រោះហេតុនោះ ករុណានោះ ទើបត្រាស់ថា ជាអាកាសានញ្ជាយតន-
បរមា (មានអាកាសានញ្ជាយតនវិមោក្ខ ដ៏ក្រៃលែង) ។

ចំណែកចិត្តរបស់ព្រះយោគាវចរមុទិតាវិហារី អ្នកពិចារណាឃើញវិញ្ញាណ
(ចិត្ត) របស់សត្វដែលកើតសេចក្តីរីករាយចិត្ត ដោយហេតុនៃការរីករាយនោះៗ
រមែងជាចិត្តគិតគ្នាក្នុងការប្រកាន់វិញ្ញាណ ទាំងដែលមានការប្រព្រឹត្តទៅនៃមុទិតា
ពេលនោះ កាលលោកឈានកន្លងអាកាសានញ្ជាយតនៈដែលបានសម្រេចដោយ
លំដាប់ហើយ នាំចិត្តចូលក្នុងវិញ្ញាណដែលនៅមាននិមិត្ត គឺ អាកាសជាអារម្មណ៍
ចិត្តរបស់លោករមែងស្ទុះទៅក្នុងវិញ្ញាណនោះ ដោយមិនលំបាកឡើយ មុទិតាជា
ឧបនិស្ស័យនៃវិញ្ញាណញ្ជាយតនវិមោក្ខដោយន័យដូចពោលនេះ មិនជាឧបនិស្ស័យ
នៃវិមោក្ខក្រៃលែងជាងនោះទេ ព្រោះហេតុនោះ មុទិតានោះ ទើបត្រាស់ថា ជា
វិញ្ញាណញ្ជាយតនបរមា (មានវិញ្ញាណញ្ជាយតនវិមោក្ខដ៏យ៉ាងក្រៃលែង) ។

ចំណែកចិត្តរបស់ព្រះយោគាវចរឧបេក្ខាវិហារី ជាចិត្តលំបាកនឹងកាន់យកវត្ថុ

ដែលមិនមាន ព្រោះភាពដែលជាអ្នកព្រងើយកន្តើយចំពោះការកាន់យកប្រយោជន៍
អ្នកដទៃ មានសេចក្តីសុខសេចក្តីទុក្ខជាដើម ព្រោះមិនមានការជញ្ជឹងថា សូមសត្វ
ទាំងឡាយ ចូរជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខចុះ ឬថា សូមសត្វទាំងឡាយចូរផុតចាក
ទុក្ខចុះ ឬថា សូមសត្វទាំងឡាយកុំបានព្រាត់ប្រាសចាកសេចក្តីសុខដែលដល់ព្រម
ហើយឡើយ ដូច្នោះក្តី ពេលនោះ កាលលោកដែលមានចិត្តគិតគ្រូក្នុងការព្រងើយ
កន្តើយចំពោះការកាន់យកប្រយោជន៍អ្នកដទៃ នឹងមានចិត្តលំបាកដែលត្រូវកាន់យក
វត្ថុមិនមានដោយបរមត្ថ ឈានកន្លងវិញ្ញាណញាយតនៈ ដែលបានសម្រេចដោយ
លំដាប់ហើយ នាំចិត្តចូលទៅក្នុងវត្ថុដែលមិនមានដោយសភាវៈ គឺ ក្នុងការមិន
មាននៃវិញ្ញាណដែលជាបរមត្ថ ចិត្តរបស់លោក រមែងស្ទុះទៅក្នុងការមិនមាននៃ
វិញ្ញាណនោះ ដោយមិនលំបាកឡើយ ឧបេក្ខាជាឧបនិស្ស័យនៃអាកិញ្ចញាយតន-
វិមោក្ខដោយន័យដូចពោលមកនេះ មិនជាឧបនិស្ស័យនៃវិមោក្ខក្រែលែងជាន់នោះ
ព្រោះហេតុនោះ ឧបេក្ខានោះ ទើបត្រាស់ថា ជាអាកិញ្ចញាយតនបរមា (មាន
អាកិញ្ចញាយតនវិមោក្ខ ដ៏យ៉ាងក្រែលែង) ។

អប្បមញ្ញា ធ្វើកល្យាណធម៌ឱ្យបរិបូណ៌

បណ្ឌិតបានជ្រាបអានុភាពរបស់អប្បមញ្ញាទាំងនោះ ដោយភាពជាសុភបរមា
ជាដើមយ៉ាងនេះហើយ គួរជ្រាបតទៅទៀតថា អប្បមញ្ញាទាំងនោះជាការនាដែលធ្វើ
កល្យាណធម៌ទាំងមូល មានទានជាដើមឱ្យបរិបូណ៌ ពិតណាស់ ព្រះមហាក្សត្រ
ទាំងឡាយដែលមានចិត្តប្រព្រឹត្តទៅស្នើសុំ ដោយភាពជាអ្នកមានអធ្យាស្រ័យក្នុងការ

ការធ្វើប្រយោជន៍ អនុគ្រោះក្នុងសត្វទាំងឡាយ ដោយភាពដែលអត់ធន់មិនបាន ចំពោះសេចក្តីទុក្ខរបស់សត្វទាំងឡាយ ដោយភាពជាអ្នកប្រាថ្នាការតាំងនៅយ៉ែនយូរ នៃសម្បត្តិផ្សេងៗរបស់សត្វ និង ដោយការមិនបែងចែកជាបក្ខពួកក្នុងសត្វទាំងឡាយ ទ្រង់បំពេញបរិយាយ ទាំងឡាយដោយអាការយ៉ាងនេះ គឺ ៖

១- ទ្រង់ឲ្យទានដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសុខដល់សត្វទូទៅ ទ្រង់មិនធ្វើការ បែងចែកថា គួរឲ្យដល់អ្នកនេះ មិនគួរឲ្យដល់អ្នកនេះ ។

២- ទ្រង់រៀបការប្រទូស្តគេ មិនបែងចែកថា គួរប្រទូស្តបុគ្គលនេះ មិនគួរប្រទូស្តបុគ្គលនេះ សមាទានសីលដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសុខដល់សត្វគ្រប់គ្នា ។

៣- ទ្រង់សេពនេក្ខម្មៈ ដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសុខដល់សត្វគ្រប់គ្នា មិន បែងចែក ដើម្បីទ្រង់បំពេញសីលឲ្យបរិបូណ៌ ។

៤- ទ្រង់ជម្រះបញ្ជាឲ្យផ្សេងផង ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការមិនវង្វេងក្នុងវត្ថុដែល ជាប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍របស់សត្វទាំងឡាយ គ្រប់មុខ មិនបែងចែក។

៥- ទ្រង់ធ្វើសេចក្តីព្យាយាមជានិច្ច ដើម្បីប្រយោជន៍សុខដល់សត្វទាំងឡាយ គ្រប់មុខ មិនបែងចែក ។

៦- ម្យ៉ាងទៀតសូម្បីទ្រង់ដល់នូវភាពជាវិបុលស ដោយអំណាចនៃសេចក្តី ព្យាយាមដឹកតូល ក៏ទ្រង់នៅអត់ទោសមានប្រការផ្សេងៗ ឲ្យដល់សត្វទាំងឡាយ គ្រប់មុខ មិនបែងចែក ។

៧- ទ្រង់មិនញ៉ាំងឃ្មុំដែលធ្វើទុកថា ខ្ញុំនឹងឲ្យវត្ថុនេះដល់លោក និងធ្វើវត្ថុ នេះដល់លោក ដូច្នោះឲ្យឃ្មុំទៅ ។

៨- ទ្រង់ជាអ្នកមានការតាំងចិត្តមាំ មិនញាប់ញ័រ ដើម្បីប្រយោជន៍សុខរបស់

សត្វទាំងនោះ គ្រប់សត្វមិនបែងចែក ។

៩- ទ្រង់ជាបុព្វការី ក្នុងសត្វទាំងនោះ ដោយព្រះមេត្តាដែលមិនញាប់ញ័រ ។

១០- តែទ្រង់មិនសង្ឃឹមការតបស្ម័នដោយព្រះឧបេក្ខាដូច្នោះ រហូតដល់ទ្រង់ធ្វើកល្យាណធម៌គ្រប់យ៉ាង មានប្រការផ្សេងៗ គឺ ពលញ្ញាណ ១០ វេសារជ្ជញ្ញាណ ៤ អសាធារណញ្ញាណ ៦ ពុទ្ធធម៌ ១៨ ឲ្យបរិបូណ៌ , អប្បមញ្ញានោះជាការនាដែលធ្វើកល្យាណធម៌ទាំងពួង មានទានជាដើម ឲ្យបរិបូណ៌យ៉ាងនេះឯង ។

មហាដីកា

អធិប្បាយ បក្សណ្តកកថា

ក្នុងពាក្យថា ដែលទ្រង់ជាព្រហ្មដ៏ឧត្តមនេះ ឈ្មោះថា ព្រហ្មមាន ៣ ជំពូក គឺ សម្មតិព្រហ្ម ឧបបត្តិព្រហ្ម វិសុទ្ធិព្រហ្ម ។ ពិតណាស់ ដោយសេចក្តីថា ព្រហ្មក្នុងប្រយោគមានអាទិយ៉ាងនេះថា ៖

បពិត្រកោសេយ្យ សេកទាំងឡាយ បរិកោគស្រូវសាលីដ៏សម្បូរ បពិត្រលោកដ៏ជាព្រហ្ម ខ្ញុំដឹងថា ជាសេកទាំងនោះ លោកមិនអាចនឹងការពារសេក ទាំងនោះបាន បពិត្រព្រះអង្គដ៏ទ្រង់ជាព្រហ្ម ធំក្រៃលែង ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់បណ្តេញចេញ សត្វដទៃក៏រមែងក្តៅក្រហាយផង ។

ដូច្នោះជាដើម ជាការពោលដល់សម្មតិព្រហ្ម (ព្រហ្មដោយសន្មត បានដល់ក្សត្រ ឬ ព្រះរាជា) ។ ពិតណាស់ ដោយសេចក្តីថា ព្រហ្ម ក្នុងប្រយោគមានអាទិយ៉ាងនេះថា ៖

តថាគត បានបើកទ្វារអមតនិព្វានទុក សម្រាប់សត្វទាំងឡាយបញ្ចេញនូវ
សទ្ធា (ការជឿរបស់ខ្លួន) ម្នាលអ្នកដ៏ជាព្រហ្ម តថាគតមានសេចក្តីសម្គាល់ថា
លំបាក ទើបមិនសម្តែងធម៌ដ៏ប្រណីត ដែលតថាគតស្ងាត់ជំនាញហើយ ក្នុងពពួក
មនុស្សទាំងឡាយ ។

និងថា កាលនោះឯង សហម្បតិព្រហ្មដូច្នោះជាដើម ជាការពោលដល់ឧបបត្តិ
ព្រហ្ម (ព្រហ្មដោយឧប្បត្តិ) ។ អរិយធម៌ ក៏ហៅថា ព្រហ្ម ដោយពាក្យពោល
ដែលថា ទ្រង់ធ្វើព្រហ្មចក្រឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដូច្នោះជាដើម ព្រះអរិយបុគ្គលសូម្បីគ្រប់
អង្គ ឈ្មោះថា វិសុទ្ធិព្រហ្មដោយមិនប្លែកគ្នា ដោយកាតជាបរមត្ថព្រហ្ម ព្រោះកាត
ដែលកើតឡើងពីអរិយធម៌នោះ ។ តែដោយវិសេស ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់
ព្រះនាមថា ឧត្តមព្រហ្ម ដោយព្រះតម្រាស់ដែលថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ពាក្យថា
ព្រហ្មនេះ ជាឈ្មោះរបស់តថាគតដូច្នោះជាដើម ព្រោះទ្រង់សម្រេចព្រះបារមីដ៏ឧត្តម
ដោយគុណ ទាំងឡាយដែលជាព្រហ្ម របស់ប្រសើរក្នុងលោក ព្រមទាំងទេវតា ។
ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ព្រះនាមថា ព្រហ្មត្ថម ព្រោះអត្ថថា ទ្រង់ជាបុគ្គលឧត្តមក្នុង
បណ្តាព្រហ្មទាំងឡាយ ឬ ទ្រង់ជាព្រហ្មឧត្តមតាមប្រការដែលពោលនេះ ។ សេចក្តី
ថា នូវព្រហ្មវិហារដែលព្រះអង្គជាព្រហ្មដ៏ឧត្តមនោះ ត្រាស់ទុក គឺ ទ្រង់សម្តែងទុក
ដល់វេនេយ្យសត្វទាំងឡាយក្នុងសូត្រនោះ ដោយពាក្យថា គេរមែងផ្សាយទៅកាន់
ទិស ១ ដោយចិត្តដែលសហគតៈដោយមេត្តា ដូច្នោះជាដើម ។ សំព្តថា ឥតិ មាន
សេចក្តីថា កាលជ្រាប គឺ កាលដឹងនូវព្រហ្មវិហារដោយលំដាប់នៃការវនា និង
ដោយលំដាប់នៃពាក្យពណ៌នាអត្ថយ៉ាងនេះហើយ គឺតាមដែលពោលហើយ ។ ពាក្យ
ថា ក៏គប្បីជ្រាប បកិណ្ណកកថា គឺគប្បីជ្រាបបកិណ្ណកកថាដែលខ្ញុំព្រះករុណា (ព្រះ

ពុទ្ធសោយសាចារ្យ) មិនកាន់យកអត្តាធិប្បាយដែលមិនសាធារណៈ គឺ ប្រចាំចំពោះ ព្រហ្មវិហារនោះប៉ុណ្ណោះ ដូចជាក្នុងវគ្គដំបូង កាន់យកអត្តាធិប្បាយដែលជា បក្កិណ្ណកៈ គឺ ពង្រីកទៅបានក្នុងព្រហ្មវិហារនោះៗ ដោយភាពជាអត្តាធិប្បាយ សាធារណៈហើយ ប្រកាសទុក ។

បទថា មេជ្ជតិ (ស្រឡាញ់) លោកសម្តែងខ្មែរក្នុងធម្មៈនោះឯង ឲ្យជាកត្ត (អ្នកធ្វើ) ដើម្បីហាមកត្ត អ្នកធ្វើដទៃអំពីធម្មៈ ។ ក្នុងបទថា សិនិយ្ហតិ (ស្នេហា) នេះ គប្បីឃើញថា ជាសេចក្តីស្នេហាទាក់ទងនឹងការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែល ឧបការៈ មានញាណចេញមុខ ជាបដិបក្ខចំពោះការសៅហ្មង ដោយអំណាចការ ព្យាបាទក្នុងសត្វទាំងឡាយ មិនមែនជាសេចក្តីស្នេហាដោយអំណាចការប្រព្រឹត្តទៅ នៃតណ្ហា ។ សេចក្តីស្នេហាដោយអំណាចការប្រព្រឹត្តទៅនៃតណ្ហានោះ មានមោហៈ ជាប្រធាន មានការចង់បានជាសកាវៈ តែសេចក្តីស្នេហានេះមានការមិនប្រទូស្ត ជា សកាវៈសម្បយុត្តនឹងអលោកៈ ។ សួរថា សូម្បីសេចក្តីស្នេហា គឺ តណ្ហា ក៏ជា សត្រូវរបស់ព្យាបាទ ព្រោះមិនមានការតាំងចុះព្រមគ្នានឹងព្យាបាទនោះទេ (គឺ មិន តាំងនៅក្នុងចិត្តដួងជាមួយគ្នានឹងព្យាបាទ) មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា សេចក្តីស្នេហា គឺ តណ្ហាមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្តដួង ១ ជាមួយនឹងព្យាបាទនោះក៏ពិត សូម្បីយ៉ាង នោះ ក៏មិនឈ្មោះថា ជាសត្រូវ (របស់ព្យាបាទ) ព្រោះមិនមែនជាអ្នកលះ ។ ឈ្មោះថា មិត្រ ក៏ព្រោះអត្ថថា ស្រឡាញ់ បានដល់ ការបន្តនៃខន្ធ ដែលមាន អធ្យាស្រ័យក្នុងប្រយោជន៍ឧបការៈ , គប្បីជ្រាបថា ធម្មជាតិនេះ ឈ្មោះថា មាន ក្នុងចិត្ត ក៏ព្រោះភាពដែលទាក់ទងនៅក្នុងការបន្តនៃខន្ធ ដែលមានអធ្យាស្រ័យក្នុង ប្រយោជន៍ឧបការៈនោះ ឬបានដល់ មានក្នុងមិត្រ គឺ ក្នុងបុគ្គលជាទីស្រឡាញ់ ជា

អារម្មណ៍ , ឈ្មោះថា ការប្រព្រឹត្តទៅរបស់បុគ្គលជាមិត្តនេះ ក៏ដោយទាក់ទងនឹង សេចក្តីស្រឡាញ់នោះឯង ។

ឈ្មោះថា ករុណា ព្រោះអត្ថថា ធ្វើ លោកអាចារ្យធ្វើពាក្យសាកសួរទុកក្នុង ចិត្តថា ធ្វើអ្វី នរណាធ្វើ ព្រោះហេតុអ្វី ដូច្នោះហើយ ទើបពោលថា កាលទុក្ខរបស់ អ្នកដទៃមានហើយ ក៏ធ្វើការរំជួលចិត្តដល់សាធុជនដូច្នោះ ។ ការកើតដោយប្រការ ដទៃនៃចិត្ត ដោយអាការដែលអត់ធន់មិនបាន នៃបុគ្គលដែលឃើញទុក្ខរបស់អ្នក ដទៃ ហើយក៏ប្រាថ្នានឹងកម្ចាត់ទុក្ខនោះ ឈ្មោះថា ការធ្វើឲ្យញាប់ញ័រចិត្ត ។ ភាវៈ នេះនោះ រមែងមានដល់បុគ្គលដែលជាសប្បុរសប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ លោក អាចារ្យទើបពោលថា ដល់សាធុជនដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ បុគ្គលជាសប្បុរស ទាំងឡាយ លោកហៅថា សាធុជន ព្រោះការដែលធ្វើប្រយោជន៍ឧបការៈរបស់ខ្លួន នឹងរបស់អ្នកដទៃឲ្យសម្រេច ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យវិនាសទៅ គឺធ្វើឲ្យដល់នូវភាពមិន ប្រាកដ សេចក្តីថា កម្ចាត់ចេញទៅ ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យវិនាសទៅនោះ ក្នុងទីនេះ លោកសម្តែងថា ការកម្ចាត់ គឺការកម្ចាត់ចេញទៅ ។ ពិតណាស់ ករុណា មានការ ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅ នូវទុក្ខរបស់អ្នកដទៃជាលក្ខណៈ ។ ពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងការផ្សាយទៅ គឺ ទាក់ទងដោយការប៉ះខ្ទប់ សេចក្តីថា ទាក់ទងដោយការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ក្នុងទីនេះ គប្បីជ្រាបថា ប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅ នូវទុក្ខក្នុងសត្វទាំងឡាយ ដែលដល់ នូវទុក្ខនោះឯង ។

ពាក្យថា រមែងត្រេកអរ ព្រោះធម្មជាតិនោះ ជាពាក្យសម្តែងអធិប្បាយសេចក្តី ជាករណៈ (ហេតុករណៈ) នៃមុទិតាដែលមានកិរិយាត្រេកអរ ក៏ពាក្យសម្តែង

អធិប្បាយដែលសម្រេច ជាឧបការៈដោយវោហារនេះនោះ ដែលផុតទៅអំពីមុទិតា មិនមាន លោកសម្តែងអធិប្បាយមុទិតានោះៗ ឯង ដោយភាពជាកត្ត (អ្នកធ្វើ) ថា ក្នុងការធ្វើការត្រេកអរនោះ មានធម៌ខ្លះជាអ្នកធ្វើវចនត្ថៈ (អត្ថរបស់ពាក្យ) សូម្បីដែលថា ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិ ឈ្មោះថា មុទិតា ព្រោះអត្ថថា ត្រេកអរឯង នេះក៏ជាពាក្យសម្តែង ជាឧបចារវោហារប៉ុណ្ណោះ ព្រោះធម៌ទាំងឡាយមិនប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងអំណាច ព្រោះហេតុនោះ កាលនឹងហាមការ (យល់ថា) ប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអំណាច លោកអាចារ្យទើបពោលថា ម្យ៉ាងទៀត ធម្មជាតិឈ្មោះថា មុទិតា ព្រោះអត្ថថា ត្រឹមតែជាការត្រេកអរប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។

ការសម្តែងមើលដោយការឧប្បត្តិ (គឺ មិនបង្កើនចិត្តចូលទៅជាប់ជំពាក់) ពោលគឺ ភាពព្រងើយកន្តើយ ដោយមិនមានការលំអៀងក្នុងបុគ្គលដែលជាទី ស្រឡាញ់ជាដើមជាសំខាន់ ឈ្មោះថា ឧបេក្ខា ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ចូរកុំជាអ្នកមានពៀរ ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យនោះ ហេតុក្នុងការ សម្តែងជាកត្តថា ឧបេក្ខតិ (រមែងព្រងើយកន្តើយ) ដូច្នោះ ខ្ញុំព្រះករុណាបាន ពោលអធិប្បាយក្នុងខាងដើមហើយនោះឯង ។

ការប្រព្រឹត្តតែប្រយោជន៍ ឈ្មោះថា ហិត ព្រោះដូច្នោះ បទថា ហិតាកា- រហ្សវត្តិលក្ខណ ទើបមានន័យថា មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែលប្រព្រឹត្តតែ ប្រយោជន៍ដល់សត្វទាំងឡាយ ជាលក្ខណៈ ឬថា ធ្វើអាការដែលប្រព្រឹត្តតែ ប្រយោជន៍ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅជាលក្ខណៈ ។ ពាក្យថា មានការបង្កើនយកប្រយោជន៍ ចូលទៅជារស គឺ មានការបង្កើនយកប្រយោជន៍ចូលទៅឲ្យដល់សត្វទាំងឡាយ ជាកិច្ច ឬមានការបង្កើនប្រយោជន៍ចូលទៅឲ្យសត្វទាំងឡាយជាសម្បត្តិ ។ ឈ្មោះ

ថា មានការកម្ចាត់ភាពអាយាតបានជាបច្ចុប្បន្ន ព្រោះអត្ថប្រយោជន៍ ប្រាកដ គឺ ដល់នូវ ភាពជាអារម្មណ៍របស់ព្រាហ្មណ៍ ដោយអាការដែលកម្ចាត់ភាពដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ ន័យថា គេបានធ្វើសេចក្តីវិនាសឲ្យដល់យើងហើយជាដើម ឬថា កើតឡើងឯង ក្នុងសន្តានណា ក៏ធ្វើការកម្ចាត់ភាពអាយាតឲ្យប្រាកដក្នុងសន្តាននោះ ។ ការឃើញ ការដែលសត្វទាំងឡាយ សូម្បីថា ជាអ្នកមិនគួរពេញចិត្ត ថាជាអ្នកគួរពេញចិត្ត ព្រោះជាអ្នកមានការសម្គាល់ក្នុងអារម្មណ៍ដែលគួររង្សៀស ថា មិនគួររង្សៀស ជា សភាវៈ នឹងពោលទៅថ្ងៃដល់ការឃើញសត្វទាំងឡាយដែលគួរពេញចិត្ត (តាម ប្រក្រតី) ថាជាអ្នកគួរពេញចិត្តនោះ បានដល់ យោនិសោមនសិការដែលប្រព្រឹត្ត ទៅដោយអាការយ៉ាងនោះ យ៉ាងណា , នោះជាបទដ្ឋានរបស់មេត្តា ព្រោះហេតុ នោះ មេត្តា ទើបឈ្មោះថា មានការសម្លឹងឃើញការដែលសត្វទាំងឡាយ ជាអ្នក គួរពេញចិត្តជាបទដ្ឋាន ។

ពាក្យថា ការស្ងប់ព្យាបាទបាន បានដល់ សេចក្តីស្ងប់ព្យាបាទ ដោយទាក់ ទងនឹងការគ្របសង្កត់ទុកបាន ។ ពាក្យថា សម្បត្តិ គឺជាភាពសម្រេច បានដល់ ការកើតឡើងដោយប្រពៃនោះឯង ។ ពាក្យថា ការកើតឡើងនៃសេចក្តីស្នេហា បាន ដល់ ការឧប្បត្តិនៃសេចក្តីស្នេហា គឺ តណ្ហា ។

ពាក្យថា វិបត្តិ បានដល់ សេចក្តីវិនាស ។ ពិតណាស់ រាគៈរមែងបោក បញ្ឆោតបាន ដោយមានមេត្តាជាប្រមុខ ។

គប្បីជ្រាបន័យនៃអាការ ៤ មានលក្ខណៈជាដើម នៃព្រហ្មវិហារ ៣ ដ៏សេស មានករុណាព្រហ្មវិហារជាដើម តាមន័យនេះចុះ ។ ខ្ញុំព្រះករុណានឹងសូម ពណ៌នាចំពោះប្រការដែលប្លែកប៉ុណ្ណោះ ។ ករុណាមានអាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅ

នូវទុក្ខដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយដល់សត្វទាំងឡាយ ។ តែថា នឹងមានការកម្ចាត់ចេញ
 ទៅបាន (ពិត) ឬមិនបានក៏ដោយ អាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅនូវទុក្ខឯណា ករុណា
 មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការនោះជាលក្ខណៈ ឈ្មោះថា មានការប្រព្រឹត្តទៅដោយ
 អាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅនូវទុក្ខជាលក្ខណៈ ។ ការអត់ធន់មិនបាន គឺ ការមិន
 ព្រមឲ្យអ្នកដទៃដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ ដោយភាពជាអ្នកប្រាថ្នាកម្ចាត់ចេញ ឈ្មោះថា
 ការអត់ធន់នូវទុក្ខរបស់អ្នកដទៃមិនបាន ។ ការមិនបៀតបៀន ឈ្មោះថា អវិហិន្សា
 បានដល់ ការមិនបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ។ ករុណា ឈ្មោះថា មានការមិន
 បៀតបៀនជាបច្ចុប្បដ្ឋាន ព្រោះអត្ថថា ធ្វើការមិនបៀតបៀននោះឲ្យប្រាកដ ឬថា
 ប្រាកដដោយភាពជាបដិបក្ខចំពោះការបៀតបៀន ។ ក្នុងពាក្យថា ការស្ងប់នូវការ
 បៀតបៀននេះ មានអធិប្បាយថា ធម្មជាតិឈ្មោះថា វិហិន្សា ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុ
 បៀតបៀនសត្វទាំងឡាយ ឬថា ការបៀតបៀនសត្វទាំងឡាយនោះ បានដល់
 ចិត្តប្បវេណីដែលសម្បយុត្តដោយបដិមៈ ដែលជាបដិបក្ខចំពោះករុណា ប្រព្រឹត្តទៅ
 ដោយអាការដូចជាការវាយសត្វទាំងឡាយ ។ សេចក្តីសោករមែងបោកបញ្ឆោតបាន
 ដោយករុណាជាប្រមុខ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មានការ
 កើតឡើងនៃសេចក្តីសោកជាវិបត្តិ ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា មានការត្រេកអរជាលក្ខណៈ គឺ មានការត្រេកអរដោយសម្បត្តិ
 របស់អ្នកដទៃជាលក្ខណៈ ។ ពាក្យថា មានការមិនប្រណែនជានរស គឺ មានភាពជា
 បដិបក្ខចំពោះការប្រស្សាជាកិច្ច ។ ការអត់ធន់មិនបាន ការមិនរីករាយក្នុងសម្បត្តិ
 របស់សត្វទាំងឡាយ ក្នុងសេនាសនៈដែលស្ងាត់ និងក្នុងអធិកុសលធម៌ទាំងឡាយ
 ដល់ការសង្រ្គោះថា ជាអរតិ (គឺមិនត្រេកអរ) ទាំងអស់ មុទិតា ឈ្មោះថា មាន

ការកម្ចាត់អរតិជាបច្ចុប្បន្ន ព្រោះអត្ថប្រយោជន៍ ប្រាកដដោយអាការដែលកម្ចាត់អរតិនោះ ឬថា ធ្វើការកម្ចាត់ គឺ ធ្វើភាពស្ងប់នៃអរតិនោះឲ្យប្រាកដ ។

ឈ្មោះថា ភាពត្រេកអរ បានដល់ ការមនោរម គឺ ការរីករាយចិត្ត ដោយ ទាក់ទងនឹងបីតិអាស្រ័យដូច្នោះ (បីតិអាស្រ័យកាមគុណ) ។ ពាក្យថា មានការ សម្លឹងឃើញភាពស្មើគ្នាក្នុងសត្វទាំងឡាយជារស គឺ មានការសម្លឹងឃើញភាពស្មើ គ្នាដោយការប្រព្រឹត្តព្រងើយក្នុងសត្វទាំងពួង ដែលមានការផ្សេងគ្នា ដោយបុគ្គល ដែលជាទីស្រឡាញ់ជាដើមប៉ុណ្ណោះជាកិច្ច សេចក្តីថា មានការកាន់យកសត្វទាំង នោះដោយភាពជាបុគ្គលស្មើគ្នា ដោយការសម្លឹងមើលទៅតាមការឧប្បត្តិប៉ុណ្ណោះជា កិច្ច ។ ព្រោះមានការប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែលស្ងប់សេចក្តីត្រេកអរ និង មិន ត្រេកអរក្នុងសត្វទាំងនោះ ដោយការមិនកាន់យកអាការដែលគួររង្សៀស និង មិន គួររង្សៀសក្នុងពពួកសត្វ ទើបឈ្មោះថា ធ្វើសេចក្តីស្ងប់ គឺ ការគ្របសង្កត់សេចក្តី ត្រេកអរ និង មិនត្រេកអរទាំងនោះឲ្យប្រាកដបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា មានការស្ងប់ភាពត្រេកអរ និងមិនត្រេកអរបានជាបច្ចុប្បន្ន ។ ដោយពាក្យថា ឯវំ (យ៉ាងនេះ) នេះ ក្នុងពាក្យថា មានការសម្លឹងឃើញការដែលសត្វទាំងឡាយ ជាអ្នកមានកម្មជារបស់ខ្លួន ដែលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនេះជាបទដ្ឋាន នេះលោកអាចារ្យ កាលពោលចំពោះ ដោយអាការដែលបង្ហាញយកប្រយោជន៍ចូលទៅ (នៃមេត្តា) អាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅនូវទុក្ខ (នៃករុណា) និងអាការដែលត្រេកអរក្នុង សម្បត្តិ (នៃមុទិតា) ដោយជើងបដិសេធ ទើបសម្តែងថា កម្មស្សកតាញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយការបដិសេធអាការប្រព្រឹត្តទៅនៃធម្មជាតិ ៣ យ៉ាង មាន មេត្តាជាដើមជាប្រមុខ ជាហេតុជិត នៃឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ នឹងប្រើហេតុយ៉ាងណា

មួយក៏ទេ ។

ក្នុងពាក្យថា វិបស្សនាសុខ និង ភពសម្បត្តិនេះ លោកគួរនឹងពោលពាក្យ ថា ព្រមទាំងទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ (ធម៌ដែលជាទីនៅជាសុខក្នុងអត្តភាពនេះ) ។ ព្រោះថា សូម្បីប្រការនោះក៏ជាប្រយោជន៍សាធារណៈនៃព្រះព្រហ្មវិហារ ៣ ទាំងនោះ ។ អានិសង្ស ១១ យ៉ាង មានការដេកលក់ជាសុខជាដើម ជាប្រយោជន៍សាធារណៈ ដូចគ្នា ។ តែអានិសង្ស ១១ យ៉ាងនោះ លោកបានពោលទុកក្នុងខាងដើមហើយ នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងទីនេះលោកទើបមិនកាន់យក ។

ឈ្មោះថា និស្សរណៈ ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុចេញទៅប្រាស គឺជាអ្នកលះ ។ ក៏និវរណធម៌ទាំង ៥ និងបាបធម៌ទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅក្នុងចិត្តប្បាទជាមួយ គ្នានឹងនិវរណៈនោះ ត្រូវព្រះព្រហ្មវិហារទាំងនោះលះបង់ដោយអំណាចនៃវិក្ខម្ពនប្បហាន ក៏ពិត សូម្បីយ៉ាងនោះ ក្នុងព្រះបាលីពោលដល់ធម៌ទាំងឡាយ មានព្យាបាទជាដើម ទុក (ជំនួសពាក្យពោលដល់និវរណៈ ៥) ដោយទាក់ទង នឹងការសម្តែងដល់ ធម៌ ដែលជាសត្រូវដោយត្រង់ (របស់ព្រះព្រហ្មវិហារ) ក៏បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ពាក្យពោលដល់ ឧបេក្ខាព្រះព្រហ្មវិហារជាហេតុចេញចាកនៃរាគៈ និងជាការតាំងមាំ ដោយល្អ ក៏ព្រោះបានធ្វើអធិប្បាយយ៉ាងនេះ ។

បទថា ឯត្ថ ប្រែថា ក្នុងបណ្ណាព្រះព្រហ្មវិហារទាំងនេះ ។ សេចក្តីថា មេត្តារមែង ប្រព្រឹត្តទៅដោយទាក់ទងនឹងការកាន់យកគុណ មានទាន បិយវាចាជាដើម និងគុណ មានសីល សុតៈជាដើម ក្នុងសត្វទាំងឡាយតាមសមគួរ ។ ព្រោះហេតុនោះលោក ទើបពោលថា មានការសម្តែងឃើញការដែលសត្វទាំងឡាយ ជាអ្នកគួរពេញចិត្ត ជាបទដ្ឋាន ដូច្នោះ ។ សូម្បីរាគៈ ក៏រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយការកាន់យកគុណក្នុងសត្វ

ទាំងនោះ ដោយប្រការណានីមួយជាប្រមុខដូចគ្នា ព្រោះបាននូវការសម្គាល់ (ក្នុងសត្វទាំងនោះ) ថាជាបុគ្គលគួរពេញចិត្ត ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ព្រោះភាពដែលជាសកាគៈគ្នា ដោយការសម្លឹងឃើញតែគុណ ។ ព្រោះដូច្នោះ រាគៈទើបឈ្មោះថា ជាសត្រូវជិតរបស់មេត្តា ដោយការធ្វើមេត្តាឲ្យវិនាសទៅដោយអាការដែលប្រៀបធៀបគ្នាបាន ដូចសត្រូវមានមុខដូចមិត្ត ដូច្នោះ ឈ្មោះថា រាគៈនោះ រមែងបានឱកាសដោយងាយ ក៏ព្រោះមេត្តាប្រាសទៅ សូម្បីព្រោះហេតុត្រឹមតែមិនមានសតិ ក៏គួរកើតក្នុងវត្ថុ (ដែលជាអារម្មណ៍របស់មេត្តានោះ) បាន ។ បទថា តតោ សេចក្តីថា គប្បីរក្សាមេត្តាឲ្យឆ្ងាយពីរាគៈ ឬអំពីការបានឱកាសនៃរាគៈ ។ បទថា សកាគវិសកាគតាយ ប្រែថា ព្រោះជាវិសកាគៈគ្នា (មានចំណែកខុសគ្នា) នឹងចំណែករបស់ខ្លួន ឬប្រែថា ព្រោះជាវិសកាគៈគ្នាដោយសកាវៈ ។ ពិតណាស់ ព្យាបាទដែលមានសកាពផ្ទុយគ្នានឹងមេត្តាព្រហ្មវិហារនោះ ចាត់ជាវិសកាគៈគ្នានៃធម៌ដែលមានចំណែកស្មើគ្នានឹងមេត្តា ដែលមានប្រក្រតីកាន់យកអាការដែលគួរពេញចិត្តក្នុងសត្វទាំងឡាយ ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្យាបាទនោះកាលមិនបានឱកាស តែក៏អាចបានដោយកាលយូរនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់មេត្តា ដូចសត្រូវដែលតាំងនៅក្នុងទីឆ្ងាយនៃបុរសដូច្នោះ ។ បទថា តតោ ប្រែថា អំពីព្យាបាទនោះ ។ ពាក្យថា មិនត្រូវខ្ជាប់អធិប្បាយថា មិនត្រូវខ្ជាប់ក្រែងរមែងចិត្ត ព្រោះមេត្តាដែលបានទីតាំងមាំហើយ ព្យាបាទញាំញីបានដោយលំបាក ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ប្រការថា នឹងចម្រើនមេត្តាផង ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យថា ជាបុគ្គលប្រាថ្នា គឺ រូបជាទីស្រឡាញ់ ។ ពាក្យថា គួរពេញចិត្ត គឺ

គួរត្រេកអរ ។ ពាក្យថា គួរពេញចិត្ត គឺ គួរចម្រើនចិត្ត ។ ព្រោះហេតុនោះៗ ឯង ទើបឈ្មោះថា គួរមនោរមចិត្ត ព្រោះអត្ថថា ធ្វើចិត្តឲ្យមនោរម ។ ពាក្យថា ទាក់ទងដោយលោកាមិសៈ គឺ អាស្រ័យតណ្ហា ។ ពាក្យថា សម្លឹងឃើញដោយ ការមិនបានមក គឺ ក្តៅក្រហាយចិត្ត ដោយការដែលមិនទាន់បានមក ឃើងនៅមិន ទាន់បានរបស់ទាំងនេះ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា កន្លងទៅហើយ គឺ ឈានកន្លងទៅ ហើយ ។ ពាក្យថា រលត់ទៅហើយ គឺ ដល់នូវការរលត់ទៅហើយ ។ ពាក្យថា ប្រែប្រួលទៅហើយ គឺ ប្រាសទៅហើយ ដោយការប្រាសទៅនៃចំណែករបស់ខ្លួន ។ ពាក្យថា កាលតាមរលឹក គឺ កាលគិតដល់ដោយអំណាចការកន្លងចិត្ត ។ បទថា គេហសិតំ (អាស្រ័យផ្ទះ) គឺ អាស្រ័យកាមគុណ ។ ដោយពាក្យថា អាទិនា (ប្រែថា ជាដើម) នេះ លោករួមយកពាក្យមានយ៉ាងនេះថា នូវសំឡេងទាំងឡាយ ដែលគប្បីដឹងតាមផ្លូវត្រចៀក ដូច្នោះជាដើមផង ។

ពាក្យថា ព្រោះជាសកាគៈគ្នា ដោយការសម្លឹងឃើញតែវិបត្តិ មានន័យថា ករុណា រមែងប្រព្រឹត្តទៅ ដោយអាស្រ័យការសម្លឹងឃើញតែវិបត្តិ មានកោត- វិបត្តិជាដើម ក្នុងសត្វទាំងឡាយពួកណាជាហេតុ កាលមានការគិតដល់ហេតុការណ៍ គឺ កាលវិបត្តិនោះក្នុងសត្វទាំងនោះៗឯង ដោយអយោនិសោ , សេចក្តីសោកក៏ គប្បីកើតឡើងបានដោយគន្លង គឺ ទោមនស្សតាមដែលពោលហើយ សេចក្តីសោក នោះ ជាសត្រូវជិតរបស់ករុណា ។ ពិតណាស់ ក្នុងទីនេះលោកពោលដល់សេចក្តី សោកទុក ដោយសំដៅដល់ទោមនស្សជាសំខាន់ ។ ក្នុងពាក្យថា ព្រោះភាពដែល ជាវិសកាគៈគ្នានឹងចំណែករបស់ខ្លួននេះ មានអត្ថាធិប្បាយថា ធម៌ដែលមានចំណែក ស្មើគ្នានឹងវិហិន្ស ដែលមានការនាំទុក្ខចូលទៅក្នុងសត្វទាំងនោះ ចាត់ជាវិសកាគៈ

គ្នានៃធម៌ដែលមានចំណែកស្មើគ្នានឹងករុណា ដែលមានអាការជាទីប្រាថ្នានឹងកម្ចាត់
ចេញទៅនូវទុក្ខក្នុងសត្វទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះជាវិសកាគៈគ្នានឹងចំណែក
របស់ខ្លួននោះ វិហិន្សនោះ កាលនឹងបានឱកាសគប្បីបានដោយកាលយូរនោះឯង
ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់ករុណា ដូច
សត្រូវដែលតាំងនៅក្នុងទីឆ្ងាយរបស់បុរស ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ព្រោះភាពដែលជាសកាគៈគ្នា ដោយការសម្លឹងឃើញតែសម្បត្តិ
មានសេចក្តីថា មុទិតារមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអាស្រ័យការសម្លឹងឃើញតែសម្បត្តិ
មានភោគសម្បត្តិជាដើមក្នុងសត្វទាំងឡាយពួកណាជាច្រកផ្លូវ កាលមានការគិតជញ្ជឹង
ដល់ហេតុការណ៍ គឺសម្បត្តិនោះក្នុងសត្វទាំងនោះៗឯង មិនត្រូវឧបាយ សេចក្តី
រីករាយគប្បីកើតឡើងបាន ដោយអាស្រ័យសោមនស្សដែលបានត្រាស់ទុកដោយ

ពាក្យថា នូវរូបទាំងឡាយដែលគប្បីដឹងតាមផ្លូវភ្នែកជាដើមជាហេតុ សេចក្តី
រីករាយជាសត្រូវជិតរបស់មុទិតា ។ ពិតណាស់ ក្នុងទីនេះលោក ពោលដល់
សេចក្តីរីករាយទុក ដោយសំដៅដល់សោមនស្សជាសំខាន់ ។ ពាក្យថា ព្រោះជា
វិសកាគៈគ្នានឹងចំណែករបស់ខ្លួន មានសេចក្តីថា ការមិនត្រេកអរដែលមានអាការ
មិនអភិរម្យក្នុងសត្វទាំងនោះ ចាត់ជាវិសកាគៈនៃធម៌ ដែលមានចំណែកស្មើគ្នានឹង
មុទិតា ដែលមានអាការត្រេកអរក្នុងសត្វទាំងឡាយ ដែលត្រេកអរដោយសម្បត្តិ
មានភោគសម្បត្តិជាដើម ហេតុនោះ ព្រោះភាពដែលអរតិនោះ ជាវិសកាគៈគ្នានឹង
ចំណែករបស់ខ្លួនយ៉ាងនេះ អរតិនោះ កាលនឹងបានឱកាស ក៏បានដោយកាលយូរ
នោះឯង ព្រោះដូច្នោះ លោកទើបពោលថា ជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់មុទិតា ដូចសត្រូវ
ដែលបិតនៅក្នុងទីឆ្ងាយពីបុរស ដូច្នោះ ។ បទថា បមុទិតា ច ជាដើម លោក

ពោលទុកដោយទាក់ទងនឹងការសម្តែងដល់គុណដែលគប្បីបានទទួលថា កាលមុទិតា
សម្រេចហើយ អតិទេវក៏រមែងមានមិនបាន មិនបានពោលទុកដោយទាក់ទងនឹង
ការសម្តែងដល់ការសង្កត់អតិដែលបំណងក្នុងទីនេះ ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញថា
លោកសម្តែងអតិទុកដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ ដើម្បីសម្តែងថា កាលអតិជា
ចំណែកដែលជាបដិបក្ខចំពោះកាយវិវេក និងចិត្តវិវេក ត្រូវគ្របសង្កត់បានហើយ
អតិជាចំណែកដែលជាបដិបក្ខចំពោះមុទិតា ក៏ជាធម្មជាតិដែលព្រះយោគី អាចគ្រប
សង្កត់បានដោយងាយ ។ ពាក្យថា ក្នុងអធិកុសលធម៌ទាំងឡាយ គឺ ក្នុងសមថធម៌
និង វិបស្សនាធម៌ទាំងឡាយ ។

បុថុជ្ជន ឈ្មោះថា ជាបុគ្គលពាល ព្រោះប្រកបដោយធម៌ដែលសាងភាព
ជាពាល ។ ឈ្មោះថា ជាបុគ្គលវង្វេង ព្រោះភាពដែលវង្វេងក្នុងប្រយោជន៍ខ្លួន និង
ប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ។ ឈ្មោះថា បុថុជ្ជន ព្រោះហេតុទាំងឡាយ មានការធ្វើ
កិលេសជាដើម ឲ្យកើតសន្ធិកសន្ធាប់ជាដើម ។ ឈ្មោះថា អ្នកមិនឈ្នះកិលេស
ដូចជាព្រំដែន ព្រោះមិនឈ្នះព្រំដែនគឺកិលេស ដោយព្រំដែនគឺមគ្គ , ម្យ៉ាងទៀត
ព្រះសេក្ខៈទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ឱធិជិនៈ ព្រោះលោកឈ្នះកិលេសទាំងឡាយដោយ
ព្រំដែន គឺ មគ្គទាំងឡាយបានហើយនោះឯង ។ ដោយពាក្យថា អនោធិជិនស្ស នោះ
លោកបដិសេធភាពដែលបុគ្គលនេះជាព្រះសេក្ខៈ ដែលឈ្មោះថា ឱធិជិន ។ ឈ្មោះ
ថា ដែលមិនឈ្នះវិបាក ព្រោះមិនឈ្នះវិបាក ដែលមានការប្រព្រឹត្តលើសភពទី ៧
ជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត ព្រះអរហន្តទាំងឡាយឈ្មោះថា វិបាកជិន គឺ អ្នកឈ្នះវិបាក
ព្រោះលោកជាអ្នកមិនមានបដិសន្ធិ ។ ដោយពាក្យថា ដែលមិនឈ្នះវិបាកនោះ
លោកបដិសេធការដែលបុគ្គលនេះជាព្រះអសេក្ខៈ ។ ឈ្មោះថា ដែលមិនសម្តែង

ឃើញទោស ព្រោះជាអ្នកមានប្រក្រតីមិនសម្លឹង ឃើញទោសក្នុងការវង្វែងដែល
 មានទោសច្រើន ដែលជាមូលនៃបាបធម៌ទាំងឡាយទាំងពួង ។ ឈ្មោះថា ដែលមិន
 មានការស្តាប់ ក៏ព្រោះមិនមានអាគម (ការរៀនព្រះបរិយត្តិ) និងអធិគម (ការ
 សម្រេចមគ្គ-ផល) ។ ទ្រង់បំណងសម្តែងការដែលបុគ្គលនោះ ជាអន្ធិបុគ្គល
 (បុគ្គលល្ងង់ខ្លៅ) ថា បុគ្គលដែលជាដូច្នោះ ឈ្មោះថា ជាអន្ធិបុគ្គលតែម្យ៉ាងដូច្នោះ
 ទើបបានត្រាស់ទុកសូម្បី ពាក្យមួយទៀតថា ដែលជាបុគ្គលដូច្នោះ ។ ពាក្យថា មាន
 សភាពយ៉ាងនេះ គឺ ឧបេក្ខាដែលមានការវង្វែងចេញមុខ ដោយអាការដែលពោល
 ហើយ ។ ពាក្យថា ឧបេក្ខានោះប្រព្រឹត្តទៅកន្លងរូបបានក៏ទេ គឺ មិនជាហេតុនៃការ
 ឈានកន្លងដោយប្រព្រឹត្តិរូបទាំងឡាយ អធិប្បាយថា ប្រព្រឹត្តិទៅក្នុងកិលេស
 ដែលមានរូបជាអារម្មណ៍បាន ក៏ទេ ។ ការមិនដឹងដែលរៀរចាកសោមនស្ស និង
 ទោមនស្សនោះឯង ឈ្មោះថា អញ្ញាណុបេក្ខា ។ ពាក្យថា ព្រោះជាសភាគៈគ្នា
 ដោយទាក់ទងនឹងការមិនពិចារណាដល់គុណ និង ទោស មានសេចក្តីថា ឧបេក្ខា-
 ព្រហ្មវិហារ មិនពិចារណាដល់គុណនិងទោស ដោយទាក់ទងនឹងការបង្កើនយក
 ប្រយោជន៍ចូលទៅក្នុងសត្វទាំងឡាយជាដើម ដូចជាព្រហ្មវិហារ ៣ មានមេត្តា
 ជាដើម រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការព្រងើយកន្តើយតែម្យ៉ាង ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាង
 ណា , អញ្ញាណុបេក្ខា (ឧបេក្ខាដែលជាការមិនដឹង) មិនគិតដល់គុណ និង
 ទោស ដែលមាននៅក្នុងសត្វទាំងឡាយ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចការព្រងើយ
 កន្តើយតែម្យ៉ាង ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងនោះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ជាសភាគៈ
 គ្នា ដោយទាក់ទងនឹងការមិនពិចារណាដល់គុណនិងទោស ។ ព្រោះដូច្នោះ ឧបេក្ខា
 ដែលជាការមិនដឹងនោះ រមែងបានឱកាសនិយ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើប

ពោលថា ជាសត្រូវជិតរបស់ខ្មែរដែលជាព្រះបាទ ។ ពាក្យថា ព្រះភាព ដែលជាវិសកាគៈគ្នា នឹងចំណែករបស់ខ្លួន មានសេចក្តីថា កាមរាគៈ និងបដិយៈ ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយទាក់ទងនឹងការត្រេកអរ និង មិនត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍ទាំង នោះ ចាត់ជាវិសកាគៈគ្នានៃធម៌ដែលមានចំណែកស្មើគ្នានឹងខ្មែរដែលមានអាការ ជាកណ្តាលក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ និងអនិដ្ឋារម្មណ៍ទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះភាព ដែលជាវិសកាគៈគ្នានឹងចំណែករបស់ខ្លួននៃខ្មែរនោះ រាគៈ និងបដិយៈទាំងនោះ កាលនឹងបានឱកាស ក៏គប្បីបានដោយកាលយូរនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោក អាចារ្យទើបពោលថា ជាសត្រូវឆ្ងាយរបស់ខ្មែរព្រះបាទ ដូចសត្រូវដែល នៅក្នុងទីឆ្ងាយពីបុរស ដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា មានកត្តកាមតាឆន្ទៈជាខាងដើម ក៏ដោយពាក្យពោលដែលថា កុសលធម៌ទាំងឡាយមានឆន្ទៈជាមូលដូច្នោះ ន័យម្យ៉ាងទៀត ព្រោះមានការប្រព្រឹត្ត ទៅដោយអំណាចនៃសេចក្តីប្រាថ្នាដែលរកទោសមិនបាន ដោយអាការជាអ្នកស្វែង រកប្រយោជន៍ឧបការៈ និង ភាពជាអ្នកប្រាថ្នាកម្ចាត់ចេញទៅនូវទុក្ខជាដើមក្នុងសត្វ ទាំងឡាយ លោកទើបពោលថា មានកត្តកាមតាឆន្ទៈជាដើម ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ សូម្បី ខ្មែរព្រះបាទក៏ចាត់ថាជាឆន្ទៈក្នុងប្រយោជន៍ឧបការៈ ដែលបំពេញទៅ ដោយមិនតឹងតែងក្នុងសត្វទាំងឡាយនោះឯង រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែល ព្រងើយថា ជាអបណ្តកបដិបទា (បដិបទាដែលមិនខុស) ដែលមិនមានសេចក្តី ខ្វល់ខ្វាយក្នុងសត្វទាំងនោះ ដូច្នោះ ដូចជាមាតាប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការព្រងើយកន្តើយ ក្នុងបុត្រដែលចាត់ចែងក្នុងកិច្ចការងាររបស់ខ្លួនឯងបានហើយ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា នូវនីវរណៈជាដើម ដោយ អាទិ ស័ព្ទ ប្រែថា ជាដើម គប្បីឃើញថា លោក

សង្គ្រោះយកកិលេសទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅក្នុងចិត្តប្បុរាណ ជាមួយនឹងនិវរណៈ
នោះ ។ ក្នុងទីខ្លះសព្វថ្ងៃ សត្វ គឺ ជាសព្វថ្ងៃ សង្ខារ នោះឯង ដោយជាទេសនា
បុគ្គលាធិដ្ឋាន ដូចជាពាក្យថា សត្វទាំងឡាយទាំងពួង មានការតាំងនៅបានព្រោះ
អាហារដូច្នោះ , ដូច្នោះ ក្នុងព្រហ្មវិហារនេះយ៉ាងនោះក៏ទេ ព្រោះហេតុនោះ លោក
អាចារ្យទើបពោលថា មានសត្វ ១ ឬ សត្វច្រើនជាអារម្មណ៍ ដោយទាក់ទងនឹង
បញ្ញត្តិធម៌ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងបញ្ញត្តិធម៌ គឺ ដោយទាក់ទង
នឹងធម៌ដែលរាប់ថាជាបញ្ញត្តិ ។ ក្នុងព្រហ្មវិហារទាំងនេះ ក្នុងការចម្រើនដោយ
ន័យថា សូមជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខចុះដូច្នោះជាដើម រមែងបានសូម្បីការកាន់យក
សុខជាដើម (ដែលមិនមែនបញ្ញត្តិ) ក៏ពិត , សូម្បីយ៉ាងនោះ ការកាន់យកសុខ
ជាដើមនោះ មិនបានជាប្រធានដូចជាការកាន់យកអនិច្ចលក្ខណៈនៃវិបស្សនា ដែល
ប្រព្រឹត្តទៅថា សង្ខារទាំងឡាយមិនទៀង គប្បីជ្រាបថា រមែងកាន់យកសត្វបញ្ញត្តិ
ដោយភាពជាប្រធានយ៉ាងនេះ , អធិប្បាយថា កាលបានសម្រេចឧបចារៈទើបមាន
ការពង្រីកអារម្មណ៍បាន ព្រោះក្នុងឧបចារៈនោះក៏សម្រេច សីមាសម្តេច (ការ
ទម្លាយព្រំដែន) បានដែរ ។

ក្នុងពាក្យថា កំណត់អាវាសមួយកន្លែងនេះ មានពាក្យប្រកបសេចក្តីថា
គប្បីធ្វើការកំណត់ទុកដោយញ្ញាណយ៉ាងនេះថា យើងនឹងផ្សាយមេត្តាទៅកាន់សត្វ
ទាំងឡាយ ដូច្នោះហើយ ក៏កំណត់ច្បាប់មួយខ្សែ ។ ដោយសព្វថ្ងៃ ផ្លូវមួយខ្សែ
ជាការកាន់យកសត្វទាំងឡាយដែលអាស្រ័យនៅក្នុងផ្លូវមួយខ្សែ ។ គប្បីកំណត់
ហើយផ្សាយមេត្តាទៅអស់ទិស ១ យ៉ាងណា ក៏គប្បីកំណត់ហើយផ្សាយមេត្តាទៅ
ក្នុងទិសទាំងពួង ក៏ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ជាអាទិសង្សរបស់កសិណទាំងឡាយ មានសេចក្តីថា អរូបទាំង-
ឡាយ បានដល់ អរូបជ្ឈានទាំងឡាយ ដូចជាផលដែលហូរចេញនៃកសិណឈាន
ទាំងឡាយ ព្រោះសម្រេចបានដោយភាពបរិបូណ៌នៃកសិណឈាននោះឯង ។ អាចារ្យ
ខ្លះពោលថា ព្រោះរៀរកសិណទាំងនោះចេញ ក៏សម្រេចមិនបាន ។ ពាក្យថា ជា
អាទិសង្សនៃសមាធិទាំងឡាយ មានសេចក្តីថា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ឈ្មោះ
ថា ជាផលដែលហូរចេញរបស់រូបជ្ឈានសមាធិទាំងឡាយ និង អរូបជ្ឈានសមាធិ៣
ខាងក្រោម ព្រោះត្រូវសម្រេចសមាធិទាំងនោះ តាមលំដាប់ហើយប៉ុណ្ណោះ ទើប
នឹងបានមក ។ ផលសមាបត្តិ ឈ្មោះថា ជាអាទិសង្សរបស់វិបស្សនា ព្រោះព្រះ
អរិយបុគ្គលគប្បីបានទទួលដោយអានុភាពរបស់វិបស្សនា និងអាចចូលផលសមាបត្តិ
នោះៗបាន ដោយអំណាចនៃវិបស្សនា នោះឯង ។ និរោធសមាបត្តិ ឈ្មោះថា
ជាអាទិសង្សរបស់សមថៈ និងវិបស្សនា , ដូចដែលលោកពោលទុកថា បញ្ញា
ដែលមានភាពជាវសី ព្រោះការដល់ព្រមដោយកម្លាំង ២ (គឺ កម្លាំងសមថៈ
និងកម្លាំងវិបស្សនា ។ ល ។ ឈ្មោះថា និរោធសមាបត្តិញ្ញាណ) ដូច្នោះជាដើម ។
ដោយពាក្យថា (ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ) ជាអាទិសង្សរបស់ព្រហ្មវិហារ ៣ ខាង
ដើមនេះ លោកអាចារ្យសម្តែងថា សម្រាប់ព្រះយោគី ដែលបានសម្រេចឈាន ៣
ដោយអំណាចនៃមេត្តាជាដើម មិនវិនាសប៉ុណ្ណោះ ទើបសម្រេចឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ
បាន មិនមែនសម្រាប់បុគ្គលក្រៅអំពីនេះទេ ។ ដើម្បីនឹងសម្តែងអត្ថន័យនោះៗឯង
ធ្វើឲ្យប្រាកដច្បាស់ក្រែលែងឡើងដោយឧបមា លោកទើបពោលថា យថា ហិ
(ដូចជា... យ៉ាងណា) ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យនេះ មានពាក្យដែលខ្ញុំព្រះ
ករុណាបានពោលអធិប្បាយក្នុងខាងដើមនោះហើយ ។

ពាក្យថា គប្បីមានសំណួរ មានសេចក្តីថា សម្រាប់បុគ្គលខ្លះ គប្បីមានការ គិតដោយអាស្រ័យអាការដែលកំពុងពោលដល់ ។ ពាក្យថា ក្នុងបណ្តាគុណជាតិ ទាំងនេះ មានសេចក្តីថា គប្បីជ្រាបភាពជាព្រះហស្ត ក្នុងគុណជាតិមានមេត្តាជា ដើមទាំងនេះ , កម្មដ្ឋានក្រៅអំពីនេះ ត្រឹមតែជាគោលបដិបត្តិដើម្បីជាប្រយោជន៍ខ្លួន ។ ចំណែកកម្មដ្ឋានទាំងនេះជាគោលបដិបត្តិដើម្បីប្រយោជន៍អ្នកដទៃ ដោយន័យថា សូមសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ចូរជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខចុះ ដូច្នោះជាដើម ។ ព្រោះដូច្នោះ ធម៌ទាំងនេះទើបឈ្មោះថា ជាវិហារធម៌ដ៏ប្រសើរ ព្រោះភាពជាគោល បដិបត្តិប្រពៃក្នុងសត្វទាំងឡាយ ។ ពាក្យថា ព្រះហស្តទាំងឡាយ បានដល់ ឧបបត្តិ ព្រះហស្ត (ព្រះហស្តដោយឧបបត្តិ) ទាំងឡាយ ។ ពិតណាស់ ព្រះហស្តទាំងនោះជាអ្នកមាន ចិត្តប្រាសចាកនិវរណៈ ដោយការចម្រើនឈានក្នុងលោកនេះហើយ ក៏ទៅកើតក្នុង ព្រះហស្តលោក ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកនិវរណៈ រហូតអស់អាយុក្នុងព្រះហស្តលោក នោះៗឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ លោកទើបពោលថា ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកទោសៈ ត្រាច់ទៅដូច្នោះ ។ ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា ព្រះហស្តទាំងឡាយ បានដល់ សត្វដ៏ធំ ក្រៃលែង គឺ ព្រះពោធិសត្វដែលមានគុណស្រស់បំព្រង ដោយអំណាចការធ្វើឲ្យ បរិបូណ៌នូវធម៌ទាំងឡាយដែលសាងភាពជាព្រះពុទ្ធ មានទានបារមីជាដើម ដែលជា ហេតុនៃព្រះពុទ្ធគុណទាំងមូល ។ ពិតណាស់ លោកទាំងនោះ ឈ្មោះថា ជាអ្នកមាន ចិត្តប្រាសចាកទោសៈ ត្រាច់ទៅ ក៏ដោយការដែលស្វែងរកប្រយោជន៍ដល់សត្វ ទាំងឡាយទាំងពួង , ដោយការកម្ចាត់ចេញទៅនូវវត្ថុដែលគ្មានប្រយោជន៍ឧបការៈ ដល់សត្វទាំងឡាយទាំងពួង , ដោយការត្រេកអរចំពោះសម្បត្តិរបស់សត្វទាំងឡាយ ទាំងពួង និង ដោយការរៀបចំការដល់នូវអគតិ និង តាំងមាំក្នុងភាពជាកណ្តាល

ក្នុងសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ។ ពាក្យថា យ៉ាងនោះ មានសេចក្តីថា ឧបបត្តិព្រហ្ម ឬព្រហ្ម គឺ ព្រះមហាពោធិសត្វទាំងនោះ ជាអ្នកប្រកបព្រម គឺជាអ្នកដល់ព្រម ដោយព្រហ្មវិហារទាំងនោះ យ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរ ក៏ជាអ្នកដល់ព្រម គឺជាអ្នក ព្រមព្រៀងដោយព្រហ្មវិហារទាំងឡាយនោះ ក៏ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា សម្រាប់សំណួរថា ព្រោះហេតុអ្វីទើបមាន ៤ ជាដើម គឺ សម្រាប់ សំណួរ ៣ ប្រការ មានសំណួរថា ព្រោះហេតុអ្វីទើបមាន ៤ ជាដើម ។ ក្នុងពាក្យថា ដោយទាក់ទងនឹងផ្លូវបរិសុទ្ធជាដើមនេះ មានសេចក្តីថា ឧបាយបរិសុទ្ធចាកសង្កិលេស គឺ ព្យាបាទជាដើម ឈ្មោះថា ផ្លូវបរិសុទ្ធ ។ ដោយ អាទិ ស័ព្ទ (ប្រែថា ជាដើម) សង្គ្រោះយកមនសិការដែលផ្សេងគ្នាដោយកិច្ច មានការបង្កើនយកប្រយោជន៍ ឧបការៈចូលទៅជាដើម ។ ឈ្មោះថា លំដាប់នៃគុណជាតិទាំងនោះ គឺ លំដាប់នៃ គុណជាតិទាំងឡាយ មានមេត្តាជាដើម ។ ពាក្យថា មិនមានប្រមាណ គឺ ក្នុង អារម្មណ៍ដែលប្រាសចាកប្រមាណ ។ បទថា យេន កែជា យេនការណេន ។ បទថា តំ កែជា តស្មា ។ ទ អក្សរ ជាតួធ្វើការភ្ជាប់បទ ។

គប្បីនាំយកពាក្យពោលមកសម្តែងគ្នាថា ព្យាបាទ ពហុលស្ស វិសុទ្ធិមគ្គោ (ជាផ្លូវបរិសុទ្ធនៃបុគ្គលដែលច្រើនដោយព្យាបាទ) អធិប្បាយថា ឈ្មោះថា ជា ផ្លូវបរិសុទ្ធនៃបុគ្គលដែលច្រើនដោយព្យាបាទ ក៏ព្រោះជាសត្រូវដោយត្រង់ ។ សូម្បី ក្នុងធម៌ដ៏សេសក៏មានន័យនេះ , អធិប្បាយថា ការមិននឹកគិតដោយទាក់ទងនឹង ការធ្លាក់ទៅ (ក្នុងចំណែកម្ខាងៗ ឬ លំអៀង) ឈ្មោះថា ការមិនជញ្ជឹងដល់ បានដល់ អាការដែលជាកណ្តាល ។ មនសិការក្នុងសត្វទាំងឡាយ ៤ យ៉ាងដែល លោកពោលទុក ដើម្បីសម្តែងមនសិការ ៤ យ៉ាង នោះៗឯង ដោយឧបមា លោក

ទើបពោលថា យស្មា ច យថា មាតា ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ច ស័ព្ទ ក្នុងពាក្យថា យស្មា ច (ព្រោះហេតុដែលថា ប្រៀបបាន) មានអត្ថថា នាំយកសការៈចូលទៅ ដើម្បីនាំចូលទៅសម្តែងការឧបមេយ្យនៃសការៈ ដែល បង្ហាញយកប្រយោជន៍ឧបការៈចូលទៅជាដើម សូម្បីដែលបានពោលហើយ ។ ពាក្យថា ក្នុងបរិយាយ គឺ ក្នុងវារៈ (ណាៗ) មានសេចក្តីថា ក្នុងការដំណើរការ ផ្លាស់ប្តូរទាក់ទងនឹងកិច្ចនោះ ។ ។ បទថា អព្យាវដា ប្រែថា ជាអ្នកមិនខ្វល់ខ្វាយ។ ពាក្យថា យ៉ាងនោះ មានពាក្យប្រកបថា មាតាជាអ្នកនៅដោយការចម្រើនមេត្តា ជាដើម ក្នុងកូន ៤ នាក់ ដែលម្នាក់ជាកុមារតូចជាដើម យ៉ាងណា ព្រះយោគីក៏គួរ ជាអ្នកនៅដោយការចម្រើនមេត្តាជាដើម ដោយទាក់ទងនឹងគុណជាតិ ៤ មានមេត្តា ជាដើមក្នុងសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ក៏យ៉ាងនោះ ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ មាន សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលសន្តិលេសធម៌ទាំងឡាយ សូម្បីទាំងពួងជាបក្ខពួកនៃ ទោសៈ មោហៈ និងរាគៈតាមសមគួរ , អប្បមញ្ញាជាឧបាយបរិសុទ្ធចាកកិលេស ធម៌ទាំងនោះ និង មនសិការចាកសត្វទាំងឡាយក៏មាន ៤ យ៉ាង ដោយទាក់ទង នឹងកិច្ច មានការបង្ហាញយកឧបការៈចូលទៅជាដើម , ដូច្នោះ អប្បមញ្ញាទើបមាន ៤ ប៉ុណ្ណោះ ដោយទាក់ទងនឹងផ្លូវបរិសុទ្ធជាដើម ។

អធិប្បាយថា ព្រះយោគីដែលប្រាថ្នាចម្រើនអប្បមញ្ញាទាំង ៤ នេះ មិនមែន អប្បមញ្ញាតែម្យ៉ាងទេ ។ ពិតណាស់ ការចម្រើនមេត្តា ដោយភាពជាអ្នកស្វែងរក ប្រយោជន៍ឧបការៈ គប្បីមានតាមលំដាប់គ្នាបាន ក្នុងកាលមានការរួបរួមយកសត្វ គ្រប់ជំពូកទុក ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា តអំពីនោះ បុគ្គល ដែលខ្លួនប្រាថ្នាប្រយោជន៍ឧបការៈយ៉ាងនេះដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ឬបានជ្រាបដល់ បាន

ដល់ ឬបានត្រិះរិះថា បុគ្គលនេះគប្បីកើតឡើងក្នុងអបាយ មាននរកជាដើម ព្រោះ
 វត្ថុបដិបត្តិនេះ ។ ក្លាប់សេចក្តីថា ទុក្ខាបនយនាការប្បវត្តិវសេន បដិបដ្ឋិតព្វំ (ត្រូវ
 បដិបត្តិដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើអាការដែលកម្ចាត់ចេញទៅនូវទុក្ខឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ) ។
 បទថា តតោ បរិ គី តអំពីនោះ គី តអំពីការធ្វើអាការដែលឧបការៈឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាដើម ។ ពាក្យថា ព្រោះមិនមានកិច្ចដែលត្រូវធ្វើ គឺ ព្រោះមិនមានកិច្ចប្រភេទទី
 ៤ ដែលត្រូវធ្វើ ។ ពាក្យថា លំដាប់នេះ លោកអាចារ្យពោលទុក ព្រោះធ្វើ
 អធិប្បាយថា នេះជាលំដាប់នៃការធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅដោយច្រើននូវអប្បមញ្ញាទាំង
 នេះ នឹងបានពោលទុក ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា អប្បមញ្ញាទាំងនេះមានប្រការប្រព្រឹត្ត
 ទៅតាមលំដាប់នេះ ប៉ុណ្ណោះ មិនមែនដោយប្រការដទៃ ដូច្នោះក៏ទេ ។ ព្រោះថា
 ការវនា ៣ មានមេត្តាជាដើម មានគោលកំណត់ពិតប្រាកដដល់លំដាប់នៃការចម្រើន
 ក៏ទេ ព្រះយោគីអាចចម្រើនការវនាប្រការណាមួយមុនក៏បាន , ម្យ៉ាងទៀត លោក
 ពោលទុកយ៉ាងនេះ ក៏ដោយទាក់ទងនឹងលំដាប់នៃទេសនា ។

បទថា ឯកសត្តស្សាបិ ប្រែថា សម្រាប់សត្វស្នូម្បីម្នាក់ ។ ព្រោះភាពដែល
 អារម្មណ៍មិនមែនជាបដិភាគនិមិត្ត ទើបមិនមានការកាន់យក (អារម្មណ៍) ដោយ
 ការខណ្ឌយក និងការកាន់យកសត្វដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយទាក់ទងនឹងសម្មតិសច្ចៈ
 រមែងមិនជាការកាន់យកបរិច្ឆេទរូប (រូបដែលកំណត់ទុកចំណែក ១ ដើម្បីប្រយោជន៍
 ដល់ការសម្លឹង) ជាដើម ព្រោះហេតុនោះ គុណជាតិទាំងឡាយ មានមេត្តាជាដើម
 ដែលជាកំពូលនៃការកាន់យកសត្វយ៉ាងពេញទី ដើម្បីការសម្រេចអប្បនា សូម្បី
 មានសត្វ ១ ជាអារម្មណ៍ , លោកក៏ពោលថា មានអារម្មណ៍មិនមានប្រមាណ ។
 ពាក្យថា មិនកាន់យកប្រមាណយ៉ាងនេះ មានសេចក្តីថា ក្នុងឧទ្ទមាតកអសុកជាដើម

ព្រះយោគី រមែងកាន់យកនិមិត្តត្រង់បរិវេណ ដែលដល់នូវការហើមប៉ោង (ហើមប៉ោងជាន់បរិវេណដទៃជាដើម) យ៉ាងណា (ក្នុងគុណជាតិ មានមេត្តាជាដើមនេះ) នឹងកាន់យកប្រមាណដូចគ្នានោះក៏ទេ ។ ពាក្យថា ដោយអំណាចការផ្សាយទូទៅក្នុងរាងកាយ គឺ ដោយអំណាចការផ្សាយទៅដោយមិនមានសល់ ។

ក្នុងពាក្យថា ព្រោះជាហេតុនាំចេញនេះ មានសេចក្តីថា ហេតុណាជាហេតុចេញចាកនៃធម៌ណា ហេតុនោះ រមែងជាបដិបក្ខដោយត្រង់ចំពោះធម៌នោះតែម្តង ។ ប្រៀបដូចជានេក្ខម្មៈ ជាហេតុចេញចាកកាមទាំងឡាយ អរូបជាហេតុចេញចាកនៃរូបទាំងឡាយ ព្រះនិព្វានជាហេតុចេញចាកសង្ខារទាំងឡាយ យ៉ាងណា មេត្តា ករុណា និងមុទិតាក៏ជាហេតុចេញចាកនៃព្យាបាទ វិហិង្សា និងអរតិ ដែលប្រព្រឹត្តទៅរួមនឹងទោមនស្ស ក៏យ៉ាងនោះ ទើបមិនជាធម្មជាតិដែលរៀរចាកសោមនស្ស ។ និងដោយសំព្វថា ជាហេតុចេញចាកនោះឯង គប្បីឃើញថា លោកអាចារ្យឃើញត្រូវសូម្បី ភាពដែលអប្បមញ្ញា ៣ មានមេត្តាជាដើមនោះ ដែលជាចំណែកខាងដើមប្រកបរួមគ្នានឹងឧបេក្ខា ដោយភាវៈមិនជាហេតុចេញចាក ។ ពិតហើយ អាចារ្យទាំងឡាយ ត្រូវការការប្រព្រឹត្តទៅនៃករុណា និង មុទិតាក្នុងចិត្តប្បាទ ២៨ ដួង (មហាកុសលចិត្ត ៨ , មហាកិរិយាចិត្ត ៨ , រូបាវចរចិត្ត ១២) ។ មាតិកាថា ពិតណាស់ ឧបេក្ខាដែលជាព្រហ្មវិហារ មិនប្រព្រឹត្តទៅដោយរៀរឧបេក្ខារវេទនា ក៏ដូចគ្នានឹងបារិសុទ្ធិឧបេក្ខា ព្រោះថា ក្នុងកាលណាក៏ដោយបារិសុទ្ធិឧបេក្ខា រមែងមិនប្រព្រឹត្តទៅដោយរៀរវេទនាដែលជាឧបេក្ខាឡើយ ។

ពាក្យថា ដែលសហគតៈដោយសាតៈ (សម្រាន្ត) គឺ សហគតៈដោយសុខ ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ មានសេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលភាវៈនៃអប្បមញ្ញា

ទាំង ៤ ជាសមាធិសហគតៈដោយឧបេក្ខាវេទនាបាន ក៏ប្រាកដទៅតាមទេសនា ដែលថា ម្នាលភិក្ខុ កាលនោះអ្នកគប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដូច្នោះជាដើម ដូចគ្នា នឹងការដែលជាសមាធិ មានវិតក្កជាដើមដូច្នោះ ។ ពាក្យថា អប្បមញ្ញាទាំង ៤ ជាចតុក្កុលានិកា ឬបញ្ចកុលានិកា ជាពាក្យអធិប្បាយរបស់អាចារ្យអ្នកជំទាស់ ។ ពាក្យថា ព្រោះថា កាលបើដូច្នោះ អធិប្បាយថា ប្រសិនបើលោកដាក់អត្ថន័យ ដែលត្រាស់ទុកក្នុងមូលសមាធិចូលទៅ ក្នុងមូលព្រហ្មវិហារ ព្រោះភាពជាអត្ថន័យ ដែលត្រាស់ទុកជាប់តគ្នាទៅសោត កាលបើយ៉ាងនេះ ការនាទាំងឡាយ មាន កាយានុបស្សនាជាដើម ក៏គប្បីជាចតុក្កុលានិកា ឬបញ្ចកុលានិកាបាន , តែក៏កើត មិនបាន ព្រោះទ្រង់សម្តែងទុកដោយទាក់ទងនឹងវិបស្សនា លោកអាចារ្យសង្ស័យថា មនុស្សខ្លះគប្បីពោលថា កាយានុបស្សនាជាដើម ក៏ជាចតុក្កុលានិកា ឬ បញ្ចកុលានិកាបាន ដោយទាក់ទងនឹងពួកអាណាបានការវនា ដូច្នោះ ទើបពោលថា ក្នុងវេទនានុបស្សនាជាដើម ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា កុំបានកាន់យកត្រឹមស្រមោល នៃព្យញ្ជនៈ មានសេចក្តីថា ចិត្តសមាធិទ្រង់ប្រកាសហើយដោយព្យញ្ជនៈទាំងឡាយ ថា មេត្តាចេតោវិមុត្តិ នឹងជាការវនាដែលយើងធ្វើឲ្យកើតបានជាដើម ទ្រង់ប្រកាស ទុកដោយព្យញ្ជនៈទាំងឡាយថា ចិត្តរបស់យើងនឹងតាំងនៅខាងក្នុងជាដើម ព្រោះ ដូច្នោះ កុំបានកាន់យកត្រឹមស្រមោលរបស់សមាធិដែលបានដោយព្យញ្ជនៈ គឺ កុំ បានកាន់យកពាក្យអធិប្បាយដែលបាននៅក្នុងទីទាំង ២ ។ បុគ្គលកាលពោលដល់ អត្ថនៃព្រះសូត្រ ទៅដោយប្រការដទៃ ព្រោះភាពដែលពោលទៅដោយប្រការដទៃ ក៏រមែងជាអ្នកឈ្មោះថា ពោលបង្ហាច់ព្រះសាស្តា ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា លោកកុំពោលបង្ហាច់ព្រះមានព្រះភាគឡើយ ដូច្នោះ ។

លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា ភិក្ខុដែលប្រាថ្នានឹងចៀសវាងការក្លេចក្លាំង ក្នុងសេចក្តីនេះនោះ មិនគួរកាន់យកព្រះសូត្រគ្រប់សូត្រ ដែលបានណែនាំអត្តទុក ប៉ុណ្ណោះទេ ព្រោះដូច្នោះ គួរស្វែងរកពាក្យអធិប្បាយអំពីវិន្យគ្រូ ដូច្នោះលោកពោល ថា ព្រោះថាព្រះពុទ្ធវចនៈជារបស់ជ្រាលជ្រៅដូច្នោះជាដើម ហើយបំណងសម្តែង ពាក្យអធិប្បាយចាប់ផ្តើមអំពីដើមក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈនោះ ទើបពោលថា ពាក្យ អធិប្បាយក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈនោះ មានដូចតទៅនេះ ដូច្នោះជាដើម ។

ភិក្ខុឈ្មោះថា អាយាចិត្តធម្មទេសនា ព្រោះអត្ថថា ទូលអង្វរឲ្យទ្រង់សម្តែង ធម៌ បានដល់ ភិក្ខុដែលទូលអង្វរឲ្យទ្រង់សម្តែងធម៌អង្គនោះ ។ ពាក្យថា ឯវមេវ (ក៏យ៉ាងនេះឯង) ជានិបាតស័ព្ទក្នុងអត្ថថា តិះដៀល មានសេចក្តីថា មុទាឯវ (ខុសទេនោះឯង) ។ ពាក្យថា ក្នុងខាងក្នុង គឺ ក្នុងអារម្មណ៍ខាងក្នុង មាន សេចក្តីថា ក្នុងអារម្មណ៍ដែលជាកម្មដ្ឋាន ។ ព្រោះហេតុ ដែលបានឈ្មោះថា ឯកគ្គតានៃចិត្តជារបស់ដែលទាក់ទងនៅក្នុងការបន្ត (នៃខន្ធ) របស់ខ្លួន ដូច្នោះ ក្នុងពាក្យពណ៌នាអត្ថ លោកទើបពោលថា ដោយទាក់ទងនឹងរបស់ខាងក្នុង ទាក់ទង នឹងខ្លួន ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ចិត្ត (របស់យើង) នឹងតាំងនៅ មានសេចក្តីថា នឹងតាំងនៅដោយការវៈដែលមានអារម្មណ៍ ១ មិនរាយមាយទៅខាងក្រៅ ។ ព្រោះ ហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា នឹងតាំងមាំ មានសេចក្តីថា នឹងតាំងមាំស្មើដោយល្អ ។ ពាក្យថា ដែលកើតឡើងហើយ គឺ គ្របសង្កត់មិនទាន់បាន ។ បទថា បាបកា ប្រែថា ដែលអាក្រក់ ។ ពាក្យថា អកុសលធម៌ទាំងឡាយ បានដល់ ធម៌ ទាំងឡាយ មានកាមច្ចន្ទៈជាដើម , ដែលឈ្មោះថា អកុសល ព្រោះអត្ថថា កើត អំពីការមិនឆ្ងាត ។ មានពាក្យប្រកបសេចក្តីថា ហើយនឹងមិនតាំងនៅ គ្របសង្កត់ចិត្ត

គឺ ធ្វើកុសលចិត្តឲ្យអស់ទៅ ដោយការមិនឲ្យឱកាសដើម្បីការប្រព្រឹត្តទៅ ដោយ ពាក្យនេះ លោកពោលដល់ហេតុនៃការតាំងមាំរបស់ចិត្តតាមដែលពោលមកហើយ។

ពាក្យថា ត្រឹមតែជាឯកគ្គតានៃចិត្ត បានដល់ ការតាំងមាំដោយប្រពៃនៃចិត្ត ដែលព្រះយោគីអ្នកបំពេញការវិនា ទើបតែបានសម្រេច មិនទាន់ចម្រើនបានល្អ ។ ការតាំងមាំដោយប្រពៃនោះ ជាសមាធិដែលលោកហៅថា មូលសមាធិ ព្រោះភាព ជាមូលហេតុនៃសមាធិវិសេសទាំងឡាយ ដែលនឹងពោលដល់តទៅ ។ សមាធិ ដែលឈ្មោះថា ត្រឹមតែជាឯកគ្គតានៃចិត្តនេះនោះ លោកបំណងយកខណិកសមាធិ ដូចជាក្នុងប្រយោគថា យើងនឹងធ្វើចិត្តឲ្យតាំងមាំនៅក្នុងខាងក្នុងប៉ុណ្ណោះ នឹងធ្វើឲ្យ ស្ងប់ នឹងធ្វើឲ្យជាឯកោទិ (ជាធម៌ឯកផុតឡើង) ធ្វើឲ្យតាំងមាំស្មើដូច្នោះជាដើម ។ ពិតណាស់ សូម្បីក្នុងទីដទៃ ឯកគ្គតានៃចិត្តដែលត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ សេចក្តីព្យាយាមដែលតថាគតបានប្រារព្ធហើយមិនជួរថយ ។ ល ។ ចិត្តក៏តាំងមាំ ស្មើ ជាឯកគ្គៈ (មានអារម្មណ៍តែមួយ) ដូច្នោះ ហើយត្រាស់ទុកមុន ព្រោះ ព្រះបាលីថា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ ជាដើម បណ្ឌិតរមែងដឹងថា ជាខណិកសមាធិ យ៉ាងណា , សូម្បីក្នុងទីនេះក៏យ៉ាងនោះៗ ឯង ។ ដោយពាក្យថា គួរចម្រើនសមាធិ នោះ យ៉ាងនេះ ត្រាស់ដល់មូលសមាធិ ។

បទថា អស្ស ប្រែថា ដល់ភិក្ខុនោះ , ឬប្រែថា នៃមូលសមាធិនោះ ។ បទថា ការវិនិ ប្រែថា ការចម្រើន ។ ពាក្យថា សមាធិនេះ ទ្រង់បំណងយកមូល សមាធិនោះឯង ។ ពាក្យថា ចម្រើនបានយ៉ាងនេះហើយ លោកពោលទុក ព្រោះ ធ្វើអធិប្បាយថា ប្រៀបដូចជាភ្លើងដែលបុគ្គលប្រើឈើក្នុងៗ ឲ្យកើតឡើងពង្រីកខ្លួន (ជាគំនរភ្លើងធំ) ឡើងបានដោយលម្អិតអាចម៍គោជាដើម សូម្បីថាដល់នូវភាព

ជាភ្នាក់ងារដែលកើតអំពីអាចម៍គោជាដើមហើយ គេក៏នៅហៅថា មូលភ្នាក់ងារ ដែលបុគ្គល ប្រើឈើក្នុងៗ ឲ្យកើតឡើងនោះឯង យ៉ាងណា , សូម្បីក្នុងទីនេះ សមាធិដែលភិក្ខុ ចម្រើនហើយ ដោយទាក់ទងនឹងព្រះហឫទ័យ មានមេត្តាជាដើម ក៏នៅឈ្មោះថា មូលសមាធិ នោះឯង ដូច្នោះ ។

ឈ្មោះថា ក្នុងអារម្មណ៍យ៉ាងដទៃ គឺក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានបឋវី កសិណជាដើម ។ ក្នុងពាក្យនោះ ត្រាស់ដល់ការចម្រើនមូលសមាធិ ដោយវិធីធ្វើ ឲ្យសម្រេចឈាន ៤-៥ ក្នុងអារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានបឋវីកសិណជាដើម ដោយ ទាក់ទងនឹងឈាន មានវិតក្កជាដើម តាមន័យនៃការចម្រើន ដែលមានមេត្តាការវនា ជាខាងដើម យ៉ាងណា , ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែងវិធីចម្រើន សូម្បីក្នុងអារម្មណ៍ ទាំងឡាយ មានបឋវីកសិណជាដើម ដែលមានករុណាការវនាជាដើម ជាខាងដើម ហើយ កាលនឹងទ្រង់សម្តែងវិធីចម្រើន ដែលមានកាយានុបស្សនាជាដើម ជាខាង ដើមបន្ទាប់តទៅ ទើបទ្រង់សម្តែងធម៌ដើម្បីការអស់ទៅនៃអាសវៈដូច្នោះ ។ ព្រោះ ហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា ករុណាចេតោវិមុត្តិនឹងជាការវនាដែលតថាគតធ្វើឲ្យកើត បាន ដូច្នោះជាដើម ។ សួរថា ប្រសិនបើយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុអ្វី (ក្រោយអំពីការ ត្រាស់ការចម្រើនធម្មានុបស្សនាហើយ) ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ កាលនោះអ្នក គប្បីចម្រើនសមាធិនេះ ដែលមានវិតក្កខ្លះ ដូច្នោះជាដើមទុកទៀតវិញ ព្រោះភាព ដែលព្រះធម៌ទេសនាចប់ត្រឹមធម្មានុបស្សនា ក៏ជាហេតុឲ្យត្រាស់ដល់កម្មដ្ឋានដើម្បី ការសម្រេចព្រះអរហត្តហើយឬ ? ឆ្លើយថា ត្រាស់ពាក្យនោះទុកទៀត ក៏ដើម្បី សម្តែងការដល់កំពូលនៃធម្មានុបស្សនា ។ ពិតណាស់ ធម្មានុបស្សនានោះ កាល ប្រព្រឹត្តទៅដោយភាពជាសន្តិរូបេក្ខាញាណ ពិចារណានូវវាយានធម៌ទាំងឡាយតាម

ដែលពោលហើយ ក៏ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិដែលដល់កំពូលហើយដោយពិសេស ។
អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ត្រាស់ទុកទៀត ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងក្នុងនៃផលរបស់
សមាធិ ដូច្នោះ ។

មាតិកាថា យតោ ខោ តេ ដូច្នោះជាដើម ប្រការមួយទៀត ជាខសម្តែងការ
នៅជាសុខដែលភិក្ខុគប្បីបានទទួល ក្រោយអំពីការសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ ក្នុង
ប្រការនោះ បទថា គច្ចសិ ប្រែថា នឹងដើរទៅ ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ មាន
សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលព្រះធម៌ទេសនាថា សវិតក្កម្បិ (គប្បីចម្រើនសមាធិ
នេះដែលមានវិតក្កខ្លះ) ជាដើម ត្រាស់សំដៅយកសមាធិក្នុងអារម្មណ៍ដទៃអំពី
អារម្មណ៍របស់មេត្តាជាដើម , មិនបានត្រាស់សំដៅយកអប្បមញ្ញា ដូច្នោះទេ ។
ដោយពាក្យថា (ទ្រង់ចែកទុក) យ៉ាងនោះដូចគ្នា នេះលោកអាចារ្យធ្វើអធិប្បាយ
នោះៗឯង ឲ្យមាំមួនសូម្បីដោយគម្ពីរដទៃ ។ ក្នុងពាក្យនោះ ពាក្យថា យ៉ាងនោះ
ដូចគ្នា គឺ ដោយអំណាចនៃឈាន ៣-៤ ដូចគ្នា ។ ពាក្យថា ក្នុងព្រះអភិធម្ម គឺ
ក្នុងធម្មសង្គណ៍ចិត្តប្បាទកណ្ឌ និង ក្នុងអប្បមញ្ញាវិក្កន្តជាដើម ដែលជាចំណែកនៃ
គម្ពីរព្រះអភិធម្មនោះៗ ។

សុក សំព្វ ក្នុងបទថា សុកបរមាទិវសេន (ដោយទាក់ទងនឹងអប្បមញ្ញា
ដែលមានសុកវិមោក្ខយ៉ាងក្រៃលែង) ព្រះអង្គត្រាស់ទុកដោយលុបបទចុង (គឺ
បទថា វិមោក្ខ) សំដៅយកសុកវិមោក្ខដែលត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា រមែងជាអ្នក
មានចិត្តបង្ហោរទៅថាស្អាតនោះឯង ដូច្នោះ ។ បរម សំព្វ មានអត្ថថា ឧត្តម ។
មេត្តាចេតោវិមុត្តិ ឈ្មោះថា សុកបរមា ព្រោះអត្ថថា មានសុក គឺ សុកវិមោក្ខ
ដ៏យ៉ាងក្រៃលែង គឺ ឧត្តម បានដល់ ជាទីបំផុតយ៉ាងក្រៃលែង មានន័យថា

សម្រាប់មេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះ ប្រយោជន៍ដែលគប្បីធ្វើឲ្យសម្រេចដទៃអំពីសុភវិមោក្ខនោះ មិនមាន ។ ព្រោះទ្រង់បំណងយកប្រយោជន៍ដែលមិនជាសាធារណៈ ទើបមិនត្រាស់ដល់ប្រយោជន៍ មានវិបស្សនាសុខ (ជាគ្រឿងឲ្យការងាយស្រួលដល់ការចម្រើនវិបស្សនា) ជាដើម ។ ក៏ក្នុងបណ្តាអប្បមញ្ញាទាំងនេះ អានុភាពពិសេសទាំងនេះ សូម្បីត្រឹមតែម្យ៉ាងក៏មិនដូចគ្នា , គឺ ខុសប្លែកអំពីអានុភាពក្រៅអំពីនេះ , នឹងពោលថ្វីថា នឹងមិនខុសប្លែកអំពីអានុភាពដទៃទាំងឡាយនោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា គប្បីជ្រាបថា មានអានុភាពពិសេសដែលមិនដូចគ្នានឹងគ្នា ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ដោយទ្រង់ធ្វើឲ្យផ្សេងគ្នា គឺ ទ្រង់ធ្វើឲ្យខុសប្លែកគ្នានឹងគ្នា ។

ពាក្យថា ព្រោះអប្បមញ្ញាទាំងនោះជាឧបនិស្សយនៃវិមោក្ខនោះៗ គឺ ព្រោះអប្បមញ្ញាទាំងនោះជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ គឺបកតុបនិស្សយប្បច្ច័យដល់វិមោក្ខនោះៗ មានសុភវិមោក្ខជាដើម ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងអត្ថន័យនោះឲ្យជាក់ច្បាស់ក្រៃលែងឡើង លោកអាចារ្យទើបពោលថា សម្រាប់ភិក្ខុដែលជាមេត្តាវិហារី ដូច្នោះជាដើម ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា កាលលោក គឺ ភិក្ខុដែលជាមេត្តាវិហារីបង្កើនចិត្តទៅៗ ពាក្យថា ព្រោះមានការធ្លាប់កាន់យកអារម្មណ៍ដែលមិនបដិកូល មានសេចក្តីថា ព្រោះការទម្លាប់ចំពោះការកាន់យកដោយអាការដែលមិនជាបដិកូល (មិនគួររង្សៀស) ក្នុងអារម្មណ៍ឯណានីមួយដែលសម្គាល់ថាជាសត្វ ដោយអំណាចនៃមេត្តាការវនានោះឯង ។ អារម្មណ៍ឯណានីមួយ សូម្បីថា ជាសន្ធិវារ (មិនមែនសត្វ) ក៏ប្រាកដដល់ភិក្ខុនោះ ដោយអាការដែលមិនជាបដិកូលដូចគ្នា , នឹងពោលទៅថ្វីដល់អារម្មណ៍ដែលមិនជាបដិកូលដោយសភាវៈស្រាប់ហើយនោះ ។ ចិត្តរបស់

ភិក្ខុនោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍នោះថា មិនជាបដិកូល ដោយមិនមានការសន្និសង្ស័យ ដោយអំណាចសេចក្តីត្រេកអរក្រៃលែង , និងរមែងផុតចាកធម៌ដែលជាសត្រូវទាំងឡាយបានដោយនិយម និងដោយល្អ ដែលបានន័យថា ជាវិមោក្ខនៃឈាននោះ ដែលព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់ទុក ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា **អប្បដិកូលេសុ** (កាលលោកបង្ហោនចិត្តទៅ... ដែលជាពណ៌បរិសុទ្ធ មិនបដិកូល) ដូច្នេះជាដើម ។ អធិប្បាយតាមដែលពោលហើយ បណ្ឌិតគប្បីជាកំប្លាស់ដោយន័យផ្សេង ក្នុងការដែលបុគ្គលធ្វើអាយាត ឲ្យកើតឡើងក្នុងអារម្មណ៍ដែលមានចេតនា (គឺ សត្វដែលមានចិត្ត) ដោយបំណងធ្វើឲ្យគេដល់នូវសេចក្តីវិនាសជាដើម ទាល់តែមានការស្និទ្ធស្នាលក្នុងអារម្មណ៍ ដែលជាបដិកូល (គឺ ក្នុងសត្វដែលខ្លួនមិនពេញចិត្ត) ក៏កើតសេចក្តីអាយាតបាន សូម្បីក្នុងអារម្មណ៍ដែលមិនមានចេតនា (គឺ វត្ថុដែលមិនមានជីវិត) មានខ្យល់ ពន្លឺថ្ងៃ ជាដើម ។ ពាក្យថា **មិនក្រៃលែងជាងសុភវិមោក្ខនោះ** មានន័យថា មិនជាឧបនិស្ស័យនៃវិមោក្ខណាៗ ដែលក្រៃលែងជាងសុភវិមោក្ខនោះ ។

ឈ្មោះថា **អភិយាតោ** ព្រោះអត្ថថា ជាគ្រឿងវាយដំ , រូបដែលមានដំបងជាគ្រឿងវាយ ឈ្មោះថា **ទណ្ហាភិយាតំ** , រូបដែលមានដំបងជាគ្រឿងវាយដំជាដើម ឈ្មោះថា **ទណ្ហាភិយាតាទិ** , ទុក្ខដែលមានរូប មានដំបងជាគ្រឿងប្រហារជាដើមជាហេតុ ឈ្មោះថា **ទណ្ហាភិយាតាទិរូបនិមិត្តំ** ប្រែតាមវចនត្ថៈនេះហើយ លំបាកស្តាប់ , សូមប្រែឲ្យស្តាប់និយមឡើងថា (ទុក្ខដែលមានរូបជាហេតុ មានការត្រូវវាយដំដោយដំបងជាដើម) ។ លោកអាចារ្យធ្វើពាក្យសាកសួរទុកក្នុងចិត្តថា ទុក្ខនោះបានដល់អ្វី ដូច្នេះហើយ ទើបពោលថា បានដល់ ទុក្ខរបស់សត្វ

មានសេចក្តីថា ទុក្ខដែលកើតឡើងដល់សត្វទាំងឡាយ ដែលមានការប្រទូស្តដោយ
ដំបងជាដើម ធ្វើឲ្យកើតឡើង មានករជ្ជរូបជាហេតុ ។ អធិប្បាយថា ទោសក្នុងរូប
ឈ្មោះថា ភិក្ខុដែលជាករុណារិហារី ដឹងបានល្អហើយ ព្រោះទុក្ខរបស់សត្វ មានរូប
ជាហេតុ , ព្រោះករុណារបស់លោកមានការអត់ធន់នឹងទុក្ខរបស់អ្នកដទៃមិនបាន
ជារស ។ បទថា តត្ថ ប្រែថា ក្នុងអាកាស ។ ឈ្មោះថា ចិត្តក៏រមែងស្ទុះទៅ គឺ
ស្ទុះទៅក្នុងអាកាស ដែលលោកពោលថាជាការមិនមាន គឺ ភាពទេទេ ភាពប្រាស
ទៅនៃរូបទាំងឡាយដោយប្រការទាំងពួង ដូច្នោះ ។

តទៅនេះជាពាក្យប្រកបសេចក្តីក្នុងពាក្យថា ព្រោះហេតុនៃការត្រេកអរនោះៗ
ជាដើម មានសេចក្តីថា សម្រាប់ព្រះយោគីដែលសម្លឹងឃើញរឿយៗ នូវវិញ្ញាណ
ដែលត្រេកអរ ដែលកើតឡើងហើយរបស់សត្វទាំងឡាយ ដែលកំពុងត្រេកអរ
ព្រោះហេតុត្រេកអរ មានកោតសម្បត្តិជាដើមនោះៗ ចិត្តរមែងជាធម្មជាតិដែលស្ម័គ្រ
ស្មាលក្នុងការកាន់យកវិញ្ញាណ ដោយការដែលឃើញវិញ្ញាណត្រេកអរតាមដែលជា
ហេតុនៃការប្រព្រឹត្តទៅរបស់មុទិតាថា សាធុ សត្វនេះត្រេកអរហ្ន៎ ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ដែលបានសម្រេចហើយតាមលំដាប់ គឺ ដែលបានសម្រេចហើយ
ដោយការវិនា ដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការប្រាសចាកតម្រេកក្នុងរូប (រូបវិភាគការវិនា)
តាមលំដាប់នៃការសម្រេចរូបវិញ្ញាណ ក្នុងកសិណឯណានីមួយ រៀរអាកាស-
កសិណ ។ វិញ្ញាណ ឈ្មោះថា អាកាសនិមិត្តតោចរំ ព្រោះអត្ថថា មានអាកាស
និមិត្តជាអារម្មណ៍ បានដល់ (បង្កាន់ចិត្តទៅ) ក្នុងអរូបវិញ្ញាណទី ១ ដែលមាន
អាកាសនិមិត្តជាអារម្មណ៍នោះ ។ ពាក្យថា បង្កាន់ចិត្តទៅ គឺ ធ្វើការវិនាចិត្តឲ្យ
កើតឡើង ដើម្បីការសម្រេចអរូបវិញ្ញាណទី ២ មានសេចក្តីថា ធ្វើឲ្យកើតដោយ

ប្រការនោះ ។ ពាក្យថា ក្នុងវិញ្ញាណនោះ គឺ ក្នុងអរូបវិញ្ញាណទី ១ នោះ ។ ពាក្យថា ចិត្ត គឺ វិញ្ញាណញាយតនចិត្ត ។ ពាក្យថា រមែងសុខទៅ គឺ រមែងតាម ចូលទៅ បានដល់ ដល់អប្បនាដោយកាតជាវិមោក្ខ ។

ពាក្យថា ព្រោះមិនមានការជញ្ជឹង គឺ ព្រោះមិនមានការជញ្ជឹងទាក់ទង នឹងការសង្ឃឹមដល់សេចក្តីសុខជាដើម ដោយន័យថា សូមជាអ្នកដល់នូវសេចក្តី សុខចុះ ដូច្នោះជាដើម ។ ការវិនា ៣ មានមេត្តាជាដើម ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ ទាក់ទងនឹងការសង្ឃឹមដល់សេចក្តីសុខជាដើម ដល់សត្វទាំងឡាយ រមែងធ្វើសត្វ ទាំងឡាយឲ្យជាអារម្មណ៍ដោយការកាន់យកបរមត្ថធម៌ (វត្ថុដែលមានពិត គឺ សេចក្តីទុក្ខ សេចក្តីសុខរបស់សត្វ) ជាគន្លង តែឧបេក្ខាការវិនាមិនបានប្រព្រឹត្តទៅ យ៉ាងនោះ រមែងធ្វើសត្វទាំងឡាយឲ្យជាអារម្មណ៍ ដោយទាក់ទងនឹងការព្រងើយ កន្តើយតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា សម្រាប់ភិក្ខុ ដែលជាឧបេក្ខាវិហារី មានចិត្តជាធម្មជាតិដែលលំបាកចំពោះការមិនកាន់យកវត្ថុ ដែលមិនមាន ដោយការដែលបែរមុខចំពោះការកាន់យកសុខ និង ទុក្ខជាដើម ដែលជាបរមត្ថ ដូច្នោះ ។ សួរថា សូម្បីឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ក៏រមែងធ្វើសត្វទាំង- ឡាយឲ្យជាអារម្មណ៍ដោយការកាន់យកបរមត្ថធម៌ (គឺ កម្មរបស់សត្វ) ជាគន្លង ដូចគ្នា សូម្បីដោយអំណាចនៃការបដិសេធ (មិនជាប់ជំពាក់) ដោយន័យថា សត្វទាំងឡាយមានកម្មជារបស់ខ្លួន សត្វទាំងនោះនឹងជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីសុខ ឬ ជាអ្នកដល់នូវសេចក្តីទុក្ខ ក៏តាមការពេញចិត្តរបស់កម្ម ដូច្នោះជាដើម មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា ដែលពោលមកនេះ ជាសេចក្តីពិត តែប្រការនោះនឹងមានបានក្នុងចំណែក ខាងដើមនៃការវិនា , ចំណែកក្នុងវេលាដែលការវិនាដល់កំពូលហើយ រមែងធ្វើសត្វ

ទាំងឡាយឲ្យជាអារម្មណ៍ដោយទាក់ទងនឹងភាពព្រងើយកន្តើយ តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ ឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារនោះ ទើបមានការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ដែល មិនមានប្រាកដដោយបរមត្ថប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងពិសេស ។ ម្យ៉ាងទៀត បណ្ឌិតគប្បី ជ្រាប ភាពជាចិត្តដែលលំបាកចំពោះការមិនកាន់យកវត្ថុដែលមិនមាន ប្រាកដដោយ បរមត្ថបាន ក៏ដោយភាពជាចិត្តដែលដល់កំពូល ក្នុងការកាន់យកសត្វ ដោយមិន ចោះចំពោះ ដើម្បីការសម្រេចអប្បនា ដោយអំណាចការព្រងើយកន្តើយ ។ ពាក្យ ដ៏សេស ក៏មានន័យដូចបានពោលហើយនោះឯង ។

បទថា សញ្ញាបេតា ប្រែថា អប្បមញ្ញាទាំងនេះ សូម្បីទាំងអស់ ។ ពាក្យថា (កល្យាណធម៌ទាំងឡាយ) មានទានជាដើម បានដល់ ធម៌ទាំងឡាយដែល សាងភាពជាព្រះពុទ្ធ មានទានជាដើម ដែលដល់ភាពជាបុរាមី ។ ពាក្យថា កល្យាណធម៌ទាំងពួង បានដល់ ធម៌ដែលរកទោសមិនបានទាំងពួង គឺ បុរាមី ៣០ និងធម៌ទាំងឡាយ ដែលជាយានជំនិះរបស់ព្រះពុទ្ធ មានបុរាមី ៣០ នោះជាហេតុ , ឬថា បានដល់ ធម៌ដែលសក្ការៈល្អស្អាតជាងធម៌ទាំងពួង ។ ពិតណាស់ លោកិយ ធម៌ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ឧត្តមជាងធម៌ទាំងឡាយ ដែលសាងភាពជាព្រះពុទ្ធជា ម្ចាស់ដោយអានុភាពក៏ទេ , ក្នុងពុទ្ធធម៌ (ធម៌ដែលកើតចំពោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ) ទាំងឡាយ មិនមានពាក្យដែលនឹងត្រូវពោលដល់គ្នាឡើយ ។ បទថា បរិបូរិកា កែជា បុរិបូរិកា (ប្រែថា ដែលធ្វើឲ្យបរិបូណ៌) ។ ពិតណាស់ អប្បមញ្ញា ទាំងឡាយ ឈ្មោះថា ជាធម៌ដែលធ្វើបុរាមីទាំងពួងឲ្យបរិបូណ៌ ដូចជាទីតាំងមាំ ។ ដោយពាក្យថា ដោយភាពដែលមានអធ្យាស្រ័យឧបការៈជាដើម លោកអាចារ្យ សម្តែងសេចក្តីនេះថា ព្រះមហាពោធិសត្វទាំងឡាយ ទ្រង់ជាអ្នកដែលអាចធ្វើព្រះ

បុរាណិកំណុយ មានទានជាដើមឲ្យពេញប្រៀបបាន ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់បានតាក់តែងព្រះសន្តាន របស់ព្រះអង្គឯងទុកមុនហើយដោយអប្បមញ្ញា ៤ មិនមែនដោយប្រការដទៃ ដូច្នោះ ដោយការសម្តែងការៈដែលព្រហ្មវិហារ ៣ ខាងដើម មានមេត្តាព្រហ្មវិហារជាដើម ជាទីតាំងនៃឧបេក្ខាព្រហ្មវិហារ ។ ពាក្យថា វត្ថុនេះ គួរឲ្យដល់បុគ្គលនេះ មិនគួរឲ្យដល់បុគ្គលនេះ គប្បីឃើញថា ត្រឹមតែជានិទេស្សនៈ ព្រោះនៅមានពាក្យដែលគួរ ពោលថា មិនធ្វើការចែកថា វត្ថុនេះគួរឲ្យ វត្ថុនេះមិនគួរឲ្យ ដូច្នោះទៀតផង ។ ពិតណាស់ ទានបុរាណិកំណុយជាតិដែលរៀបប្រការកំណត់នៃទេយ្យធម៌ និងបដិគ្គាហកៈ (គឺ មិនជ្រើសរើស) ។ ដូចដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ៖

ប្រៀបដូចឆ្នាំងទឹកដែលពេញប្រៀប ត្រូវបុគ្គលណាមួយផ្តាច់ចុះហើយ ទឹករមែងហូរចេញអស់ មិនមានដក់នៅក្នុងឆ្នាំងនោះដូច្នោះ ដូច្នោះជាដើម ។

បទថា សត្វសត្តានំ (ដល់សត្វទាំងឡាយទាំងពួង) នេះ គប្បីភ្ជាប់ចូលសូម្បីនឹងបទថា សុខនិទានំ (ដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសុខ) និងជាមួយបទថា ទេន្តិ (ទ្រង់ឲ្យ) នេះ ។ ដោយពាក្យនោះ គឺ លោកពោលដល់ភាពដែលព្រះមហាសត្វទាំងឡាយ ជាអ្នកមានឧបការៈច្រើនចំពោះសត្វលោក សូម្បីដោយទានធម៌ (ការឲ្យ គឺ ដឹកនាំឲ្យជាអ្នកស្គាល់ទាន) ដូចគ្នានឹងទេយ្យធម៌ (របស់ដែលគួរឲ្យ) , ព្រោះធ្វើសត្វលោកនោះឲ្យមានចិត្តបង្ហោនទៅដោយប្រការនោះ ។ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងសេចក្តីប្រការនោះ សូម្បីពោលថា មិនធ្វើការចែកទើបបានពោលថា ដល់នូវសត្វទាំងឡាយទាំងពួង ដូច្នោះ ។ បទថា តេសំ បានដល់ សត្វទាំងឡាយទាំងពួង ។ សូម្បីក្នុងពាក្យថា ឧបយាតំ (ការប្រទូស្ត) នេះ ក៏គួរនាំយកពាក្យថា វិភាគំ អកត្វា (មិនធ្វើការចែក) មកភ្ជាប់ផង ។

ពាក្យប្រកបបទក្នុងសេចក្តីនេះ មានដូចតទៅនេះ គឺ ទ្រង់រៀបចាកការប្រទូស្តសត្វ
 ទាំងនោះ សមាទានសីលដែលជាហេតុនៃសេចក្តីសុខដល់សត្វទាំងឡាយទាំងពួង
 ព្រោះមិនធ្វើការចែក (កាល) ដូច្នោះ ។ ព្រោះថា សីលបារមីជាគុណជាតិ
 ដែលរៀបចាកការកំណត់កាលវេលា (ថានឹងសមាទានអស់កាលត្រឹមប៉ុណ្ណោះ និង
 ឈប់សមាទានជាដើម) ក្នុងសត្វ , និង ព្រះអង្គទ្រង់បង្ហាត់ផលនៃការសមាទាន
 នេះទៅ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សត្វលោកប៉ុណ្ណោះ ។ ពាក្យថា ទ្រង់សេពនេក្ខម្មៈ គឺ
 ទ្រង់ចូលដល់ការបួស ។ ព្រោះថា សីលនឹងបរិបូណ៌បានដោយប្រការទាំងពួង
 សម្រាប់បុគ្គលដែលជាអ្នកបួស , មិនមែនសម្រាប់អ្នកដែលជាគ្រហស្ថទេ ។ សូម្បី
 ក្នុងពីរបទថា នេក្ខម្មំ កជន្តិ (ទ្រង់សេពនេក្ខម្មៈ) នេះ ក៏គប្បីនាំច្រើនបទថា
 វិភាគំ អកត្វា សព្វសត្តានំ សុខនិទានំ ព្រោះដូច្នោះ មកភ្ជាប់ផង ។ ពិតណាស់
 ព្រះពោធិសត្វ ទាំងឡាយនឹងបានតាំងការបួសទុក ឬថា សមាទានសីលដោយធ្វើ
 ការចែកកាល ក៏ទេ ។ ប្រការដែលថា ទ្រង់សេពនេក្ខម្មៈ គឺ ការបួសនេះត្រឹមតែ
 ជានិទស្សនៈ ព្រោះបណ្ឌិតគង់ប្រាថ្នាសូម្បីការសេពនេក្ខម្មៈ មានឈានជាដើមបាន។
 ភាពដែល ការសេពនេក្ខម្មៈនោះ ជាហេតុនៃសេចក្តីសុខដល់សត្វទាំងពួង មាន
 ន័យដូចខ្ញុំម្ចាស់បានពោលហើយក្នុងខាងដើមនោះឯង ។ សូម្បីក្នុងបទដ៏សេស ក៏
 មានន័យដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ក្នុងវត្ថុដែលជាប្រយោជន៍ និងមិនជាប្រយោជន៍ គឺ
 ក្នុងវត្ថុ ដែលជាប្រយោជន៍ និង ជាហាយនភាព ។ ពាក្យថា ដើម្បីប្រយោជន៍
 ដល់ការមិនវង្វេង គឺ ដើម្បីកម្ចាត់សេចក្តីវង្វេង ។ ពាក្យថា ទ្រង់ជម្រះព្រះបញ្ញាឲ្យ
 បរិសុទ្ធ មានសេចក្តីថា កាលទ្រង់ស្តាប់វិជ្ជាដែលធ្វើឲ្យសម្រេច បានឲ្យឧបាយ
 ជាដើម ដែលមិនធ្លាប់ស្តាប់ កាលទ្រង់ជម្រះវត្ថុដែលធ្លាប់បានស្តាប់ហើយឲ្យបរិសុទ្ធ

កាលទ្រង់កម្ចាត់អហង្គារ (ការប្រកាន់ថាជាអញ) និងមមង្គារ (ការប្រកាន់ថា
 ជារបស់អញ) បានជាដើម ក៏ឈ្មោះថា ទ្រង់ជម្រះព្រះញាណឲ្យបរិសុទ្ធ ។
 ព្រោះថា បញ្ញាបារមីជាគុណជាតិដែលរៀរចាកការប្រកាន់ថា យើង របស់យើង។
 ពាក្យថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់វត្ថុដែលឧបការៈ និងសេចក្តីសុខ គឺ ដើម្បីសេចក្តី
 ចម្រើននៃវត្ថុដែលឧបការៈ និងសេចក្តីសុខជាដើមដល់សត្វទាំងឡាយតែម្យ៉ាង ។
 ពាក្យថា ជានិច្ច គឺ ជាប្រចាំដោយមិនដាច់ខ្សែ បានដល់ មិនកម្រើកដោយធម៌
 ដែលជាបដិបក្ខ ។ ពាក្យថា ទ្រង់ប្រាជ្ញសេចក្តីព្យាយាម គឺ ទ្រង់ធ្វើសេចក្តី
 ព្យាយាមដែលប្រយោជន៍សុខ នៅមិនទាន់កើតឡើង ឲ្យកើតឡើងដល់សត្វទាំងឡាយ
 ដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យចម្រើនក្រៃលែងឡើងទៅ ។ ព្រោះថា វិរិយបារមីជា
 គុណជាតិដែលរៀរចាកការរាយមាយទៅ ព្រោះការរួញរាចិត្ត ។ ដោយពាក្យថា
 ព្រះអង្គ សូម្បីទ្រង់ដល់នូវភាពជាអ្នកក្លាហាន នេះលោកអាចារ្យសម្តែងដល់ភាព
 ដែលទ្រង់ជាអ្នកអាចក្នុងការគ្របសង្កត់សត្វទាំងឡាយដែលធ្វើខុស ។ ពាក្យថា
 ទ្រង់អត់ធន់ចំពោះទោសមានប្រការផ្សេងៗ គឺ ទ្រង់អត់ធន់ចំពោះទោសច្រើនប្រការ
 ដែលសត្វទាំងឡាយធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងព្រះអង្គ ដោយអាការដូចជាកម្ចាត់ចោល
 នូវសេចក្តីស្រឡាញ់ចំពោះគ្នា ។ ដោយថា ការអត់ធន់ចំពោះទោសដែលរៀរចាក
 ការប្រកាន់ថា ជាខ្លួន ជាអ្នកដទៃ ជាខន្តិបារមី ។

ពាក្យថា ទ្រង់មិនធ្វើការប្តេជ្ញាឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត ដោយពាក្យពោលសាមញ្ញថា
 មិនធ្វើឲ្យឃ្លៀងឃ្លាត លោកពោលដល់ធម៌ ដែលជាបដិបក្ខចំពោះហេតុនៃពាក្យ
 ពោលឡេះឡោះទាំងពួង ។ ព្រោះថា សច្ចបារមីជាគុណជាតិ ដែលរៀរចាកការ
 កំណត់ត្រឡប់ត្រឡិនក្នុងវត្ថុ ដែលបានឃើញហើយជាដើម ដែលបានអះអាងថា

(ឃើញហើយជាដើម) និងមិនបានអះអាងថា (ឃើញហើយជាដើម) ។
 ពាក្យថា ទ្រង់ជាអ្នកមានការតាំងចិត្តមាំមិនញាប់ញ័រ គឺ ទ្រង់ជាអ្នកមានចិត្តមាំទាំ
 មិនញាប់ញ័រក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានទានជាដើម តាមដែលទ្រង់សមាទានទុក ។
 ការតាំងចិត្តក្នុងការសមាទានទុកមិនញាប់ញ័រ គឺ ការផ្តោតចិត្តយ៉ាងមាំទាំ ក្នុង
 ធម៌ទាំងឡាយដែលសាងភាពជាព្រះពុទ្ធ ដែលទ្រង់សមាទានហើយនោះឯង ចាត់
 ជាអធិដ្ឋានបារមី ។ បទថា តេសុ ប្រែថា ក្នុងសត្វទាំងនោះ ។ ពាក្យថា (ដោយ
 ព្រះមេត្តា) ដែលមិនមានការញាប់ញ័រ គឺ ដែលធម៌ដែលជាបដិបក្ខ គប្បីធ្វើឲ្យ
 ញាប់ញ័រមិនបាន ។ ពាក្យថា (ទ្រង់ធ្វើព្រះបារមីទាំងឡាយឲ្យពេញបរិបូណ៌ហើយ)
 ដោយប្រការយ៉ាងនេះ គឺ ដោយអាការមានភាពជាអ្នកមានអធ្យាស្រ័យ ឧបការៈក្នុង
 សត្វទាំងឡាយជាដើម តាមដែលពោលហើយ ។ ដូចជា បារមីទាំងឡាយជាគុណ
 ជាតិដែលមានព្រហ្មវិហារជាទីតាំងមាំ យ៉ាងណា , ក៏រមែងជាទីតាំងមាំនៃអធិដ្ឋាន
 ធម៌ទាំងឡាយក៏យ៉ាងនោះ ។

ពិតហើយ សច្ចាធិដ្ឋាន (ទីតាំងមាំ គឺ សច្ចៈ) រមែងមានបានដោយការដែល
 បារមីទាំងឡាយតាំងនៅបានរឿយៗ ដើម្បីការអនុគ្រោះអ្នកដទៃតាមដែលប្តេជ្ញាទុក ,
 ចាតាធិដ្ឋាន (ទីតាំងមាំ គឺ ចាតៈ) រមែងមានបានដោយការលះបង់នូវធម៌ដែល
 ជាបដិបក្ខចំពោះបារមីនោះ , ឧបសមាធិដ្ឋាន (ទីតាំងមាំ គឺ ការចូលទៅស្ងប់)
 រមែងមានបានដោយការចូលទៅស្ងប់ចិត្តរបស់ខ្លួនដោយបារមីទាំងឡាយ , បញ្ញា-
 ធិដ្ឋាន (ទីតាំងមាំ គឺ បញ្ញា) រមែងមានបានដោយភាពជាបុគ្គលត្រួតល្អាស
 ក្នុងឧបាយឧបការៈដល់អ្នកដទៃដោយបារមីទាំងឡាយនោះ ។ គប្បីនាំអធិដ្ឋានម្យ៉ាងៗ
 ទៅក្នុងបារមីទាំងឡាយតាមសមគួរយ៉ាងនេះចុះ ។ នេះជាការសង្ខេបក្នុងរឿងនេះ ,

ចំណែកពាក្យដែលគួរពេញលេញដោយពិស្តារ ក្នុងធាតុទាំងឡាយណា បណ្ឌិតគប្បី
ជ្រាបពាក្យនោះ តាមន័យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលទុកក្នុងអង្គកថា បរមត្ថទីបនី
ដែលជាការពណ៌នាចរិយាប័ដកនោះឯង ខ្ញុំព្រះករុណាមិនពង្រីកសេចក្តីឲ្យពិស្តារទេ
ដោយខ្លាចសេចក្តីពិស្តារហួសពេក ។ ក្នុងពាក្យថា ដែលមានប្រភេទ ជាព្រះទេស-
ពលញ្ញាណ ១០ ជាដើមក៏យ៉ាងនោះ ដូច្នោះ ។ បទថា ឯតាវ ហោន្តិ ជាពាក្យ
ប្រកបសេចក្តីថា ឯតា ហោន្តិ ឯវ (បានដល់ អប្បមញ្ញ ទាំងនេះឯង) ។

(ចប់ មហាជីកា)

បរិច្ឆេទទី ៧

ឈ្មោះ ព្រះហឫវិហារនិទ្ទេស

ក្នុងអធិការនៃសមាធិការវិនា ក្នុងបក្សណាវិសេស ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គ
ដែលខ្ញុំព្រះករុណាធ្វើដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ភាពប្រាកដនៃសាធុជន ដូច្នោះឯង ។

អារុប្បនិទ្ទេស

អាកាសានញាយតនៈ

ក្នុងអរុបកម្មដ្ឋាន ៤ ដែលទ្រង់លើកឡើងសម្តែងទុកក្នុងលំដាប់នៃព្រហ្ម-
 វិហារ ព្រះយោគាវចរដែលប្រាថ្នានឹងចម្រើនអាកាសានញាយតនៈជាលំដាប់ដំបូង
 (ពិចារណា) ឃើញទោសក្នុងករណីរូប គឺ រាងកាយស្រស់ៗ ឯទោស (ខាង
 ក្រៅ) គឺ ការដែលត្រូវចាប់ដំបង (ដើម្បីប្រហារគ្នា) ជាដើមនោះ តាមបាលី
 ថា ការកាន់ដំបង ឬចាប់សស្ត្រា និងការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នាទាំងឡាយ មានប្រាកដ
 ក៏ព្រោះមានរូបជាហេតុ តែថា ទោសមានការកាន់ដំបងជាដើមនោះ មិនមានដោយ
 ប្រការទាំងពួងក្នុងអរុបកម្ម លោកពិចារណាឃើញយ៉ាងនេះហើយ រមែងជាអ្នក
 បដិបត្តិដើម្បីការនឿយណាយក្នុងរូបទាំងឡាយ ដើម្បីការប្រាសចាកតម្រេកក្នុងរូប
 ទាំងឡាយ ដើម្បីការរលត់ទៅនៃរូបទាំងឡាយដោយពិត ដូច្នោះក្តី ការឈឺចាប់ទាំង
 ពាន់យ៉ាង មានរោគភ្នែក រោគត្រចៀកជាដើមក្តី ហើយទើបញ្ចាំងចតុត្ថជ្ឈានឲ្យ
 កើតឡើងក្នុងកសិណ ៩ មានបឋវិកសិណជាដើមយ៉ាងណាមួយ រៀបរិច្ឆិទ្ធាកាស
 កសិណ ដើម្បីឈានកន្លងនូវករណីនោះ តាមការពិត ករណីរូបជាអារម្មណ៍ដែល
 ព្រះយោគាវចរនោះឈានកន្លងបង់បានហើយ ដោយអំណាចរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន តែ
 ព្រោះថា សូម្បីកសិណរូប (គឺ និមិត្តកសិណ) ក៏មានចំណែកស្រដៀងករណីរូប
 នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកទើបប្រាថ្នានឹងឈានកន្លងកសិណរូបនោះ ចេញ
 ទៀត សួរថា ឈានកន្លងដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ប្រៀបដូចបុរសដែលខ្លាចពស់ ត្រូវ

ពស់ក្នុងព្រៃដេញ ក៏រត់គេចដោយរហ័ស រត់ទៅឃើញស្លឹកត្នោត មានឆ្នួតជាស្នាម
គូស (ខ្នាតខ្លាំង) ឬវល្លិ ឬខ្សែ ឬស្នាមដីបែកក្រហែងក្តី (ប្រហែលៗ ស្រដៀង
ពស់) ក្នុងទីដែលគេចទៅហើយ ក៏ខ្លាច ក៏ស្រៀវ មិនចង់សម្លឹងមើលវាឡើយ
យ៉ាងណា ។ ម្យ៉ាងទៀត ប្រៀបដូចបុរសដែលនៅក្នុងស្រុកជាមួយនឹងបុគ្គលដែល
ជាសត្រូវនឹងគ្នា ដែលធ្លាប់ធ្វើសេចក្តីវិនាសឲ្យ ត្រូវគេគំរាមកំហែងដោយអំពើ
ផ្សេងៗ ដូចជាប្រទូស្ត (នឹងឲ្យស្លាប់) ចាប់ចង (ធ្វើទារុណកម្ម) ឬ ដុតផ្ទះ
ចោលជាដើម (ទ្រាំមិនបាន) ក៏ទៅនៅស្រុកដទៃទៅ ឃើញបុគ្គលដែលមាន
រូបរាងប៉ិន ឬ សំឡេងដូច ឬ អាកប្បកិរិយាស្រដៀងនឹងបុរសដែលជាសត្រូវក្នុង
ស្រុកនោះ គេក៏ខ្លាច ស្រៀវមិនចង់មើលគេឡើយ យ៉ាងណា ។

តទៅនេះជាការប្រៀបធៀបពាក្យឧបមា ក្នុងឧបមេយ្យដែលពោលនោះ គឺ
វេលាដែលភិក្ខុដល់ព្រមដោយករជរូប ដោយធ្វើវាឲ្យជាអារម្មណ៍ ដូចវេលា
ដែលបុរស (២ នាក់) នោះត្រូវពស់ ឬសត្រូវគំរាម វេលាដែលភិក្ខុឈាន
កន្លងករជរូប ចេញបានដោយអំណាចរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន ដូចការដែលបុរស (២
នាក់) នោះរត់គេចទៅដោយរហ័ស ឬ ទៅនៅស្រុកដទៃ ការដែលភិក្ខុកំណត់
ឃើញថា សូម្បីកសិណរូបនេះក៏មានចំណែកស្រដៀងករជរូបនោះឯង ដូច្នោះហើយ
ប្រាថ្នានឹងឈានកន្លងកសិណរូបនោះទៀត ដូចការដែលបុរស (២ នាក់) នោះ
ឃើញវត្ថុស្រដៀងពស់ ដូចជាស្លឹកត្នោតមានឆ្នួតជាស្នាម (ខ្នាតខ្លាំង) ក្តី បុរស
ស្រដៀងសត្រូវក្តី ក្នុងទីដែលរត់គេចទៅក្តី ក្នុងភូមិដទៃក្តី ហើយស្រៀវខ្លាច និង
មិនចង់មើល ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីឧបមា (ដទៃទៀត) មានឧបមាដោយឆ្កែដែលត្រូវជ្រុក

ព្រៃខ្លះ និងបុគ្គលខ្លាចខ្លាចជាដើម ក៏គួរនាំមកពោលក្នុងប្រការនេះបាន ។

ព្រះយោគាវចរនោះ នឿយណាយអំពីកសិណរូប ដែលជាអារម្មណ៍របស់ ចតុត្ថជ្ឈាននោះយ៉ាងនេះហើយ ជាអ្នកប្រាថ្នានឹងចៀសចេញទៅ ទើបបំពេញភាពជា វាសីដោយអាការ ៥ បានហើយ ចេញចាករូបរាងចតុត្ថជ្ឈានដែលស្ងាត់ជំនាញ ហើយ ឃើញទោសក្នុងឈាននោះថា ឈាននេះធ្វើកសិណរូបដែលយើងនឿយ ណាយហើយឲ្យជាអារម្មណ៍ខ្លះ ថាឈាននេះមានសត្រូវ គឺ សោមនស្សនៅជិតខ្លះ ថាឈាននេះគ្រោតគ្រាតជាងសន្តវិមោក្ខ (វិមោក្ខដែលល្អិត គឺអរូបជ្ឈាន) ខ្លះ ។

ការមានអង្គគ្រោតគ្រាត មានក្នុងអរូបជ្ឈាននោះក៏ទេ ព្រោះសូម្បីអរូបជ្ឈាន ទាំងឡាយ ក៏មានអង្គ ២ ដូចរូបរាងចតុត្ថជ្ឈាននោះ ដែលមានអង្គ ២ នោះដែរ (គឺ ឧបេក្ខា និង ឯកគ្គតា) ។

ការបើកកសិណា

ព្រះយោគាវចរនោះ កាលឃើញទោសក្នុងរូបរាងចតុត្ថជ្ឈាននោះ យ៉ាងនេះ ហើយ កាត់ការជាប់ជំពាក់ក្នុងឈាននោះចេញ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាកាសាន- ញាយតនៈថា ជាធម៌ល្អិត ពង្រីកកសិណាទៅរហូតដល់មាត់កណ្តាប់ចក្កវាឡ ឬ រហូតប៉ុន្មានដែលត្រូវការ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឱកាសដែលកសិណរូបផ្សាយទៅដល់ថា អាកាសោ អាកាសោ - អាកាស អាកាស ឬថា អនន្តោ អាកាសោ - អាកាស ជាអនន្តដូច្នោះ រមែងបើកកសិណានុន កាលបើកកសិណា មិនមែនមួយកដូចមួយ កន្ទេលនោះទេ មិនមែនលើកយក ដូចលើកនំចេញអំពីខ្លះនោះទេ គ្រាន់តែមិនគិត ដល់ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់ មិនពិចារណាដល់ (កសិណានោះ) ប៉ុណ្ណោះ ហើយ

កាលមិនគិតដល់ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់ មិនពិចារណាដល់ (កសិណនោះ) ធ្វើ
ទុកក្នុងចិត្តត្រឹមតែឱកាសដែលកសិណរូបផ្សាយទៅប៉ុណ្ណោះថា **អាកាសោ អាកាសោ**
- **អាកាស អាកាស** , ដូច្នោះ ឈ្មោះថា បើកកសិណ ឯកសិណកាលត្រូវបើក
ហើយ ក៏មិនមែនរហូតផុតឡើយ មិនមែនខ្ចាត់ខ្ចាយទៅ តែអាស្រ័យការមិនធ្វើទុក
ក្នុងចិត្តដល់កសិណរូបនេះ និងធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា **អាកាសោ អាកាសោ** - **អាកាស**
អាកាស , ក៏បានឈ្មោះថា ត្រូវបើកហើយប៉ុណ្ណោះ កសិណុត្ត្រាជិមាកាសនិមិត្ត
(និមិត្ត គឺ អាកាសត្រង់ទឹកសិណរូបបើកទៅ) ក៏ ប្រាកដឡើង ។

ពាក្យថា **កសិណុត្ត្រាជិមាកាស** (អាកាសត្រង់ទឹកសិណរូបបើកទៅ) ក្តី
ពាក្យថា **កសិណផុដ្ឋោកាស** (ឱកាសប៉ុនទឹកសិណផ្សាយទៅ) ក្តី ពាក្យថា
កសិណវិវិត្តោកាស (ឱកាសទេចាកកសិណរូប) ក្តី ទាំងអស់នេះក៏ដូចគ្នា
នោះឯង ។

ឧបចារៈ និង អប្បនា

ព្រះយោគាវចរនោះនឹកយកកសិណុត្ត្រាជិមាកាសនោះហើយ នឹកទៀតថា
អាកាសោ អាកាសោ - **អាកាស អាកាស** , ធ្វើទៅរហូតជានិមិត្តដែលនឹកក្លាម
ប្រាកដក្លាម(តក្កាហត) ត្រិះរិះក្លាមប្រាកដក្លាម(វិតក្កាហត) កាលលោកនឹកគិត
និមិត្តនោះរឿយៗ ធ្វើទៅរហូតឲ្យជានិមិត្តដែលនឹកក្លាមប្រាកដក្លាម ត្រិះរិះក្លាមប្រាកដ
ក្លាម យ៉ាងនោះ នីវរណៈទាំងឡាយក៏រម្ងាប់ សតិតាំងមាំ ចិត្តជាសមាធិថ្នាក់ឧបចារៈ
លោកសេពចម្រើនធ្វើឲ្យច្រើននូវនិមិត្តនោះឲ្យរឿយៗ កាលលោកសេព ចម្រើន
ធ្វើឲ្យច្រើនរឿយ ៗ យ៉ាងនោះ អាកាសានញាយតនៈចិត្តរមែងតាំងមាំក្នុងអាកាស

ដូចដែលរូបរាងចរចិត្តតាំងមាំក្នុងកសិណ មានបឋវីកសិណជាដើម ដូច្នោះ សូម្បីក្នុង
អាកាសានញាយតនៈនេះ ជវន ៣ - ៤ ខណៈ ក្នុងចំណែកខាងដើម នៅ
ជាការវិចារសម្បយុត្តដោយឧបេក្ខាវេទនា ជវនដួងទី ៤ - ៥ ទើបជាអរូបរាង ,
ពាក្យពណ៌នាដ៏សេសមានន័យដូចពោលហើយ ក្នុងបឋវីកសិណនោះឯង ។

ភាពប្លែកក្នុងអាកាសានញាយតនៈ

ចំណែកសេចក្តីតទៅនេះ ជាការប្លែកក្នុងអាកាសានញាយតនៈនេះ គឺកាល
អរូបរាងចរចិត្តកើតឡើងយ៉ាងនេះហើយ ភិក្ខុនោះធ្លាប់សម្លឹងដួងកសិណដោយឈាន
ចក្ខុមកមុនហើយ កាលកសិណនិមិត្តប្រាកដ ត្រូវមនសិការ ដោយបរិកម្មថា
“ អាកាសោ អាកាសោ ” នេះប្រាសចាកទៅដោយឆាប់រហ័សហើយ ក៏គង់សម្លឹង
តែអាកាសប្រៀបដូចបុរសដែលចង់តុបតែងប្រហោងផ្សេងៗ មានចន្លោះទ្វារតូច
របស់យាន ឬ ប្រហោងមាត់ឆ្នាំងជាដើមឯណាមួយដោយក្រណាត់សំពត់ពណ៌ខៀវ
ឬ ពណ៌ដទៃ មានពណ៌លឿង ក្រហម ស ជាដើមឯណាមួយ ហើយសម្លឹងមើល
កាលក្រណាត់សំពត់នោះត្រូវកម្លាំងខ្យល់ ឬ កម្លាំងអ្វីៗ ដទៃជាត់យកចេញហើយ
ក៏ គង់ឈរសម្លឹងតែអាកាស ដូច្នោះ ។

ដោយការវិនាសក្រមត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ភិក្ខុនោះ បានឈ្មោះថា ព្រោះឈានកន្លង
រូបសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង ព្រោះកម្លាត់បង្អួចរូបដ៏យសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង
ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់នានត្ថសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង ធ្វើទុកក្នុងចិត្តត្រឹមតែ
ថា អនន្តោ អាកាសោ - អាកាសជាអនន្ត ហើយចូលដល់អាកាសានញាយតនៈ។

អធិប្បាយ

អត្ថចារៈក្នុងអាកាសានញាយតនៈ

អធិប្បាយ សព្វសោ

ក្នុងចារៈទាំងនោះ បទថា សព្វសោ ដោយប្រការទាំងពួង គឺ សព្វការេន (ដោយអាការទាំងពួង) សេចក្តីគឺថា ទាំងអស់ ឬថា មិនមានចំណែកសល់ ។

អធិប្បាយ រូបសញ្ញានំ

បទថា រូបសញ្ញា បានដល់ រូបាវចរជ្ឈាន ដែលពោលដោយលើកសញ្ញាជា សំខាន់នោះឯង និង បានដល់ អារម្មណ៍របស់រូបាវចរជ្ឈាននោះផង ពិតណាស់ សូម្បីរូបាវចរជ្ឈាន ហៅថា រូប ក៏បាន ដូចក្នុងព្រះបាលីថា រូបី រូបុនិ បស្សតិ (អ្នកបានរូបជ្ឈាន រមែងឃើញកសិណរូបដោយឈានចក្ក) ជាដើម សូម្បី អារម្មណ៍របស់រូបាវចរនោះក៏ហៅថា រូប បាន , ដូចក្នុងព្រះបាលីថា ពហិទ្ធា រូបុនិ បស្សតិ សុវណ្ណទ្ធាណានិ (អ្នកបានរូបជ្ឈាន រមែងឃើញកសិណរូប ទាំងឡាយខាងក្រៅដែលស្អាត និង អាក្រក់) ជាដើម ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងទីនេះ ពាក្យថា រូបសញ្ញា ដែលមានសេចក្តីអធិប្បាយថា “ រូបេ សញ្ញា រូបសញ្ញា - សញ្ញាក្នុងរូប (ឈាន) ឈ្មោះថា រូបសញ្ញា ” ដូច្នោះនោះ គប្បីជ្រាបថា ជា ឈ្មោះនៃរូបាវចរជ្ឈានដែលពោលដោយលើកសញ្ញាជាសំខាន់ និង ពាក្យនោះដែល មានសេចក្តីអធិប្បាយថា “ រូបំ សញ្ញា អស្សតិ រូបសញ្ញំ រូបជាសញ្ញានៃ អារម្មណ៍នោះ ព្រោះហេតុនោះ អារម្មណ៍នោះ ទើបឈ្មោះថា រូបសញ្ញា (មាន

រូបជាសញ្ញា) អធិប្បាយថា ឈាននោះមានរូបជាឈ្មោះ ” ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ជាពាក្យហៅអារម្មណ៍របស់រូបរាវចរជ្ឈាននោះ ដែលផ្សេងដោយកសិណ ៩ មាន បឋវិកសិណ ជាដើម ។

អធិប្បាយ សមតិក្កមា

បទថា ព្រោះឈានកន្លង គឺព្រោះឈប់ស្រឡាញ់ និងព្រោះរលត់ សួរថា ពាក្យអធិប្បាយមានដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា “ ព្រោះឈប់ស្រឡាញ់ និងព្រោះរលត់ គឺ ហេតុដែលឈប់ស្រឡាញ់ និងហេតុដែលរលត់ទៅនៃរូបសញ្ញាទាំងឡាយ ដែលបានដល់ ឈាន ១៥ ដោយចាត់ជាកុសល វិបាក និង កិរិយា (នីមួយៗ ៥) ទាំងនោះ និង រូបសញ្ញាទាំងឡាយដែលបានដល់អារម្មណ៍ ៩ តាមចំនួន កសិណ មានបឋវិកសិណជាដើមទាំងនោះគ្រប់ចំណែក ឬមិនមានចំណែកសល់ ទើបចូលដល់អាកាសានញាយតនៈបាន ព្រោះថា អ្នកមានរូបសញ្ញានៅមិនទាន់ កន្លងទៅដោយប្រការទាំងពួង មិនអាចចូលដល់អាកាសានញាយតនៈនោះបាន ឡើយ ” ព្រោះហេតុដែលការឈានកន្លងសញ្ញា រមែងមិនមានដល់បុគ្គលដែលមិន ទាន់ឈប់ស្រឡាញ់ក្នុងអារម្មណ៍ តែកាលសញ្ញាទាំងឡាយឈានកន្លងទៅហើយ អារម្មណ៍ក៏ត្រូវឈានកន្លងដូចគ្នា ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបមិនត្រាស់ការ ឈានកន្លងអារម្មណ៍ទុកក្នុងអាកាសានញាយតនៈនោះ ត្រាស់តែការឈានកន្លង សញ្ញាទុកក្នុងវិក្កយ៉ាងនេះថា “ បណ្តាសញ្ញាទាំងនោះ រូបសញ្ញាទាំងឡាយ ដូចម្តេច ? សញ្ញា គឺ ការចាំបាន ការចំណាំឯណាដែលកិត្តុដែលដល់ព្រម ឬចូល ដល់រូបរាវចរសមាបត្តិ ឬមានរូបរាវចរសមាបត្តិជាគ្រឿងនៅជាសុខក្នុងទិដ្ឋធម៌ក្តី សញ្ញា

ទាំងនេះ ហៅថា រូបសញ្ញា ភិក្ខុនោះជាអ្នកឈានកន្លង គឺ ឈានកន្លងទៅយ៉ាងល្អ ហើយនូវរូបសញ្ញាទាំងនេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបពោលថា ព្រោះឈានកន្លង រូបសញ្ញាដោយប្រការទាំងពួង ” ដូច្នោះ ។

តែព្រោះ អរូបាវចរសមាបត្តិទាំងនោះ ព្រះយោគាវចរគប្បីសម្រេចបាន ដោយការឈានកន្លងអារម្មណ៍តាមលំដាប់ មិនដូចរូបាវចរជ្ឈាន មានបឋមជ្ឈាន ជាដើម ដែលគប្បីសម្រេចបានក្នុងអារម្មណ៍តែមួយប៉ុណ្ណោះ ព្រោះដូច្នោះ ការ ពណ៌នាសេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបថា ខ្ញុំព្រះករុណាធ្វើដោយសំដៅដល់ការកន្លង អារម្មណ៍ផង ។

អធិប្បាយ បដិយសញ្ញានំ អត្តន្តមា

ពាក្យថា បដិយសញ្ញានំ អត្តន្តមា ព្រោះកម្ចាត់បង់បដិយសញ្ញា មាន ពណ៌នាសេចក្តីថា សញ្ញាដែលកើតឡើងព្រម ព្រោះការប៉ះខូចគ្នានៃវត្ថុ មានចក្ខុជា ដើម និងអារម្មណ៍ មានរូបជាដើម ឈ្មោះ បដិយសញ្ញា ពាក្យនេះជាឈ្មោះនៃ សញ្ញា ៥ មានរូបសញ្ញាជាដើម ដូចហៅថា “ ក្នុងសញ្ញាទាំងនោះ បដិយសញ្ញា ដូចម្តេច ? គឺ រូបសញ្ញា សទ្ធសញ្ញា គន្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ជាដួងសញ្ញា សញ្ញាទាំងនេះ ហៅថា បដិយសញ្ញា ” ដូច្នោះ ។ ព្រោះទម្លាក់ចុះ គឺ ព្រោះ លះបង់ ព្រោះមិនកើតឡើង អធិប្បាយថា ព្រោះធ្វើមិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅនៃបដិយ- សញ្ញាទាំង ១០ គឺ ចំណែកកុសលវិបាក ៥ ចំណែកអកុសលវិបាក ៥ ដោយ ប្រការទាំងពួង ។

សញ្ញាទាំងនោះរមែងមិនមានដល់ព្រះយោគាវចរ ដែលសម្រេចនូវរូបាវចរជ្ឈាន

មានបឋមជ្ឈានជាដើមឡើយ ព្រោះក្នុងសម័យ (ដែលសម្រេចឈាន) ចិត្តនោះ រមែងមិនប្រព្រឹត្តទៅក្នុងទ្វារទាំង ៥ ក៏ពិត សូម្បីយ៉ាងនោះ ការពោលដល់សញ្ញា ទាំងនោះ ក្នុងអាកាសានញាយតនៈកថានេះទៀត បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាការពោល ដោយការសរសើរឈាននេះ ដើម្បីញ៉ាំងឧស្សាហ៍ ឲ្យកើតដល់អ្នកបដិបត្តិក្នុងឈាន នេះ ដូចការពោលដល់សុខនិងទុក្ខ ដែលលះបានហើយក្នុងឈានដទៃក្នុងចតុត្ថជ្ឈាន ទៀត និង ដូចការពោលដល់សំយោជនៈខាងក្រោម ៣ មានសក្កាយទិដ្ឋិជាដើម ដែលលះបានក្នុងមគ្គដទៃហើយ ក្នុងតតិយមគ្គ (ទៀត) នោះ , ម្យ៉ាងទៀត សញ្ញា ទាំងនោះ មិនមានដល់អ្នកចាក់ធ្លុះរុប្បាចរជ្ឈានហើយក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះក៏មិនមែន មិនមាន ព្រោះលះបាន , ព្រោះរុប្បាចរការវនា (ការចម្រើនរុប្បាចរជ្ឈាន) មិន បានប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះបង់រូប ព្រោះការប្រព្រឹត្តទៅនៃសញ្ញាទាំងនោះ នៅទាក់ទង ដោយរូបនៅឡើយ , ចំណែក (អរុប្បាចរ) ការវនា នេះប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីខ្ចាក់ ចោលនូវរូប (ដោយត្រង់) ព្រោះហេតុនោះ ទើបគួរពោលទុកថា បដិបត្តិសញ្ញា ទាំងនោះ លះបានហើយក្នុងអរុប្បាចរ ១ នេះ និង មិនមែនត្រឹមតែពោលប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីកម្ចាត់នូវការចុះទៅយ៉ាងនោះចេញផងក៏គួរ ព្រោះបដិបត្តិសញ្ញានោះ លះបង់ មិនទាន់បានក្នុងឈានខាងដើមនោះឯង ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា សំឡេង ជាបន្ទា (ជាសត្រូវ) សម្រាប់អ្នកចូលបឋមជ្ឈាន ចំណែកក្នុងអរុប្បាចរនេះ ទ្រង់ត្រាស់ដល់អរុបសមាបត្តិទាំងឡាយ ជាអនេញា (មិនញាប់ញ័រ) និងជា សន្តវិមោក្ខ (វិមោក្ខយ៉ាងល្អិត) ផង ក៏ព្រោះភាពដែលបដិបត្តិសញ្ញាទាំងនោះលះ បានហើយដោយពិត ពិតណាស់ អាឡារតាបសកាលាមគោត្រចូលអរុបសមាបត្តិ មិនឃើញរទេះប្រមាណ ៥០០ ដែលឆ្លងកាត់ជិត ៗ លោកមិនបានឮសំឡេងរទេះ

ផងដែរ ។

អធិប្បាយ

នានត្ថសញ្ញានំ អមនសិការា

សេចក្តីថា នានត្ថសញ្ញានំ អមនសិការា (ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់
 នានត្ថសញ្ញា) មានអធិប្បាយថា “ ពាក្យថា នានត្ថសញ្ញានំ ” គឺ ដែលសញ្ញា
 ទាំងឡាយប្រព្រឹត្តទៅក្នុងគោចរ (គឺ អារម្មណ៍) ដែលកើតផ្សេងៗគ្នា ឬ ដែល
 សញ្ញាទាំងឡាយមានសភាវៈផ្សេងៗគ្នា ព្រោះសញ្ញាទាំងនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 ទ្រង់ត្រាស់ចែកទុកក្នុងវិក័ត្ត យ៉ាងនេះថា “ ក្នុងសញ្ញាទាំងនោះ នានត្ថសញ្ញា
 ដូចម្តេច ? សញ្ញា គឺ ការចាំបាច់ ការសម្គាល់នៃព្រះយោគាវចរ ដែលប្រកបទៅ
 ដោយមនោធាតុ ឬ ព្រមទៅដោយមនោវិញ្ញាណធាតុ តែមិនបានចូលសមាបត្តិ
 សញ្ញាទាំងនេះ ហៅថា នានត្ថសញ្ញា ” ដូច្នោះ សញ្ញាដែលបំណងយកក្នុងទីនេះ
 ទើបជាសញ្ញាដែលសង្រ្គោះ ដោយមនោធាតុ ឬ មនោវិញ្ញាណធាតុនៃព្រះយោគី
 ដែលមិនបានចូលសមាបត្តិ រមែងប្រព្រឹត្តទៅក្នុងគោចរ គឺ អារម្មណ៍ដែលប្រព្រឹត្ត
 ទៅផ្សេងៗ គឺ មានសភាវៈផ្សេងៗ ដែលផ្សេងគ្នាជាច្រើនយ៉ាង មានរូប និង
 សំឡេងជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះសញ្ញាទាំង ៤៤ យ៉ាងនេះ គឺ សញ្ញាជា
 កាមាវចរកុសល ៨ សញ្ញាជាអកុសល ១២ សញ្ញាជាកាមាវចរកុសលវិបាក ១១
 សញ្ញាជាអកុសលវិបាក ២ សញ្ញាជាកាមាវចរកិរិយា ១១ ទាំងនេះកើតផ្សេងៗ
 គ្នា គឺ មានសភាវៈផ្សេងគ្នា មិនដូចគ្នានិងគ្នា ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅថា
 នានត្ថសញ្ញា (សេចក្តីក្នុងមាតិកា នានត្ថសញ្ញានំ អមនសិការា នេះថា) ព្រោះមិន

ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត គឺ មិននឹកនាដល់ នានត្ថសញ្ញា ទាំងនោះដោយប្រការទាំងពួង មាន ពាក្យអធិប្បាយថា ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគាវចរមិននឹកដល់ មិនដាក់ចិត្ត មិន ពិចារណានូវនានត្ថសញ្ញាទាំងនោះ ។

អត្ថន័យផ្សេងនៃចាបៈ

ម្យ៉ាងទៀត បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ព្រោះហេតុដែលក្នុងសញ្ញា ៣ នោះ រូបសញ្ញា និង បដិយសញ្ញាខាងដើម រមែងមិនមានក្នុងភពដែលកើតដោយឈាន នេះទេ នឹងពោលថ្វីដល់កាលដែលចូលឈាននេះក្នុងភពនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះ មានព្រះភាគ ទើបត្រាស់ការមិនមានតែម្តងនៃសញ្ញាទាំងនោះ ទាំងពីរចំណែកដោយ ពាក្យថា “ ព្រោះឈានកន្លង និង ព្រោះកម្ចាត់បង់ ” ចំណែកក្នុងនានត្ថសញ្ញា ព្រោះហេតុសញ្ញា ២៧ គឺសញ្ញាជាកាមាវចរកុសល ៨ សញ្ញាជាកិរិយា ៩ សញ្ញា ជាអកុសល ១០ ទាំងនេះនៅមាននៅក្នុងភពដែលកើតដោយឈាននេះ ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ (ប្រើពាក្យ) ថា “ ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់នានត្ថសញ្ញា ទាំងនោះ ” ពិតណាស់ សូម្បីក្នុងភពនោះៗ ព្រះយោគាវចរ កាលនឹងចូលដល់ ឈាននេះ ក៏ចូលដល់បាន ព្រោះមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់នានត្ថសញ្ញាទាំងនោះ កាល នៅធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់នានត្ថសញ្ញាទាំងនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាអ្នកនៅមិនទាន់ចូល ឈាន ដូច្នោះ ។

អត្ថន័យដោយសង្ខេប

តែពោលដោយសង្ខេបគប្បីជ្រាបថា ក្នុងបាបៈទាំងនោះ ដោយបាបៈថា “ រូបសញ្ញានំ សមតិក្កមា - ព្រោះឈានកន្លងរូបសញ្ញាទាំងឡាយ ” នេះជាការ

ត្រាស់ការលះរូបាវចរធម៌ទាំងអស់ ដោយបាវៈថា “ បដិយសញ្ញានំ អត្ថន្តមា
នានត្ថសញ្ញានំ អមនសិកាវា - ព្រោះកម្ចាត់បង់នូវបដិសញ្ញាទាំងឡាយ ព្រោះមិន
ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់នានត្ថសញ្ញាទាំងឡាយ ” នេះត្រាស់ការលះ និងការមិនធ្វើទុក
ក្នុងចិត្តនូវចិត្ត និង ចេតសិកដែលជាការវាចរៈទាំងអស់ ។

អធិប្បាយ អនន្តោ អាកាសោ

ក្នុងបាវៈថា “ អនន្តោ អាកាសោ - អាកាសជាអនន្ត ” នេះ មានវិនិច្ឆ័យ
ថា ទីបំផុតនៃការកើតក្តី ទីបំផុតនៃការវិនាសក្តី របស់អាកាសនោះមិនប្រាកដ
ព្រោះហេតុនោះ អាកាសនោះ ទើបឈ្មោះថា អនន្ត (មានទីបំផុតមិនប្រាកដ)
កសិណុគ្គ្យាដិមាកាស (អាកាសត្រង់ទឹកសិណុរូបបើកទៅ) ហៅថា អាកាស ,
ម្យ៉ាងទៀត ភាពជាអនន្តក្នុងអាកាសនោះ គប្បីជ្រាប (ថាកើត) ដោយអំណាច
នៃមនសិការក៏បាន ព្រោះហេតុនោះឯង ក្នុងវិក្កន្តទើបពោលថា “ កិកុតាំងចិត្តទុក
មាំក្នុងអាកាសនោះ ផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុត ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅថា
អនន្តោ អាកាសោ - អាកាសជា អនន្ត ” ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយ អាកាសានញាយតនំ

ចំណែកក្នុងបាវៈថា “ អាកាសានញាយតនំ ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ - ចូល
ដល់ អាកាសានញាយតនៈនោះ ” មានអត្ថវិគ្រោះថា វត្ថុដែលឈ្មោះថា អនន្ត
ព្រោះមិនមានទីបំផុត អាកាសជាអនន្ត ទើបឈ្មោះថា អាកាសានន្ត អាកាសានន្ត
នោះឯងជា អាកាសានញ , អាកាសានញ នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ
ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យនៅនៃឈាននេះ ព្រមទាំងសម្បយុត្តធម៌ ដូចពាក្យថា

ទេវាយតន (គឺ ទេវស្ថាន) របស់ទេវតាទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ឈាននោះ ទើបឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ (ឈានមានអាកាសមិនមានទីបំផុត ជាទី អាស្រ័យ) ។ ពាក្យថា “ ចូលដល់... ហើយ ” នោះ មានសេចក្តីថា សម្រេច អាកាសានញាយតនៈនោះហើយ គឺ ធ្វើអាកាសានញាយតនៈនោះ ឲ្យសម្រេច ហើយ សម្រេចសម្រាន្តនៅដោយឥរិយាបថវិហារ (ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ) ដែលសមគួរដល់ឈាននោះ ។ នេះជាពាក្យអធិប្បាយយ៉ាងពិស្តារ ក្នុងអាកាសា- នញាយតនកម្មដ្ឋាន ។

មហាដីកា

ពណ៌នា អារុប្បនិទ្ទេស

ពណ៌នា អរូបកម្មដ្ឋាន ទី ១

ពាក្យថា ដែលលោកលើកឡើងសម្តែងទុក គឺដែលលោកលើកឡើងសម្តែង ទុកយ៉ាងនេះថា “ អរូប ៤ ” , ក៏ពាក្យនេះ ជាសត្តមីវិភត្តិក្នុងអត្ថថា និទ្ធារណៈ ។ ព្រោះហេតុនោះៗឯង លោកទើបពោលថា “ ក្នុងបណ្តាអរូបកម្មដ្ឋាន ៤ ” ដូច្នោះ ទុក ។ ក្នុងពាក្យថា ក្នុងបណ្តាអរូប ៤ នោះ ឈ្មោះថា អរូប ព្រោះជាការស្ងាត់ ចាករូបនោះឯង , អរូប នោះឯងជា អារុប្ប បានដល់ ឈាន , តែក្នុងទីនេះ លោកបំណងយកកម្មដ្ឋាន ដែលមានអរូបជ្ឈាននោះ ជាផល ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរ ដែលប្រាថ្នាចម្រើនអាកាសានញាយតនៈនោះ ត្រូវធ្វើបត្តជ្ឈាន ឲ្យកើត ។ បទថា រូបាធិករណំ ប្រែថា ព្រោះរូបជាហេតុ ។ ព្រោះសំព្វថា អធិករណ ក្នុងពាក្យថា រូបាធិករណំ នេះ មានអត្ថថា ហេតុ ដូចក្នុងពាក្យថា “ កាមាធិករណ ” ព្រោះកាមជាហេតុដូច្នោះ ។ ឧបករណ៍ មានដំបងជាដើម ឈ្មោះ ថា ទណ្ឌ (ដំបង) ក៏ដោយន័យថា ជាគ្រឿងដាក់ទោស ។ ការចាប់ដំបងនោះ ដោយការបំណងនឹងធ្វើអ្នកដទៃឲ្យឈឺចាប់ ឈ្មោះថា ទណ្ឌទានំ (ការចាប់ដំបង) ។ អារុធ ឈ្មោះថា សត្ត (សស្រ្តា) ក៏ដោយន័យថា ជាគ្រឿងបៀតបៀនសត្វ ទាំងឡាយ ។ ការដៃកប្រកែកគ្នា ឈ្មោះថា កលហ (ការឈ្លោះ) ។ សេចក្តី

ក្រោធចោទប្រកាន់គ្នា ឈ្មោះថា **វិគ្គហ** (ការចាប់កំហុស) ។ ភាវៈដែលតវ៉ាគ្នា ផ្សេងៗ ឈ្មោះថា **វិវាទ** (ការវិវាទ) ។ ពាក្យថា សេចក្តីនេះមិនមានក្នុងអរូប គឺ ទោសមានការចាប់ដំបងជាដើម តាមដែលពោលហើយ ។ ពាក្យថា **ដោយប្រការទាំងពួង** គឺ ដោយមិនមានសល់ ។ ឈ្មោះថា (**មិនមាន**) ក្នុងអរូប គឺ មិនមាន ព្រោះភពជាអរូប ឬ មិនមានក្នុងអរូបភព ។ ពាក្យថា **នូវរូបទាំងឡាយនោះឯង** គឺ (ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការនឿយណាយ) ក្នុងរូបទាំងឡាយដែលបានឃើញទោសហើយនោះឯង អធិប្បាយថា មិនមែនដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការនឿយណាយក្នុងអរូបទាំងឡាយ ។ បទថា **និព្វិទាយ** ប្រែថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការនឿយណាយ ដោយអំណាចការគ្របសង្កត់ ។ បទថា **វិរាគាយ** ប្រែថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការប្រាសចាកតម្រេក ។ បទថា **និរោធាយ** ប្រែថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់ការរលត់ ។ ពាក្យថា **និព្វិទាយ** ជាដើមទាំងអស់នេះ លោកពោលសំដៅយកការឈានកន្លងបាន ។ ពាក្យថា **ទោសទាំងឡាយ** មានការចាប់ដំបងជាដើម ដោយ **អាទិ សំព្ព** (ប្រែថា ជាដើម) គប្បីឃើញថា លោករួមយកភាពវិនាសដែលមានរូបជាហេតុទាំងពួង មានអទិទ្ធាទានជាដើម ដែលមិនបានមកក្នុងព្រះបាលីក្នុងទីនេះ ។ ពាក្យថា **ក្នុងករជរូប** លោកពោលទុក ដើម្បីសម្តែងដល់ការដែលរូបជារបស់គួរដល់ភាពជាហេតុនៃទោស តាមដែលពោលហើយ មានសេចក្តីថា ក្នុងរូបគ្រោតគ្រាត ។ បទថា **អាទិនវំ** ប្រែថា ទោស ។ បទថា **តស្ស** ប្រែថា (ដើម្បីឈានកន្លង) នូវរូបនោះ ។ សូម្បីអាណោកកសិណ ក៏ជាវណ្ណកសិណពិសេសម្យ៉ាងនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ព្រះយោគី ក៏អាចបើកបដិភាគនិមិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាណោកកសិណនោះបាន តែមិនអាចបើកបរិច្ឆេទកាស

កសិណដើម្បីនឹងកាន់យកអាកាសនិមិត្ត (ដែលជាអារម្មណ៍របស់អាកាស-
នញាយតនវិញ្ញាណ) បានឡើយ ។ ព្រោះថា ឈ្មោះថា ការបើកកសិណនោះ
គប្បីមានបានដោយ (អាស្រ័យ) រូបដែលជានិមិត្តប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ
លោកអាចារ្យទើបពោលថា ក្នុងបណ្ណកសិណ ៩ យ៉ាង រៀបរយវិច្ឆ័យកាសដូច្នោះ។
ចំណែកអាចារ្យខ្លះពោលថា ក្នុងបណ្ណកសិណ ៨ យ៉ាង រៀរអាណោកកសិណ
ផងដូច្នោះ , តែលោកមិនបានសម្តែងហេតុក្នុងការរៀរអាណោកកសិណនោះទេ ឈ្មោះ
ថា ករជរូប ដែលព្រះយោគាវចរនោះ ឈានកន្លងបានហើយ ដោយការមិនធ្វើ
ករជរូបនោះឲ្យជាអារម្មណ៍ ។

សួរថា ប្រសិនបើយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុអ្វី លោកទើបពោលថា ដោយ
អំណាចនៃចតុត្ថជ្ឈានដូច្នោះវិញ ។ សូម្បីឈានខាងដើម មានបឋមជ្ឈានជាដើម ក៏
រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយទាក់ទងនឹងការមិនធ្វើករជរូបនោះ ឲ្យជាអារម្មណ៍ដូចគ្នា ព្រោះ
ភាពជាឈានដែលមានបដិភាគនិមិត្តជាអារម្មណ៍ មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា ប្រការ
ដែលពោលមកនេះ ក៏ជាសេចក្តីពិត តែថា ករជរូបដែលព្រះយោគាវចរឈាន
កន្លងបាន ដោយរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានដែលដល់នូវការមិនញាប់ញ័រ ព្រោះមានសកាវៈ
ស្ងប់ហើយ ដោយការលះអង្គគ្រោតគ្រោតបាន ឈ្មោះថា ជាការដែលឈានកន្លង
បានយ៉ាងល្អ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ ទើបពោលថា ដោយអំណាចនៃ
រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន ដូច្នោះ ។ អាចារ្យពួកខ្លះពោលថា លោកអាចារ្យពោលថា
ដោយអំណាចនៃរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានដូច្នោះ ព្រោះរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាន ជាគ្រឿងរំលត់
ខ្យល់ដង្ហើមចេញ-ចូលបាន និងជាគ្រឿងឈានកន្លងកាមធាតុបាន ដូច្នោះពាក្យពោល
របស់អាចារ្យពួកខ្លះនោះ មិនមែនជាហេតុឡើយ, ព្រោះរូបដែលមានចិត្តជាសមុដ្ឋាន

ក្រៅអំពីនេះ ក៏នៅកើតបាន និងព្រោះឈានជាន់ទាបៗ ក៏មិនមែនធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកាមធាតុ ។ បទថា **តប្បដិភាគមេវ** ប្រែថា មានចំណែកប្រៀបគ្នាបាននឹងករជរុបនោះៗឯង ព្រោះមានការកាន់យកនិមិត្តជាសកាវៈ ។ តែប្រការដែលឈ្មោះថាដូចគ្នា គឺ ការដែលកាន់យកនិមិត្តនោះមាន ក៏ទេ (ព្រោះថា កសិណរូបប៉ុណ្ណោះ ដែលជាទីកាន់យកនិមិត្ត តែករជរុបមិនមែនជាទីកាន់យកនិមិត្តទេ) ព្រោះដូច្នោះ លោកអាចារ្យសំដៅយកពាក្យដេញដោលដែលថា ប្រយោជន៍អ្វី ដោយការឈានកន្លងកសិណរូបនោះ ? ដូច្នោះ ទើបពោលថា **កបំ យថា** (គឺ ហេតុអ្វីប្រៀបដូច ។ ល ។) ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា **កបំ** (គឺ ដូចម្តេច) ជា **កថេតុកម្យតាបុច្ឆា** (ពាក្យសួរដោយសេចក្តីត្រូវការឆ្លើយខ្លួនឯង) ។ បទថា **យថា** ជានិបាតក្នុងអត្ថថា ឧបមា ។ ពាក្យថា **ដែលវិចិត្រដោយស្នាមគំនូសគូស** គឺ ដែលវិចិត្រដោយស្នាមគូស ដែលជាឆ្នុតតាក់តែង ដែលមនុស្សប្រើពណ៌ផ្សេងៗ មានពណ៌ខ្មៅជាដើមធ្វើឡើង ។ ពាក្យថា **ស្នាមប្រេះ** គឺជាប្រហោង ។ ពាក្យថា **គេឃើញ** គឺ ឃើញអំពីចម្ងាយ ។ ពាក្យថា **មានរូបរាងមានសំឡេង មានអាការប្រព្រឹត្តទៅដូចគ្នា** គឺ មានរូបពណ៌សណ្ឋាន មានសំឡេង មានអាការកម្រើកដូចគ្នា ។

បទថា **អារម្មណវសេន** គឺ ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ យ៉ាងនេះថា ភ្នែករបស់យើងស្អាត រាងកាយរបស់យើងរឹងមាំ បរិក្ខាររបស់យើងជាបរិក្ខារលំដាប់ល្អ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា **កាលដែលភិក្ខុនៅជាអ្នកសេពគប់នឹងករជរុប** គឺ កាលដែលភិក្ខុនៅជាអ្នកប្រកបព្រមដោយរូបដែលជាអត្តភាពរបស់ខ្លួន និងដោយរូបដែលជាអារម្មណ៍ ។ បទថា **តម្បិ** ប្រែថា សូម្បីកសិណរូបនោះ ។ ព្រោះថា

ពាក្យនេះជាទុតិយាវិភត្តិ ក្នុងអត្ថនៃធម្មិវិភត្តិ ។ ប្រកបសេចក្តីថា ភាពដែលភិក្ខុជា អ្នកប្រាថ្នានឹងឈានកន្លង ប្រៀបដូចបុគ្គលទាំងនោះដែលមានការភ័យខ្លាច ការ ស្រៀវ ការមិនចង់ឃើញ ។ ព្រោះថា ពាក្យនេះជាពាក្យពោលទូទៅដល់ការ ឆ្លើយណាយ ការប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរ និងការរលត់តាមដែលពោលហើយ។ ពិតណាស់ លោកអាចារ្យសំដៅយកភាវៈទាំង ៣ នោះ ទើបបានពោលដល់ការ ខ្លាច ការស្រៀវ និងការមិនចង់ឃើញ ។ លោកអាចារ្យសំដៅយករឿងដែលមាន មកក្នុងន័យថា ឆ្កែមួយក្បាលត្រូវជ្រុកព្រៃខ្លះរហូតស្ទើរស្លាប់ ប្រញាប់គេចទៅ ឆ្កែព្រៃនោះ ឃើញឆ្មាំងដាំបាយអំពីចម្ងាយ ក្នុងវេលាដែលមើលទៅមិនទាន់ច្បាស់ មើលព្រាលៗ ហើយក៏មានសេចក្តីសម្គាល់ថាជាជ្រុក ទើបខ្លាច ញាប់ញ័រប្រញាប់ គេចទៅ ។ បុគ្គលខ្លាចខ្លាច ឃើញដើមត្នោតកំបុតកនាកណ្តាលយប់ ក្នុងស្ថានទី ដែលខ្លួនមិនស្និទ្ធស្នាល ឬ មិនសូវស្គាល់ ក៏មានសេចក្តីសម្គាល់ថា ជាខ្លាច ទើបស្រៀវខ្លាចរហូតសន្ធឹង (បាត់សតិ) ដួលចុះទៅ ទើបពោលថា គួរពោល រឿងឧបមាទាំងឡាយ មានរឿងឆ្កែដែលត្រូវជ្រុកព្រៃខ្លះ អ្នកខ្លាចខ្លាចជាដើម ទុក ផង ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា តាមប្រការដែលពោលហើយនេះ លោកអាចារ្យពោលបញ្ជាក់ដល់ អត្ថន័យនៃឧបមាតាមដែលបានពោលហើយ ។ បទថា សោ ប្រែថា ព្រះយោគាវចរ នោះ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា សម្លឹងឃើញទោសក្នុងឈាននោះ ។ ពាក្យថា រូប គឺ (ឈាននេះធ្វើ) កសិណរូបដែលយើងឆ្លើយណាយឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ពាក្យថា ជាងសន្តវិមោក្ខ គឺ គ្រោតគ្រោតជាងអរូបជ្ឈាន ។ ពិតណាស់ អរូបជ្ឈានទាំងនោះ មកហើយថា ជាសន្តវិមោក្ខ (វិមោក្ខដែលស្ងប់) ដូចក្នុងប្រយោគថា វិមោក្ខដែល

ស្ងប់ទាំងនោះ ឈានកន្លងរូបទាំងឡាយ ជាអរូបជ្ឈានដូច្នោះជាដើម ។ ភាវៈ
ដែលអរូបជ្ឈាននោះសម្រេចភាពជាវិមោក្ខដែលស្ងប់ ព្រះយោគីនឹងគប្បីជាបទាន
ក៏ដោយការព្យាករឿយៗ ។ ដោយ ឯវ ស័ព្ទ ក្នុងបទថា យថេវ លោកអាចារ្យ
សម្តែងត្រឹមតែជាឈានមានអង្គ ២ គឺ ឧបេក្ខា និង ចិត្តកក្កតាទុក , រូបាវចរ
ចតុត្ថជ្ឈាននេះជាឈានមានអង្គ ២ ដោយប្រការណា សូម្បីអរូបជ្ឈានទាំងឡាយ
ក៏ជាឈានមានអង្គ ២ ដោយប្រការនោះដែរ , មិនមែនសម្តែងត្រឹមតែភាពជា
ឈានមានអង្គ ២ ដូចជាក្នុងតតិយជ្ឈាននោះទេ សួរថា សូម្បីក្នុងឈានទាំងនោះ
ឈានដែលសូម្បីថាមានអង្គ ២ ដូចគ្នា ក៏គង់មានភាពផ្សេងគ្នា ដោយការផ្សេងគ្នា
នៃភូមិ មិនមែនឬ ? ឆ្លើយថា ប្រការនេះមិនបានខុសទេ ព្រោះជាឧបមា និង
ឧបមេយ្យ មានការចាត់ចែងដែលផ្សេងគ្នាទុកហើយ ។

បទថា តត្ថ ប្រែថា ក្នុងរូបាវចរចតុត្ថជ្ឈាននោះ ។ បទថា និយន្តី ប្រែថា
សេចក្តីអាល័យ ។ ពាក្យថា ធ្វើឲ្យអស់ទៅ គឺ ធ្វើសេចក្តីអាល័យក្នុងឈាននោះ
ឲ្យអស់ទៅ ដោយការសម្លឹងឃើញទោស មានសេចក្តីថា ជាអ្នកមិនអាល័យ ។
ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ជាធម៌ប្រណីត និងថាជាធម៌ល្អិតសុខុម និងជាការសម្រេច
បាន ក៏ដោយការធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាជាធម៌ស្ងប់ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យ
ទើបពោលថា ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថាជាធម៌ស្ងប់ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ផ្សាយ គឺ ផ្សាយ
កសិណដែលបានពង្រីកទុកមុនហើយ ឬថា ផ្សាយដោយអំណាចការពង្រីក ក្នុង
វេលានោះ ។ បទថា តេន គឺ កសិណរូប ។ ពាក្យថា ឈ្មោះថា បើកកសិណ គឺ
ពង្រីកចេញនូវកសិណរូប មានបឋវិកសិណជាដើម ដែលជាអារម្មណ៍របស់រូបាវចរ
ចតុត្ថជ្ឈាន ។ ក៏លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងវិធីបើក ទើបពោលថា កាលនឹង

បើកដូច្នោះជាដើមទុក ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា សំវេល្លតិ ប្រែថា មូរ ។ បទ ថា អញ្ញទុដ្ឋ ប្រែថា យ៉ាងមាំទាំ ។ បទថា នេវ ឧព្វដ្ឋតិ ប្រែថា មិនមែននឹង រហូតទៅ ។ បទថា នវិវដ្ឋតិ ប្រែថា មិនមែននឹងវិលវល់ទៅ ។ បទថា ឥមស្ស ប្រែថា នូវកសិណរូបនេះ ។ ពាក្យថា ការមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត គឺ ការមិនធ្វើ បាន ដល់ មិនគិតទុកក្នុងចិត្ត ។ ពាក្យថា នឹងព្រោះអាស្រ័យការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត គឺ នឹងព្រោះអាស្រ័យការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត គឺ ការចម្រើនថា អាកាស អាកាស ដូច្នោះ ។ សេចក្តីនេះត្រូវលោកអធិប្បាយថា ៖

កាលព្រះយោគាវចរមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវកសិណរូបដែលជាអារម្មណ៍របស់ រូបាវចរចតុត្ថជ្ឈានដោយអស់ជើង តែថា ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឱកាសដែលកសិណរូប នោះខ្ទប់ដល់ ដោយចម្រើនទៅថា អាកាស អាកាស ដូច្នោះ ក្នុងវេលាណាឱកាស ដែលកសិណរូបប៉ះដល់នោះ ប្រាកដជាអាកាសឡើងមកដោយអានុភាពនៃការវិនា , ក្នុងពេលនោះ ព្រះយោគាវចរនោះ ឈ្មោះថា បើកកសិណបាន និងកសិណនោះ ក៏ឈ្មោះថា ត្រូវព្រះយោគាវចរនោះបើកបានហើយ ដូច្នោះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ត្រឹមតែអាកាសដែលជាទឹកសិណត្រូវបើកទៅប៉ុណ្ណោះ ប្រាកដដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ទាំងអស់នេះ មានសេចក្តីថា ពាក្យពោលទាំង ៣ យ៉ាងនេះ តែមួយដូចគ្នានោះឯង ព្រោះភាពជាវេវចនៈគ្នា ។

ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះលោកអាចារ្យពោលថា នីវរណៈទាំងឡាយ រមែង ស្ងប់ទៅដូច្នោះទៅវិញ នីវរណៈទាំងឡាយត្រូវគ្របសង្កត់នៅក្នុងឧបចារខណៈនៃ រូបាវចរបឋមជ្ឈានហើយមិនមែនឬ និង រាប់តាំងអំពីនោះមក នីវរណៈទាំងនោះ ក៏ មិនបានរូបវិតព្រះយោគីឡើយ មិនមែនឬ ។ ប្រសិនបើ នីវរណៈទាំងនោះ គប្បី

រូបវិតបានទៀត លោកនឹងវិនាសចាកឈាន ? ចំណែកពាក្យដែលអាចារ្យពួក
មួយពោលទុកថា នីវរណៈល្អិត ដែលគប្បីគ្របសង្កត់ដោយអរូបជ្ឈាននៅមាន នៅ
ឡើយ , ពាក្យថា នីវរណៈទាំងឡាយរមែងស្ងប់ទៅ នេះ លោកអាចារ្យសំដៅ
យកនីវរណៈល្អិតនោះ ដូច្នោះ ត្រឹមតែជាមតិរបស់អាចារ្យទាំងនោះប៉ុណ្ណោះ ។
ព្រោះថា ក្នុងមហគ្គតកុសលទាំងឡាយ ឈ្មោះថា មិនមានការលះតាមលំដាប់
លំដោយ (ថ្នាក់គ្រោតគ្រោត ថ្នាក់ល្អិត) ដូចជាក្នុងលោកុត្តរកុសលនោះឡើយ។
ចំណែកភាពវិសេសជាងរូបារចរជ្ឈានទាំងឡាយ មានភាពជាឈានដែលមានផល
ដ៏ឱឡារជាដើម នៃអរូបារចរជ្ឈានទាំងឡាយណា បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ភាពវិសេស
នោះ ដូចភាពវិសេសជាងឈានដើមៗ នៃឈានក្រោយៗ ក្នុងបណ្ណាល្លានទាំង
នោះឯង ដោយការដែលស្ងប់ក្រែលើឡើងទៅ ប្រណីតក្រែលើឡើងទៅតាម
ភាពវិសេសនៃការវិនា ។ ពាក្យថា រមែងស្ងប់ទៅ លោកពោលទុកដោយទាក់ទង
នឹងពាក្យពោលសរសើរ ។ ពិតយ៉ាងនោះ សូម្បីទីដទៃលោកក៏នៅពោលដល់ការ
លះធម៌ដែលត្រូវលះទៅហើយ ក្នុងខាងដើមតទៅទៀត ។ ចំណែកអាចារ្យពួកណា
ពោលថា លោកអាចារ្យពោលទុកយ៉ាងនេះ ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា កុសលធម៌
ទាំងឡាយទាំងពួងជាបដិបក្ខចំពោះអកុសលធម៌ទាំងឡាយទាំងពួង ដូច្នោះ អាចារ្យ
ទាំងនោះ គប្បីពោលដល់ហេតុនៃការដែលលោក មិនពោលដល់ការគ្របសង្កត់
នីវរណៈទុកក្នុងឧបចារៈនៃទុតិយជ្ឈានជាដើម ។ ពាក្យថា សតិរមែងតាំងមាំ គឺ
សតិដែលមានអាកាសនិមិត្តជាអារម្មណ៍ តាំងនៅជាធម្មជាតិ តាំងមាំដោយប្រពៃ ។
ក្នុងពាក្យនេះ លោកសម្តែងដល់ការខ្លះខ្លាំងក្នុងកិច្ចរបស់ខ្លួននៃធម៌ទាំងឡាយ មាន
សទ្ធាជាទី ៥ ដែលឧបការៈដល់ឧបចារជ្ឈាន ដោយមានសតិជាប្រធាន ។ បទថា

ឧបចារេន គឺដោយឧបចារជ្ឈាន ។ ពាក្យថា ក្នុងអាកាសានញាយតនៈនេះ ជាការពោលរួម សំដៅយករូបរាវចរតុត្តជ្ឈាន ។ ព្រោះថា រូបរាវចរតុត្តជ្ឈាននោះ ក៏សម្បយុត្តនឹងឧបេក្ខាវេទនា ។ ពាក្យថា ពាក្យដ៏សេស បានដល់ ពាក្យថា ជវនដ្ឋង្គីសេសជាកាមាវចរជាដើម ។ ពាក្យណាគួរពោល ដែលនៅមិនបាន ពោលទុកក្នុងទីនេះ ពាក្យនោះបណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមទំនងនៃន័យដែលលោកពោល ទុកក្នុងបឋវីកសិណនិទ្ទេសនោះឯង ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មានន័យដូចខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលហើយ ក្នុងបឋវីកសិណនោះឯង ដូច្នោះ ។

លោកអាចារ្យចង្អុលដល់ប្រការដែលមិនផ្សេងគ្នានឹងឈានដទៃ ក្នុងអាកាសានញាយតនៈនោះ យ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ បំណងសម្តែងប្រការដែល ផ្សេងគ្នា ទើបពោលថា ចំណែកតទៅនេះជាប្រការដែលផ្សេងគ្នាដូច្នោះជាដើម ។ បទថា យានប្បុតោឡិកុម្មិមុក្ខាទីនំ មានសេចក្តីថា ចន្លោះនៃយានទាំងឡាយ មាន វ (ឬគ្រែស្នែង) ដែលមានដំបូលបិទជិតជាដើម ឈ្មោះថា យានមុខ , ប្រហោង នៃ បុតោឡិ គឺ ទ្វារតូចៗ ឈ្មោះថា បុតោឡិមុក្ខ , គប្បីភ្ជាប់សព្វថា “ មុខ ” ចូលតែមួយបទថា កុម្មិមុក្ខ (មាត់ឆ្នាំង) ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា ឈរសម្លឹង នូវអាកាសបុណ្ណោះ បានដល់ ឈរសម្លឹងនូវទីកាត់ជុំវិញដោយប្រហោងយាន ជាដើមបុណ្ណោះ ។ ពាក្យថា ត្រូវមានមនសិការដែលជាការបរិកម្ម (ប្រាសទៅ) មានន័យថា ត្រូវមានមនសិការដែលជាការបរិកម្ម គឺ ឧបចារជ្ឈាន (ប្រាសទៅ) ។ ក៏ពាក្យថា បរិកម្ម អនុលោម និងថា ឧបចារនេះ មានអត្ថដទៃផ្សេងក៏ទេ (គឺ មិនផ្សេងគ្នា) ។ ឈ្មោះថា សម្លឹង ក៏ដោយចក្ខុ គឺ អរូបរាវចរជ្ឈាន ។

ពាក្យថា ដោយអាការទាំងពួង គឺ ដោយអាការដែលសម្លឹងឃើញទោសក្នុង

រូបធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងរូបនិមិត្តទាំងឡាយ មានបឋវីកសិណជាដើម និងក្នុងឈាន
 ទាំងឡាយ ដែលមានរូបនិមិត្តនោះជាអារម្មណ៍ទាំងពួង មានការសម្ង័យឃើញថាជា
 ហេតុឲ្យកើតនូវការចាប់ដំបងជាដើម ព្រោះមានរូបជាហេតុ ឬថា ដោយអាការ
 មានភាពជាអ្នកមិនត្រូវនឹងនឹកដល់ ព្រោះលះបង់សេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងរូបធម៌ជាដើម
 ទាំងនោះៗ ឯង ។ សូម្បីរូបជ្ឈានក៏ហៅថារូបបាន ដោយការលុបបទចុង (គឺ
 បទថា ឈាន) ដូចដែលហៅរូបភពថា រូប ក្នុងប្រយោគថា រមែងចម្រើនមគ្គ
 ដើម្បីការចូលដល់រូប ដូច្នោះជាដើម ។ ជាសេចក្តីពិតថា បទថា រូបី (អ្នកមានរូប)
 មានន័យថា អ្នកបានរូបជ្ឈាន ។ សូម្បីអារម្មណ៍ គឺ កសិណរូប ក៏ហៅថា រូប
 បាន ដោយការលុបបទដើម (គឺ បទថា កសិណ) ដូចដែលពោលថា “ ព្រះ
 ទេវទត្តថា ទត្តៈ ” ។ ពាក្យថា រមែងឃើញរូបទាំងឡាយ មានសេចក្តីថា រមែង
 ឃើញកសិណរូបទាំងឡាយដោយឈានចក្ខុ ។ ពាក្យថា ព្រោះដូច្នោះ មាន
 សេចក្តីថា ព្រោះហេតុដែលវោហារ (បញ្ញត្តិ) ថា រូប រមែងឃើញប្រើក្នុង
 រូបជ្ឈាន និងកសិណរូប ដោយការលុបបទចុង និងដោយការលុបបទដើម តាម
 លំដាប់ដូច្នោះ ។ សញ្ញាក្នុងរូប គឺ ក្នុងរូបជ្ឈាន បានដល់ សហគតៈដោយ
 រូបជ្ឈាននោះ ឈ្មោះថា រូបសញ្ញា ។ ដោយ ច ស័ព្ទ (ប្រែថា និង) ដោយ
 បទថា តទារម្មណស្ស ច (និងអារម្មណ៍របស់រូបវិចារជ្ឈានទាំងនោះ) លោក
 រមយករូបវិចារជ្ឈានតាមដែលពោលហើយ ។ ដោយ ច ស័ព្ទនោះ លោកអាចារ្យ
 សម្តែងថា បទថា រូបសញ្ញានំ ក្នុងព្រះបាលីជានិទ្ទេសដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
 ធ្វើទុកដោយជា សរូបេកសេស (សល់បទដែលមានរូបដូចគ្នាទុកបទមួយ) ។
 បទថា ព្រោះប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរ គឺ ព្រោះសេចក្តីរង្វៀស ។ ពាក្យថា ព្រោះ

ការរំលត់បង់ គឺ ព្រោះការធ្វើឲ្យរលត់ទៅបាន ដោយការគ្របសង្កត់ឆន្ទរាគៈដែល ទាក់ទងនឹងរូបសញ្ញានោះ ។ លោកអាចារ្យបំណងនឹងធ្វើអត្ថន័យដែលពោល ហើយនោះឯង ឲ្យជាក់ច្បាស់ក្រែកលែងឡើង ទើបពោលថា មានអធិប្បាយដូចម្តេច ដូច្នោះជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីធ្វើពាក្យប្រកបសេចក្តីក្នុងបាវៈនេះយ៉ាងនេះថា ព្រោះប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរក្នុងរូប (រូបសញ្ញា) នោះបានដោយអាការ ទាំងពួង ព្រោះការរំលត់បាននូវរូប (រូបសញ្ញា) មិនមានសល់ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ការឈានកន្លងសញ្ញា រមែងមិនមានដល់បុគ្គលដែលនៅមិនទាន់ ប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរក្នុងអារម្មណ៍ នេះ លោកអាចារ្យពោលទុក ព្រោះលោក ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគីនឹងគប្បីសម្រេចឈានទាំងនេះបាន ក៏ ដោយការឈានកន្លងអារម្មណ៍ , មិនមែននឹងសម្រេចបានដោយការឈានកន្លងអង្គ ដូច្នោះទេ ។ ព្រោះហេតុដែលក្នុងអាកាសានញាយតនៈជ្រាបនេះ មានការឈាន កន្លងសញ្ញាដោយរៀនការឈានកន្លងអារម្មណ៍ក៏ទេ ដូច្នោះ លោកអាចារ្យទើប ពោលថា កាលសញ្ញាត្រូវឈានកន្លងទៅហើយ អារម្មណ៍ក៏ត្រូវឈានកន្លងទៅដូច គ្នាដូច្នោះ ។ ភ្ជាប់សេចក្តីថា អវត្តា វុត្តោ (ទើបមិនត្រាស់ដល់... ត្រាស់តែ...) ។ ក្នុងពាក្យថា នៃបុគ្គលដែលចូល (រូបាវចរសមាបត្តិ) ជាដើម , សំព្តថា បុគ្គល ដែលចូល ទ្រង់ត្រាស់ទុកដោយទាក់ទងនឹងសញ្ញាដែលជាកុសល , សំព្តថា បុគ្គល ដែលឧប្បត្តិ ទ្រង់ត្រាស់ទុកដោយទាក់ទងនឹងសញ្ញាដែលជាវិបាក , សំព្តថា បុគ្គល ដែលមានរូបាវចរសមាបត្តិជាគ្រឿងនៅជាសុខក្នុងអត្តភាពនេះ ទ្រង់ត្រាស់ទុកដោយ ទាក់ទងនឹងសញ្ញាដែលជាកិរិយា ។ ពិតណាស់ ឈានទាំងឡាយរបស់ព្រះអរហន្ត ចាត់ជាទិដ្ឋធម្មសុខវិហារ (គ្រឿងនៅជាសុខក្នុងអត្តភាពនេះ) ដោយពិសេស ។

លោកអាចារ្យសំដៅយកពាក្យដេញដោលដែលថា ប្រសិនបើបុគ្គលដែលមានការ
ឈានកន្លងសញ្ញា និងមានការឈានកន្លងអារម្មណ៍ដែលមិនទាន់បានធ្វើឲ្យសម្រេច
និង ការឈានកន្លងអារម្មណ៍ ក៏មិនបានត្រាស់ទុកក្នុងបករណ៍វិក្កង កាលបើដូច្នោះ
ព្រោះហេតុអ្វី ទ្រង់ទើបបានកាន់យកក្នុងទីនេះវិញ ដូច្នោះ ទើបពោលថា ម្យ៉ាងទៀត
ព្រោះហេតុដែល ដូច្នោះជាដើម ។ អធិប្បាយថា ការពណ៌នាសេចក្តីនេះ គឺ ខ្ញុំ
ព្រះករុណា បានធ្វើទុកដោយទាក់ទងនឹងការឈានកន្លងអារម្មណ៍ផង ក៏ពាក្យថា
រូបសញ្ញានេះ ជាឈ្មោះនៃអារម្មណ៍របស់រូបរាជ្យនោះ ដូច្នោះជាដើម មិន
បានពោលការឈានកន្លងសញ្ញាតែម្យ៉ាង ដូចជាក្នុងបករណ៍វិក្កងទេ ។

ពាក្យថា **ព្រោះការប៉ះខ្ទប់គ្នា** គឺព្រោះការប្រជុំគ្នានៃវត្ថុ មានចក្ខុជាដើមដែល
ជាវិសយី (អ្នកទទួលខ្ទប់អារម្មណ៍) និងរូបជាដើម ដែលជាវិសយៈ (អារម្មណ៍)
ដោយការខ្ទប់គ្នា ។ ក្នុងពាក្យថា **ព្រោះការដល់នូវការតាំងនៅមិនបានជាដើម** ពាក្យ
ដំបូងៗ ជាពាក្យពោលដល់អត្ថន័យរបស់ពាក្យក្រោយៗ . ព្រោះដូច្នោះ លោក
អាចារ្យបំណងសម្តែងហេតុក្នុងការកាន់យកការតាំងនៅមិនបាននោះ ក្នុងឈាននោះ
ឯងថា ការដល់នូវការតាំងនៅមិនបាននៃបដិយសញ្ញាទាំងឡាយ បានដល់ ការកើត
ឡើងមិនបានក្នុងវេលាដែលព្រមព្រៀងដោយឈាន ដូច្នោះ ដោយពាក្យដេញដោល
ជាមុខ ទើបពោលថា **កាមពោតា** (បដិយសញ្ញាទាំងនេះ...ក៏ពិត) ជាដើម ។ ឈ្មោះ
ថា ដើម្បីនឹងទ្រង់ញ៉ាំងឧស្សាហៈឲ្យកើតដល់ព្រះយោគីអ្នកបដិបត្តិទាំងឡាយ ទើប
បានត្រាស់ដល់សញ្ញាទាំងនេះ គឺ បដិយសញ្ញាទាំងឡាយទុកក្នុងអាកាសានញាយ-
តនឈាននេះ គឺ ក្នុងកថាពោលដោយអរូបជ្ឈានទី ១ ដោយទាក់ទងនឹងការដល់
នូវការតាំងនៅមិនបាន ។

លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងថា ឬថាប្រយោជន៍អ្វីដោយពាក្យពោលសរសើរ លើកតម្តែងឈាននេះទៅវិញ , ក៏ការដល់នូវការតាំងនៅមិនបាន នៃបដិយសញ្ញា ទាំងឡាយ គឺ ទ្រង់ត្រាស់ទុក ក៏ព្រោះជាប្រការដែលគួរពោលទុកក្នុងឈាននេះ នោះឯង ដូច្នោះទើបពោលថា ន័យម្យ៉ាងទៀតដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ សម្រាប់សភាវធម៌ ឈ្មោះថា មិនមានក៏ដោយការដែលត្រូវធម៌ជាបដិបក្ខ លះបង់ ទៅ ឬថា ដោយការមិនមាននៃបច្ច័យ ។ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា ក្នុង បណ្តាបុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយរូបជ្ឈាន និងដល់ព្រមដោយអរូបជ្ឈានទាំងនោះ សម្រាប់បុគ្គលដែលដល់ព្រមដោយរូបជ្ឈាន ឈ្មោះថា មិនមានបដិយសញ្ញា ក៏ ដោយគ្រាន់តែមិនមានបច្ច័យ , មិនមែនដោយការបានសម្រេចធម៌ដែលជាបដិបក្ខ (រូបឈានមិនបានជាបដិបក្ខចំពោះបដិយសញ្ញា) ហេតុនោះ ទើបពោលថា កិញ្ចាបិ ជាដើម ។ ក្នុងបទទាំងនោះ បទថា តា បានដល់ បដិយសញ្ញា ។ បទថា រូបាវចរំ បានដល់ រូបាវចរជ្ឈាន ។ បទថា សមាបន្នស្ស បានដល់ បុគ្គលដែល កំពុងចូល ។ ប្រកបសេចក្តីថា មិនមានប្រាកដពិត ។ ពាក្យថា មិនមែនថា មិនមានព្រោះលះបានហើយ មានសេចក្តីថា ក្នុងវេលានោះ បដិយសញ្ញា ឈ្មោះ ថា មិនមាន ព្រោះការដែលលះបានហើយក៏ទេ ។ លោកអាចារ្យពោលដល់ហេតុ ក្នុងពាក្យនោះទុកថា ព្រោះថា រូបាវចរការវនា មិនបានប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីខ្ញុំកំចោល នូវរូបឡើយ ។ លោកអាចារ្យសំដៅយកពាក្យចោទដែលថា សូម្បីបដិយសញ្ញា ក៏ជានាមធម៌ដូចគ្នា មិនមែនឬ ដូច្នោះទើបពោលថា និងសញ្ញាទាំងនេះ ក៏ឈ្មោះថា មានការប្រព្រឹត្តទៅទាក់ទងដោយរូប ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យថា ចំណែកការវនានេះ លោកពោលដល់ អរូបការវនា ។ បទថា ធារេត្តំ ប្រែថា ដើម្បីនឹងកំណត់ចុះទៅ ។

ពាក្យថា (តែព្រោះលះបានហើយ) ក្នុងឈាននេះ គឺ ក្នុងអរូបជ្ឈាន ។ ឈ្មោះ ថា បានត្រាស់ដល់ភាពដែលអរូបសមាបត្តិទាំងឡាយជាអនេញធម៌ ក៏ដោយពាក្យ ថា អនេញាកិសន្ធិរជាដើម ។ និងឈ្មោះថា បានត្រាស់ដល់ភាពជាសន្តវិមោក្ខទុក ក៏ដោយពាក្យថា វិមោក្ខដែលស្ងប់ទាំងនោះ ឈានកន្លងរូបទាំងឡាយជាអរូបជ្ឈាន ដូច្នោះ ជាដើម ។

បុគ្គលរមែងមិនចេញចាកអរូបសមាបត្តិ ព្រោះសំឡេងទេ ព្រោះការដែលលះ បដិយសញ្ញាបានយ៉ាងល្អហើយ ដោយអំណាចនៃការវិនាដែលជាបដិបក្ខ ដែលមាន ការសម្ងំឃើញទោស (ក្នុងរូប) ចេញមុខ ។ តែថា គប្បីមានការចេញចាក រូបាវចរសមាបត្តិទាំងពួងបាន ព្រោះភាពដែលមិនបានលះបង់បដិយសញ្ញាដោយល្អ យ៉ាងនោះ , ឯបឋមជ្ឈានរមែងអត់ធន់ចំពោះសំឡេង សូម្បីដែលតិចៗ មិនបាន ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ថា សំឡេងជាបន្ទារបស់ភិក្ខុដែលចូលបឋមជ្ឈាននោះ ដូច្នោះ ។ ការដែលលោកអាចារ្យពោលដល់ការឈានកន្លង និងការដល់នូវការ តាំងនៅមិនបាននៃរូបសញ្ញា និង បដិយសញ្ញាដែលគួរនឹងកើតឡើងក្រោយអំពីចុតិ ក្នុងកាលមិនមានអរូបការវិនា ដោយការធ្វើឲ្យដល់នូវការកើតឡើងមិនបានជាធម្មតា រហូតទាល់តែវិបាករបស់ខ្លួន (អរូបវិបាក) និងប្រព្រឹត្តទៅ ។ ចំណែកក្នុង បណ្ណាននត្តសញ្ញាទាំងឡាយ នានត្តសញ្ញាណាអាស្រ័យរូប (ជាអារម្មណ៍ ឬវត្ថុ) តែម្យ៉ាង ទើបកើតឡើងក្នុងភពនោះ (ក្នុងអរូបជ្ឈាន) មិនបាន នានត្តសញ្ញា នោះកើតឡើងមិនបាន ក៏ព្រោះភពនោះមិនមែនឱកាស ដែលកើតឡើងមិនបាន ព្រោះត្រូវអរូបការវិនាហាមទុក , ចំណែកនានត្តសញ្ញាប្រភេទខ្លះ ព្រោះមិនទាន់ ត្រូវអរូបការវិនាហាម ក៏រមែងកើតឡើងបាន ។ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់ដល់

ការមិនដាក់ចិត្ត ការមិននឹកដល់ ការមិនពិចារណានូវនានត្ថសញ្ញាទាំងនោះ ឬ ការមិនធ្វើកវ័ន្តចិត្តឲ្យអស់ទៅដោយជវនបដិបាទកមនសិការ បានដល់ ការមិនធ្វើ ឲ្យចូលទៅ (រកសញ្ញាទាំងនោះ) ។

លោកអាចារ្យនោះបំណងសម្តែងការមាំទាំនៃសមាធិ ព្រោះការឈានកន្លង រូបទាំងឡាយ ដែលជាហេតុនៃការធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវនានត្ថសញ្ញា ទើបពោលថា សន្ទេបតោ (ដោយសន្ទេប) ដូច្នោះជាដើម ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់សរសើរអាកាសានញាយតនសមាបត្តិទុកដោយបទទាំង ៣ នេះ (មានបទ ថា ព្រោះការឈានកន្លងបាននូវរូបសញ្ញាជាដើម) ក៏ដើម្បីទ្រង់ញ៉ាំងឧស្សាហៈ ឲ្យកើតដល់អ្នកស្តាប់ និងដើម្បីទ្រង់ប្រលោមចិត្ត ។ ពិតណាស់ ទ្រង់បំណងនឹង ការពារបុគ្គលដែលមិនឆ្ងាត បុគ្គលមានការប្រកាន់យ៉ាងនេះថា សម្រាប់សញ្ញា ដែលធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាស ដែលប្រាសចាកកាតគួរត្រេកអរដោយប្រការ ទាំងពួង នឹងមានអានិសង្សដូចម្តេច ? ដូច្នោះ ឲ្យផុតពីការប្រកាន់ខុសនោះ ទើបបាន ត្រាស់អានិសង្សរបស់ឈានទុកដោយបទទាំង ៣ ។ គេទាំងនោះបានស្តាប់អានិសង្ស ទាំងនោះហើយ ក៏នឹងមានការគិតយ៉ាងនេះថា ន័យថា សមាបត្តិនេះស្ងប់យ៉ាងនេះ ប្រណីតយ៉ាងនេះ ឈ្លើយចុះ ពួកយើងនឹងធ្វើសេចក្តីឧស្សាហៈដើម្បីធ្វើសមាបត្តិ នោះឲ្យកើតឡើង ដូច្នោះ ។

បទថា អស្ស បានដល់ អាកាស ។ ទីបំផុត គឺ ការកើតឡើង ឈ្មោះថា ឧបាទន្ត , ឈ្មោះថា វាយន្ត ដោយប្រការនោះដូចគ្នា (បានដល់ ទីបំផុត គឺ ការរលត់ទៅ) ។ ពិតណាស់ សភាវធម៌ ឈ្មោះថា ត្រូវខណ្ឌដោយការកើត ឡើង និង ការរលត់ទៅ ព្រោះមិនមាន ក៏ត្រឡប់ជាមានឡើង និងមានហើយ ក៏

ត្រឡប់ជាវិនាសទៅ ។ ចំណែកអាកាស ព្រោះមិនមានសកាវធម៌ ទើបត្រាស់ថា អនន្ត (មិនមានទីបំផុត) ព្រោះមិនមានទីបំផុតទាំងពីរយ៉ាងនោះ ។ ព្រោះក្នុងទីនេះ មិនបានបំណងយកអង្គជាកាស (អាកាស គឺ ទីទេ ជាទីសញ្ជាតិទៅមកនៃបក្សី ឬជាទីតាំងនៃលោកធាតុ) និង បរិច្ឆេទាកាស (អាកាសដែលជាចន្លោះទេ) មានចន្លោះបង្អួចជាដើម លោកអាចារ្យទើបពោលថា ទ្រង់ត្រាស់ហៅកសិណុត្តរាជិមាកាសថា អាកាសោ ដូច្នោះ ។ អាកាស ឈ្មោះថា កសិណុត្តរាជ ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុដែលកសិណុត្តរាជបើកទៅ , កសិណុត្តរាជ នោះឯង ជាកសិណុត្តរាជិម ។ ពាក្យថា សូម្បីដោយអំណាចនៃមនសិការ គឺ សូម្បីដោយអំណាចនៃមនសិការ គឺ ការបរិកម្មដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអាការដែលផ្សាយទៅដ៏រកទីបំផុតមិនបាន ដោយការកាន់យកអាកាសត្រឹមតែថា ជាទីទេរៀវចាករូបមិនកាន់យក បរិច្ឆេទាកាស (ទីទេដែលត្រូវខ្សែ) ។ ពាក្យថា រមែងផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុត គឺ រមែងប៉ះខ្ទប់ដោយឈានផស្សៈ ដែលមានបរិកម្មសម្ផស្សជាខាងដើម ធ្វើឲ្យមិនមានទីបំផុតដោយការដែលមិនកាន់យកបរិច្ឆេទាកាស ។ ប្រៀបដូច ភិសដ្ឋ នោះឯងជា ភេសដ្ឋ (ប្រែថា ថ្នាំ) យ៉ាងណា , អាកាសានន្ត នោះឯងជា អាកាសានញ ក៏យ៉ាងនោះ ព្រោះធ្វើ “ ត ” អក្ខរៈដែលនៅក្រោយសំយោគ (អក្សរតម្រួត គឺ ន) ឲ្យជា ច អក្ខរៈ ។ លោកពោលដល់ អារម្មណ៍ (ដែលហៅថា អាកាសានញ ថាជា អាយតនៈ ដោយន័យថា ជាទីអាស្រ័យនៃឈាននេះ ព្រោះភាពជាទីតាំង គឺ ទីប្រព្រឹត្តទៅនៃឈាន ព្រោះស័ព្ទថា អាយតនៈប្រាកដក្នុងន័យថា ជាទីតាំងទីអាស្រ័យ ។ ស័ព្ទថា អាយតន ក្នុងន័យថា ជាហេតុ ជាប្រភព (អណ្ណន្ត) កើត ស្ថានទីកើត និង ជាទីលំនៅ ក៏

ប្រើក្នុងឈាននេះបានដូចគ្នា ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ការអធិប្បាយ អាកាសានញាយតនៈ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

វិញ្ញាណញាយតនៈ

ចំណែកព្រះយោគាវចរដែលប្រាថ្នានឹងចម្រើនវិញ្ញាណញាយតនៈតទៅ គប្បី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តវសិការៈ (ធ្វើឲ្យស្ងាត់ជំនាញ) ក្នុងអាកាសានញាយតនសមាបត្តិ ដោយអាការ ៥ ហើយ ពិចារណាឲ្យឃើញទោសក្នុងអាកាសានញាយតនៈថា សមាបត្តិនេះមានសត្រូវ គឺ រូបាវចរជ្ឈាននៅជិត និងនៅមិនល្អិតដូចវិញ្ញាណ- ញាយតនៈ ដូច្នោះហើយ លះបង់ការពេញចិត្តក្នុងអាកាសានញាយតនៈនោះចេញ ដាក់ចិត្តដល់វិញ្ញាណញាយតនៈថា ជាធម៌ល្អិត ហើយនឹកយកការដឹងដែលប្រព្រឹត្ត ទៅ ផ្សាយទូទៅក្នុងអាកាសនិមិត្តនោះ មនសិការទៅ បច្ចុវេក្ខណៈទៅរឿយៗ ថា វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណំ - វិញ្ញាណ វិញ្ញាណ ធ្វើរហូតជា តក្កាហត (នឹកភ្លាមប្រាកដ ភ្លាម) ជា វិតក្កាហត (ត្រិះរិះភ្លាមប្រាកដភ្លាម) តែកុំមនសិការ (ត្រឹមតែ) ថា អនន្តំ អនន្តំ - មិនមានទីបំផុត មិនមានទីបំផុត ។ កាលលោកញ៉ាំងចិត្តឲ្យត្រាប់ ទៅក្នុងនិមិត្តនោះរឿយៗ យ៉ាងនោះ នីវរណៈទាំងឡាយ នឹងរម្ងាប់ចុះ សតិទាំង មាំ ចិត្តនឹងជាសមាធិថ្នាក់ឧបចារៈ លោកសេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវនិមិត្តនោះ រឿយៗទៅ កាលលោកធ្វើទៅយ៉ាងនោះ វិញ្ញាណញាយតនចិត្ត រមែងនឹងចុះសីប (ជាអប្បនា) នៅក្នុងវិញ្ញាណដែលផ្សាយទូទាំងអាកាសនិមិត្ត ដូចអាកាសា- នញាយតនចិត្ត ចុះសីបនៅក្នុងអាកាសដូច្នោះ ។

ចំណែកន័យនៃអប្បនាក្នុងវិញ្ញាណញាយតនៈនេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមន័យ ដែលពោលហើយ (ក្នុងអាកាសានញាយតនៈ) ចុះ ។

ដោយការវិនាសក្រុមត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ព្រះយោគាវចរនោះ ហៅថា ឈានកន្លង អាកាសានញាយតនៈដោយប្រការទាំងពួង ហើយធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា អនន្តំ វិញ្ញាណំ

វិញ្ញាណជា **អនន្ត** ចូលដល់វិញ្ញាណញាយតនៈហើយ ។

អធិប្បាយ

អត្ថចារៈ ក្នុងវិញ្ញាណញាយតនៈ

ក្នុងបាវៈទាំងនោះ ពាក្យថា ដោយប្រការទាំងពួងនេះ មានន័យដូចពោលមកហើយ ចំណែកក្នុងពាក្យថា ឈានកន្លងអាកាសានញាយតនៈនោះ មានអធិប្បាយថា តាមន័យដែលពោលមកមុន សូម្បីឈានក៏ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ សូម្បីអារម្មណ៍ក៏ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ , ពិតណាស់ សូម្បីអារម្មណ៍ ក៏ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា អាកាសានញ (អាកាសមិនមានទីបំផុត) ផង អាកាសានញ នោះ ឈ្មោះថាជា អាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ ដូចពាក្យថា ទេវាយតន (គឺ ទេវស្ថាន) របស់ទេវតាទាំងឡាយ ព្រោះអាកាសានញៈនោះជាអារម្មណ៍នៃអរូបជ្ឈានទី ១ ផង ដូច្នោះតាមន័យដំបូង ន័យមួយទៀត អារម្មណ៍ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា អាកាសានញ ផង , អាកាសានញ នោះ ឈ្មោះថាជា អាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីកើត ដូចពាក្យថា ដែនកម្ពុជា ជា អាយតនៈ (គឺ ទីកើត) របស់សេះទាំងឡាយ ព្រោះអាកាសានញៈនោះជាហេតុកើតនៃឈាននោះផង ដូច្នោះក៏បាន ព្រោះហេតុដែលវិញ្ញាណញាយតនៈនេះ ព្រះយោគាវចរចាំបាច់ឈានកន្លងទាំង ២ យ៉ាងនោះ គឺ ទាំងឈាន ទាំងអារម្មណ៍យ៉ាងនោះ ដោយធ្វើមិនឲ្យ (អាកាសានញាយតនៈនោះ) ប្រព្រឹត្តទៅ និង ដោយមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត (ដល់អាកាសានញាយតនៈនោះ) ប៉ុណ្ណោះ ទើបចូលដល់បាន ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា

ឈានក្នុងអាកាសញាយតនៈនេះ គប្បីជ្រាបថា លោកពោលរួមយកឈាន និង អារម្មណ៍ទាំង ២ នោះ ចូលជាមួយគ្នា ។

ពាក្យថា អនន្តំ វិញ្ញាណំ មានអធិប្បាយថា មនសិការយកការជឿដែល ប្រព្រឹត្តទៅ ផ្សាយទូទាំងអាកាសនិមិត្តនោះយ៉ាងនេះថា អនន្តោ អាកាសោ - អាកាសជាអនន្ត ដូច្នោះនោះឯងមកថា អនន្តំ វិញ្ញាណំ-វិញ្ញាណជាអនន្ត ដូច្នោះ , ន័យម្យ៉ាងទៀត វិញ្ញាណនោះជាអនន្តដោយអំណាចមនសិការ , ពិតណាស់ ព្រះ យោគាវចរនោះ កាលមនសិការដល់វិញ្ញាណដែលមានអាកាសជាទីតាំងនោះ មិន មានចំណែកសល់ ក៏ប៉ុន្តែនឹងមនសិការថា (វិញ្ញាណ) មិនមានទីបំផុត សូម្បី ពាក្យណាដែលពោលក្នុងវិក្កថា អនន្តំ វិញ្ញាណន្តិ តញ្ជៅ អាកាសំ វិញ្ញាណេន ។បេ។ តេន វុច្ចតិ អនន្តំ វិញ្ញាណំ ដូច្នោះ ។ បទថា វិញ្ញាណេន ក្នុងពាក្យនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាតតិយាវិក្កក្នុងអត្ថទុតិយាវិក្កតិ ព្រោះព្រះអង្គកថាចារ្យ ទាំងឡាយពណ៌នាសេចក្តីនៃបទនោះទៅន័យនោះ ទើបមានអធិប្បាយ (ឲ្យប្រែ វិញ្ញាណេន ថា នូវវិញ្ញាណ) ថាព្រះយោគាវចរផ្សាយ (វិញ្ញាណ) ទៅ គឺ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវវិញ្ញាណដែលសម្មស្សនឹងអាកាសនិមិត្តនោះៗឯង មិនមានទីបំផុត ។

ចំណែកក្នុងពាក្យថា ចូលដល់វិញ្ញាណញាយតនៈនោះ មានអត្ថវិគ្រោះថា ទី បំផុតនៃវិញ្ញាណនោះមិនមាន ហេតុនោះ វិញ្ញាណនោះ ទើបឈ្មោះថា អនន្ត អនន្ត នោះឯងជា អានញ លោកមិនបានពោលវិគ្រោះថាវិញ្ញាណជា អានញ ឈ្មោះថា វិញ្ញាណានញ តែពោលថា វិញ្ញាណញ ទៅវិញ នេះឯងជា វុឡិ ស័ព្វ (ស័ព្វចុះ) ក្នុងអត្ថនេះ វិញ្ញាណញ នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ នៅនៃឈាននោះ ព្រមទាំងសម្បយុត្តធម៌ ដូចពាក្យថា ទេវាយតនៈរបស់ទេវតា

ទាំងឡាយ ព្រោះហេតុនោះ ឈាននោះ ទើបឈ្មោះថា វិញ្ញាណញាយតនៈ (ឈាន មានវិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត ជាទីអាស្រ័យ) ពាក្យដ៏សេស មានអត្ថដូចដែល ពោលមកហើយនោះឯង ។ នេះជាពាក្យខ្លាំងពិស្តារ ក្នុងវិញ្ញាណញាយតន កម្មដ្ឋាន ។

មហាជីកា

អធិប្បាយ វិញ្ញាណញាយតនៈ

ព្រះយោគាវចរ ឈ្មោះថា បានសន្សំវេសីការៈ ព្រោះអត្ថថា បានសន្សំ គឺ ប្រព្រឹត្តធ្វើឲ្យស្ងាត់ជំនាញនូវវេសីការៈ ដែលមានការនឹកដល់ (អង្គឈាន) ជា ដើមជាលក្ខណៈ , ដែលព្រះយោគាវចរបានសន្សំវេសីការៈនោះ ។ ព្រោះមិនឈាន កន្លងរូបាវចរសញ្ញាហើយ ក៏មិនអាចសម្រេចបាន , ព្រោះការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងការធ្វើ ទុកក្នុងចិត្តនូវសញ្ញាដែលសហគតៈដោយរូបាវចរជ្ឈាននោះ ជាហេតុនាំមកនូវភាព ជា ហាយនភាគិយសមាធិ (សមាធិមានចំណែកនៃការវិនាស) និងព្រោះការ ឈានកន្លងធម៌ដែលគួរឈានកន្លងយ៉ាងដ៏ទៃ អំពីរូបាវចរជ្ឈាននោះ នឹងមានការ សម្រេចបាន ដោយការឈានកន្លងរូបាវចរជ្ឈាននោះៗ ឯង លោកទើបពោលថា (សមាបត្តិនេះ) មានសត្រូវ គឺ រូបាវចរជ្ឈាននៅជិត ដូច្នោះ ។ អរូបាវចរជ្ឈានទី ២ មានសភាពស្ងប់ក្រៃលែងជាងអរូបាវចរជ្ឈានទី ១ ព្រោះការដែលការវា (ការ ចម្រើនដើម្បីធ្វើអរូបាវចរជ្ឈានទី ២ ឲ្យកើតឡើង) ដែលដំណើរត្រង់វិថីហើយ ជា

ហេតុនាំមកនូវភាពវិសេសក្រៃលែងឡើងទៅ និង ព្រោះជាហេតុឲ្យសម្រេចភាព
ប្រណីត ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា នឹងស្ងប់ដូចជាវិញ្ញាណញា-
យតនៈក៏ទេ ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ លោកនឹងពោល (តទៅខាងមុខ) ថា ក្នុង
អរូបសមាបត្តិទាំងនេះ អរូបសមាបត្តិក្រោយៗ ប្រណីតល្អជាង ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា
មិនមានទីបំផុត មិនមានទីបំផុត មានសេចក្តីថា មិនគប្បីមនសិការ គឺ មិនគប្បី
ចម្រើនទៅថា សេចក្តីថា មិនមានទីបំផុត មិនមានទីបំផុត តែម្យ៉ាង , តែគប្បី
មនសិការទៅថា **វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត** , ឬ គប្បី
មនសិការទៅថា **វិញ្ញាណ វិញ្ញាណ** ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា **ក្នុងនិមិត្តនោះ** គឺ ក្នុងវិញ្ញាណនិមិត្ត ពោលគឺ អរូបវិញ្ញាណដួងទី
១ នោះ ។ ពាក្យថា **ធ្វើចិត្តឲ្យត្រាច់ទៅ** គឺ ធ្វើការវិនាចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ ពាក្យ
ថា ក្នុងវិញ្ញាណដែលផ្សាយទៅកាន់អាកាស គឺ ក្នុងអរូបវិញ្ញាណទី ១ ដែលជា
អារម្មណ៍ប្រព្រឹត្តទៅ ផ្សាយទៅកាន់កសិណុត្យាដិមាកាស ។ ពាក្យថា **រមែង**
ដល់អប្បនា គឺ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចអប្បនា ។ អរូបវិញ្ញាណទី ២ នេះ
រមែងសម្រេចដល់អប្បនាបាន ក្នុងអារម្មណ៍សូម្បីជាសកាវធម៌ ដូចគ្នានឹងអរូប-
វិញ្ញាណ ទី ៤ ព្រោះជាការវិនាឈានកន្លងអារម្មណ៍ ។ ក្នុងពាក្យថា **ចំណែក**
ន័យនៃអប្បនាក្នុងវិញ្ញាណញាយតនៈនេះ គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបាន
ពោលហើយនោះចុះ នេះមានសេចក្តីថា គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបាន
ពោលហើយក្នុងអរូបជ្ឈានទី ១ ថា ក្នុងអរូបជ្ឈានទី ២ ជវនចិត្ត ៣ ឬ ៤ ខណៈ
ខាងដើមជាការវាចចិត្តដែលសម្បយុត្តនឹងឧបេក្ខាវេទនាប៉ុណ្ណោះ ។ ជវនចិត្តខណៈ
ទី ៤ ឬទី ៥ ជាអរូបវាចចិត្ត ដូច្នោះជាដើម , ន័យម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា **ន័យនៃ**

អប្បនា បានដល់ ន័យអប្បនាណែយានក្នុងអារម្មណ៍ សូម្បីជាសកាវធម៌ គឺថា អរូបជ្ឈាន រមែងដល់អប្បនាបាន ដោយទាក់ទងនឹងការវាយានកន្លងអារម្មណ៍ សេចក្តីថា គប្បីជ្រាបតាមន័យដែលខ្ញុំព្រះករុណាបានពោលហើយ ក្នុងមរណា- នុស្សតិនិទ្ទេសថា ក្នុងអរូបជ្ឈាននោះ មានត្រឹមតែការវាយានកន្លងអារម្មណ៍របស់ ឈានដែលដល់អប្បនាហើយប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។

បទថា សព្វសោ មានសេចក្តីថា ដោយអាការទាំងពួង គឺ ដោយអាការ ដែលសម្លឹងឃើញទោសទាំងអស់ក្នុងអរូបជ្ឈានទី ១ ក្នុងន័យមានអាទិយ៉ាងនេះ ថា មានភាពជាឈានដែលមានសត្រូវ គឺ រូបជ្ឈាននៅជិត , មានភាពជាឈាន ដែលមានសកាវៈមិនស្ងប់ , ឬថា ដោយអាការ មានការលះបង់សេចក្តីអាល័យ ក្នុងអរូបជ្ឈាន ទី ១ នោះ ភាពជាអ្នកមិនត្រូវការនឹងនឹកដល់ជាដើម , ម្យ៉ាងទៀត (ឈានកន្លងអាកាសានញាយតនៈ) ទាំងពួង គឺ មិនមានសល់ដោយប្រភេទនៃ ឈានដែលជាកុសល វិបាក និង កិរិយា ។ ក៏អធិប្បាយនេះនោះ បណ្ឌិតអាច ជ្រាបបានតាមន័យដែលលោកពោលទុកហើយក្នុងខាងដើម ព្រោះហេតុនោះ លោក អាចារ្យទើបពោលថា បទថា សព្វសោ នេះ មានន័យដូចពោលហើយនោះឯង ដូច្នោះ , ការដែលឈាន ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ លោកបានពោលទុក ហើយក្នុងខាងដើម ដោយទាក់ទងនឹងពាក្យដែលជា ពាហិត្តសមាស ព្រោះហេតុ នោះ លោកទើបពោលថា សូម្បីឈានក៏ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈតាមន័យ ដែលបានពោលហើយខាងដើម ។ ដើម្បីសម្តែងមាតិកាដែលថា ចំណែកការ ដែលអារម្មណ៍ ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈបាន ក៏ដោយទាក់ទងនឹងពាក្យ សមាស ដែលមានអធិករណ៍ស្មើគ្នាដូច្នោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា សូម្បី

អារម្មណ៍ (ក៏ឈ្មោះថា អាកាសានញាយតនៈ) ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យ
 ទាំងនោះ ពាក្យថា **តាមន័យមុននោះឯង** នេះលោកពោលសំដៅយករូបសម្រេច
 នៃបទដែលបានពោលទុក ដោយពាក្យថា ឈ្មោះថា **អនន្ត** ព្រោះអត្ថថា ជាវត្ថុ
 ដែលមិនមានទីបំផុតជាដើម ។ លោកអាចារ្យបំណងសម្តែងថា អត្ថន័យក្នុងពាក្យ
 ថា អាកាសានញាយតនៈនេះ រមែងសមគួរដោយ “ **អាយតន** ” ស័ព្ទ សូម្បី
 មានន័យថា ជាប្រទេសដែលកើត ដូចដែលសមគួរដោយ “ **អាយតន** ” ស័ព្ទ
 ដែលមានន័យថា ជាទីតាំងទីអាស្រ័យ ដូច្នោះ ទើបពោលថា **តថា** ដូច្នោះជាដើម ។
 ក្នុងពាក្យនោះ ឈ្មោះថា **សញ្ញាតិ** ព្រោះអត្ថថា ជាទីកើត សញ្ញាតិនោះឯងជា
ទេស ទើបឈ្មោះថា **សញ្ញាតិទេស** (ប្រែថា ប្រទេសទីកើត) ។ គប្បីប្រកប
 ឈានទុកដោយការធ្វើមិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ គប្បីប្រកបអារម្មណ៍ទុកដោយការមិន
 ធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ។ ឬថាប្រកបធម្មជាតិទាំងពីរទុកដោយប្រការទាំង ២ ។ ពិតណាស់
 សូម្បីការមិននឹកដល់ឈាន , ឬ ការមិនធ្វើករណីចិត្តឲ្យមានការអស់ទៅ ដោយ
 ជវនបដិបាទកមនសិការ ក៏ឈ្មោះថា ជាការមិនធ្វើ (ឈាននោះ) ទុកក្នុងចិត្ត ,
 និងការមិនធ្វើអារម្មណ៍ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ ឈ្មោះ
 ថា ជាការធ្វើ (អារម្មណ៍) មិនឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះមានអត្ថយ៉ាងនេះ ព្រះមាន
 ព្រះភាគទើបត្រាស់រួមយកធម្មជាតិ ទាំងពីរចូលគ្នា (ដោយពាក្យថា អាកាសា-
 នញាយតនៈត្រឹមតែពាក្យមួយ) ដោយជាពាក្យសម្តែងខ្លះយ៉ាងសាមញ្ញ ឬ ដោយ
 ន័យដ៏សេសសុក្របទមួយ ។

អរូបវិញ្ញាណដួងដំបូង ហៅថា **អនន្ត វិញ្ញាណ** ព្រោះព្រះយោគាវចរគប្បី
 មនសិការថា មិនមានទីបំផុត តាមអាការដែលផ្សាយទៅរបស់ខ្លួននោះឯង ដោយ

ទាក់ទងនឹងការធ្វើអាការដែលមិនមានទីបំផុត ឲ្យជាអារម្មណ៍ទុកខាងដើម , ម្យ៉ាង
ទៀត ហៅថា **អនន្តំ** ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដដែលៗ អធិប្បាយថា
ដោយទាក់ទងនឹងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយអស់ជើង ។ ព្រោះហេតុនោះ លោក
អាចារ្យទើបពោលថា កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ។ល។ ដោយមិនមានសល់ ក៏ឈ្មោះថា
ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា មិនមានទីបំផុតដូច្នោះ ។ លោកអាចារ្យកាលនឹងសម្តែងថា សូម្បី
ក្នុងឈានវិភង្គក៏ត្រាស់ន័យនេះឯងទុក ដូច្នោះទើបពោលថា សូម្បីពាក្យដែល
ត្រាស់ទុកក្នុងគម្ពីរវិភង្គឯណា ដូច្នោះជាដើម ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបអត្ថន័យនៃ
ព្រះបាលីនោះយ៉ាងនេះថា ៖

រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវវិញ្ញាណដែលផ្សាយទៅកាន់អាកាសនោះឯង ដោយ
វិញ្ញាណញាយតនវិញ្ញាណ ដូច្នោះ ។ អត្ថន័យនេះប្រាកដថា គួរនឹងត្រឹមត្រូវហើយ
មានសេចក្តីថា រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវវិញ្ញាណដែលផ្សាយទៅកាន់អាកាសនោះឯង
មានអាការដែលវិញ្ញាណនោះកាន់យកបានហើយ ។ ឈ្មោះថា រមែងផ្សាយទៅនូវ
វិញ្ញាណនោះ មិនមានទីបំផុត យ៉ាងនេះដូច្នោះឯង ។ ពិតណាស់ ព្រះយោគីដែល
ដល់ព្រមដោយអរូបវិញ្ញាណទី ១ ផ្សាយអាកាសណាទៅ មិនមានទីបំផុតដោយ
វិញ្ញាណ , ព្រះយោគីដែលដល់ព្រមដោយអរូបវិញ្ញាណទី ២ កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្ត
នូវវិញ្ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅរួមគ្នានឹងអាការដែលផ្សាយទៅកាន់អាកាសនោះឯង
ហៅថា ផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុត ។

ក្នុងអរូបជ្ឈានទី ១ នេះ មានភាពជាអនន្តៈ គឺ មិនមានទីបំផុតដោយអំណាច
នៃការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយអាការដែលផ្សាយទៅមិនមានទីបំផុត មិនមែនមាន
ភាពជាអនន្តៈ ព្រោះភាពមិនមានទីបំផុត គឺ ការកើតឡើងជាដើម ដូចជាអាកាស

ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ឈ្មោះថា **អនន្ត** ព្រោះអត្ថថា ជាវត្ថុមិនមានទីបំផុតត្រឹមនេះប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះពាក្យថា **រុទ្ធិ** ស័ព្ទនេះ លោក សម្តែងថា **វិញ្ញាណញ** ក្នុងអត្ថនៃបទថា **វិញ្ញាណានញ** នេះ ជាស័ព្ទដែល និយមប្រើ , ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងពាក្យថា **វិញ្ញាណញ** នេះ បណ្ឌិតគប្បីឃើញន័យ យ៉ាងនេះថា វិញ្ញាណតាមដែលពោលហើយ(គឺអរូបវិញ្ញាណទី ១) , ឈ្មោះថា **វិញ្ញាណញ** ព្រោះអត្ថថា ត្រូវអរូបជ្ឈានទី ២ ទាញទុក គឺ ទាក់ទងនឹងអាការ ដែលពោលហើយ ។ ពាក្យដ៏សេសមានអត្ថដូចបានពោលហើយនោះឯង ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ពាក្យដ៏សេស ក៏មានអត្ថដូចគ្នានឹងពាក្យ ដែលពោលទុកមុនៗ នោះឯង ដូច្នោះ ។

(ចប់ មហាដីកា)

(ការអធិប្បាយ វិញ្ញាណញាយតនៈ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

អាកិញ្ចាយតនៈ

ចំណែកព្រះយោគាវចរ ដែលមានបំណងនឹងចម្រើនអាកិញ្ចាយតនៈ គប្បី ជាអ្នកប្រព្រឹត្តវិស័កាវៈ (ធ្វើឲ្យជំនាញ) ក្នុងវិញ្ញាណញ្ចាយតនសមាបត្តិ ដោយ អាការ ៥ យ៉ាង ហើយ (ពិចារណា) ឲ្យឃើញទោសក្នុងវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈ ថា “ សមាបត្តិនេះ មានសត្រូវ គឺ អាកាសានញ្ចាយតនៈនៅជិត និង មិនល្អិតដូច អាកិញ្ចាយតនៈ ” ដូច្នោះហើយ លះបង់ការពេញចិត្តក្នុងវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈនោះ ចេញ បង្កើនចិត្តទៅក្នុងអាកិញ្ចាយតនៈ ថាជា ធម៌ល្អិតសុខុម ធ្វើទុកក្នុង ចិត្តដល់ ការមិនមាន ភាពសូន្យទេ អាការដែលសោះសូន្យទៅ នៃការដឹងក្នុង អាកាសានញ្ចាយតនៈ ដែលជាអារម្មណ៍នៃវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈនេះ , សួរថា គប្បីធ្វើ ទុកក្នុងចិត្តដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា កុំជាក់ចិត្តដល់ការដឹងនោះ រំពឹងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយការកំណត់ថា នត្តិ នត្តិ - មិនមាន មិនមាន ឬថា សុញ្ញំ សុញ្ញំ - សូន្យ សូន្យ ឬថា វិវិត្តំ វិវិត្តំ - ទេទេ ទេទេ ដូច្នោះ រឿយ ៗ ទៅ ធ្វើរហូតជា តក្កាហត វិតក្កាហត កាលលោកញ្ញាំងចិត្តឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងនិមិត្តនោះរឿយៗ យ៉ាងនោះ នីវរណធម៌ទាំងឡាយនឹងស្ងប់រម្ងាប់ទៅ សតិទាំងតាំងមាំ ចិត្តនឹងជាសមាធិ ថ្នាក់ ឧបចារៈ លោកសេពចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវនិមិត្តនោះរឿយៗទៅ កាលធ្វើដូច្នោះ អាកិញ្ចាយតនចិត្តរមែងតាំងមាំ (ជាអប្បនា) នៅក្នុងភាពសោះសូន្យនោះ ឬ ការមិនមាននៃមហគ្គតវិញ្ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាស (និមិត្ត) នោះឯង ដូចវិញ្ញាណញ្ចាយតនចិត្ត ដែលតាំងមាំនៅក្នុងមហគ្គតវិញ្ញាណដែលផ្សាយទៅ ក្នុង អាកាស (និមិត្ត) ដូច្នោះ ។

អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈឃើញតែការមិនមាន

រីឯ ន័យនៃអប្បនា ក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមន័យ ដែលពោលហើយ (ក្នុងអាកាសានញ្ញាយតនៈ) ចុះ តែនេះជាសេចក្តីផ្សេងគ្នា គឺ កាលអប្បនាចិត្តនោះកើតឡើង (យោគាវចរ) ភិក្ខុនោះ ឃើញការដឹងដែល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាសជាទស្សនវិស័យនៃវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈឈានមុនហើយ កាល ការដឹងនោះវិនាសទៅហើយ ព្រោះមនសិការដោយបរិកម្មថា “ មិនមាន មិនមាន ” ជាដើមហើយ ក៏ឃើញតែការមិនមាន ពោលគឺ ការប្រាសទៅនៃការដឹងនោះ ប្រៀបដូចបុរស ឃើញភិក្ខុសង្ឃប្រជុំគ្នា ដោយករណីយ័ខ្លះ នៅក្នុងស្ថានទីប្រជុំ មានរោងមូលជាដើម រួចហើយក៏ចេញទៅអស់ បន្ទាប់ពីសម្រេចកិច្ចប្រជុំហើយ ភិក្ខុទាំងឡាយក្រោកឡើងអស់ហើយ ក៏បានមកឈរនៅត្រង់ទ្វារមើលស្ថានទីនោះ ទៀត ក៏ឃើញតែភាពទទេប៉ុណ្ណោះ ឃើញតែភាពមិនមានប៉ុណ្ណោះ ការគិតទំនងនេះ រមែងមិនមានដល់គេថា “ ស្លាប់ហើយ ភិក្ខុទាំងឡាយនោះស្លាប់អស់ ឬថា គ្រប់ អង្គចេញអស់ ” ដែលពិត គេឃើញតែការមិនមាន ដោយភាពទទេប៉ុណ្ណោះ នោះ ឯង ។

ឯការវិនាសក្រុមត្រឹមប៉ុណ្ណោះ ព្រះយោគាវចរនោះ ហៅថា “ ឈានកន្លង វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈដោយប្រការទាំងពួងហើយ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា នតិ កិញ្ចំ - អ្វី តិចតួចមិនមាន ក៏ចូលដល់អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ” ។

អធិប្បាយ ចាវៈក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ

សូម្បីក្នុងទីនេះ បទថា សព្វសោ - ដោយប្រការទាំងពួង នេះក៏មានន័យ

ដូចដែលពោលហើយនោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបទ “ វិញ្ញាណញាយតនៈ ” នេះ ក៏សំដៅយកទាំងឈានទាំងអារម្មណ៍ ជាវិញ្ញាណញាយតនៈ តាមន័យដែលពោលមកខាងដើមដូចគ្នា ពិតហើយសូម្បីអារម្មណ៍ ក៏ឈ្មោះថា វិញ្ញាណញាយតនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា “ វិញ្ញាណព្វៈ - វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុតផង , វិញ្ញាណព្វៈ នោះ ឈ្មោះថាជា អាយតនៈផង ក្នុងអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ ដូច (ពាក្យថា) ទេវាយតនៈ របស់ទេវតាទាំងឡាយ , ព្រោះវិញ្ញាណព្វៈនោះ ជាអារម្មណ៍របស់អរូបឈានទី ២ ផង ” ដូច្នោះ តាមន័យខាងដើមនោះឯង , ម្យ៉ាងទៀត អារម្មណ៍ឈ្មោះថា វិញ្ញាណញាយតនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា “ វិញ្ញាណព្វៈផង , វិញ្ញាណព្វៈនោះ ឈ្មោះថាជា អាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីកើត , ដូចពាក្យថា ដែនកម្ពុជាជាអាយតនៈ (ជាទីកំណើត) នៃសេះទាំងឡាយជាដើម ព្រោះវិញ្ញាណព្វៈជាហេតុឲ្យកើតនៃឈាននោះ ដូចគ្នា ” ដូច្នោះក៏បាន ព្រោះហេតុដែលអាកិញ្ញញាយតនៈនេះ ព្រះយោគាវចរចាំបាច់ត្រូវឈានកន្លងទាំង ២ យ៉ាងនោះ គឺ ទាំងឈាន ទាំងអារម្មណ៍ ដោយធ្វើមិនឲ្យ (វិញ្ញាណញាយតនៈនោះ) ប្រព្រឹត្តទៅនឹងដោយមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត (ដល់វិញ្ញាណញាយតនៈនោះប៉ុណ្ណោះ) ទើបអាចចូលដល់បាន ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា “ ឈានកន្លងវិញ្ញាណញាយតនៈ ” នេះ គប្បីជ្រាបថា លោកពោលរួមយកឈាន និង អារម្មណ៍ទាំង ២ នោះ ចូលគ្នា ។

ពាក្យថា នត្តិ កិញ្ចិ - អ្វីតិចតួចមិនមាន នោះ មានអធិប្បាយថា មនសិការយ៉ាងនេះថា នត្តិ នត្តិ - មិនមាន មិនមាន , សុញ្ញំ សុញ្ញំ - សូន្យ សូន្យ , វិវិត្តំ វិវិត្តំ - ទេទេ ទេទេ ដូច្នោះ , សូម្បីពាក្យបានពោលទុកក្នុងវិកង្គថា “ ពាក្យថា នត្តិ កិញ្ចិ គឺ ធ្វើវិញ្ញាណនោះឯង មិនឲ្យមាន ឲ្យប្រាសទៅ ឲ្យអន្តរធានទៅ

(រហូត) ដល់ឃើញថា អ្វីតិចតួចមិនមាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបហៅថា នត្តិ កិញ្ចិ
ដូច្នោះ , ពាក្យនោះ ហាក់ដូចពោលដល់ការពិចារណាដោយការវិនាសទៅក៏ពិត
តែដែលពិត សេចក្តីនៃពាក្យនោះ គប្បីយល់ដូចដែលពោលនោះចុះ ព្រោះកាល
ព្រះយោគាវចរ មិននឹកដល់ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់ មិនកំណត់ចិត្តដល់វិញ្ញាណ
នោះទេ ជាក់ចិត្តតែក្នុងការមិនមាន ភាពសូន្យ ភាពទទេ របស់វាតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
ទើបហៅបានថា ធ្វើមិនឲ្យមាន ឲ្យប្រាសទៅ ឲ្យអន្តរធានទៅ មិនមែនដោយ
យ៉ាងដទៃឡើយ ។

រីឯ ក្នុងពាក្យថា ចូលដល់អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ នោះ មានអត្ថវិគ្រោះថា អ្វី
តិចតួចនៃវិញ្ញាណនោះ មិនមាន ព្រោះហេតុនោះ វិញ្ញាណនោះ ទើបឈ្មោះថា
អាកិញ្ចនៈ មានអធិប្បាយថា វត្ថុដ៏សេសនៃវិញ្ញាណនោះ ក្នុងទីបំផុត សូម្បីត្រឹមតែ
ការរលត់ក៏មិនមាន , ភាពជា អាកិញ្ចន ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញ ពាក្យនេះជា
ពាក្យហៅការប្រាសទៅនៃវិញ្ញាណ (ការដឹងដែលមាន) ក្នុងអាកាសានញ្ញាយតនៈ
(នោះឯង) , អាកិញ្ចញ្ញ នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទី
អាស្រ័យនៃឈាននោះ ដូចពាក្យថា ទេវាយតនៈរបស់ទេវតាទាំងឡាយ ព្រោះ
ហេតុនោះ ឈាននោះ ទើបឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ (ឈានមានការមិនមាន
វិញ្ញាណតិចតួច ជាទីអាស្រ័យ) ពាក្យដ៏សេស មានអត្ថដូចដែលពោលមកខាង
ដើមនោះឯង ។

នេះជាពាក្យអធិប្បាយយ៉ាងពិស្តារក្នុងអាកិញ្ចញ្ញាយតនកម្មដ្ឋាន ។

មហាដីកា

អធិប្បាយ អាកិញ្ចាយតនៈ

ក្នុងអរូបកម្មដ្ឋាន ទី ៣ មានពាក្យណាដូចពាក្យដែលពោលទុកហើយពីខាងដើម គប្បីជាបពាក្យនោះតាមទំនងនៃន័យដែលខ្ញុំម្ចាស់ពោលអធិប្បាយហើយចុះ ខ្ញុំម្ចាស់នឹងអធិប្បាយតែចំពោះពាក្យដែលមិនទាន់អធិប្បាយប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា **នៃអារម្មណ៍នោះឯង** គឺ **នៃអារម្មណ៍ដែលវិញ្ញាណញ្ចាយតនៈប្រារព្ធកើតឡើង នោះឯង** ។ សួរថា **អារម្មណ៍នោះ** គឺ អ្វី ? លោកអាចារ្យពោលថា គឺ **នៃអាកាសានញ្ចាយតនវិញ្ញាណ** ដូច្នោះ ។ ដោយពាក្យនេះ លោកសម្តែងថា អារម្មណ៍នៃអរូបដ្ឋាន ទី ៣ ដែលផ្សេងពីការមិនមាននៃអាកាសានញ្ចាយតនវិញ្ញាណនោះ ក៏មិនមែន ។ ដោយពាក្យថា ដែលជាអារម្មណ៍នេះ លោកបដិសេធអរូបវិញ្ញាណ ទី ២ ដែលមិនបានជាអារម្មណ៍នៃអាកិញ្ចាយតនៈនោះ ។ បទថា **អការវោ** ប្រែថា ការមិនមាន ។ បទថា **សុញ្ញតា** ប្រែថា សូន្យ ។ បទថា **វិវិត្តាការោ** - អាការដែលទទេ បានដល់ ភាពស្ងប់ស្ងាត់ ។ លោកពោលដល់ការប្រាសទៅនៃអរូបវិញ្ញាណដ្ឋានទី ១ ទុកដោយបទទាំង ៣ នោះឯង ។ លោកអាចារ្យកាលពោលថា “ គប្បីធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ” ដូច្នោះហើយ ក៏បំណងសម្តែងវិធីធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ទើបពោលថា “ (គឺ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត) ដល់វិញ្ញាណនោះ ” ដូច្នោះជាដើម ។ ក្នុងពាក្យទាំងឡាយនោះ ពាក្យថា **មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត** គឺ មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត បានដល់ មិនគិតដល់ដោយអស់ជើង ។ វា ស័ព្ទ មានអត្ថថា មិនកំណត់ពិតប្រាកដ , ដោយ វា ស័ព្ទ នោះ លោកសម្តែងថា ក្នុងប្រការទាំង

៣ យ៉ាង (មានប្រការថា នត្តិ នត្តិ ជាដើម) សូម្បីប្រការតែមួយ ក៏សម្រេច ប្រយោជន៍បាន ។

ពាក្យថា ក្នុងនិមិត្តនោះ បានដល់ ក្នុងនិមិត្ត គឺ ហេតុកើតឡើងនៃឈាន ពោលគឺ ការមិនមាននៃអរូបទី ១ នោះ ។ ២ បទថា អាកាសេ ផុដ្ឋ ប្រែថា ក្នុងការមិនមាននៃមហគ្គតវិញ្ញាណ ដែលប្រព្រឹត្តផ្សាយទៅកាន់អាកាស ។ ឬថា បាវៈនឹងជា អាកាសផុដ្ឋ ដូច្នោះ ។ បទថា សុញ្ញវិវិត្តនត្តិការវេ ប្រែថា ក្នុងភាព ទេទេ , ក្នុងភាពសោះសូន្យ , និងក្នុងការមិនមាន ដូច្នោះលោកពោលទុកដើម្បីកាន់ យកបាន (យល់) នូវអាការដែលជាហេតុធ្វើឲ្យកើតឡើង ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត បទថា សុញ្ញវិវិត្តនត្តិការវេ ប្រែថា ក្នុងការមិនមាន ពោលគឺ ភាពសោះសូន្យ និង ភាពទេទេ , ដោយពាក្យនោះ លោកសម្តែងដល់ការមិនមាន គឺ ការវិនាសទៅ នោះឯង , មិនមែនសម្តែងដល់ការមិនមាន មកក្នុងខាងដើមទេ ។

ពាក្យថា គឺថា កាលបើអប្បនាចិត្តនោះកើតឡើងហើយ គឺ កាលចិត្តដែល សម្បយុត្តជាមួយអាកិញ្ញាយតនឈាន ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយអំណាចអប្បនា កើតឡើងហើយ , ឬថា កាលអប្បនាចិត្តតាមដែលពោលហើយនោះ កើតឡើង ហើយ ក្នុងការមិនមាន ពោលគឺ ការប្រាសទៅនៃអរូបវិញ្ញាណដូងទី ១ ។ ភ្ជាប់ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះ ក៏រមែងសម្តែងឃើញចំពោះការមិនមានប៉ុណ្ណោះឯង ។ ប្រកប សេចក្តីថា បុរសទៅក្នុងទីដទៃ កាលត្រឡប់មកវិញ ក៏ឃើញតែទីទេប៉ុណ្ណោះ , គឺ ឃើញតែភាពមិនមានប៉ុណ្ណោះ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ស្ថានទីនោះ គឺ (ក្រឡេក មើល) ស្ថានទីដែលប្រជុំនោះ ។ ដោយពាក្យថា អន្តរធានទៅព្រោះការធ្វើទុកក្នុង ចិត្ត គឺ ការបរិកម្ម នេះ លោកអាចារ្យសម្តែងថា វិញ្ញាណនោះ មានការអន្តរធាន

ទៅ ក៏ព្រោះមិនមានការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍ មិនមែនព្រោះការវិនាសទៅឡើយ ។
 តទៅនេះ ជាប្រការប្រៀបធៀបជាមួយឧបមា ក្នុងឧបមេយ្យនោះ ប្រៀបធៀបដូច
 ជាបុរសម្នាក់នោះ ឃើញពួកភិក្ខុប្រជុំគ្នា នៅកន្លែងនោះហើយ ក៏ចេញទៅ , កាល
 ភិក្ខុគ្រប់រូបចេញចាកទៅពីទីកន្លែងនោះ ព្រោះករណីយ័កិច្ចខ្លះ គេត្រឡប់មក ក៏
 រមែងឃើញតែទីកន្លែង ដែលសូន្យទេចាកភិក្ខុទាំងឡាយនោះប៉ុណ្ណោះ , រមែងមិន
 ពិចារណាដល់ហេតុដែលភិក្ខុទាំងឡាយ ចេញចាកទៅពីកន្លែងនោះ យ៉ាងណា ,
 ព្រះយោគាវចរនេះក្នុងកាលមុន ឃើញអរូបវិញ្ញាណដួងទី ១ ដោយចក្ខុ គឺ វិញ្ញា-
 ណញ្ញាយតនៈឈានហើយ ក្នុងខាងក្រោយ កាលវិញ្ញាណនោះ ប្រាសទៅហើយ
 ព្រោះការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត គឺ ការបរិកម្មថា មិនមាន ក៏រមែងឃើញតែការមិនមាននៃ
 វិញ្ញាណនោះ ដោយចក្ខុ គឺ អរូបជ្ឈានទី ៣ ប៉ុណ្ណោះ មិនពិចារណាដល់ហេតុ
 ដែលវិញ្ញាណនោះប្រាសទៅទេ ព្រោះឈាននោះ មិនមានការពិចារណាបែបនោះ
 ដូច្នោះឯង ។ ក្នុងបទថា សព្វសោ វិញ្ញាណញ្ញាយតនំ សមតិក្កម្ម នេះ គួរនឹង
 ពោលពាក្យអត្តាធិប្បាយណាទុក ពាក្យអត្តាធិប្បាយនោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាម
 ទំនងនៃន័យដែលខ្ញុំម្ចាស់បានពោលហើយ ក្នុងខាងដើមចុះ ។

លោកអាចារ្យ កាលនឹងពោលដល់ន័យរបស់បទថា “ នត្តិ ” ថា ឈ្មោះ
 ថា ការមិនមាន ដោយបរិយាយក៏បានដល់ ភាពសូន្យ និង ភាពទេ ដូច្នោះ ទើប
 បានកាន់យកទាំងបទថា សុញ្ញ - សូន្យ និង បទថា វិវិត្ត - ទេ ។ ក៏ពាក្យ
 និយាយដដែលៗ (ថា មិនមាន មិនមាន , សូន្យ សូន្យ , ទេ ទេ) ជា
 ពាក្យសម្តែងអាការចម្រើន ។ ដើម្បីសម្តែងថា ន័យរបស់បទនេះដែលត្រាស់ទុក
 នៅក្នុងគម្ពីរព្រះវិក័ត្ត ក៏ដូចគ្នាដែរ ដូច្នោះ , លោកទើបពោលថា “ យម្បិ វិកន្ត ”

ដូច្នេះជាដើម ។ ក្នុងបាវៈព្រះបាលីនោះ ពាក្យថា រមែងធ្វើវិញ្ញាណនោះឯង មិនឲ្យ
 មាន មានន័យថា អរូបវិញ្ញាណដួងទី ១ ដែលធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា “ អនន្តំ វិញ្ញាណំ ”
 វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុតខាងដើម បានដល់ ធ្វើអរូបជ្ឈានដួងទី ១ នោះឯង ។
 អធិប្បាយ សេចក្តីថា ធ្វើអរូបវិញ្ញាណដួងទី ១ នោះឯង ដែលជាអារម្មណ៍ មិន
 ឲ្យមានដោយអរូបវិញ្ញាណដួងទី ៣ ដូចធ្វើរូបនិមិត្តមិនឲ្យមាន ដោយអរូប-
 វិញ្ញាណដួងទី ១ ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ប្រសិនបើទ្រង់ត្រាស់ដល់ការពិចារណាថា
 អស់ទៅ លោកអាចារ្យពោលដល់ កង្កានុបស្សនាញាណ ។ ពិតហើយ លោក
 អាចារ្យមានបំណងថា កង្កានុបស្សនាញាណនោះ ឃើញចំពោះការមិនមាន គឺ ការ
 បែកធ្លាយទៅនៃសង្ខតធម៌ទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ ក៏អាចនឹងពោលបានថា “ សូម្បី
 វិញ្ញាណ ធ្វើមិនឲ្យមាន ” ដូច្នេះជាដើម ទើបពោលថា “ ប្រសិនបើត្រាស់ដល់ការ
 ពិចារណាថា អស់ទៅ ” ដូច្នោះ ។ បទថា អស្ស ប្រែថា នៃឋានៈនោះ ។ បទថា
 អស្ស បទមួយទៀត ប្រែថា នៃវិញ្ញាណនោះ ។ បទថា អកាវេតិ ប្រែថា ធ្វើ
 មិនឲ្យមាន , បានដល់ ធ្វើទុកដោយប្រការដែលមិនប្រាកដដល់ញាណ ដោយការ
 មិនធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា ធ្វើឲ្យប្រាសទៅ គឺ ធ្វើឲ្យ
 រលត់ទៅ , ឬថា ធ្វើឲ្យវិនាសទៅ ដោយធ្វើតាមប្រការឲ្យប្រាកដមិនបាន ។ ព្រោះ
 ហេតុនោះឯង ធ្វើឲ្យ អន្តរធានទៅ គឺ ធ្វើឲ្យដល់នូវចំណែកខាងក្រៅ ។ ពាក្យថា
 មិនមែនដោយប្រការដទៃ អធិប្បាយថា ព្រះបាលីនេះ មានន័យដូចប្រការពោល
 ហើយ , មិនមែនដោយប្រការដទៃក្រៅពីនេះទេ ព្រោះមិនត្រឹមត្រូវ ។

បទថា អស្ស បានដល់ ការមិនមាននៃអរូបវិញ្ញាណដួងទី ១ ។ បទថា
 កិញ្ចានំ ប្រែថា ត្រឹមតែតិចតួច ។ ឈ្មោះថា ការមានប្រាកដតិចតួចនៃសកាវធម៌

គប្បីបានដល់ ការរលត់នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកអាចារ្យពោលថា
“ វិញ្ញាណនេះ មិនមានវត្ថុដែលនៅសល់ ដោយទីបំផុតសូម្បីត្រឹមតែការរលត់
ទៅ ” ដូច្នោះ ។ ពិតហើយ សូម្បីត្រឹមតែការរលត់នៅប្រាកដ វិញ្ញាណនោះ នឹង
ជាវិញ្ញាណដែលនៅមានតិចតួច ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា អភិព្វនំ លោកអាចារ្យ
ពោលដល់ការប្រាសទៅដោយអស់ជើងនៃវិញ្ញាណ មិនកាន់យកប្រការណា ៗ ។
ពាក្យដ៏សេស មានន័យដូចខ្ញុំម្ចាស់បានពោលហើយ ។

(ចប់ មហាជីកា)

(ការអធិប្បាយ អាកិព្វញ្ញាយតនៈ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ

ចំណែកព្រះយោគាវចរកិក្ខុ អ្នកប្រាថ្នានឹងចម្រើននៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ (តទៅ) គប្បីប្រព្រឹត្តវសិកាវៈ (ធ្វើឲ្យជំនាញ) ក្នុងអាកិញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដោយអាការ ៥ ហើយ (ពិចារណាឲ្យ) ឃើញទោសក្នុងអាកិញ្ញាយតនៈ យ៉ាងនេះថា “ សមាបត្តិនេះមានសត្រូវ គឺ វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈនៅជិត និង នៅ មិនទាន់ល្អិតដូចនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ឬ (ឃើញទោស) ថា សញ្ញាដូច ជាភេត សញ្ញាដូចជាបូស សញ្ញាដូចជាកូនសរ ធម្មជាតិនោះល្អិត ធម្មជាតិនោះ ប្រណីត ធម្មជាតិនោះ គឺអ្វី ធម្មជាតិនោះ គឺ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ” និង (ឃើញ) អានិសង្ស ក្នុងគុណជាន់លើ (គឺ អរូបទី ៤) ហើយ ដកសេចក្តី ពេញចិត្តក្នុងអាកិញ្ញាយតនៈ បង្កើនចិត្តទៅក្នុងនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ថា ជាធម៌ល្អិត ត្រិះរិះយកអាកិញ្ញាយតនសមាបត្តិដែលមាន នត្តិការ ជាអារម្មណ៍ កើតឡើង មកមនសិការក្នុងបច្ចុវេក្ខណៈរឿយៗថា “ សន្តា សន្តា - ល្អិត ល្អិត ” ធ្វើឲ្យជា តក្កាហត(នឹកភ្លាមប្រាកដភ្លាម) វិតក្កាហត(ត្រិះរិះភ្លាមប្រាកដភ្លាម) កាលបើលោកញ៉ាំងចិត្តឲ្យត្រាប់ ទៅក្នុងនិមិត្តនោះរឿយៗ យ៉ាងនោះ នីវរណៈ ទាំងឡាយនឹងស្ងប់រម្ងាប់ សតិទាំងឡាយ ចិត្តជាសមាធិថ្នាក់ឧបចារៈ លោកសេព ចម្រើន ធ្វើឲ្យច្រើននូវនិមិត្តនោះរឿយ ៗ កាលលោកធ្វើយ៉ាងនោះ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនចិត្ត រមែងតាំងមាំ (ជាអប្បនា) នៅក្នុងខន្ធទាំង ៤ ពោលគឺ អាកិញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដូចនឹងអាកិញ្ញាយតនៈ (ចិត្ត) តាំងមាំនៅក្នុង ការប្រាសទៅនៃ វិញ្ញាណដូច្នោះ , រីឯន័យនៃអប្បនាក្នុងប្រការនេះ គប្បីជ្រាប តាមន័យដែលពោល ហើយនោះចុះ ។

ដោយការវិនាសក្រុមត្រឹមប៉ុណ្ណោះ យោគាវចរក៏កុំនោះ ហៅថា “ ឈានកន្លង
អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដោយប្រការទាំងពួងហើយ ចូលដល់នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ
ហើយ ” ។

អធិប្បាយ

អត្ថទាបៈក្នុងនៃសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ

សូម្បីក្នុងទីនេះ បទថា “ សព្វសោ - ដោយប្រការទាំងពួង ” នេះ មាន
ន័យដូចពោលហើយនោះឯង ក្នុងពាក្យថា “ ឈានកន្លងអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ” នោះ
ណា ក៏សំដៅយកទាំងឈានទាំងអារម្មណ៍ ជាអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ដូចន័យដែល
ពោលមកខាងដើមដែរ ។ ពិតហើយ សូម្បីអារម្មណ៍ ក៏ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយ-
តនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា “ អាកិញ្ច (វិញ្ញាណតិចតួចមិនមាន) ដោយ អាកិញ្ច
នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យ ដូច(ពាក្យថា)
ទេវាយតនៈ របស់ទេវតាទាំងឡាយ ព្រោះ អាកិញ្ច នោះ ជាអារម្មណ៍របស់
អរូបជ្ឈានទី ៣ ផង ” ដូច្នោះ ដូចន័យខាងដើមនោះឯង , ម្យ៉ាងវិញទៀត
អារម្មណ៍ ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ព្រោះអត្ថវិគ្រោះថា “ អាកិញ្ច ផង
អាកិញ្ច នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីកើត ដូចពាក្យថា (ដែន
កម្ពុជា ជាអាយតនៈ គឺ កូមិកំណើតរបស់សេះទាំងឡាយ) ជាដើម ព្រោះ
អាកិញ្ច នោះ ជាហេតុកើតឡើងនៃឈាននោះ ដូចគ្នាផង ” ដូច្នោះក៏បាន ព្រោះ
ហេតុ ដែលនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈនេះ ព្រះយោគាវចរចាំបាច់ត្រូវឈានកន្លង
ចេញទាំង ២ យ៉ាងនោះ គឺ ទាំងឈានទាំងអារម្មណ៍នោះ ដោយធ្វើមិនឲ្យ (អាកិ-

ញ្ញាយតនៈនោះ) ប្រព្រឹត្តទៅ និងដោយមិនធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់ (អាកិញ្ញាយតនៈ) ប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចចូលដល់បាន ព្រោះហេតុនោះ ពាក្យថា “ ឈានកន្លងអាកិញ្ញាយតនៈ ” នេះ គប្បីជ្រាបថា លោកពោលរូបរួមយកឈាន និង អារម្មណ៍ទាំង ២ នោះ ចូលគ្នា ។

ចំណែកក្នុងបទថា “ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ” នោះ មានអត្ថាធិប្បាយថា ឈាននោះហៅថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ព្រោះការមាននៃសញ្ញាណសញ្ញានោះ រមែងមានដល់ព្រះយោគាវចរ អ្នកបដិបត្តិយ៉ាងណា ក្នុងវិក័តសម្តែងដល់ការបដិបត្តិរបស់ព្រះយោគាវចរនោះមុន ទើបលើកឡើង (ជាបុគ្គលាធិដ្ឋាន) ថា “ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ” ហើយពោលថា ព្រះយោគាវចរ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាកិញ្ញាយតនៈនោះឯង ព្រោះថា ជាធម៌ល្អិត ធ្វើរហូតឲ្យជាសង្ខារដូចជាសេសសមាបត្តិ (សមាបត្តិមានត្រឹមតែសេសសង្ខារជាអារម្មណ៍ ?) ព្រោះហេតុនោះ ទើបហៅថា “ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ” ដូច្នោះ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា “ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ជាធម៌ល្អិត ” នោះ គឺ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាកិញ្ញាយតនៈនោះថា ជាសមាបត្តិល្អិត ព្រោះមានអារម្មណ៍ល្អិត (ដោយន័យ) ដូច្នោះថា “ សមាបត្តិនេះ ល្អិតពិតហ្ន៎ ! មើលចុះ សមាបត្តិឯណា នឹងធ្វើសូម្បីការមិនមាន (នៃវិញ្ញាណ) ឲ្យជាអារម្មណ៍ តែតាំងនៅបាន ” ។

ប្រសិនបើមានពាក្យសួរថា ព្រះយោគាវចរធ្វើទុកក្នុងចិត្ត “ នូវអាកិញ្ញាយតនៈ ” ថា ជាធម៌ល្អិតយ៉ាងនោះ ការឈានកន្លង សម្រេចបានយ៉ាងណា គប្បីឆ្លើយថា ការឈានកន្លងសម្រេចបាន ព្រោះព្រះយោគាវចរ មិនបានប្រាថ្នានឹងចូល “ អាកិញ្ញាយតនៈនោះ ” ពិតហើយ លោកធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាកិញ្ញាយតនៈ

នោះថា ជាធម៌ល្អិត ដូច្នោះក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ការរំពឹងគិត ការរួមចិត្ត ការធ្វើទុក
 ក្នុងចិត្តថា យើងនឹងរំពឹងរក យើងនឹងចូល យើងនឹងអាស្រ័យនៅ យើងនឹងចេញ
 យើងនឹងពិចារណាដល់សមាបត្តិនោះ នេះក៏មិនមានដល់យើង ។ សួរថា ព្រោះ
 ហេតុដូចម្តេច ? ឆ្លើយថា ព្រោះនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ល្អិតជាង ប្រណីត
 ជាងអាកិញ្ញាយតនៈ ដូចសេចក្តីថា ព្រះរាជាប្រថាប់លើ-កង្កែបស្រី ស្តេច
 ទៅតាមថ្នល់ក្នុងព្រះនគរដោយរាជានុភាពដ៏ធំក្រៃលែង ទតព្រះនេត្រឃើញពួកជាង
 មានថ្វីដៃ មានជាងភ្នកជាដើម ដែលស្លៀកសំពត់ ១ ផ្ទាំង ទុកជួតក្បាល ១ ផ្ទាំង
 មានខ្លួនប្រឡាក់ដោយកម្ទេចទាំងឡាយ មានកម្ទេចភ្នកជាដើម ធ្វើការផ្សេងៗ មាន
 ទន្ធវិកតិ (ឆ្នាក់ផ្ទុះជារូបផ្សេងៗ) ជាដើម ក៏ពេញព្រះហឫទ័យក្នុងភាពឆ្ងាត
 របស់ពួកគេដោយទទួលថា “ អើហ្ន៎ ! ពួកអ្នកនេះឆ្ងាត មើលចុះ ធ្វើការមានថ្វីដៃ ”
 ដូច្នោះ បន្ទាប់មក ទ្រង់ត្រិះរិះថា “ អើ យើងនឹងលះបង់សម្បត្តិ ធ្វើជាអ្នកមាន
 ថ្វីដៃ ដូច្នោះដែរ ” យ៉ាងនេះ មិនមានដល់ព្រះអង្គទេ ព្រោះហេតុអ្វី ព្រោះសិរីរាជ
 សម្បត្តិ មានគុណធំជាង ព្រះអង្គក៏ស្តេចលះបង់ពួកជាងមានថ្វីដៃ ដោយព្រះអង្គ
 ឯង យ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់សមាបត្តិនោះថា
 ជាធម៌ល្អិតក៏ពិត តែថា ការពិចារណា ការរួមចិត្ត ការបង្ហោនចិត្តថា “ យើង
 នឹងរំពឹងរក យើងនឹងចូល យើងនឹងនៅ យើងនឹងចេញ យើងនឹងពិចារណាដល់
 សមាបត្តិនោះ ” នេះ មិនមានដល់លោកឡើយ លោកកាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តដល់
 សមាបត្តិនោះថា ជាធម៌ល្អិត តាមន័យដែលពោលហើយនោះ ក៏នឹងសម្រេច
 ដល់សញ្ញា ដែលដល់អប្បនាដ៏ល្អិតក្រៃលែងនោះ ដែលជាសញ្ញា ជាហេតុឲ្យបាន
 ឈ្មោះថា ជានៅសញ្ញានាសញ្ញា ឈ្មោះថា ធ្វើរហូតឲ្យជាសង្ខារ ហាក់បីដូចជា

សេសសមាបត្តិ ។

ពាក្យថា សង្ខារហាក់ដូចជាសេសសមាបត្តិ គឺ អរូបសមាបត្តិទី ៤ ដែល មានសង្ខារដល់នូវកាតាល្លិតដ៏ក្រៃលែង ។

ពាក្យថា

នៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈសំដៅយកអ្វី

ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងសម្តែងវត្ថុ ដែលហៅថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈ ដោយអំណាចនៃសញ្ញាដែលព្រះយោគាវចរ បានសម្រេចហើយ យ៉ាងនោះ ដោយ សេចក្តីសម្គាល់ (ក្នុងវិក័ត្ត) ទើបពោលថា “ ពាក្យ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈ សំដៅដល់ធម៌ គឺ ចិត្ត និង ចេតសិក របស់បុគ្គលដែលចូលដល់នៅសញ្ញា- នាសញ្ញាយានៈ (ឈាន) ឬ អ្នកចូលដល់ (គឺ កើតក្នុង) នៅសញ្ញា- នាសញ្ញាយានៈ (ភព) អ្នកមាននៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈ (ឈាន) ជាធម៌ នៅជាសុខ ក្នុងទិដ្ឋធម៌ ក៏បាន ” ដូច្នោះ បុគ្គលក្នុង ៣ ពួកនោះ ធម៌ គឺ ចិត្ត និង ចេតសិករបស់បុគ្គលអ្នកចូល (នៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈ) ទ្រង់បំណងយក ក្នុងទីនេះ ។

ខ្លឹមសារនៃពាក្យ

រីឯខ្លឹមសារនៃពាក្យ ក្នុងពាក្យថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយានៈ នោះ គប្បី ជ្រាបថា ឈាននោះព្រមទាំងសម្បយុត្តធម៌ ឈ្មោះថា មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិន មានសញ្ញាក៏មិនមែន ដែលពិត ព្រោះមិនមានសញ្ញាគ្រោតគ្រោត តែថា មានសញ្ញា

ល្អិត ព្រោះហេតុនោះ ឈាននោះទើបឈ្មោះថា នៅសញ្ញានាសញ្ញា (ឈានមានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន) , នៅសញ្ញានាសញ្ញា (ឈាន) ផង , នៅសញ្ញានាសញ្ញា(ឈាន)នោះ ឈ្មោះថា ជាអាយតនៈ ព្រោះទាក់ទងក្នុងមនាយតនៈ និង ធម្មាយតនៈផង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ (អាយតនៈ គឺ ឈានមានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន) អត្ថវិកប្បមួយទៀត សញ្ញាណក្នុងអរូបទី ៤ នេះ សញ្ញានោះរាប់ថា ជាសញ្ញាក៏មិនមែន ព្រោះមិនអាចនឹងធ្វើសញ្ញាកិច្ច (នាទីនៃសញ្ញា) ឲ្យប្រាកដច្បាស់បាន ចាត់ថាមិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន ព្រោះជាវត្ថុដែលមានដោយភាពជាសេសសង្ខារដ៏ល្អិត ព្រោះហេតុនោះ សញ្ញានោះ ទើបឈ្មោះថា នៅសញ្ញានាសញ្ញា (សញ្ញាដែលរាប់ថា មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន) នៅសញ្ញានាសញ្ញាផង នៅសញ្ញានាសញ្ញានោះ ជាអាយតនៈ ដោយអត្ថថា ជាទីអាស្រ័យនៃធម៌ដ៏សេស (គឺ សម្បយុត្តធម៌) ផង ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ។

ឯក្នុងអរូបទី ៤ នេះ សញ្ញាមានត្រឹមតែម្យ៉ាងដូច្នោះ ក៏មិនបាន ដែលពិតសូម្បីវេទនាក៏ជា នៅវេទនានាវេទនា - មានវេទនាក៏មិនមែន មិនមានវេទនាក៏មិនមែន , សូម្បីចិត្តក៏ជា នៅចិត្តនាចិត្ត - មានចិត្តក៏មិនមែន មិនមានចិត្តក៏មិនមែន , សូម្បីផស្សៈក៏ជា នៅផស្សៈនាផស្សៈ - មានផស្សៈក៏មិនមែន មិនមានផស្សៈក៏មិនមែន ក្នុងសម្បយុត្តធម៌ដ៏សេសទាំងឡាយ ក៏មានន័យដូច្នោះ ព្រោះ (ព្រះធម៌) ទេសនានេះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់ធ្វើដោយ (លើក) សញ្ញាជាប្រធាន , ម្យ៉ាងទៀត សេចក្តីនេះ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយ

ឧបមាទាំងឡាយ ផ្ដើមពីរឿងប្រេងលាបបាត្រទៅ ។

មានរឿងពោលថា សាមណេរលាបបាត្រដោយប្រេងហើយ រក្សាទុក រហូតដល់ពេលហុតយាគូ ព្រះថេរៈហៅលោកឲ្យយកបាត្រមក លោកប្រាប់ថា “ ក្នុងបាត្រនេះមានប្រេង ” បន្ទាប់មក កាលព្រះថេរៈប្រាប់ថា “ នាំមកចុះ សាមណេរយើងនឹងចាក់ទុកក្នុងត្រឡោក ” ក៏ប្រាប់ថា “ ប្រេងមិនមានទេ ទាន ! ” ។

ក្នុងពាក្យរបស់សាមណេរនោះ ពាក្យថា “ ប្រេងមាន ” ក៏ត្រូវ ព្រោះសំដៅដល់ (ប្រេងនោះ) មិនគួរ (លាយ) ជាមួយយាគូ ព្រោះវា (មានជាប់) នៅខាងក្នុង (បាត្រ) , ពាក្យថា “ មិនមាន ” ក៏ត្រូវ ព្រោះសំដៅយកប្រើធ្វើការងារផ្សេងៗ មានការចាក់បំពេញត្រឡោកប្រេងជាដើម មិនបានយ៉ាងណា សូម្បីសញ្ញានោះ ក៏ដូច្នោះ ចាត់ថា មានសញ្ញាក៏មិនមែន ព្រោះមិនអាចធ្វើសញ្ញាភិច្ចឲ្យប្រាកដច្បាស់ មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន ព្រោះជាវត្ថុដែលមានប្រាកដជាសេសសង្ខារដ៏ល្អិត ។

សួរថា សញ្ញាភិច្ចក្នុងពាក្យនោះ គឺអ្វី ? ឆ្លើយថា សញ្ញាភិច្ច គឺ ការចាំអារម្មណ៍បាន យ៉ាងណាមួយ ការចូលដល់ភាពជាវិស័យ (គឺ អារម្មណ៍) នៃវិបស្សនា ហើយញ្ញាំងនិព្វិទាឲ្យកើតឡើងបាន ដែលសញ្ញានោះ ធ្វើភិច្ច គឺ ការចាំ (អារម្មណ៍) មិនអាចធ្វើឲ្យច្បាស់បាន ដូចជាតុភ្លើងក្នុងទឹកក្ដៅ មិនអាចធ្វើភិច្ច គឺ ការដុតឈើបានដូច្នោះ សូម្បីការចូលដល់ភាពជាវិស័យនៃវិបស្សនា ហើយញ្ញាំងនិព្វិទាឲ្យកើត ដូចសញ្ញាក្នុងសមាបត្តិដ៏សេស ក៏មិនអាចធ្វើបាន ព្រោះថា ភិក្ខុដែលមិនបានធ្វើអភិវិសៈ (គឺ វិបស្សនា) ក្នុងនាមក្នុងដៃទមកហើយ ក៏មិនអាចនឹងពិចារណា នៅសញ្ញាសញ្ញាយតនៈខ្លួន ហើយនឹងឲ្យសម្រេចដល់

និព្វិទាបានឡើយ , អាចនឹងសម្រេចបានចំពោះតែព្រះសារីបុត្ត ឬ លោកអ្នកមាន
បញ្ញាច្រើន ជាបកតិវិបស្សកៈ(ពិចារណាលើញ្ញាច្បាស់តាមប្រក្រតី) ព្រះសារីបុត្ត
នោះឯង ទើបអាច (ពិចារណានៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈខ្លួន ធ្វើឲ្យដល់និព្វិទាបាន)
តែសូម្បី ព្រះសារីបុត្តនោះ ក៏អាចធ្វើបានត្រឹមតែការពិចារណាជាកលាបៈ (ជា
ក្រុម ជាតួ) ប៉ុណ្ណោះ មិនអាចពិចារណា (ចែកសម្បយុត្ត) ធម៌ (មាន
ផស្សៈជាដើម) ចេញជាបទតូចៗបានឡើយ ដោយលោកឃើញថា ធម៌
ទាំងឡាយនេះក៏យ៉ាងនោះ គឺ មិនមាន ក៏មាន , មាន ក៏ប្រាប់មិនបាន ដូច្នោះ ,
សមាបត្តិនេះដល់នូវកាតល្អិត ដោយប្រការដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ប្រការនេះ បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យច្បាស់ ដោយឧបមាដូចទឹកតាមផ្លូវ
ដើរ ដូច្នោះ ដូចគ្នានឹងឧបមាជាមួយប្រេងលាបបាត្រ ក៏បាន ។

សាមណេរដែលដើរទៅខាងមុខព្រះថេរៈ កាលដើរទៅតាមផ្លូវឃើញទឹកដក់
តាមផ្លូវបន្តិចបន្តួច ក៏ប្រាប់ថា “ ទឹក ទាន ! សូមពាក់ស្បែកជើង ” ពេលនោះ
ព្រះថេរៈប្រាប់ថា “ សាមណេរ បើមានទឹក ចូរនាំយកសំពត់ងូតមក យើងនឹងងូត
ទឹក , សាមណេរក៏ប្រាប់ថា “ ទឹកមិនមានទេទាន ” ។

ក្នុងពាក្យរបស់សាមណេរនោះ ពាក្យថា “ ទឹកមាន ” ក៏ត្រូវ ព្រោះសំដៅ
យក វាមានល្មមឲ្យពាក់ស្បែកជើង , ពាក្យថា “ ទឹកមិនមាន ” ក៏ត្រូវ ព្រោះវា
មិនអាចឲ្យងូតបាន យ៉ាងណា សូម្បីសញ្ញានោះ ក៏ដូចគ្នា ចាត់ថាមានសញ្ញាក៏មិន
មែន ព្រោះមិនអាចធ្វើសញ្ញាកិច្ចឲ្យច្បាស់បាន ចាត់ថា មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន
ព្រោះជាវត្ថុដែលមានដោយកាតជាសេសសន្ធារដ៏ល្អិត ។

សេចក្តីនេះ គួរធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ដោយឧបមា (២ ប្រការដែលពោលហើយ)

នេះប៉ុណ្ណោះ ក៏មិនមែន បណ្ឌិតគប្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ សូម្បីដោយឧបមាដទៃ ៗ
ដែលសមគ្នាទៀត ក៏បាន ។

ពាក្យថា ឧបសម្បជ្ជ វិហរតិ - ចូលដល់...ហើយ នេះ មានន័យដូចពោល
មកហើយនោះឯង ។

(នេះជាកថា យ៉ាងពិស្តារក្នុងនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនកម្មដ្ឋាន)

មហាដីកា

អធិប្បាយ នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ

ពាក្យថា នឹងស្ងប់ក៏មិនមែន មានន័យថា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតន-
សមាបត្តិ ឈ្មោះថា ជាធម្មជាតិដែលស្ងប់ យ៉ាងពិសេស ព្រោះសម្រេចភាពជា
សេសសង្ខារដ៏ល្អិត យ៉ាងណា , អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិនេះ នឹងឈ្មោះថា
ជាធម្មជាតិ ដែលស្ងប់ដូចគ្នានោះដែរ ក៏មិនមែន ព្រោះមិនមានការវះនោះ ។ ភាព
ជាទុក្ខនេះ ឈ្មោះថា ដូចជារោគ ព្រោះជាទីត្រូវរក្សាដោយបច្ច័យក្នុងខន្ធទាំងឡាយ
និងព្រោះជាមូលនៃរោគ , ឈ្មោះថា ដូចជាបូស ព្រោះប្រកបដោយការឈឺពិត គឺ
ភាពជាទុក្ខជាដើម , នឹងឈ្មោះថា ដូចជាកូនសរ ព្រោះធ្វើការចុកចាប់ឲ្យកើតឡើង
 , សេចក្តីទុក្ខនោះ កាលសញ្ញាមាន ទើបកើតឡើងបាន កាលសញ្ញាមិនមាន ក៏
កើតឡើងមិនបាន ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា “ សញ្ញាដូចជា
រោគ សញ្ញាដូចជាបូស សញ្ញាដូចជាកូនសរ ” ។ ក្នុងបណ្តាសញ្ញាទាំងឡាយនេះ
គប្បីជ្រាបថា សញ្ញាដែលមានកិច្ចប្រាកដច្បាស់នោះ ជាសញ្ញាគ្រោតគ្រោតប្រព្រឹត្ត

ទៅក្នុងបញ្ហាវោការភព ។ មិនមែនសញ្ញាតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ តែគប្បីជ្រាបដល់ការសង្រ្គោះយកទាំងសម្បយុត្តធម៌ទាំងឡាយ មានវេទនា ចេតនា ជាដើម ។ តែលោកអាចារ្យធ្វើនិទ្ទេសទុកដោយ មានសញ្ញាជាប្រធាន ។ ពាក្យថា ធម្មជាតិនេះស្ងប់ មានន័យថា ធម្មជាតិនេះ ឈ្មោះថា ស្ងប់ ព្រោះរៀរចាកសញ្ញាដែលដូចជាភេគជាដើម ដែលបង្កើតឡើងនូវសេចក្តីមិនស្ងប់ ។ ព្រោះហេតុនោះឯង ទើបឈ្មោះថា ប្រណីត ។ ធម្មជាតិនោះ គឺអ្វី ? ព្រោះហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបឆ្លើយថា គឺ នេវសញ្ញានាសញ្ញា ដូច្នោះ ។ ដោយការបញ្ជាក់ដល់នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈនោះ ឈានដែលសម្បយុត្តជាមួយនេវសញ្ញានាសញ្ញានោះ លោកពោលថា ទោស , ក្នុងពាក្យថា ទោស នេះ គប្បីឃើញថា សូម្បីការមានប្រាកដនៃសញ្ញាជាដើម ដែលដូចជាភេគជាដើម ក៏ឈ្មោះថា ទោស , មិនមែនចំពោះការដែលមានសត្រូវ គឺ វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈនៅជិតប៉ុណ្ណោះទេ ។ ពាក្យថា ក្នុងគុណវិសេសជាន់លើ គឺ ក្នុងអរូបទី ៤ ។ បទថា សាវ កាត់ជា សា ឯវ ។ ពាក្យថា ដែលធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ (ធ្វើការមិនមានឲ្យជាអារម្មណ៍) បានដល់ ធ្វើឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ គឺ ធ្វើឲ្យកើតឡើង ដែលប្រើសិទ្ធិ ។

ពាក្យថា ក្នុងនិមិត្តនោះ បានដល់ ក្នុងនិមិត្ត គឺ ឈាន ដែលហៅថា អរូបសមាបត្តិទី ៣ នោះ ។ បទថា មានសំ - ចិត្ត ក្នុងពាក្យថា ធ្វើចិត្តឲ្យត្រាច់ទៅ បានដល់ ចិត្ត ព្រោះធ្វើអធិប្បាយថា ចិត្តនោះឯង ឈ្មោះថា មានស , ឬថា បានដល់ ការនាមនសិការ ។ ព្រោះថា ការនាមនសិការនោះ មានក្នុងចិត្ត ទើបហៅថា មានសៈ ។ សូម្បីធម៌ទាំងឡាយដែលសម្បយុត្តជាមួយឈាន ក៏បានដោយបរិយាយ (ឈ្មោះអម) ថា សមាបត្តិ ព្រោះការទំនុកបម្រុងដល់ឈាន ព្រោះ

ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា ក្នុងខន្ធ ៤ ដែលហៅថា អាកិញ្ចញ្ញាយតន-
សមាបត្តិ ដូច្នោះ អធិប្បាយថា ក្នុងខន្ធ ៤ ដែលហៅថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនសមាបត្តិ
ដែលជាអារម្មណ៍ ។

ឈាន ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ព្រោះអត្ថថា មានអាកិញ្ចញ្ញា (ភាវៈ
ដែលអ្វីតិចតួចមិនមាន) តាមដែលពោលហើយជាអាយតនៈ គឺ ជាហេតុ ដោយ
ភាពជាអារម្មណប្បច្ច័យ , ន័យម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញអត្ថយ៉ាងនេះថា អារម្មណ៍
គឺ អាកិញ្ចញ្ញា ឈ្មោះថា អាកិញ្ចញ្ញាយតនៈ ព្រោះអត្ថថា ជាអារម្មណប្បច្ច័យ គឺ
ជាហេតុនៃឈាន ។ ពាក្យអត្តាធិប្បាយដ៏សេស ក្នុងពាក្យពោលទាំងឡាយនេះ
បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបតាមទំនងនៃន័យ ដែលបានពោលហើយក្នុងបទដើមចុះ ។

ពាក្យថា ព្រោះមានសញ្ញាណ បានដល់ ព្រោះមានសញ្ញាបែបណា ,
គឺសញ្ញាដែលមិនគួរ ហៅថា សញ្ញា ព្រោះមិនមានកិច្ចនៃសញ្ញាឲ្យប្រាកដច្បាស់ ,
មិនគួរហៅថា អសញ្ញា (មិនមែនសញ្ញា) ព្រោះមិនផុតសភាវៈនៃសញ្ញាផង ,
មានសេចក្តីថា ព្រោះសញ្ញានោះ នៅប្រាកដ ។ បទថា តំ ប្រែថា ឈាននោះ ។
ក្នុង ២ បទថា តំ តាវ ទស្សេត្តំ នេះ មានសេចក្តីថា បទថា តំ ទ្រង់បំណង
សម្តែងសញ្ញា និងការបដិបត្តិនោះ , គឺ ទ្រង់បំណងសម្តែងសញ្ញាតាមដែលពោល
ហើយ , និងឧបាយឲ្យសម្រេចសញ្ញានោះ ។ ក៏ព្រោះមានព្រះភាគ កាលនឹងទ្រង់
លើកធម៌ឡើង ដែលជាបុគ្គលាធិដ្ឋាន ទើបទ្រង់លើកសញ្ញាឡើងដែលអាស្រ័យ
បុគ្គលអ្នកមានសញ្ញាជាប្រកដូវថា នេវសញ្ញានាសញ្ញា (អ្នកមានសញ្ញាក៏មិនមែន
មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន) , ដោយប្រការផ្សេងទៀត ព្រះអង្គក៏ទ្រង់លើកឡើងថា
នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ។ រីឯការបដិបត្តិនោះ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងបុគ្គលណា និង

ប្រព្រឹត្តទៅដោយប្រការណា ទ្រង់បំណងសម្តែងដល់ការបដិបត្តិនោះ ទើបត្រាស់ថា “ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវអាកិញ្ញាយតនៈថា ជាធម៌ស្ងប់ ទើបធ្វើសង្ខារវសេស-សមាបត្តិឲ្យកើតឡើងបាន ” ដូច្នោះ ។ ពិតណាស់ អាកិញ្ញាយតនៈ ជាស្ថានទីប្រព្រឹត្តទៅនៃការចម្រើនអរូបជ្ឈានទី ៤ , ទើបឈ្មោះថា ជាអាការដែលប្រព្រឹត្តទៅនៃសង្ខារវសេសសមាបត្តិ ។ បទថា យត្រ ហិ នាម កៃជា យា នាម ។ ពាក្យថា សូម្បីត្រឹមតែការមិនមាន គឺសូម្បីត្រឹមតែភាពសូន្យនៃវិញ្ញាណ អធិប្បាយថា សូម្បីជាវិញ្ញាណដែលល្អិតយ៉ាងនេះ ។ ពាក្យថា ព្រោះជាសមាបត្តិ ដែលមានអារម្មណ៍ស្ងប់ មានសេចក្តីថា សមាបត្តិនេះមានអារម្មណ៍ស្ងប់ ព្រោះហេតុនោះ ទើបឈ្មោះថា សន្តារម្មណា , ភាពជាសមាបត្តិដែលមានអារម្មណ៍ស្ងប់នោះ ទើបឈ្មោះថា សន្តារម្មណតា , បានដល់ ព្រោះជាសមាបត្តិដែលមានអារម្មណ៍ស្ងប់នោះ មិនមែនព្រោះភាពជាឈានដែលស្ងប់ទេ , ព្រោះថា អរូបសមាបត្តិ ទី ៣ មិនស្ងប់ជាងអរូបសមាបត្តិទី ៤ ទេ ។

អាចារ្យអ្នកសួរ កាលនឹងពោលថា ព្រះយោគាវចរ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឈានណាថា ជាធម៌ស្ងប់ , ក៏មិនគួរមានការសម្លឹងឃើញទោសក្នុងឈាននោះ ។ កាលមិនមានការសម្លឹងឃើញទោស ក៏មិនអាចនឹងមានការឈានកន្លងបានឡើយ ។ ដូច្នោះ ទើបពោលថា ប្រសិនបើ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា ជាសមាបត្តិដែលស្ងប់ហើយសោត នឹងមានការឈានកន្លងបានដូចម្តេច ? ដូច្នោះ អាចារ្យក្រៅពីនេះ (ព្រះអង្គកថាចារ្យ) ទើបពោលឆ្លើយថា “ នឹងមានការឈានកន្លងដោយការៈ ដែលព្រះយោគាវចរ មិនមែនជាអ្នកត្រូវការនឹងចូលដូច្នោះ , ដោយពាក្យនោះ លោកសម្តែងថា សូម្បីការសម្លឹងឃើញទោស ក៏មានប្រាកដដូចគ្នា ។ ពិតណាស់ ព្រះ

យោគីនោះជាដើម លោកធ្វើសេចក្តីដែលពោលហើយនោះឯង ឲ្យច្បាស់ឡើង ។ ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ព្រះយោគី មានសេចក្តីត្រេកអរក្នុងឈានណា ក៏នឹងគប្បីមាន ការបដិបត្តិ គឺ ការនឹក ការចូលជាដើម ក្នុងឈាននោះ ។ លោកអាចារ្យកាលនឹង សម្តែងថា ការបដិបត្តិក្នុងអរូបជ្ឈានទី ៣ នោះ មិនមានដល់លោកដោយប្រការ ទាំងពួង (មិនមែននឹកដល់ ឬ ចូលជាដើម) , មានត្រឹមតែការធ្វើឲ្យជា អារម្មណ៍តែមួយសុទ្ធ ព្រោះនៅមានសញ្ញាប្រាកដ ដូច្នោះ ទើបពោលថា កិញ្ចប់ ដូច្នោះជាដើម ។

ពាក្យថា ស្តេចលះបង់បានហើយ មានសេចក្តីថា កាលស្តេចមិនហ្នឹងហែង ជីវិតរបស់ពួកជាងសិល្បៈទាំងឡាយនោះ សូម្បីត្រឹមតែប៉ុនចុងស្មៅ ក៏ស្តេចលះបង់ ពួក ទាំងនោះចោលហើយ ។ បទថា សោ បានដល់ ព្រះយោគាវចរ ។ បទថា តំ បានដល់ អរូបសមាបត្តិទី ៣ ។ ពាក្យថា តាមន័យដែលពោលហើយខាងដើម នោះឯង គឺ កាលមនសិការថា ជាសមាបត្តិដែលស្ងប់តាមន័យដែលពោលហើយ ក្នុងពាក្យថា សមាបត្តិនេះស្ងប់ហ្ន៎ ! ដូច្នោះជាដើម ។ បទថា តំ ប្រកបសេចក្តីថា រមែងសម្រេចសញ្ញា គឺ សញ្ញាដែលជាហេតុ ឲ្យពោលដល់លោកបានថា ឈ្មោះ ថាជា នៅសញ្ញានាសញ្ញា ធ្វើសង្ខារវសេសសមាបត្តិឲ្យកើតឡើង ។ ព្រោះថា ជាទេសនាដែលលោកពោលទុក ដោយមានសញ្ញាជាប្រធាន ។ ពាក្យថា ដែល ល្អិតក្រៃលែង គឺ ដែលមានការវះដល់នូវភាពឧត្តម ។ ពាក្យថា សង្ខារវសេស- សមាបត្តិ គឺ សមាបត្តិដែលត្រឹមជាសេសសង្ខារ ព្រោះល្អិតដ៏ក្រៃលែង ។ ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មានតែសង្ខារដែលដល់នូវភាពល្អិតក្រៃ- លែង ។ ឈ្មោះថា អច្ចន្តំ (ក្រៃលែង) ព្រោះអត្ថថា លើសលប់ ។ សេចក្តីថា

ជាសង្ខារល្អិតដែលដល់នូវភាពខ្ពង់ខ្ពស់ក្រៃលែង ដោយប្រការដែលមិនមានវត្ថុ
ដែលល្អិតក្រៃលែងជាង ។ ពិតហើយ សង្ខារទាំងឡាយដែលដល់នូវភាពកំពូល
បំផុតក្នុងអរូបសមាបត្តិ ៤ តាមលំដាប់នៃការវិនាសដែលប្រព្រឹត្តទៅ ផ្ដើមតាំងពី
ឧបចារៈនៃបឋមជ្ឈាន ប្រសិនបើដំណើរទៅយ៉ាងនោះ ផុតចាកសង្ខារនោះទៅ នឹង
មានតែការរលត់ប៉ុណ្ណោះ , មិនមានការប្រព្រឹត្តទៅរបស់សង្ខារ (តទៅទៀត)
ដូច្នោះ ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកហៅថា សង្ខារវិសេសសមាបត្តិ ។

ពាក្យថា វត្ថុនោះ បានដល់ ខន្ធ ៤ ។ ពាក្យថា ដោយសភាវៈ គឺ ជា
បរមត្ថធម៌ដែលផ្សេងៗគ្នា ព្រោះសេចក្ដីផ្សេងៗគ្នា មានកុសលជាដើម ។ ដោយ
ពិសេស ក្នុងទីនេះបំណងយកខន្ធ ៤ ជាទីតាំងទីអាស្រ័យនៃអធិប្បញ្ញាសិក្ខា
ព្រោះហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ក្នុងទីនេះសង្រ្គោះយកធម៌ទាំងឡាយ គឺ ចិត្ត
និង ចេតសិករបស់បុគ្គល ដែលចូលនេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនសមាបត្តិ ដូច្នោះ ។

ពាក្យថា ព្រោះមិនមានសញ្ញាគ្រោតគ្រោត គឺ ព្រោះមិនមានសញ្ញាគ្រោតគ្រោត
ដូចសញ្ញា ដែលទាក់ទងក្នុងបញ្ចវេការភព ដូចសញ្ញាក្នុងភូមិ ៣ ខាងក្រោម
សូម្បីក្នុងចតុវេការភព ព្រោះអត្ថថា សញ្ញាក្នុងអរូបកុសលទី ៤ គ្រោតគ្រោត
ជាងសញ្ញាក្នុងអរូបវិបាកទី ៤ ក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ដែលឈ្មោះថា គ្រោតគ្រោត
ល្អិត បណ្ឌិតគប្បីកាន់យកបានដោយការប្រៀបធៀបគ្នាជាថ្នាក់ៗ ដូចជាសញ្ញាក្នុង
វិបស្សនា គ្រោតគ្រោតជាងសញ្ញាក្នុងមគ្គ សញ្ញាក្នុងមគ្គគ្រោតគ្រោតជាងសញ្ញាក្នុង
ផលដូច្នោះ ។ ពាក្យថា ព្រោះនៅមានសញ្ញាល្អិត មានន័យថា ព្រោះនៅមាន គឺ
ព្រោះភាវៈដែលសញ្ញាល្អិត ដោយការចូលដល់ភាពជាសេសសង្ខារល្អិតនៅមាន។
ន អក្សរ ក្នុងបទថា នេវស្ស នេះ មានអត្ថថា មិនមាន ។ ន អក្សរ ក្នុងបទថា

នាសញ្ញា នេះ មានអត្ថបថា ដទៃ , អ អក្សរ មានអត្ថបថា មិនមាន , មានន័យថា មានសញ្ញាក៏មិនមែន មិនមានសញ្ញាក៏មិនមែន ។ ពាក្យថា ព្រោះការដែលទាក់ទង គឺ ព្រោះការរួមខាងក្នុង ជាចំណែកមួយ ។ បទថា ឯត្ថ បានដល់ ក្នុងអរូបជ្ឈាន ទី ៤ ។ ក្នុងអត្ថវិកប្បទី ២ ន អក្សរ ក្នុងបទថា នៅសញ្ញា នេះ មានអត្ថបថា ដទៃ ។ យ៉ាងនោះដូចគ្នា ន អក្សរ និង អ អក្សរ ក្នុងបទថា នាសញ្ញា នេះ ក៏មានអត្ថបថា ដទៃដែរ , ដោយបទទាំង ២ នេះ លោកអាចារ្យសម្តែងការមាន ប្រាកដនៃសញ្ញានោះឯង , ព្រោះហេតុនោះ លោកពោលដល់ភាពជាអាយតនៈ ព្រោះទាក់ទងក្នុងធម្មាយតនៈនោះឯង លោកពោលថា ដោយសេចក្តីថា ជាទីតាំង ទីអាស្រ័យ ដូច្នោះ ក៏ព្រោះជានិស្សរយប្បច្ច័យ ។

លោកអាចារ្យសំដៅយកពាក្យសម្តែងដែលប្រើថា ក្នុងអរូបសមាបត្តិទី ៤ នេះ អ្វីជាហេតុដែលធ្វើឲ្យសញ្ញាតែមួយកើតដូច្នោះ ដូច្នោះ ទើបពោលថា មិនមែន សញ្ញាតែម្យ៉ាង ដូច្នោះជាដើម ។ គប្បីឃើញថា ទេសនានេះ ទ្រង់ត្រាស់ទុកដោយ មានសញ្ញាជាប្រធាន ដូចគ្នាក្នុងពាក្យថា នានត្តកាយា នានត្តសញ្ញិនោ - មានកាយ ផ្សេងគ្នា មានសញ្ញាផ្សេងគ្នា ជាដើម ។ ពាក្យថា ប្រការនេះដូច្នោះ បានដល់ ប្រការដែលពោលហើយដល់ធម៌ ដែលអាស្រ័យអាការពិសេសខ្លះហើយ ក៏គួរ ពោលដល់បានថា មានដោយសកាវៈនោះឯង តែអាស្រ័យអាការពិសេសខ្លះ (ន័យម្យ៉ាងទៀត) ក៏ត្រឡប់ពោលថា មិនមាន ដូច្នោះ ។

សាមណេរសំដៅយកបាត្រដែលមិនគួរប្រើ ទើបពោលដល់ប្រេង សូម្បី មានតិចតួចបំផុតថា មានប្រេង ដូច្នោះ , សំដៅយកការចាក់ឲ្យពេញត្រឡោក ទើបពោលដល់ប្រេងនោះថា មិនមានប្រេងទេ ទាន ! ព្រោះហេតុនោះ លោក

អាចារ្យទើបពោលថា **តត្ថ យថា** - ក្នុងពាក្យរបស់សាមណេរនោះ ដូច្នោះ ជាដើម ។

សួរថា ប្រសិនបើ ការចាំអារម្មណ៍ជាកិច្ចរបស់សញ្ញាសោត សញ្ញាក៏ កំពុងមាន , សញ្ញានេះ មិនអាចធ្វើកិច្ចបាន ហេតុអ្វី ? លោកអាចារ្យឆ្លើយថា **ទហនកិច្ចមិវ** ដូច្នោះជាដើម ។ ពិតហើយ សញ្ញានេះមិនអាចធ្វើកិច្ចរបស់សញ្ញាឲ្យ ច្បាស់បាន ព្រោះការដល់នូវភាពជាសេសសង្ខារដ៏ល្អិតនោះឯង , ព្រោះហេតុនោះ ឯង ទើបមិនជាធម្មជាតិដែលមានញាណគប្បីកាន់យកបានដោយងាយ ។ ព្រោះ ហេតុនោះ លោកអាចារ្យទើបពោលថា មិនអាចនឹងធ្វើនិព្វិទាឲ្យកើតឡើងបាន ដូច្នោះ ។ ពាក្យថា **មិនបានធ្វើអភិវិសេ** គឺ មិនបានធ្វើការសន្សំវិបស្សនាទុក បានដល់ មិនបានធ្វើសមសនចារៈ (ការពិចារណា) ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ។ បទថា **បកតិវិបស្សកោ** ប្រែថា អ្នកចម្រើនវិបស្សនាជាប្រក្រតី បានដល់ អ្នកសន្សំ វិបស្សនាដោយសកាវៈ មានខន្ធជាដើមជាគន្លងផ្លូវ ហើយឃើញច្បាស់នូវធម៌ ទាំងឡាយដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមទ្វារ ព្រមទាំងទ្វារ និង អារម្មណ៍ , ភិក្ខុដែលមាន បញ្ញាច្រើន រមែងអាចធ្វើឧទេយព្វយញ្ញាណដែលមានធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងនៃសញ្ញា- នាសញ្ញាយតនៈនោះ ជាអារម្មណ៍ឲ្យកើតឡើងដោយប្រការណា , លោកអាចារ្យ បំណងសម្តែងប្រការនោះ ទើបពោលថា **សោបិ** ដូច្នោះជាដើម ។ ពាក្យថា ទាក់ទងដល់ការពិចារណាជាពួកៗប៉ុណ្ណោះ គឺ ដោយទាក់ទងការមិនចែកធម៌ទាំង- ឡាយ មានផស្សៈជាដើម ទាក់ទងក្នុងអរូបចតុប្បាទជួនទី ៤ តែពិចារណាដោយ ការរួមគ្នាជាពួក ៗ គឺ ជាសំណុំ ៗ បានដល់ ទាក់ទងនឹងការពិចារណាជាពួក ៗ ដែល (អ្នកស្រុកសីហឡៈ) ហៅថា វិបស្សនាន័យ ។ ការចែកធម៌ទាំងឡាយ

មានផស្សៈជាដើម កាន់យកតាមសភាវៈ ដែលមានផ្សេងៗ ពិចារណាថា ជាបស់
មិនទៀងជាដើម ឈ្មោះថា **អនុបទធម្មវិបស្សនា** - ការពិចារណាឃើញធម៌ទៅ
តាមលំដាប់បទ ។ សេចក្តីថា សមាបត្តិ នេះដល់នូវភាពល្អិត ដោយប្រការដែល
ឈ្មោះថា សូម្បីតែព្រះសារីបុត្ត ក៏ពិចារណាមិនឃើញតាមលំដាប់បទបាន ។

ពាក្យថា **ព្រះថេរៈ** បានដល់ ព្រះថេរៈរូបណាមួយ ។ ក្នុងពាក្យថា ដោយ
ឧបមាដែលសមគួរផ្សេងៗទៀត តទៅនេះ ជាឧបមារឿងមួយ គឺ ៖

មានរឿងថា ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ឃើញបុរសម្នាក់កាន់កាជនៈដីដីស្អាត ក៏សុំគេ
ថា ចូរឲ្យកាជនៈនេះដល់យើងបានទេដូច្នោះ ។ បុរសនោះ សំដៅយកកាជនៈដែល
សើមដោយសុរា ទើបពោលថា “ ខ្ញុំមិនអាចឲ្យបានទេ ” លោកម្ចាស់ , មាន
សុរានៅក្នុងកាជនៈនេះ ដូច្នោះ ។ ព្រាហ្មណ៍ទើបអាងបុរសម្នាក់ទៀត ដែលឈរនៅ
ជិតខ្លួន ទើបពោលថា “ បើដូច្នោះ ឲ្យគេនេះផឹកសុរាចុះ ” , គេក៏ឆ្លើយថា “ មិន
មានសុរាទេ លោកម្ចាស់ ” ដូច្នោះ ។ ក្នុងពាក្យរបស់បុរសនោះ ដែលគេនិយាយ
ថា “ មានសុរា ” ក៏ព្រោះសំដៅយកកាជនៈដែលមិនសមគួរប្រើ សម្រាប់អ្នក
ជាព្រាហ្មណ៍ , កាលនិយាយថា “ មិនមានសុរា ” ព្រោះមិនមានសុរានៅក្នុង
កាជនៈ ដែលជាបស់ល្មមនឹងផឹកបាន យ៉ាងណា , សូម្បីក្នុងអត្ថនេះ បណ្ឌិត ក៏
គប្បីឃើញដូច្នោះ ។

សួរថា ព្រោះហេតុអ្វីក្នុងខាងដើម ព្រះយោគីកាន់យកអាការៈនៃការវិនា ក្នុង
អរូបការវិនានោះ ។ ថា “ អាកាសមិនមានទីបំផុត វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត អ្វីតិច
តួចមិនមាន ” ដូច្នោះយ៉ាងណា ក្នុងអរូបការវិនាទី ៤ នេះ , មិនបានកាន់យកអាការ
នៃការវិនាណាៗ ដែលដូចគ្នានោះទេ ? ឆ្លើយថា អាចារ្យពួកខ្លះពោលទុកមុនថា

“ ឈ្មោះថា អាការនៃការវិនា បានដល់ អាការដែលឈានព្រមទាំងឧបចារៈប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងអារម្មណ៍រៀងៗខ្លួន , អារម្មណ៍ក្នុងអរូបទី ៤ នេះ បានដល់ ធម៌ទាំងឡាយ ក្នុងអាកិញ្ញាយតនៈ (គឺ អាកិញ្ញាយតនវិញ្ញាណ ព្រមទាំងចេតសិក) ។ ព្រះយោគី កាលនឹងកាន់យកធម៌ទាំងឡាយនោះ គប្បីកាន់យកដោយទាក់ទងនឹង ធម៌ទាំងឡាយនោះជាប្រធាន ណាមួយក៏បាន , ទាំងអស់ក៏បាន ។ ក្នុងបណ្តា ព្រះយោគី ២ ផ្នែកនោះ ក្នុងផ្នែកដំបូង (កាន់យកធម៌ដែលជាប្រធានតែម្យ៉ាង) រមែងគួរដល់ការកាន់យកវិញ្ញាណ (គឺ អាកិញ្ញាយតនវិញ្ញាណ , មិនកាន់ យកចេតសិក) ព្រោះហេតុនោះ ព្រោះការធ្វើទុកក្នុងចិត្តថា “ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណ ” អរូបជ្ឈានទី ៤ ក៏ដល់នូវភាពជាវិញ្ញាណញ្ញាយតនៈទៅ ។ រីឯ ក្នុងផ្នែកទី ២ ព្រោះការធ្វើទុកក្នុងចិត្តនូវឈាន (គឺ ទាំងវិញ្ញាណ ទាំងចេតសិក) ថា “ អ្វី តិចតួចមិនមាន អ្វីតិចតួចមិនមាន ” ដូច្នោះ ដោយការដែលធម៌ទាំងឡាយក្នុង អាកិញ្ញាយតនៈជាអារម្មណ៍ អរូបជ្ឈានទី ៤ ក៏នឹងដល់ភាពជាអាកិញ្ញាយតនៈ (ព្រោះកាន់យកអាកិញ្ញាយតនៈ ជាអារម្មណ៍) ឬ ជាឈានដែលមាន នត្តិការវៈជាអារម្មណ៍ ។ រមែងមិនបានជានៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈដោយប្រការ ទាំងពួង ។ ឆ្លើយថា ប្រការដែលពោលមកនោះ រកហេតុផលមិនបាន ព្រោះមិន មានការធ្វើឈានឲ្យប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ។ ពិតហើយ អរូបការវិនាទី ៤ មិនបាន ប្រព្រឹត្តទៅដោយការកាន់យកវិញ្ញាណ ឬ អាកិញ្ញាញៈទេ , ក្នុងកាលណាៗ ក៏កាន់ យកត្រឹមតែអរូបជ្ឈានទី ៣ ។

សួរទៀតថា បើយ៉ាងនេះ ព្រោះហេតុអ្វី ទើបទ្រង់មិនកាន់យកពាក្យថា ស្ងប់ ទៅ ? ឆ្លើយថា ក្នុងព្រះសូត្រទ្រង់មិនបានកាន់យកពាក្យថា ស្ងប់ ក៏ពិត ,

តែទ្រង់កាន់យកក្នុងវិភង្គរហើយ ។ ដូចដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកថា ភិក្ខុរមែងធ្វើទុក
 ក្នុងចិត្តនូវអាកិញ្ញាយានៈនោះថា ជាធម៌ស្ងប់ , ទើបធ្វើសន្ធិរាវសេសសមាបត្តិ
 នោះឲ្យកើតឡើងបាន ។ សួរថា កាលបើដូច្នោះ ព្រោះហេតុអ្វី ក្នុងព្រះសូត្រ ទ្រង់
 មិនកាន់យកអាការនៃការវិនា ដូចដែលទ្រង់កាន់យកក្នុងព្រះវិភង្គ ? ឆ្លើយថា ដែល
 ទ្រង់មិនកាន់យកដូចដែលទ្រង់កាន់យកក្នុងព្រះវិភង្គ ព្រោះហេតុ គឺ អធិប្បវេណីនៃ
 វេនេយ្យសត្វ និងព្រោះហេតុ គឺ ជាទេសនាវិលាស (លម្អនៃទេសនា) ។ ពិត
 ហើយ អាការនៃការវិនាក្នុងអរូបកម្មដ្ឋាន ៣ ខាងក្រោម ដែលថា “ អាកាសមិន
 មានទីបំផុត វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត អ្វីតិចតួចមិនមាន ” ដូច្នោះ ទ្រង់កាន់យក
 ហើយ យ៉ាងណា , វេនេយ្យសត្វទាំងឡាយណា រមែងចាក់ធ្លុះសកាវៈនោះបាន
 កាលមិនកាន់យកអាការនៃការវិនានោះ ដូច្នោះ , ទ្រង់ធ្វើទេសនាក្នុងព្រះសូត្រទុក
 យ៉ាងនោះ ក៏ដោយអំណាចនៃវេនេយ្យសត្វទាំងឡាយនោះ , សូម្បីក្នុងព្រះអភិធម្ម
 មាតិកាទេសនា ដែលមានគតិជាព្រះសូត្រ ក៏មាននៅក្នុងសុត្តន្តកាជនីបទ ។ រីឯ
 វេនេយ្យសត្វទាំងឡាយណាដែលចាក់ធ្លុះសកាវៈនោះបាន ក្នុងកាលទ្រង់ត្រាស់ចែក
 អាការនៃការវិនានោះប៉ុណ្ណោះ , ព្រះមានព្រះភាគ ត្រាស់នូវអាការនៃការវិនា ទុកក្នុង
 បករណ៍វិភង្គ ដោយអំណាចនៃវេនេយ្យសត្វទាំងឡាយនោះ ។ ព្រះមានព្រះភាគ
 សម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់ជាឥស្សរៈក្នុងធម៌ កាលទ្រង់ជ្រាបប្រការដែលគប្បី
 សម្តែងនៃធម៌ទាំងឡាយ ក៏ទ្រង់កាន់យកអាការនៃការវិនាក្នុងទឹកនៃខ្លះ , ទ្រង់មិន
 កាន់យកអាការនៃការវិនាទុកក្នុងទីខ្លះ ។ ទេសនានោះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅត្រឹមតែដើម្បី
 ប្រយោជន៍ គឺ ន័យវិចិត្រដែលគប្បីណែនាំបានដូច្នោះ សេចក្តីដែលពោលមកនេះ
 ចាត់ជាទេសនាវិលាស ។ ន័យម្យ៉ាងទៀត គប្បីឃើញហេតុក្នុងការដែលទ្រង់កាន់យក

និងទ្រង់មិនកាន់យកនៃការវិនាសក្នុងទីនេះ សូម្បីដូច្នោះថា ទេសនាក្នុងព្រះសូត្រជា
ពាក្យពោលដោយបរិយាយ ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងព្រះសូត្រនោះ ទើបទ្រង់មិនកាន់
យកអាការនៃការវិនា រីឯទេសនាព្រះអភិធម្ម ជាពាក្យពោលដោយនិប្បរិយាយ
ព្រោះហេតុនោះ ក្នុងព្រះអភិធម្មនោះ ទើបទ្រង់កាន់យកអាការនៃការវិនា ។

រីឯ អាចារ្យមួយពួកទៀត ពោលថា ការដែលព្រះសូត្រទ្រង់មិនកាន់យក
អាការនៃការវិនា ក៏ដើម្បីសម្តែងសេចក្តីផ្សេងគ្នា ក្នុងអរូបជ្ឈានទី ៤ , សេចក្តីផ្សេង
គ្នានោះ ជាការវិនាដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមលំដាប់ធ្វើឲ្យកើតឡើង ។ និងការវិនាដែល
ប្រព្រឹត្តទៅតាមលំដាប់នោះ ជាលំដាប់នៃការលះដែលធ្វើឲ្យកើតឡើង ព្រោះព្រះ
យោគីសម្រេចឈានទាំងឡាយបាន ក៏ដោយការឈានកន្លងធម៌ដែលគប្បីលះ ។
ពិតហើយ ទ្រង់សម្តែងរូបាវចរជ្ឈានទាំងឡាយ ដោយវិធី មានការស្ងាត់ចាកកាម
ទាំងឡាយជាដើម ស្ងប់វិតក្កៈ វិចារៈ លះបង់បីតិ និងរំលត់សោមនស្ស ជាប្រការ
សំខាន់ (សុទ្ធតែជាការឈានកន្លងធម៌ដែលគប្បីលះ) , អរូបជ្ឈានទាំងឡាយ
ទ្រង់សម្តែងទុកដោយវិធី មានការឈានកន្លងរូបសញ្ញាជាដើមជាសំខាន់ ។ ម្យ៉ាង
ទៀត មិនមែនចំពោះតែឈានតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ , តែថា សីល សូម្បីទាំងអស់ ,
បញ្ញា សូម្បីទាំងអស់ ក៏ឡើងកាន់ទេសនា ដោយទ្រង់សម្តែងការឈានកន្លងធម៌
ដែលគប្បីលះ ជាការសំខាន់ដូចគ្នា ព្រោះព្រះយោគីអាចធ្វើឲ្យសម្រេចបាន ដោយ
ទាក់ទងនឹងការលះបង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខ ដោយពាក្យថា “ ភិក្ខុជាអ្នកលះបង់
បុណ្ណាតិបុត រៀបចាកបុណ្ណាតិបុត ” ជាដើម ។ ឥន្ទ្រិយសំរេរៈ ក៏ទ្រង់សម្តែងទុក
ដោយទាក់ទងនឹងការលះបង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតហើយ សីលសំរេរៈ
ទ្រង់សម្តែងទុកដោយទាក់ទងនឹងការលះធម៌ជាបដិបក្ខ ដោយពាក្យថា “ ឃើញរូប

ដោយចក្ខុហើយ មិនជាអ្នកកាន់យកនិមិត្ត មិនជាអ្នកកាន់យកនូវអនុព្យញ្ជនៈ ”
 ជាដើម , ភាពជាអ្នកដឹងប្រមាណក្នុងភោជន ក៏ទ្រង់កាន់យកដោយទាក់ទងនឹងការ
 លះបង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខ ដោយពាក្យថា “ មិនមែនដើម្បីលេង មិនមែនដើម្បី
 ស្រវឹង ” ជាដើម , ភាពបរិសុទ្ធនៃអាជីវៈ ក៏ទ្រង់សម្តែងទុកទាក់ទងនឹងការលះ
 បង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខ ដោយពាក្យថា “ ភិក្ខុក្នុងព្រះសាសនានេះ លះបង់
 មិច្ឆាអាជីវៈ ចិញ្ចឹមជីវិតដោយសម្មាអាជីវៈ ” ជាដើម , ការប្រកបរបៀយៗ នូវ
 ជាតិរយធម៌ (ធម៌របស់បុគ្គលអ្នកក្រាក់ គឺ ការមិនល្មោភក្នុងការដេកលក់)
 ក៏ទ្រង់សម្តែងទុក ដោយទាក់ទងនឹងការលះបង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខ ដោយពាក្យថា
 “ លះបង់អភិជ្ឈក្នុងលោកហើយ ជាអ្នកមានចិត្តប្រាសចាកអភិជ្ឈ ” ជាដើម ,
 បញ្ញាដែលទ្រង់សម្តែងទុក ទាក់ទងនឹងការលះបង់ធម៌ដែលជាបដិបក្ខនោះ ដោយ
 ពាក្យថា “ គប្បីចម្រើនអនិច្ចសញ្ញា ដើម្បីដកនូវអស្មិមានៈ ម្ចាស់មេឃិយៈ
 អនត្តសញ្ញា រមែងតាំងឡើងដល់បុគ្គលដែលមានអនិច្ចសញ្ញា , អស្មិមានៈរបស់
 បុគ្គលដែលមានអនត្តសញ្ញា រមែងដកចេញបាន ព្រោះអាសវៈទាំងឡាយអស់ទៅ
 ភិក្ខុទើបដឹងថា ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវចេតោវិមុត្តិ បញ្ញាវិមុត្តិ ដែលមិនមានអាសវៈ
 បានចូលដល់ក្នុងអត្តភាពនេះ ” ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគ
 កាលទ្រង់សម្តែងនូវឈានទាំងឡាយ ទើបទ្រង់សម្តែងហើយដោយការសម្តែងនូវ
 ការឈានកន្លងធម៌ ដែលគប្បីលះជាសំខាន់នោះឯង ដោយពាក្យថា វិវិច្ឆោ
 កាមេហិ ជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ខ្ញុំម្ចាស់ទើបពោលថា “ ទ្រង់សម្តែង
 រូបាវចរជ្ឈានទាំងឡាយ ដោយវិធី មានការស្ងាត់ចាកកាមជាដើម ស្ងាត់ចាកវិតក្ក
 និងវិចារៈ លះបង់បីតិ និងរំលត់សោមនស្សជាសំខាន់ , អរូបាវចរជ្ឈានទាំងឡាយ

ទ្រង់សម្តែងទុកដោយវិធី ឈានកន្លងរូបសញ្ញាជាដើមជាសំខាន់ ” ដូច្នោះ ។

ក្នុងបណ្តាឈានទាំងឡាយនោះ រូបរាវចររបស់ជ្រុងដែលដល់ភាពជាឧត្តរិមនុស្ស ធម៌ ដោយការគ្របសង្កត់នីវរណធម៌ទាំងឡាយ មានកាមច្ចន្ទៈជាដើម , និងបាប ធម៌ទាំងឡាយដែលតាំងនៅក្នុងចិត្តប្បាទជាមួយនីវរណៈនោះ គឺជាធម្មជាតិដែល ល្អិតសុខុម ស្ងប់និងប្រណីត ព្រោះព្រះយោគីជាអ្នកប្រកបព្រមដោយធម៌ទាំងឡាយ មានសទ្ធាជាដើម ដែលមានសភាវៈក្លាហាន ផូរផង់ និងក្លៀវក្លាជាងកាមាវចរ ធម៌ទាំងឡាយ ដូចជាធម៌ទាំងឡាយ មានវិតក្កជាដើម ដែលសម្រេចភាពជាការនា ពិសេស បានយ៉ាងនោះឯង , រីឯ ទុតិយជ្រុងជាដើម រមែងជាធម្មជាតិដែលដល់ នូវការល្អិតសុខុម និងល្អិតសុខុមក្រៃលែងឡើងជាដើម ប្រសើរក្រៃលែងជាង របស់ជ្រុងនោះ ដោយការលះអង្គគ្រោតគ្រោតបាន ដោយភាពពិសេសនៃការនា យ៉ាងណា , អរូបាវចរជ្រុងទី ១ ក៏ដូច្នោះ កាលប្រព្រឹត្តទៅដោយភាពជាការនា លះបង់នូវរូប ក៏ជាធម្មជាតិដែលដល់នូវសេចក្តីស្ងប់សុខុម ជាងរូបាវចរធម៌ទាំង ពួង ដូចជាការដល់នូវសេចក្តីស្ងប់ សុខុមជាងកាមាវចរធម៌តាមប្រក្រតីទាំងឡាយ ដូច្នោះ ព្រោះការមានអារម្មណ៍ស្ងប់ ព្រោះការមានអង្គស្ងប់ ។ ព្រោះការមាន អារម្មណ៍ស្ងប់ ធម៌ទាំងឡាយ (ដែលទាក់ទងនៅក្នុងអរូបាវចរជ្រុង ទី ១) ដែលមានអារម្មណ៍ស្ងប់នោះ ជាអារម្មណ៍ រមែងជាធម្មជាតិដែលមានសភាវៈស្ងប់ , ដូចធម៌ទាំងឡាយ មានលោកុត្តរធម៌ជាអារម្មណ៍ដូច្នោះ។ ម្យ៉ាងទៀត អរូបាវចរជ្រុង សូម្បីមិនមានភាពផ្សេងគ្នាពីរូបាវចរជ្រុងទី ៤ ដោយធម៌ ព្រោះជាមហាក្កតធម៌ ដូចគ្នា ក៏ឈ្មោះថា ស្ងប់ជាង ទោះបីដោយអង្គ , គឺជាអង្គស្ងប់ ដែលជាហេតុ ឲ្យទ្រង់ត្រាស់ដល់ភាពជាសន្តវិមោក្ខ ។ ចំណែករូបាវចរជ្រុងទី ២ ជាដើម ឈ្មោះ

ថា ដល់នូវភាពស្ងប់ក្រៃលែង ស្ងប់ជាទីបំផុត ជាងអរូបជ្ឈានទី ១ ជាដើម ដោយអង្គ និងដោយអារម្មណ៍ ព្រោះប្រកបព្រមដោយភាពវិសេសនៃការវិនា តាមប្រការដែលពោលហើយនោះឯង ភាពវិសេសនៃការវិនានោះ កាលនឹងធ្វើឈាននោះៗ ឲ្យដល់នូវភាពស្ងប់សុខុម ដោយអំណាចការឈានកន្លងធម៌ ដែលគប្បីលះបង់នោះៗ ចាប់តាំងពីឧបចារៈនៃបឋមជ្ឈានទៅ ក៏ធ្វើឲ្យសម្រេចនូវភាពជាសេសសង្ខារដ៏ល្អិតក្នុងអរូបទី ៤ ។ ហេតុដែលឲ្យអរូបទី ៤ ប្រព្រឹត្តទៅដោយខ្លួនឯងក្នុងអរូបធម៌ទី ៣ ទាំងឡាយ (ដោយការធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍) រមែងមិនអាចធ្វើឲ្យធម៌ទាំងឡាយនោះ ជាកំច្បាស់តាមសេចក្តីពិត ដូចជាឈានដទៃក្រៅពីឈានទី ៤ នោះ ដែលអាចធ្វើអារម្មណ៍របស់ខ្លួនឲ្យប្រាកដច្បាស់តាមសេចក្តីពិតបាន ដូចភាពដែលមិនជាបច្ច័យ ដើម្បីការចូលដល់ភាពជាអារម្មណ៍របស់វិបស្សនា ដោយទាក់ទងនឹងការពិចារណាយើញធម៌ ទៅតាមលំដាប់បទហើយ ទើបកើតនិព្វិទាញាណរបស់ព្រះយោគាវចរ ដែលជាអ្នកចម្រើនវិបស្សនា តាមប្រក្រតី ព្រោះការដល់នូវភាពជាសេសសង្ខារដ៏សុខុមនោះ ។ អរូបជ្ឈានទី ៤ នោះ មានត្រឹមតែជាការប្រារព្ធប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអរូបទី ៣ នោះ តែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ , អរូបជ្ឈានទី ៤ នោះ ឈ្មោះថា មិនល្មមដើម្បីធ្វើជាទីតាំង ដោយអាការប្រាកដច្បាស់ សូម្បីជាអារម្មណ៍នឹងល្មមដើម្បីធ្វើឲ្យជាអារម្មណ៍បានដូចម្តេច ? ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះសាស្តាទ្រង់សម្តែងយើញកិច្ច ដែលមិនប្រាកដច្បាស់នៃអរូបជ្ឈានទី ៤ នោះ , កាលទ្រង់ធ្វើអាការនៃការវិនាទុកក្នុងឋានៈ ៣ ខាងក្រោមហើយ ទ្រង់បំណងសម្តែងថា អាការនៃការវិនាដែលដូច្នោះ រមែងមិនមានក្នុងអរូបជ្ឈានទី ៤ នេះ ទើបទ្រង់មិនត្រាស់អាការនៃការវិនាទុកក្នុងព្រះសូត្រ ក្នុងទេសនាក្នុងអរូបជ្ឈានទី ៤ ព្រោះ ជាទេសនា

ដោយបរិយាយ ។

តែព្រោះហេតុដែលអាការប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ រមែងមានចំពោះធម៌ដែល
 មានអារម្មណ៍នោះឯង ព្រោះហេតុនោះ ទ្រង់បំណងសម្តែងការដែលអរូបជ្ឈានទី
 ៤ ដល់នូវភាពជាធម្មជាតិសុខុមយ៉ាងក្រៃលែងនោះ ទើបត្រាស់ទុកក្នុងបករណ៍វិក្កង
 ថា “ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត នូវអាកិញ្ញាយតនៈនោះឯងថា ជាធម្មជាតិស្ងប់ ” ,
 ក្នុងវេលាដែលទ្រង់ត្រាស់ទុកក្នុងព្រះវិក្កងថា “ រមែងធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ជាធម៌ដែល
 ស្ងប់ ” ដោយជាពាក្យប្រៀនប្រដៅតាមសមគួរដល់ធម៌ , ឬ ទាក់ទងដល់ការ
 ចម្រើនជាខាងដើម , គប្បីឃើញថា ក្នុងពេលនោះ ទ្រង់ត្រាស់ពាក្យនោះទុក ក៏
 ព្រោះ អរូបជ្ឈានទី ៤ នោះ ប្រាកដច្បាស់ដល់ព្រះយោគី ។ ឯក្នុងព្រះសូត្រទ្រង់
 មិនត្រាស់យកអាការនៃការវិនា ដោយទាក់ទងនឹងអប្បនា ក៏ព្រោះការដែលមិន
 ប្រាកដច្បាស់ ។ ពិតហើយ កម្មដ្ឋានខ្លះ ជាធម្មជាតិមិនប្រាកដច្បាស់ក្នុងខាងដើម
 ដូចជាពុទ្ធានុស្សតិជាដើម ។ ខ្លះជាធម្មជាតិមិនប្រាកដច្បាស់ត្រង់កណ្តាល ដូចជា
 អាណាបានស្សតិ ។ ខ្លះជាធម្មជាតិមិនប្រាកដច្បាស់ក្នុងវារៈទាំង ២ ដូចជាឧបសមា-
 នុស្សតិ ជាដើម ។ ចំណែកអរូបកម្មដ្ឋានទី ៤ ជាធម្មជាតិមិនប្រាកដច្បាស់ក្នុងទី
 បំផុត ព្រោះក្នុងកាលដែលការវិនាដល់កំពូល អារម្មណ៍មិនជាធម្មជាតិដែលប្រាកដ
 ច្បាស់ ។ ព្រោះដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីសម្រេចចិត្តក្នុងរឿងនេះបានថា ព្រះសាស្តា
 ទ្រង់បំណងសម្តែងប្រការដទៃ ក្នុងអរូបជ្ឈានទី ៤ , សេចក្តីនេះ ទើបទ្រង់មិនកាន់
 យកអាការនៃការវិនាទុកក្នុងព្រះសូត្រ , មិនមែនទ្រង់មិនកាន់យក ព្រោះមិនមាន
 ដោយអាការទាំងពួងនោះទេ ។

៣៧) មហាដីកា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ

(ចប់ មហាដីកា)

(ការអធិប្បាយ នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ចប់ដោយប្រការដូច្នោះ)

(អារុប្បនិទ្ទេស ៤ ចប់ដោយបរិបូណ៌)

បកិណ្ណកកថា

ព្រោះលោកនាថ ដ៏មានព្រះរូបមិនមាននរណាប្រៀបផ្ទឹមដល់ ទ្រង់ត្រាស់
អរូប ៤ ប្រការ ណាទុក បណ្ឌិតបានជ្រាបអរូប ៤ នោះ យ៉ាងនេះហើយ គប្បី
យល់បកិណ្ណកកថា ក្នុងអរូបនោះទៀតខ្លះ ។

អរូបឆ្លើងលំដាប់

ដោយកន្លងអារម្មណ៍មិនមែនដោយកន្លងអង្គ

អរូបសមាបត្តិទាំងឡាយនេះ សូម្បីមាន ៤ ដោយការឈានកន្លងអារម្មណ៍
អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ មិនបានត្រូវការដោយការឈានកន្លងអង្គនៃសមាបត្តិនោះទេ ។

ពិតហើយ អរូបសមាបត្តិទាំងឡាយនេះ គប្បីជ្រាបថា សូម្បីមាន ៤ ដោយ
ការកន្លងអារម្មណ៍គ្រប់ប្រការ គឺ ក្នុងសមាបត្តិ ៤ នោះ សមាបត្តិទី ១ មានដោយ
ការកន្លងរូបនិមិត្ត , ទី ២ ដោយការឈានកន្លងអាកាស , ទី ៣ ដោយការឈាន
កន្លងវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាស , ទី ៤ ដោយការឈានកន្លងការប្រាស
ទៅនៃវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាស តែបណ្ឌិតទាំងឡាយមិនត្រូវការ ការ
ឈានកន្លងអង្គនៃសមាបត្តិទាំងឡាយនោះ ព្រោះការឈានកន្លងអង្គក្នុងសមាបត្តិ
ទាំងឡាយនោះ មិនមានដូចក្នុងរូបរាវសមាបត្តិទាំងឡាយទេ ព្រោះក្នុងសមាបត្តិ
ទាំងឡាយនោះ គ្រប់ប្រការ មានអង្គឈានត្រឹមតែ ២ ប៉ុណ្ណោះ គឺ ឧបេក្ខា
ចិត្តកគ្គតា ។

អរូបប្រណីតជាងគ្នា

ព្រោះអង្គប្រណីតចូលដល់តាមលំដាប់

កាលបើដូច្នោះ ក្នុងអរូបសមាបត្តិនេះ សមាបត្តិបទក្រោយៗ ប្រណីតជាង សមាបត្តិបទមុនៗ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបរឿងផ្ទៃប្រាសាទ និងសំពត់ ជាឧបមាក្នុងការ ប្រណីតជាងគ្នានោះ ៖

ដូចជា ក្នុងផ្ទៃក្រោមនៃប្រាសាទ ៤ ជាន់ បញ្ចកាមគុណប្រណីតដោយ អំណាចគ្រឿងបម្រើ មានការរាំ ចៀង និង ប្រគុំដង្ហែ គ្រឿងក្រអូប និង ក្នុងផ្ទៃ ឈើក្រអូប កោជន ទីដេក និង គ្រឿងស្លៀកដណ្តប់ (ដូចជា) របស់ទិព្វ ជាដើម ម្នាក់ៗថា ជាវត្ថុចាត់ទុកថាគ្រប់ , តែនៅជាន់ទី ២ បញ្ចកាមគុណប្រណីត ជាងជាន់ក្រោមនោះ , ក្នុងជាន់ទី ៣ ប្រណីតជាងនោះ , ក្នុងជាន់ទី ៤ ប្រណីត ជាងគេទាំងអស់ , ក្នុងការឧបមានោះ ជាន់ទាំង ៤ នោះ ជាផ្ទៃប្រាសាទដូចគ្នា ការផ្សេងគ្នានៃផ្ទៃប្រាសាទទាំង ៤ ជាន់នោះ មិនមានក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ផ្ទៃជាន់ លើ ក៏ប្រណីតជាងជាន់ក្រោម ដោយមានការសម្បូរណ៍នៃបញ្ចកាមគុណផ្សេងគ្នា យ៉ាងណា , ម្យ៉ាងទៀត សំពត់ (សាច់ខ្លះទម្ងន់ស្រាល) ប្រភេទចតុបលៈ (ទម្ងន់ ៤ បលៈ) និង ប្រភេទតិបលៈ (ទម្ងន់ ៣ បលៈ) , ទូបលៈ (ទម្ងន់ ២ បលៈ) , ឯកបលៈ (ទម្ងន់ ១ បលៈ) ដែលប្រណីតជាងគ្នាដោយអំណាច នៃ (ប្រភេទទាំង ៤ គឺ) គ្រោតគ្រោត ល្អិត ល្អិតជាង និង ល្អិតបំផុត ដែល ស្រ្តីម្នាក់ត្បាញទុក ម្នាក់ៗថា ជាសំពត់មានខ្នាតប៉ុនគ្នា ទាំងបណ្តាយ និង ទទឹង ក្នុងការឧបមានោះ សំពត់ ៤ ប្រភេទ នោះ មានខ្នាតប៉ុនគ្នា ទាំងដោយទទឹង និង

ដោយបណ្តោយ ភាពផ្សេងគ្នានៃខ្នាតរបស់សំពត់នោះ មិនមានក៏ពិត តែថា សំពត់ក្រោយៗ ប្រណីតជាងសំពត់មុនៗ ដោយមានសម្ព័ន្ធស្រទន់ល្មើយ សាច់ល្អិត និងការមានតម្លៃខ្ពស់ យ៉ាងណា សូម្បីក្នុងអរូបសមាបត្តិទាំង ៤ ក៏មានអង្គ ២ គឺ ឧបេក្ខា ចិត្តកក្កតា នេះដោយពិត សូម្បីដូច្នោះ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបចុះថា ក្នុង សមាបត្តិនេះ សមាបត្តិក្រោយៗ រមែងប្រណីតជាង ដោយការប្រណីត និង ប្រណីតជាងគ្នានៃអង្គទាំងឡាយនោះ ដោយភាពពិសេស (ជាងគ្នា) នៃការវិនាស ដូច្នោះដូចគ្នា , អរូបសមាបត្តិទាំងឡាយនោះ ប្រណីត និងប្រណីតជាងទៅតាម លំដាប់ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អរូប ៤ ឧបមាជួបបុរស ៤ នាក់

បុរសម្នាក់មកតោងមណ្ឌបត្រង់ទីដែលមិនស្អាត បុរសម្នាក់ទៀត មកតោង បុរសនោះ បុរសម្នាក់ទៀត មកមិនតោងទេ តែឈរនៅខាងក្រៅ និង បុរសម្នាក់ ទៀត មកបិតនៅអាស្រ័យនឹងបុរសដែលនៅខាងក្រៅនោះ អរូបសមាបត្តិទាំង ៤ អ្នកប្រាជ្ញគប្បីជ្រាបដោយភាពជាធម្មជាតិ ដូចបុរស ៤ នាក់ នោះតាមលំដាប់ចុះ ។

តទៅនេះ ជាពាក្យប្រកបសេចក្តីក្នុងឧបមានោះ រឿងមានមកថា មានមណ្ឌប ១ ខ្នង នៅក្នុងទីដែលមិនស្អាត កាលនោះ បុរសម្នាក់មកក្នុងទីនោះ ឆ្លើមទីដែល មិនស្អាតនោះ ទើបតោងមណ្ឌបនោះដោយដៃទាំង២ តោងមណ្ឌបនោះ ដូចព្យួរទុក ក្រោយមក មានបុរសម្នាក់ទៀត មកអាស្រ័យ (តោង) បុរសដែលតោងមណ្ឌប នោះ , បុរសម្នាក់ទៀត មកដល់ គិតថា “ បុរសនេះតោងមណ្ឌប ហើយអ្នក ដែលអាស្រ័យនឹងបុរសនេះក្តី ទាំងពីរនាក់នេះនៅដោយលំបាក ហើយការធ្លាក់ចុះទៅ

ក្នុងមណ្ឌប នឹងមានដល់គេទាំងពីរនោះជាប្រាកដ ឈ្លើយចុះ យើងនឹងនៅខាងក្រៅ
ល្អ ដូច្នោះហើយ គេមិនតោងបុរស ដែលតោងបុរសដំបូងនោះទេ ក៏ឈរនៅខាង
ក្រៅនោះទៅ ឯបុរសម្នាក់ទៀតមក សម្គាល់ឃើញបុរសនោះថា ការមិនរួច
ភ័យនៃបុរសដែលតោងមណ្ឌប និង បុរសដែលតោងបុរសតោងមណ្ឌបនោះផង ,
បុរសដែលឈរនៅខាងក្រៅនោះល្អ ទើបអាស្រ័យនឹងបុរសដែលនៅខាងក្រៅនោះ
ឯង ។

កសិណុត្តរាជិមាកាស (អាកាសត្រង់បើកកសិណ) បណ្ឌិតគប្បីឃើញ
ដូចមណ្ឌប នៅត្រង់ទីមិនស្អាត ក្នុងពាក្យឧបមាទោះ , អាកាសានញាយតនៈ
ដែលមានអាកាសជាអារម្មណ៍ ព្រោះខ្លើមនូវរូបនិមិត្ត គប្បីឃើញដូចបុរសដែល
តោងមណ្ឌប ព្រោះខ្លើមទីមិនស្អាត , វិញ្ញាណញាយតនៈ ដែលប្រារព្ធអាកាសាន-
ញាយតនៈ ដែលមានអាកាសជាអារម្មណ៍ប្រព្រឹត្តទៅ គប្បីឃើញដូចបុរសដែល
តោងបុរសអ្នកតោងមណ្ឌបនោះ , អាកិញ្ញញាយតនៈ ដែលមិនធ្វើអាកាសានញា-
យតនៈឲ្យជាអារម្មណ៍ មានការមិនមានវិញ្ញាណនោះ ជាអារម្មណ៍ គប្បីឃើញដូច
បុគ្គលដែលគិត (ឃើញ) ការមិនរួចភ័យនៃបុរសទាំង ២ នោះ ទើបមិនតោង
បុរសដែលតោងមណ្ឌបនោះ ក៏ឈរនៅខាងក្រៅ , នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ
ដែលប្រារព្ធអាកិញ្ញញាយតនៈ ដែលតាំងនៅខាងក្រៅ បានដល់ ការមិនមាននៃ
វិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅ គប្បីឃើញដូចអ្នកសម្គាល់ ដល់មនុស្សដែលគិតឃើញ
ការមិនរួចភ័យ នៃបុរសដែលតោងមណ្ឌប និងបុគ្គលដែលអាស្រ័យ , បុរសនោះ
ដែលឈរនៅខាងក្រៅនោះឯងថា ជាវិធីល្អ ទើបអាស្រ័យនឹងបុរសនោះទៅ ,
នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈនេះ កាលប្រព្រឹត្តទៅយ៉ាងនោះ ចាំបាច់ត្រូវធ្វើអាកិញ្ញ-

ញាយតនៈនោះ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ព្រោះមិនមានអារម្មណ៍ដទៃ ដូច (ប្រជាជន) ចាំ បាច់ត្រូវអាស្រ័យព្រះរាជា សូម្បីមានការមិនល្អប្រាកដ ប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះការចិញ្ចឹម ជីវិត ជាហេតុដូច្នោះ , អធិប្បាយសេចក្តីថា នៅសញ្ញានាសញ្ញានេះ ចាំបាច់ត្រូវ ធ្វើអាកិញ្ចញាយតនៈ ដែលមានទោសឃើញហើយ “ សមាបត្តិនោះ មានសត្រូវ គឺ វិញ្ញាណញាយតនៈនៅជិត ” ដូច្នោះ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ព្រោះមិនមានអារម្មណ៍ ដទៃ ប្រៀបដូចអ្វី ? ប្រៀបដូចប្រជាជនចាំបាច់ត្រូវអាស្រ័យព្រះរាជា សូម្បីមាន ការមិនល្អប្រាកដ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតជាហេតុដូច្នោះ , អធិប្បាយថា ប្រជាជន កាល មិនបានការចិញ្ចឹមជីវិតក្នុងប្រទេសដទៃ ក៏ចាំបាច់ត្រូវអាស្រ័យព្រះរាជា ១ អង្គ ដែលទ្រង់មិនសង្រួម (ក្នុងសីល) មានការប្រព្រឹត្តតាមផ្លូវកាយផ្លូវចិត្ត គ្រោតគ្រាត សូម្បីឃើញការមិនល្អដែលនរណាៗ ឃើញថា ព្រះរាជានេះ ជាអ្នក មានការប្រព្រឹត្តគ្រោតគ្រាត ដូច្នោះ មានប្រាកដ ព្រោះការចិញ្ចឹមជីវិតជាហេតុ យ៉ាងណា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កាលមិនបានអារម្មណ៍ដទៃ ក៏ចាំបាច់ត្រូវធ្វើ អាកិញ្ចញាយតនៈ ទោះឃើញទោសមានប្រាកដហើយ ឲ្យជាអារម្មណ៍ក៏ដូច្នោះ ដូចគ្នា ឯនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ កាលធ្វើយ៉ាងនោះ ៖

ក៏រមែងអាស្រ័យ (អាកិញ្ចញាយតនៈ) ឈាននោះ ប្រព្រឹត្តទៅ (ព្រោះ មិនមានអ្វីត្រូវអាស្រ័យ) ដូចជាបុគ្គលឡើងលើជណ្តើរវែង (ឡើងដល់លើ ហើយ) ក៏រមែងកាន់ក្បាលជណ្តើរ (ព្រោះមិនមានអ្វីកាន់) និងដូចបុគ្គលឡើង ភ្នំ ហើយក៏ឈរនៅលើកំពូល (ព្រោះមិនមានអ្វីកាន់) ឬ ដូចបុគ្គលឡើងភ្នំ (ឬប្រះទឹក) ដល់កំពូលហើយ ក៏ជ្រែងជង្គង់ទប់ខ្លួន (ព្រោះមិនមានអ្វីកាន់) ដូច្នោះឯង ។

មហាដីកា

ពាក្យថា មានព្រះរូបកាយរកអ្នកប្រៀបមិនបាន គឺ មានព្រះរូបកាយដែល មិនសាធារណៈដល់បុគ្គលដទៃ ដោយគុណនៃរូបទាំងឡាយ មានព្រះមហាបុរិស- លក្ខណៈ ៣២ ប្រការ ព្រះអនុព្យញ្ជនៈ ៨០ ប្រការ ព្រះកេតុមាលាដែលមានព្រះ រស្មីផ្សាយទៅប្រមាណ ១ ព្យាម ជាដើម , ន័យម្យ៉ាងទៀត ស័ព្ទថា រូប មាន អត្ថថា សកាវៈ ដូចក្នុងប្រយោគថា “ សកាវៈដែលគួរស្រឡាញ់ សកាវៈដែល គួរត្រេកអរ ក្នុងលោក ” ដូច្នោះជាដើម ។ ព្រោះដូច្នោះ បទថា អសទិសរូបោ ប្រែថា ដែលមានសកាវៈរកអ្នកស្នើមិនបាន , ដោយពាក្យនោះ លោកអាចារ្យ សម្តែងដល់ទ្រង់ជាបុគ្គលរកអ្នកស្នើមិនបាន សូម្បីដោយព្រះធម្មកាយសម្បត្តិដោយ ការសម្តែងការប្រកបត្រូវ ក្នុងគុណវិសេសទាំងឡាយ មានព្រះទេសពលញ្ញាណ ព្រះចតុវេសារជញ្ញាណជាដើមនៃព្រះសាស្តា ។ ស័ព្ទថា ឥតិ ប្រែថា យ៉ាងនេះ ដូចប្រការដែលពោលហើយ ។ បទថា តស្មី បានដល់ ក្នុងអរូប ។ ពាក្យថា គប្បីជ្រាបបកិណ្ណកកថាខ្លះ គឺ កុំកាន់យកអត្ថដែលមិនសាធារណៈ គឺ ប្រចាំដោយ ចំពោះក្នុងឈាននោះៗ ដូចក្នុងខាងដើមប៉ុណ្ណោះ គប្បីជ្រាបបកិណ្ណកកថាដែល ប្រព្រឹត្តទៅ កាន់យកអត្ថ ដែលជាបកិណ្ណកៈ គឺ រាយរង នៅក្នុងឈាននោះៗ ឯង ចុះ ដោយអត្ថសាធារណៈខ្លះ ។

ពាក្យថា ដោយការឈានកន្លងរូបនិមិត្ត គឺ ដោយការឈានកន្លងបដិភាគ- និមិត្ត ដែលហៅថា កសិណរូប ។ ពាក្យថា ដោយការឈានកន្លងអាកាស គឺ ដោយការឈានកន្លងកសិណុត្ត្យាដិមាកាស (អាកាសបានពីការបើកកសិណ) ។

ពាក្យថា ដោយការឈានកន្លងវិញ្ញាណដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអាកាស គឺ ដោយការឈានកន្លងអរូបវិញ្ញាណទី ១ , មិនមែនដោយការឈានកន្លងអរូបវិញ្ញាណទី ២ ទេ , ព្រោះថា ការធ្វើអរូបវិញ្ញាណទី ៣ នោះឯង ឲ្យប្រាកដ រមែងសម្រេចបាន ដោយការឈានកន្លងអរូបវិញ្ញាណទី ១ នោះ ។ ឯក្នុងការធ្វើអរូបវិញ្ញាណទី ២ ឲ្យប្រាកដ អរូបវិញ្ញាណទី ១ នោះឯង គប្បីឈានកន្លងទៅ មិនមែនអារម្មណ៍របស់អរូបទី ១ នោះទេ , តែថា ការឃើញទោសក្នុងអារម្មណ៍ហើយ ឈានកន្លងវត្ថុដែលមិនមែនអារម្មណ៍ ដើម្បីការធ្វើឲ្យប្រាកដរមែងមិនត្រឹមត្រូវ ។ ក្នុងព្រះបាលីបានត្រាស់ទុកថា ភិក្ខុជាអ្នកមានសតិ ចូលវិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិ ។ ល។ ជាអ្នកមានសតិ ចេញហើយ ធ្វើវិញ្ញាណនោះឯង មិនឲ្យមាន ដូច្នោះ , មិនបានត្រាស់ទុកថា “ ធ្វើវិញ្ញាណញាយតនសមាបត្តិនោះឯង មិនឲ្យមាន ” ឬថា “ ធ្វើសមាបត្តិនោះឯង មិនឲ្យមាន ” ដូច្នោះទេ ។ ចំណែកពាក្យថា កាលធ្វើទុកក្នុងចិត្តយ៉ាងនេះថា “ វិញ្ញាណមិនមានទីបំផុត ដូច្នោះ ក៏ចូលដល់វិញ្ញាណញាយតនៈ ” គឺ ទ្រង់ត្រាស់ដល់ធម្មជាតិ ២ យ៉ាង គឺ វិញ្ញាណដែលជាអារម្មណ៍ និងវិញ្ញាណញាយតនៈ ។ ភិក្ខុដែលចេញចាក (សមាបត្តិ) ដោយធម្មជាតិទាំង ២ នោះ ណាមួយ ឬចាកធម្មជាតិទាំង ២ នោះ ណាមួយ , ព្រោះហេតុនោះ ដោយព្រះតម្រាស់សម្តែងអធិប្បាយទុកក្នុងបករណ៍បដ្ឋាន ពាក្យថា វិញ្ញាណំ នៅក្នុងទីនេះ នៅជិតគ្នានឹងសម្ព័ន្ធសំពូថា តំ (តំ យេវ វិញ្ញាណំ អកាវេតិ) ត្រាស់ទុកដើម្បីបដិសេធវិញ្ញាណញាយតនៈថា “ ក៏សមាបត្តិនេះ ជាការវិនាសកន្លងអារម្មណ៍) ដូច្នោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ គឺជាការត្រាស់ដល់ការឈានកន្លង គឺ ការធ្វើអរូបវិញ្ញាណទី ១ មិនឲ្យមាននោះឯង ។

ពាក្យថា សូម្បីជាយ៉ាងនេះ គឺ សូម្បីមិនមានការឈានកន្លងអង្គ ។ បទថា សុប្បណីតតរា គឺ ជាធម្មជាតិដែលប្រណីតជាង មានន័យថា ជាធម្មជាតិដែលល្អ និង ប្រណីតជាង ។ ដោយពាក្យថា “ ដូចជា ” ជាដើម លោកអាចារ្យ សម្តែងសេចក្តីប្រការនេះថា សូម្បីកាលសមាបត្តិ ៤ ទាំងនេះ មានការស្នើគ្នា ដោយភាពជាអរូប និង ដោយអង្គ សូម្បីដូច្នោះ ក៏នៅមានការប្រណីតជាងគ្នា ឡើងតាមលំដាប់ ដែលសម្រេចហើយតាមភាពវិសេសនៃការវិនា ដូចកាលផ្ទៃ ប្រាសាទទាំង ៤ និង សំពត់ ៤ ផ្ទាំង មានការស្នើគ្នា ដោយភាពជាផ្ទៃប្រាសាទ (ដូច) គ្នា , និង ជាសំពត់មានខ្នាតប៉ុនគ្នា សូម្បីដូច្នោះ ក៏នៅមានការប្រណីត ជាងគ្នាជាដើម ដែលទាក់ទងជាមួយកាមគុណ និងសម្មស្សដែលទន់ល្មើយជាដើម ក្រែលែងឡើងទៅ ដូច្នោះឯង ។

ពាក្យថា អាស្រ័យ (បុរសដែលតោងមណ្ឌប) គឺ ទីអាស្រ័យហើយ ស្ថិតនៅ ។ ពាក្យថា តាំងនៅមិនបានល្អ គឺ មិនតាំងនៅបានដោយប្រពៃ , ឬថា លំបាកឈរ ។ បទថា តំនិស្សិតំ មានន័យថា ស្ថានទីដែលបុរសនោះតោង ។ ម្យ៉ាងទៀត បទថា តំនិស្សិតំ មានន័យថា (គេមិនអាស្រ័យ) បុរសដែល អាស្រ័យនឹងបុរសដែលតោងមណ្ឌបនោះ ។ ពិតណាស់ ការដែលអរូបវិញ្ញាណទី ៣ តាំងនៅក្នុងភាពទទេ ប្រាសចាកវិញ្ញាណដែលអាស្រ័យអាកាស គឺ ក្នុងការ ប្រាសទៅនៃវិញ្ញាណនោះ ក៏ប្រៀបដូចបុរសទី ៣ ឈរនៅក្នុងឱកាសខាងក្រៅដែល ជាទីប្រាសចាកបុរសដែលតោងមណ្ឌបនោះ មិនអាស្រ័យបុរសអ្នកតោងមណ្ឌប ដូច្នោះ នោះឯង ។

ពាក្យថា នេវសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈនេះ ព្រោះមិនមានអារម្មណ៍ដទៃ ទើប

ចាំបាច់ធ្វើអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះឲ្យជាអារម្មណ៍ មានន័យថា នៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈនេះ ព្រោះមិនមាន គឺ ព្រោះមិនបានវត្ថុដែលសមគួរដល់ភាពជាអារម្មណ៍ យ៉ាងដទៃ ដូច្នោះ ទើបធ្វើអាកិញ្ចញ្ញាយតនៈនោះ សូម្បីបានឃើញទោសហើយ ថា “ ជាវិញ្ញាណដែលមានសត្រូវ គឺ វិញ្ញាណញ្ញាយតនៈនៅជិត និង មានការប្រាសទៅនៃវិញ្ញាណដួងទី ១ ដែលធ្វើអាកាស ដែលនៅជិតចំពោះរូប ឲ្យជាអារម្មណ៍ , និងស្ងប់ដូចនៅសញ្ញានាសញ្ញាយតនៈ ក៏ទេ ” ដូច្នោះ ឲ្យជាអារម្មណ៍នោះឯង ។ ពាក្យថា **អ្នកជាធំក្នុងទ្វីបទាំងពួងនេះ** លោកពោលទុកដើម្បីសម្តែងភាពដែលពួកជន (អ្នកបំណងដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិត) ជាអ្នកដែលមិនមានទីដទៃត្រូវទៅ ។ បទថា **វត្ថុ** ប្រែថា ការចិញ្ចឹមជីវិត ។ ពាក្យថា **ប្រព្រឹត្តទៅ** គឺ មានជីវិតរស់នៅ ។

ក្នុងបទព្រះគាថា មានបទថា **អារុទ្ធា** ជាដើម មានសេចក្តីសង្ខេបដូចតទៅនេះ ប្រៀបដូចថា បុរសខ្លះឡើងលើជណ្តើរវែង គឺ ខ្ពស់ច្រើនជួរ បុរសឈរនៅលើជណ្តើរនោះហើយ ក៏រមែងតោងក្បាលជណ្តើរនោះ ប៉ុណ្ណោះឯង ព្រោះមិនមានអ្វីតោង យ៉ាងណា និងប្រៀបដូចជាបុគ្គលដែលឡើងលើកំពូលភ្នំដីសុទ្ធ ឬថា ភ្នំដីលាយដោយថ្ម ក៏រមែងតោងតែកំពូលនោះប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា និងប្រៀបដូចថា មនុស្សដែលឡើងភ្នំថ្មសុទ្ធ អង្គញ្ញាខ្លួន ព្រោះមិនមានវត្ថុដទៃ (ដែលអាចតោងបាន) ក៏រមែងជ្រែងជើងរបស់ខ្លួនទប់ប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា អរូបជ្ឈានទី ៤ នេះ ក៏រមែងតោងយកអរូបជ្ឈានទី ៣ នោះ ប្រព្រឹត្តទៅ ដូច្នោះ ដូចគ្នានោះឯង ។ ក្នុងអធិការនេះ នៅមានពាក្យណាដែលខ្ញុំម្ចាស់ចែកទុកដោយអត្ត ពាក្យនោះងាយទាំងអស់ហើយ ។

បរិច្ឆេទទី ១០

ឈ្មោះ អារុប្បនិទ្ទេស ក្នុង

អធិការនៃសមាជិការនៃបករណ៍វិសេស ឈ្មោះ វិសុទ្ធិមគ្គ

ដែលខ្ញុំម្ចាស់ធ្វើដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សេចក្តីបាមោជ្ជនៃសាធុជន ដូច្នោះឯង ។

អាស្រមព្រះគន្ធកុដិ ថ្ងៃ ៨ កើត ខែពិសាខ ព.ស. ២៥៥៤

ផ្សព្វផ្សាយដោយសមាគមធម្មទានអរិយវង្សយង់សុផាត

ឈ្មោះសម្បុរសប្រគេនសម្បុរ: មានតំលៃទំនើងដើម

តួនាទីច្បាប់ការងារជាធម្មទាន

* ឧបាសិកា ហម យឹម

ឧបាសក អ៊ុន ប៊ុនហួរ ឧបាសិកា ឬ ម៉ាឡា ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសក ឬ ស៊ីដូ ឧបាសិកា ថៃ ស៊ីវន ព្រមទាំងបុត្រ
 ឧបាសិកា ឬ ចន្ទា នឹងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ
 កញ្ញា ឬ ជារី កញ្ញា អ៊ុន មុយហៀក

* លោកម្ចាស់ សោម ហួន

លោកគ្រូធម្មាចារ្យ អៀ សៅ (ទុក្ខប្បញ្ញេ)
 ឧបាសក ប៊ូ ហោនាន ឧបាសិកា អ៊ុន រិទ្ធារី ព្រមទាំងបុត្រធីតា
 ឧបាសក យឹម សំណាន ឧបាសិកា យឹម ច័ន្ទប៊ូ (LAURA) +បុត្រធីតា
 ឧបាសិកា លីប៊ុលីន ស៊ីមប៊ូ កូនក្មួយ ប៊ុន ឡុង សេង ឈិនជាទេត
 លោកអាចារ្យ ផាត សារីយ ឧបាសិកា វ៉ាត់ អម +បុត្រធីតា
 ឧបាសក សៅ ហ៊ាន ឧបាសិកា មាស មុនីកា +បុត្រធីតា
 ឧបាសក សួស ចាន់ធី ឧបាសិកា ឡុង សេង +បុត្រធីតា
 ឧបាសក ម៉ៅ វង្ស ឧបាសិកា ធាន កាន់ជួន +បុត្រធីតា
 ឧបាសក ម៉ៅ ផុន+សាប៊ូរ៉ាក់ សុខ (SABOREAK SOK)
 ឧបាសក យក់ ស៊ីម្យ៉ា ឧបាសិកា តាន់ វ៉ាណា
 ឧបាសក អ៊ុន រិទ្ធី ឧបាសិកា ជុំជារី

ឧបាសក មាស សារីរត

ឧបាសក លីម សិរិន

ឧបាសក ឈុន គីមអេង

* ឧបាសក ឈុំ គីម គីមហោ ឧបាសិកា គួ ប៊ុនគាន

ឧបាសក សោម សាខន ឧបាសិកា ឈុំ គីមហុយ

ឧបាសក សារុន សេងហួរ ឧបាសិកា ឈុំ សុរិណៃត

ឧបាសក ឈុំ សុរិណា (ហៅប៊ុន យីម) ឧបាសិកា ណៃ គីមហុន

ឧបាសក ឈុំ សុប្បរី ឧបាសិកា កើត កុលាប

* ឧបាសិកា ច័ន្ទ បុប្ផណា

ឧបាសក ស្នួន សុធីរ

ឧបាសិកា ស្នួន កល្យាណ

ឧបាសិកា ស្នួន ចរណៃ

ឧបាសិកា ស្នួន កញ្ញារត្ន

* ឧបាសិកា មក់ នាង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក តាំង គីមចៃ និងភរិយា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក តាំង គីមលន់ និងភរិយា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា តាំង លាងធីម និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ

* ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ អ្នកគ្រូ ម៉ម សុខហេង+ពុទ្ធបរិស័ទ+សៀមរាប

ឧបាសក រស់ សុខ ឧបាសិកា សោម ផាន

ឧបាសិកា នួង ឈុំ សោភ័ណ រស្មី

ឧបាសក ជោត ឌី ឧបាសិកា ដុះ ចំណាន

ឧបាសិកា វិញ ពួន

* ឧបាសក ឡាំ ធៀន ឧបាសិកា សីន ចន្ទា

ឧបាសក លីម សេនយ្យ ឧបាសិកា ឡាំ ចាន់សុភី

ឧបាសក ឡាំ ចាន់ណា ឧបាសិកា ទុច ចាន់សាក់គ្រីយ៉ា

ឧបាសក ឡាំ ដាវណ្ណ ឧបាសិកា ឡាំ ចាន់វារី

* ឧបាសក ជុំ លាង ឧបាសិកា ចៀម អ៊ុន ព្រមទាំងបុត្រ

ព្រោម ឥម្មន្តិនិងធ្ម ព្រោម ហាន ព្រោម រ៉ន ព្រោម ភ័ណ្ណ ព្រោម

សុមនា ព្រោម ជោត ព្រោម មាស សុភា ព្រោម ខ្សែ លី កញ្ញា

នា ព្រោម ឆាន់ ព្រោម ជីង ឡេង ព្រោម អៀម ព្រោម ក្នុង

ព្រោម អុំកា ព្រោម សុភា ព្រោម វល័ក្ខ ព្រោម ឆាលី លីណា

ព្រោម ថាក ព្រោម ផារិន ព្រោម ឈឿន ព្រោម ឡាន ព្រោម

សុិន ព្រោម ភាត សារឿន ព្រោម ហិន ព្រោម ប៊ូ សៀកលីវ

ព្រោម យក់ វ៉ាន់ថា ។

* ឧបាសិកា អ៊ុន ខាត់ណា ឧបាសិកា អ៊ុន ញ៉ាណា ឧបាសក អ៊ុន សេរី

លោក ដែង រស្មី និងអ្នកស្រី ជុង កុយយ៉ា ព្រមទាំងបុត្រ

* ឧបាសក អ៊ុន ហ្គេចឡេង ឧបាសិកា តាំង ប៉ោជីង ព្រមទាំងបុត្រ

លោក វៃ ហេង អ្នកស្រី អ៊ុន សុវគ្រឿង ព្រមទាំងបុត្រ

លោក ក្នុង ពុយ អ្នកស្រី អ៊ុន ណងពិន ព្រមទាំងបុត្រ

លោក អ៊ុន វណ្ណម៉ៅ អ្នកស្រី ហេង ហ៊ុយឡេង ព្រមទាំងបុត្រ

លោក ប៊ី ទី អ្នកស្រី តាំង ប៉ោតិម ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា ជា នាង និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ

* ឧបាសិកា ងើត យូអេង ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា គង់ ងើរ និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា ច័ន្ទនី និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ

* ឧបាសិកា សាមុល គីមធន និងអ្នកម្តាយ

ឧបាសិកា គី វណ្ណហាក់ ព្រមទាំងបុត្រ

លោក សេង យុវនាថ ឧបាសិកា គុជ ឡាំងអេង

ឧបាសិកា ឈន សុភនី ឧបាសក ជីវ និងភរិយា

ឧបាសក សុខ សំ និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសក នុត កុសល និងភរិយា ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា អឿន ភី + អុំ សុភាត + ឈិត ស្រស់ + សីម ឡាយ

ញោម ហ៊ី ជាន់ + ជាមុយហាន់ + គុយ លីម + សេង មុយនី

ញោម ចៅ ជីវ សុយលៀប+ចៃ អេង+គីម ធី+ខៀវ វ៉ែន+ គីម

ញោម ទៀង+យាយ ធីង់+គួង កាន់+សើន គា+សៀង់+គីម អាន់

ញោម សេង ឆេង+ជាន់ វ៉ាន់+យាយ រុ+ឡាំងម៉ាលី+ជាន សុផាត

យាយ ម៉ៅ + ពៅ + ឈួន+ ក. កាវ៉ាឡែន+ ហ៊ីង+ ចៃ ង៉ា+ រី រុត្ត

ញោមអ្នកគ្រូ វ៉ាន់ + យុវសិស្ស អុំ រតនា + សាមណេរ អុំ វិរៈ

ញោមចៃ ង៉ាថ្មគោល+អ្នកស្រី លេង យ៉ុង+តី លី+នាង ឈៀត

ញោម ហ៊ីង+នាង មឿន+អូន ប៉ុច+ ឡាត វ៉ាន់យិន+ ម៉ម សុខហេង

ញោម គឹម ឡើង+តាំង រេន+យុន+យាយ ធុច + យាយ យន
ញោម ហិន សឹម ញោម អឿន កី+វ៉ាន់ ស៊ិនឡាយ+ផល្លី+សវ៉ាមី
ញោម ឡុង សារី+ជា សុខហ៊ាន+គុយ លឹម+សេង ទូច+ស៊ីវ ទី
ញោម ណា ហ្គេចណៃ+វ៉ាន់ សុផានី+សា រឿន+សំ គី+ចាន់ ណារ៉ា
ញោម ធារ៉ា+ឃឿត និងស្វាមី+ហ្គត អេង+អាវ សុវណ្ណី+ណា ស៊ី
ញោម យាយ នៅ+ឈុន គាវ+យាយ ឌី+សំ វ៉ាន់នី+គឹម អី
ញោម អៀប សាន្តន+យាយ ហឿន+យាយ ឡាំ+កេន សេងមុំ
ស ខាន់ថង+ស៊ី ណាត+ឃឿន+ចាន់ នី+ផន សារីន+កោ ហុង ។

នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃវិសហវដ្តអាមេរិកមានសទ្ធាប្រះថ្នា

ជួយឧបត្ថម្ភប្រាក់ប្រចាំខែ

លោកម្ចាស់ សោម ហួន

លោកគ្រូធម្មបណ្ឌិត (ទុក្ខប្បញ្ញោ) អឿ សៅ

ឧបាសិកា ធីក ស្រីន	ព្រមទាំងកូនប្រុស អ៊ុន រិទ្ធី និងភរិយា
ឧបាសក ប៊ូហោ នាង	ឧបាសិកា អ៊ុន រិទ្ធារី ព្រមទាំងបុត្រធីតា
ឧបាសក យេម សំណាង	ឧបាសិកា យេម ឡារ៉ា ព្រមទាំងបុត្រ
ឧបាសក សៅ ហ៊ាន	ឧបាសិកា មាស ម៉ុនីកា ព្រមទាំងបុត្រ
ឧបាសក ឈឿង សារឿន	ឧបាសិកា ឈុំ ឆេង ព្រមទាំងបុត្រធីតា
ឧបាសក ម៉ៅ វង្ស	ឧបាសិកា ឆាន់ កាន់ជួង ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសក និន ហាក់	ឧបាសិកា លុយ ចាន់ថន ព្រមទាំងបុត្រ
ឧបាសិកា មី ចាន់រ៉ាវី	ព្រមទាំងបុត្រធីតា
ឧបាសិកា យ៉ក់ ស៊ីម្ហុរ៉ា	ព្រមទាំងបុត្រ
ឧបាសិកា វាន់ចាន់	ព្រមទាំងបុត្រធីតា
ឧបាសិកា ខៀវ ណាត	ព្រមទាំងបុត្រធីតា

នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃសហរដ្ឋអាមេរិកមានសទ្ធាប្រះថ្លា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាក់ប្រចាំខែ

ឧបាសក ឆាយ អ៊ីវស៊ាន ឧបាសិកា ហុន គីមសៃ កូន+ចៅ
 ឧបាសិកា យូ ស៊ាននន្ទលី ព្រមទាំងកូនចៅ

នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃអូស្ត្រាលីមានសទ្ធាប្រះថ្លា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាក់ប្រចាំខែ

ឧបាសក ប៊ុន ហេង	ឧបាសិកា ជុំ សុខុម
ឧបាសិកា ហេង ស្រីជា	ឧបាសិកា ហេង ស្រីចន្ទ
ឧបាសិកា ហេង គង្គា	ឧបាសក ហេង សុភត្រៃ

នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃខេត្តបាត់ដំបងមានសទ្ធាប្រះថ្លា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាក់ប្រចាំខែ

ឧបាសក ឈុំ គីមហោ ឧបាសិកា គួ ប៊ុនគាន់ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា សោម សាខន ឧបាសិកា ឈុំ គឹមហួយ ព្រមទាំងកូន
 ឧបាសិកា អ៊ុន ហ្គិចឡេង ឧបាសិកា តាំង ប៉ោងជីង ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា រៀម ឈីន ឧបាសិកា ប៊ូ ម៉ុន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ញ៉ែម មឿន ឧបាសិកា រៀម ថុល ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា អ៊ុន ប៊ុនហួរ ឧបាសិកា ប្លូ ម៉ាឡា ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា នាង វ៉ា ឧបាសិកា តែម ធារឹម ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា សៅ ស៊ុនណា ឧបាសិកា ប៊ុន មុំ ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ណូ ស្វែង ឧបាសិកា សោម គឹមលួន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ងិន យ៉ុន ឧបាសិកា សួស សុខា ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា សោម គឹមលឿម និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា គឹម ឆរី និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ទាវ គឹមយក់ ឧបាសិកា អ៊ុម គឹមជីវ
 ឧបាសិកា គី វណ្ណហាក់ ឧបាសិកា ឡាំ ម៉ាលី
 ឧបាសិកា ហួត អេង ឧបាសិកា ឡោ សាយហ្គិច
 ឧបាសិកា ងើត យូអេង ព្រមទាំងកូនក្មួយ
 ឧបាសិកា ហោ ភាព ព្រមទាំងកូនក្មួយ
 ឧបាសិកា អ៊ុក នៅ ព្រមទាំងបុត្រ
 ឧបាសិកា ស្មឿង ព្រមទាំងបុត្រ

នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃវិទ្យាសាលាជ័យភ្នំពេញមានសង្ខារប្រះថ្នា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាត់ប្រចាំខែ

ឧបាសិកា ឆេង ស៊ុម ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា និងចៅ

លោក លី ហុង អ្នកស្រី ជាណារី ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 លោក ផ្លូវ ចាន់ថន អ្នកស្រី ជា ណារី ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 លោក លីម ចាន់ឌី អ្នកស្រី ទេព ចិន្តា ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 កញ្ញា ហុង លីដា
 លោក ហុង សុវណ្ណតារា អ្នកស្រី លីម ចាន់មុនីវត្ត ព្រមទាំងបុត្រ
 ឧបាសក ហុង សុវណ្ណារិទ្ធ
 ឧបាសក ហុង សុវណ្ណារិត
 លោក ហុង ប៊ុនឡុង
 ឧបាសក ហ៊ុន ហេងគង់ ឧបាសិកា ទូច សារុន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ធុយ ឈីវអុន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសក យ៉ែម យ៉ន ឧបាសិកា យ៉ង់ ទូច ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសក មិន ម៉ាន់ ឧបាសិកា ឈិន គីមហ៊ុន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា ជា សុផល ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា មៀច យ៉ន ព្រមទាំងកូនចៅ
 ឧបាសិកា មុំ សុន ព្រមទាំងកូនចៅ
 លោក លន់ វ៉ាន់ថា អ្នកស្រី មុំ ដាន់ ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 លោក ចាប សោភ័ត អ្នកស្រី មុំ ជា ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 ឧបាសិកា ប៉ោ យេកលៀង ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា នឹងចៅ
 លោក រស់ ប៊ុនឡុង អ្នកស្រី ឡុង ស៊ីនី ព្រមទាំងបុត្រ ធីតា
 ឧបាសិកា ឈួន សុ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ថ្វាន តាំងគៀន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ប៉ែន នាង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា អៀង ងឹម និងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ហ៊ុន ជារ៉ុង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា គឹម សេង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ហួយ ជន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា រត្ន សុផល ព្រមទាំងកូនចៅ

អ្នកស្រី ជុន បូណិមី និងស្វាមី ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា ធា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា គឹម អាន់ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ជារ ស៊ីយន ព្រមទាំងកូនចៅ

លោក កេត ចាន់តារា

លោក កេត សំបួរ និងកុមារី សុជាតា

ឧបាសិកា ជា រួចទៀង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ជី សុខអៀម ឧបាសិកា តាំង ស៊ីអេង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា តាំង ស៊ីហៀង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ជី ញ៉ា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ខៀវ សុធី ហៅ អ៊ីម៉ា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ទួច ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ឡាយ ឧបាសិកា លន់ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ជាវ ហ៊ុន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា មិល មម ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក រស់ ស្រែង ឧបាសិកា ឡា ហ៊ុយឡេង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ឡា ស៊ីវឡេង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា គី ប៊ុយ ព្រមទាំងកូនចៅ

លោក យីម សារ៉ាវិទ្ធ អ្នកស្រី រស់ ចិន្តា ព្រមទាំងបុត្រ

កុមារា យាន ពិសិដ្ឋ

ឧបាសិកា យន សាក ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ហោ យិចឡាំង ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ហ៊ុន ចាន់ថា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ជី ជុន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ស៊ុន ឡាច ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក ប៊ុន បួន ឧបាសិកា យុត សួរ ព្រមទាំងកូនចៅ

លោក ផាន សុបិន អ្នកស្រី សំ សុវណ្ណមណ្ឌិកា ព្រមទាំងបុត្រ

បងស្រី ណៅ សុក្រី និងប្អូនស្រី ណៅ សុផល

ឧបាសិកា ឈីន សុន ព្រមទាំងកូនចៅ

លោក ម៉ាន់ វិទ្ធី អ្នកស្រី អួន សារ៉េត ព្រមទាំងបុត្រ

លោក ឌុម ឡុត អ្នកស្រី ស៊ី ស្រីពៅ ព្រមទាំងបុត្រ

លោក ម៉ាន់ សារ៉ឿន អ្នកស្រី ម៉ម សុធា ព្រមទាំងបុត្រ

លោក ស៊ីម សារ៉ាន់ អ្នកស្រី លី សុខរ៉េត ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសក ទិត្យ លី ឧបាសិកា ហេងវណ្ណា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ថោង គីមលន់ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ប្លូ ប្លុក ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា បេ សារ៉ា ឧបាសក ម៉េ ឆារី

ឧបាសិកា ម៉ៅ ណារី ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក បៃ ស៊ីថា ឧបាសិកា ឆ្នួន សាលីន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ប្លូច សាមុត ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក សៅ ម៉េង ឧបាសិកា ថោង វង្ស ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ថោង វេត ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា សេក ម៉ាន ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ច័ន្ទ សោភ័ណ្ណ

ឧបាសក ធូ បូរិន ឧបាសិកា ហែម យ៉ានី ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក ឃ្មោក ម៉ាន ឧបាសិកា ផ្លុ ឡា ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសក ហាន គង់ ឧបាសិកា តេង លីគាន់ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ឌឹម សុផាត ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា ម៉ៅ សុផានី ព្រមទាំងកូនចៅ

លោក លីម លី អ្នកស្រី ជាវ ប្លិយ ព្រមទាំងបុត្រ

ឧបាសិកា សោម សុត្រ ព្រមទាំងកូនចៅ

ឧបាសិកា អ៊ុយ សុខុន នឹងកូន ឈុន ពុធធារី ព្រមទាំងកូនចៅ

**នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃវត្តពេញមានសទ្ធារូប្យៈថ្នា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាត្រប្រចាំខែ**

- ឧបាសក ហុក តាំងអ៊ិន ឧបាសិកា ជួន ស៊ីមយន់ ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសិកា យិន មួយឡាន ឧបាសិកា យិន មួយហ្លួ ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសក អ៊ុក សំណាង ឧបាសិកា ប៉ាល់ ធីតា ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសិកា កាំង ប្រាំទៀង នឹងស្វាមី ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសិកា យ៉ា សុខគឹម ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសិកា តឹក អេងគី ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសិកា ទី សុធី +បុត្រ ហែម តុលា

**នាមពុទ្ធបរិស័ទនៃវត្តស្រុកថ្មីគោលមានសទ្ធារូប្យៈថ្នា
ជួយឧបត្ថម្ភប្រាត្រប្រចាំខែ**

- ឧបាសក តាំង ម៉េង ឧបាសិកា លី ហ៊ុយស៊ីម ព្រមទាំងកូនចៅ
- ឧបាសក លី ប៊ុនយួរ ឧបាសិកា យ៉ាន ស៊ី ព្រមទាំងកូនចៅ
- លោក លី ប៊ុនហាក់ អ្នកស្រី តាំង ស៊ីវឡែង ព្រមទាំងបុត្រ

នាមពុទ្ធបរិស័ទអ្នកមានឧបការៈតូចការងារធម្មទាន

- ១- ឧបាសក ប៉េង តាំងហៃ ឧបាសិកា ហ៊ី គឹមហៀក

២- ឧបាសក ស្រែង ស្រាំង

៣- ឧបាសក ឡាយ សុខុម

៤- ឧបាសិកា ប្តូ ម៉ាឡា

៥- ឧបាសិកា ងើង យូអេង

៦- ឧបាសក លីម ខួង

៧- ឧបាសិកា កែវ កល្យាណ

៨- ឧបាសិកា សីន ចន្ទា

៩- ឧបាសិកា គួ ប៊ុនគាង

១០- ឧបាសិកា នេត្រ នរិន្ទ

១១- ឧបាសិកា ឱម លក្ខណា

១២- ឧបាសិកា គី យក់បួយ

១៣- ឧបាសិកា អ៊ឹង រិទ្ធារី

១៤- ឧបាសិកា រៀម ថុល

១៥- ឧបាសិកា សន ឈៀត

១៦- ឧបាសិកា គី វណ្ណហាក់

១៧- ឧបាសិកា សួន កល្យាណ

១៨- ឧបាសក អ៊ឹង វៃយ៉ា

១៩- ឧបាសក ហុង សុវណ្ណារិទ្ធ

ឧបាសិកា គឹម ចន្ទា

ឧបាសិកា គី គឹមហាប់

ឧបាសក បញ្ញា

ឧបាសិកា មាស ម៉ុនីកា

ឧបាសិកា កែវ អុន

ឧបាសិកា ឡឹក ពេញចិត្ត

លោក ឡាំ ដាវណ្ណ

ឧបាសិកា ឈុំ គឹមហួយ

ឧបាសិកា តាំង ប៉េងជីង

ឧបាសិកា ហេង ច័ន្ទបុញ្ញវន្តី

ឧបាសិកា ឈុន ណាត

ឧបាសិកា សៀក ឆាយគឹម

ឧបាសិកា ម៉ៅ នី

ឧបាសក ឡាន សុខុម

ឧបាសិកា ប៉ាន ណម

ឧបាសិកា ភួង ភក្តី

ឧបាសក កុយ សាមន

ឧបាសក ហុង សុវណ្ណារេត

តម្លៃបោះពុម្ពក្នុង ១ ក្បាល ២ \$ × ១០០០ ក្បាល = ២០០០ \$

ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាត មានបំណងនឹងបោះពុម្ពសៀវភៅព្រះធម៌ជាច្រើនមុខ

ទៀត ដើម្បីចែកជាធម្មទាន បើញាតិញាមតុទ្ធបរិស័ទ មានបំណងចង់ចូលរួមបោះពុម្ព សៀវភៅជាធម្មទាននោះ សូមទំនាក់ទំនងតាមរយៈលេខទូរស័ព្ទនេះ ០៧៧ ៦៦ ៦៦ ៣៨, ០៨៨៨ ៧៧ ៩៩ ៦៦, ០១២ ៣០៥ ៧៦៦ ចំពោះសៀវភៅដែលត្រូវបោះពុម្ពនោះ ដូចមានខាងក្រោមនេះ គឺ

-ដីប្រវត្តិពុទ្ធខុណ្ឌសិកា មាន ៤ ភាគ ដែលជាភាគបញ្ចប់ ហើយសព្វថ្ងៃនេះ ក៏បានធ្វើចប់រួចអស់ហើយដែរ ទាំង ៤ ភាគ នៅតែមានការបោះពុម្ពជាបន្តបន្ទាប់ ទៀត តែប៉ុណ្ណោះ ។

-វចនានុក្រមព្រះអភិធម្ម ៧ គម្ពីរ សព្វថ្ងៃនេះ បានធ្វើសម្រេចជាស្ថាពរ ហើយ គឺវាយកុំព្យូទ័ររួចជាស្រេច ដែលមានកម្រាស់រហូតទៅដល់ ៨៣៣ ទំព័រ ។

-គម្ពីរអភិធម្មត្ថសង្គហៈ និង វិការវិនីដីកា សព្វថ្ងៃនេះ បានធ្វើសម្រេចជាស្ថាពរ ហើយ គឺវាយកុំព្យូទ័ររួចជាស្រេច ដែលមានកម្រាស់រហូតទៅដល់ ៦៥០ ទំព័រជាង ។

-អភិធម្មត្ថសង្គហៈ និង បរមត្ថទីបនីដីកា សព្វថ្ងៃនេះ បានធ្វើសម្រេចជាស្ថាពរ ហើយ គឺវាយកុំព្យូទ័ររួចជាស្រេច ដែលមានកម្រាស់រហូតទៅដល់ ៩៨៩ ទំព័រជាង ។

-គម្ពីរអភិធម្មវត្តា សព្វថ្ងៃនេះ បានធ្វើសម្រេចជាស្ថាពរហើយ គឺវាយកុំព្យូទ័រ រួចជាស្រេច ដែលមានកម្រាស់រហូតទៅដល់ ៥៩៧ ទំព័រ ។

-មិលិន្ទប្បញ្ញា សព្វថ្ងៃនេះ បានធ្វើសម្រេចជាស្ថាពរហើយ គឺវាយកុំព្យូទ័ររួច ជាស្រេច ដែលមានកម្រាស់រហូតទៅដល់ ៥០០ ទំព័រ ។

-ខ្ញុំព្រះករុណា អាត្មាកាព មានបំណងនឹងរាប់ចំធ្វើ គម្ពីរព្រះត្រៃបិដក និងគម្ពីរ ព្រះអដ្ឋកថា បញ្ចូលជាមួយគ្នា ដោយដាក់ព្រះត្រៃបិដកហើយ ដាក់ព្រះអដ្ឋកថាពីខាង

ក្រោមព្រះត្រៃបិដក ក្នុងការបញ្ចូលគម្ពីរព្រះត្រៃបិដក និងគម្ពីរព្រះអដ្ឋកថាជាមួយគ្នា នោះព្រះត្រៃបិដកយកតាមបិដកខ្មែរយើង ដែលមាន ១១០ ក្បាល ។

-ព្រះត្រៃបិដកខ្មែរយើងដែលមាន ១១០ ក្បាល បានវាយ កុំព្យូទ័រចប់ហើយ (០១.០៥.២០១០, ២៧.០៣.២០១១) ។

-ការដាក់ព្រះត្រៃបិដក និងអដ្ឋកថាបញ្ចូលជាមួយគ្នានោះ ដែលធ្វើសម្រេចជា ស្ថាពរនោះ មានដូចខាងក្រោមនេះ គឺ

-គម្ពីរវិន័យបិដក បានធ្វើរួចជាស្រេចហើយ មានចំនួន ១៤ ភាគ

-គម្ពីរទីយនិកាយ បានធ្វើរួចជាស្រេចហើយ មានចំនួន ៦ ភាគ

-គម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ បានធ្វើរួចជាស្រេចហើយ មានចំនួន ៩ ភាគ

-គម្ពីរសំយុត្តនិកាយ បានធ្វើរួចជាស្រេចហើយ មានចំនួន ១១ ភាគ

-គម្ពីរអង្គត្រៃនិកាយ បានធ្វើរួចជាស្រេចហើយ មានចំនួន ១៣ ភាគ

-គម្ពីរខុទ្ទកនិកាយ ប្រែបាន ៣៧ ភាគហើយ

សរុបការប្រែព្រះត្រៃបិដក និងអដ្ឋកថាបញ្ចូលជាមួយគ្នានោះ សព្វថ្ងៃនេះ បានចំនួន ៩០ ក្បាលជាន់ហើយ ។

សៀវភៅដែលប្រមូលរៀបរៀង និងបោះពុម្ពហើយដោយ

ខ្ញុំព្រះករុណា អាគ្គារាជ

យំ សុផាត

- ជីវប្រវត្តិព្រះអសីតិមហាសាវ័ក មាន ៨ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ៨
- ជីវប្រវត្តិព្រះអសីតិមហាសាវ័ក មាន ៤ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ៤
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាវ័កា មាន ៤ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ៤
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាវ័កា មាន ២ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ២
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធខុបាសក មាន ៥ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ៥
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធខុបាសក មាន ២ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ២
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធខុបាសិកា មាន ២ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ២
- រឿងរ៉ាវដែលទាក់ទងនឹងពុទ្ធស្ថាន មាន ៥ ភាគ ពីភាគ ១ ដល់ភាគ ៥
- វិសុទ្ធិមគ្គ និង បរមត្ថមញ្ញសាមហាដីកា សីលនិទ្ទេស មាន ១ ភាគ
- វិសុទ្ធិមគ្គ និង បរមត្ថមញ្ញសាមហាដីកា សមាធិនិទ្ទេស មាន ៤ ភាគ
- វិសុទ្ធិមគ្គ និង បរមត្ថមញ្ញសាមហាដីកា បញ្ញានិទ្ទេស មាន ៣ ភាគ
- ជីវប្រវត្តិព្រះពុទ្ធខុបាសិកា ភាគ ១-២
- ធម៌សុធួនមស្ការបែបសម័យទំនើប
- គម្ពីរសាវត្ថុសង្គហៈ ភាគ ១
- គម្ពីរមហាសតិប្បជ្ជានការវនា
- ពុទ្ធប្បវត្តិ

សូមអនុមោទនាធម្មទាន !!!

